

Україна ДИПЛОМАТИЧНА

DIPLOMATIC UKRAINE

НАУКОВИЙ ЩОРІЧНИК

Випуск тринадцятий

SCIENTIFIC YEARBOOK

Issue Thirteen

Упорядники

Леонід Губерський,
Павло Кривонос,
Анатолій Денисенко,
Василь Туркевич

Compilers

Leonid Hubersky,
Pavlo Kryvonos,
Anatolii Denysenko,
Vasyl Turkevych

Київ Kyiv

2012

ББК 66.49(4УКР)я5+63.3(4УКР)Оя5

УКРАЇНА ДИПЛОМАТИЧНА НАУКОВИЙ ЩОРІЧНИК

Видається з листопада 2000 року
ВИПУСК ТРИНАДЦЯТИЙ

Засновники

Міністерство закордонних справ України
Дипломатична академія при Міністерстві
закордонних справ України

Генеральна дирекція
з обслуговування іноземних представництв
Історичний клуб «Планета»

*Видання рекомендоване до друку Вченою радою Дипломатичної академії
при Міністерстві закордонних справ України.
Протокол № 2 від 31 жовтня 2012 року*

Видавець

Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв

Головний редактор

кандидат історичних наук **Анатолій Денисенко**

Заступники головного редактора

доктор історичних наук **Володимир Денисенко**,
заслужений діяч мистецтв України **Василь Туркевич**,
доктор політичних наук **Леонід Шкляр**

Відповідальний секретар

аспірантка Інституту української філології НПУ ім. М.П. Драгоманова
Інна Андрійчук

ISBN 966-7522-07-5

UKRAYINA DYPLOMATYCHNA (Diplomatic Ukraine)

SCIENTIFIC YEARBOOK

Issued since November 2000

THE THIRTEENTH ISSUE

Founders:

Ministry of Foreign Affairs of Ukraine
Diplomatic Academy of the Ministry
of Foreign Affairs of Ukraine

Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions
Historical Club *Planeta*

*The issue is recommended for publishing by the Scientific Council
of the Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs
of Ukraine, Protocol № 2, October 31, 2012*

Publisher:

Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions

Chief Editor

Anatolii Denysenko, PhD (history)

Deputy chief editors:

Volodymyr Denysenko, PhD in History
Vasyl Turkevych, Honored Art Worker of Ukraine
Leonid Shklyar, PhD in Political Sciences

Executive editor:

post-graduate student of the Institute of Ukrainian Philology
of the Dragomanov National Pedagogical University

Inna Andriichuk

ISBN 966-7522-07-5

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Леонід Кожара, Міністр закордонних справ України

Леонід Губерський, ректор Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, академік НАН України, доктор філософських наук

Борис Гуменюк, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Кіпр

Володимир Хандогій, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Сполученому Королівстві Великобританії та Північній Ірландії

Володимир Яловий, заступник керівника апарату Верховної Ради України

Павло Кривонос, генеральний директор Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв, Почесний професор Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», видавець

Віктор Андрущенко, ректор Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова, член-кореспондент НАН України, академік Національної Академії педагогічних наук України, доктор філософських наук

Петро Таланчук, Президент Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», академік Національної Академії педагогічних наук України

Юрій Рилач, Надзвичайний і Повноважний Посол, голова Спілки дипломатів України

Анатолій Денисенко, голова Історичного клубу «Планета», кандидат історичних наук, заслужений журналіст України, головний редактор

Дмитро Табачник, Міністр освіти і науки, молоді та спорту України, доктор історичних наук, професор

Мирослав Романюк, директор Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук

Микола Желєзняк, директор Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, кандидат філологічних наук

Микола Бойчук, кандидат політичних наук, докторант НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дмитро Дорохін, здобувач кафедри адміністративного та фінансового права Київського Національного університету імені Тараса Шевченка

Олексій Кийков, заступник директора Дирекції «Колцентр» ГДІП, здобувач НПУ ім. М.П. Драгоманова

Василь Кремень, президент Академії педагогічних наук України, академік НАН України, доктор філософських наук

Олексій Онищенко, академік-секретар Національної Академії наук України, академік НАН України, генеральний директор Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, доктор філософських наук

Сергій Пирожков, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Молдова, академік НАН України, доктор економічних наук

Володимир Головченко, професор Інституту міжнародних відносин Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук

Борис Гончар, завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук

Микола Кулінич, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Японії, кандидат історичних наук

Петро Кононенко, директор Інституту українознавства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, академік Національної Академії педагогічних наук України

Олександр Савенко, генеральний директор Київської державної телерадіокомпанії, заслужений журналіст України

Ірина Войцехівська, професор Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук

Степан Віднянський, завідувач відділу Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук

Володимир Бех, перший проректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор філософських наук

Сергій Брага, головний редактор газети «Урядовий кур'єр», заслужений журналіст України

Володимир Сергійчук, професор Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук

Валерій Солдатенко, голова Українського інституту національної пам'яті, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук

Леонід Шкляр, доктор політичних наук, професор, заступник головного редактора

Ігор Алексєєнко, генеральний директор видавництва НАН України «Наукова думка», кандидат біологічних наук, заслужений працівник культури України

Ірина Матяш, помічник міністра юстиції України з архівних питань, доктор історичних наук

Інна Андрійчук, аспірантка Інституту української філології НПУ імені М.П. Драгоманова

Василь Юричко, президент «Всесвітньої служби “Українське телебачення і радіомовлення”», кандидат історичних наук, заслужений журналіст України

Андрій Кудряченко, директор Інституту європейських досліджень НАН України, доктор історичних наук

Ростислав Сосса, директор Державного науково-виробничого підприємства «Картографія», доктор географічних наук

Григорій Перепелиця, директор Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії при МЗС України, доктор політичних наук

Володимир Лозицький, директор Центрального державного архіву громадських об'єднань України, кандидат історичних наук

Василь Туркевич, заслужений діяч мистецтв України, заступник головного редактора

Олександр Децик, генеральний директор Укрінформу

Петро Чуприна, генеральний директор Національної опери України, член-кореспондент Академії мистецтв України

Михайло Сорока, голова Київської організації Національної спілки журналістів України

Ярослав Яцків, директор Головної астрономічної обсерваторії України, академік НАН України

Володимир Лавриненко, проректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, професор

Віктор Даниленко, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, завідувач відділу Інституту історії України НАНУ

Володимир Яценківський, начальник департаменту зв'язків із закордонним українством та культурного і гуманітарного співробітництва, т. в. о. заступника голови Національної комісії України у справах ЮНЕСКО

Ольга Таукач, головний редактор журналу «Зовнішні справи»

Олександр Добржанський, декан факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор історичних наук

Андрій Кравець, керівник Державного управління справами Президента України

Олег Наливайко, голова Національної спілки журналістів України

Ігор Жалоба, завідувач кафедри дипломатичної і консульської служби Дипломатичної академії при МЗС України, доктор історичних наук

Володимир Денисенко, доктор історичних наук, заступник головного редактора

Валерій Копійка, директор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор

Костянтин Балабанов, ректор Маріупольського державного університету, Почесний консул Республіки Кіпр в Маріуполі, доктор політичних наук, член-кореспондент Національної педагогічної академії України

Віктор Пасак, заступник директора державного підприємства «Національне газетно-журнальне видавництво “Культура”», заслужений журналіст України, президент Асоціації дружи «Україна—Куба»

EDITORIAL BOARD

Leonid Kozhara, Minister of Foreign Affairs of Ukraine

Leonid Huberskiy, Rector of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Member of the NAS of Ukraine, PhD in Philosophy

Borys Humenyuk, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the Cyprus Republic

Volodymyr Khandogiy, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Volodymyr Yalovyi, Deputy Head of the VR Staff of Ukraine

Pavlo Kryvonos, Director General of the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions, Honorary professor of the Open International University of Human Development *Ukraina* Publisher

Viktor Andruschenko, Rector of the M. Dragomanova National Pedagogical University, corresponding member of the NAS of Ukraine, Member of the NAS of Ukraine, PhD in Philosophy

Petro Talanchuk, President of the Open International University of Human Development *Ukraina*, Member of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Yurii Rylach, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine, Chairman of the Union of Diplomats of Ukraine

Anatoliy Denysenko, Chairman of the Historical Club *Planeta*, PhD (History), honored journalist of Ukraine, Chief Editor

Dmytro Tabachnyk, Minister of Education. Science, Youth and Sport of Ukraine, PhD in History, professor

Myroslav Romanyuk, Director of the V. Stefanyk National Library of Lviv, corresponding member of the NAS of Ukraine, PhD in History

Mykola Zhelezniak, Director of the Institute of Encyclopedic Research of the NAS of Ukraine, PhD (philosophy)

Mykola Boichuk, PhD in Political Science, researcher of the Institute of Ukrainian Philology of the Dragomanov National Pedagogical University

Dmitry Dorokhin, Researcher of the Department of Administrative and Financial Law of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Oleksii Kyikov, Deputy Director of the Directorate "Koltsentr" GDIP, Researcher of the M. Dragomanova National Pedagogical University

Vasyl Kremen, President of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Member of the NAS of Ukraine, PhD in Philosophy

Oleksiy Onyschenko, Academician-Secretary of the National Academy of Sciences of Ukraine, General Director of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine, PhD in Philosophy

Sergiy Pyrozhkov, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to Moldova, Member of the NAS of Ukraine, PhD in Economy

Volodymyr Golovchenko, Professor of the Institute of International Relations of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, PhD in History

Borys Honchar, Head of the department of the Modern and Contemporary History of the foreign countries, historical department of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, PhD in History

Mykola Kulinich, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to Japan, PhD (history)

Petro Kononenko, Director of the Institute of Ukrainian Studies of the Ministry of Education, Science, Youth and Sport of Ukraine, member of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Oleksandr Savenko, Director General of the Kyiv State TV and Radio Company, honored journalist of Ukraine

Iryna Voitsehivska, Professor of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, PhD in History

Stepan Vidnyansky, Head of the Department of the Institute of History of the MAD of Ukraine, PhD in History

Volodymyr Bekh, the First Deputy Rector of the M. Dragomanova National Pedagogical University, PhD in Philosophy

Sergiy Braga, Chief Editor of the *Uryadovyi Kurier* Paper, honored journalist of Ukraine

Volodymyr Sergiychuk, professor of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, PhD in History

Valeriy Soldatenko, Head of the Institute of the National Memory, corresponding member of the NAS of Ukraine, PhD in History

Leonid Schklyar, PhD in Political Sciences, Professor, Deputy Chief Editor

Ihor Alekseenko, Director General of the Publisher's *Naukova Dumka* of the NAS of Ukraine, PhD (biology), honoured worker of art of Ukraine

Iryna Matyash, assistant of the Minister of Justice of Ukraine, PhD in History

Inna Andriichuk, post-graduate student of the Institute of Ukrainian Philology of the Dragomanov National Pedagogical University

Vasyl Yurychko, President of the International service "Ukrainian television and broadcasting", Candidate of History, Honored Journalist of Ukraine

Andriy Kudryachenko, Director of the Institute of European Studies of the NAS of Ukraine, PhD in History

Rostislav Sossa, Director of the State Scientific-Production Enterprise *Kartografiya*, PhD in Geography

Grygoryi Perepelytsya, Director of the Foreign Policy Institute of the Diplomatic Academy at the MFA of Ukraine, PhD in Political Sciences

Volodymyr Lozytskyi, Director of the Central State Archive of the Public Associations of Ukraine., PhD (history)

Vasyl Turkevych, honored worker of art of Ukraine, Deputy Chief Editor

Oleksandr Detsyk, Director General of Ukrinform

Petro Chupryna, Director General of the National Opera of Ukraine, corresponding member of the Academy of Arts of Ukraine

Mykhailo Soroka, Head of the Kyiv Organization of the National Union of the Journalists of Ukraine Yaroslav Yatskiv, Director of the Main Astronomic Observatory of Ukraine, Member of the NAS of Ukraine

Volodymyr Lavrynenko, Deputy Rector of the M. Dragomanova National Pedagogical University, professor

Viktor Danylenko, corresponding member of the NAS of Ukraine, PhD in History, Head of the Department at the Institute of History of the NAS of Ukraine

Volodymyr Yatsenskyy, Head of the Department for Communications with Foreign Ukrainians and for Cultural and Humanitarian Cooperation, acting deputy head of the National Commission of Ukraine for UNESCO

Olga Taukach, Chief Editor of the *Zovnishni Spravy* Journal

Oleksandr Dobrzhansky, Dean of the faculty for history, political studies and international relations of the Yu. Fedkovich National University in Chernovtsy, PhD in History

Andrii Kravets, head of the State Administration of President of Ukraine

Oleh Nalyvaiko, chairman of the National Union of Journalists of Ukraine

Ihor Zhaloba, head of the diplomatic and consular service department of the Diplomatic Academy of the MFA of Ukraine

Volodymyr Denysenko, PhD in History, deputy chief editor

Valerii Kopyika, Director of the Institute of International Relations of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, PhD in Political Science, Professor

Kostyantyn Balabanov, Rector of the Mariupol State University, Honored Consul of the Republic of Cyprus in Mariupol, PhD in Political Sciences, corresponding member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Viktor Pasak, Deputy Director of the State Enterprise *National Paper-Journal Publishers Kultura*, honored journalist of Ukraine, President of the Association of Friendship "Ukraine–Cuba"

**ВИСТУП ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ
ВІКТОРА ЯНУКОВИЧА
НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ
67- СЕСІ ГЕНЕРАЛЬНО
АСАМБЛЕ ООН**

**Шановний пане Голово!
Шановні колеги!
Пані та панове!**

Від імені України щиро вітаю вельмишановного пана Вука Єремича з обранням на посаду Голови 67-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. Бажаю Вам успіхів та плідної діяльності на цій посаді.

Тема цьогорічних дебатів — врегулювання міжнародних спорів мирними засобами — є незмінно актуальною. Цей імператив зафіксований у Статуті ООН державами-засновниками організації, серед яких була і Україна. Я переконаний, нині основоположний принцип мирного врегулювання спорів має залишатися наріжним каменем сучасної системи міжнародних відносин. Це — головна місія нашої Організації. Це — прямий обов'язок кожної держави-члена ООН.

Шановний пане Голово!

Наразі ми всі уважно слідкуємо за ситуацією в Сирії, яка залишається украй тривожною. Україна поділяє глибоке занепокоєння міжнародного співтовариства щодо ескалації насильства у цій державі.

Закликаємо всі причетні сторони докласти максимальних зусиль задля врегулювання конфлікту на основі поваги до Статуту ООН та загально визнаних принципів міжнародного права.

Народ України ніколи не був та не буде байдужим до людських страждань. Ми не розділяємо горе на «своє» та «чуже».

Минулого року завдяки гуманітарній місії України з-під вогню в Лівії було вивезено громадян багатьох національностей, серед яких переважно жінки та діти. У цьому випадку йдеться не про одноразову акцію, а про рішучу налаштованість України використовувати свої можливості для захисту цивільного населення в «гарячих точках».

Саме тому цього року в момент загострення ситуації в Сирії ми одразу вивезли з цієї країни першу групу українських та польських громадян, які виявили бажання повернутися додому. Я хочу ще раз запевнити вас у тому, що й надалі українські літаки та кораблі, які можуть бути задіяні в зусиллях з евакуації громадян з «гарячих точок», завжди будуть відкриті для всіх осіб, які потребують допомоги — незалежно від їх громадянства.

Україна схвалила рішення про надання через механізми ООН гуманітарної допомоги для внутрішньо переміщених осіб у Сирії та сирійських біженців.

Переконаний, що спільними зусиллями світового співтовариства вдасться досягти безпеки для цивільного населення Сирії. Вірю в міжнародну солідарність у цьому питанні.

Нещодавно ми стали свідками трагічної події — нападу 11 вересня цього року на консульство США в Лівії. Україна рішуче засуджує будь-які акти насильства проти дипломатичних представництв та їх співробітників. Україна вже протягом багатьох років залишається активною прихильницею зміцнення превентивної дипломатії в міжнародних відносинах. Звісно, за ключової ролі ООН.

Керуючись таким підходом, Україна започаткувала в рамках Ради ООН з прав людини діалог на тему запобігання порушень прав людини, зокрема ініціювавши відповідну тематичну резолюцію. Забезпечення раннього попередження конфліктів було одним з ключових елементів першого членства України як незалежної держави в Раді Безпеки ООН у 2000–2001 роках. Роботу у цьому напрямі ми ведемо і в Комісії ООН з миробудівництва.

Це ж завдання визначене одним із пріоритетів українського головування в Організації з безпеки та співробітництва в Європі у 2013 році. Загалом під час нашого головування в ОБСЄ рішуче налаштовані докласти всіх зусиль для зміцнення безпеки в регіоні та демократичних інститутів її держав-учасниць. Ми

також сприятимемо підвищенню ефективності ОБСЄ як регіональної організації за розділом 8 Статуту ООН. При цьому ми робитимемо акцент на необхідності надання нового поштовху вирішенню тривалих конфліктів на європейському просторі та реагування на нові виклики і загрози безпеці, зокрема енергетичні. Ми прагнемо підвищити ефективність ОБСЄ у ранньому попередженні конфліктів.

Українське головування активно сприятиме поглибленню міжнародної співпраці та діалогу з метою підтримання стабільності, врегулювання кризових ситуацій і постконфліктної відбудови. Особливу увагу ми приділятимемо переговорному процесу з Придністровського конфлікту, у розв'язанні якого Україна бере активну участь вже багато років. Ми всіляко сприятимемо процесу Нагірно-Карабаського врегулювання, а також Женевським дискусіям з питань безпеки та стабільності на Кавказі.

Хотів би наголосити, що Україну як позаблокову державу не може не турбувати ерозія режиму Договору про звичайні збройні сили в Європі. Ми виходимо з того, що цей міжнародно-правовий документ є наріжним каменем стабільності на континенті, а тому держави-учасниці мають докласти усіх зусиль, аби відновити його повноцінне та ефективне функціонування.

Саме тому в рамках свого головування в ОБСЄ Україна планує приділити особливу увагу питанню виходу з кризи, що виникла навколо цього Договору. Мирне врегулювання та запобігання конфліктам стануть відправною точкою діяльності України у разі обрання до складу непостійних членів Ради Безпеки ООН на 2016–2017 роки.

Шановні пані та панове!

На початку цього року Генеральний секретар ООН пан Бан Кі-Мун оприлюднив п'ятирічний план дій Організації. Повністю підтримуємо визначені у цьому плані пріоритети. Розглядаємо їх як дороговказ діяльності ООН у найближчій перспективі.

Сьогодні ми переживаємо період безпрецедентних змін. На жаль, у світі, особливо з огляду на глобальну кризу, поглиблюються тенденції до стагнації економічного розвитку, зростання бідності та соціальної нерівності, посилення нестабільності в окремих державах і регіонах.

Очевидно, що ефективна протидія цим загрозам можлива лише шляхом об'єднання зусиль світової спільноти. У цьому зв'язку особливо актуальним вбачається підвищення ефективності міжнародної співпраці силових та правоохоронних структур, вироблення кращих практик з протидії новим викликам і загрозам, впровадження надійних заходів зміцнення довіри.

Варто зазначити, що цьогорічна Конференція ООН зі сталого розвитку залишила відкритими досить багато питань, в яких міцно пов'язані екологічні та соціально-економічні аспекти сучасного життя. Втім, розглядаємо Конференцію «Ріо+20» як важливий етап у розвитку міжнародного співробітництва під егідою ООН у зазначеній сфері.

Підсумковий документ Конференції довів здатність країн з різною політичною та економічною вагою досягати компромісів навіть у сьогоднішній непростий період. Позитивом є започаткування комплексного підходу до питань сталої енергетики для всіх, сталого споживання та виробництва, викорінення голоду, забезпечення розвитку міст. Україна вітає рішення Конференції щодо посилення Програми ООН з навколишнього середовища, що має забезпечити більш системний і комплексний менеджмент усього спектра природоохоронних проблем.

Надзвичайно важливими для нас моментами є заснування політичного форуму високого рівня зі сталого розвитку та створення міжурядової робочої групи, яка розроблятиме цілі розвитку на період після 2015 року. Ця тематика становить особливий інтерес для України, підтвердженням чого стало проведення у липні цього року Національної добровільної презентації досягнень України у сфері Цілей розвитку тисячоліття в Економічній та Соціальній Раді ООН.

Глобальна антропогенна зміна клімату є однією з планетарних загроз. Тому ми розглядаємо протидію цьому виклику як першочергове завдання для всього людства. Зазначу, що Україна добровільно приєдналася до другого періоду Кіотського протоколу, взявши зобов'язання скоротити на 20 відсотків викиди парникових газів до 2020 року.

Зважаючи на це, в рамках майбутнього головування в ОБСЄ Україна також сприятиме обговоренню проблем впливу на навколишнє середовище людської діяльності в енергетичній сфері, енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії.

Шановні колеги!

Звертаючись до проблематики міжнародної безпеки, хочу наголосити на глибокій відданості України справі побудови більш безпечного та захищеного світу.

Ця відданість — у національній свідомості українців, в якій відбилися лихоліття воєн, тоталітаризму й голодоморів, а також наслідки Чорнобильської аварії — найбільшої техногенної катастрофи в історії людства. Тому прагнення України вберегти світ від подібних до пережитих нами трагедій виходить від самого серця українців. Упродовж понад двох десятиліть своєї незалежності Україна є послідовним прибічником курсу глобального ядерного роззброєння та нерозповсюдження.

Ми добровільно відмовилися від третього в світі за потужністю ядерного арсеналу, ми дотрималися свого слова й цього року повністю вивезли з країни останні запаси високозбагаченого урану. Вважаю, що ці важливі кроки, а також проведення минулого року в Києві Саміту з мирного та інноваційного використання ядерної енергії є гідними наслідування.

У цьому ж світлі розглядаю Спільну декларацію України, Мексики та Чилі — країн, які доклали особливих зусиль з нейтралізації ризиків використання високозбагаченого урану. Декларація залишається відкритою до приєднання. На жаль, досі нереалізована амбітна мета поступової повної ліквідації ядерної зброї.

У цьому зв'язку ми наполягаємо: гарантії безпеки для держав, які відмовилися від своїх ядерних арсеналів та пішли на інші стратегічні поступки, мають бути відображені в юридично зобов'язуючих міжнародних документах.

Цього року Україна відзначила непересічну дату — двадцять річницю участі в миротворчій діяльності ООН. Щиро пишаюся внеском синів і доньок України, військовослужбовців і правоохоронців, представників цивільного персоналу, які служили та служать високим ідеалам миру під прапором ООН.

На цей час понад 34 тисячі українців виконали почесну миротворчу місію в понад 20 міжнародних операціях за мандатом ООН — від Гватемали до Тимору-Леште, від Хорватії до Мозамбіку.

Здобутий досвід дає Україні право говорити як про надбання та переваги, так і про проблемні питання сучасної миротворчості ООН. Серед останніх — загрозлива ситуація в

галузі авіаційної мобільності, а також юридичні прогалини у розслідуванні злочинів, скоєних проти «блакитних шоломів». Розраховую на подальшу підтримку ініціатив України, націлених на виправлення існуючих проблем миротворчої діяльності.

Шановні пані та панове!

Україна вітає успішне завершення Засідання високого рівня з верховенства права, яке відбулося тут, у Нью-Йорку 24 вересня цього року. У ході цього заходу українською стороною були задекларовані політичні зобов'язання, які ми будемо послідовно виконувати.

Переконані, що центром міжнародних зусиль зі зміцнення верховенства права має залишатися Організація Об'єднаних Націй. Водночас важливу роль у цій сфері й надалі повинні відігравати відповідні регіональні організації.

Для України це Рада Європи, зокрема її Венеціанська комісія, тісна взаємодія з якою допомагає нам невпинно рухатися шляхом реформ у сфері верховенства права — і таким чином, реалізувати наші євроінтеграційні прагнення.

Цьому процесу активно сприятиме робота Конституційної Асамблеї — спеціального політичного органу, створеного в Україні для пошуку національного консенсусу стосовно положень Основного Закону.

У ході конституційного будівництва ми вивчаємо та будемо враховувати кращий досвід інших країн.

Пані та панове!

Твердо переконаний — глобальний поступ у кожній з окреслених ключових галузей нашої співпраці є неможливим без більш ефективної, дієвої та адаптованої до реалій ХХІ століття Організації Об'єднаних Націй. Ключ до досягнення цієї мети — поглиблення процесу реформування ООН, насамперед її Ради Безпеки.

Позиція України є добре відомою: ми готові до обговорення усіх прогресивних концепцій реформування Ради Безпеки, здатних вивести держави-члени ООН на максимально широку згоду.

Вказане неодмінно передбачає врахування легітимних вимог усіх регіональних груп, зокрема Східноєвропейської.

Шановний пане Голово!

Пані та панове!

Лише Організація Об'єднаних Націй спроможна згуртувати людство для боротьби з актуальними викликами сьогодення.

Консолідована воля всіх 193-х держав-членів є непоборною силою, яка здатна подолати найбільш складні глобальні кризи.

Нашу єдність ми зобов'язані зміцнювати та берегти.

Вірю, що 67-ма сесія Генеральної Асамблеї сприятиме досягненню цієї благородної мети.

Дякую за увагу.

Президент України Віктор Янукович виступає на пленарному засіданні 67-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, США, 26 вересня 2012 року
President of Ukraine Viktor Yanukovich is giving a speech at the General debate of the 67th session of the UN General Assembly in New York, USA, September 26, 2012

**STATEMENT BY PRESIDENT OF UKRAINE
VIKTOR YANUKOVYCH AT THE GENERAL DEBATE
OF THE 67TH SESSION OF THE UN GENERAL ASSEMBLY**

**Mr. President,
Dear Colleagues,
Ladies and Gentlemen,**

On behalf of Ukraine, I sincerely congratulate dear Mr. Vuk Jeremi on election to the post of the President of the 67th United Nations General Assembly. I wish you every success and fruitful activity at this post.

The theme of this year's debates about settlement of international disputes by peaceful means, is always topical. This imperative was enshrined in the UN Charter by its founding members, including Ukraine.

I am certain that nowadays the fundamental principle of peaceful settlement of disputes must remain the cornerstone of the modern system of international relations. This is the main mission of our Organization. This is the immediate duty of every UN member.

Mr. President,

These days we are closely watching the situation in Syria, which remains extremely alarming. Ukraine shares the deep concern of the international community regarding escalation of violence in that state. We call on all relevant parties to exert maximum efforts to settle the conflict on the basis of respect to the UN Charter and universally recognized principles of international law.

The people of Ukraine have never been and shall never be indifferent to human suffering. We don't distinguish grief into «our» and «their».

Last year, thanks to Ukraine's humanitarian mission to Libya, people of many nationalities, mostly women and children, were evacuated from hostilities. In this case, we speak not about a single action, but about Ukraine's resolute intention to use its capabilities to protect civilian population in trouble spots.

That's why this year, when the situation in Syria aggravated, we immediately evacuated the first group of Ukrainian and Polish citizens, who stated their intention to return home. Let me reassure you that Ukrainian aircrafts and ships that may be used for evacuation efforts in trouble spots, shall always be at the disposal of anyone needing help, irrespective of nationality.

Ukraine has approved a decision to provide humanitarian assistance, using UN mechanisms, to Syria's internally displaced persons and refugees.

I am confident that by joint efforts of the international community we will manage to ensure the safety of civilian population in Syria. I believe in the international solidarity in this regard. Recently, we witnessed the tragic attack on US consulate in Libya on September 11th. Ukraine decisively condemns any acts of violence against diplomatic missions and their staff.

For many years, Ukraine has actively supported the expansion of preventive diplomacy in the international relations with the leading role undoubtedly played by the UN. Being guided by such an approach, Ukraine initiated a dialogue on prevention of human rights violations at the UN Human Rights Council, in particular, by initiating a relevant thematic resolution. Ensuring early conflict prevention was among key elements of the first membership of Ukraine in the UN Security Council as an independent state, which took place in 2000–2001. We also conduct relevant work in the UN Peace Building Commission. The same goal is among priorities of Ukraine's chairmanship of the Organization for Security and Co-operation in Europe in 2013.

Generally, during our OSCE chairmanship we intend to make all efforts to strengthen security in our region and consolidate democratic institutions of the Member States. We will also promote the improvement of OSCE efficiency as a regional organization in accordance with Chapter 8 of the United Nations Charter.

We will underscore the need for a new impetus to the resolution of protracted conflicts in Europe and addressing new threats and challenges to security, in particular, energy security. We strive to increase OSCE efficiency in early conflict prevention. The Ukrainian chairmanship will actively promote the deepening of international cooperation and dialogue to maintain stability, resolve crisis situations and ensure post-conflict reconstruction.

We will pay special attention to negotiations on the Transnistria conflict, in the settlement of which Ukraine has been actively participating already many years. We will promote in every manner possible the process of Nagorno-Karabakh settlement, as well as Geneva Discussions on Security and Stability in the Caucasus.

I'd like to emphasize that Ukraine, as a non-aligned state, cannot but be concerned with the erosion of the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe. We consider this international legal document a cornerstone of stability in the continent; therefore, the participating states should make every effort to ensure its full-fledged and efficient application. Therefore, during its OSCE chairmanship, Ukraine intends to pay special attention to the resolution of crisis around this Treaty.

Peaceful settlement and conflict prevention will become the foundation of Ukraine's activity in case of election to the UN Security Council as a non-permanent member for 2016–2017.

Ladies and Gentlemen,

At the beginning of this year, the UN Secretary-General Ban Ki-moon made public a five-year Action Agenda of the UNO. We fully support the priorities identified in the Agenda, and consider them a roadmap of UN activities for the near future.

These days, we experience a period of unprecedented changes. Unfortunately, especially in view of the world crisis, there are global tendencies of economic development stagnation, growing poverty and social inequality, increasing instability in some states and regions.

Obviously, efficient counteraction to these threats is possible only by means of joining efforts of the world community. In this regard, we consider it especially advisable to increase the efficiency of international cooperation among security and law enforcement agencies, develop best practices of facing new challenges and threats, and introduce reliable confidence-building measures.

It should be noted that this year's United Nations Conference on Sustainable Development left quite a number of open issues, with environmental and socioeconomic aspects of modern life being closely interconnected. However, we view the *Rio+20* Conference as an important milestone in the development of international cooperation under the UN auspices in the said sphere. The final document of the Conference has proved the ability of countries of

different political and economic weights to reach compromise even in today's difficult times.

We support the initiated complex approach to sustainable energy for all, sustainable consumption and production, elimination of hunger, and ensuring urban development. Ukraine welcomes the decision of the Conference to consolidate the UN Environmental Program aimed at system-based and complex management of the whole spectrum of environment-related problems. We highly appreciate the establishment of a high-level political forum on sustainable development and creation of an intergovernmental working group that will chart post-2015 sustainable development goals. This theme is of special interest for Ukraine, as demonstrated by the National voluntary presentation of Ukraine's achievements in the sphere of the Millennium Development Goals, which took place at the UN Economic and Social Council this July.

I avail myself of this opportunity to assure you that participation in the UN sustainable development efforts will remain Ukraine's unchanging priority. The global man-caused climate change represents a threat of planetary scale. Therefore, we consider counteraction to this challenge a priority task for the whole humankind.

Let me note that Ukraine has voluntarily acceded to Period Two of the Kyoto Protocol, undertaking to reduce its greenhouse gas emissions by twenty percent by 2020. Bearing that in mind, Ukraine will also promote the discussion of environmental impact of energy-related manmade activity, energy efficiency and use of renewable energy sources in the framework of its future OSCE Chairmanship.

Dear Colleagues,

Turning to international security problems, I'd like to stress that Ukraine is deeply committed to the cause of creation of a more secure and protected world. This commitment belongs to Ukrainians' national conscience, reflecting scourges of wars, totalitarianism and artificial famines, as well as the consequences of Chernobyl disaster, the largest manmade disaster in the human history.

Therefore, Ukraine's aspirations to save the world from tragedies similar to those experienced by us stem from the very hearts of Ukrainians.

For over two decades of its independence, Ukraine has been a steadfast supporter of global nuclear disarmament and nonproliferation. We have voluntarily renounced the third-largest nuclear arsenal in the world; we were true to our word and completed the removal of last stocks of highly-enriched uranium from our country this year. I consider these important steps, as well as the Kyiv Summit on the Safe and Innovative Use of Nuclear Energy, held last year, as worthy of following.

In this very context I view the Joint Declaration by Ukraine, Mexico and Chile – countries that made special efforts to neutralize the risks of use of highly enriched uranium. The Declaration remains open for signing.

Unfortunately, the ambitious goal of gradual complete liquidation of nuclear weapons remains unachieved. In this regard, we insist that security guarantees for states that renounced their nuclear stockpiles and made other strategic concessions should be reflected in the internationally binding legal instruments.

This year Ukraine marked the outstanding twentieth anniversary of its participation in the UN peacekeeping operations. I am truly proud of contribution of sons and daughters of Ukraine – servicemen, law enforcement officers and civilian personnel – who have been serving and continue to serve the noble ideals of peace under the UN flag.

During these years, over 34,000 Ukrainians performed noble peacekeeping missions in over twenty international operations under UN mandate, from Guatemala to Timor-Leste, from Croatia to Mozambique. The experience gained gives Ukraine the right to speak about achievements and advantages, as well as about problematic issues of modern UN peacekeeping operations.

The latter include threatening situation with regard to air mobility and legal lacunas in investigations of crimes committed against the Blue Helmets. I count on continued support of Ukraine's initiatives aimed at resolving the current problems facing UN peacekeeping.

Ladies and Gentlemen,

Ukraine welcomes the successful completion of the High Level Meeting on the Rule of Law, which took place here in New York on 24 September. During this event, the Ukrainian side declared political obligations that we shall consistently fulfill.

We are certain that international efforts to ensure the rule of law should remain centered around the United Nations Organization. At the same time, relevant international organizations should keep playing important role in this sphere. For Ukraine, such an organization is the Council of Europe, and its Venice Commission, in particular; our close cooperation with which assists us in consistent reforms to ensure the rule of law and thereby realize our aspirations of the European integration.

This process is actively promoted by the Constitutional Assembly – a special political institution created in Ukraine to find a nationwide consensus on the provisions of the Basic Law. In the course of constitutional development, we study and will take into account the best practices from other countries.

Ladies and Gentlemen,

I am deeply confident that global advances in each of the key areas I mentioned are impossible without the United Nations as more efficient, capable and updated to the realities of the 21st century. The key to this is to deepen the UN reform, primarily, the reform of the Security Council.

Ukraine's position is well-known: we are ready to discuss all progressive concepts of the Security Council reform capable of achieving maximum consent among UN Member States.

Mr. President,

Ladies and Gentlemen,

Only the United Nations Organization is up to the task of consolidating humanity to face the modern challenges. Consolidated will of all 193 Member States represents overwhelming force capable of coping with most complicated global crises.

We must strengthen and preserve our unity.

I believe that the 67th Session of the United Nations General Assembly will be conducive to this noble goal.

Thank you for your attention.

УКРАЇНСЬКІ ДИПЛОМАТИ – 95!

7 листопада 1917 року було започатковано дипломатичну службу Української Народної Республіки. Кожна держава, яка прагне світового визнання, розпочинає з розбудови власної дипломатичної служби, відкриття зарубіжних посольств та місій у своїй країні, а власних представництв у столицях зарубіжжя, входження у міжнародні організації. Саме таким шляхом і пішла УНР, проголосивши свою незалежність і самостійність. І хоч справа ця була досить нелегкою, уже в перші місяці в Києві з'явилися міжнародні місії та військові представництва Англії, Франції, Італії, Японії, Румунії, Сербії та Бельгії, а за кордон виїхали на дипломатичну працю українські дипломати, головним завданням яких було донести світовій спільноті про появу нової держави в центрі Європи, її політику і подальше прагнення відстоювати, шляхом двосторонніх і багатосторонніх переговорів, право на існування України. УНР стає суб'єктом міжнародних відносин.

Координував перші кроки дипломатичної розбудови видатний політик і державний діяч Олександр Шульгин, якого по праву можна віднести до найвизначніших українських дипломатів ХХ століття. Йому вдалося не тільки організувати дипломатичну службу держави, а й розгорнути досить широку міжнародну діяльність у Парижі, Берліні,

Олександр Шульгин
(грудень 1917—24.01.1918)
Oleksandr Shulgin
(December 1917—24.01.1918)

Будапешті, Варшаві, Відні, шукаючи шляхи зближення з цими країнами, порозуміння в питаннях миру на європейському просторі. Українська дипломатія здобула тоді велику перемогу на Берестейських мирних переговорах, змогла досягнути певних преференцій в економічних та політичних переговорах з Берліном, владнати досить складні відносини з Варшавою. Досягнення Олександра Шульгина стали основою для подальшої дипломатичної діяльності УНР в роки визвольних змагань, коли в дипломатичному корпусі з'явилися такі особистості, як Всеволод Голубович, Володимир Чехівський, Кость Мацієвич, Володимир Темницький, Андрій Ливицький, Андрій Ніковський, Микола Любинський, Василь Панейко, Лонгин Цегельський, Михайло Лозинський, Микола Василенко, Дмитро Дорошенко, Георгій Афанасьєв та ін. Проте історія УНР була нетривалою. Перемога

більшовицької Росії на багато десятиліть перекреслила право України на самостійний розвиток, відібрала в народу право на державність.

Та все ж українська дипломатія не зникла з політичного простору. Український уряд в екзилі на чолі з Симоном Петлюрою, а потім його сподвижники приділяли особливу увагу дипломатичній роботі в європейських та американських столицях, прагнувши зберегти неперервність у справі боротьби за незалежність України, в якій не сумнівалися політичні діячі, яким випала гірка доля прожити подальше життя в еміграції. Треба вважати, що й Радянська Україна приділяла певну увагу розбудові власної дипломатії, що втілювалася через заснований першим українським більшовицьким урядом Народний секретаріат з міжнародних справ, який очолив Сергій Бакинський.

Дмитро Мануїльський
Dmytro Manuiliuk
(12.01.1921—8.05.1923)

У довоєнний час можна говорити про власну українську дипломатію лише номінально. Всі питання в цій сфері вирішувалися тільки в Москві. Але на завершальному етапі Другої світової війни, коли в далекому американському місті Сан-Франциско почалися напружені, але плідні переговори країн антигітлерівської коаліції

про створення Організації Об'єднаних Націй, в розробці документації найактивнішу участь взяла делегація УРСР, яку очолив Дмитро Мануїльський, керівник щойно створеного в Києві союзно-республіканського Міністерства закордонних справ України. Практично не маючи дипломатичних зарубіжних установ, не здійснюючи дипломатичної роботи за кордоном, за винятком кількох консульств у соціалістичних державах, Україна мала досить широкую присутність в ООН та його міжнародних організаціях, була інтегрована в боротьбу за ліквідацію колоніальної світової системи, вирішення низки конфліктів і воєн на африканському та азійському просторах, співпрацювала із Всесвітньою організацією здоров'я, Всесвітньою організацією праці, мала Постійне представництво УРСР при ООН, яке очолювали найвідоміші українські дипломати Лука Паламарчук та Геннадій Удовенко.

Поява суверенної та незалежної України в серпні 1991 року вважається багатьма політиками і суспільствознавцями як одна з геополітичних подій ХХ століття. Одним з перших кроків керівництва нової держави стало створення її зовнішньополітичного відомства, яке очолив Анатолій Зленко. Особливо треба сказати й про міністра закордонних справ України Геннадія Удовенка, який під час своєї міністерської каденції був обраний світовою дипломатичною спільно-

Володимир Мартиненко
Volodymyr Martynenko
(18.11.1980—28.12.1984)

тою Головою 52-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, набувши найвищого статусу в повоєнній міжнародній політиці. Очоловали зовнішньополітичне відомство України також Борис Тарасюк, Костянтин Грищенко, Арсеній Яценюк, Володимир Огризко, Петро Порошенко. Кожний з них зробив свій внесок у становлення державності та її розбудову.

У нашому виданні приділяється постійна увага висвітленню глобальних і міждержавних процесів, у яких бере участь українська дипломатія, яка завершила етап становлення і формування та стала яскравим виразником державних інтересів України. Дедалі ширше вона заявляє про себе, інтегрується у світовий політичний, економічний, культурний та гуманітарний процеси.

Редакційна колегія щорічника «Україна дипломатична» вітає наших дипломатів з цією визначною датою.

UKRAINIAN DIPLOMACY TURNS 95!

On November 7, 1917 the diplomatic service of the Ukrainian People's Republic was established. Any state that seeks global recognition begins building its own diplomatic service, opening foreign embassies and missions in their country and offices in the capitals of foreign countries, accessing international organizations. The UPR in declaring its independence and autonomy followed the same way. Although this work was very hard, already in the first months of the UPR the international missions and military representation of England, France, Italy, Japan, Romania, Serbia and Belgium were opened in Kyiv, while the Ukrainian diplomats went abroad to perform their main diplomatic task of informing the world community about the emergence of a new state in the center of Europe, about its policy and intentions to defend through bilateral and multilateral negotiations the right for existence of the Ukrainian statehood. The UPR becomes the subject of international relations.

An outstanding politician and statesman Oleksander Shulgin, who can be rightfully attributed to the most prominent Ukrainian diplomats of the 20th century, coordinated the first steps of the diplomatic service. He managed not only to organize the diplomatic service of the state, but also to organize rather broad international activity in Paris, Berlin,

Дмитро Дорошенко
Dmytro Doroshenko
(20.05.1918–14.11.1918)

Budapest, Warsaw and Vienna, seeking ways of rapprochement with these countries, mutual understanding in the issues of peace in Europe. The Ukrainian diplomacy achieved then a great victory at the Brest-Litovsk peace negotiations, managed to achieve certain preferences in the economic and political negotiations with Berlin and to settle rather complicated relations with Warsaw. Achievements of Oleksander Shulgin became the basis for further diplomatic activity of the UPR during the struggle for liberation, when the diplomatic corps were enriched with such personalities as Vsevolod Golubović, Volodymyr Chekhivsky, Kost Matsievich, Volodymyr Temnytsky, Andrii Livytsky, Andrii Nikovs'kyi, Mykola Lyubynsky, Vasyl Paneyko, Longin Tsehelskyi, Mikhailo

Lozynskii, Mykola Vasilenko, Dmytro Doroshenko, Georgy Afanasyev and others. However, the history of the UPR was short-lived. Victory of the Bolshevik Russia for many decades eliminated the right of Ukraine to self-development and deprived its people of their right to statehood.

Yet the Ukrainian diplomacy did not disappear from the political domain. The Ukrainian government in exile led by Simon Petlyura and later his associates paid special attention to the diplomatic work in the

European and American capitals, striving to maintain consistency in the struggle for independence of Ukraine, in which the Ukrainian politicians destined to live in emigration never doubted. It is noteworthy that the Soviet Ukraine paid some attention to the development of its own diplomacy through the People's Secretariat for International Affairs created by the first Ukrainian Bolshevik government. The Secretariat was headed by Sergei Bakynsky. In the pre-war period the Ukrainian diplomacy was mostly nominal. All issues in this area were solved only in Moscow. But in the closing stages of the Second World War, when in the far USA city of San Francisco tense but fruitful talks began between the countries of the anti-Hitler coalition for establishing the United Nations, the Ukrainian SSR delegation led by Dmitry Manuilsky, head of the newly created Union-Republican Ministry of Foreign Affairs of Ukraine in Kyiv, took an active part in developing the relevant documents. Practically without foreign diplomatic institutions, without performing the diplomatic work abroad, except for a few consulates in the socialist countries, Ukraine was widely presented in the United Nations and its international organizations. It was integrated into the struggle for the elimination of the colonial world system addressing a number of conflicts and wars in the African and Asian continent, collaborated with the World Health Organization, the World Labor Organization, ran the Permanent Mission of the Ukr.SSR to the United Nations headed by the well-known Ukrainian diplomats Luke Palamarchuk and Gennadiy Udovenko.

The emergence of a sovereign and independent Ukraine in August 1991 is recognized by many politicians and social scientists as one of the geopolitical events of the 20th century. One of the first steps of the leadership of the new state was the creation of its Foreign Ministry headed by Anatoly Zlenko. Particularly it should be said about the contribution of the Foreign Minister of Ukraine Gennadiy Udovenko, who during his ministerial tenure was elected by the international diplomatic community to the post of the President of the 52nd UN General Assembly thereby occupying the highest status in the post-war international politics. The Foreign Ministry of Ukraine was headed by Boris Tarasiuk, Kostyantyn Gryshchenko, Arsenyi Yatsenyuk, Volodymyr Ogryzko and Petro Poroshenko, each contributing to establishment of the state and its development.

Our edition permanently covers global and international processes, in which the Ukrainian diplomacy that completed its establishment and formation becoming a dedicated defender of the national interests of Ukraine, is involved. More and more it manifests itself and integrates into the global political, economic, cultural and humanitarian processes.

The Editorial Board of the Yearbook *Ukraina Dyplomatychna* congratulates our diplomats with this outstanding date

УКРАЇНСЬКІЙ ДИПЛОМАТІЇ — 95!

Анатолій Зленко
Anatolii Zlenko
(24.08.1991—25.08.1994;
2.10.2000—2.09.2003)

Геннадій Удовенко
Hennadii Udovenko
(25.08.1994—17.04.1998)

Борис Тарасюк
Borys Tarasuk
(17.04.1998—2.09.2000;
4.02.2005—31.01.2007)

Володимир Огризко
Volodymyr Ogryzko
(18.12.2007—3.03.2009)

95 years jubilee of Ukrainian Diplomacy

Арсеній Яценюк
Arsenii Yatsenuk
(21.03.2007—4.12.2007)

Петро Порошенко
Petro Poroshenko
(9.10.2009—11.03.2010)

Костянтин Грищенко
Kostyantyn Gryshchenko
*(2.09.2003—3.02.2005;
11.03.2010—24.12.2012)*

Леонід Кожара
Leonid Kozhara
(24.12.2012)

Костянтин ГРИЩЕНКО,
міністр закордонних справ України

СТРАТЕГІЧНА РІВНОВАГА ЯК ШАНС УКРАЇНИ У БАГАТОПОЛЯРНЬОМУ СВІТІ

При погляді на сучасну міжнародну політику пригадується фраза Бісмарка, що мистецтво державного діяча у тому, щоб «почути в шумі історії кроки Провидіння та пройти за ним певний відрізок шляху». Ми живемо у час, коли у світовій політиці та економіці відбуваються масштаб-

ні зміни, а назривають — ще масштабніші. Якби Бісмарк жив сьогодні, то побачив би у цих змінах кроки воістину історичного розмаху. І рецепт дій дав би той самий: побачити нову історичну динаміку — усвідомити її — використати на благо своєї країни. В останні 20 років маятник історії коливався швидше, ніж у попередні епохи. Ми звикли бути на роздоріжжі. Але цілком можливо, що з часів розпаду СРСР рішення, які ми приймаємо зараз, ще ніколи не були такими вирішальними. Моя стаття — про це.

Історичний момент

Історичний момент — це момент, коли починається нова епоха і коли держави світу визначають у ній своє місце. Відповідно, це момент, коли мали б вщухнути емоції, політичні ревнощі та амбіції. Це момент, коли єдиним відповідальним підходом у політиці є тверезість погляду та висновків, оскільки від них залежить успіх держави на десятиріччя вперед. Такий момент Україна переживає сьогодні.

Для початку потрібно визнати, що Україна, як і більшість держав світу, стоїть на порозі нової міжнародної реальності, яка буде або з вираженим знаком «плюс» або з так само вираженим знаком «мінус». Смуга глобального процвітання є у наступні десять років такою ж імовірною, як і економічна криза,

що призведе до перегляду звичних основ міжнародного життя. Україна має бути готовою і до першого, і до другого сценарію. Найголовніше: хоч би в який бік покотилося колесо історії, у природі не існує сценарію, за яким ці світові зміни не мали б прямого впливу на зовнішню політику України. Важливо усвідомити — якого саме.

Криза (або оновлення) Заходу. Економічний вимір

Немає сенсу заперечувати, що трансатлантичний Захід перебуває у кризі. Можливо, найбільшій із часів Другої світової. Вона має три виміри — економічний, геополітичний та ідеологічний.

Економічний вимір — найбільш очевидний.

Фінансові потрясіння 2008–2009 років і нинішня криза єврозони показали, що вибудована на Заході система соціальних гарантій втрачає стабільність на тлі поглиблення негативних демографічних тенденцій і масового перенесення промислових виробництв на Схід. Те, що ще недавно видавалося міцною фінансовою «підлогою», на очах іде з-під ніг цілих поколінь. Компанії, заводи, а іноді й цілі галузі перекочують до Китаю, Індії, Індонезії... Це стосується як багатьох членів Євросоюзу, так і Сполучених Штатів.

Попри масштаб проблем, що насуваються, США перебувають у кращій диспозиції для їх розв'язання.

Маючи більш консолідовану, ніж в ЄС, владу, більш мобільне населення, а також статус долара як світової валюти, Вашингтон має простір для протидії негативним економічним тенденціям. Найрадикальніший механізм — періодичне підвищення планки державного боргу. У тому числі через вливання на ринок нових доларів, що підкріплюються довірою мешканців Землі, які тримають заощадження в американській валюті.

Результатом стала фінансова «бульбашка» астрономічних пропорцій. З 26 січня стеля національного боргу США становить 16,4 трлн дол. У країні міцнішає розуміння, що цей шлях небезпечний і що держава не може собі дозволити розвиватися, як раніше. Зокрема, доведеться більше заощаджувати, стягувати вищі податки та знайти нові шляхи заохочення національного виробництва. Можливості для цього будуть, зокрема у світлі того, що іракська й афганська кампанії завершуються. Проте

ніхто не дасть гарантії, що скорочення державних витатків і зростання податків не пригнітить економіку ще більше. Іншими словами, в Сполучених Штатів попереду складний і відповідальний період, протягом якого вони, ймовірно, зосередяться на своїх внутрішніх проблемах.

Європейський Союз стоїть перед викликами аналогічного порядку, але його ситуація складніша. Принаймні з трьох причин.

По-перше, криза застала ЄС у момент, коли він ще не виробив оптимального (для свого збільшеного формату) механізму прийняття рішень. В умовах економічного шторму державному кораблю потрібний не лише вправний капітан, а й ефективна система навігації. На єсівському кораблі «капітанів» кілька, а система навігації, попри модифікації останніх років, усе ще громіздка. Популярна нині концепція виходу із кризи через поглиблення інтеграції звучить цілком логічно. Та якщо це буде поглиблення на взірць одного із членів ЄС, то в Євросоюзі можуть виникнути нові внутрішні лінії напруження.

По-друге, всі бонуси й гарантії «соціальної держави», якими багато років пишався ЄС, настільки глибоко увійшли в кров європейців, що будь-яка їхня корекція потребуватиме особливо болісних зусиль не лише на політичному, а й на глибоко індивідуальному рівні. У найближчі роки жителям ЄС доведеться пожертвувати деякими комфортними звичками, виробити більш жорсткі модальності повсякденного життя. Це шлях, на якому можуть мати місце зміни політичного ландшафту. Зокрема, підйом політичних сил, які сповідують популістську та ізоляціоністську ідеологію.

По-третє, перед ЄС стоїть проблема єврозони, при створенні якої припустилися помилок і дисбалансів. Їх виправлення є сьогодні, у тому числі з вищевикладених міркувань, складним завданням.

Ситуація складна, але не трагічна. Економічні проблеми Заходу — і американські, і єсівські — реально розв'язати. Проте для цього потрібне переосмислення речей, які досі здавалися фундаментальними. І йдеться не лише про перегляд основ «соціальної держави». Йдеться про нові моделі взаємодії держави та корпоративного бізнесу. Йдеться про новий рівень контролю за діяльністю фінансових ринків (реформа Додда-Франка у США була лише першим кроком на цьому шляху). Йдеться, врешті-решт, про переосмислення місця Заходу на терезах гло-

бального геополітичного впливу. І тут ми переходимо до другого виміру кризи.

Криза лідерства

Геополітична криза сучасного світу — це насамперед криза лідерства. Двополюсний світ канув у Лету. Туди ж пішов і однопольсний. Прогноз про те, що їм на зміну приходить багатопольсний, видається ймовірним, але швидше — на перспективу. Наразі світ виглядає радше як світ без вираженого геополітичного лідера. США та ЄС зосередилися на собі, а молоді «тигри» ще не виробили традицій експансіоністської політики на глобальному рівні. В геополітичному розумінні ми знову-таки стоїмо на порозі нової реальності, яка не обов'язково буде зі знаком «плюс». Хоча підстави для оптимізму є. Наприклад, у тому, що Захід сприймає зміни, що насуваються, без зайвого трагізму.

Мало хто ставить під сумнів, що починаючи з 2025 року КНР буде найпотужнішою світовою економікою. Дехто вважає, що з 2018-го. Це вже призвело і надалі сприятиме перегляду США та, меншою мірою, ЄС їх глобального порядку денного.

Специфіка ситуації полягає не лише в тому, що Захід буде змушений присвятити найближче десятиріччя розв'язанню своїх економічних проблем. Вона полягає й у тому, що інші регіони світу проходять період самоствердження, усвідомлення власних амбіцій та можливостей на міжнародній арені. Час вражаючого глобального економічного зростання (а саме такими були останні 20 років) створив унікальну ситуацію, коли на зміну одному світовому лідеру приходять десятки регіональних — з глобальною перспективою та прагненнями. Відбувається децентралізація глобального впливу, створюється нова система міжнародних відносин, в якій США, як і раніше, будуть невіддільною частиною, але вже більшою мірою як посередник. І, судячи з риторики Вашингтона, він до цієї ролі морально готовий.

Сполучені Штати не втратять місця глобального лідера. Але перестануть бути єдиним лідером. І, можливо, після «десятиріччя війн» така роль піде Америці на користь. Їй потрібна пауза — і для того, щоб привести до ладу внутрішні справи, і для того, щоб відновити довіру. Ми бачимо, як президентська кампанія у США розгортається на тлі дискусії щодо того, чи буде це сторіччя знову американським і чи потрібне Америці ще одне

«американське сторіччя». Американці самі мають дати відповідь на це питання. А від себе скажу: п'єдестал глобального лідерства достатньо широкий і для Америки, і для інших. Однак без Сполучених Штатів уявити його важко.

Переосмислення ідеології Заходу

Ідеологічний вимір триваючих на Заході змін — це насамперед переосмислення свого місця у світі. Як було сказано вище, у випадку США це означає поступове обмеження порядку денного глобального лідерства та географічний зсув пріоритетів. Натомість у випадку з ЄС це означає зміну ідеології того, що ми звикли називати європейським єднанням.

Ідеологічний імпульс європейського єднання, який тривалий час був визначальною характеристикою розвитку на континенті, іде на спад — частково з циклічних причин, а частково під впливом внутрішніх проблем ЄС. Як у політичних колах, так і на рівні виборця доводиться чути думку, що глава історії, пов'язана з єднанням континенту, в цілому завершена, і що проект «Єдина Європа» відбувся. Цим пояснюються дедалі нові правові перепони, які створюються на шляху нових хвиль розширення (наприклад, у вигляді положення про обов'язкове їх схвалення на референдумах у низці членів). Відповідно, після приєднання Балкан можна очікувати тривалої або навіть дуже тривалої паузи в процесі розширення ЄС на Схід.

Та обставина, що значна частина Європи залишилася за рамками ЄС, не викликає у більшості європейських лідерів ні емоційного, ні політичного дискомфорту. Особливо це стосується європейських амбіцій двох великих гравців — України та Туреччини. Існує стереотип, що їх приєднання порушить баланс сил в Євросоюзі, зруйнує демографічну рівновагу та спричинить фінансові видатки, яких ЄС не може собі дозволити. У цих застереженнях більше емоцій, ніж раціональних розрахунків. Проте саме їх ірраціональність робить дискусію щодо європейської перспективи для України та Туреччини особливо складною.

У більш загальному плані філософія зовнішньої політики трансатлантичного Заходу не може не змінюватися і під впливом тієї обставини, що з підйомом Китаю у світі з'являється кілька моделей успішної модернізації. Економічна та політична «вестернізація» вже не єдиний шлях до успіху. Сучасний

Схід — це новий, певною мірою альтернативний, шлях, елементи якого можуть запозичити решта країн світу. Проте і тут головне — тверезість, відсутність ейфорії. Адже і на Сході не все так просто.

Піднесення Сходу

Показники економічного зростання Китаю воістину вражають. Карколомна смуга економічного зростання завдовжки у три десятиріччя (в середньому 10% на рік). Вихід 440 мільйонів чоловік із кричущої бідності. Ривок від маргінальної аграрної країни до сучасного урбанізованого «виробничого цеху» світової економіки.

Китай знайшов оптимальне поєднання комуністичної ідеології, ринкової економіки та новаторського «державного капіталізму». Оптимальне — принаймні для себе і принаймні для епохи надлишку демографічних ресурсів. Та обставина, що ця епоха не безкінечна, а також ознаки соціального напруження в окремих китайських провінціях ще не означають, що Китай почне видихатися. Але це означає, що і йому у найближче десятиріччя доведеться шукати нові підходи, аби підтримати високий темп економічного зростання, залишатися привабливим для інвесторів, підтримувати прибуткове сальдо торговельного балансу та, найголовніше, давати власному населенню відчуття індивідуальної причетності до успіху держави. Неочікувана для багатьох життєздатність моделі державного капіталізму, з одного боку, та прихід до влади нового покоління китайської еліти — з іншого, дає підстави вважати, що Китаю до снаги не лише зростання, а й необхідні трансформації.

Позитивна динаміка вимальовується і на багатьох інших зростаючих ринках Сходу. У загалом сприятливих умовах сучасної світової економіки політична стабільність, передбачувані правила гри в економіці та позитивна демографічна динаміка відкривають двері до економічного прориву десяткам нових гравців. За прогнозом PricewaterhouseCoopers, уже через 10–15 років серед провідної п'ятірки економік світу тільки дві представлятимуть Захід, а три — Схід. У першій двадцятці Захід представлятимуть тільки шестеро. Решта будуть з Азії, Латинської Америки та Африки.

Держави, які протягом сторіч вважалися хворими, стають запорукою світового економічного здоров'я. При цьому оздоров-

лення Сходу зовсім не означає занепаду Заходу. Навпаки, сучасний світ настільки взаємозалежний, що високий рівень розвитку економіки майже автоматично означає високий рівень інтеграції з іншими економіками. І тому піднесення Сходу без одночасного «обвалу» на Заході не тільки не є парадоксом. Такий стан речей наразі є єдиною можливою формою продовження економічного зростання на глобальному рівні. В цьому унікальність нашого часу і шанс для України, для якої розташування на зламі цивілізацій сторіччями було джерелом викликів, а нині може стати джерелом нових можливостей. Для цього потрібна стратегічна рівновага у зовнішній політиці. І тут ключове місце посідає Росія.

Росія. Кра на між епохами

Російська Федерація — наш найближчий сусід і головний торговельний партнер. У світлі історичних зв'язків і родинних уз, які пов'язують наші країни, для мільйонів українців вона більше, ніж просто сусід і просто партнер. Вона — своєрідний психологічний маркер у самоусвідомленні та світосприйнятті мільйонів українців. Для когось — як друга культурна батьківщина, для когось — як держава, що потерпає від тих же пострадянських хиб, які властиві й самій Україні і від яких вона намагається позбутися на шляху євроінтеграції.

Перефразовуючи популярний у нинішньому російському політичному лексиконі термін, Росія є частиною «українського світу». Цим пояснюється як потужність взаємного тяжіння двох народів, так і взаємна чутливість до будь-яких розбіжностей у питаннях зовнішньополітичної доктрини, внутрішнього розвитку та, звичайно, двосторонніх відносин. Високовольтний емоційний фон відносин України та Росії є їх найхарактернішою рисою, причому як на рівні політичного класу, так і на рівні рядових виборців. Це призводить до політизації багатьох питань, а отже — і до спекулювання на них. Будуючи плани на нову епоху, варто абстрагуватися від емоцій.

Говорячи про піднесення в одній частині світу та кризу в іншій, Росію поки що важко віднести до першої або другої категорії. Вона відновила свій статус світового гравця і незалежний голос. Вона не має комплексів у діалозі і з Заходом та Сходом. А з іншого боку, Росія, як і Україна, все ще перебуває між епохами. Як надовго — покаже час. Я виокремив би чотири чин-

ники, які впливають на позицію Росії на міжнародній арені (і, можливо, підштовхнуть її до змін).

По-перше, в добу наростаючої глобальної конкуренції за ресурси Росія з її запасом копалин та іншим природним «природним» отримує особливий статус. Від російських енергоносіїв залежить безперебійне функціонування величезного сегмента світової економіки. Це не обов'язково роль енергетичного прирідка. Це радше роль глобального гравця, який вступає у нову добу із колосальною форою порівняно з іншими. І вже від самої Росії залежить, як вона цю фору використає.

По-друге, вектори взаємного впливу розташувалися сьогодні таким чином, що Росія потрібна і Заходу, і Сходу. Звідси і нова тональність у відносинах з ЄС і «перезавантаження» у відносинах із США (гадаю, воно відновиться, щойно завершаться президентські кампанії у двох країнах). Звідси і активний діалог, торгівля Росії з Китаєм, Індією та іншими зростаючими ринками. Росіяни можуть сумувати за СРСР, але об'єктивно, з геополітичної точки зору, кінець світової біполярності пішов Росії на користь. Радянський Союз був для країн світу або противником, або другом. Сучасна ж Росія — глобальний гравець, у прихильності якого зацікавлені майже всі. І щонайменше — у тому, щоб Росія не була ворогом. Для України цей момент особливо актуальний.

По-третє, Росія демонструє оновлену національну свідомість, яка базується насамперед на усвідомленні колишньої величі російської нації та прагненні принести цю велич у нову епоху. Де усвідомлення, яке дехто називає новим російським націоналізмом, — спільний знаменник, що об'єднує як сучасну російську владу, так і більшість її внутрішніх критиків. Зовнішні критики бачать це як відновлення імперського духу. Проте об'єктивно це річ, яка дає Росії змогу «зосереджуватися», розвиватися як єдиному цілому. Для України важливо, щоб цей розвиток не мав антиукраїнської складової.

Врешті-решт, четвертий чинник полягає у тому, що Росія все ще чекає на плоди проголошеної політики модернізації. РФ прагне відновитися як регіональний лідер. Вона має об'єктивні передумови бути таким лідером для величезної частини пострадянського простору. Але щоб ці передумови були втілені в життя, вона має стати для свого оточення знаком справді ефектив-

них економічних перетворень. Завершення президентських виборів дає шанс на такі перетворення. Сподіваюся на їх успіх.

Шлях України

Отже, Україна вступила у третє десятиріччя своєї незалежності на тлі вираженого уповільнення західної експансії, економічного підйому Сходу та відновлення сильного національного духу в Росії.

Експансія Заходу (у вигляді глобального лідерства США та розширення ЄС) — це чинник традиційно важливий для багатьох українських політиків. Дехто побудував цілу філософію на тезі Бжезинського про те, що Україна — це ключ до «імперського статусу» РФ, і що в цьому наша головна геополітична цінність. Не замислюючись над тим, у чому буде цінність України, коли цей «імперський статус» перестане хвилювати Захід. Як співав колись Гребенщиков, «Если твой путь впечатан мелом в асфальт, куда ты пойдешь, когда выпадет снег?».

В умовах, коли на місці однополюсного світу виникає багатополюсний, можна вважати, що «сніг» випав. Оточення України кардинально змінилося, навіть порівняно з кінцем дев'яностих. Змінилася Росія. Захід змінив свої пріоритети. Чи треба нам змінювати наші? Пріоритети — ні. Шляхи їх реалізації — так.

Краще бути будівельним майданчиком Сходу і Заходу, ніж полем битви між ними. А щоб бути цікавим для світу саме у цій якості, потрібна зовнішня політика, жорстко прив'язана до інтересів бізнесу. Політика прокладання нових торговельних шляхів. Політика, в якій абсолютним пріоритетом є громадянин.

Яка зовнішньополітична концепція найкраще відповідає цим вимогам і потребам модернізації України? ЄС був відповіддю на всі питання, поки фінансував, опікав і спрямовував трансформацію у країнах-кандидатах. Сьогодні він суб'єктивно не має бажання (а також об'єктивно не має ресурсів) бачити Україну як країну-кандидата. Це може змінитися у перспективі, але нині нам треба прийняти це як даність, що прямо впливатиме на європейську політику України у найближче десятиріччя. І відповідним чином формувати свою політику.

Модернізація України

У сучасній Європі проглядаються дві моделі успішної модернізації. Назвемо їх умовно — польська і турецька. Перша зводиться до того, що держава декларує політику реформ за європейським зразком, мобілізує національний ресурс і здійснює ці реформи, отримуючи на кожному із цих кроків щирі підтримку ЄС. Друга зводиться до того ж, тільки підтримка ЄС уже не є вирішальним моментом.

Польська модель — це здійснення модернізації за критеріями ЄС у процесі набуття членства в ЄС. Турецька — це модернізація за критеріями ЄС в умовах невизначеності щодо майбутнього членства.

За умов, в які ми поставлені, Україні потрібна європейська політика, близька до польської, ще ближча — до турецької, але все ж таки з вираженою українською специфікою.

Специфіка, по-перше, полягає в тому, що вступ України до ЄС залишається метою, але ця мета залежить не лише від нашого розвитку, а й від низки об'єктивних складових європейського розвитку (фінансової кондиції ЄС, успішності його реформування, популярності ідеї подальшого розширення тощо).

Відповідно, оскільки модернізація України за європейськими критеріями залежить від нас самих, а євроінтеграція — і від нас, і від інших, то і наголос треба робити у першу чергу на модернізації і лише в другу — на євроінтеграції.

По-друге, попри послідовну підтримку наших друзів у ЄС (за яку ми вдячні), на шляху нашої євроінтеграції не буде ні щедрих субсидій, ні ейфорійних політичних заяв, ні, тим більше, консенсусу. Хоч би якими були наші успіхи, в ЄС завжди знайдеться «країна N» (часто можна навіть здогадатися, яка саме), що блокуватиме нас із власних егоїстичних міркувань. Будуть ситуації, коли те, що видавалося нашим попередникам авансом, нам доведеться «вигризати». Нова Європа буде більш егоїстичною. В ній будуть ситуації, коли навіть виражено проєвропейська Україна не матиме впливових «адвокатів». Треба бути до цього готовими.

Чому потрібна євроінтеграція?

Виникає запитання: якщо політичне тло настільки змінилося, якщо ідеологічний імпульс європейського розширення на-

стільки очевидно видихається, то чи потрібна прив'язка України до ЄС узагалі? Потрібна, і от чому.

По-перше, та обставина, що ідеологічний імпульс розширення зменшується, ще не означає, що це не буде компенсовано підвищенням економічного імпульсу. Теза про те, що Європі потрібне об'єднання технологічного ресурсу на Заході та енергетичного на Сході, цілком правомочна. Вона може вилитися у нову форму європейського єднання за участі Туреччини та пострадянських країн, насамперед по лінії чотирьох європейських свобод — свободи пересування людей, товарів, капіталів і послуг. Глибшого рівня інтеграції багатьом українським виборцям і не потрібно.

По-друге, ЄС для нас важливий не стільки як комфортабельний будинок, куди ми хочемо в'їхати, скільки як інструкція з будівництва власного комфортабельного будинку. Європейська інтеграція у нашому випадку — це схема імплементації європейських рецептів, успіху на українському ґрунті. А про імплементацію чинників, які у світлі кризи не схожі на рецепти успіху, можна ще й подумати. Амбівалентність ЄС у питанні членства України (а вона була завжди, незалежно від критичності нашого діалогу) розв'язує нам у цьому плані руки.

По-третє, Європа, навіть за всіх своїх нинішніх негараздів, — це образ успіху для більшості українців. Це знак надії, який український політикум прививав українському виборцю протягом двох десятиріч. Ідея майбутнього членства в ЄС міцно сидить у свідомості українського виборця. Орієнтація на ЄС стала «загальним місцем» для всіх провідних політичних сил в Україні. Висмикувати цю основу з-під ніг — це вносити у внутрішньополітичне життя елемент сум'яття.

Отже, європейська політика України повинна зберегти свій пріоритетний статус, але стати більш приземленою, прагматичнішою. Для нас важлива модернізація України та відкритість Європи (у рамках уже узгоджених Зони вільної торгівлі та Плану дій щодо лібералізації візового режиму). Водночас європейська політика — це частина ширшої концепції, пов'язаної із модернізацією країни. Вона відповідає на питання, куди ми прагнемо, але лише частково — на питання, як туди дістатися. На це питання має відповісти, серед інших чинників, наявність справжньої стратегічної рівноваги по інших напрямках.

Росія – як перспектива і виклик

У сучасному світі питання успішних реформ – це насамперед питання успішної інвестиційної політики. Звідки придуть інвестиції? Чому б не з Росії? Вона близька до нас історично і культурно. Торгівля з нею бурхливо зростає. Вона має вільний капітал. Вона має інтерес.

По-перше, проблема в тому, що часто цей інтерес не стільки економічний, скільки емоційний. Інвестиційні дивіденди РФ може отримати від будь-якої зростаючої економіки світу. Навіть запланований Євразійський союз, попри поширене переконання, може функціонувати і без української компоненти. Але іноді складається враження, що лише повернення України у свою зону впливу дасть деяким російським політикам відчуття повернення до звичного порядку речей, до «норми». В цьому – перешкода. Ми готові інвестувати у партнерство свій економічний потенціал, але не готові жертвувати прагненням будувати Україну саме за європейськими критеріями.

По-друге, частково в силу ментальної звички, а частково і під свідомими політичними впливами, теорії України як такого собі «чужого проекту» знаходять у свідомості деяких росіян кращий резонанс, ніж ідея дружньої до Росії, але окремої від неї української державності. Тим самим для перспективних відносин створюється не зовсім здорове тло. Над його поліпшенням треба працювати. Треба розширювати розуміння «норми».

З іншого боку, прагнення до партнерства з РФ – це константа нашої зовнішньої політики. Як частина «українського світу», Росія завжди буде для нас одним із полюсів тяжіння. За добрих обставин вона може бути для України найбільш дружнім, розуміючим партнером – і в реалізації економічних цілей, і у зміцненні національної безпеки. Та й за недобрих – не треба впадати в істерію та негативізм. Треба лишатися собою, себто європейською демократією, і цілеспрямовано, щиро розвивати відносини партнерства там, де Росія до цього готова.

А добрі нині часи чи не дуже – це вирішується зараз. І залежатиме не в останню чергу від нашої спільної здатності вирішити «енергетичні суперечки» на основі довгострокових стратегічних інтересів і стандартів, які прийняті у сучасному світі.

Отже, і Росія, партнерство з якою могло би бути відповіддю на базові питання зовнішньополітичної стратегії України, насправді є лише частиною відповіді.

Розширення обрі в

Ми існуємо між двома магнітами впливу, і по кожному з них є своє взаємне тяжіння і свої лінії напруження. Крім цих двох напрямів, пріоритетність яких не ставиться під сумнів, у багатополярному світі потрібні партнери, не обтяжені прихованим порядком денним чи прагненням нав'язати свою волю. А знайти їх можна, тільки вийшовши за рамки, якими ми традиційно обмежувалися. Маємо шукати партнерів, зацікавлених в економічних дивідендах і політичній вигоді, яку принесе співпраця з Україною, але готових приймати її такою, як вона є. Себто незалежною, демократичною, з власним, українським, набором пріоритетів, у чомусь проросійською, в чомусь проєвропейською, а частково — «річчю у собі».

Взяти хоча б Туреччину. Найдинамічніша економіка в Європі, яка, по-перше, поруч, а по-друге, зацікавлена в Україні. По-третє, в Україні та Туреччини якщо не ідентична, то схожа ситуація в діалозі з ЄС. По-четверте, саме турецька модель модернізації (європейська за орієнтирами, самостійна за реалізацією) найбільш близька для України.

Цей останній аргумент, як на мене, найважливіший. В останнє десятиріччя ми побачили, як під впевненим керівництвом прем'єр-міністра Ердогана Туреччина здійснила успішні реформи і пройшла вражаючу трансформацію — внутрішню та зовнішню. Після тривалого періоду невизначеності, криз, корупції, розбрату турецький народ об'єднався і здійснив прорив у нову національну реальність. Ті, хто бачать за численними українсько-турецькими урядовими контактами, зокрема на рівні президента Януковича та прем'єр-міністра Ердогана, щось більше, ніж просто дипломатичну рутину, мають рацію. Це справді більше, ніж рутину. Це, по-перше, зародження нового регіонального тандема, а по-друге, запозичення досвіду, який може бути для України справді корисним. У тому числі досвіду інтеграції національної економіки у світову не за посередництва існуючих інтеграційних об'єднань, а напряму, самостійно.

Більш віддалений, але перспективний партнер — Китай. Були роки, коли, намагаючись випередити час на європейському

напрямі, ми відверто відставали на китайському. Надолужувати це відставання непросто. Проте іншого шляху у нас нема. Китай — це глобальна сила. Причому на полі європейської політики він має всі шанси бути силою спокійною, ненав'язливою, а це для нас особливо цікаво.

Добре, що українська влада нарешті консолідована. Ще краще, що вона не має сильної ідеологічної забарвленості та спрямована насамперед на наведення в країні ладу. Перефразовуючи Кіссинджера, Китай, як і інші країни світу, нарешті має «номер факсу», який треба набирати, коли він прагне вести діалог із офіційним Києвом.

Дві речі, які вразили мене в ході подорожей до КНР в останні роки. Перша — поінформованість китайської сторони, її розуміння непростих реалій українського політичного життя. Тобто відсутність у нас артикульованої політики щодо Китаю не призвело до того, що Україна зникла із карти китайських інтересів.

І друга річ — китайський інтерес щодо України. Він не менш виражений і масштабний, ніж наш. Очевидно, що Україна має потенціал інвестиційного ельдорадо. Проте ми традиційно (іноді обгрунтовано, а іноді через особливості національного характеру) боїмося, що інвестиційний бум вилетіть в «розпродаж України» та кінець національного суверенітету. Переконалий: прихід в Україну китайського інвестиційного капіталу — річ позитивна. Його не треба боятися, а слід усіляко вітати — як чинник, що дасть нашій економіці додаткову стабільність і впевненість у завтрашньому дні.

Те ж саме стосується Бразилії, В'єтнаму, країн Перської затоки та й інших точок на карті зовнішньої політики України, які засвідчують очевидне: її обрії радикально, кардинально розширюються.

Задіяти свій ресурс

Український дискурс на тему «ЄС чи Росія» вражає багатьма речами, але насамперед — мисленням на рівні політичних «страшилок». «Якщо ми не вступимо в ЄС, нас проковтне Росія» — твердять одні. «Вступите в ЄС — і вас перетворять на рапсове поле для етанолових потреб» — лякають інші. На мою думку, Україна дещо завелика і має надто виражений індивідуальний характер, аби її «ковтали» або на щось перетворювали.

Треба мислити більш самодостатньо. Ми не голі і не босі, маємо що запропонувати світу. І не настільки малі, щоб чужа парасоля вирішила всі наші проблеми. Якщо новий світ, в який ми входимо, справді буде світом боротьби за ресурси, то ресурсами нас природа наділила щедро. В тому числі тими, які будуть цінуватися найвище, — харчовим, водним, енергетичним... Питання лише в такому — вони будуть працювати на національний інтерес України чи зроблять її ласим шматком для інших.

Із певною мірою узагальнення, у світі є три чинники, які визначають силу чи слабкість нації, — економіка, демографія та природні ресурси. Нація може мати погану демографію, але бути сильною за рахунок інноваційної економіки та ресурсів. Може мати економічні проблеми, але прямувати до їх вирішення за рахунок позитивної демографії та ресурсів. Але якщо, як у випадку України, економіка протягом багатьох років залишалася неререформованою, демографія — поганою, а ресурси — невикористаними, то це означало тільки одне: були потрібні зміни, і зміни термінові.

Звідси — масштабність реформ президентського порядку денного. Звідси — небажання витратити час на патові ситуації в українському політичному дискурсі.

Для ілюстрації нагадаю: за оцінками ООН, до 2050 року потреба світу у харчах зросте на 70%. Це означає, що за світовим обіднім столом щодня з'являються 219 тисяч нових ротів. Я сказав би — це 219 тисяч щоденних додаткових аргументів, аби Україна не втрачала жодного дня і мислила самодостатньо, як міжнародний гравець, який принаймні в одній сфері — харчовій — має потенціал справді глобального впливу.

Стратегічна рівновага

Очевидно, що Україна — це Європа. Вона має орієнтуватися на європейські цінності та бути вірною своїй європейській суті. Так само зрозуміло, що Україна історично та культурно близька до Росії. Була, є і буде. Проте в умовах, коли сучасний світ стає дедалі більш орієнтоцентричним, Україна має дивитися і далі — на Схід, на Захід, на Південь.

Активізація нових стратегічних напрямів національної зовнішньої політики дасть нам простір для дипломатичного маневру, інвестиції та партнерство, в якому проблема «подвійного дна», можливо, буде не такою гострою, як часто бувало на ін-

ших напрямках. Вона дасть нам силу, щоб тримати свою лінію у відносинах із РФ та не бути в ролі прохача з ЄС.

Україні потрібен стратегічний баланс. Але баланс у більш широкому сенсі, ніж «балансування». Що більше точок опори матиме українська зовнішня політика за межами лінії ЄС–РФ, то стабільнішою, упевненішою вона буде.

Це стосується як найкращого, так і найгіршого сценарію на наступні роки.

Найкращий — це якщо справдиться прогноз швейцарського банку Credit Suisse, що у наступні п'ять років сумарний ВВП країн світу зросте на 50%, до 345 трлн дол. На думку банкірів, це відбудеться насамперед за рахунок китайського «економічного дива» та потужного зростання в тихоокеанській Азії, Латинській Америці та Африці.

Найгірший — це якщо західна фінансова «бульбашка» лусне, з усіма відповідними наслідками для світової економіки. В такому разі найшвидше оговтаються ті, хто має власне розвинене виробництво. А це насамперед молоді, енергійні зростаючі ринки.

Україні потрібна не просто противага до її традиційної зовнішньополітичної дихотомії. Їй потрібна причетність до глобальної динаміки, якщо вона буде позитивною, і «страховий поліс», якщо ця динаміка буде негативною. У нинішніх умовах ні розпливчата перспектива членства в ЄС, ні розтяжка по лінії ЄС–РФ, окремо взяті, не дадуть Україні ні першого, ні другого. Поки Україна існує в обмеженому геополітичному вимірі, реалізація її потенціалу буде так само обмеженою. Вона буде скоріше об'єктом, ніж суб'єктом. Але що активніше розширювати поле нашої зовнішньої політики за рахунок інших гравців, то краще буде для реалізації наших пріоритетів, у тому числі європейських, і тим більше буде навколо України нової динаміки.

Усвідомлення цієї необхідності — це, як на мене, один із очевидних уроків перших двадцяти років незалежності. Ще один урок полягає у тому, що самого тільки усвідомлення замало. Потрібна ангажована, багаторівнева державна стратегія. В першу чергу — економічна, в другу — політична. Потрібна єдність думки, риторики та дії. Потрібне розуміння, що Україна може мати європейську мету, але в умовах нової міжнародної реальності шлях до цієї мети буде дещо іншим, ніж у нових країн — членів ЄС. Це буде шлях внутрішньої трансформації за

європейськими критеріями, у стратегічному партнерстві з ЄС та Росією, але й за рахунок розбудови відносин із тими регіонами світу, де є позитивна динаміка розвитку, жива зацікавленість у співпраці з Україною та повага до її прагнень.

І останнє: рівновага — це не багатовекторність. Вона означає внутрішню силу та чітке розуміння, чого ми прагнемо — у поєднанні із здатністю «почути кроки Провидіння в шумі історії». Гюго казав, що рівновага це основний закон матеріального світу, так само як справедливість — основний закон духовного. Україні вона потрібна — щоб стати сучасною європейською державою, яка розвивається в унісон із навколишнім світом.

Kostyantyn GRYSHCENKO,

foreign Minister of Ukraine

STRATEGIC BALANCE AS A CHANCE FOR UKRAINE IN THE MULTIPOLAR WORLD

When looking at the modern international policy one remembers the Bismarck's phrase that the art of a statesman is «in hearing the steps of Providence in the noise of history and to follow it for a certain period of time». We live in the time of great changes in the global policy and economy and the greater changes yet to come. If Bismarck lived today, he would view these steps as historically significant and would advise to see the new historical developments, comprehend them and use them for the benefit of the state. In the last 20 years the pendulum of history swings much faster than in the previous epochs. We are accustomed to staying on the cross-road, but it is quite possible that decisions to be made now since the collapse of the USSR will be as significant as never before. My article is about it.

Moment of History

Moment of history is the moment when a new epoch begins and the states of the world identify their places in it. Therefore, it is the moment when all emotions, political envies and ambitions should fade away. It is the moment when sensible way of thinking and balanced conclusions should be the only responsible approaches, because successful advances of the country for the decades ahead depend upon them. This is the moment Ukraine is experiencing now.

At the beginning, it is important to recognize that Ukraine, like most of the world states, is on the threshold of a new international reality that will be either with «plus» or with «minus» sign. A period of global economic exuberance in the next ten years is as

probable as the period of an economic crisis that will lead to revision of the traditional fundamentals of international life. Ukraine should be ready for both scenarios. It is essential to bear in mind that no matter what route the chariot of history chooses; in any case the forthcoming global changes will have their direct impact on Ukraine. The point is to foresee the nature of this impact.

Crises (or Renewal) of the West. Economic Dimension

There is no sense to deny that the Transatlantic West is in crisis, which is probably the largest since the Second World War. The crisis has three dimensions – economic, geopolitical and ideological.

The economic dimension is most evident of all.

Financial shocks of 2008–2009 and a current crisis in the Euro zone have shown that the system of social guarantees developed in the West, is losing its stability with deepening negative demographic tendencies and mass transfer of production resource to the East. Once solid financial ground, it is shaking now under the feet of the whole generations. Companies, production facilities and even the whole industries are moving to China, India, Indonesia... It is true for many EU members and the USA as well.

Though the scale of problems is great, the USA is in a better position for addressing them.

Washington with its more consolidated power than in the EU, a more mobile population and a dollar as the world currency has more political moves to address negative economic tendencies. Periodical public debt level increase is the most radical mechanism including dollar injections into the market, the move supported by the global population saving their monies in dollars.

These actions produced a gigantic financial «bubble». Since January 26 the public debt threshold in the USA has been 16,4 trillions USD. It becomes clearer that this way is dangerous and the state cannot develop by the same scenario any more. Particularly, the state has to save more money, to collect higher taxes and to find new ways for encouraging the national output. Opportunities for these steps will open with completion of the Iraq and Afghanistan campaigns. Though, there is no guarantee that reduction of the public expenditures and increase of the tax burden will not suppress the economy even more. In other words, the USA has a complicat-

ed and responsible period in the nearest future and will apparently concentrate all its efforts for solving domestic problems.

The European Union has similar challenges, but the situation in the EU is more complicated, at least, for three reasons. First, the crises developed in the situation when the EU has not yet created an optimal decision-making mechanism for its grown size. The state ship during economic storm needs not only an experienced captain but also a sophisticated navigation system. The EU ship has several captains, but the navigation system is still unmanageable, though it has undergone several modifications. A popular concept of recovery through integration deepening sounds logical, but if this deepening reflects the ideas of only one EU member, this may only increase tension.

Second, all bonuses and guarantees of the «social state» being for many years the EU pride have become so deep in the mentality of Europeans that any attempts to review them require especially sensitive efforts not only at the political level but also at the level of human mentality. In the forthcoming years the EU citizens will have to sacrifice some comfortable habits and develop more tough every day habits. This is the way of possible political changes, particularly upsurge of political forces embracing populist or isolation ideology.

Third, the EU faces a problem of the Euro zone, whose creation was accompanied by several mistakes and misbalances. It is a tough task to improve this situation in view of the above mentioned observations.

The situation is complicated but not tragic. Economic problems of the West, both EU and USA, are possible to resolve in practice. However, this needs to reconsider things that until recently were viewed as fundamentals. We are talking not only about revision of the «social state» fundamentals but also about corporative business. We are talking about new levels of control for the financial markers (the Dodd-Frank Act in the USA was only the first step on this path). Finally, we are talking about reconsideration of the place of the West on the scales of the global geopolitical influence and here we pass to the next dimension of the crisis.

Crisis of the Leadership

Geopolitical crisis of the modern world is the crisis of the leadership. The two-polar world as well as the unipolar one has fallen

into oblivion. Currently the world looks rather like the world without prominent geopolitical leader. The USA and EC are solving their own problems, while the young «tigers» have not yet developed traditions of their global expansion policy. In terms of geopolitics we yet again stand on the threshold of a new reality that may not be with «plus» sign. There are grounds for optimism though: for example, the West accepts the forthcoming changes realistically.

Hardly anybody doubts that since 2025 China will be the most powerful global economy. Some people think that this will happen since 2018. This situation forces the USA and to a less degree the EU to revise their global agendas.

The specifics of the situation is not only in the fact that the West will have to devote the next decades to solving its economic problems, but also in the fact that other regions of the world are passing the period of self-establishment, realizing their ambitions and opportunities in the international arena. Time of impressive global economic growth (precisely such were the last 20 years) has created a unique situation where a single global leader is being replaced by dozens of regional ones with a global perspective and aspirations. Decentralization of the global influence is taking place, creating a new system of international relations, in which the USA continues to be an integral part, but rather like a mediator. Judging by the Washington rhetoric, it is mentally prepared for this role.

The United States will not lose its global leadership, but will no longer be the sole leader. Maybe, after «ten years of wars» this role will be beneficial for the USA. It needs a break in order to take care of its domestic affairs and to restore confidence. We see how the U.S. presidential campaign unfolds to the accompaniment of debates about whether this century will be «American» and whether America really needs another «American century». Americans themselves have to answer this question. To my opinion, the global leadership pedestal is wide enough for America and for others, but it is difficult to imagine it without the United States.

Rethinking Western Ideology

The ideological dimension of the changes ongoing in the West is primarily a rethinking of its place in the world. As mentioned above, for the USA this means a gradual restriction of the global leadership agenda and a geographic shift in priorities. Instead,

for the EU this means changing ideology of what we call the «European Union».

The ideological impetus of the European unity, which for a long time has been a distinguishing characteristic of the continent, is followed by a decline, partly for cyclical reasons, and partly under the influence of internal EU problems. Both in political circles and in a wider circle of voters there is an opinion that the chapter of history associated with the unity of the continent as a whole is completed and the project called «United Europe» is finalized. New legal barriers are created in response to new waves of expansion (such as a provision on mandatory approval by the referenda in a number of member countries). Accordingly, after the accession of the Balkans one can expect a long or even very long interval in the process of the EU expansion to the East.

The fact that the most part of Europe remains outside the EU, does not cause any emotional or political discomfort with the majority of the European leaders. This is especially true for the European ambitions of the two big players — Ukraine and Turkey. There is a stereotype that their EU accession will break the balance of power in the European Union, destroy the demographic balance and increase financial expenditure, which the EU can not afford. These concerns are more emotions than rational. However, it is their irrationality that makes the discussion about the European prospects for Ukraine and Turkey especially complicated.

Broadly speaking, the foreign policy philosophy of the transatlantic West can not resist changing in view of the fact that the rise of China facilitates several successful models of modernization in the world. Economic and political «Westernization» is no longer the only way to success. The modern East is a new, somewhat alternative way whose elements can be borrowed by the rest of the world. However, the main thing is a cold-eye approach and no euphoria because it is not all that simple in the East.

Rise of the East

Economic growth indicators of China are really amazing: vigorous economic growth for three decades (10% annual growth on the average), 440 million of extremely poor people managed to improve their material welfare, breakthrough from the marginal agricultural country into a modern urban «production resource» of the world economy.

China managed to find an optimal combination of the communist ideology, market economy and novelty «state capitalism». It is optimal at least for China with its excessive demographic resources. This epoch is not ever-lasting and some Chinese provinces manifest tension. However, this does not mean that China will lose momentum but it means that China will have to search for new approaches in order to keep high growth rates, remain attractive for investors, maintain a positive trade balance and, most importantly, give people their own sense of personal involvement in the success of the state. Viability of the state capitalism model, unexpected for many, on the one hand, and a new generation of Chinese elite that came to power, on the other, suggests that China will maintain not only growth but also the necessary transformations.

Positive dynamics is observed in many other growing markets in the East. Political stability, predictable rules of the game in the economy and positive demographic dynamics in the generally favorable conditions of the global economy open doors to the economic breakthrough for dozens of new players. According to the PricewaterhouseCoopers projections, already in 10–15 years the leading global economies will be represented by only two western and three eastern economies. Only six western economies will be in the first twenty, while the rest will be from Asia, Latin America and Africa.

States that for centuries were considered sick are becoming the key to world economic health. This recovery of the East does not mean the decline of the West. On the contrary, the modern world is so interdependent that a high level of economic development almost automatically means a high level of integration with other economies. Therefore, the rise of the East without a simultaneous «collapse» in the West is not at all a paradox. This situation is the only possible form of continuous economic growth at the global level. This time period is unique and it is a chance for Ukraine for which location on the edge of civilization for centuries has been a source of challenges, and now may be a source of new opportunities. This requires a strategic balance in the foreign policy and a key role in this situation belongs to Russia.

Russia. Country between the epochs

The Russian Federation is our nearest neighbor and the main trading partner. In light of the historical relations and family ties

binding our countries Russia for millions of Ukrainians is more than just a neighbor and a partner. It is a kind of psychological marker in the self identity and world outlook of millions of the Ukrainian people. For some it is a second cultural homeland, for others — a country that suffers from the same post soviet «birthmarks» like Ukraine itself and from which it is trying to get rid of by way of the European integration.

Paraphrasing a term popular in the current Russian political vocabulary, Russia is a part of the «Ukrainian world». This explains both the power of mutual attraction of the two peoples and mutual sensitivity to any differences in matters of foreign policy doctrine, internal development and, certainly, bilateral relations. High-voltage emotional background of relations between Ukraine and Russia is their most distinctive features, both at the political level, and at the level of ordinary voters. This leads to the politicization of many issues and, thus, to speculation on them. In making plans for a new era, we should ignore the emotions.

Speaking of growth in one part of the world and the crisis in the other, it is difficult to attribute Russia either to the first or to the second category. It regained its status of a global player and an independent voice. It has no inhibitions in its dialogue with the West and East. On the other hand, Russia, like Ukraine, is still between the epochs. Time will tell for how long. I would distinguish four factors affecting Russia's position on the international arena (and maybe facilitating its changes).

First, in the epoch of growing global competition for resources Russia with its mineral deposits and other natural «heritage» acquires a special status. Smooth functioning of a huge segment of the global economy depends on the Russian energy resources. This is not necessarily a role of the energy appendage. This is rather a role of a global player who enters a new era with a good head start as compared to others. Now it depends on Russia itself how to take advantage of this head start.

Second, vectors of interaction are settled today so that Russia is needed by both the West and the East. Hence, there is a new tonality in relations with the EU and «reset» in relations with the USA (my understanding is that it will be resumed right after completion of the presidential campaign in both countries). Hence, there is an active dialogue and trade of Russia with China, India and other growing markets. The Russians may miss the Soviet Union,

but objectively, from a geopolitical point of view, the end of the world bipolarity is favorable for Russia. The Soviet Union was either an enemy or a friend for the world. The modern Russia is a global player and almost all are interested in its loyalty. At least Russia should not be an enemy. For Ukraine, this latter point is particularly relevant.

Third, Russia manifests renewed national consciousness, based primarily on the realization of the former greatness of the Russian nation and the desire to bring this greatness into a new era. This realization, which some call a new Russian nationalism is the common denominator that unites the modern Russian authorities and most of its internal critics. External critics see it as a restoration of the imperial spirit. However, objectively it gives Russia an opportunity to focus on developing as a unified whole. For Ukraine, it is important that this development should not have an anti-Ukrainian component.

Finally, the fourth factor is that Russia is still expecting the results of the proclaimed policy of modernization. The RF is striving to renovate its role of the regional leader and it has all prerequisites to become such leader for a great majority of the post-soviet states. However, in order to implement these prerequisites Russia needs to become a champion of effective economic transformations for its encirclement. Completion of the presidential election gives a chance for such transformations and hopefully they will be successful.

Way of Ukraine

Ukraine entered the third decade of its independence amid an expressed slowdown of the western expansion, rise of the East and renovation of the national spirit in Russia.

Expansion of the West (USA global leadership and the EU expansion) is the factor traditionally important for many Ukrainian politicians. Some of them developed the whole philosophy on the Brzezinski's idea that Ukraine is the key for the RF «imperial status» and this is our major geopolitical value, without a second thought about this value in case the West stops worrying about this «imperial status». As Grebenshikov once sang: «If your way is shown by the chalk on the asphalt road, where will you go when it snows?».

When the one-polar world is being replaced by the multi-polar one, we may say that the snow fell. Surroundings of Ukraine

underwent cardinal changes as compared to the late 90's. Russia changed; the West reviewed its priorities. Do we need to change ours? No, but we need to change the ways of their implementation.

It is better to be the building site for the East and West than the battlefield between the two. In order to attract the world by this quality our foreign policy should be inseparably connected with the business interests. This should be a policy of paving new trade ways and a policy, where the citizen is in the absolute priority.

Which foreign policy concept meets the needs and requirements of modernization in Ukraine in the best way? The EU was the answer to all questions until it financed, cared and directed transformation in the accession countries. Today the EU subjectively does not have a desire (and objectively does not have the resources) to see Ukraine as an accession country. The situation may change in the future, but now we have to accept this reality, which will have a direct impact on the European policy of Ukraine in the nearest decades. So, the foreign policy has to be formed accordingly.

Modernization of Ukraine

There are two models of successful modernization in Europe. Let's call them conditionally Polish and Turkish. The first model is based on the concept of the state that declares a policy of reforms by the European standards, mobilizes the resources for their implementation and implements them receiving enormous support from the EU at each step of this implementation. The second is the same but the EU support is not a decisive moment.

The Polish model means modernization according to the European criteria in the process of the EU accession. The Turkish model means modernization according to the European criteria under conditions of uncertainty as to the future European membership.

Under current conditions Ukraine needs the European policy approaching Polish but close to the Turkish one with pronounced Ukrainian specificity.

First, this specificity is in the fact that EU accession of Ukraine remains a dream, but this dream depends not only on our development but also on a number of objective components of the European development (financial conditions of the EU, its reformation success, attractiveness of further expansion etc.).

Accordingly, since modernization of Ukraine in compliance with the European standards depends on ourselves, while Eurointegration — on ourselves and on the others, the focus should be made on modernization, in the first place, and on Eurointegration — in the second.

Second, despite of consistent support from our friends in the EU (which we appreciate) our Eurointegration will not be accompanied with generous subsidies, euphoric political statements and least of all by the consensus. No matter what successes we will achieve, there will always be «a country X» (one may even guess which country) that would create barriers for us guided by its own egoistic considerations. There will be situations when something that was accepted by our predecessor as advance we will have to recapture. New Europe will be more egoistic. There will be situations when even sincerely pro-European Ukraine will not have influential «advocates». We should be ready for this.

Why Eurointegration?

A question arises: if political environment has changed so drastically and if ideological impulse of the European expansion is being evidently exhausted does Ukraine ever need to associate with the EU? It needs and here is why.

First, the ideological impulse of the European expansion is slowing down but it may well be compensated by the impulse of economic growth. A statement that Europe needs consolidation of the technological resource of the West with the energetic resource in the East is fully relevant. This may explode into a new form of the European unification with the involvement of Turkey and post-soviet countries, in the first place based on the four European freedoms — a movement of people, commodities, capitals and services. Many Ukrainian electors do not need a deeper level of integration.

Second, the EU is important for us not so much as a comfortable home to where we want to move, but rather like a guideline on how to build own comfortable home. The European integration in this case is a scheme for implementation of the European recipe of success on the Ukrainian ground. As to achievement of indicators, which in crisis do not look like the recipes of success, we have yet time to think about. Ambivalence of the EU (which always has been in place irrespective of our critical dialogue) gives us a free hand in this respect.

Third, Europe even with all its current problems is a success story for the majority of Ukrainians. This is a sign of hope, which the Ukrainian political elite has been impressing to the Ukrainian electors for twenty years. The idea of the EU membership is firmly rooted in the consciousness of the Ukrainian electorate. The EU orientation has become a commonplace for all political leaders in Ukraine. To remove this footing means to introduce an element of dismay in the domestic political life.

Therefore, the European policy of Ukraine has to preserve its priority status but to become more practical and pragmatic. Modernization of Ukraine and openness to Europe (in light of already agreed Free Trade Zone and Action Plan on the visa regime liberalization). At the same time the European policy is a part of the broader concept related to the modernization of the country. It answers the question of where to go and only partially to the question of how to get there. Real strategic balance of other directions among other factors may answer this question.

Russia as a chance and a challenge

In the modern world an issue of successful reforms is primarily an issue of successful investment policy. From where do the investments come? Why not from Russia? It is close to us historically and culturally. Trade with Russia is rapidly growing. It has free capital and it has an interest.

The point is that this interest is not so much economic, but rather emotional. The RF may receive investment dividends from any growing economy of the world. Even the anticipated Eurasia Union may well function without Ukraine despite of common perception. However, there is an impression that some Russian politicians consider that only return of Ukraine to their zone of influence will give them a sense of coming back to the normal state of affairs. This is a hindrance. We are ready to invest our economic potential to the partnership, but we are not ready to sacrifice our striving to build Ukraine by the European criteria. This is the first.

The second, partially due to mental habit and partially under purposeful political influence some Russians better accept the idea of Ukraine as a sort of «foreign project» than the idea of Russia-friendly but independent Ukrainian state. This is not a sound groundwork for the perspective relations. This groundwork should be improved and the notion of «norm» should be expanded.

On the other hand, striving for partnership with Russia is a constant of our foreign policy. As part of the «Ukrainian world» Russia will always be one of our poles of attraction. In good circumstances, it may be Ukraine's most friendly, understanding partner both in attaining economic goals and in strengthening the national security. Even if the circumstances are bad there is no need to fall into hysteria and negativism. We should be what we are, that is, the European democracy, and we should purposefully and openly develop partnership with Russia in the sphere where Russia is ready to cooperate.

It is now that the decision is being made whether the times are good or bad. In no small measure it depends on our joint capacity to settle the «energy» differences on the basis of the long-term strategic interests and standards recognized in the world.

So, Russia, whose partnership may be the answer to basic questions of the foreign policy strategy of Ukraine is, in fact, only part of the answer.

Expanding the horizons

We exist between two magnets of influence, each with its own mutual attraction and its own lines of tension. In addition to these two directions, whose priority is unquestionable, the bipolar world requires partners without hidden agendas or desire to impose their own will. We can find such partners outside the traditional limits we set for ourselves. We have to seek partners interested in economic dividends and political benefits they can receive from cooperation with Ukraine. At the same time they have to be ready to accept Ukraine as it is, i.e. independent, democratic, partially pro-European and partially as a «thing in itself».

Let us take Turkey. It is the most dynamic economy in Europe, which is, first, nearby and, second, interested in Ukraine. Third, the situation with a dialogue with Europe is, if not particularly identical, than very much alike in both countries. Fourth, the Turkish modernization model (based on the European principles but implemented independently) is very close for Ukraine.

The latter argument, to my opinion, is the most important. During the last decade we witnessed successful implementation of reforms and amazing internal and external transformation in Turkey under the leadership of its Prime Minister Erdogan. After a long period of uncertainty, crisis, corruption and discord the

Turkish people consolidated and made a breakthrough in the new national reality. Those who have seen in numerous Ukrainian-Turkish governmental contacts, including the contacts at the level of the President Yanukovych and the Prime Minister Erdogan, something more than just diplomatic routine, are right. It is really more than routine. This is, first, the emergence of a new regional tandem and second, the adoption of experience, which can be really useful for Ukraine including experience in integration of the national economy in the world without mediation from the existing integration associations, but directly and independently. China is a more remote but promising partner. There were years, when trying to beat time on the European direction, we were clearly behind in the Chinese. It would be not easy to bridge the gap, but we have no other alternative. China is a global player and in the field of the European policy China has all chances to be calm and unobtrusive player, which especially interesting for us.

It is good that Ukrainian power is finally consolidated. Even better, that it does not have strong ideological coloring and is aimed primarily at straightening things out in the state. Paraphrasing Kissinger, China, like other countries of the world, finally has a «fax number», which should be dialed when it seeks to have a dialogue with official Kyiv.

There were two things that struck me during my trips to China in the recent years. First, China is aware and understands the specifics of Ukrainian political life. Though we did not have articulated policy towards China, the latter did not exclude us from its interests.

Chinese interest to Ukraine is another thing. This interest is as expressed and ambitious as ours. Evidently, Ukraine has a potential of the investment El Dorado. However, traditionally (sometimes reasonably and sometimes due to the specifics of the national character) we are afraid that the investment boom will spill over to the «sale of Ukraine» and end of the national sovereignty. I am confident that inflow of the Chinese investment capital is positive for Ukraine. It should not be feared but widely welcomed because this factor will provide additional stability to the economy and confidence in the future.

The same is true for Brazil that I visited a couple of weeks ago, Vietnam where I was this week and the Gulf countries that I visited and will visit again. The same is true for other states on the

Зустріч Костянтина
Грищенка з Державним
секретарем у закордон-
них справах і справах
Співдружності Вільямом
Хейгом
Meeting of the Kostiantyn
Gryshchenko with the
Secretary of State for
Foreign Affairs and
Commonwealth Affairs
William Hague

Зустріч Костянтина
Грищенка з українською
громадою Баку
Meeting of the Kostiantyn
Gryshchenko with
Ukrainian community
in Baku

Зустріч Костянтина Грищенка з Генеральним секретарем НАТО Андерсом Фогом Расмуссеном.
26 березня 2012 р., Сеул

Meeting of the Kostiantyn Gryshchenko with the Secretary General of NATO Anders Fogh Rasmussen.
March 26, 2012, Seoul

Костянтин Грищенко з Генеральним секретарем ОБСЄ Ламберто Занньєром.
2 жовтня 2012 р., Київ

Kostiantyn Gryshchenko with the Secretary General of OSCE Lamberto Zannier.
October 2, 2012, Kyiv

foreign policy map of Ukraine testifying the evident – Ukraine is expanding its horizons.

Employing own resources

The Ukrainian discourse on the subject «EU or Russia» is surprising in many things but most of all in thinking at the level of political «horrors». «If we don't access the EU, Russia will swallow Ukraine», – some politicians warn. «If we access the EU, they will transform us into the rape field for producing ethanol» – other politicians panic. To my opinion, Ukraine is too large and has its unique individual nature to be either swallowed or transformed.

We need to think self-sufficiently. We are not humble and have assets to offer. We are not too small to expect that someone's umbrella will hide us from all problems. If the new world, we are entering, is the world of battle for the resources, the nature was generous in providing Ukraine with them including most valuable such as food, water, energy... The point is whether these resources will work for the benefit of Ukraine or will become a «sweet spot» for the others.

Broadly speaking, there are three factors in the world that determine strength or weakness of the nation – economy, demography and natural resources. The nation may have poor demography but be strong thanks to innovative economy and resources. The nation may have economic problems, which may be solved at the account of positive demography and resources. But if economy, as in Ukraine, has not been reformed for many years, the demographic situation is poor and the resources are not used, it only means that urgent changes are badly needed.

This explains the large-scale reforms of the Presidential agenda and unwillingness to waste time for the stalemate situations in the Ukrainian political discourse.

Illustratively: according to the UN estimate, the global food demand will grow by 2050 by 70%. This means that 219 thousand of new eaters will appear at the dinner table. I would say that these are 219 thousand of additional arguments for Ukraine not to lose time and think self-sufficiently, as a global player, which at least in one sphere, the food resources, has a potential of really global caliber.

Strategic Balance

It is evident that Ukraine is natively European. It should orient on the European values and be firm in its European essence. Likewise, Ukraine historically and culturally is close to Russia, was in the past and will be in the future. However, under conditions when the world becomes more and more Orientocentric, Ukraine should look further — to the East, to the West and to the South.

Mainstreaming of new strategic directions of the national foreign policy will give us space for diplomatic maneuver, investments and partnership, in which the problem of «double bottom» may not be so crucial, as often happened in other areas. It will give us strength to hold our line in relations with Russia and not be in the role of the EU petitioner.

Ukraine needs a strategic balance, but the balance in a broader sense than «balancing». The more support points the Ukrainian foreign policy has outside the EU-RF line, the more sustainable and confident it would be.

This is true both for the best and for the worst scenarios for the next years.

The best scenario is the one projected by the Swiss Bank Credit Suisse: in the next five years the total global GDP will grow by 50%, up to 345 trillion USD. According to the bankers, this will happen, in the first place, at the account of the Chinese «economic miracle» and powerful growth in the Pacific Asia, Latin America and Africa.

The worst scenario is if the western financial «bubble» bursts with all its consequences for the world economy. In such situation only countries with the developed production sector will survive. First of all, these are young, energetic growing markets.

Ukraine needs not just a counterbalance to its traditional foreign policy dichotomy. It needs involvement in the global development, if it is positive, and «insurance police» if the global dynamics will be negative. Under current conditions, neither obscure prospect of the EU membership, no the EU-RF stretching separately taken, provides Ukraine neither former, nor latter. Until Ukraine exists in the limited geopolitical dimension, implementation of its potential will also be limited. It will be rather an object than a subject. If we more actively expand a foreign policy sphere at the account of new players, the better conditions we will have for implementation of our plans and more new dynamics will be around Ukraine.

Realizing this necessity, to my opinion, is the most evident lesson of the first twenty years of independence. Only realizing is not enough and this is another lesson. We need agenda-driven multi-level state strategy, first, economic and second, political. We need unity of idea, rhetoric and action. We need to understand that Ukraine may have a European dream but under conditions of new international reality the way to its implementation will somewhat differ from the way of the new EU member states. This going to be a way of internal transformation according to the European criteria in the strategic partnership with the EU and Russia but also at the account of developing relations with those regions of the world where there is a positive development, real interest in cooperation with Ukraine and respect to its intentions.

Finally, balance is not multi-vector nature. Balance means inner strength and clear understanding of what we want in combination with the ability to «hear the steps of Providence in the noise of history». Hugo once said that balance is the main law of the material world like justice is the main law of the spiritual world. Ukraine needs it in order to become modern European state developing in unison with the rest of the world.

Міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко та Генеральний секретар Ради Європи Торбйорн Ягланд. Київ, 10 вересня 2012 року

Minister of the Foreign Affairs of Ukraine Kostyantyn Gryshchenko and Secretary-General of the European Council Thorbjørn Jagland. Kyiv, September 10, 2012

Шухрат Музафарович СУЛТОНОВ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Таджикистан*

У ТАДЖИКИСТАНІ ШАНУЮТЬ УКРАЇНУ

24 квітня 2012 року виповнюється 20 років від дня встановлення дипломатичних відносин між Республікою Таджикистан і Україною.

Варто розглянути етапи становлення політичних, економічних та дипломатичних зв'язків між нашими державами. З 1999 року в Києві функціонує Торгове представництво Таджикистану, а в грудні 2010 року в столиці України було відкрито Посольство Республіки Таджикистан. З 2007 року Посольство України в Ташкенті за сумісництвом виконує функції дипломатичного представництва в Республіці Таджикистан, а найближчим часом очікується відкриття Посольства України безпосередньо в столиці Таджикистану – місті Душанбе.

Відносини між нашими країнами традиційно мають дружній і теплий характер, як правило, вони відрізняються довірою та взаєморозумінням при обговоренні та вирішенні важливих стратегічних питань. Республіку Таджикистан і Україну також зближує подібність поглядів на ключові питання міжнародної політики та безпеки, а також єдиний підхід щодо участі обох країн у процесі регіональної інтеграції.

Розвиток та зміцнення двосторонніх таджицько-українських відносин базується на спільно прийнятих міждержавних документах, особливе місце серед яких займає Угода про дружбу та співпрацю між Республікою Таджикистан і Україною від 6 липня 2001 року. Сьогодні договірною та правовою базою між Республікою Таджикистан і Україною є 79 підписаних документів, які охоплюють широкий спектр співпраці між нашими країнами.

Параметри економічної взаємодії між державами визначаються підписаними в останні роки між урядами Таджикистану і України документами, спрямованими на подальший розвиток взаємовідносин. До них належать: угода «Про основні принципи і напрямки», «Про вільну торгівлю», «Про залучення і взаємний захист інвестицій», «Про співпрацю в галузі енергетики, промисловості, транспорту та будівництва», «Про довгострокову економічну співпрацю на 2003–2013 рр.» і «Міждержавна програма довгострокової економічної співпраці на 2003–2013 роки».

Президент Республіки Таджикистан Емомалі Рахмон та Президент України Віктор Янукович
President of the Republic of Tajikistan Emomalii Rahmon and President of Ukraine Viktor Yanukovich

Позитивними імпульсами розширення всебічної співпраці між Таджикистаном і Україною стали офіційні візити глав держав. Наприклад, 15–16 грудня 2011 року Президент Республіки Таджикистан Емомалі Рахмона відвідав Україну. Під час цього візиту сторони підписали Спільну заяву Президента Республіки Таджикистан і Президента України, а також ряд важливих документів, спрямованих на розвиток і зміцнення взаємної співпраці у різних сферах.

Під час зустрічі глав обох держав (Емомалі Рахмона і Віктора Януковича), а також на переговорах офіційних делегацій відбулося конструктивне обговорення питань політичної, торгово-економічної, військово-технічної і культурно-гуманітарної взаємодії обох держав. Було зазначено, що обсяг товарообігу між Таджикистаном і Україною у 2010 році досяг 200 млн американських доларів, що на 65% більше порівняно з 2009 роком і загалом взаємна торгівля має тенденцію до розширення.

Не секрет, що рівень і обсяг взаємовигідної співпраці залежить від кон-

кретної участі у спільних проектах бізнесменів та підприємців обох країн. Не можна не відзначити важливості участі і виступів Президента Таджикистану Емомалі Рахмона та Президента України Віктора Януковича на форумі підприємців та бізнесменів обох країн, який відбувся 15 грудня у Києві. На форумі, в роботі якого взяли участь більше 300 бізнесменів та підприємців з України і Таджикистану, глави обох країн звернули увагу на великий потенціал і значні можливості розширення співпраці, необхідність залучення інвестицій для реалізації важливих проектів. Було, окрім іншого, висловлено впевненість, що підписання угоди про створення Спільної ради підприємців і початок діяльності цієї структури стане гарним засобом для поглиблення діалогу та пошуків нових шляхів взаємодії.

Важливим координуючим елементом поглиблення різносторонньої співпраці є Спільна Міжурядова таджицько-українська комісія з питань економічної співпраці, створена у 2003 році. На жаль, протягом шести останніх років цю Комісію з певних причин не скликали і вона, відповідно, практично не

функціонувала. З ініціативи таджицької сторони 5–6 грудня 2011 року в м. Києві відбулося Третє засідання Спільної Міжурядової комісії. В роботі засідання взяла участь делегація Республіки Таджикистан під керівництвом міністра енергетики та промисловості Шералі Гулі, який є співголовою згаданої Комісії з таджицької сторони. Українську делегацію очолив міністр регіонального розвитку і будівництва України А.М. Близнюк. Посольством Республіки Таджикистан в Україні спільно із зацікавленими міністерствами та відомствами було проведено вагому роботу з підготовки матеріалів засідання, узгодження проектів документів, вирішення ряду питань, пов'язаних зі створенням спільних підприємств і реалізації конкретних проектів. В результаті, в підписаному у наслідок засідання Протоколі Міжурядової комісії зафіксовано ряд важливих домовленостей з поглиблення співпраці, зокрема про створення в Таджикистані спільного підприємства з випуску агрегатів для малих і середніх ГЕС, спільного підприємства з виробництва трансформаторів, спільного підприємства з ремонту генераторів. На засіданні також розглядалися питання поставок сільськогосподарської техніки та обладнання українського виробництва для потреб аграрного сектора Таджикистану (зокрема, сіялок ВАТ «Червона зірка», тракторів ВАТ «Харківський тракторний завод», ВО «Південний машинобудівний завод», техніки для обробки ґрунту ТОВ «БілоцерківМАЗ»). Загалом було обговорено та визначено шляхи поглиблення зв'язків майже в усіх напрямках двосторонніх відносин.

Пріоритетною сферою економічної взаємодії двох країн є співпраця в галузі енергетики, яскравим підтвердженням цього є той факт, що близько 90% технічного обладнання гідроелектростанцій Таджикистану, зокрема Нурекської ГЕС і електростанцій Вахшського каскаду, виготовлено на промислових підприємствах України. Між Міністерством енергетики та промисловості Республіки Таджикистан та українським ВАТ «Турбоатом» досягнуто домовленості про створення в Таджикистані СП з проектування гідротурбінного обладнання для малих та середніх ГЕС. Нині спільно з ВАТ «Турбоатом» проводиться модернізація важкого обладнання Нурекської гідроелектростанції, після завершення якої її потужність зросте на 10%.

В галузі гідроенергетики і машинобудування продовжується взаємодія між профільними відомствами та господарськими

суб'єктами двох країн. Необхідно підкреслити, що підприємства Таджикистану протягом багатьох років підтримують прямі виробничі зв'язки з українськими промисловими підприємствами. Наприклад, тільки Державне унітарне підприємство Таджикицька Алюмінієва Компанія (ТАЛКО) працює більш ніж з 10 підприємствами України, такими як: ВАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання», Дніпропетровський завод важкого машинобудування, Харківський завод самохідних шасі, Артемівський завод з переробки кольорових металів та ін.

Таджикистан зацікавлений у залученні українських інвесторів, створенні спільних промислових підприємств, зокрема з виготовлення енергетичного обладнання, добування і переробки природних ресурсів та сільськогосподарської продукції. Серед перспективних напрямів співпраці — надання на лізинговій основі (довгострокова оренда) сільськогосподарської техніки, залізничних вагонів та участі українських підприємницьких кіл у будівництві нових ліній залізниці у Таджикистані.

Особливе місце у взаємодії між двома державами займають питання розширення співпраці у галузі освіти та науки, охорони здоров'я, молодіжної політики та туризму. В цьому контексті важлива роль приділяється відкриттю філіалів вищих навчальних закладів України в Таджикистані та обміну викладачами та студентами, а також вченими обох країн. Щороку у виші України за квотами української сторони і на загальних підставах вступають молоді громадяни Республіки Таджикистан. Між вищими навчальними закладами Таджикистану та України підписано угоди та договори різного характеру для поглиблення взаємодії. Створення на базі Тернопільського національного технічного університету і Технологічного університету Таджикистану спільного таджицького факультету є конкретним прикладом ефективної співпраці в галузі освіти. Нині вже вжито різних заходів для відкриття філіалу (спільного факультету) Технічного національного університету «Харківський політехнічний інститут» в місті Душанбе, домовленість про це було досягнуто під час переговорів глав держав Республіки Таджикистан та України.

Розширюються зв'язки між ученими обох країн, протягом останніх років було поглиблено співпрацю між Національною академією наук України та Академією наук Таджикистану.

Наприклад, тільки в галузі математики НАН України підготувала 30 кандидатів наук і 15 докторів наук із Таджикистану.

Найближчим часом відбудеться проведення Днів культури Республіки Таджикистан в Україні та Днів культури України в Республіці Таджикистан. В січні 2012 року в Національній спілці письменників України за підтримки Посольства Республіки Таджикистан відбулася презентація книги видатного українського письменника ХХ ст., лауреата Державної премії ім. Лесі Українки Григора Тютюнника, яка була видана таджицькою мовою. Вихід книги в перекладі відомого таджицького письменника Абдулхаміда Самада був присвячений 80-річчю Григора Тютюнника (1931–1980). Видання містить повість «Климко» та дев'ять новел. У презентації взяли участь керівництво та члени Спілки письменників України, представники творчої та наукової спільноти, журналісти, дипломати, а також члени таджицької діаспори в Україні. Учасники презентації відзначили, що видання книги відомого українського письменника Г. Тютюнника таджицькою мовою сприяє розвитку творчої співпраці письменників і поетів двох народів, зближенню таджицької та української культур.

Посольство Таджикистану в Україні в рамках заходів, присвячених 20-річчю встановлення таджицько-українських дипломатичних відносин планує проведення на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка науково-практичної конференції «Таджикистан і Україна в євразійському просторі. Приклад діалогу», а також організацію виставки книг таджицьких письменників і поетів, виданих українською мовою та книг українських авторів, виданих таджицькою мовою.

Налагоджуються зв'язки між Національною академією мистецтв України, Спілкою художників України і Спілкою художників Таджикистану, розглядаються питання про спільне навчання молодих творчих робітників, проведення виставок образотворчого мистецтва. В лютому–березні 2012 року відбулася персональна виставка робіт молодої художниці Олеси Джураєвої, уродженки Таджикистану, яка сьогодні успішно розвиває свою творчість в Україні.

Іншим прикладом широкої пропаганди в Україні художніх та культурних цінностей таджицького народу для зближення наших культур і розвитку таджицько-українських зв'язків є творчість української художниці Оксани Шевченко, яка у сво-

їй науковій праці дослідила творчість видатного представника таджицько-персидської літератури, відомого поета і філософа XV століття Абдуррахмана Джамі. Підготувавши серію рукописних орнаментально-каліграфічних листів за мотивами творів видатного поета, Оксана Шевченко змогла не тільки показати витонченість та каліграфічне оформлення древніх орнаментів, але, що дуже важливо, передати сучасникам велику спадщину Абдуррахмана Джамі, по-новому подивитись на його творчість.

Ми по-справжньому можемо пишатися і своїми співвітчизниками, які сьогодні гідно представляють не тільки свою історичну батьківщину, але й братську Україну. Наприклад, сім'ю наших земляків Бабаєвих із Харкова: старший брат Рустам є 18-кратним чемпіоном України, 15-кратним чемпіоном Європи, 18-кратним чемпіоном світу з армспорту, Рустам — заслужений майстер спорту України, переможець багатьох міжнародних турнірів, на яких здобув 33 медалі. Його успіхи вже продовжують брат Руслан, який став 5-кратним чемпіоном України, чемпіоном Європи, двократним призером чемпіонатів Європи та сестра Сніжана — 4-кратна чемпіонка Європи та чемпіонка світу серед юніорів, двократна чемпіонка Європи, двократна чемпіонка світу, багатократна чемпіонка України.

Про близькість та спільність наших народів свідчать і багаточисельні приклади створення спільних таджицько-українських сімей, які можуть слугувати зразками щасливих і успішних пар. Хікматулло Ходжієв після закінчення військової служби у Львівській області пов'язав свою долю з Україною, створивши міцну родину, з його дружиною Ольгою Володимирівною вони виховали чудових дітей: Тімур після закінчення вишу працює інженером, а Рустам, продовжуючи справу батька, присвятив себе військовій справі і служить на Чорноморському флоті капітаном другого рангу, очолює Національно-культурне товариство таджиків Криму, а дочка Олена, яка працює в школі, визнана кращим вчителем у Львівській області і, не забуваючи рідних коренів свого батька, випустила збірку віршів таджицькою мовою.

Активним чином розвивається міжрегіональна співпраця двох держав. 2009 року на запрошення Харківської обласної державної адміністрації делегація Таджикистану на чолі з головою Хатлонської області Г. Афзаловим взяла участь у ярмарку «Слобожанський», а також у роботі Міжнародного інноваційно-

інвестиційного форуму, які відбулись у Харківській області. Під час робочого візиту було підписано Меморандум між виконавчим органом державної влади Хатлонської області Республіки Таджикистан і Харківською обласною державною адміністрацією України про торгово-економічну, науково-технічну і гуманітарну співпрацю. У рамках заходів з реалізації досягнутих домовленостей під час офіційних візитів Президента України в Республіку Таджикистан і Президента Республіки Таджикистан в Україну 28–30 жовтня 2009 року делегація з Харківської області теж відвідала Республіку Таджикистан. Необхідно підкреслити, що з питань регіональних зв'язків також діє Угода про торгово-економічну, науково-технічну і культурну співпрацю між Согдійською і Дніпропетровською областями, аналогічну Угоду підписано між Хатлонською і Луганською областями. Для їх реалізації важливо здійснити обмін делегаціями областей з метою обговорення та визначення заходів для налагодження двосторонньої співпраці в галузі сільського господарства, промисловості, енергетики, освіти, виконання взаємовигідних проектів, створення спільних виробництв, організації виставок, ярмарків, семінарів і курсів з вивчення, виробництва та застосування передових технологій у різних сферах діяльності.

Слід зазначити, що вагомий внесок у розвиток регіонів України вносять представники таджицької діаспори, які проживають та працюють в багатьох українських містах і районах. Як приклад можна навести діяльність передового овочевого господарства «С-Росток» із Миколаївської області, яке очолює таджик Тахір Садридін. Це хазяйство є одним із найкращих не тільки в Миколаївській області, а й в Україні, щороку виробляє до 20 тис. тонн різної овочевої продукції: капусти, цибулі, помідорів, моркви, картоплі, яку реалізують як населенню, так і поставляють у заклади соціальної сфери: лікарні, школи, дитячі садки. На кошти господарства в селі повністю відремонтовано дороги, місцеву школу, планується будівництво дитячого садка і нового стадіону. На базі цього зразкового господарства 9 вересня 2011 року відбулося виїзне засідання Регіональної ради з розвитку економіки за участю голови Миколаївської обласної державної адміністрації.

Разом з тим питання двосторонньої співпраці потребують більш глибокого розгляду. Проаналізувавши стан двосторонньої торгівлі, можна відзначити, що для Республіки Таджикистан в

торгівлі з Україною помітний негативний баланс — якщо за підсумками 2010 року імпорт українських товарів у Таджикистан загалом склав 188,7 млрд дол. США (94%), то експорт таджицьких в Україну — лише 11,3 млрд дол. США (6%), що потребує більшої уваги з боку керівників держав до статей експортно-імпортних операцій і проведення постійного моніторингу номенклатури експортних та імпортних товарів. Так, в Таджикистан імпортують широкий спектр українських товарів, основними статтями є: продукти харчування, консервовані продукти, цукор, кондитерські вироби, лікарські препарати, цемент, вугілля, кокс, нафта, штучний корунд, оксид алюмінію, гідроксид алюмінію, двигуни та генератори, гідротурбіни, папір, будівельні матеріали, металопрокат, побутова техніка, сільськогосподарська техніка, трактори, машинне обладнання, вироби електротехніки, залізничні вагони, меблі та фурнітура. Проте із Таджикистану в Україну постачають обмежену кількість видів товарів: сирець бавовняного волокна, продукти харчування, зокрема фрукти та овочі, сухофрукти.

З огляду на те що минуло більше восьми років після прийняття Договору «Про довгострокову економічну співпрацю на 2003–2013 роки» та «Міждержавної програми довгострокової економічної співпраці на 2003–2013 роки», можна відзначити, що в економіках двох країн відбулись значні структурні та інші зміни, тому є доцільним, щоб відповідні міністерства і відомства розробили та внесли конкретні пропозиції з прийняття нового спільного документа і програми з довгострокової співпраці.

Як висновок, можна сказати, що з історичного погляду двадцять років — це небагато, але за минулий час у двосторонніх міждержавних відносинах Республіки Таджикистан і України зроблено чимало: створено значну нормативно-правову базу розвитку та поглиблення взаємовигідної співпраці в економічній, освітній і культурній сферах, розширюються зв'язки між регіонами та виробничими підприємствами двох країн. Та найголовніше — між нашими державами встановились теплі відносини дружби й довіри, які вже традиційно вирізняються взаєморозумінням при обговоренні та вирішенні важливих питань міжнародної політики. Є впевненість, що і в майбутньому двосторонні відносини Республіки Таджикистан і України будуть розвиватися і сприяти зміцненню дружніх зв'язків між таджицьким і українським народами.

Shukhrat SULTONOV,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of
the Republic of Tajikistan*

UKRAINE IS RESPECTED IN TAJIKISTAN

April 24, 2012 is the 20th anniversary since the date when Republic Tajikistan and Ukraine had established diplomatic relations.

In 1999, the Tajikistan trade mission opened its doors in Kyiv and in December 2010 the Republic of Tajikistan Embassy was inaugurated in the capital of Ukraine. Since 2007 the Embassy of Ukraine in Tashkent has been performing the functions of the Ukraine representation office in Republic of Tajikistan As well; however it is expected that before long the Embassy of Ukraine will be opened in the capital of Tajikistan, Dushanbe.

The relations between our countries are traditionally amicable and warm fostering confidence and mutual understanding during negotiation and resolution of important issues. Our countries hold similar positions on key world political and security issues and share the same approach to their participation in the global integration processes.

Development and strengthening of bilateral Tajik-Ukrainian relations is based on a number of inter-government documents, the most important among which is the Agreement on Friendship and Cooperation between the Republic of Tajikistan and Ukraine dated July 6, 2001. By today, our countries has signed 79 documents that constitute a legal and contractual basis for bilateral relations and encompass a wide spectrum of cooperation in different areas.

The scope of economic interaction between our countries is determined by the documents recently signed by the governments that aim at development of the Tajik-Ukrainian relations. They include: Agreements «On main principles and priorities», «On free

trade», «On attraction and mutual protection of investments», «On cooperation in power energy, industry, transportation and civil construction», «On long-term economic cooperation for years 2003–2013» and «Inter-government economic cooperation program for years 2003–2013».

The positive impetus to enhancing the comprehensive cooperation between Tajikistan and Ukraine was received after official visits of the heads of state. On December 15–16, 2011 the President of Tajikistan Emomalii Rahmon paid an official visit to Ukraine, during which the parties signed the mutual statement of the Tajik and Ukrainian Presidents and a number of important documents directed at development and strengthening of bilateral cooperation.

At the meeting of the Presidents (Emomalii Rahmon and Viktor Yanukvych) and during negotiations of the official delegations the parties had discussed the issues concerning political, trade, economical, military, cultural and humanitarian cooperation. It was highlighted that the trade turnover between Tajikistan and Ukraine in 2010 grew by USD 200 million or 65% as compared with 2009.

It is no secret that a level of and volume of mutually advantageous cooperation depends on the concrete participation of businessmen from both countries in the joint projects. It is worth mentioning important impact of participation and presentations made by the President of Tajikistan Emomalii Rahmon the President of Ukraine Viktor Yanukvych) at the forum of businessmen from both countries that took place on December 15 in Kyiv and gathered more than 300 people. Leaders of both countries paid attention to great potential and enormous opportunities for expanding cooperation and attracting investments for implementation of the major projects. Firm belief was expressed that signing an Agreement on creation of the Joint Council of Businessmen and activities of this organization will be a good way of conducting a dialogue and seeking new ways of cooperation.

The important tool that both countries use to enhance their multilateral cooperation is the Inter-Government Tajik-Ukrainian Economic Cooperation Committee founded in 2003. Unfortunately, for certain reasons this Committee had barely functioned for the last six years. At the request of the Tajik party the Mutual Inter-Government Committee held its third session in Kyiv December 5–6, 2011. This session was attended by the Republic of Tajikistan delegation led by the Minister of Industry and Energy Gul Sherali,

the Committee Co-Chair. The Ukrainian delegation was led by the Regional Development and Construction Minister A.M. Blyznyuk. Noteworthy, the Embassy of the Republic of Tajikistan in Ukraine jointly with concerned ministries and departments had completed a large scope of works associated with preparation of session materials, concurring the draft documents, addressing the issues related to setting up joint enterprises and implementation of concrete projects. According to the protocol of the Inter-Governmental Committee session signed by both parties a number of significant agreements were concluded to strengthen bilateral cooperation. At this session the Committee members had considered the prospects of Ukraine to supply its agricultural machinery and equipment (such as OJSC Chervona Zirka seeding-machines, OJSC Kharkiv Tractor Plant and IE Pivdenny Machine-Building Plant tractors, LLC BelotserkivMAZ soil processing equipment) for the needs of the Tajikistan agrarian sector. In general the parties had discussed and outlined the priorities of the future development almost in all directions of bilateral relations.

The number one priority for two counties is their collaboration in the energy sector, which is corroborated by the fact that about 90% of all Tajik hydro-electric power station equipment is manufactured by the Ukrainian plants. The Tajik Ministry of Industry and Energy and the Ukrainian OJSC TurboAtom had agreed to set up in Tajikistan the joint venture that would design the hydroturbine equipment for small and medium hydro-electric power stations. Today, the Republic of Tajikistan jointly with the OJSC TurboAtom performs modernization of heavy machinery in the Nurek hydro-electric power station that will allow boosting up its capacity by 10%.

Cooperation between our countries in hydropower engineering and machine building is maintained at the level of respective ministries and enterprises. It should be emphasized that many Tajik plants had been maintaining direct relations with their Ukrainian counterparts. For example, the State Enterprise Tajik Aluminum Company (TALCO) collaborates with more than 10 Ukrainian enterprises, including: Scientific Production Association, Dnipropetrovsk Heavy Machine Building Plant, Kharkiv Motor Vehicle Chassis Plant, Artem Non-Ferrous Metals Processing Plant etc.

Tajikistan is interested in attracting Ukrainian investments into the economy of Tajikistan, creation of new joint ventures including those for production power equipment, production and utilization of natural resources, farming. The most promising activities include leasing of agricultural machinery, railcars and participation of Ukrainian enterprises in construction of new railways in Tajikistan.

Another point of mutual interest for both countries is cooperation in the field of science, research, education, health care, youth policies and tourism. In this context, critical role is attributed to opening the branches of Ukrainian Universities in Tajikistan and facilitating the student, faculty and scientific worker exchange between the countries. Each year, the Ukrainian colleges and Universities admit – according to Ukrainian quotas and under general conditions – the young citizens of the Republic of Tajikistan. To speed up this cooperation, Tajikistan and Ukraine have signed a number of agreements and contracts. A concrete example of efficient and fruitful cooperation in the field of education is the Tajik Department created on the basis of Ternopil National Technical University and Tajikistan Technological University. Currently arrangements are made for opening a branch (joint faculty) of the National Engineering University Kharkiv Polytechnic Institute in Dushanbe. Corresponding agreement was achieved during negotiations of the leaders of two states.

Relations between the scientists of both countries are expanding. Over the last years cooperation between the National Academy of Sciences of Ukraine and the Academy of Sciences of Tajikistan is rapidly developing. For example, the NASU prepared 30 PhD's and 15 doctors of science in the sphere of mathematics from Tajikistan.

Before long, Republic of Tajikistan will set up the Culture Days in Ukraine and Ukraine – its Culture Days in Tajikistan. In January 2012 the National Association of the Ukrainian Writers with assistance from the Embassy of the Republic of Tajikistan held a presentation of a prominent 20th century Ukrainian writer, winner of Lesia Ukrainka award Grigor Tyutyunik that had been published in Tajik language. Publication of this book translated by the famous Tajik writer Abdulhamid Samad was dedicated to the 80th anniversary of Grigor Tyutyunik (1931–1980). The book was composed of a story «Klimok» and nine novels. The presentation was attended by the Ukrainian Writers Association leadership and members, representatives of arts and scientific community,

Зустріч Ради керівників держав СНД
Meeting of the heads of CIS Council

journalists, diplomats and Tajik nationals residing in Ukraine. The attendees had highlighted that publication of the book written by a prominent Ukrainian writer Grigor Tyutyunik in Tajik language would promote close relations and liaison between writers and poets of the two people and enhance the affinity between Tajik and Ukrainian cultures.

As part of celebration events related to the 20th anniversary of the Tajik and Ukrainian diplomatic relations the Embassy of Tajikistan in Ukraine plans to hold at the Kyiv Shevchenko National University the workshops «Tajikistan and Ukraine in Euro-Asian space. Example of a dialogue» and to hold a book exhibition with works written by Tajik writers and poets translated in Ukrainian and Ukrainian authors published in Tajik language.

Similarly vigorous tempo was characteristic for relations between the National Arts Academy of Ukraine, National Artist Association of Ukraine and National Artist Association of Tajikistan; the countries consider the possibility of exchanging

students and holding mutual arts exhibitions. A personal exhibition of the works by Olesya Djurayeva, a young artist born in Tajikistan and successfully working in Ukraine, was held in February–March 2012 in Kyiv.

Creative activity of the Ukrainian artist, Master Oksana Shevchenko, who conducted a research devoted to creative work of Abdurrahman Jami, the outstanding representative of the Tajik-Persian literature, renowned poet and philosopher of the 15th century, is another example of propagating cultural values of Tajik people in Ukraine, rapprochement of our cultures and development of bilateral relations. She prepared a series of hand-written ornamental-calligraphic sheets inspired by the works of the poet. Oksana succeeded in showing not only refinement and calligraphic decoration of the old ornaments, but also to communicate to the contemporaries the great heritage of Abdurrahman Jami adding her own vision at his creativity.

We also can be proud of our compatriots, who represent not only their historical motherland, but also the fraternal Ukraine. For example, a family of our compatriots Babayevs from Kharkiv: the elder brother Rustam is 18-time champion of Ukraine, 15-time champion of Europe and 18-time world champion in arm wrestling. Rustam is the Merited Master of Sport of Ukraine, winner of many international tournaments, where he gained 33 medals. His brother Ruslan continues this success and is 5-time champion of Ukraine, champion of Europe and 2-time winner of the European championships. Their sister Snezhana is 4-time champion of Europe and the world champion among juniors, 2-time champion of Europe, 2-time world champion and many-time champion of Ukraine.

Communion of our peoples are proved by numerous Tajik-Ukrainian families, which may serve as paragons of happy and successful couples. Hikmatullo Hozhiev after service in the Army in Lviv oblast remained in Ukraine and together with his wife Olga they made a good family and raised two wonderful children. Their son Timur after graduation from the university is working as an engineer, Their other son Rustam chose to be an officer like his father and serves in the Black Sea Navy as the second rank captain. He is the chairman of the Tajik National Cultural Society of in Crimea. Their daughter Olena is ranked the best teacher in Lviv oblasts. She remembers native roots of her fathers and published a collection of poems in Tajik.

The progress of the inter-regional cooperation between the countries is also considerable. In 2009, at the invitation of the Kharkiv Oblast State Administration the Tajikistan delegation led by the Governor of Khatlon Gaibullo Afzalov participated in the Slobozhanskiy fair and in the session of the International Innovation and Investments Forum held in Kharkiv Oblast. During the working visit the parties signed the Memorandum about trade, economic, scientific, technical and humanitarian cooperation between the Khatlon State Authority of Republic of Tajikistan and the Kharkiv Oblast State Administration. The arrangements achieved during official visits of the President of Ukraine to Tajikistan and the President of Tajikistan to Ukraine resulted in the visit of the official delegation of the Kharkiv Oblast to the Republic Tajikistan on October 28–30, 2009. It is noteworthy that the regional relations are also regulated by the Agreement on trade-economic, research-technical and cultural cooperation between Sogdiana and Dnipropetrovsk oblasts. Similar agreement is signed between Khatlon and Lugansk oblasts. In order to implement these agreements it is important to exchange delegations from these oblasts for taking special measures for cooperation in the sphere of agriculture, industry, power engineering, education, implementation of mutually beneficial projects and creation of joint ventures, organization of exhibitions, fairs, seminars and training courses on introducing advanced technologies.

It should be noted that considerable contribution to the development of the regions of Ukraine is made by the representatives of the Tajik Diaspora, who live and work in many Ukrainian cities and regions. A good example is the best vegetable farm *C-Rostok* from Mykolaiv region, headed by the Tajik Tahir Sadridinov. This farm being one of the best not only in the Mykolaiv region, but also in Ukraine, annually produces up to 20 tones of various vegetable products: cabbage, onions, tomatoes, carrots and potatoes being sold to the population and also supplied to social institutions: hospitals, schools and kindergartens. The farm using its own money renovated roads and local school in the village. It is planed to build a kindergarten and a new stadium. The Regional Council for Economic Development with the participation of the head of Mykolayiv Oblast State Administration Based held the visiting meeting at this model farm on September 9, 2011.

At the same time, bilateral cooperation will require more in-depth review and analysis. Study of the bilateral trade shows that there is a significant negative balance in trade of the Republic of Tajikistan with Ukraine. By the results of 2010 the Ukrainian import to Tajikistan in total amounted to 188.7 billion USD (94%) while its export was only 11.3 billion USD (6%), which requires greater attention to the export-import operations and continuous monitoring of the range of export and import goods. So, Tajikistan imported a wide range of Ukrainian goods. The main import items from Ukraine in Tajikistan include foods, canned products, sugar, confectionery, pharmaceuticals, cement, coal, coke, petroleum, artificial corundum, aluminum oxide, aluminum hydroxide, motors and generators, hydro turbines, paper, construction materials, metal products, household appliances, agricultural machinery, tractors, electrical goods, rail road cars, furniture and fittings. Ukraine exports from Tajikistan a limited range of goods, specifically raw cotton, foods, including fresh fruits and vegetables, dried fruits.

Looking back to eight years that had gone by after signing the Agreement on «Long-term economic cooperation for years 2003–2013», «Inter-Governmental long-term economic cooperation program for years 2003–2013» it can be concluded that the national economies in both countries had undergone considerable structural and other changes which makes it reasonable for the respective ministries and departments to develop and submit concrete suggestions on the new mutual long-term cooperation document and program.

To summarize, it can be said that from historical view point twenty years is not a long period of time but over these years Republic of Tajikistan and Ukraine had succeeded in significantly deepening their bilateral relations: they had created a solid normative and legislative basis for development and enhancement of mutually beneficial cooperation in areas of economy, education and culture; both countries promote relations between their regions and industrial enterprises. And what is more important – our countries have managed to foster the warm relations of friendship and trust that traditionally lead to mutual understanding during discussion and resolution of critical international issues.

No doubt, in future the bilateral relations between the Republic of Tajikistan and Ukraine will progress even further strengthening friendly relations between the Tajik and Ukrainian peoples.

Іон СТЕВІЛЕ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Молдова в Україні*

СУСІДИ МАЮТЬ ЖИТИ В ЗЛАГОДІ

У 2012 році Республіка Молдова та Україна відзначили дві важливі події в новітній історії відносин між нашими державами: 20-річчя встановлення дипломатичних відносин і 20-річчя підписання Договору про добросусідство, дружбу і співпрацю. З цього часу помітно

якісно новий етап у розвитку молдавсько-українських зв'язків, заснованих на принципах взаєморозуміння, підтримки і взаємовигідної взаємодії.

Річниці цих знаменних подій є не тільки святковими датами, а й гарним приводом для підбиття підсумків минулого історичного періоду, а головне для визначення чітких цілей і напрямів подальшого розвитку відносин між нашими країнами в різних сферах на основі стратегічного партнерства.

За минулі два десятиліття після проголошення своєї незалежності Республіка Молдова та Україна досягли серйозних і вражаючих результатів, упевнено йдучи нелегким шляхом побудови суверенних демократичних держав, проведення глибоких структурних перетворень у всіх сферах суспільного життя, самотвердження на міжнародній арені. Наші країни послідовно прагнуть інтегруватися в Європейський Союз і сьогодні є визначними лідерами в рамках європейської політики «Східного партнерства». Безсумнівно, досягнення нашої мети — європейської

інтеграції, вимагає великих зусиль, але разом з тим є серйозною мотивацією для подальшого проведення реформ і модернізації суспільства відповідно до європейських стандартів. Кінцевою метою цих перетворень має стати забезпечення сприятливих умов для сталого економічного розвитку та зростання, залучення іноземних інвестицій, значного підвищення рівня життя людей, а також зміцнення демократичних інститутів.

У цьому контексті хотів би особливо відзначити Спільну заяву міністрів закордонних справ Молдови та України про співпрацю на шляху європейської інтеграції, яку було підписано в липні 2011 року під час візиту до Кишинева глави українського МЗС Костянтина Грищенка. Відповідно до положень згаданого документа регулярно проводяться консультації щодо зовнішньополітичних відомств, розвивається взаємодія в рамках «Східного партнерства», Європейського енергетичного співтовариства, проводиться робота з підключення енергетичних систем наших країн до європейської мережі системних операторів передачі електроенергії (ENTSO-E), а також щодо приєднання до єдиного європейського повітряного простору, створення зони вільної торгівлі та лібералізації візового режиму з ЄС.

Багато чого зроблено для поступального розвитку двосторонніх молдавсько-українських відносин, які регулюються потужною договірно-правовою базою. Вона налічує понад 120 документів з різних сфер взаємодії. Сьогодні ми можемо з упевненістю говорити про активізацію політичного діалогу, зокрема на рівні глав держав і урядів, керівників парламентів, міністерств і відомств наших країн. Яскравим прикладом є взаємні офіційні та робочі візити на різних рівнях, які відбулися в останні роки. За їхніми підсумками досягнуто ряд домовленостей, які, на щастя, не залишилися тільки на папері, а втілюються у життя через конкретні дії.

У 2011 році після тривалої перерви було відновлено діяльність Спільної молдавсько-української міжурядової комісії з торговельно-економічної співпраці, яка, на наше загальне переконання, є найефективнішим механізмом для просування взаємодії в різних галузях, для вирішення конкретних завдань, які сьогодні є особливо актуальними для двосторонньої взаємодії.

Значний прогрес було досягнуто у здійсненні демаркації молдавсько-українського державного кордону, в облаштуванні та модернізації прикордонної інфраструктури, у здійсненні

спільного контролю і забезпеченні безпеки на державному кордоні. Успішно розвивається співпраця з прикордонних питань в рамках тристороннього молдавсько-українсько-європейського механізму, зокрема й у взаємодії з Місією Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM). Яскравим прикладом ефективної співпраці на кордоні між прикордонними і митними службами наших країн є успішна реалізація пілотного проекту із здійснення спільного контролю в пункті пропуску «Брічень-Россошани», що отримав високу оцінку з боку наших європейських партнерів.

У лютому 2012 року під час візиту в Україну прем'єр-міністра Республіки Молдова Володимира Філата було підписано установчі документи єврорегіону «Дністер», до якого увійшли шість прикордонних районів Республіки Молдова та Вінницька область України. Створення цього єврорегіону відкриває нові перспективи для подальшого розвитку транскордонної взаємодії між нашими країнами, зокрема шляхом реалізації спільних проектів у сфері економічної та соціальної інфраструктури, а також через розширення культурно-гуманітарних обмінів. Використання в повній мірі наявного потенціалу транскордонної співпраці в рамках створених спільно з Румунією ще наприкінці 90-х років минулого сторіччя єврорегіонів «Нижній Дунай» та «Верхній Прут», надає додаткові можливості для підняття рівня соціально-економічного розвитку прикордонних територій наших країн. Гарною підмогою в досягненні поставлених цілей може слугувати залучення коштів з різних європейських програм допомоги.

Україна є одним з найважливіших зовнішньоекономічних партнерів Республіки Молдова, стабільно займаючи протягом останніх років третє місце в загальному товарообігу нашої країни після Росії та Румунії. Торік обсяг взаємної торгівлі між нашими країнами перевищив цифру в 1 млрд доларів США. Розвивається двостороннє співробітництво у сфері просування взаємних інвестицій, а також створення спільних підприємств. В якості невеликої довідки наведу такі цифри: сьогодні в Республіці Молдова зареєстровано понад 270 підприємств з українським капіталом, загальний обсяг якого становить 15 млн доларів США, а в Україні функціонує понад 140 підприємств за участю молдавського капіталу із загальним обсягом у 30 млн доларів США.

Звичайно, неправильно стверджувати, що сьогодні ми не маємо, скажімо так, проблемних питань нашої співпраці, які поки що остаточно не вирішено. На мій погляд, це абсолютно природна ситуація у відносинах між двома сусідніми державами, головне — наявність політичної волі для якнайшвидшого врегулювання подібних проблем. А така тверда воля у керівництва Республіки Молдова і України є.

Я вже говорив про діяльність Міжурядової комісії у сфері торговельно-економічного співробітництва. Останнє 13-те засідання згаданої Комісії відбулося в листопаді минулого року, сьогодні профільні міністерства і відомства Молдови та України активно працюють над реалізацією досягнутих в її рамках домовленостей, особливо з невирішених питань. У зв'язку з цим хочу відзначити принципово новий підхід, зафіксований сторонами в підсумковому протоколі 13-го засідання Комісії. Наші країни домовилися про необхідність остаточного врегулювання усіх проблемних питань на основі так званого «пакетного підходу». Саме на базі такого конструктивного підходу будуть вирішуватися питання, пов'язані з взаємним визнанням прав власності на молдавські та українські об'єкти, розташовані відповідно на території України та Молдови, з функціонуванням Дністровського гідроенергетичного комплексу, із забезпеченням захисту та сталого розвитку екосистеми басейну річки Дністер, з демаркацією молдавсько-українського державного кордону в районі цього важливого економічного об'єкта, а також в районі молдавського населеного пункту Джурджулешти. Проведена до теперішнього часу спільна робота з цього напрямку надихає на подальше успішне вирішення наявних проблем.

Іншою важливою галуззю молдавсько-української взаємодії є співпраця в культурно-гуманітарній сфері. Ми зацікавлені в подальшій її активізації, зокрема з таких важливих напрямків, як розширення і зміцнення культурних зв'язків, реалізація програм з обміну студентами, надання підтримки щодо збереження та розвитку самобутності наших діаспор. У цьому контексті хотів би відзначити плани із взаємної організації Днів культури наших країн, проведення яких стане прекрасною можливістю для громадян Молдови та України ще ближче познайомитися з багатю культурною спадщиною і традиціями наших народів.

Успішно проводиться робота зі збереження і розвитку етнічної та культурної самобутності наших національних громад, які

проживають на території Республіки Молдова та Україні, що є своєрідним мостом дружби між двома сусідніми народами. Щоб продемонструвати більш наочно масштаб і важливість подібної роботи, наведу такі цифри: згідно з переписом населення 2001 року, в Україні проживає близько 260 тисяч етнічних молдаван, здебільшого в Одеській (понад 120 тисяч) і Чернівецькій (близько 70 тисяч) областях, а згідно з даними перепису населення 2004 року в Республіці Молдова проживає понад 450 тисяч етнічних українців. Одним з результатів проведеної державної політики щодо підтримки діаспор сьогодні є успішне функціонування національних та етнокультурних асоціацій молдаван в Україні і відповідно українців у Молдові. У більшості населених пунктів, де компактно проживають представники діаспори, створено фольклорні ансамблі, проводяться традиційні фестивалі національної культури, ведеться виховання і викладання молдавською, румунською та українською мовами в дошкільних установах і навчальних закладах.

Хотів би особливо відзначити вагомий внесок наших видатних попередників у зміцнення відносин добросусідства, дружби і взаємодії між нашими країнами і народами, що мають давню та багату історію, яка базується на спільних духовних і культурних цінностях. У цьому контексті доречно згадати видатного церковного та громадського діяча Митрополита Київського Петра Могили (Petru Movila), сина молдавського господаря Сіміона Мовіле, а також династичний шлюб між дочкою молдавського господаря Василя Лупу і сином Гетьмана Війська Запорозького Богдана Хмельницького. Молдова є історичною батьківщиною відомих політиків і громадських діячів сучасної України — Сергія Тігіпка, Анатолія Кінаха, Івана Вакарчука та інших.

Варто згадати про взаємодію з Україною в процесі врегулювання тривалого придністровського конфлікту. Молдавська влада високо оцінює активну та конструктивну роль України у придністровському врегулюванні шляхом вироблення особливо правового статусу Придністров'я, який базується на повазі до суверенітету та територіальної цілісності Республіки Молдова. Ми вдячні українській владі за надану підтримку в просуванні прямого діалогу між Кишиневом і Тирасполем, зокрема за організацію першої зустрічі прем'єр-міністра Республіки Молдова В. Філата з новим лідером Придністров'я Є. Шевчуком, яка від-

булася 27 січня 2012 року в Одесі. Ми також вдячні Україні за підтримку ініціативи щодо демілітаризації Зони безпеки та трансформації нинішньої миротворчої операції в багатонаціональну цивільну місію з міжнародним мандатом. Однак, незважаючи на позитивну динаміку в процесі придністровського врегулювання, зокрема відновлення в 2011 році офіційних переговорів у форматі «5+2», а також активізацію політичного діалогу між двома берегами Дністра, ще дуже багато чого ми маємо зробити. І Республіка Молдова розраховує на досягнення прогресу з цього питання під час українського головування в ОБСЄ у 2013 році.

Як представник дипломатичної служби окремо хочу відзначити тісну і конструктивну взаємодію зовнішньополітичних відомств наших країн. Традиційним стало проведення політичних консультацій на рівні заступників міністрів закордонних справ Республіки Молдова і України, в рамках яких обговорюється весь спектр актуальних питань двосторонніх відносин. Такий обмін думками є вкрай корисним, зокрема для проведення того, що дипломати зазвичай називають «звіркою годинників». Цей перевірений механізм допомагає нам своєчасно виробляти пропозиції та рекомендації для керівництва наших держав з проблематики молдавсько-українських відносин.

Підбиваючи підсумки пройденого 20-річного етапу в історії відносин між Молдовою і Україною, можна впевнено сказати, що ми просунулися далеко вперед у плані розвитку двосторонніх відносин у різних сферах. Проте абсолютно очевидно, що наявний потенціал взаємодії між нашими країнами ще не вичерпано. Використання повною мірою всіх можливостей для подальшого розвитку співробітництва між нашими країнами як на двосторонній основі, так і на міжнародному рівні з метою підвищення якості життя наших громадян і реалізації нашого спільного зовнішньополітичного стратегічного вибору — у цьому полягає основний сенс молдавсько-українського партнерства заради майбутнього.

Ion STEVILE,

*Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador
of the Republic of Moldova in Ukraine*

NEIGHBORS SHOULD LIVE IN HARMONY

In 2012, Republic of Moldova and Ukraine celebrated two significant events in the recent history of bilateral relations: 20th anniversary of establishing the diplomatic relations and 20th anniversary of signing the Good Neighborhood, Friendship and Cooperation Agreement. Since that time on the Moldavian-Ukrainian relations based on the principles of mutual understanding, support and mutually beneficial cooperation had undergone a noticeable boost in their development.

The anniversaries of these prominent events are not just festive days in the calendar but a good reason to draw some conclusions of the past historical period and — what is more important — define clear-cut objectives and priorities of further evolution in relations between our countries in the diverse areas of the strategic partnership.

Over the past two decades after declaration of its independence the Republic of Moldova and Ukraine have achieved substantial and outstanding results, confidently striding on their path of building sovereign democratic states, implementing profound structural transformations in all strata of social life and self-affirmation on the international arena. Our countries consistently strive to get integrated in the European Union and today are uncontestable leaders in the framework of the European «Eastern partnership» policy. It goes without saying that achieving the goal of European integration takes a lot of efforts but, at the same time, constitutes a valid stimulus to further reforms and social modernization in line with the European standards. The final goal of these transformations is to create favorable conditions for the sustainable economic growth and development, garner new foreign

investments; promote an appreciable increase in the life-style and strengthen democratic institutions.

In this context, I would like to highlight the role of the Mutual Declaration of the Moldavian and Ukrainian Foreign Affairs Ministers about mutual efforts to promote European integration, which was signed in July 2011 during the visit of the Ukrainian MFA chief Kostiantin Grishchenko to Kishinev. According to this document the foreign affair departments regularly hold mutual sessions and meetings and improve their cooperation in the framework of the European Partnership, Energy Community, facilitate work of connecting the national power gridlines in both countries to the European Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E), join the common European air space, create the free trade zone and liberalize the visa regime with the EU.

Over the last years, our countries have made a significant progress in developing the bilateral Moldavian-Ukrainian relations that are underpinned by a powerful legislative basis composed of more than 120 documents in different disciplines. Today we can confidently ascertain the intensification of political dialogue, in particular on the level of state and government heads, parliamentary speakers, ministry and departmental chiefs. Most prominent example is the official and working visits paid by delegations at different levels over the recent years. These visits have resulted in a number of agreements, which fortunately are not just paperwork but real actions that are daily implemented.

In 2011, after the long suspension period the joint Moldavian-Ukrainian Trade and Economic Cooperation Committee has resumed its activities: so far, this body proved itself to be the most efficient mechanism to promote cooperation in different branches, to address concrete issues which are substantial for the bilateral cooperation.

Significant headway has been achieved in demarcation of the Moldavian-Ukrainian state border, constructing and modernization of the border infrastructure, performance of mutual control and security supervision at the state border areas. The countries also successfully develop their relations on border issues in the framework of the three-lateral Moldavian-Ukrainian-European mechanism, in particular with the European Union Border Assistance Mission (EUBAM). One of the best examples of the efficient border

cooperation between the border and customs control services of our countries is the successful implementation of the pilot joint border control project at the border check-point Brichen-Rossoshany that had been highly evaluated by our European partners.

In February 2012, during Premier-Minister of Republic of Moldova Volodimir Filat visit to Ukraine the parties signed the foundation documents for the European region Dniester incorporating border areas of Moldova and the Ukrainian Vinnitska Oblast. Creation of this European region opens new prospects for the further development of the trans-border cooperation between our countries – through implementation of the joint economic and social infrastructure projects and through expansion of the cultural and humanitarian exchanges. Using all the available potential of trans-border cooperation in the framework of the Lower Danube and Upper Prut European regions established jointly with Romania back in the late 90's of the last century provides new opportunities for increasing the level of social and economic development in trans-border areas of our two countries. Noteworthy, the financial support for achieving these objectives can be sought after in different European assistance programs.

Ukraine is one of the most important foreign economic partners for Republic of Moldova that over the last years unwaveringly ranks third in the overall trade balance of our country, following Russia and Romania. Last year the volume of the mutual trade between our countries exceeded the landmark figure of one billion US dollars. Also, the counties promote two-lateral cooperation in the area of mutual investments and creation of mutual enterprises. Just for reference: today over 270 enterprises with Ukrainian investments are officially registered in Republic of Moldova, with total capital of 15 million US dollars whereas over 140 enterprises with the Moldavian investments operate in Ukraine, with the total capital of 30 million US dollars.

It should be admitted though that as all other counties across the globe we also have issues in the mutual cooperation that remain to be unsolved. In my perspective this is absolutely natural situation in relations between two neighbor states and most important here is that we possess political will to address and eliminate these issues in the shortest terms possible. Both Moldavian and Ukrainian leadership have this will.

I have already mentioned the activity of the Inter-Government Trade and Economic Cooperation Committee. The last 13th session of this body took place last November; today the respective Moldavian and Ukrainian ministries actively work on implementation of the agreements and treaties that have been concluded in the framework of this committee, especially on solving the outstanding issues. In this respect I would like to emphasize the fundamentally new approach that the parties have outlined in the summary protocol of the 13th Committee session. Our countries have agreed to resolve all problematic issues based on the so-called «package approach». This means the constructive approach we will adopt to tackle the such issues as determining the ownership rights for the Moldavian and Ukrainian facilities located respectively in the territories of Ukraine and Moldova, functioning of the Dniester hydraulic power complex, ensuring protection and sustainable development of the Dniester river basin ecosystem, demarcation of the Moldavian-Ukrainian state border in the area of the important economic facilities and in the area adjacent to the Moldavian village of Giurgiulesti. The work that our countries had so far completed on this issue allows us to set high hopes for successful resolution of other similar problems in future.

Another important branch of the Moldavian-Ukrainian cooperation is the cultural and humanitarian exchanges. We are interested in promoting them even further, in particular in such key areas as expansion and strengthening of cultural relations, implementation of the student exchange programs, support and development of our respective communities. In this context I would like to highlight the plans of mutually setting up and holding the Culture Days in our countries that will be a perfect opportunity for the citizens of Moldova and Ukraine to better understand and appreciate the rich cultural heritage and traditions of our two nations.

The governments of our two countries continue working on preserving and developing the ethnic and cultural identities of our national communities that live in the territories of Republic of Moldova and Ukraine, a sort of a friendship link between two neighbor ethnicities. To demonstrate the scale and significance of this work let me bring up some concrete statistics: according to the 2001 Census, Ukraine was home to about 260 thousand ethnic Moldavians, who resided mostly in Odesa (over 120 thousand) and

Chernivtsi (about 70 thousand) Oblasts and according to the 2004 Census over 450 thousand of ethnic Ukrainian called the Republic of Moldova their native country. One of the spectacular results of the state ethnic community support programs is the successful operation of national and ethno-cultural associations: Moldavian in Ukraine and respectively Ukrainian in Moldova. In most of villages and townships where the communities are characterized by a compact dwelling patterns they have their own folklore ensembles, hold the traditional national culture festivals, teach and train in Moldavian / Romanian and Ukrainian languages in nurseries and schools.

I would also like to emphasize the important contribution that our outstanding predecessors have made in strengthening relations of good neighborhood, friendship and cooperation between our countries and peoples that have a long-standing and rich history based on mutual spiritual and cultural values. In this context, I think it would be appropriate to recall a prominent ecclesiastic and public man, the Kyiv Metropolitan Petro Mohyla (Petru Movilă), the son of the Moldavian king Simon Movilă and the dynastic marriage between the daughter of the Moldavian king Vasiliy Lupa and the son of the Zaporozhie Army Hetman Bogdan Khmelnytsky. Moldova is the historical motherland for famous politicians and prominent public figures of modern Ukraine: Serhiy Tigipko, Anatoliy Kinakh, Ivan Vakarchuk and others.

Another important fact is the cooperation between Moldova and Ukraine in the process of settling the durable Dniester conflict. The Moldavian authorities highly appreciate the proactive and positive role that Ukraine plays in fixing up the Dniester problem by establishing a special status of the Dniester Region based on respect to Republic of Moldova's sovereignty and territorial integrity. We appreciate the efforts that the Ukrainian authorities make in supporting and promoting direct dialogue between Kishinev and Tiraspol, in particular in arranging the first meeting between the Moldavian Premier-Minister V. Filat with the new Trans-Dniester's leader E. Shevchuk that took place January 27, 2012 in Odesa. We also appreciate Ukrainian support of our initiatives to demilitarize the Security Zone and to transform the current peace-keeping operation into a multi-national civil mission under the international mandate. However, regardless of the positive dynamics in the process of the Trans-Dniester conflict

resolution, in particular setting off in 2011 the official 5+2 talks and revitalization of political dialogue between two Dniester river banks there is a lot of ground left to be covered. Here, the Republic of Moldova counts of achieving a progress on this issue during the Ukrainian 2013 OSCE voting.

As a representative of the diplomatic service I would like to stress the tight and fruitful collaboration between the foreign affairs ministries of our countries. Traditionally we hold political consultations on the level of deputy Foreign Affairs Ministers of Republic of Moldova and Ukraine where we discuss all issues related to bilateral relations. This exchange of ideas is extremely beneficial, in particular to what the diplomats call the «synchronizing the clocks». This well-trying mechanism helps us to timely work out proposals and suggestions for the leadership of our states on the Moldavian-Ukrainian issues.

Summarizing the last 20-year phase in the history of relations between Moldova and Ukraine we can assert without any reservations that we have made a considerable progress in promoting our bilateral relations on various disciplines. However it is quite evident that the available potential of cooperation between our countries is far from being exhausted. Taking advantage of all capacities we have for further development of collaboration between our countries both on bilateral and international levels, with the purpose of improving the quality of life for our citizens and implementing our mutual foreign policy choices: this is the sense of Moldavian-Ukrainian partnership for future.

Улукбек ЧИНАЛІЄВ,
*Надзвичайний і Повноважний Посол
Киргизької Республіки в Україні,
доктор політичних наук*

ПОСОЛЬСТВО З ВИДОМ НА ДНІПРО

Киргизстан — перша пострадянська республіка, яка в червні 1991 року призначила свого представника в ранзі міністра у Київ, що й стало початком двосторонніх відносин на етапі утворення незалежних держав. Треба відзначити, що указом Президента тоді ще Республіки Киргизстан, я був призначений Повноважним представником, міністром в Українську РСР. Перші кроки моєї діяльності в Києві я здійснював в Інституті національних відносин і політології Академії наук України, тоді він називався саме так. В березні 1993 року було офіційно відкрито Посольство Киргизстану в Україні. Минув тривалий період, майже 20 років, а я знову і знову згадую добрим словом усіх тих, хто надавав нашій дипломатичній місії підтримку і допомогу. Не можу не згадати, на жаль, нині покійного Івана Федоровича Кураса, який на посаді директора Інституту, віце-прем'єра завжди сприяв у будь-яких питаннях Посольству Киргизстану, його людські риси, професійність вченого, політичні погляди та позиції як державного діяча України справили на мене велике позитивне враження. В Інституті я долучився до політології завдяки професо-

ру Феліксу Михайловичу Рудичу, людині з великою душею і чуйним серцем. Під керівництвом Фелікса Михайловича я подивився на дипломатичну роботу через призму науки, проаналізувавши основні позиції політичних систем Киргизстану і України, захистивши кандидатську, а згодом, у травні 2004 року, і докторську дисертації. Сьогодні я маю прекрасну можливість бачити багатьох дорогих для мене людей, яким я хочу сказати слова сердечної подяки за те, що вони надали допомогу і проявили найкращі риси українського народу — безкорисливість і великодушність.

Президент України Віктор Янукович та Улукбек Чіналієв, Надзвичайний і Повноважний Посол Киргизької Республіки в Україні

President of Ukraine Viktor Yanukovich and Ulukbek Chinaliev, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Kyrgyzstan to Ukraine

В Інституті відбулися помітні зміни, в цьому році відбулася презентація першої політичної енциклопедії, над створенням якої працювало близько трьохсот фахівців з різних країн. На базі Інституту було створено робочу групу, яка перечитувала всі отримані тексти й робила остаточний вибір на користь того чи іншого автора. Політична енциклопедія дає можливість ознайомитися з методологією і теорією політичних досліджень; політичною думкою, ідеєю, течіями, державними й адміністративними інститутами та іншими питаннями. В енциклопедії багато матеріалів присвячено становленню та розвитку української політичної думки, яку тривалий період було заборонено.

Наукові публікації, експертні оцінки з найважливіших законопроектів, круглі столи, презентації соціологічних досліджень — далеко не повний перелік того, чим живе колектив Інституту, якому я бажаю творчого довголіття.

Саме тому я вважаю за честь доповідати з питання 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Киргизстаном і Україною. Такий тривалий період взаємодії поглиблює, збагачує наші відносини, вони переходять у площину наукового осмислення.

Киргизстан, який відзначив свою 21-шу річницю незалежності, пройшов непростий шлях, як і всі пострадянські країни. Проголошення незалежності породило у свідомості значної частини киргизького населення гарні настрої. Багато хто вважав, що незалежність чи не автоматично принесе економічне процвітання і благополуччя, політичну стабільність і спокій. Однак незабаром романтичні сподівання розвіялися, здійснити швидкий і безболісний прорив у політичній, економічній, соціальній сферах не вдалося. Перехід від тоталітаризму до демократії та пов'язана з цим трансформація політичної системи неможлива без перехідного періоду.

Перехідний період у Киргизстані має свої особливості, в ньому умовно можна виокремити кілька етапів. Найважливіший — перша половина 90-х років, коли у травні 1993 року було прийнято нову Конституцію і позначилось протистояння між президентом і Жогорку Кенеша (парламентом).

Другий етап — 1996–2002 роки, коли основною подією було проведення загальнонародного референдуму, відповідно з рішеннями якого до Конституції було внесено зміни і

доповнення, які суттєво розширили повноваження та підсилили владу президента, скоротивши повноваження і роль Жогорку Кенеша. Відбувся перехід від парламентсько-президентської до президентської республіки.

Внутрішньополітична атмосфера в Киргизькій Республіці протягом усього періоду незалежності часто залежала від відносин між президентом і парламентом, які на всіх етапах були складними і суперечливими. Все ж за минулі роки зроблено чимало кроків для переходу від тоталітаризму до демократії, що дозволяє говорити про поступальний розвиток трансформаційних процесів. Головним їх результатом є зміна суспільно-політичного ладу, що має по суті революційний характер і в результаті якого створено нову суверенну державу. За ініціативою і під керівництвом державних установ у республіці здійснено кардинальні перетворення, насамперед в економічній сфері, які звелися до структурної перебудови та роздержавлення, приватизації державної власності, зокрема в аграрному секторі, на основі ринкових відносин. Через відповідні закони та адміністративно-економічні важелі держава скоротила втручання у відносини власності і створила умови для формування широкого прошарку дрібних і середніх підприємців, незалежних від держави. Створено розгалужену мережу незалежних від держави фінансово-банківських установ. Перехід в економіці та фінансово-банківській системах до ринкових відносин став незворотним. Хоча повинен зауважити, що політика приватизації ще не призвела до помітного підйому в економіці, поліпшенні соціальної сфери, формуванні середнього класу, особливо в аграрній сфері.

У Киргизькій Республіці відповідно до світової демократичної практики владу розділено на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. На основі принципу поділу влади і відповідно до процедур, встановлених Конституцією, сформовано нові владні інститути: Інститут президентства, виконавчої влади, втілюється в життя судово-правова реформа.

У зв'язку з демократизацією суспільного життя з'явилося безліч нових громадських об'єднань, які не тільки сприяють задоволенню інтересів і потреб людей, а й значно активізують громадське життя. У політичній системі реальністю стала багатопартійність. На активізацію партійного життя значно вплинула прийнята в червні 2010 року Конституція, що

проголосила парламентську форму правління. Сформований парламент зі 120 осіб було обрано внаслідок виборів, у яких взяло участь 29 політичних партій. До складу парламенту увійшли п'ять з них, які подолали 5-відсотковий бар'єр. Відповідно до Конституції було створено коаліційну більшість, до якої увійшли три партії: «СДПК», «Ар-Намис» та «Ата-Мекен», при цьому інші партії «Ата-Журт» та «Республіка» оголосили про свою опозицію.

Киргизстан робить перші кроки як парламентська республіка. Сьогодні киргизькі та зарубіжні експерти по-різному оцінюють пост-квітневий період десятого року в Киргизстані, в політичну систему внесено вагомі зміни, які дозволили відмовитися від колишнього розпорядку. Тепер, за новою Конституцією, нинішній Жогорку Кенеш має набагато більше повноважень і може бути органом, який справді представляє інтереси всього населення Киргизстану.

Історія нашої держави ще раз показала, що країна не повинна залежати від однієї людини. Систему влади необхідно побудувати таким чином, щоб існували альтернативні політичні сили, здатні взяти відповідальність за долю країни, але при цьому не мають можливості узурпувати владу. У цьому зв'язку передбачені в Конституції норми створюють умови для розвитку та існування впливової опозиції.

Партія, яка здобула перемогу на виборах, не може делегувати до парламенту більше 65 місць. Партії, які перемогли, формують коаліційний уряд, що й було зроблено у вересні цього року. Новий уряд очолив Ж. Сатибалдієв. Опозиційні партії також мають чималі права: отримують місця віце-спікера, голів комітетів з правопорядку і бюджету, що дає можливість опозиції контролювати використання бюджетних коштів. Також при формуванні лічильної палати центральної виборчої комісії та ради з відбору суддів опозиція має 1/3 своїх представників серед загальної кількості членів вищевказаних органів. Уряд несе відповідальність перед народом за соціально-економічний розвиток і кадрову політику республіки. Саме через недостатню роботу попереднього уряду на чолі з О. Бабановим його було відправлено у відставку.

Чималі права надані і Президенту країни. Алмазбека Атамбаєва було обрано у жовтні минулого року всенародним голосуванням з переконливою більшістю у 63% голосів.

У президентських перегонах брало участь 18 кандидатів. Президент своїм указом призначає міністра оборони і керівника спецслужби, є Верховним головнокомандувачем, призначає генерального прокурора, суддів за поданням парламенту.

Конституція надає Президенту широкі повноваження і ця обставина говорить про те, що в нашій політичній системі присутні ознаки парламентсько-президентської форми правління.

У державному будівництві Киргизстану ми використовуємо досвід і досягнення сусідніх країн, держав-співдружності, зокрема і великої європейської держави України. Вивченню досвіду державного будівництва присвячена моя кандидатська дисертація, між нашими країнами підписано близько 80 міждержавних та міжвідомчих угод у галузі економіки, військово-технічної взаємодії, культури, освіти і науки. Це дозволяє вести активну роботу з взаємовигідної співпраці. Моє перебування в Україні як керівника дипмісії було завершено чотирнадцять років тому. За цей період відбулося чимало змін: удосконалюється політична система, поглиблюються демократичні процеси, активізувалася економічна сфера. За незначний період мого нинішнього перебування я відвідав центри великих, середніх і невеликих торговельних точок. Привертає увагу широкий вибір асортименту продовольчої групи товарів, вироблених в Україні. Це ж стосується виробництва промислових товарів, вибору будівельних матеріалів. Продукція, що випускається, відповідає вимогам споживачів. Збільшилась кількість нових будівель у Києві. Посилилась ділова активність людей, ресторани, кафетерії заповнені відвідувачами.

Окрім того, транспортні розв'язки, впровадження європейських стандартів у функціонуванні світлофорів. Зростає кількість населення, що вимагає постійного вдосконалення управління Києвом. А це, звичайно, неможливо без впровадження новітніх технологій, що дозволяють використовувати актуальні і достовірні відомості про стан території міста та об'єктів управління. Завдяки керівництву м. Києва мені вдалося детально ознайомитися з роботою головного інформаційно-обчислювального центру з обслуговування та оплати житлово-комунальних послуг населенням міста.

Я вивчав це питання з виїздом на місце, ознайомився з технологічним процесом цифрової обробки матеріалів, з роботою колективу. Впровадження подібної структури в арсенал

управління Киргизстану сприяв би якісним змінам управлінських функцій. Для нас є вкрай важливим пошук шляхів вирішення транспортних проблем, охорони навколишнього середовища, земельних проблем, соціальних питань, формування бюджету країни і місцевих органів влади.

Відкриваючи Інтернет, знаходимо численні структури, які стурбовані сучасними технологіями управління, з цього приводу проводять семінари, тренінги, що є показником суспільства, яке активно використовує сучасні технології у своїй роботі. Це далеко не весь перелік того, що мені вдалося побачити в перші два місяці мого перебування в Києві.

Наші суспільства часто працюють над аналогічними викликами сьогодення, світ змінюється динамічно і важливо побачити та впровадити у себе те, що успішно застосовують в інших країнах.

Позитивною тенденцією двосторонніх відносин, варто відзначити, є зростання товарообігу, якщо в 2000 році він становив 8 млн дол. США, то за підсумками 2011-го – 129 млн доларів. За даними Нацстаткому Киргизстану Україна є однією з основних країн-імпортерів нашої республіки.

Україна експортує обладнання, техніку, добрива, фармацевтичні препарати, харчову продукцію. Киргизстан – готові текстильні вироби, електричні машини і устаткування, Авторадіатори, шкірсировину і бавовну.

Якщо говорити про потенціал співпраці в енергетиці, то необхідно сказати, що гідротурбіни Ташкумирської і Курпсайської ГЕС виготовлені на підприємствах Харківського гідромашинобудівного комплексу «Турбоатом». Плани короткострокової стратегії і пріоритетів розвитку енергетичної галузі на 2009–2012 роки, розробленої Міністерством енергетики і промисловості Киргизстану, передбачають капітальний ремонт вищеназаних гідроелектричних станцій. Одним з головних завдань у цій сфері є капітальний ремонт та переоснащення Токтогульської ГЕС – це передбачає участь провідного підприємства України – ВАТ «Запоріжтрансформатор».

Азіатський банк розвитку сприятиме в поліпшенні енергопостачання в Киргизстані за допомогою гранту в розмірі 40 млн доларів США та кредиту в розмірі 15 млн доларів. Проект передбачає модернізацію Токтогульської ГЕС на 1200 мегават. Ми плануємо його завершення на 2017 рік.

Наразі здійснюється практична робота з виготовлення і постачання запасних частин до автотрансформаторів АТ-2 і блочного трансформатора Т-4 з вищезазначеного підприємства для Курпсайської ГЕС, а підприємство ДО «Трансформатор сервіс» (м. Хмельницький) бере участь у тендері зі встановлення та постачання в Киргизстан трансформаторів і поки займає лідерські позиції. Це далеко не повний перелік наших інтересів у галузі енергетики і промисловості.

У сфері освіти Україна надає квоти громадянам Киргизстану за рахунок держбюджету при вступі у виші. Правда, останнім часом ми маємо певні проблеми з надання бюджетних місць, але ми працюємо над цим і плануємо розглянути згадане питання на майбутньому засіданні Міжурядової комісії.

В Україні проживає понад 6 тисяч киргизстанців, а у нас в республіці більше 22 тисяч українців. Сьогодні громадяни обох країн можуть в'їжджати, прямувати транзитом, перебувати на території без віз на термін до 90 діб з дня перетину кордону.

Однак можливості наших двосторонніх відносин використовуються недостатньо. Більше п'яти років не проводяться засідання Міжурядової комісії з торговельно-економічного та гуманітарного співробітництва, передбачається здійснити її проведення в четвертому кварталі цього року. Необхідно активізувати візити на рівні зовнішньополітичних відомств, а згодом на рівні глав урядів і держав.

Підписання додаткових документів, що відповідають сучасним реаліям, особисті зустрічі, переговори наших глав урядів і держав наповнять партнерські відносини новим змістом.

У листопаді ми плануємо приїзд делегації нашого парламенту, в планах якої вивчення досвіду парламентаризму України, інституту законодавства Верховної Ради, робота над організацією візиту спікера Жогорку Кенеша.

Минуле 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Киргизстаном і Україною дозволяє зробити висновок про зміцнення наших взаємин, які мають взаємовигідний характер, разом з тим можна сказати й про невикористані резерви та можливості.

У першій декаді жовтня цього року відбувся мій робочий візит в Івано-Франківську і Закарпатську області. Програма дипломатичного візиту була насиченою. На зустрічах з головами Івано-Франківської ОДА Михайлом Вишиванюком

та Закарпатської ОДА Олександром Ледидою підписано двосторонні протоколи про співпрацю. Є чимало взаємних спільних пропозицій у сфері туризму, спорту, підприємництва, залучення інвестицій, створення спільних міждержавних програм, зокрема в системі охорони здоров'я і курортній сфері.

Візит до Прикарпатського університету ім. В. Стефаника
Visit to the Precarpatian National University named after Vasyl Stefanyk

Відомо, що Івано-Франківщина приваблює гостей з усього світу. Краса Карпат, колоритні традиції і звичаї гуцулів, прикарпатська кухня особливо вражають тих, хто вперше побував тут. За два дні перебування на Прикарпатті зустрівся з керівництвом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Івано-Франківського обласного музично-драматичного театру імені Івана Франка. Остання зустріч була особливою, адже в 2013 році не тільки

Киргизстан, а й усі шанувальники творчості письменника Чингіза Айтматова — видатного сина киргизського народу, будуть відзначати 85-річчя від дня його народження. Наприкінці 80-х — на початку 90-х років минулого сторіччя в Івано-Франківському театрі з успіхом ставили виставу «Плаха» за однойменним твором Ч. Айтматова, до того ж в українському перекладі, зібравши більше 30 аншлагів. На честь ювілею письменника планується повернути до репертуару цей спектакль, прем'єру якого відвідають гості з Києва і Бішкека.

Хутрофірма «Тисмениця» справила позитивне враження різноманітністю ексклюзивних виробів і різновидами сировини, з яких вони виготовлені. Киргизстан, як і Прикарпаття, має гірську місцевість, тому одяг з хутра, зокрема дизайнерські колекції, користуються попитом.

Делегація відвідала Карпатський національний природничий парк, екотуристичний візит-центр, базу відпочинку «Карпати»

у м. Яремче, туристичний комплекс Буковель, про який я поділився враженнями зі ЗМІ. Буковель — це відпочинок з комфортом. Тут не тільки насолоджуєшся чистим повітрям, милуєшся краєвидами, а й можеш побачити високий рівень туристичного сервісу. Саме такі високі стандарти, повага до гостя приваблюють сюди іноземців. Помітно, що сюди було спрямовано чимало інвестицій та успішно їх задіяно. Киргизстан теж багатий горами, у нас діють лікувальні курорти, є гірськолижні траси. Програми розширення туристичної галузі, залучення інвестицій актуальні як для Прикарпаття, так і для Киргизької Республіки. Панорама Буковеля з висоти 1025 м перехоплює подих, а канатна дорога плавно піднімає вгору, залишаючи позаду ландшафтне озеро, сосни і ялини. Але Карпати — гори молоді, вони ще ростуть. А в нашій країні є три вершини-семитисячники. Тому для прикарпатських альпіністів вони дуже привабливі.

Делегація Киргизької Республіки побувала в Геологічному музеї Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, який має у своєму розпорядженні унікальні колекції рідкісних і дорогоцінних каменів. Також ми відвідали музей «Писанка» в м. Коломия, який є найбільшим музеєм-пам'ятником писанці у світі.

Подорож на Срібну землю — Закарпаття запам'яталася відвідинами Ужгородського замку, музею-скансена просто неба та екскурсією до озера Синевир. Зустріч з керівництвом Міжгірського району, огляд Музею дерев'яного зодчества, курортного комплексу біля озера ще раз підтвердили тезу про те, що хоча відстань між нашими країнами становить багато тисяч кілометрів, але ми маємо стільки спільного, що іноді це викликає подивування в обох сторін. Як, наприклад, одна легенда про дві любові.

Виявилося, що легенда таємничого озера Іссик-Куль у Киргизстані, про нещасну любов дівчини до хлопця, ідентична легенді-історії походження озера Синевир. А склад киргизького бальзаму «Арашан», створеного на травах з берегів Іссик-Куля, за лікувальними властивостями та складом подібний до «Прикарпатського» та різних бальзамів Закарпаття.

Плідна поїздка нашої делегації стала основою для поглиблення в майбутньому взаємодії на міждержавному рівні, переговорів про

проведення взаємовигідних програм, відвідування найближчим часом Бішкека делегацією із Західного регіону України.

У другій декаді жовтня цього року в Києві відбувся круглий стіл, присвячений 20-річчю встановлення дипломатичних відносин між Киргизстаном і Україною. Захід було проведено Посольством спільно з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. У роботі круглого столу взяли участь киргизька делегація на чолі з ректором Киргизько-Російського Слов'янського університету ім. Б.Н. Єльцина академіком В.І. Ніфадьєвим, проректором з міжнародної діяльності, доктором юридичних наук Л.Ч. Сідіковою, віце-президентом НАН Киргизької Республіки, академіком В.М. Плоских і завідувачем кафедри філософії науки КРСУ, академіком НАН Киргизької Республіки А.Ч. Какеевим.

Українську сторону представляли ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка академік, Герой України Л.В. Губерський, проректор з міжнародних зв'язків, професор П.О. Бех, професор Києво-Могилянської академії В.М. Якушик, генеральний директор Міжнародного відкритого університету міжрегіональної академії управління персоналом А.І. Гнедих та інші. Окрім того, активну участь взяли глава дипломатичної місії Азербайджанської Республіки в Україні Е. Мадатлі, наукова громадськість Києва.

На адресу круглого столу надійшло вітання міністра закордонних справ Киргизької Республіки Є. Абдилдаєва, в якому зокрема зазначено: «Річниця дає хорошу можливість заявити про зміцнення наших двосторонніх відносин. За минулі роки наші відносини безперервно зміцнюються. Встановлення і розвиток киргизько-українських взаємин засновані на спільних цілях, інтересах і, безумовно, взаємній підтримці. Робота круглого столу, доповіді та повідомлення авторитетних вчених та учасників високого зібрання внесуть додатковий імпульс для міцних результативних двосторонніх відносин».

Члени киргизької делегації виступили з доповідями на теми: «Внесок української інтелігенції у становлення і розвиток науки і культури Киргизстану»; «Сучасне дослідження археологів Киргизстану і України античних пам'яток на Великому Шовковому шляху», «Репресивна політика сталінізму: розкуркулення в Киргизстані і в Україні».

Під час завершення роботи круглого столу відбулося підписання договорів про співпрацю між КРСУ ім. Б.Н. Єльцина і КНУ ім. Тараса Шевченка, а також між КРСУ і Прикарпатським національним університетом ім. Василя Стефаника.

У ході окремої тривалої розмови з делегацією Киргизстану ректор КНУ ім. Тараса Шевченка, академік Л.В. Губерський підкреслив, що Київський національний університет одразу відреагував на пропозицію Посольства про спільне проведення круглого столу, присвяченого 20-річчю встановлення дипломатичних відносин. Зазначив, що українська сторона готова всіляко сприяти КРСУ в рамках підписаного договору про наукову співпрацю.

Цього ж дня киргизька делегація відвідала Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, в ході бесіди ректора В.І. Ніфадьєва з директором Інституту, академіком Ю.А. Левенцем обговорювали питання поглиблення двосторонніх відносин між Киргизстаном і Україною. За підсумками зустрічі відбулося підписання договору про наукову взаємодію між КРСУ та Інститутом.

Киргизька Республіка і Україна твердо йдуть шляхом незалежних держав, створили суверенні політичні структури, досягли помітних успіхів у державному будівництві. Поглиблення двосторонніх відносин сприятиме перетворенню цих держав у процвітаючі країни світового співтовариства.

Ulukbek CHINALIYEV,

*Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Kyrgyz Republic to Ukraine,
PhD in Political Science*

EMBASSY OVERLOOKING THE DNIPER

Kyrgyzstan is the first post-Soviet republic to appoint its representative in the Minister's rank to Kyiv in June 1991, thus laying the foundation of bilateral relations at the stage of independent state formation. It should be noted that by the President's decree of the then Republic of Kyrgyzstan I was designated Minister Plenipotentiary to the Ukrainian SSR. My first steps in Kyiv were at the Institute of National Relations and Political Science of the Ukrainian Academy of Sciences; that is how it was called then. The Embassy of Kyrgyzstan in Ukraine was officially opened in March 1993. It's been a long time, almost 20 years, but I still speak well of all those who provided our diplomatic mission with support and assistance. I cannot but remember unfortunately the late Ivan F. Kuras, who as Director of the Institute, Vice Prime Minister, always assisted in any matter to the Embassy of Kyrgyzstan. His humanity, scholar's professionalism, political views and position as a statesman of Ukraine made a very positive impression on me. At the Institute I joined the political science thanks to Professor Felix M. Rudych, a man of vast soul and understanding heart. Under the leadership of Felix Mykhailovych I looked at the diplomatic work through the perspective of science. Having analyzed the basic principles of Kyrgyzstan and Ukraine political systems I defended my Ph.D and later, in May 2004, the doctoral thesis. At present I have great opportunity to see many persons dear to me whom I want to express cordial gratitude for what they have assisted and extended the best features of Ukrainian people – unselfishness and generosity.

The Institute underwent significant changes, this year the first political encyclopaedia was presented; about three hundred experts from different countries were involved in its creation. A working

Подорож до озера Синевир
Trip to the Synevyr lake

group was established at the Institute to reread all the received texts and make the final choice in favour of a particular author. Political encyclopedia allows to get familiarized with the methodology and theory of political research, political concept, idea, trends, public and administrative institutions and other issues. Many encyclopedia materials deal with the establishment and development of the Ukrainian political idea prohibited for a long period.

Scientific publications, expert assessment of the most important draft laws, roundtable discussions, presentations of sociological research are nowhere near complete list of the Institute staff activity whom I wish long years of creative work.

That is why I consider an honor to report on the 20th anniversary of establishing diplomatic relations between Kyrgyzstan and Ukraine. Such a long period of interaction deepens and enriches our relations; they transfer into the plane of scientific apprehension.

Буковель — український гірськолижний курорт
Bukovel is a ski- and spa-resort

Kyrgyzstan that celebrated its 21 anniversary of independence had a tortuous path, as well as all post-Soviet countries. Proclamation of independence created good sentiments in the minds of considerable part of Kyrgyz population. Great many believed that independence would automatically bring economic prosperity and well-being, political stability and peace. However, soon the romantic hopes dispelled; making quick and painless breakthrough in the political, economic and social spheres fell flat. Transition from totalitarianism to democracy and transformation of the political system related thereto is impossible without transitional period.

Transition in Kyrgyzstan has its own specifics; it may be nominally divided into several stages. The most important covers the first half of the 90's, when the new Constitution was approved in May 1993 and confrontation between the President and the Parliament (Jogorku Kenesh) became apparent.

Праворуч: голова Івано-Франківської ОДА М. Вишиванюк
Right side: head of the Ivano-Frankivsk Regional State Administration

The second stage includes 1996–2002 with its major event — a nationwide referendum, in accordance with the decisions thereof the Constitution was amended and added, thus significantly expanding the authorities and strengthening the powers of the President, reducing the authorities and the role of Jogorku Kenesh. Transition from the parliamentary-presidential to the presidential republic took place.

The internal political atmosphere in Kyrgyz Republic during the whole period of independence often depended on the relations between the President and the Parliament being complex and contradictory at all stages. Yet, over the last years many steps were taken to transit from totalitarianism to democracy, which suggested progressive development of transformational processes. Their main result is the change in the socio-political system, which is essentially revolutionary, and as a result created a new sovereign state. By the initiative and under the leadership of public institutions radical transformations took place in the republic, first and foremost in the economic area, including structural adjustment and deregulation, privatization of state property, particularly in the agrarian

sector based on market relations. Applying the relevant laws and administrative and economic levers the state reduced intervention into property relations and created conditions to form a broad segment of small and medium businesses, independent of the state. A wide network of financial and banking institutions independent of the state has been created. Transition to market-oriented relations in the economy and financial and banking systems has become irreversible. Notwithstanding, it should be noted that privatization policy has not resulted in a noticeable rise in the economy, improving social services, formation of the middle class, especially in the agrarian sector.

In Kyrgyz Republic in line with the world democratic practice the power is divided into three branches: legislative, executive and judicial. Based on separation of powers and in line with the procedures established by the Constitution, new power institutes have been created: institute of the presidency, executive power; judicial and legal reform has being implemented.

In connection with democratization of public life, dozens of new public associations have emerged that not only promote the interests and needs of the people, but also greatly stimulate civic life. The multiparty system has become reality in the political system. The Constitution adopted in June 2010 declaring parliamentary form of governance made great impact on the party life growing activity. 29 political parties went to the polls and as the result of elections the Parliament of 120 persons was formed. The Parliament is composed of five political parties that have overcome the 5-percent electoral threshold. According to the Constitution the coalition majority was formed by three parties: the «SDPK», the «Ar-Namys» and the «Ata-Meken», while the other parties the «Ata-Jurt» and the «Republic» declared their opposition.

Kyrgyzstan is taking its first steps as a parliamentary republic. Today Kyrgyz and foreign experts assess differently the post-April period of the tenth year in Kyrgyzstan, significant changes are made into political system thus making possible to abandon the former regulations. At present, under the new Constitution, the current Jogorku Kenesh has much more authorities and can be the body truly representing the interests of Kyrgyzstan population.

The history of our country once again proved that the country should not depend on one person. The power system should be built in such a way to enable the alternative political forces, capa-

ble to take responsibility for the fate of the country but having no chance to usurp power. In this regard, provisions stipulated in the Constitution create conditions for the development and existence of influential opposition.

The winning party cannot delegate more than 65 seats to the Parliament. The winning parties form the coalition government, as was done in September this year. J. Satybaldiyev led the new government. The opposition parties also have significant rights: they receive the seats of vice speaker, chairmen of the committees on legal order and the budget, allowing the opposition to control the use of budgetary funds. The opposition has also 1/3 of their representatives in the total number of members of the Central Election Commission Accounts Chamber and the council selecting judges. The government is responsible to the people for socio-economic development and personnel policy of the republic. It was insufficient operation of the previous government led by O. Babanov that resulted in its dismissing.

The President of the country is granted considerable rights. Almazbek Atambayev was elected the President in October last year by the national vote with convincing majority of 63 percent. 18 candidates run for presidency. By his Decree the President appoints defense minister and head of intelligence service, he is commander-in-chief and appoints the Prosecutor General and the judges upon submission of the Parliament.

The Constitution grants vast powers to the President, thus witnessing to the fact that features of parliamentary-presidential governance are evident in our political system.

In nation-building in Kyrgyzstan we use the experience and achievements of the neighboring countries, CIS members, including Ukraine — a large European state. My PhD thesis deals also with the nation-building experience. Our two countries signed nearly 80 intergovernmental and interagency agreements in economy, military-technical cooperation, culture, education and science. This makes possible to actively work on mutually beneficial cooperation. My stay in Ukraine as the head of diplomatic mission was completed fourteen years ago. During this period a lot of changes took place: the political system is improving, democratic processes are becoming deeper and the economic area has been intensified. Within a short period of my present stay I visited large, medium and small retail outlet centers. Wide range of food products made

in Ukraine attracts attention. The same applies to manufactured goods, choice of construction materials. The manufactured products meet the consumers' requirements. The number of new constructions in Kyiv has increased. Business activity has grown; restaurants and cafes are full of visitors.

In addition, there are new road junctions and introduction of European standards into operation of traffic lights. Population size is growing; this requires continuous improvement of Kyiv management. This, of course, is impossible without introduction of new technologies to use the real time data and reliable information about the city territory status and controlled objects. Thanks to Kyiv city authorities I managed to get familiarized in details with the main data processing computer center on service and payment for housing and utility services by the city population.

I have studied this issue by the field contact, examined the technological process of digital processing, team operation. Introduction of such a framework into Kyrgyzstan management stockpile would contribute to qualitative changes in management functions. For us it is extremely important to search for solutions of traffic problems, environmental protection, land issues, social issues, budgeting of the country and local authorities.

Opening the Internet, we find numerous entities concerned about modern management technologies; seminars and training sessions are held on this issue, which is indicative of the society actively using modern technologies in its operation. This is not the whole list of what I've managed to see in the first two months of my stay in Kyiv.

Our societies often respond to similar modern challenges; the world is changing rapidly and it is important to see and implement at home what has been successfully applied in other countries.

It is worth noting that the increase in commodity turnover is the positive trend of bilateral relations. In 2000 it constituted \$ 8 mln. USD, and at year-end 2011 — \$129 mln. USD. According to the National Statistics Committee of Kyrgyzstan, Ukraine is one of the major importing countries to our republic.

Ukraine exports equipment, machinery, fertilizers, pharmaceuticals, food products. Kyrgyzstan — finished textile products, electrical machinery and equipment, auto radiators, hides and cotton.

Speaking about cooperation opportunities in the energy sector, it should be mentioned that hydro turbines of Tashkumyr and

Kurpsay HPP's are made at «Turboatom» hydro machine-building complex in Kharkiv. Plans for the short-term strategy and priorities for the energy sector development for 2009–2012 prepared by the Ministry of Energy and Industry of Kyrgyzstan provide for capital repair of the above HPPs. One of the main challenges in this area is complete repair and re-equipment of Toktohul HPP under participation of the OJSC «Zaporizhtransformator», a leading enterprise of Ukraine.

Asian Development Bank will contribute to improve energy supply in Kyrgyzstan through a \$ 40 mln. USD grant and a \$ 15 mln. USD loan. The project involves upgrading of Toktohul HPP by 1,200 megawatts. We plan to complete it by 2017.

At present manufacturing and supply of spare parts for AT-2 autotransformers and T-4 block transformer is rolled out from the above enterprise for Kurpsay HPP. The «Transformer Service» enterprise (Khmelnitsky city) is in the bidding process to install and supply transformers to Kyrgyzstan, and for the time being it occupies leading positions. The list of our interests in energy and industry is far from being exhausted.

In education area Ukraine grants quotas from the state budget to citizens of Kyrgyzstan to enter high schools. However, recently we have some problems with state-subsidized education, but we are working on it and plan to consider the above issue at the upcoming meeting of the Intergovernmental Commission.

More than 6,000 Kyrgyzstan people live in Ukraine, and over 22,000 Ukrainians reside in our country. Today, citizens of both countries may enter, transit, stay at the territory without visas for up to 90 days since the date of entry.

However, the potential of our bilateral relations is underutilized. Meeting of the intergovernmental commission on trade-economic and humanitarian cooperation has not been held for over five years. It is expected to be held in the fourth quarter this year. Visits at the level of Foreign Ministers and in due course of the heads of governments and states should be intensified.

Signing additional documents that meet modern realities, personal meetings, negotiations of our heads of governments and states will fill in partnership with the new content.

In November we plan the visit of our parliamentary delegation, which will study the experience of parliamentarism in Ukraine, leg-

isolation concept of the Verkhovna Rada; we are also working to arrange the visit of Speaker of Jogorku Kenesh.

The last 20th anniversary of establishing diplomatic relations between Kyrgyzstan and Ukraine suggests strengthening our mutually beneficial relations, however, is true of untapped reserves and opportunities.

In early October this year I paid my working visit to Ivano-Frankivsk and Transcarpathian regions. The program of diplomatic visit was hard-driving. At the meetings with Mykhailo Vyshyvaniuk, head of Ivano-Frankivsk Regional State Administration, and Oleksandr Ledyda, head of Transcarpathian Regional State Administration, bilateral protocols on cooperation were signed. There are many mutual joint proposals in the field of tourism, sports, business, attracting investments, creating joint intergovernmental programs, particularly, in health care and resort area.

It is known that Ivano-Frankivsk region attracts visitors from around the world. The beauty of the Carpathians, colorful traditions and customs of Hutzuls, Ciscarpathian cuisine especially impress those who first visited here. During two days' stay in Ciscarpathian I met with the management of the Ciscarpathian National University named after Vasyl Stefanyk, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk Regional Music and Drama Theatre named after Ivan Franko. The last meeting was distinctive because in 2013 not only Kyrgyzstan, but all votaries of Chingiz Aitmatov, a writer and an outstanding son of the Kyrgyz people, will celebrate the 85th anniversary of his birth. In the late 80's – early 90's of the last century the Ivano-Frankivsk theater successfully performed Aitmatov's «Plakha» (Scaffold) in Ukrainian translation; the play was over 30 sell-outs. In honor of the writer's anniversary this play is planned to return to the repertoire, the guests from Kyiv and Bishkek will visit the first night.

«Tysmenytsia» fur company made positive impression by the variety of exclusive products and diversity of raw materials. Kyrgyzstan, like Ciscarpathian, has a mountainous terrain, therefore fur wear, including designer collections, are of great demand.

The delegation visited the Carpathian National Natural Park, ecotourism visit-center, the «Carpathians» recreation center in Yaremche town and Bukovel tourist complex. I shared my impres-

sions of the latter with the media. Bukovel is recreation in comfort. It is not only enjoying fresh air, admiring the scenery, but also the possibility to see the high level of tourism service. It is exactly high standards and respect to a guest which attract foreigners here. Lots of investments were directed and successfully utilized here. Kyrgyzstan is also rich in mountains, we have health resorts are ski slopes. The programs to expand tourist industry, attract investments are relevant for Ciscarpathian as well as for Kyrgyz Republic. Panorama of Bukovel from the height of 1,025 m takes breath, while the cableway gently lifts up, leaving behind a landscape lake, pines and fir-trees. However, the Carpathians are young mountains, they are still growing. In our country we have three hilltops over seven thousand meters high. Therefore they are very attractive to Ciscarpathian mountain climbers.

Delegation of Kyrgyzstan visited the Geological Museum of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, which has unique collections of rare and precious stones. We also visited the «Easter Egg» museum in Colomyia town, the largest museum-monument to Easter egg in the world.

Visit to the Silver Land — Transcarpathia is best remembered for visiting the Uzhgorod castle, the museum in the open air and the excursions to Synevyr lake. Meeting with the management of Mizhgirsky rayon, tour to the Museum of wooden architecture and the resort complex near the lake confirmed the idea that although the distance between our countries is many thousands of miles, we have so much in common that sometimes it causes great astonishment from both sides. Like a legend about two loves, for example.

It turned out that the legend of the mysterious Issyk-Kul lake in Kyrgyzstan about the unfortunate love of a girl to a boy is similar to the legend, the history of Synevyr lake origination. Composition of «Arashan» Kyrgyz balm made with the herbs from Issyk-Kul shore is by its medical properties and composition similar to the «Carpathian» balm and various Transcarpathian balms.

Fruitful trip of our delegation was the basis for strengthening future cooperation at the intergovernmental level, negotiations on mutually beneficial programs, visit to Bishkek of the Ukraine Western region delegation.

In the second decade of October this year the roundtable discussion dedicated to the 20th anniversary of establishing diplomatic relations between Kyrgyzstan and Ukraine was held. The

event was held jointly by the Embassy and Taras Shevchenko Kyiv National University. The Kyrgyz delegation headed by Academician V.I. Nifadyev, Rector of the Kyrgyz-Russian Slavic University named after B.N. Yeltsin (hereinafter KRSU); LLD L.Ch. Sidikova Vice-Rector for international activities; Academician V.M. Ploskih, Vice President of the National Academy of Sciences of Kyrgyz Republic, and Academician A.Ch. Kakeev, chairperson of KRSU philosophy chair, took part in the discussion.

Ukrainian party was represented by Academician L.V. Huberskiy, Rector of Taras Shevchenko Kyiv National University, Hero of Ukraine; Professor P.O. Bekh, Vice Rector for International Relations; Professor V.M. Yakushyk of Kyiv-Mohyla Academy; A.I.Hnyedykh, CEO of the International Open University of Interregional Academy for Personnel Management and the others. In addition, Mr. Ye. Madatli, head of diplomatic mission of Azerbaijan Republic in Ukraine, and scientific community of Kyiv took active part.

Mr. Ye. Abdyldayev, Minister of Foreign Affairs of Kyrgyz Republic, sent greetings to the roundtable participants, which stated in particular: «The anniversary provides good opportunity to declare strengthening of our bilateral relations. Over the years our relations are continuously strengthened. Establishment and development of Kyrgyz-Ukrainian relations are based on common goals, interests, and definitely on mutual support. The roundtable discussion, lectures and presentations by respected scholars and members of the top level meeting will bring further impetus to strong effective bilateral relations».

Members of Kyrgyz delegation made presentations on the topics: «Contribution of Ukrainian intelligentsia to the establishment and development of science and culture in Kyrgyzstan», «Modern research by Kyrgyzstan and Ukrainian archaeologists of ancient monuments on the Great Silk Road», «Repressive policies of Stalinism: de-kulakization in Kyrgyzstan and Ukraine».

At the end of the round table discussion cooperation agreements between the KRSU and Taras Shevchenko KNU were signed as well as between the KRSU and the Ciscarpathian National University named after Vasyl Stefanyk.

In the course of a separate long conversation with Kyrgyzstan delegation Academician L.V. Hubersky, Rector of Taras Shevchenko KNU, emphasized that Kyiv National University immediately react-

ed to the proposal by the Embassy to hold jointly a roundtable discussion on the 20th anniversary of the establishment of diplomatic relations. He stated that the Ukrainian party was ready to assist the KRSU in the framework of the signed agreement on scientific cooperation.

The same day the Kyrgyz delegation visited the Institute of Political and Ethnic-National Studies named after I.F. Kuras of the National Academy of Sciences of Ukraine. During conversation between Rector V.I. Nifadyev and Academician Yu. Levenets, Director of the Institute, issues of expanding bilateral relations between Kyrgyzstan and Ukraine were discussed. By the results of the meeting an agreement on scientific cooperation between the KRSU and the Institute was signed.

The Kyrgyz Republic and Ukraine are firmly following the path of Independent States, have created sovereign political frameworks, achieved notable success in nation-building. Development of bilateral relations will contribute to transformation of these states into prosperous countries of the world community.

Юрій КОСТЕНКО,

*Надзвичайний і Повноважний Посол України
в Китайській Народній Республіці*

УКРАЇНА—КИТАЙ: ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ПЛІДНО ВЗАЄМОДІ

Відзначення будь-яких ювілейних дат на терені міжнародних відносин є чудовою нагодою підбити підсумки досягнутого, оцінити перспективи подальшого розвитку. Це повною мірою стосується і 20-річчя від дня встановлення дипломатичних відносин між Україною та Китайською Народною Республікою.

У ході державного візиту в Україну Голови КНР Ху Дзіньтао 18–20 червня 2011 року лідери двох держав, серед іншого, домовились про необхідність широко відзначити цю непересічну подію як в Україні, так і в Китаї. Відповідно, в Дорученні Президента України В.Ф. Януковича № 1–1/1793 від 15 серпня 2011 року перед урядом нашої держави було поставлене завдання «забезпечити підготовку та затвердження комплексного плану заходів із відзначення 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною і Китайською Народною Республікою». Такий комплексний план було своєчасно розроблено причетними міністерствами та відомствами двох країн і узгоджено по лінії міністерств закордонних справ. Спрямований на практичну реалізацію започаткованих у 2011 році відносин стратегічного партнерства, він охоплює фактично усі сфери міждержавних стосунків двох країн. Станом на травень 2012 року переважна більшість запланованого вже реалізована в конкретних справах.

Так, надіслано вітання з нагоди 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНР Президента

України В.Ф. Януковича, прем'єр-міністра М.Я. Азарова, голови Верховної Ради В.М. Литвина, першого віце-прем'єр-міністра — міністра економічного розвитку і торгівлі А.П. Ключова, міністра закордонних справ К.І. Грищенка.

Аналогічні вітання отримані від китайської сторони.

У своєму вітальному листі Голові КНР Ху Дзіньгао від 4 січня 2012 року Президент України В.Ф. Янукович зазначав: «Від імені народу України та від себе особисто сердечно вітаю Вас із 20-ю річницею встановлення дипломатичних відносин між Україною та Китайською Народною Республікою. Сьогодні вони носять виключно дружній та конструктивний характер, демонструючи високу динаміку розвитку. Вірю, що українсько-китайські взаємини, що характеризуються широкою довірою і підтримкою, мають найсприятливіші перспективи на всіх напрямках співробітництва. Високо цінуючи зв'язки з Китайською Народною Республікою, ми готові до розширення та поглиблення плідної взаємодії, змістовного наповнення відносин стратегічного партнерства, яке відповідає довгостроковим інтересам обох країн і народів. Переконалися, що спільними зусиллями ми забезпечимо поступальний розвиток взаємовигідної співпраці між нашими державами та позначимо її новими зверненнями».

На початку 2012 року, 4 січня Посольством КНР у Києві, а 11 січня Посольством України в Пекіні були проведені урочисті прийняття. Як писало російськомовне інтернет-видання провідної китайської газети, органу ЦК КПК «Женьмінь жибао», «11 січня в Пекіні відбулось урочисте прийняття на честь 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Китаєм та Україною. У заході взяли участь заступник Міністра закордонних справ КНР Чен Гопін, колишній голова Китайського народного товариства дружби із закордоном Чень Хаосу, глави зарубіжних дипломатичних місій та міжнародних організацій, акредитованих в КНР, провідні громадсько-політичні діячі та представники ділових кіл.

Виступаючи з промовою на прийнятті, Посол України в КНР Юрій Костенко зазначив, що в червні минулого року Президент України Віктор Янукович і Голова Китаю Ху Дзіньгао затвердили двосторонні відносини співробітництва та стратегічного партнерства. Ця символічна подія, заснована на традиційній дружбі, взаємній довірі й практичних результатах, отримала високу оцінку.

Розповідаючи про українсько-китайські відносини, Ю. Костенко сказав, що КНР є важливим партнером України у багатьох сферах. Сучасні двосторонні відносини характеризуються активним політичним діалогом, плідним розвитком усестороннього ділового співробітництва, помітними досягненнями у великих інвестиційних проектах.

На думку українського Посла, країнам потрібно продовжувати шукати нові можливості для взаємодії й обміну. Юрій Костенко також додав, що розвиток двосторонніх відносин є надійною гарантією процвітання й підвищення статусу двох країн.

Від імені китайського уряду з промовою виступив заступник міністра закордонних справ КНР Чен Гопін. Він нагадав, що 4 січня 1992 року Китай та Україна офіційно встановили дипломатичні відносини. З дружнього співробітництва у початковий період аж до утвердження стратегічного партнерства у 2011 році постійно розширювався простір для взаємодії. Китайсько-українські відносини базуються на міцній політичній основі, інтеграції економічних інтересів, активному гуманітарному обміні, тісній взаємодії на міжнародній арені. Чен Гопін підкреслив, що у 2011 році обсяг двостороннього товарообігу перевищив 10 мільярдів доларів, збільшившись у понад 50 разів порівняно з початковим періодом встановлення дипвідносин. Нині запроваджується в життя серія великих і середніх проектів, зміцнюється двостороння взаємодія в науці, культурі, туризмі й освіті.

Варто додати, що окрасою урочистого прийняття, організованого Посольством України в престижному пекінському готелі «Кемпінські», став виступ вокальної групи українських артистів, які працюють у Пекіні. У їх майстерному виконанні прозвучали національні гімни України і КНР, пісні двох країн відповідно українською і китайською мовами.

12 січня 2012 року в Пекіні, в Палаці миру Китайського народного товариства дружби із закордоном відбулось урочисте прийняття з нагоди 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин КНР з Україною, Республікою Білорусь та Республікою Молдова. Заступник голови Постійного комітету Всекитайських зборів народних представників Цзян Шушен, виступаючи на заході, відзначив, що інтенсивний розвиток китайсько-українських відносин ґрунтується на засадах спільної довіри та взаєморозуміння, й підкреслив важливість

активізації перспективних сфер двосторонньої взаємодії. У своїй промові Посол України зосередив увагу присутніх на змістовному наповненні двосторонніх контактів між Україною і КНР в останні роки та перспективних напрямках реалізації стратегічного партнерства у майбутньому. В урочистостях взяли участь керівники МЗС КНР, міжнародного відділу ЦК КПК, колишні послы Китаю в Україні, представники дипломатичного корпусу та китайських ЗМІ. У рамках заходу були представлені кінофільм про Україну, вироби народної творчості, прозвучали українські пісні та вірші у виконанні дитячого ансамблю м. Тяньцзінь.

Протягом останніх років Посольство України в КНР налагодило тісні зв'язки із Чжецзянським педагогічним університетом (м. Цзіньхуа, провінція Чжецзян), де було відкрито Український науково-дослідницький центр. 23 лютого 2012 року в цьому провідному вищому навчальному закладі КНР було проведено урочистий вечір, присвячений 20-річчю встановлення дипломатичних відносин між Україною і Китаєм. Ось як висвітлював цю подію україномовний веб-сайт Міжнародного радіо Китаю. «У заході взяли участь Посол України в Китаї Юрій Костенко, Ректор Київського національного університету ім. Т. Шевченка Леонід Губерський, Ректор Чжецзянського педагогічного університету У Фенмін, представники двох вузів і Міністерства закордонних справ КНР.

У своєму виступі Посол України в Китаї наголосив, що відносини між Україною і КНР з кожним роком розвиваються все активніше. Якщо в перші роки дипломатичних відносин керівники двох країн зустрічалися раз на кілька років, то в останній період такі контакти здійснюються на щорічній основі. «Особливо мені приємно сьогодні відзначити, що ми достроково виконали стратегічне завдання, поставлене лідерами України та КНР в ході минулорічної зустрічі — товарообіг між нашими країнами перевищив планку в 10 млрд доларів США. Це велике досягнення» — сказав Посол. За словами українського дипломата, великий внесок у розвиток українсько-китайських відносин вніс Чжецзянський педагогічний університет. Саме за сприяння цього університету в 2007 році в Луганську було відкрито перший Інститут Конфуція в Україні. На сьогодні в Україні вже працюють три інститути Конфуція і найближчим часом планується відкрити ще кілька подібних навчальних

закладів. За словами Посла, інтерес до Китаю та китайської мови зріс у кілька тисяч разів у всіх сферах українського суспільного життя. Ю. Костенко висловив надію на те, що разом сторони зможуть зробити багато чого для розвитку українсько-китайського співробітництва, дружби і партнерства, для того, щоб Україна і КНР спільно розвивалися на благо народів двох країн.

Ректор Чжецзянського педагогічного університету У Фенмінь висловив подяку за допомогу і підтримку, надану Посольством України в КНР, керівництвом Київського національного університету ім. Т. Шевченка та Міністерством закордонних справ КНР в організації цього заходу. У своєму виступі він ознайомив присутніх з успіхами, досягнутими університетом у розвитку дружніх відносин з Україною. «У травні 2010 року при університеті був створений перший у Китаї вузівський центр українознавчих досліджень, який займається науково-дослідницькою діяльністю у сфері освіти й культури України та інших країн Східної Європи. У червні 2011 року вийшов перший номер наукового збірника українознавчих досліджень. Нині готується до друку другий номер і впродовж року заплановано випустити серію книг, присвячених українознавчим дослідженням. У листопаді цього року передбачено проведення міжнародної наукової конференції «Педагогічні ідеї Сухомлинського». Проводиться підготовча робота до відкриття першого в Китаї музею України, який буде працювати на базі Чжецзянського педагогічного університету».

Реалізуючи положення комплексного плану із відзначення 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНР, започатковано діяльність низки підкомісій створеної у 2011 році нової міждержавної Комісії зі співробітництва між Україною та Китаєм. У Києві та Пекіні відбулись перші засідання українсько-китайських Підкомісії з питань співробітництва у сфері культури та Підкомісії з питань торговельно-економічного співробітництва. У рамках роботи останньої у Пекіні у форматі круглого столу проведено зустріч українських та китайських бізнесменів.

Безперечно, до скарбниці історії двосторонніх відносин увійде цілий ряд видань, підготованих з нагоди ювілею Посольством України в КНР у тісній співпраці та взаємодії з китайською стороною. Переважну більшість цих видань

здійснено китайською мовою, їх презентації, за участі численних представників китайської громадськості та ЗМІ, проходили в дипломатичному представництві України. Так, 10 червня 2011 року в Посольстві мала місце презентація першого видання вже згадуваного вище збірника статей із серії «Українознавчі дослідження», підготовленого працівниками Чжецзянського педагогічного університету та українськими дипломатами. Він складається з таких розділів: міжнародні відносини, економіка, освіта, література. Розділ міжнародних відносин відкриває стаття міністра закордонних справ України К.І. Грищенка «Поза межами шахівниці: прагматичний порядок денний української зовнішньої політики». Вміщено також статті А.М. Зленка, колишніх послів України та Китаю І. Литвина, Чжан Чженя, Чжоу Сяоня.

28 вересня 2011 року в Посольстві України в КНР відбулася презентація збірки поезій китайською мовою відомої української поетеси Людмили Скирди «Мелодії чотирьох сезонів», приурочена до 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною і Китаєм. Передмову до цієї книги написав відомий політичний і громадський діяч, Голова Китайського народного товариства дружби із закордоном Чень Хаосу. На заході були присутні представники китайської громадськості, провідних друкованих та електронних ЗМІ Китаю, видавця збірки – видавництва Пекінського університету, колишні китайські студенти, які навчалися в Україні, дипломати Посольства. У виступі Посла України в КНР Ю. Костенка йшлося про іміджеву значущість, а також про масштабність спільного з китайською стороною проекту видання збірки поезій, про глибокий зміст поетичних творів та їх художню вартість. Присутні тепло вітали виступ поетеси, сконцентрований на особливостях передачі засобами високої поезії почуттів та вражень від бурхливого сьогодення, від спілкування з китайськими друзями, спостереження природи у різні пори року. Виступам першого Посла КНР в Україні Чжан Чженя, перекладача і художника Гао Мана, численним запитанням представників ЗМІ була притаманна висока оцінка творчого доробку Людмили Скирди, її внеску не лише в поезію, а й в успішний розвиток культурних зв'язків двох народів.

А 15 грудня 2011 року з нагоди 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНР в Університеті

іноземних мов м. Сіань (провінція Шеньсі) Посольство України в Китаї провело презентацію цієї другої збірки поезій Людмили Скирди китайською мовою.

Посольство України в КНР у творчій співпраці з редакцією популярного журналу «Lokwe» підготувало його спеціальний випуск, присвячений ювілею. Китайською та англійською мовами розповідається про історію і сучасність України, її зв'язки з КНР, перспективи плідного розвитку двосторонніх відносин у всіх сферах. Відкривається журнал зверненням до читачів міністра закордонних справ України К.І. Грищенка.

Останні роки Посольство України в КНР встановило тісні зв'язки з Академією живопису і каліграфії Міністерства культури Китаю. З нагоди ювілею творча співпраця двох установ реалізувалась в унікальному проєкті — врученні тридцяти провідним художникам Академії «Нагороди Посла України». За свідченнями наших китайських друзів, така акція вперше була проведена цією Академією з будь-яким посольством зарубіжних країн, акредитованих у Пекіні. Нагорода Посла України являє собою монументальний альбом кольорових репродукцій творів цих тридцяти талановитих художників, сформованих у двох розділах: «Традиційний китайський живопис» і «Олійний живопис». В альбомі вміщено передмову директора Художнього музею Китаю, заступника голови Асоціації художників КНР Фань Діаня та Посла України. Вручаючи цей альбом на урочистій церемонії в Посольстві України в Пекіні 25 лютого 2012 року, Посол передав кожному із художників свідоцтво, в якому зазначалось: «...з метою відзначення Вашого внеску в розвиток співробітництва між нашими країнами в галузі мистецтва та Ваших особистих творчих здобутків маю честь нагородити Вас “Відзнакою Посла”. Бажаю Вам подальших творчих успіхів в ім'я розбудови українсько-китайської культурної взаємодії».

Варто зазначити, що в Пекіні МЗС КНР видало з нагоди ювілею два цікаві видання. Одне з них — це збірник текстів мовами оригіналів договорів, угод, спільних заяв, укладених чи прийнятих сторонами в період 1991–2012 років. Друге — альбом фотографій з передмовою члена Державної ради КНР Дай Бінго, що сформовані у три розділи: «Політичні відносини», «Торговельно-економічні зв'язки» та «Культурні обміни».

Ювілей встановлення дипвідносин між двома країнами відзначався Посольством в тому числі в нових, нетрадиційних

формах. Вже згадувалась «Відзнака Посла України», тепло зустрінуто творчою громадськістю Китаю. 28 лютого 2012 року в дипустанові відбулась церемонія з нагоди випуску Китайською державною філателістичною корпорацією ювілейних конвертів, на яких зображені державні прапори двох країн, а також знакові споруди – Храм Неба в Пекіні та Собор Святої Софії у Києві. На зворотному боці конверта наведено відомості про географічне положення, площу країни, столицю, мову та іншу загальну інформацію про Україну і Китай. Цей захід привернув особливу увагу філателістів КНР.

5 травня 2012 року в Посольстві України в КНР у співпраці з Асоціацією дитячого мистецтва при Міністерстві культури Китаю відкрито виставку дитячої творчості. На ній були представлені 130 малюнків та фотографій, зроблені китайськими дітьми з різних регіонів країни. Виставлені роботи відібрані з кількох тисяч, які надіслали діти на оголошений Асоціацією конкурс. Виступаючи на відкритті виставки, Посол України в КНР звернувся до маленьких художників і гостей, відзначивши, що така виставка проведена в українському дипломатичному представництві вперше і «має особливе значення, оскільки мова йде про майбутнє відносин і співробітництва між двома державами і народами». Президент Асоціації дитячого мистецтва, член президії Спільки художників Пекіна Лу Хайянь висловив подяку Посольству України за ініціативу провести виставку, зазначивши, що така дитяча художня дипломатія допоможе юному поколінню китайських дітей ближче пізнати Україну, а українським – краще зрозуміти своїх однолітків з Китаю. 1 червня 2012 року, в Міжнародний день захисту дітей, Посол України в КНР нагородив юних художників – авторів 50 найбільш талановитих робіт.

Звичайно, дипломатичною установою України в Пекіні активно використовувались і традиційні форми святкування ювілеїв. 11 вересня 2011 року в Пекіні відбулось відкриття «Українсько-китайської виставки мистецтва живопису». У церемонії її відкриття взяли участь Посол України в КНР, керівники столичної спілки художників, Комітету з питань культури міста, Пекінського культурного центру, представники спеціалізованих ЗМІ, художники. Разом з Комітетом з питань культури центрального столичного району Дунчен 29 листопада 2011 року Посольством проведено виставку творів живопису та

графіки українського художника М. Мерфенка. А 10 січня 2012 року у співпраці із Спілкою художників Китаю у приміщенні Посольства було відкрито виставку творів живопису китайських митців під назвою «Схід і Захід — разом». Посол України в КНР привітав присутніх з ювілеєм, наголосивши на важливості гуманітарної складової у розвитку стратегічного партнерства між двома країнами, та висловив переконання у продовженні й розширенні культурних обмінів між мистецькими колами України і Китаю. З промовами до учасників церемонії відкриття виставки звернулися також генеральний секретар Пекінського відділення Спілки художників Китаю пані Лю Янь, співголова Асоціації випускників українських вищих учбових закладів Чжоу Шуцзянь, співголова Пекінської асоціації олійного живопису Ши Ченфен, ректор Пекінської академії виховання Лі Фан, а також митці — автори представлених на виставці робіт. Промовцями відзначено вагомий вплив українського мистецтва живопису на творчість китайських майстрів, наміри посилювати культурно-мистецьку співпрацю з українськими колегами.

Також з нагоди 20-річчя дипломатичних відносин між нашими державами 5 січня 2012 року у концертному залі імператорського палацу м. Пекіна відбувся святковий концерт Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України. Під керівництвом диригента Нікола Джуліані (Італія) у виконанні оркестру прозвучали всесвітньо відомі музичні твори, у тому числі українського композитора Мирослава Скорика. На концерті, організованому китайським агентством «Бу промоушн» при підтримці банку «Кредіт свіс», були присутні керівники ряду дипломатичних представництв, акредитованих у Пекіні.

Присвячений ювілею комплексний захід під назвою «Дні культури України в Шанхаї» був проведений 25 квітня 2012 року. Його організатори — Генеральне консульство України в Шанхаї, Товариство Україна—Китай, Шанхайське народне товариство дружби із закордоном, Федерація жінок м. Шанхай та Шанхайська академія театрального мистецтва. Програма Днів культури України розпочалася урочистою церемонією відкриття пам'ятника славетному українцю, видатному письменнику М.В. Гоголю. Виготовлений відомими українськими скульпторами — подружжям Олександром Рубан та Віктором Липівкою, цей пам'ятник встановлено на Алеї майстрів комедійного жанру на території Шанхайської академії

театрального мистецтва. Перед присутніми виступили Посол України в КНР, ректор Академії Хань Шень. Того ж дня у приміщенні цієї Академії відкрилась виставка сучасного українського олійного живопису «Прекрасна Україна», на якій представлено роботи понад тридцяти українських художників. Одним з головних заходів програми «Днів культури України в Шанхаї» став святковий концерт, присвячений презентації поетичної збірки відомої української поетеси Людмили Скирди «Мелодії чотирьох сезонів». На початку концерту перед присутніми виступили поетеса та президент Шанхайської жіночої федерації пані Чжан Лілі. Увечері 25 квітня в одному з найвідоміших у Шанхаї готелі «Цзінцзян» відбулось урочисте прийняття з нагоди 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між нашими країнами, у якому взяли участь понад двісті китайських та іноземних гостей, зокрема представники шанхайського уряду, впливових бізнесових та культурно-мистецьких кіл, консульського корпусу, акредитованого в цьому мегаполісі, а також актив місцевої української громади. На початку заходу з вітальними промовами виступили Посол України в КНР та віце-президент Шанхайського народного товариства дружби із закордоном Ван Сяошу.

8 травня 2012 року в китайському місті Усі провінції Цзянсу відкрито виставку творів олійного живопису українських художників, присвячену 20-річчю українсько-китайських дипломатичних відносин. «Картини, представлені на виставці, багаті змістом, вони відображають як національні традиції, так і несуть в собі характеристики сучасної української школи живопису», – зазначив президент Національної академії мистецтв України, ректор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури Андрій Чебикін. В експозиції – 85 картин, включаючи шедеври Тетяни Яблонської. Свої роботи привезли близько десяти сучасних художників, в тому числі й полотна, написані в ході творчих відряджень українських майстрів пензля в Китаї. У травні 2012 року на честь 20-річчя встановлення дипвідносин між Україною і Китаєм у провінції Юньнань пройшла виставка олійного малярства українських та китайських художників.

Цікаві заходи, присвячені 20-й річниці дипломатичних відносин між Україною і КНР, проведено у Львові напередодні китайського Нового року 22 січня 2012 року Міжнародною

громадською організацією «Культурно-дослідницький центр України та Китаю “Ланьхва”». Фестиваль «Китайський Новий рік в Україні» відвідали тисячі львів'ян, серед них міський голова Андрій Садовий.

За повідомленням україномовного сайту Міжнародного радіо Китаю, з нагоди ювілею у столиці нашої держави Посол КНР в Україні Чжан Сіюнь 22 березня 2012 року виступив з лекцією перед студентами Київського інституту міжнародних відносин Національного університету імені Тараса Шевченка. У зустрічі взяли участь понад двісті українських та китайських студентів, викладачів університету.

Комплексний план заходів з відзначення 20-ї річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною і КНР передбачав проведення в Пекіні круглого столу на тему «Історія та сучасність українсько-китайської дипломатії. Шлях до стратегічного партнерства: здобутки, проблеми та перспективи». Такий захід було проведено в Академії суспільних наук КНР 6 грудня 2011 року за участі секретаря РНБОУ Р.В. Богатирьової, членів офіційної делегації, що супроводжували її під час візиту до Китаю, а також радника Президента України А.О. Фіалка, делегації Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України на чолі із директором А.В. Єрмолаєвим. На заході Р.В. Богатирьова оголосила вітальне слово учасникам круглого столу Президента України В.Ф. Януковича, в якому зокрема зазначалось: «Вітаю вас із 20-ю річницею встановлення дипломатичних відносин між Україною та Китайською Народною Республікою. За цей недовгий для міждержавних стосунків період досягнуто високого рівня довіри і взаєморозуміння. Вважаю це вагомим здобутком наших країн. Інтенсивний політичний діалог, ефективне функціонування чинних механізмів двосторонньої взаємодії, надійна договірно-правова база є запорукою успішної розбудови українсько-китайських зв'язків. Протягом 20-ти років накопичено цінний досвід плідної та взаємовигідної співпраці, підґрунтям якої стали схожість підходів України та Китаю до вирішення актуальних міжнародних питань, наявність значного потенціалу співробітництва в торговельно-економічній, науково-технічній, військово-технічній та гуманітарній сферах. Мій державний візит до Китаю дав потужний сигнал для активізації двосторонніх стосунків у практичній площині, а під час державного візиту в

Посол України в КНР Ю. Костенко та Перший віце-мер м. Ченде Сун Лімінь біля Меморіалу загиблим радянським воїнам
The Ambassador of Ukraine to China Yu. Kostenko and the First Deputy Mayor of town Chende Mr. Sun Limin near the Memorial to the dead Soviet soldiers

Вінок від Посольства України в КНР до Меморіалу в м. Шеньян (провінція Ляонін)
Wreath from the Embassy of Ukraine in China at the Memorial in t. Shenyang (Liaoning Province)

Посол України в КНР, мер м. Чифен, ветерани Народно-визвольної армії Китаю, працівники Посольства вшановують пам'ять загиблих радянських воїнів

The Ambassador of Ukraine to China, Mayor of t.Chyfen, veterans of the People's Liberation Army of China, the Embassy staff pay tribute to the memory of the fallen Soviet soldiers

Меморіал у м. Чжанцзякоу (провінція Хубей)
Memorial in t. Zhangjiakou (Hubei Province)

Україну Голови КНР пана Ху Дзіньтао досягнуті домовленості були закріплені у Спільній декларації про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною і Китайською Народною Республікою. Цей документ, без сумніву, засвідчив рішучу налаштованість двох держав на масштабну довгострокову співпрацю. Перекоаний, що Україна та Китай і надалі разом рухатимуться дорогою прогресу, розвитку і процвітання. Маючи за основу національний прагматизм, ми налаштовані відстоювати інтереси наших народів, активно підтримувати політичний діалог, стимулювати зростання економік обох держав, а також удосконалювати і поглиблювати взаємодію у всіх сферах, що становлять обопільний інтерес. Упевнений, що результати дискусії, присвяченої історії та сучасному стану українсько-китайських відносин, сприятимуть виробленню дієвих пропозицій щодо концептуальних засад співробітництва, поглибленню та наповненню конкретним змістом стратегічного партнерства між Україною і КНР, окресленню орієнтирів співпраці на перспективу».

Комплексний план передбачав також забезпечення публікацій у ЗМІ України та КНР статей керівників дипломатичних установ двох держав, проведення прес-конференцій у посольствах. У переддень ювілею на сайті Посольства України в Пекіні було розміщено Звернення Посла України в КНР з нагоди 20-ї річниці встановлення дипвідносин між нашими державами, в якому, з-поміж іншого, говорилося: «В історичному вимірі двадцять років — лише коротка мить, але за цей час Україна і Китай пройшли звитяжний шлях від започаткування політичного діалогу на найвищому рівні, реалізації перших взаємовигідних проектів у сфері економіки, торгівлі, науки, техніки, культури до проголошення у червні 2011 року лідерами двох держав — Президентом України В.Ф. Януковичем і Головою КНР Ху Дзіньтао — принципово нового статусу наших двосторонніх відносин стратегічного партнерства. Вважаю, що тим самим підбито гідний підсумок напруженої праці протягом двох десятиліть багатьох людей — політиків, дипломатів, представників бізнесу, науки і культури як в Україні, так і в КНР із зміцнення дружби, утвердження взаєморозуміння, довіри й поваги між нашими народами. Упевнений, що нове десятиліття активного розвитку двосторонніх відносин стратегічного партнерства між нашими країнами принесе нові

вагомі результати, започаткує нові взаємовигідні економічні проекти, зміцнить плідну їх взаємодію у вирішенні ключових проблем і викликів сьогодення. Сердечно вітаю з цією видатною подією у розвитку двосторонніх відносин китайських колег-дипломатів, політологів, експертів, представників урядових і неурядових організацій, усіх друзів України, які роблять гідний внесок у зміцнення нашої взаємовигідної співпраці, і бажаю їм міцного здоров'я, наснаги й нових здобутків на цьому шляху».

5 січня 2012 року в Посольстві було проведено прес-конференцію для представників китайських ЗМІ. Відповідаючи на запитання кореспондента Міжнародного радіо Китаю про те, яке значення для двох країн має підписання Спільної декларації про встановлення і розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР і що змінилося з моменту підписання цього документа, Посол України сказав: «Підписання цього документа має історичне значення для розвитку відносин між двома країнами. Його значення ми повною мірою зможемо оцінити, коли будемо підбивати підсумок нашої діяльності за 30 років. Проте з моменту підписання Спільної декларації 20 червня 2011 року, за ці півроку, вже відбулася ціла низка важливих подій. Зокрема, міністерства закордонних справ двох країн працюють над програмою співпраці на найближчі роки в усіх напрямках. Такий документ планується підписати під час одного з важливих візитів у 2012 році. Після зустрічі наших лідерів суттєво активізувався процес взаємодії з точки зору візитів, як на рівні міністрів, так і на рівні експертів. Дійсно, сьогодні має місце серйозний прорив у наших відносинах».

Ґрунтовна стаття Посла України в КНР «Від відносин дружби і співробітництва до стратегічного партнерства» опублікована у дванадцятому випуску наукового щорічника «Україна дипломатична». Інтерв'ю під назвою «Україна і Китай є надійними прогнозованими партнерами — Посол Юрій Костенко» було оприлюднено в дні святкування ювілею кореспондентом Укрінформу в Пекіні. Тема здобутків двох держав за 20 років існування дипломатичних відносин висвітлювалася також Послом України в КНР у численних інтерв'ю столичним та регіональним ЗМІ країни акредитації.

Отже, проведені з нагоди ювілею заходи як у КНР, так і в Україні, безперечно, сприяли підвищенню рівня взаєморозуміння між представниками політичних, бізнесових,

наукових кіл двох держав, їхньої громадськості. В різних формах, у різних проектах вони зафіксували нинішній стан двосторонньої взаємовигідної співпраці, створили необхідні передумови для подальшої плідної взаємодії.

Посол України в КНР Ю. Костенко вшановує пам'ять загиблих радянських та монгольських воїнів біля Меморіалу в м. Чжанцзякоу

The Ambassador of Ukraine to China Yu. Kostenko pays tribute to the memory of the fallen Soviet and Mongolian soldiers at the Memorial in t.Chzhantszyakou

Yurii KOSTENKO,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine
to the People's Republic of China*

UKRAINE AND CHINA: TWENTY YEARS OF FRUITFUL COOPERATION

Celebration of any jubilee dates in the sphere of international relations is a good opportunity to sum up the achievements and to evaluate the prospects for further development. This is equally applied to the 20 years anniversary of establishing the diplomatic relations between Ukraine and the People's Republic of China.

When the PRC Leader Hu Jintao officially visited Ukraine in June 18–20, 2011 the leaders of the two states, among other things, agreed on broad celebration of this remarkable date both in Ukraine and in China. Therefore, the President of Ukraine Viktor Yanukovich in his Commission № 1–1/1793 of August 15, 2011 assigned the Government of Ukraine «to provide preparation and approval of the Comprehensive Action Plan on celebration of the 20 years since establishment of the diplomatic relations between Ukraine and the People's Republic of China». This Comprehensive Plan was timely developed by the relevant ministries and state agencies of both states and agreed by the ministries of foreign affairs. The Plan is aimed at practical implementation of the strategic partnership relations initiated in 2011 and covers practically all spheres of international relations of the two countries. As of My 2012, most of the planned activities were implemented in practice.

Congratulation Letter on the 20 years since establishment of the diplomatic relations between Ukraine and the People's Republic of

China was signed by the President of Ukraine Viktor Yanukovich, the Prime Minister of Ukraine Mykola Azarov, Speaker of the Parliament Volodymyr Lytvyn, the First Vice Prime Minister, Minister of Economic Development and Trade Andriy Klyuev and the Foreign Minister K. Gryshchenko.

The Chinese government sent to Ukraine similar Congratulation Letter.

In his congratulatory letter of January 4, 2012 to the leader of China Hu Jintao the President of Ukraine V. Yanukovich indicated: «On behalf of the people of Ukraine and myself let me heartily congratulate you on the 20th anniversary of the diplomatic relations between Ukraine and the People's Republic of China. Today, they are extremely friendly and constructive demonstrating high performance. I believe that the Ukrainian-Chinese relations, characterized by broad trust and support have favorable prospects in all areas of cooperation. We highly appreciate relations with the People's Republic of China and are ready to expand and deepen fruitful interaction and meaningful strategic partnership that meet the long-term interests of both countries and peoples. I am convinced that together we will ensure progressive development of mutually beneficial cooperation between our states and strengthen it by new achievements».

State receptions were organized by the Embassy of the PRC to Ukraine in Kyiv on January 4, 2012 and by the Embassy of Ukraine to the PRC in Beijing on January 11, 2012. The Internet Russian language version of the Chinese newspaper, organ of the Chinese Communist Party Central Committee Zen Min Zibao wrote: «State reception on celebration of the 20th anniversary of the diplomatic relations between Ukraine and the People's Republic of China was held on January 11 in Beijing. The PRC Deputy Foreign Minister Chen Hopin, the former head of the Chinese Peoples' Society for Friendship with Foreign Countries Chen Haosu, heads of the diplomatic missions and international organizations accredited in China, public figures and representatives of business circles took part in the reception.

The Ambassador of Ukraine to the PRC Yurii Kostenko noted in his speech that in June of the last year the President of Ukraine Viktor Yanukovich and the President of the People's Republic of China Hu Jintao approved bilateral relations of cooperation and strategic partnership. This symbolic event based on the traditional

friendship, mutual trust and practical results was highly appreciated.

Talking about the Ukrainian-Chinese relations, Yu. Kostenko said that the PRC is a major partner of Ukraine in many spheres. Modern bilateral relations are characterized by an active political dialogue, fruitful development of all-round business cooperation, prominent achievements in the large investment projects.

According to the Ukrainian Ambassador, the countries should continue to seek new opportunities for interaction and exchange. Yuri Kostenko also added that the bilateral relations are a reliable guarantee of prosperity and strengthening of the status of both countries.

The PRC Deputy Foreign Minister Chen Hopin made a speech on behalf of the Chinese people. He remembered that on January 4, 1992 China and Ukraine officially established diplomatic relations. From friendly cooperation at the beginning up to approval of strategic partnership in 2011 the collaboration sphere has been constantly growing. The Chinese-Ukrainian relations are based on strong political basis, integration of economic interests, active humanitarian exchange and close cooperation in the international arena. Chen Hopin emphasized that in 2011 a volume of bilateral commodity turnover exceeded 10 billion USD, which is a 50-fold increase as compared to the initial period of establishing diplomatic relations. Currently a number of large and medium-size projects are under implementation in the sphere of science, culture, tourism and education.

It is worth mentioning that the state reception organized by the Embassy of Ukraine in the prestigious Beijing Hotel Kempinski was animated by a performance of a group of Ukrainian singers working in Beijing. They artistically sang the national hymns of Ukraine and China as well as songs of both countries in the Ukrainian and Chinese languages.

State reception on the occasion of 20 years since establishment of diplomatic relations of the PRC with Ukraine, the Republic of Belarus and the Republic of Moldova was held on January 12, 2012 in the Peace Palace of the China Public Society of Friendship with Foreign Countries in Beijing. The Deputy Head of the Standing Committee of the All-China Assembly of the People's Representatives Tsian Shushen indicated that the intensive development of the Chinese-Ukrainian relations is based on the mu-

tual trust and mutual understanding. He also emphasized importance of strengthening most promising spheres of bilateral cooperation. The Ambassador of Ukraine in his speech drew attention of the audience to meaningful cooperation of bilateral relations between China and Ukraine in the recent years and promising spheres of implementation of the strategic partnership in the future. Leaders of the China Foreign Ministry, the International Department of the China Communist Party Central Committee, the former ambassadors of China to Ukraine, representatives of the diplomatic corps and Chinese mass media took part in the reception. The cultural program of the reception included films about Ukraine, works of popular crafts and performance of the Children Ensemble from Tianjin, who sang Ukrainian songs and recited Ukrainian poems.

In recent years the Embassy of Ukraine to China established close relations with the Chzhetszian's Pedagogical University, where the Ukrainian Scientific and Research Center was opened. On February 23, 2012 the Pedagogical University held the gala night devoted to the 20 year anniversary of establishing diplomatic relations between Ukraine and China. The Russian language website of the China International Radio reported this event as follows: «The Ambassador of Ukraine to China, Yurii Kostenko, the Rector of the Taras Shevchenko National University of Kyiv Leonid Gubersky, the Rector of the Chzhetszian's Pedagogical University U Fenmin, representatives of both higher educational institutions and the Foreign Ministry of China participated in the event.

In his speech the Ambassador of Ukraine to China emphasized that the relations between Ukraine and the PRC become more active every year. In the first year of the diplomatic relations the leaders of both countries only met once in several years, but in the recent period such contacts take place on the annual basis. «I am especially pleased to indicate the preterm implementation of the strategic task set by the leaders of Ukraine and China during their meeting in the previous year: the commodity turnover between the two countries exceeded the level of 10 billion USD». The Ambassador called it a big achievement. According to the Ukrainian diplomat, the Chzhetszian's Pedagogical University made a great contribution into the development of Ukrainian-Chinese relations. The University assisted in creation of the first Confucius Institute in Ukraine in Lugansk City. Currently Ukraine has three Confucius Institutes and there are plans to open more similar educational in-

stitutions in the country. According to the Ambassador, an interest in China and the Chinese language increased several thousand times in all spheres of the Ukrainian public life. Yu. Kostenko expressed hope that both countries may do a lot more for development of the Ukrainian-Chinese cooperation, friendship and partnership so that Ukraine and China will jointly develop to the benefit of the peoples of both states.

The Rector of the Chzhetszian's Pedagogical University U Fenmin highly appreciated assistance and support provided by the Embassy of Ukraine to the PRC, the administration of the Taras Shevchenko National University and the Foreign Ministry of China for organization of this event. In his speech he briefed the participants on the successes achieved by the University in development of friendly relations with Ukraine. «In May 2010 the first Center of Ukrainian Studies in China was created at the University. The Center deals with research in the sphere of education and culture in Ukraine and other Eastern European countries. The first issue of the Collected Ukrainian Studies was published in June 2011. The second issue is currently under preparation. It is planned to publish a series of books devoted to the Ukrainian studies. In October this year it is planned to conduct the International Scientific Conference Sukhomlinsky's Pedagogical Ideas. Preparatory work is being done for opening of the first Museum of Ukraine in China to be based at the Chzhetszian's Pedagogical University».

Implementing provisions of the Comprehensive Plan on celebration of the 20-year anniversary of establishment of the diplomatic relations between Ukraine and China, a number of subcommittees within the new Intergovernmental Commission on Cooperation between Ukraine and China established in 2011 began their activities. The first meetings of the Ukrainian-Chinese Sub-Commission on cooperation in the sphere of culture and the Subcommittee on Trade and Economic Cooperation were held in Kyiv and Beijing. A roundtable meeting of the Ukrainian and Chinese businessmen was organized in Beijing within the activities of the latter Commission.

It is no doubt that a number of publications prepared by the Embassy of Ukraine to China in close cooperation and with support of the Chinese partners on the occasion of the jubilee will enter the historical treasury of the bilateral relations. Most of these publications are created in Chinese and presented to the numerous representatives of the Chinese public and mass media at the diplo-

matic representation of Ukraine. The first issue of the mentioned Collected Ukrainian Studies series prepared by the specialists of the Chzhetszian's Pedagogical University and the Ukrainian diplomats was presented at the Embassy on June 10, 2011. It has the following sections: international relations, economy, education and literature. The section of international relations is opened by an article of the Foreign Minister of Ukraine K. Gryshchenko *Beyond the Chessboard: Pragmatic Agenda of the Ukrainian Foreign Policy*. The issue also contains the articles by A. Zlenko, former ambassadors of Ukraine and China I. Lytvin, Chjan Chjen, Chjou Siaonei.

On September 28, 2011 the Embassy of Ukraine to the PRC organized presentation of the collected poems entitled *Melody of Four Seasons* by the known Ukrainian poetess Lyudmila Skyrda in Chinese translation. This collection is devoted to the 20th anniversary of establishing the diplomatic relations between Ukraine and China. The known political and public figure, the Head of the China Peoples' Society of Friendship with Foreign Countries Chen Haosu wrote a preface to the collected poems. Representatives of the Chinese public, leading paper and electronic mass media of China, the Publisher's of the Beijing University, former Chinese students that studied in Ukraine and the diplomats took part in the event. The Ambassador of Ukraine to China Yu. Kostenko talked about image significance and magnitude of this publishing project jointly implemented with the Chinese partners as well as about profound meaning of the poems and their artistic value. The audience warmly welcomed the poetess's emotional speech about specifics of the poetry in communicating deep feelings and impressions about every day life, communication with the Chinese friends and observation of nature in different seasons. The first Ambassador of the PRC to Ukraine Chjan Chjen, translator and artist Gao Man and the mass media representatives highly appreciated creative work of Lyudmila Skyrda and her contribution not only to the poetry, but also to successful development of cultural links between the two peoples.

On December 15, 2011 the Embassy of Ukraine to China made another presentation of the collected poems by L. Skyrda in Chinese at the University of Foreign Languages of Taiyuan (the Shanxi Province) on the occasion of the 20-year anniversary.

The Embassy of Ukraine to China in creative cooperation with the editorial board of the popular magazine *Lokwe* prepared its

special issue devoted to the anniversary. The issue in Chinese and English reports about history and modern time of Ukraine, its relations with the PRC and prospects in development of bilateral relations.

In the recent years the Embassy of Ukraine to the PRC established close relations with the Academy of Painting and Calligraphy of the PRC Ministry of Culture. The creative cooperation of the two organizations resulted in the unique project devoted to the jubilee. Thirty leading painters of the Academy were acknowledged by the Award of the Ukrainian Ambassador. According to our Chinese partners, this was the first activity organized by the Academy with an embassy of a foreign country accredited in Beijing. The Ambassador's Award is a jumbo album with reproduction of the works of these painters arranged in two sections: Traditional Chinese Painting and Oil Painting. The preface to the album was written by Fan Dijan, the Director of the Arts Museum of China and by the Ambassador of Ukraine. During the grand ceremony in Beijing on February 25, 2012 the Ambassador of Ukraine granted to the painters together with the album a certificate with the following words: «I am honored to decorate you with the Ambassador's Award for acknowledging your contribution to the development of cooperation between two countries in the sphere of arts and for your personal creative achievements. I wish you further creative achievements in broadening the Ukrainian-Chinese cultural cooperation».

It is worth mentioning that the Foreign Ministry of China in Beijing published two interesting books. One is the collected texts of treaties, agreements and joint statements in the original languages concluded or adopted by the parties for the period of 1991–2012. The other is the album with pictures and a preface written by Dai Bingo, a member of the PRC State Council. The album is divided into the following sections: «Political Relations», «Trade and Economic Links» and «Cultural Exchange».

The Embassy celebrated the jubilee of diplomatic relations between the two states using some new unusual forms. The Ambassador's Award warmly received by the Chinese public was already mentioned. On February 28, 2012 the Embassy held a ceremony devoted to the jubilee envelopes issued by the Chinese State Philatelic Corporation. The envelopes depict national flags of Ukraine and China as well as symbolic national buildings — the Sky Temple of

China and the St. Sophia Cathedral of Kyiv. The reverse of the envelope contains information about geographical position, capital city, language and other general information about Ukraine and China. This event was especially interesting for the China philatelists. On May 5, 2012 the Embassy of Ukraine to the PRC in cooperation with the Association of the Children Creative Activity at the PRC Ministry of Culture opened an exhibition of children arts. The exhibition displayed 130 drawings and pictures made by the Chinese children from various regions of the country. The displayed works were selected among several thousand ones received after announcing the competition. In his speech at the opening of the exhibition the Ambassador of Ukraine to China addressed to the young artists and guests saying that this was the first children exhibition at the Ukrainian diplomatic representation and it was «a remarkable event because it was about future relations between the two states and the two peoples». Lu Haijan, the President of the Children Creative Activity Association and a member of the Presidium of the Beijing Union of Artists highly appreciated this initiative of the Embassy of Ukraine and indicated that such children artistic diplomacy would help the younger generation of China people to better understand Ukraine while Ukrainian children will better understand their Chinese peers. On June 1, 2012, the International Day on Protection of Children, the Ambassador of Ukraine to the PRC awarded the young artists, the authors of the 50 most remarkable works. The Embassy of Ukraine to the PRC conducted many traditional jubilee events as well. On September 11, 2011 the Ukrainian-Chinese Exhibition of Fine Arts was opened in Beijing. The Ambassador of Ukraine to the PRC, leaders of the Beijing Union of Artists, the Committee of the Capital Culture, the Beijing Cultural Centre, representatives of the specialized mass media and artists took part at the opening ceremony. The Embassy together with the Committee on Culture of the central Beijing district Dunchen conducted on November 29, 2011 an exhibition of the works of graphics and painting by the artist M. Merfenko. An exhibition of paintings by the Chinese artists entitled East and West Together was opened on January 10, 2012 in the Embassy premises in collaboration with the Union of the Chinese Artists. The Ambassador of Ukraine congratulated the guests with the jubilee and emphasized the importance of the humanitarian component in development of

the strategic partnership between the two states expressing his confidence in further continuation and expansion of cultural exchanges between the artistic circles of Ukraine and China. The Secretary General of the Beijing Section of the Union of the Chinese Artists Ms. Lu Jan, Co-Chairman of the Association of Graduates from the Ukrainian higher schools Chjou Shutzian, Co-Chairman of the Beijing Association of Oil Painting Shi Chenfan, Rector of the Beijing Educational Academy as well as the artists, the authors of the exhibited works addressed to the visitors of the exhibition. They indicated a great influence of the Ukrainian fine arts on the creative activity of the Chinese artists and expressed their intentions to strengthen cultural and artistic collaboration with the Ukrainian colleagues.

The National Academic Symphonic Orchestra of Ukraine performed in the gala concert on January 5, 2012 at the Concert Hall of the Beijing Imperial Palace for the celebration of the 20-year diplomatic relations between the two states. The Orchestra conducted by Nicola Juliani (Italy) performed many famous musical pieces including opuses by the Ukrainian composer Myroslav Skoryk. Leaders of a number of diplomatic representations accredited in Beijing visited this gala concert organized by the Chinese Agency Wu Promotion with support of the Credit Swiss Bank.

The Day of Ukrainian culture was held in Shanghai on April 25, 2012. This event was organized by the Consulate General of Ukraine to Shanghai, the Society Ukraine-China, the Shanghai People's Society of Friendship with Foreign Countries, the Federation of the Shanghai Women and the Shanghai Academy of the Theatrical Art. The Day of Ukraine began with the ceremony of opening of the monument to the famous Ukrainian and outstanding writer M. Gogol. This monument created by the outstanding Ukrainian sculptors and the married couple Oleksandra Ruban and Viktor Lypivka was mounted on the Alley of Comedians in the territory of the Shanghai Academy of the Theatrical Art. The Ambassador of Ukraine to the PRC and the Rector of the Academy Han Shen spoke at the opening ceremony. An exhibition of the modern Ukrainian oil painting Beautiful Ukraine was opened on the same day in the premises of this Academy. The gala concert devoted to presentation of the collected poems entitled Melody of Four Seasons by the known Ukrainian poetess Lyudmila Skyrda was the main event of the Day. The poetess Lyudmila Skyrda and

the President of the Federation of the Shanghai Women Ms. Chjan Lili addressed the audience at the beginning of the concert. The official reception on the occasion of the celebration of the 20 years from establishment of the diplomatic relations between Ukraine and the People's Republic of China was held in one of the most famous hotels in Shanghai Jinjiang. More than two hundred Chinese and Foreign guests, particularly representatives of the Shanghai government, influential business and cultural circles, the Consular Corps accredited in the city as well as leaders of the local Ukrainian community participated in the reception. The Ambassador of Ukraine to China and the Vice President of the Shanghai People's Society of Friendship with Foreign Countries Van Siaoshu made opening speeches at the reception.

The exhibition of the oil paintings by the Ukrainian artists devoted to the jubilee was opened on May 8, 2012 in the Chinese town Jusi of the Jiangsu province. «The exhibited paintings are meaningful. They depict the national traditions and display features of the modern Ukrainian school of painting», indicated the President of the National Academy of Arts of Ukraine, the Rector of the National Academy of Painting Andrii Chebikin. The display consisted of 85 paintings including the masterpieces of Tetyana Yablonska. Modern Ukrainian artists also brought their paintings together with those created during their creative assignments to China. Another exhibition of Ukrainian and Chinese oil painters devoted to the jubilee was held in May 2012 in the Yunnan Province in China.

Interesting activities were held in Lviv on the Chinese New Year Eve on January 22, 2012 by the International Public Organization Cultural Research Center of Ukraine and China «Lanhva». Thousand of Lviv residents including the City Mayor Andrii Sadovyi visited the Festival «Chinese New Year in Ukraine».

The Ukrainian language site of the International Chinese Radio reported that the Ambassador of the PRC to Ukraine Chjan Siyun delivered a lecture to the students of the international relations faculty of the Taras Shevchenko National University in Kyiv on the occasion of the 20-year jubilee of diplomatic relations between the two states. More than two hundred Ukrainian and Chinese students as well as university teachers listened to the lecture.

The comprehensive action plan on celebration of this jubilee provided a roundtable discussion in Beijing History and Modern State

of the Ukrainian-Chinese Diplomacy. Way to Strategic Partnership: Achievements, Problems and Prospects. The roundtable discussion was held on December 6, 2011 at the PRC Academy of the Social Science. The Secretary of the National Security Council of Ukraine Ms. Raisa Bogatyriova, members of the Ukrainian delegation, a Counsel of the President of Ukraine A. Fialka, representatives of the National Institute of Strategic Research under the President of Ukraine together with its Director A. Yermakov took part in the discussions. Raisa Bogatyriova greeted the audience on behalf of the President of Ukraine as follows: «I am pleased to congratulate you with the 20 years jubilee of establishing relations between Ukraine and the People's Republic of China. A high level of mutual understanding and trust was achieved for this period of time, short for the international relations. I consider this as a significant achievement of our states. Intensive political dialogue, an effective functioning of bilateral cooperation mechanisms and reliable international treaty framework are the backbone for successful development of the Ukrainian-Chinese relations. During these 20 years we gained the valuable experience of fruitful and mutually beneficial cooperation based on similar approaches of Ukraine and China to addressing the urgent international problems, significant potential for cooperation in the trade-economic, scientific-technical, military-technical and humanitarian spheres. My state visit to China gave a strong signal to enhance bilateral relations in a practical way, and during the state visit of the President of China Hu Jintao to Ukraine the reached agreements were secured by the Joint Declaration on the Establishment and Development of the Strategic Partnership between Ukraine and China. This document undoubtedly shows strong willingness of the two countries for a large-scale long-term cooperation. I am convinced that Ukraine and China will continue to move along the road of progress, development and prosperity. With the national pragmatism as the basis, we are intended to defend the interests of our peoples, actively maintain political dialogue, enhance economic growth of both countries, as well as to improve and deepen cooperation in all areas of mutual interest. I am confident that the results of the discussions on the history and current state of the Ukrainian-Chinese relations will promote the development of effective proposals for the conceptual framework of cooperation, deepening and inspiring the strategic partnership be-

tween Ukraine and China as well as outlining the guidelines for future cooperation».

The comprehensive plan provided publication of the articles of the leaders of diplomatic services of both countries in the Ukrainian and Chinese mass media, organization of press conferences in the embassies. On the eve of the jubilee the site of the Embassy of Ukraine to Beijing posted the Address of the Ambassador of Ukraine to the PRC devoted to the 20-year anniversary of diplomatic relations between the two states. The Address, among other things, contained the following: «Twenty years is a short period in the historical perspective, but Ukraine and China passed a glorious way from initiation of a top-level political dialogue, implementation of the first mutually beneficial projects in the sphere of economy, trade, science, technology and culture up to the strategic partnership between the two states proclaimed by the President of Ukraine Viktor Yanukovich and the President of the PRC Hu Jintao in June 2011, which is a new status of bilateral relations in principle. I consider this a decent result of twenty years strenuous efforts of many people – politicians, diplomats, businessmen, scientists and cultural figures of China and Ukraine for the sake of strengthening friendship, mutual understanding, trust and respects between the two peoples. I am confident that the new decade of active development of the bilateral strategic partnership between our two countries will bring new achievements, launch new mutually beneficial economic projects, strengthen our fruitful cooperation on key issues and challenges of today. I congratulate Chinese fellow diplomats, political scientists, experts, representatives of the governmental and non-governmental organizations, all friends of Ukraine who made their invaluable contribution to the development of bilateral relations with this outstanding event. I wish all of them good health, successes and new achievements in this sphere».

The press conference for mass media was held at the Embassy on January 5, 2012. Responding to the questions of the correspondent from the International Chinese Radio about the significance of the Joint Declaration on Establishing and Developing the Relations of Strategic Partnership between Ukraine and the PRC and about the changes that took place since its ratification the Ambassador of Ukraine to the PRC answered: «This document has a historical significance for development of relations between the two states. We will have a chance to assess its full value when summing up

the 30 years of our bilateral cooperation. However, already since its signing on June 20, 2011 a number of important events took place. Particularly, the Foreign Ministries of both states are currently working on the Program on Cooperation in all spheres for the nearest years. It is planned to sign this document during one of the important visits in 2012. After meeting the country leaders the exchange of visits significantly increased both at the level of ministers and at the level of experts. We really have a serious breakthrough in our relations».

Substantial article by the Ambassador of Ukraine to China entitled From the Relations of Friendship and Cooperation to the Strategic Partnership was published in the 20th issue of the scientific yearbook *Ukrayna Dyplomatychna*. The interview entitled Ukraine and China are Reliable Predictable Partners – Ambassador Yuriy Kostenko was published during celebration of the anniversary by the Ukrinform correspondent in Beijing. The Ambassador of Ukraine to China assessed the achievements of the two countries during 20 years of the diplomatic relations in his numerous interviews to the capital and regional mass media in China.

Therefore, the diplomatic jubilee activities held in China and Ukraine undoubtedly contributed to strengthening understanding between the representatives of political, business, academic and general public circles of the two countries. In various ways and in different projects they showed the current state of the bilateral mutually beneficial cooperation and created the necessary prerequisites for its further fruitful development.

Костянтин БАЛАБАНОВ,

*ректор Маріупольського державного університету,
Почесний консул Республіки Кіпр в Маріуполі,
член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики МДУ*

КІПР – ПАРТНЕР ДЛЯ УКРАЇНИ

Республіка Кіпр є однією з держав Східного Середземномор'я, які найбільш бурхливо та динамічно розвиваються. З часу набуття незалежності в 1960 році, Кіпр здійснив стрімкий економічний злет, що дозволило йому стати визнаним лідером у таких галузях, як туризм і міжнародні інвестиції. Незважаючи на фактичний поділ країни в 1974 році, грекам-кіпріотам вдалося досягти разючих результатів, що дозволили їм увійти до числа найбільш розвинених держав світу. З 2004 року Республіка Кіпр набула повноправного членства в Європейському Союзі, вона є дуже важливою країною регіону з економічної та геополітичної точок зору. Дуже корисним для України є також досвід інтеграції Кіпру до ЄС.

Дипломатичні відносини між Союзом Радянських Соціалістичних Республік та Республікою Кіпр на рівні посольств було встановлено 16–18 серпня 1960 року майже відразу після проголошення Кіпром незалежності, яка стала результатом багаторічної національно-визвольної боротьби. Радянський Союз активно підтримував створення незалежного Кіпру, у керівництва СРСР були тісні відносини із лідером національно-визвольного руху кіпрського народу архієпископом Макаріосом, який згодом став Президентом Республіки Кіпр.

Першим Надзвичайним і Повноважним Послом Союзу Радянських Соціалістичних Республік в Республіці Кіпр став Єрмошин Павло Костянтинович, який перебував на посаді з 16 грудня 1960 до 20 квітня 1968 року. Вірчі грамоти Президенту

Республіки Кіпр Павло Костянтинович вручив 31 грудня 1960 року.

З 20 квітня 1968 до 4 грудня 1970 року посольство СРСР на Кіпрі очолював Микита Павлович Толубєєв (31 травня 1968 року – вручення вірчих грамот).

Після урочистої церемонії присвоєння звання Почесного професора МДУ президенту Фонду «Анастасіос Г. Левендіс», главі Ради директорів «Левендіс Груп» Анастасіосу П. Левендісу (2010 р.)

After official ceremony of conferring the rank of Honorary professor of NDA to the president of the fund «Anastasios G. Levandisy», head of the Directors council of the «Levandis Group» Anastasios P. Levandis (2010)

З 8 січня 1971 до 7 липня 1973 року Надзвичайним і Повноважним Послом СРСР на Кіпрі був Анатолій Олександрович Барковський (23 лютого 1971 року – вручення вірчих грамот), з 7 липня 1973 до 31 липня 1986 року – Сергій Тимофійович Аставін (29 серпня 1973 року – вручення вірчих грамот), з 31 липня 1986 до 2 жовтня 1990 року – Юрій Євгенович Фокін. І нарешті останнім послом СРСР, а згодом Російської Федерації на Кіпрі був Зенков Борис

Геннадійович, якого призначено на цю посаду 14 вересня 1990 року. Він перебував на ній, представляючи інтереси вже Росії, до 18 листопада 1996 року.

На запрошення Президії Верховної Ради СРСР і радянського уряду з 2 до 9 червня 1971 року перший Президент Кіпру архієпископ Макаріос перебував з офіційним візитом в СРСР. Президента Республіки Кіпр супроводжували: міністр закордонних справ Республіки Кіпр С. Кіпріану, міністр при президенті П. Ставр, посол Республіки Кіпр в СРСР Д. Хаджімілтіс і посол Г. Пелагіас. Під час візиту відбулися переговори між Головою Президії Верховної Ради СРСР Миколою Вікторовичем Підгорним та Президентом Макаріосом. Під час переговорів, які відбулися в дружній атмосфері, було розглянуто питання двосторонніх відносин, кіпрське питання, становище в Східному Середземномор'ї та інші актуальні міжнародні проблеми. В спільно прийнятому комюніке відзначалося: сторони із задоволенням констатували, що за десятиріччя, яке минуло після проголошення незалежності Республіки Кіпр, радянсько-кіпрські відносини незмінно розвивалися в дусі дружби і взаємної поваги. СРСР послідовно виступав на підтримку незалежності, суверенітету і територіальної цілісності Республіки Кіпр, за ліквідацію іноземних військових баз на острові, за мирне вирішення кіпрського питання без будь-якого іноземного втручання.

У січні 1986 року були висунуті пропозиції радянського уряду «Про принципи кіпрського врегулювання та шляхи його досягнення», які знайшли дуже широкий позитивний відгук у світі. В цих пропозиціях СРСР висловився на підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності Республіки Кіпр, проти будь-яких спроб вирішити кіпрське питання всупереч волі народу Кіпру. Ці пропозиції СРСР щодо Кіпру було запропоновано майже одночасно з концепцією без'ядерного світу, ідеєю створення Основ всеохоплюючої системи міжнародної безпеки, яку було висунуто Горбачовим.

У квітні 1987 року відбувся перший в історії двосторонніх відносин офіційний візит до Радянського Союзу міністра закордонних справ Республіки Кіпр Георгіоса Якову, який в ході зустрічей із керівництвом СРСР наголошував на тому, що реалізація висунутих Радянським Союзом принципів буде сприяти вирішенню важливих міжнародних аспектів кіпрської

проблеми, перетворенню Середземномор'я на зону сталого миру та співпраці.

З моменту встановлення дипломатичних відносин до розпаду СРСР між Республікою Кіпр та Радянським Союзом було укладено досить велику кількість двосторонніх документів, частина з яких є чинними і нині, діючи в рамках національного законодавства республік колишнього СРСР.

Нормативно-правову базу радянсько-кіпрських відносин становили:

1. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр у формі обміну листами про взаємне надання режиму найбільшого сприяння від 22 грудня 1961 року;

2. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр у формі нот про звільнення громадян Союзу Радянських Соціалістичних Республік та Республіки Кіпр від сплати консульських зборів за видачу віз від 12 вересня 1962 року і від 8 жовтня 1962 року;

3. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр про повітряне сполучення від 29 лютого 1964 року;

4. Протокол про Торговельне представництво Союзу Радянських Соціалістичних Республік в Республіці Кіпр від 22 лютого 1965 року;

5. Угода про співробітництво у галузі радіомовлення та телебачення між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Республікою Кіпр від 17 липня 1969 року;

6. Угода про співробітництво в галузі науки, освіти та культури між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Республікою Кіпр від 24 травня 1972 року;

7. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр про економічне і технічне співробітництво від 1 жовтня 1975 року;

8. Довгострокова угода про торгівлю між Союзом Радянських Соціалістичних Республік та Республікою Кіпр від 24 листопада 1976 року з листами щодо вилучення з режиму найбільшого сприяння на користь митного союзу або зони вільної торгівлі;

9. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр в формі листів про надання сприяння у закупівлі радянськими зовнішньоторговельними

організаціями відповідних кіпрських товарів у період дії Довгострокової угоди про торгівлю між Союзом Радянських Соціалістичних Республік та Республікою Кіпр від 24 листопада 1976 року;

10. Консульська конвенція між Союзом Радянських Соціалістичних Республік та Республікою Кіпр від 8 лютого 1978 року;

11. Угода про розвиток економічного і промислового співробітництва між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Республікою Кіпр від 4 липня 1983 року;

12. Угода між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Республікою Кіпр про правову допомогу у цивільних і кримінальних справах від 19 січня 1984 року;

13. Протокол між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр про співробітництво у спорудженні водогосподарських об'єктів на Кіпрі від 16 жовтня 1984 року;

14. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр про торговельне судноплавство від 12 червня 1985 року;

15. Протокол від 31 жовтня 1986 року до Довгострокової угоди про торгівлю між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Республікою Кіпр від 24 листопада 1976 року;

16. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр в формі нот про скасування візового режиму для громадян двох країн, які мають дійсні дипломатичні паспорти, від 5 червня 1989 року;

17. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр в формі нот про скасування транзитних віз для громадян СРСР і Республіки Кіпр від 23 лютого і від 5 вересня 1990 року;

18. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік і Урядом Республіки Кіпр про міжнародне автомобільне сполучення від 30 січня 1990 року;

19. Угода про товарообіг між Союзом Радянських Соціалістичних Республік та Республікою Кіпр у 1991–1992 роках від 19 липня 1991 року.

Республіка Кіпр визнала Україну незалежною державою 27 грудня 1991 року спеціальним рішенням уряду. З цієї нагоди Президент Республіки Кіпр Георгіос Васіліу надіслав привітання

Президенту України Леоніду Макаровичу Кравчуку. 19 лютого 1992 року у Нью-Йорку між двома країнами був підписаний Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Республікою Кіпр.

У 1997 році рішенням кіпрського уряду голову правління Експобанку Гетьманенка Юрія Ігоровича було призначено Почесним консулом Республіки Кіпр в Україні (м. Київ).

18 травня 2006 року було відкрито Почесне консульство України в Республіці Кіпр (м. Лімасол), Почесним консулом призначено Алексіса Фотіадіса.

4 липня 2006 року було відкрито Почесне консульство Республіки Кіпр у місті Маріуполі. Почесним консулом призначено ректора Маріупольського державного університету, доктора політичних наук, професора Костянтина Васильовича Балабанова.

У жовтні 2011 року започатковано Почесне консульство Республіки Кіпр в Одесі. Почесним консулом призначено Музальова Бориса Вікторовича.

Першим Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Кіпр (за сумісництвом) став Посол України в Державі Ізраїль Дмитро Юхимович Марков, який вручив вірчі грамоти Президенту Кіпру Главкосу Клірідісу 23 березня 1999 року. Д.Ю. Марков перебував на цій посаді до липня 2003 року. Вже у серпні 1999 року в столиці Кіпру місті Нікосії було відкрито Генеральне консульство України. Рівень дипломатичного представництва України в Республіці Кіпр було підвищено із відкриттям Посольства України в Республіці Кіпр у червні 2003 року. Першим Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Кіпр із резиденцією в місті Нікосії став Борис Іванович Гуменюк, який вручив вірчі грамоти Президенту Республіки Кіпр Тассосу Пападопулосу 22 грудня 2003 року. Б.І. Гуменюк завершив свою першу дипломатичну місію у Кіпрі у лютому 2007 року.

8 січня 2008 року до Республіки Кіпр прибув новопризначений Надзвичайний і Повноважний Посол України Олександр Павлович Дем'янюк, який вже 14 січня 2008 року вручив вірчі грамоти Президенту Республіки Кіпр Тассосу Пападопулосу. О.П. Дем'янюк перебував на посаді посла до 17 лютого 2012 року.

Постійний член ради правління фонду «Анастасіос Г. Левендіс», професор Васос Карайоргіс із співробітниками та викладачами факультету грецької філології МДУ (2010 р.)
Member of the Management Council of the fund «Anastasios G. Levendis», professor Vasos Karaiorgis with NDA Greece filology department employees (2010)

21 лютого 2012 року Борис Іванович Гуменюк вдруге був призначений Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Кіпр, а 25 квітня 2012 року вручив вірчі грамоти Президенту Республіки Кіпр Дімітрісу Хрістофіасу. Відбулась протокольна урочиста церемонія та зустріч Посла України в Республіці Кіпр Б.І. Гуменюка з Президентом Республіки Кіпр Д. Хрістофіасом, у ході якої Глава Кіпрської Держави, зокрема, відзначив, що з великим задоволенням та почуттям дружби приймає вірчі грамоти від новопризначеного Посла України, а також запевнив, що всі його зусилля, спрямовано на розвиток взаємовигідної співпраці між двома країнами, будуть мати незмінну підтримку Президента та уряду Кіпру. У свою чергу, Б.І. Гуменюк запевнив, що докладатиме всіх можливих зусиль для сприяння подальшому розвитку традиційно дружніх відносин між Україною та Республікою Кіпр, які поєднує

історична, культурна та духовна спадщина двох народів. Крім того, Посол України підкреслив зростання взаємної зацікавленості та наявний потенціал обох країн для розширення і активізації співпраці, що відкриває перспективи подальшого поглиблення двосторонніх відносин в усіх сферах взаємного інтересу. Президент Кіпру Дімітріс Хрістофіас підтвердив незмінну позицію Нікосії щодо надання подальшої підтримки євроінтеграційним прагненням України, зокрема у період головування Кіпру в Раді Європейського Союзу у другому півріччі 2012 року.

Функції дипломатичного представництва інтересів Республіки Кіпр в Україні за сумісництвом було покладено на Посольство Кіпру у Федеративній Республіці Німеччина. Так, 12 жовтня 2006 року Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Кіпр у ФРН та в Україні (за сумісництвом) Леонідас Маркідіс вручив вірчі грамоти Президенту України. Наступним Послом Республіки Кіпр у ФРН та Україні (за сумісництвом) став Панделакіс Еліадіс, який вручив вірчі грамоти Президенту України 21 листопада 2008 року.

Новим етапом розвитку міждержавних дипломатичних відносин стало започаткування дипломатичної місії Республіки Кіпр в Україні. 28 вересня 2009 року в Києві розпочав роботу Тимчасовий Повірений у справах Республіки Кіпр в Україні Евагорас Вріонідіс.

14 червня 2011 року Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Кіпр в Україні, з резиденцією у місті Києві, Евагорас Вріонідіс вручив вірчі грамоти Президенту України Віктору Федоровичу Януковичу. 4 липня 2011 року за участю Президента Республіки Кіпр Дімітріса Хрістофіаса та міністра закордонних справ України Костянтина Івановича Грищенка відбулася офіційна церемонія відкриття Посольства Республіки Кіпр в Україні.

Республіка Кіпр встановила дипломатичні відносини із 170 країнами світу. Кіпр має 40 дипломатичних місій та представництв при міжнародних організаціях з паралельною акредитацією у 110 країнах та міжнародних організаціях.

З огляду на той факт, що Республіка Кіпр є невеликою країною та має порівняно обмежений дипломатичний штат, рішення про відкриття окремого дипломатичного представництва в Україні свідчить про стратегічний характер міждержавних

відносин та важливість подальшого розвитку рівноправного партнерства в усіх галузях.

Важливою формою співпраці між Україною та Республікою Кіпр є візити та зустрічі посадовців обох країн.

23 вересня 2009 року Президент України Віктор Ющенко та Президент Республіки Кіпр Дімітріс Хрістофіас провели зустріч в рамках участі у 64-й сесії Генеральної Асамблеї ООН.

У 2010 році відбувся обмін візитами голів парламентів обох країн: 10–12 червня — візит Голови Верховної Ради України Володимира Литвина до Республіки Кіпр та 9–11 листопада — офіційний візит в Україну Президента Палати представників (Парламенту) Республіки Кіпр Маріоса Карояна. За заявами сторін, ці візити відкрили нову сторінку в поглибленні міжпарламентського діалогу, надали нового імпульсу активізації українсько-кіпрських міжпарламентських відносин, які є важливою складовою двостороннього політичного діалогу.

Безперечно, найбільш знаковою подією українсько-кіпрських відносин став перший в історії двосторонніх зносин офіційний візит Президента Республіки Кіпр Дімітріса Хрістофіаса та пані Елсі Хрістофіа в Україну 3–5 липня 2011 року.

4 липня у Києві відбулася офіційна церемонія зустрічі Президента України Віктора Януковича та Президента Республіки Кіпр Дімітріса Хрістофіаса, військовий оркестр виконав Державні гімни України та Кіпру. Глави держав обійшли стрій воїнів Почесної варті. Церемонія завершилася представленням офіційних делегацій двох країн [3].

Після завершення церемонії зустрічі відбулися переговори Президента України Віктора Януковича та Президента Республіки Кіпр Дімітріса Хрістофіаса у форматі «віч-на-віч».

«Ваш візит в Україну є переконливим доказом того, що наші держави прагнуть до активізації співпраці. Переконаний, нам буде про що сьогодні поговорити», — сказав Глава Української держави, вітаючи кіпрського колегу на українській землі.

Віктор Янукович подякував Дімітрісу Хрістофіасу за те, що він прийняв запрошення відвідати Україну. Президент відзначив символічність нинішнього візиту — адже вперше в історії українсько-кіпрських відносин Глава Республіки Кіпр відвідує Україну.

Зі свого боку Президент Кіпру подякував українському колезі за запрошення та запевнив його у своїх дружніх почуттях

до Українського народу. «Я дуже щасливий, що став першим Президентом Кіпру, який відвідує Україну з офіційним візитом. Упевнений, сьогоднішні переговори відбудуться у дружній атмосфері і матимуть результат», — сказав Дімітріс Хрістофіас.

Після зустрічі Віктора Януковича та Дімітріса Хрістофіаса у форматі «віч-на-віч» під головуванням Президентів відбулися українсько-кіпрські переговори у розширеному колі. Відкриваючи їх Президент України зазначив, що «Україна зацікавлена у розвитку багатогранного співробітництва з Кіпром, і ми приділяємо значну увагу насамперед торговельно-економічній співпраці».

Президент України відзначив, що цей напрямок розвитку відносин між двома державами має значний потенціал. «Наше завдання — значно активізувати цю роботу», — підкреслив Віктор Янукович.

За словами Глави держави, нині українська влада проводить активну роботу з удосконалення правового поля у сфері інвестиційної діяльності. Зокрема, зазначив Віктор Янукович, мова йде про розвиток транспортної, туристично-спортивної інфраструктури, будівництво промислових та житлових об'єктів.

На спільній з Президентом Кіпру Дімітрісом Хрістофіасом прес-конференції Президент України Віктор Янукович висловив переконання, що перший візит в Україну Президента Кіпру є знаковою подією, яка засвідчила перехід двосторонніх відносин України та Кіпру на вищий рівень політичного діалогу. Глава Української держави оцінив переговори, що відбулись, як «дуже змістовні, активні та насичені».

«Ми починаємо нову сторінку активних взаємин між нашими державами, приділили багато уваги стану і перспективам наших політичних відносин, інтеграції України в Євросоюз, а також, безумовно, ключовим питанням наших двосторонніх взаємин — насамперед у торговельно-економічній та інвестиційній сферах. Президент Хрістофіас запевнив нас у підтримці Кіпром європейських прагнень України. І ця підтримка дає нам підстави розраховувати на продовження плідної співпраці між нашими країнами під час головування Республіки Кіпр в Раді Європейського Союзу в другому півріччі 2012 року. Зі свого боку я поінформував пана Президента про перебіг соціально-економічних реформ в Україні та ключові зовнішньополітичні пріоритети нашої держави. Приємно

відзначити, що зустріч засвідчила близькість позицій України та Кіпру з багатьох міжнародних і регіональних питань — це створює надійне підґрунтя для подальшої тісної взаємодії наших країн. Перекоаний, що візит Президента Кіпру надасть нового потужного імпульсу подальшому розвитку відносин між нашими країнами в усіх сферах, що становлять взаємний інтерес. Я вдячний своєму колезі — Президенту Хрістофіасу за плідну дискусію, яка пройшла в доброзичливій дружній атмосфері та в душі взаєморозуміння», — сказав у своїй заяві Президент України [3].

Відповідаючи на запитання щодо можливостей поглиблення українсько-кіпрської співпраці, Президент відзначив, що для України Кіпр є стратегічним партнером у питанні залучення інвестицій. Глава Української держави зокрема нагадав, що станом на 1 квітня 2011 року Кіпр інвестував в Україну майже 11 мільярдів доларів, а Україна, у свою чергу, інвестувала в економіку Кіпру понад 6 мільярдів доларів.

На переконання Глави держави, подальшому розвитку взаємодії в економічній сфері має сприяти започаткування діяльності Українсько-кіпрської міжурядової комісії з питань економічної, наукової, технічної та промислової співпраці (цей крок передбачений підписаною міжурядовою Угодою про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво). «Вона почне свою роботу на рівні підкомісії, практично у всіх напрямках нашої спільної діяльності. Ми переконані, що той товарообіг, який є між нашими країнами, не відповідає потенціалові наших країн», — сказав Віктор Янукович. Він висловив упевненість, що торговельно-економічні взаємини між Україною та Республікою Кіпр мають значний потенціал. Важливою складовою роботи із посилення торговельно-економічних відносин України та Кіпру Глава держави назвав вирішення питання подвійного оподаткування.

Зі свого боку Президент Кіпру також звернув увагу на історичне значення нинішнього візиту в контексті подальшої розбудови українсько-кіпрських відносин. «Цей візит є свідченням того, що почуття щирої дружби та взаємодопомоги пов'язують не лише уряди двох країн, а й народи Кіпру та України», — сказав він. Дімітріс Хрістофіас відзначив, що успішні результати обговорених під час переговорів питань відображені в підписаних двосторонніх документах. «Вони

символізують новий початок і підтверджують нашу волю щодо подальшого покращення співпраці між нашими державами», — переконаний Президент Кіпру.

Дімітріс Хрістофіас також повідомив, що у рамках свого візиту візьме участь у відкритті Посольства Республіки Кіпр в Києві. «Це історичний момент у відносинах між нашими країнами, який надасть нового імпульсу для поглиблення та розширення нашої співпраці», — сказав він. Президент Кіпру, окрім того, нагадав, що в рамках візиту також відбудеться українсько-кіпрський бізнес-форум. Він також зауважив, що незабаром мають завершитися переговори щодо укладання Угоди про розвиток інвестиційних відносин між Україною та Кіпром. Республіка Кіпр підтримує європейські прагнення України, також наголосив Д. Хрістофіас.

Він також привітав українську сторону з прийняттям рішення про головування України в ОБСЄ в 2013 році. «Республіка Кіпр підтримала кандидатуру України і надалі підтримуватиме її зусилля впродовж всього періоду головування Вашої держави», — сказав Дімітріс Хрістофіас. Президент Кіпру висловив переконання, що головування України в ОБСЄ демонструє волю України щодо збереження миру та стабільності.

В рамках офіційного візиту Дімітріса Хрістофіаса в Україну також відбулися зустрічі із першим віце-прем'єр-міністром — міністром економічного розвитку і торгівлі України Андрієм Петровичем Ключевим та Головою Верховної Ради України Володимиром Михайловичем Литвином.

5 липня 2011 року Президент Республіки Кіпр Дімітріс Хрістофіас відвідав Маріупольський державний університет, де йому присвоїли звання почесного професора.

Наступна зустріч Президента України Віктора Федоровича Януковича та Президента Республіки Кіпр Дімітріса Хрістофіаса відбулась 21 вересня 2011 року у Нью-Йорку в рамках участі у 66-й сесії Генеральної Асамблеї ООН.

Важливою складовою політичного діалогу України та Кіпру була зустріч міністра закордонних справ України Костянтина Грищенка з Президентом Кіпру Дімітрісом Хрістофіасом та міністром закордонних справ Кіпру пані Ерато Козаку-Маркуліс, яка відбулась 13 жовтня 2011 року на Кіпрі (м. Лімасол) під час робочого візиту міністра, Голови Комітету

міністрів Ради Європи з метою участі у 7-й сесії Форуму Ради Європи «За майбутнє демократії» [2].

14–16 грудня 2011 року Голова Верховної Ради України Володимир Литвин перебував з офіційним візитом у Республіці Кіпр. Під час зустрічі з Президентом Республіки Кіпр Дімітрісом Хрістофіасом він підкреслив, що Україна надає важливого значення розвитку дружніх та конструктивних відносин з Республікою Кіпр. Керівник парламенту назвав історичною подією офіційний візит в Україну Президента Республіки Кіпр 3–5 липня 2011 року, який відкрив нову фазу українсько-кіпрських відносин. «Візит підтвердив, що наші народи об'єднують давні історичні зв'язки, традиції дружби і співпраці, які розвиваються по висхідній», – підкреслив Володимир Литвин.

Було висловлено переконання, що нового поштовху українсько-кіпрському двосторонньому співробітництву надасть офіційний візит до Республіки Кіпр Президента України Віктора Януковича.

Зі свого боку Президент Кіпру підкреслив велику роль парламентів країн у розвитку двосторонньої співпраці з усіх напрямків. «Ми налаштовані на тісну співпрацю з Україною. Спільними зусиллями легше протистояти сучасним викликам», – наголосив Дімітріс Хрістофіас.

Сторони також обговорили питання європейської інтеграції. За словами Президента Республіки Кіпр, його країна щиро підтримує європейський курс України.

Дімітріс Хрістофіас також висловив вдячність Президенту України, уряду, парламенту і всьому українському народу за підтримку у врегулюванні кіпрської проблеми. У відповідь Володимир Литвин запевнив Президента Кіпру у тому, що позиція України однозначна: «Для нас суверенітет і територіальна цілісність Кіпру – аксіома, яка не потребує доказів». Він наголосив, що Україна виступала, виступає і виступатиме за розв'язання цієї проблеми на основі принципів, яких дотримуються ООН та європейська спільнота. «Під час головування України в ОБСЄ ми будемо докладати всіх зусиль до стимулювання, активізації, діалогу саме на таких принципах, бо світ і без того перевантажений проблемами», – заявив він.

Під час зустрічі Володимира Литвина з Президентом Палати представників (Парламенту) Республіки Кіпр Яннакісом

Оміру відбулася церемонія підписання Меморандуму про взаєморозуміння і співробітництво між Верховною Радою України та Палатою представників Республіки Кіпр.

В рамках візиту Володимира Литвина до Республіки Кіпр відбулися також зустрічі з міністром закордонних справ Республіки Кіпр пані Ерато Козаку-Маркулліс, з мером регіону Фамагуста (м. Деринія), колишнім Головою Парламенту Республіки Кіпр Алексіосом Галаносом.

Голова Верховної Ради України також зустрівся з Президентом Кіпрсько-української бізнес-асоціації Хрістосом Ротсасом і представниками бізнесових кіл Кіпру.

Активні двосторонні українсько-кіпрські контакти свідчать про постійний діалог, який існує між керівництвом України та Республіки Кіпр і, важливість розвитку економічного, політичного, гуманітарного співробітництва для обох країн.

Чинна нормативно-правова база українсько-кіпрських відносин — це 21 документ. Варто наголосити, що вона продовжує вдосконалюватися та розвиватися. Нормативно-правову базу українсько-кіпрських відносин становлять:

1. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Республікою Кіпр (19 лютого 1992 року);

2. Декларація про наміри щодо співробітництва в рамках правової реформи та у сфері надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції і громадського порядку Республіки Кіпр (22 квітня 1999 року);

3. Угода між Державним комітетом України з фізичної культури і спорту та Спортивною організацією Кіпру про співробітництво в галузі спорту (24 червня 1999 року);

4. Протокол про консультації між МЗС України і МЗС Республіки Кіпр (21 лютого 2000 року);

5. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про повітряне сполучення (8 липня 2001 року);

6. Меморандум про взаєморозуміння між Державним департаментом фінансового моніторингу Міністерства фінансів України та підрозділом Республіки Кіпр по боротьбі з відмиванням грошей щодо співробітництва у сфері обміну фінансовими відомостями, пов'язаними з відмиванням грошей (3 серпня 2004 року);

7. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про скасування віз для власників дипломатичних та службових паспортів (20 січня 2005 року);

8. Протокол про розширення авіап перевезень між Україною і Республікою Кіпр (3 березня 2005 року);

9. Угода про співробітництво між Українським національним комітетом Міжнародної торгової палати та Кіпрським національним комітетом Міжнародної торгової палати (26 вересня 2005 року);

10. Угода між Україною та Республікою Кіпр про правову допомогу в цивільних справах (18 березня 2006 року);

11. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво у боротьбі зі злочинністю (4 січня 2008 року);

12. Меморандум про співробітництво між Генеральною прокуратурою України та Юридичною службою Республіки Кіпр (25 січня 2010 р.);

13. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво у сфері культури (25 червня 2010 року);

14. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво в галузі туризму (10 вересня 2010 року);

15. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Республіки Кіпр щодо співробітництва з пов'язаних з Європейським Союзом питань (4 липня 2011 року);

16. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво (9 грудня 2011 року);

17. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом (9 грудня 2011 року);

18. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про міжнародні автомобільні перевезення (23 травня 2012 року).

Найближчим часом буде ратифіковано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво у сфері оборони, яку з-поміж інших було

підписано під час офіційного візиту в Україну Президента Республіки Кіпр (3–5 липня 2011 р.) [4].

Крім того, між Україною і Республікою Кіпр, відповідно до Алматинської (Казахстан) Декларації від 21 грудня 1991 року, продовжують діяти 3 міждержавні Угоди колишнього СРСР:

1. Угода між Урядом СРСР та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування доходів та майна (29 жовтня 1982 року);

2. Угода між Урядом СРСР та Урядом Республіки Кіпр про торговельне судноплавство (12 червня 1985 року);

3. Угода між Урядом СРСР та Урядом Республіки Кіпр про міжнародне автомобільне сполучення та Протокол про застосування Угоди (30 січня 1990 року).

Активно також розвивається й міжвідомче українсько-кіпрське співробітництво. Зокрема підписані та діють наступні угоди:

1. Угода між Українським національним інформаційним агентством «Укрінформ» і Кіпрським інформаційним агентством (СНА) про співробітництво в галузі обміну інформацією (25 травня 2006 року);

2. Угода про співробітництво між Торгово-промисловою палатою України і Торгово-промисловою палатою Кіпру (19 травня 2010 року);

3. Угода про співробітництво між Дніпропетровською Торгово-промисловою палатою і Торгово-промисловою палатою Кіпру (20 травня 2010 року);

4. 3 угоди про співробітництво між регіональною ТПП м. Пафоса та Київською, Львівською і Одеською регіональними ТПП (2 грудня 2010 року), які були підписані під час візиту делегації зазначених регіональних торгово-промислових палат до Кіпру на запрошення ТПП м. Пафоса.

Також підписано 12 угод про співробітництво між українськими і кіпрськими навчальними закладами:

1. Угода про співробітництво між Маріупольським державним університетом та Кіпрським Університетом (4 травня 2005 року) [1];

2. Угода про співробітництво між Студентською Радою Маріупольського державного університету та Студентською Спілкою Кіпрського Університету (5 травня 2006 року);

3. Угода про співробітництво між Одеським державним економічним університетом та Коледжем туризму і готельного менеджменту Республіки Кіпр (4 травня 2007 року);

4. Угода про співробітництво між Маріупольським державним університетом та Коледжем туризму і готельного менеджменту Республіки Кіпр (5 липня 2007 року);

5. Угода про співробітництво між Одеським державним економічним університетом та Університетом Кіпру (28 серпня 2008 року);

6. Угода про співробітництво між Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова та Університетом Кіпру (17 лютого 2009 року);

7. Угода про співробітництво між Маріупольським державним університетом та Університетом Нікосії (12 квітня 2010 року);

8. Угода про співробітництво між Маріупольським державним університетом та Університетом Фредеріка (11 квітня 2010 року);

9. Угода про співробітництво між Одеським національним університетом «Одеська національна юридична академія» та Університетом Нікосії (25 листопада 2010 року);

10. Угода про співробітництво між Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова та Університетом Нікосії (15 лютого 2011 р.);

11. Угода про співробітництво між Маріупольським державним університетом та Кіпрським технологічним університетом (22 червня 2011 року);

12. Угода про співробітництво між Маріупольським державним університетом та Європейським Університетом Кіпру (20 червня 2012 року).

В стадії активного опрацювання знаходяться наступні двосторонні угоди:

1. Конвенція між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування;

2. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про сприяння та взаємний захист інвестицій;

3. Міжурядові угоди про морське торговельне судноплавство та повітряне сполучення;

4. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво в галузі охорони здоров'я та медичних наук;

Загалом варто зазначити, що нормативно-правова база українсько-кіпрських відносин постійно розвивається та є достатньою. Потребують врегулювання окремі питання міждержавних відносин, які є предметом постійних переговорів сторін, зокрема – уникнення подвійного оподаткування, морське торговельне судноплавство, повітряне сполучення тощо.

-
1. Маріупольський державний університет. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mdu.in.ua/>.
 2. Міністерство закордонних справ України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/>.
 3. Офіційне інтернет-представництво Президента України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.
 4. Посольство України в Республіці Кіпр. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/cyprus/>.

Summary. The article is dedicated to the issues of formation and development of cooperation between Ukraine and Republic of Cyprus. Modern state of diplomatic, political, juridical cooperation between two countries is under consideration. Current state of political contacts between Ukraine and Republic of Cyprus has been also analyzed in the article.

Kostiantyn BALABANOV,

*rector of Mariupol State University,
Honorary Consul of the Republic
of Cyprus in Mariupol,*

*Corresponding member of the National Academy
of Pedagogical Sciences of Ukraine,
PhD in political sciences, Professor,
Head of NDA International Relations
and Foreign Policy Department*

CYPRUS IS THE PARTNER OF UKRAINE

The article is dedicated to the issues of formation and development of cooperation between Ukraine and the Republic of Cyprus. Modern state of diplomatic, political, juridical cooperation between two countries is under consideration. Current state of political contacts between Ukraine and the Republic of Cyprus has also been analyzed in the article.

The Republic of Cyprus is one of the most energetically developing states in the Eastern Mediterranean region. Since its independence in 1960 Cyprus has achieved economic progress, thus securing its leading positions in tourism and international investments. Despite of that fact that the country was de facto split in two parts in 1974 the Greek Cypriots have achieved spectacular results ranking among the most developed countries worldwide. In 2004 the Republic of Cyprus became the member of the European Union. Nowadays the country plays key roles in the region from the economic and geopolitical standpoint. Cyprus' experience of the EU integration is very valuable for Ukraine.

Historically, the Union of Soviet Socialist Republic established the diplomatic relations with the Republic of Cyprus at the ambassadorial level on August 16–18, 1960 right after Cyprus had declared its independence as the result of the long national liberation movement. The Soviet Union supported the Cyprus independency; the USSR government maintained close contacts with archbishop Makarios, the leader of national liberation movement who was elected the first President of Cyprus. Pavlo Yermoshyn was the first

USSR Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador in Cyprus who represented USSR in this country from December 16, 1960 to April 20, 1968. Pavlo Yermoshyn submitted his credentials to the President of Cyprus December 31, 1960.

From April 20, 1968 to December 4, 1970 the USSR Embassy in the Republic of Cyprus was led by Nikita Tolybeev (credentials submitted May 31, 1968)

From 8 January 1971 to 7 July 1973 the functions of the USSR Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador to the Republic of Cyprus were performed by Anatoliy Barkovsky (credentials submitted February 23, 1971), from 7 July 1973 to 31 July 1986 by Sergei Astavin (credentials submitted August 29, 1973), from 31 July 1986 to 2 October 1990 by Yuri Fokin. The last USSR Ambassador in Cyprus was Boris Zenkov appointed September 14, 1990, who also represented the Russian Federation – until November 18, 1996.

June 9, 1971 the first President of the Republic of Cyprus, archbishop Makarios came with an official visit to the USSR at the invitation of Presidium of the USSR Supreme Soviet (Parliament) and the Soviet government. He was accompanied by Minister of Foreign Affairs Spyros Kyprianou, Presidential Minsiter P. Stavr, Ambassador of Cyprus to the USSR D. Hadjimiltis, and Ambassador G. Pelagias. During this visit Mykolay Podgorny, Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR held negotiations with the President of Cyprus Makarios. The parties discussed the issues related to bilateral relations, Cyprus tension problem, the situation in the Eastern Mediterranean region and other international problems. In their joint communiqñ both parties highlighted that in years following the Cyprus' independence the Soviet Union and Cyprus had been developing their relations based on friendship and mutual respect. The USSR had been consistently supporting the Republic of Cyprus' independence, sovereignty and territorial integrity as well as backed up its demands to remove military bases in the island and peacefully settle any Cyprus-related problems without interference of third parties.

In January 1986, the Soviet government came up with the plan: «Principles and ways of settling the Cyprus problem» that were approved worldwide. In this plan the USSR supported independence, sovereignty and territorial integrity of Cyprus avoiding any attempts of settling the Cyprus problems without consulting with

its people. These proposals were made almost simultaneously with the Concept of nuclear-free world and establishment of Fundamental Comprehensive Security System voiced by M. Gorbachov.

George Yakov, the Minister of Foreign Affairs of Cyprus visited the Soviet Union for the first time in April 1987. At his meetings with USSR top officials the Minister pointed out that implementation of Soviet Union initiatives would facilitate resolution of Cyprus problems and transformation of the Mediterranean region into area of sustainable peace and cooperation.

Since the time the counties had established diplomatic relations between themselves and before the breakdown of the Soviet Union both countries had adopted an impressive number of bilateral documents, some of which remain in effect as part of national legislation in former USSR republics.

The Soviet-Cyprian relations are based on the following legal framework:

1. Agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Government of the Republic of Cyprus in form of exchange of letters on the most favored nation treatment from 22 December 1961;

2. Agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Government of the Republic of Cyprus in form of diplomatic notes on remission of the USSR and Cyprus citizens from visa consular fee dated 12 September 1962 and 8 October 1962;

3. Agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Government of the Republic of Cyprus on air traffic dated 29 February 1964;

4. Protocol to Trade Representation of the Soviet Union in the Republic of Cyprus dated 22 February 1965;

5. Agreement on cooperation in the field of broadcasting activity between the Soviet Union and the Republic of Cyprus dated 17 July 1969;

6. Agreement on cooperation in the field of science, education and culture between the Soviet Union and the Republic of Cyprus dated 24 May 1972;

7. Agreement on economic and technical cooperation between the Government of the USSR and the Government of the Republic of Cyprus dated 1 October 1975;

8. Long-term trade agreement between the USSR and the Republic of Cyprus dated 24 November 1976 including letters concerning exclusion from the most favored nation treatment in favor of custom union and free trade zone;

9. Agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Republic of Cyprus in letters exchange form on favor purchase of Cyprus goods by Soviet foreign trade organizations during the validity of long term trade agreement between Soviet Socialist Republics and the Republic of Cyprus dated 24 November 1976;

10. Consular convention between the USSR and the Republic of Cyprus dated 8 February 1976;

11. Agreement on development of economic and industrial cooperation between the USSR and the Republic of Cyprus dated 4 July 1983;

12. Agreement between the USSR and the Republic of Cyprus on legal assistance in civil and criminal affairs dated 19 January 1984;

13. Protocol between the Government of Soviet Socialist Republics and the Republic of Cyprus on cooperation for construction of Cyprus water facilities dated 16 October 1984;

14. Agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Republic of Cyprus on commercial shipping dated 12 June 1985;

15. Protocol of 31 October 1986 to the Long term trade agreement between the USSR and the Republic of Cyprus dated 24 November 1976;

16. Exchange of notes agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Republic of Cyprus on visa abolition for citizens of both countries with valid diplomatic passports dated 5 June 1989;

17. Exchange of notes agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Republic of Cyprus on transit visa abolition for citizens of the USSR and Cyprus dated 23 February and 5 September 1990;

18. Agreement between the Government of Soviet Socialist Republics and the Republic of Cyprus on international road transportation dated 30 January 1990;

19. Agreement between the USSR and the Republic of Cyprus on commodity exchange for the period of 1991–1992 dated 19 July 1991.

On December 27, 1991 the Republic of Cyprus recognized the independency of Ukraine by special Government decision. On this occasion, President of Cyprus Georgios Vassiliou sent his congratulations to the President of Ukraine Leonid Kravchuk. The Protocol on Establishment of Diplomatic Relations between Ukraine and Republic of Cyprus was signed 19 February 1992 in New-York.

In 1997 according to the decision of Cypriot government Mr. Yuriy Getmanenko, Chairman of Expobank Board was designated the Honorary Consul of the Republic of Cyprus in Ukraine (Kyiv).

18 May 2006 the Honorary Consulate of Ukraine in the Republic of Cyprus was opened in Limassol city with Alexis Fotiadis designated as the Honorary Consul.

4 July 2006 the Honorary Consulate of the Republic of Cyprus was opened in Mariupol and Kostyantyn Balabanov, Professor, Doctor of Political Science and Rector of Mariupol State University was nominated to the position of the Honorary Consul. In October 2011 the Honorary Consulate of the Republic of Cyprus was established in Odessa. Boris Muzalev was appointed the Honorary Consul.

Dmitriy Markov, the Ambassador of Ukraine in Israel was also appointed the first Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Ukraine in the Republic of Cyprus. He submitted credentials to the President of Cyprus Glavkos Kliridis on March 23, 1999. D. Markov held this position until July 2003. In August 1999 the Consulate-General of Ukraine was opened in Nicosia, the capital of Cyprus. The level of Ukraine's diplomatic representation in the Republic of Cyprus was raised as the Embassy of Ukraine was opened in Cyprus in June 2003. The first Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Ukraine in the Republic of Cyprus (in Nicosia) became Borys Gumenyk. On December 22, 2003 he submitted credentials to the President of Cyprus Tassos Papadopoulos. In January 2007, B.Gumenyk completed his first diplomatic term in Cyprus.

The new Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Ukraine Alexander Demyanuk arrived to Cyprus on 8 January

2008. He submitted credentials to the President of Cyprus Tassos Papadopoulos on January 14, 2008. The first term of Ambassador A. Demyanuk expired on 17 February 2012.

On 21 February 2012 Borys Gumenyk was appointed the Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Ukraine in Cyprus for the second term. On April 25, 2012 he submitted his credentials

Під час зустрічі з Президентом Республіки Кіпр Дімітрісом Хрістофіасом і Главою адміністрації Президента Республіки Кіпр Георгіосом Якову (2010 р.)

During the meeting with the President of the Republic of Cyprus Dimitris Hristophias and Head of the President's Administration of Cyprus Republic Georgios Yakov (2010)

to the President of the Republic of Cyprus Demetris Christofias. At the ceremony and the following meeting between Ambassador B. Gumenyk and the President of the Republic of Cyprus D. Christofias the Top Executive of Cyprus had emphasized that he was pleased to receive the credentials from the newly appointed Ambassador of Ukraine and assured that all his efforts would be consistently supported by the President and Government of Cyprus. In his turn B. Gumenyk assured that he would do his best to promote Ukraine-Cyprus bi-lateral relations in historical, cultural and intellectual areas. The Ambassador of Ukraine had also underlined that

both counties were interested and had all necessary potential in expanding and boosting up cooperation, which opens prospects of success in all spheres of mutual interest.

The President of Cyprus Demetris Christofias confirmed Nicosia's consistent willingness to continue supporting Ukraine'

Eurointegration process over the entire duration of Cyprus' Presidency in the Council of Europe during second half of the 2012.

The functions of the Cyprus diplomatic representation in Ukraine were confided to the Embassy of Cyprus in the Federal Republic of Germany. On 12, October 2006 the Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Cyprus in Germany and Ukraine Leonidas Markydys submitted credentials to the President of Ukraine. He was followed by Pandelakis Eliadis who submitted his credentials to the President of Ukraine in November 21, 2008.

The establishment of Diplomatic mission of the Republic of Cyprus in Ukraine was a milestone in bilateral interstate diplomatic relations. Chargé d'Affaires of the Republic of Cyprus in Ukraine Evagoras Vrionidis set off to perform his duties in September, 28 2009.

In June 14, 2011 the Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Cyprus (in Kyiv) Evagoras Vrionidis submitted credentials to the President of Ukraine Viktor Yanukovych.

Official opening of the Embassy of the Republic of Cyprus in Ukraine was held on July 4, 2011 and was attended by the President of the Republic of Cyprus Demetris Christofias and the Minister of Foreign Affairs of Ukraine Kostyantyn Hryshchenko.

The Republic of Cyprus maintains diplomatic relations with 170 countries around the world. It has 40 diplomatic missions and offices in international organizations and parallel accreditation in 110 countries and international organizations.

Taking into consideration the fact that the Republic of Cyprus is a small country and relatively limited diplomatic staff the decision of establishing a stand-alone diplomatic mission in Ukraine is the evidence of strategic nature of bilateral relations and importance of equal partnership in all areas.

Visits and meetings of public officials from both countries is an important form of cooperation between Ukraine and the Republic of Cyprus.

On 23, September 2009, the President of Ukraine Victor Yushchenko and the President of the Republic of Cyprus Demetris Christofias met at the 64th session of UN General Assembly.

In 2010, the top executive officials from our countries paid respective visits: On 10–12 June Volodymyr Litvin, Chairman of the Verhovna Rada (Ukrainian Parliament) visited the Republic of Cyprus and Marios Karoyan, the President of the House of

Representatives of the Republic of Cyprus (Cyprus Parliament) paid an official visit on 9–11 November. According to the mutual statement these meetings enter upon a new phase for inter-parliamentary dialogue and gain momentum of Ukraine–Cypriot inter-parliamentary relations.

Without any doubt the most significant event in Ukrainian-Cypriot relations was the historical visit to Ukraine of the President of Cyprus Demetris Christofias and Madam Elsie Christofia that was held 3–5 July 2011.

Official meeting between the President of Ukraine Viktor Yanukovych and the President of Republic of Cyprus Demetris Christofias was held in Kyiv on July 4. A military orchestra has performed national anthems. Two Heads of State passed the guards; the official ceremony ended by introducing delegations of Ukraine and Cyprus to each other [3].

The welcome ceremony was followed by a tkte-a-tkte meeting between the President of Ukraine Viktor Yanukovych and the President of Republic of Cyprus Demetris Christofias.

«Your visit to Ukraine is a solid proof that our states are willing to cooperate in even more efficient way. I am confident that today we a lot of subjects to cover», – Viktor Yanukovych said.

Viktor Yanukovych expressed his gratitude to Demetris Christofias for accepting an invitation to visit Ukraine. The President highlighted the symbolism of this visit: as a mater of fact this was the first visit of the President of the Republic of Cyprus to Ukraine in the history of Ukraine-Cyprus relations.

In return, the President of Cyprus thanked his counterpart for this invitation and assured him in his warm and amicable feelings to Ukrainian people.

«As the President of Cyprus I am very happy of being here for the first time with the official visit to Ukraine. I am confident that our negotiations will be conducted in a friendly atmosphere and will bring their results», – Demetris Christofias said.

After their face to face conversation Viktor Yanukovych and Demetris Christofias chaired the Ukraine-Cyprus negotiations in an enlarged format. In his introductory speech preceding the negotiations the President of Ukraine highlighted that Ukraine is interested in further cooperation with Cyprus. «Ukraine is interested in cooperating with Cyprus in many areas, first of all in trade and business», – he said.

The President of Ukraine pointed out that relations between both states have a huge potential. «I am sure we have a lot of things to talk about», – Viktor Yanukovych said.

According to the Chief Executive Ukraine is working hard to improve legislation and increase international investments. In particular, Viktor Yanukovych said, this relates to development of transportation, tourist and sports infrastructure, construction of industrial and civil facilities.

The Ukrainian Head of State expressed confidence that the first visit of the President of Cyprus Demetris Christofias to Ukraine would open the new page in bi-lateral relations. Viktor Yanukovych highly praised the Cyprus Government's decision to open the Embassy in Ukraine.

Viktor Yanukovych also declared that the Cyprus' support of Ukraine's European aspirations inspires hope in our fruitful cooperation during Cyprus' 2012 Presidency in European Council.

At the joint press conference Viktor Yanukovych highlighted that fact that the first visit of President of Cyprus to Ukraine was the milestone event that proved a high level of Ukraine and Cyprus bilateral relations and the political dialogue between them. According to the Ukrainian President the negotiations were «very fruitful, deep and intensive».

«We are about to open a new page in relations between our two countries; we paid much attention to the state and prospects for mutually advantageous relations as well as Ukraine's integration into the European Union. The most important issue of our bilateral relations is cooperation in trade, economic and investment areas. The President Christofias has assured us that Cyprus would support Ukraine's European aspirations. And this support gives us reason to hope for continued fruitful cooperation between our countries during the presidency of the Republic of Cyprus in the Council of the European Union in the second half of 2012». Viktor Yanukovych informed President Christofias of the progress Ukraine had made in economic reforms and told him about the country's key priorities in foreign policy. «I am pleased to say that the meeting has confirmed the proximity of positions between Ukraine and Cyprus on many international and regional issues. In fact, it creates a solid foundation for further close cooperation between our countries. I am convinced that the visit of the President of Cyprus

will provide a new and powerful impetus to further development of relations between our countries in all areas of mutual interest.

I am grateful to my colleague, President Christofias, for the fruitful discussion that took place in a friendly atmosphere and spirit of mutual understanding», – The President of Ukraine said [3].

When asked about the opportunities of deepening Ukrainian-Cypriot cooperation, the President said that for Ukraine Cyprus is a strategic partner in the area of investment.

He reminded that as of April 1, 2011 Cyprus investments in Ukraine reached \$ 11 billion whereas Ukraine has invested over \$ 6 billion in the economy of Cyprus.

Під час візиту до МДУ Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Кіпр в Україні
Евагораса Вріонідіса (2011 р.)

During the visit of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Cyprus to
Ukraine Evagoras Vrionidis to NDA (2011)

According to the President Yanukovich, further development of economic cooperation with Cyprus will be facilitated by establishment of the Ukrainian-Cypriot Intergovernmental Commission on Economic, Scientific, Technical and Industrial

Cooperation (which is foreseen in the appropriate Economic, Scientific, Technical and Industrial Cooperation agreement). «This Commission will begin its work at the level of sub-commissions in almost all areas of our joint activities. We believe that the existing trade turnover between our countries did not reach their potential levels», – Viktor Yanukovych said. He expressed confidence that trade and economic relations between Ukraine and the Republic of Cyprus have considerable potential for development.

According to the President, another important component of cooperation between Ukraine and Cyprus is efforts to eliminate double taxation.

For his part, the President of Cyprus also drew attention to the historical significance of the visit in the context of further development of Ukrainian-Cypriot relations. «This visit proves that there are feelings of sincere friendship and mutual support not only between the governments of the two countries, but also between the peoples of Cyprus and Ukraine», – he said.

Demetris Christofias noted that the success of the discussion that took place today was reflected in the signed agreements. «They symbolize a new beginning and reaffirm our willingness to further enhance cooperation between our countries», – he said.

The President of Cyprus also said that in the framework of the visit he would attend the opening of the Embassy of the Republic of Cyprus in Kyiv. «This is a historic moment in our countries' relations, which will even further promote and extend our cooperation», – he said. Demetris Christofias reminded that the Ukrainian-Cypriot business forum would be held as part of this visit. He also informed about soon completion of talks between both countries regarding an agreement to further investment relations between Ukraine and Cyprus. Once again D. Christofias stressed that the Republic of Cyprus supports Ukraine's European aspirations.

The President of Cyprus congratulated the Ukrainian party with the decision about Ukraine's Presidency at the OSCE in 2013. «The Republic of Cyprus has supported nomination of Ukraine and will continue supporting its efforts throughout its entire presidency», – Demetris Christofias said. He expressed confidence that the Ukraine's Presidency at the OSCE would demonstrate its commitment to preserve peace and stability.

Demetris Christofias also updated his Ukrainian counterpart on the progress of negotiations regarding the Cyprus problem. He

thanked the President of Ukraine for the support that our state provides to Cyprus in this regard.

The President of Cyprus invited the President Yanukovich to pay an official visit to Cyprus and the President of Ukraine accepted it.

During his visit Demetris Christofias met the Vice Prime Minister, Minister of Economic Development and Trade Andrii Kliuev and Chairman of the Ukrainian Parliament Volodymyr Lytvyn.

July 5, 2011 President Christofias visited the Mariupol State University and was awarded there a title of professor emeritus.

The Presidents of Ukraine and Cyprus met once again on September 21, 2011 in New-York at the 66th Session of the United Nations General Assembly.

The meeting of the Minister of Foreign Affairs of Ukraine Kostyantyn Hryshchenko with President of Cyprus Demetris Christofias and the Minister of Foreign Affairs Erato Kozaku-Markulis was considered as the integrated part of political dialogue. It was held 13 October 2011 in Cyprus (Limassol) as part of the 7th Session of the Council of Europe «Forum for Democracy» [2].

14–16 December 2011 Volodymyr Lytvyn, Chairman of the Ukrainian Parliament visited Cyprus.

At his meeting with President Christofias on December 15, 2011 Volodymyr Lytvyn emphasized that Ukraine underlined an importance that Ukraine places on friendly and good relations with the Republic of Cyprus.

The Chairman of the Ukrainian Parliament stated that the official visit of President of Cyprus in Ukraine 3–5 July 2011 was a historical event that had opened a new phase of Ukrainian-Cypriot relations. «The visit has confirmed that historical links, common heritage and cooperation unite and strengthen our nations», – stressed Volodymyr Lytvyn.

V. Lytvyn also expressed confidence that the future visit of President of Ukraine Viktor Yanukovich would further promote Ukraine-Cyprus bilateral cooperation.

Volodymyr Lytvyn also mentioned positive Ukraine-Cyprus inter-parliamentary cooperation and express confidence that Memorandum of Understanding between the Parliament of Ukraine and House of Representatives of Cyprus that would be signed

during the visit of Ukraine parliamentary delegation and would facilitate further development of parliamentary relations.

On his part, the President of Cyprus stressed the role played by the parliamentarians in both countries in development of bilateral cooperation in all spheres. «We want to cooperate with Ukraine even tighter. These days it is easier to withstand challenges by acting jointly», – Demetris Christofias stressed. The counterparts discussed EU integration issues. It was underlined that the Republic of Cyprus is an advocate of Ukraine in its European integration efforts.

Demetris Christofias expressed his gratitude to the President of Ukraine, Government, Parliament and all Ukrainian people for their support in solution of the Cyprus problem. In his response Volodymyr Litvin reassured President of Cyprus that position of Ukraine is simple: «Sovereignty and territorial integrity of Cyprus is a given and requires no further proof». He stressed that in its acts Ukraine is guided by the UN and European principles regarding ways of resolving this problem. «During Ukraine's Presidency at the OSCE we will do our best to make sure the dialogue is conducted only based on these principles because the world is replete with problems even without that», – said the Ukrainian Speaker.

The ceremony of signing the Memorandum of Understanding and Cooperation between the Ukrainian Parliament and the House of Representatives of the Republic of Cyprus took place at the meeting of Volodymyr Lytvyn and President of the House of Representatives of Cyprus Yannis Omiru.

In the frame of his visit Volodymyr Lytvyn also met with the Minister of Foreign Affairs of Cyprus Erato Cozaku-Marculis, Mayor of Famagusta (Derinya) and former Speaker of the Parliament Alexis Galanos.

The Speaker of the Ukrainian Parliament had meetings with the President of Cypriot-Ukrainian Business Association Christos Rotsas and representatives of Cypriot business community.

The vigorous bilateral Ukrainian-Cypriot contacts are an indication of continuous dialogue between authorities of Ukraine and the Republic of Cyprus and importance of economic, political and humanitarian cooperation between the two countries.

The current legal framework of Ukrainian-Cypriot relations consists of 21 documents. It should be noted that this legal base is permanently improved and developed.

The legal framework of Ukraine-Cyprus relations is based on the following documents:

– Protocol on establishing diplomatic relations between Ukraine and Republic of Cyprus (19 February 1992);

– Declaration of intent concerning cooperation in the frame of legal reform and juridical assistance in civil and criminal affairs between the Ministry of justice of Ukraine and Ministry of justice and social order of Cyprus (22 April 1999);

– Agreement between the State committee of Ukraine for physical fitness and sports and Cyprus physical culture organization on cooperation in the field of sport (24 June 1999);

– Consultation protocol between MFA of Ukraine and Cyprus (21 February 2000);

– Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on air traffic (8 July 2001);

– Memorandum of understanding between the State department of financial monitoring of the Ministry of Finance of Ukraine and Subdivision of the Republic of Cyprus for money-laundering fighting on cooperation concerning exchange of financial statements attributable to money-laundering (3 August 2004);

– Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on visa abolition for citizens with valid diplomatic and service passports (20 January 2005);

– Protocol on enlargement of air service between Ukraine and Cyprus (3 March 2005);

– Agreement on cooperation between Ukraine national committee of International Chamber of Commerce and Cypriot national committee of International Chamber of Commerce (26 September 2005);

– Agreement between Ukraine and the Republic of Cyprus on juridical assistance in civil affairs (18 March 2006);

– Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on crime fighting cooperation (4 January 2008);

– Memorandum of Cooperation between General Prosecutor Office of Ukraine and Legal service of the Republic of Cyprus (25 January 2010);

– Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on cooperation in sphere of culture (25 June 2010);

– Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on cooperation in tourist industry (10 September 2010);

– Memorandum of Understanding between the Ministries of Foreign Affairs of Ukraine and Cyprus on Cooperation on the European Union Matters (4 July 2011);

– Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on Economic, Scientific, Technical and Industrial Cooperation (9 December 2011);

– Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on Reciprocal Protection of Classified Information (9 December 2011);

– Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on international road transportation (23 May 2012);

– Ratification of the Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Cyprus on cooperation in the area of defense is under way. It was signed during the official visit of President of the Republic of Cyprus to Ukraine (3–5 July 2011) [4].

In compliance to Alma-Ata (Kazakhstan) Declaration dated 21 December 1991 there are 3 intergovernmental agreements of the former Soviet Union currently in force between Ukraine and the Republic of Cyprus, i.e.:

– Agreement between the Soviet Union government and government of the Republic of Cyprus on abolishing of double taxation of income and property (29 October 1982);

– Agreement between the Government of the USSR and the Government of the Republic of Cyprus on trade maritime traffic (12 June 1985);

– Agreement between the Government of the USSR and the Government of the Republic of Cyprus on international road transportation and Protocol on Agreement application (30 January 1990).

Inter-departmental Ukrainian-Cypriot cooperation grows rapidly as well. The following agreements were signed and are currently in effect:

– Agreement between Ukrainian national press agency «Ukrinform» and Cyprus News Agency (CNA) on cooperation of information exchange (25 May 2006);

– Agreement on cooperation between Chambers of Commerce and Industry of Ukraine and Cyprus (19 May 2010);

– Agreement on cooperation between Dnipropetrovsk Chamber of Commerce and Industry and Chambers of Commerce and Industry of Cyprus (20 May 2010);

Three Agreements on cooperation between regional Chamber of Commerce and Industry of Pathos town and Kyiv, Lviv and Odessa regional Chambers of Commerce and Industry signed during the visit of delegations of mentioned Chambers to Cyprus at the invitation of Chamber of Pathos town.

Also the following 12 Agreements on cooperation between Ukraine and Cyprus educational organizations should be mentioned:

– Agreement on cooperation between Mariupol State University and Cypriot University (4 May 2005) [1];

– Agreement on cooperation between Student Council of Mariupol State University and Students' Union of the University of Cyprus (5 May 2006);

– Agreement on cooperation between Odessa state economy university and College of tourism and hotel management of the Republic of Cyprus (4 May 2007);

– Agreement on cooperation between Mariupol State University and Tourism and Hotel Business Management College of the Republic of Cyprus (5 July 2007);

– Agreement on cooperation between Odessa State University for the Economy and the University of Cyprus (28 August 2008);

– Agreement on cooperation between I.I. Mechnikov Odessa National University and the University of Cyprus (17 February 2009);

– Agreement on cooperation between Mariupol State University and the University of Nicosia (12 April 2010);

– Agreement on cooperation between Mariupol State University and Frederick's University (11 April 2010);

– Agreement on cooperation between Odessa National University «Odessa National Law Academy» and the University of Nicosia (25 November 2010);

– Agreement on cooperation between I.I. Mechnikov Odessa National University and the University of Nicosia (15 February 2011);

– Agreement on cooperation between Mariupol State University and Cyprus University of Technology (22 June 2011);

– Agreement on cooperation between Mariupol State University and European University of Cyprus (20 June 2012).

The following bilateral agreements are under preparation:

– Convention between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of Cyprus on avoidance of double taxation;

– Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of Cyprus on preferential and mutual investment protection;

Intergovernmental agreements on marine trade shipment and air traffic;

– Agreement between the Governments of Ukraine and Cyprus on cooperation in sphere of health care and medicine science.

In general it should be kept in mind that the legal basis of the Ukraine-Cyprus relations constantly develops and is solid enough. There are still some issues of bilateral relations that must be resolved: the avoidance of double taxation, marine trade shipment, air traffic, etc.

Валентин ВЕЛИЧКО,

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Білорусь в Україні

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ І РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ: СУЧАСНИЙ ЕТАП

Дипломатичні відносини між Республікою Білорусь і Україною встановлено 27 грудня 1991 року. Посольство Республіки Білорусь в Україні функціонує з жовтня 1993 року. У 2011 році відкрито Генеральне консульство Республіки Білорусь в м. Одеса.

Республіка Білорусь і Україна нерозривно пов'язані не тільки багатовіковими братерськими відносинами, а й взаємовигідною співпрацею, яка щороку міцнішає. Ми — сусіди. І цим все сказано. Довжина нашого спільного кордону — понад тисячу кілометрів. А цивілізовані сусіди апріорі мають жити в мирі та злагоді. На нашу думку, у Білорусі та Україні не лише територіальна, а й ментальна близькість. Нас пов'язують століття спільної історії, загальні цінності, на яких виховувалося не одне покоління наших громадян, слов'янська духовність. Наші батьки і діди воювали пліч-о-пліч за перемогу на фронтах Великої Вітчизняної війни, долали післявоєнну руїну, відновлювали мирне життя. У багатьох наших громадян склалися міцні сімейні зв'язки з жителями України.

Сучасні відносини між Республікою Білорусь і Україною характеризуються активним політичним діалогом, динамічним розвитком торговельно-економічних зв'язків. Білоруська сторона на практиці демонструє повагу до суверенного права України на вибір власної політичної та соціально-економічної моделі розвитку. Білорусько-українські зв'язки базуються на принципах добросусідства, взаємного врахування інтересів та взаємовигідного партнерства.

На всіх рівнях ведеться відкритий діалог рівних партнерів: між президентами, урядами, міністерствами та відомствами. Хороші практичні результати дає механізм Міжурядової

Особняк, на базі якого сформовано комплекс будівель та споруд Посольства Республіки Білорусь в Україні, побудовано за проектом відомого київського архітектора Василя Осьмака і розташований в Шевченківському районі міста Києва по вулиці Михайла Коцюбинського, 3.

Будівля є пам'яткою архітектури

The maison, around which a set of buildings and structures of the Embassy of the Republic of Belarus in Ukraine is formed, was built upon the project of the renowned Kyiv architect Vasyi Osmak. It is located in Shevchenkivsky district of Kyiv in Mikhailo Kotsybynsky st., 5. The maison is the monument of architecture

Білорусько-Української змішаної комісії з питань торговельно-економічної співпраці. В економіці — виробнича кооперація, спільні виробничі, транспортно-логістичні, наукомісткі проекти.

Успішно розвивається міжпарламентська взаємодія як на рівні керівників парламентів, так і по лінії міжпарламентської комісії зі співпраці Національних зборів Республіки Білорусь і Верховної Ради України. Білорусь і Україна працюють разом в Організації Об'єднаних Націй над збереженням чорнобильської тематики на порядку денному ООН. Взаємовигідний характер має партнерство Мінська і Києва з питань просування делегатів та співробітників у виборні органи ООН.

Між нашими країнами укладено понад 160 двосторонніх міжнародних договорів та інших міжнародно-правових документів. Основоположний — Договір про дружбу, добросусідство і співпрацю, який надає широкі можливості для розвитку зв'язків на міждержавному рівні. Угодою про безвізові поїздки громадян від 12 червня 2009 року встановлено досить вільний режим пересування білорусів і українців через державний кордон. І що важливо, вдосконалення двосторонньої договірно-правової бази з різних сфер триває.

Україна є одним із стратегічних торговельних партнерів Білорусі. Наші економіки тісно переплетені: приміром, на українському металі працює практично вся білоруська важка промисловість. До того ж відчутно стійку тенденцію до зростання взаємної торгівлі. За останнє десятиліття її обсяги збільшилися майже в десять разів. Україна посідає 3-тє місце за обсягами товарообігу та експорту серед країн, які є нашими торговими партнерами. Білорусь, своєю чергою, посіла 4-тє місце серед основних торговельних партнерів України (після Росії, Німеччини та Китаю). Взаємний товарообіг минулого року зріс на 40% і досяг рекордного рівня, подолавши межу 6 млрд доларів США. Тенденції цього року показують, що ми не зупинилися на досягнутому. За підсумками 3-х кварталів товарообіг склав 5,9 млрд доларів США.

Важливо відзначити, що торговельно-економічна взаємодія між нашими країнами неухильно переходить від стадії простого товарообміну до рівня коопераційної співпраці. В обох країнах збільшується кількість підприємств, що забезпечують постачання продукції в рамках міжурядової угоди про виробничу і науково-технічну кооперацію. Накопичено значний позитивний

досвід у створенні спільних підприємств з машинобудування. Створені в Білорусі та Україні згадані виробництва мають величезний потенціал для збільшення обсягів взаємного постачання готової продукції та частин комплектації.

Сьогодні діє 9 спільних складальних виробництв, зокрема два зі збору тракторів МТЗ, зернозбиральних комбайнів ВАТ «Гомсельмаш», техніки ВАТ «Лідагропромаш», ліфтів, тролейбусів, вантажних автомобілів ВАТ «МАЗ». У грудні 2011 року в нашій країні створено спільне підприємство з виробництва пасажирських вагонів за участю українського ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» — ЗАТ «Гомельський вагонобудівний завод». У планах підприємства — розширення спектра продукції, що випускається.

У грудні 2011 року один з найбільших світових виробників авіаційних двигунів ПАТ «Мотор Січ» (м. Запоріжжя) придбав 60% акцій ВАТ «Оршанський авіаремонтний завод». За чотири роки планується інвестувати в білоруське підприємство 12 млн доларів США. У підписаному інвестиційному договорі передбачено, що в майбутньому на базі підприємства буде створено Мультиmodalьний транспортно-логістичний центр, розташований на перетині 2-го і 9-го міжнародних транспортних коридорів.

Також на базі ТОВ «Светлогорський завод зварювальних електродів» за участю української групи компанії «ПлазмаТек» утворено спільне підприємство, в планах якого вийти на забезпечення 80% потреб Білорусі в зварювальних електродах. Для розширення напрямів співпраці придбано державний пакет акцій ВАТ «Рогачевгазстрой».

Здійснюються поставки в Україну складної технічної машинобудівної продукції на умовах лізингу (опрацьовуються варіанти поставок сільськогосподарської, комунальної, дорожньо-будівельної техніки білоруських виробників). Готується до підписання проект міжурядової угоди про створення сприятливих правових, економічних та організаційних умов для розширення лізингової діяльності.

Наведені приклади демонструють, що у наших країн є перспективи для подальшого розширення взаємодії з найрізноманітніших напрямів. Вигідне географічне розташування України та Білорусі необхідно використовувати для створення повноцінного міжнародного транспортного коридору між Балтійським і Чорним морями.

Під час робочого візиту до Білорусі Президента України В.Ф. Януковича (2010 р.) главами держав досягнуто домовленість про комплексний розвиток транспортного коридору, що проходить територіями двох держав, який складається з кількох модулів включно з автомобільними, залізничними та водними магістралями.

За всіма зазначеними напрямками працюють двосторонні комісії, результати роботи яких розглядаються на засіданнях Міжурядової Білорусько-Української змішаної комісії з питань торговельно-економічної взаємодії. У цьому контексті в грудні 2011 року були підписані плани спільних дій щодо реалізації білорусько-українських інфраструктурних проектів у сферах автомобільного та залізничного транспорту, які входять в транспортний коридор ІХ-В Клайпеда–Мінськ–Київ.

В рамках Угоди про розвиток перевезень вантажів у напрямках Балтійське море — Чорне море, підписаної керівниками транспортних міністерств Білорусі, України та Литви, залізничні відомства наших країн проводять значну роботу з організації перевезень контейнерів поїздом «Вікінг» (Іллічівськ–Мінськ–Драугисте). Асоціація європейських інтермодальних перевезень неодноразово визнавала поїзд «Вікінг» найкращим європейським проектом з перевезень вантажів. До згаданої угоди вже приєдналися й інші країни Чорноморського басейну.

Протягом останніх років помітно активізувалися білорусько-українські взаємини у науково-технічній сфері, зокрема у фармацевтичній та космічній галузях. У червні 2009 року в м. Києві підписано Міжурядову угоду про співпрацю в галузі дослідження і використання космічного простору в мирних цілях. Угода створює правову основу для укладення двосторонніх документів і досягнення додаткових домовленостей у сфері космічної діяльності.

З метою реалізації Угоди затверджено «Напрями перспективної співпраці підприємств і організацій Республіки Білорусь та України в космічній сфері» та відповідний план дій, укладено вісім угод між головними виконавцями з білоруської та української сторін.

У 2010 році Міжурядовою білорусько-українською змішаною комісією з питань торговельно-економічної співпраці створено Робочу групу із взаємодії в галузі охорони здоров'я, яка сприяла підписанню угод між білоруськими та українськи-

ми фармацевтичними об'єднаннями про співпрацю та спільну діяльність в галузі виробництва фармацевтичних субстанцій. Опрацьовується можливість створення на території Республіки Білорусь спільного виробництва нових лікарських засобів на основі оригінальних субстанцій, генериків і імунобіологічних препаратів, що виготовляються на підприємствах України. Партнерські контакти здійснюються за участю корпорації «Артеріум», ЗАТ НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод», ЗАТ «Фармацевтична фірма “Дарниця”», ТОВ «Фармекс Груп», ТОВ «Фарма Лайф», ПрАТ «Біофарма», ПАТ «Фармстандарт-Біолік» та інших підприємств.

Взаємне постачання сільськогосподарської продукції між Білоруссю і Україною має давню історію. Нині білорусько-українська взаємодія в сфері АПК координується двосторонньою Робочою групою зі збільшення взаємної присутності на ринках України та Республіки Білорусь сільськогосподарської, харчової та іншої продукції. Робочу групу створено Міністерством сільського господарства і продовольства Республіки Білорусь і Міністерством аграрної політики та продовольства України.

Білорусь є великим імпортером продукції агропромислового комплексу України. Наша країна традиційно закуповує в Україні значні обсяги зернових, кукурудзи, соняшникової олії. Постачання продовольчої продукції складає понад 20% у загальній структурі білоруського імпорту з України — це 413,6 млн доларів США. Тільки соняшникової олії наша країна закуповує на 93 млн доларів США.

У менших обсягах, порівняно з постачанням з України, на українському ринку представлено білоруську продукцію, в першу чергу — це м'ясомолочні вироби. У 2011 році з Республіки Білорусь в Україну імпортовано сільськогосподарської та продовольчої продукції на суму 95,6 млн доларів США.

Триває робота з поглиблення та розвитку регіональних зв'язків. Угоди про партнерські відносини уклали понад сорок міст. Особливо активно розвиваються взаємини між прикордонними областями, зокрема Гомельською та Житомирською, Брестською та Волинською. Питання економічної, гуманітарної співпраці між прикордонними областями вирішуються на різних рівнях, аж до урядового.

Торік договори про співпрацю було підписано Добруським (Гомельська обл.) і Борзнянським (Чернігівська обл.) районами,

Речицьким (Гомельська обл.) і Цюрупинським (Херсонська обл.), Хойніцьким (Гомельська обл.) і Овруцьким (Житомирська обл.), Хойніцьким (Гомельська обл.) і Добропільським (Донецька обл.) районами, Новобілицьким районом м. Гомеля з Дарницьким районом м. Києва; у 2012 році — Могильовська і Херсонська області.

Наразі товарообмін здійснюється з усіма областями України, а також Автономною Республікою Крим, містами Київ та Севастополь як окремими адміністративними одиницями. Для наповнення конкретним змістом Угоди про виїзну ярмаркову торгівлю в прикордонних регіонах України та Республіки Білорусь товарами національного виробництва ведеться розробка правових механізмів, що забезпечують реалізацію положень згаданого документа.

Невід'ємною частиною нашої взаємодії, духовного єднання є гуманітарна сфера. Культурний обмін між Республікою Білорусь і Україною є однією з пріоритетних позицій наших відносин. Правовою основою для всебічної взаємодії з цього напрямку є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про співпрацю в сфері охорони культурної спадщини та Програма співпраці між міністерствами культури України та Республіки Білорусь на 2010–2013 роки. Зокрема, Програма передбачає взаємну участь колективів і виконавців у музичних конкурсах і фестивалях, всебічний розвиток контактів між театрами, музеями, бібліотеками, вищими та середніми навчальними закладами наших країн. В останні роки в містах Києві та Львові пройшли Дні культури Республіки Білорусь в Україні, а також в містах Мінську та Гомелі — Дні культури України в Республіці Білорусь.

Реалізуються домовленості, досягнуті під час візиту Президента Республіки Білорусь А.Г. Лукашенко в Україну (2010 р.). Восени минулого року в українській столиці поряд з будівлею Посольства Республіки Білорусь встановлено пам'ятник відомому білоруському письменнику Володимирі Короткевичу, юність якого була пов'язана з Києвом. В урочистій церемонії відкриття взяли участь міністри культури двох країн, представники білоруської та української інтелігенції, прості громадяни.

У 2012 році в Білорусі святкуватимуть ряд важливих дат: 130 років від дня народження великих класиків Янки Купали та Якуба Коласа, 100 років від дня народження Максима Танка,

125 років від дня народження Марка Шагала, 1150 років від першої згадки Полоцька. Заходи, приурочені до цих дат, проходять не тільки на території Білорусі, а й в Україні. Заплановано презентації, виставки, зустрічі з творчими людьми, демонстрації документальних фільмів про наших знаменитих земляків.

По-справжньому популярним спільним проектом залишається Міжнародний фестиваль мистецтв «Слов'янський базар» у Вітебську. У заходах фестивалю традиційно беруть участь відомі майстри різних видів мистецтв і художні колективи України, концерти яких завжди викликають підвищений інтерес у глядачів.

У найближчій перспективі спільне відзначення інших історичних подій і пам'ятних дат: 1025-річчя Хрещення Київської Русі у 2013 році та 1000-ліття з дня смерті князя Володимира у 2015 році.

Ми не забуваємо про етнічних білорусів, яких проживає в Україні майже 275 тисяч. Наше завдання надати співвітчизникам можливість для збереження національних традицій, культури і мови. Для задоволення цих потреб в Республіці Білорусь реалізується цілий комплекс заходів. Зокрема, видається щотижнева газета «Голас Радзіми» про діяльність білоруської діаспори за кордоном, надале і близьке зарубіжжя здійснюється мовлення білоруського телеканалу «Беларусь-ТВ» і радіостанції «Білорусь».

Успішно функціонує Центр білоруської мови і культури, створений у 2009 році на базі Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З вересня 2010 року здійснюється набір студентів до Інституту філології КНУ за спеціальністю «білоруська мова та література, українська мова та література, англійська мова».

Творчі колективи білоруських земляцтв беруть участь у культурних заходах як в Білорусі, так і Україні, відзначають національні свята і зберігають білоруські культурні традиції.

Таким чином, є всі підстави говорити не просто про контакти двох країн у різних сферах, а про систему довгострокового партнерства, характер якого охарактеризував Глава нашої держави Олександр Григорович Лукашенко після однієї із зустрічей з Президентом України Віктором Федоровичем Януковичем: «Відносини Білорусі з Україною відрізняються тим, що сторони вміють домовлятися. Якщо є проблеми, ми сідаємо за стіл і обговорюємо їх. Ми намагаємося їх вирішити, домовляємося, врешті-решт, йде нормальний діалог».

Valentyn VELYCHKO,

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to Ukraine

COOPERATION OF UKRAINE AND THE REPUBLIC OF BELARUS: MODERN STAGE

Diplomatic relations between the Republic of Belarus and Ukraine were established on December 27, 1991. The Embassy of the Republic of Belarus in Ukraine has been operating since October 1993. In 2011 the Consulate General of the Republic of Belarus was open in Odessa.

The Republic of Belarus and Ukraine are inseparably linked not only by the centuries-long fraternal relations, but also by the gathering momentum of mutually beneficial cooperation. We are the neighbors. And that says it all. The length of our common border exceeds thousand kilometers. Civilized neighbors inherently should live in peace and harmony. Indeed, Belarus and Ukraine have not only territorial but also mental proximity. We are tied by the centuries of joint history, mutual recognition of values which brought up more than one generation of our citizens and Slavic spirituality. Our fathers and grandfathers have been fighting together for the victory in the Great Patriotic War, overcoming post-war devastation, restoring peaceful life. Many of them have built strong family ties.

Modern relations between Belarus and Ukraine are marked by an active political dialogue against the growing swing of trade and economic ties. In the development of political dialogue the Belarusian party convincingly demonstrates respect for Ukraine's sovereign right to select its own political and socio-economic development pattern. Belarusian-Ukrainian relations are built on the principles of neighborliness, mutual interests and mutually beneficial partnership.

An open dialogue of equal partners is conducted at all levels: between the Presidents, governments, ministries and governmental agencies. The framework of Intergovernmental Belarusian-Ukrainian joint commission on trade and economic cooperation gives fruitful

Інтер'єр посольства Республіки Білорусь в Україні
Interior of the Embassy of the Republic of Belarus

practical results. They include production cooperation, joint manufacturing, transportation and logistics, science-based projects in the economy.

Interparliamentary cooperation is being successfully implemented – both at the level of speakers and through interparliamentary commission on cooperation between the National Assembly of the Republic of Belarus and the Verkhovna Rada of Ukraine.

Belarus and Ukraine work jointly at the United Nations towards keeping the Chernobyl issue on the UN agenda.. Partnership between Minsk and Kyiv is of mutually beneficial nature on issues pertaining to the promotion to the UN elective bodies.

Over 160 bilateral international agreements and the other international legal instruments have been concluded between our countries. The Agreement on friendship, good-neighborliness and cooperation is the fundamental document that provides ample opportunities for the development of relations on a state-to-state level. The Agreement on visa-free travel for citizens dated June 12, 2009 establishes fairly free movement regime across the state border for Belarusian and Ukrainian people. What matters is that improvement of bilateral legal framework in various areas is going on.

Ukraine is one of the Belarus' strategic trade partners. Our economies are closely tied: for example, practically all Belarusian heavy industry works using the Ukrainian metals. Bilateral trade and economic cooperation is featured by the steady tendency to grow mutual trade. Over the last decade its volumes have increased almost tenfold.

Ukraine ranks the third in terms of turnover and export volumes among the countries — our trading partners. Belarus, in its turn, holds the fourth place among the major trading partners of Ukraine — after Russia, Germany and China.

Last year mutual trade turnover grew by 40 percent and reached a record high, breaking the line of \$6.0 billion USD. The current year's tendencies show that we have not stopped at the achieved — by the results of three quarters the turnover amounted to \$5.9 billion USD.

It is important to note that trade and economic interaction between our two countries has been steadily moving from the stage of simple commodity exchange to the level of cooperative collaboration.

The number of enterprises to supply commodities within the framework of the intergovernmental agreement on production and scientific-technical cooperation has been increased in both countries.

Considerable positive experience to create joint assembly plants in machine-building was gained, this being direct financial, intellectual and technological investments into our economies.

Joint assembly plants created in Belarus and Ukraine possess huge potential to increase the volumes of product and component mutual deliveries.

As of today, 9 joint assembly plants are under operation, including two to assemble MTZ tractors; one – to assemble grain harvesters at «Gomselmash» OJSC; another – to assemble machinery at «Lidagroprommash» OJSC; and also to assemble elevators; trolley buses; trucks at «MAZ» OJSC.

In December 2011 a joint venture was formed in our country to produce passenger cars with participation of Ukrainian «Kriukiv Carriage Works» PJSC – «Gomel Carriage Works» CJSC. The enterprise plans to expand its product range.

In December 2011 «Motor Sich» PJSC (Zaporizhyya), one of the world's major aircraft engine manufacturer, acquired 60 percent of shares of «Orshansky Aircraft Repair Plant» OJSC. Within four years they plan to invest \$ 12 million USD into Belarusian enterprise. The signed investment agreement stipulates future construction of multimodal transport and logistics center based on this enterprise to be located at the intersection of the 2-nd and the 9-th international transport corridors.

A joint venture was also created based on «Svetlogorsk welding electrode plant» LLC with participation of «PlazmaTec» Ukrainian group of companies, which plans to reach 80 percent of required in Belarus coverage in welding electrodes. To expand the cooperation directions, the state-owned stake of «Rogachevgazstroy» was acquired.

Deliveries of sophisticated technical engineering products to Ukraine are maintained under leasing agreements (options to supply agricultural, municipal, road-construction machinery from Belarusian producers are considered). The draft intergovernmental agreement to create favorable legal, economic and organizational conditions for the expansion of leasing activities is prepared for signing.

These examples show that our countries have prospects for further cooperation expansion in various directions.

For instance, transportation and logistics component occupies an important place in our trade and economic cooperation.

Advantageous geographical location of Ukraine and Belarus should be used to create a full functional international transport corridor between the Baltic and the Black Seas.

During the working visit of the President of Ukraine Viktor Yanukovich, to Belarus in 2010, the heads of States agreed upon comprehensive development of the transport corridor running through the territories of both states and consisting of several modules, including road, railway and inland water trunks.

Bilateral commissions work in all the above-mentioned areas, their results are discussed at the meetings of Intergovernmental Belarusian-Ukrainian joint commission on trade and economic cooperation.

In this context, joint action plans were signed in December 2011 to implement Belarusian-Ukrainian infrastructure projects on highway and railway transport included into IX-B Klaipeda – Minsk–Kyiv transport corridor.

In the framework of the Agreement to develop cargo transportation from the Baltic to the Black Sea, signed by the heads of transport ministries of Belarus, Ukraine and Lithuania, railway departments of both countries make considerable efforts to arrange container transportation by the «Viking» train (Illichivsk – Minsk – Drauhyste). European Intermodal Association has repeatedly recognized the «Viking» train as the best European cargo transportation project. Other Black Sea countries have already acceded to this agreement as well.

Over the last years Belarusian-Ukrainian cooperation in scientific and technical fields, including pharmaceutical and aerospace industries, intensified notably.

In June 2009 a framework intergovernmental agreement on cooperation to explore and use the outer space for peaceful purposes was signed in Kiev. The agreement creates legal framework to conclude bilateral instruments and reach additional arrangements in the space field.

In order to implement the Agreement, directions for prospective cooperation in the space sector between Belarusian and Ukrainian enterprises and organizations were approved and appropriate action

plan was signed, eight agreements between the main executors of Belarusian and Ukrainian side were concluded.

In 2010 the Intergovernmental Belarusian-Ukrainian joint commission on trade and economic cooperation created the Working Group on cooperation in health protection.

The Working Group contributed to sign the agreements between Belarusian and Ukrainian pharmaceutical associations on cooperation and joint activity in the production field for pharmaceutical substances.

The option is considered to establish joint production in the Republic of Belarus of new pharmaceuticals based on original substances, generics and immunobiological medications manufactured in Ukraine.

Partner contacts are implemented with participation of «Arterium» corporation, «Borschagivsky Pharmaceutical Plant» CJSC R&D center, «Darnitsya Pharmaceutical company» CJS, «Farmeks Group» LLC, «Pharma Life» LLC, «Biopharma» PJSC, «Pharmstandard-Biolik» PJSC and other enterprises.

Relations between Belarus and Ukraine in the field of mutual supply of agricultural products have long-standing historical roots.

At present Belarusian-Ukrainian cooperation in agribusiness is coordinated by the bilateral working group to increase mutual presence of agricultural, food and other products on the markets of Ukraine and Belarus. The working group is established by the Ministry of Agriculture and Food of the Republic of Belarus and the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine.

Belarus is a great importer of agricultural sector products from Ukraine. Our country traditionally purchases considerable amounts of crops, corn and sunflower oil from Ukraine. Food products deliveries account for over 20 percent in the total import structure of Belarus from Ukraine and constitute \$ 413.6 million USD. Only sunflower oil is purchased for \$ 93 million USD.

Belarusian products, primarily meat and dairy, are represented on the Ukrainian market in smaller scales, if compared with deliveries from Ukraine. In 2011 the Republic of Belarus supplied agricultural and food products to Ukraine worth \$ 95.6 million USD.

Development and deepening of regional ties continues. Over forty cities concluded partnership agreements. Cooperation of near-border regions, in particular, Gomel and Zhytomyr, Brest and

Volyn, is developing most actively. Issues of economic and humanitarian cooperation between the near-border regions are resolved at various levels, up to the government.

Last year cooperation agreements were signed between Dobrushsky rayon (Gomel region) and Borzna rayon (Chernihiv region), Rechitsk (Gomel region) and Tsuruyupynsk (Kherson region) rayons, Hoyniki (Gomel region) and Ovruch (Zhytomyr region) rayons, Hoyniki (Gomel region) and Dobropil (Donetsk region) rayon, Novobilytsky district of Gomel city and Darnytsya district of Kyiv; Mogilev and Kherson regions in 2012.

Currently, commodity exchange is carried out with all regions of Ukraine and the Autonomous Republic of Crimea, Kyiv and Sevastopol cities as separate administrative units. To fill in the Agreement on visiting fair trade in nationally manufactured commodities in the border regions of Ukraine and Belarus with specific content, legal mechanisms are being developed to ensure implementation of the provisions of document.

Humanitarian area is an integral part of our cooperation and solidarity. Cultural exchange between the Republic of Belarus and Ukraine is at the high pitch. The Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Belarus on cooperation in the field of cultural heritage protection and the cooperation Program between the Ministries of Culture of Ukraine and the Republic of Belarus for 2010–2013 are the legal framework for comprehensive interaction in this direction. In particular, the Program provides for mutual participation of ensembles and performers in musical contests and festivals, comprehensive development of contacts between theaters, museums, libraries, higher and secondary educational institutions in our countries.

In recent years the Days of Culture of the Republic of Belarus in Ukraine were held both in Kyiv and Lviv, while the Days of Ukrainian Culture in Belarus were held in Minsk and Gomel.

Arrangements made during the visit of A.G. Lukashenko, President of the Republic of Belarus to Ukraine (2010), are put into practice. Last fall a monument to Vladimir Korotkevich, the famous Belarusian writer whose young years were connected with Kyiv, was erected in the Ukrainian capital city near the Embassy of

the Republic of Belarus. The opening ceremony was attended by the ministers of culture of both countries, representatives of Belarusian and Ukrainian intellectuals and ordinary public.

In 2012 Belarus celebrates a number of significant dates: 130 years since the birth of the great classics Yanka Kupala and Yakub Kolas, 100 years since the birth of Maksim Tank, 125 years since the birth of Marc Chagall, 1150 anniversary since the first reference of Polotsk. The events coincided with these dates take place not only in Belarus, but also in Ukraine. Presentations, exhibitions, meetings with creative people are held; documentaries about our famous countrymen are shown.

International Festival of Arts «Slaviansky Bazaar in Vitebsk» remains really a popular joint project. The Festival events are traditionally attended by famous masters of the arts and artistic collectives of Ukraine, whose concerts always attract intense interest among the audience.

In the nearest future we will jointly recall the other historical events and memorable dates: 1025 anniversary since Kievan Rus Christianization in 2013 and Millennium since the death of Prince Vladimir in 2015.

We do not forget the ethnic Belarusians living on the territory of Ukraine and number of which reaches almost 275,000 persons. Our objective is to provide an opportunity for the fellow countrymen to preserve national traditions, culture and language. To meet these needs a set of measures is implemented in the Republic of Belarus. In particular, a weekly newspaper «Golas Radzimy» is published highlighting the activity of Belarusian diaspora abroad; Belarusian TV channel «Belarus-TV» and «Belarus» radio station broadcast for the CIS states and overseas countries.

The Center of Belarusian language and culture, created in 2009 at the Institute of Philology of Taras Shevchenko Kyiv National University, is successfully functioning. Since September 2010 the KNU Institute of Philology admits students with specialization in «Belarusian language and literature, Ukrainian language and literature, English language».

Creative teams of Belarusian communities take part in cultural activities both in Belarus and Ukraine, celebrate national holidays, thus preserve Belarusian cultural traditions.

Thus, there is every reason to speak of not just the contacts between the two countries in various fields but of the shaped system of long-term partnership. Its nature is summed up by the Head of our State Alexander G. Lukashenko after one of the meetings with Viktor Yanukovich, President of Ukraine: «Relations between Ukraine and Belarus are distinguished by the fact that the parties are capable to negotiate. If the problems arise we sit down at the table and discuss them. We try to resolve them, make arrangements; eventually, a normal dialogue is carried on».

Дімітар ВЛАДІМІРОВ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Болгарія в Україні (2007–2012)*

ВІХИ СПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА БОЛГАРІЇ

Республіка Болгарія була однією з перших держав, яка 5 грудня 1991 року визнала незалежність України та висловила готовність встановлення дипломатичних відносин. 13 грудня 1991 року обидві країни підписують протокол «Про встановлення дипломатичних і консульських відносин», з якого започатковано рівноправну співпрацю між нашими країнами в усіх сферах суспільно-політичного та економічного життя.

Історичні корені болгарсько-української дружби сягають сивої давнини, коли важко відрізнити легенду від дійсності. Ймовірно, це пов'язано з історично обумовленим спільним слов'янським походженням, писемністю, в основі якої кирилиця, що є великою справою братів-просвітителів Кирила та Мефодія. Не можу не відзначити той факт, що домінантне віросповідання в обох країн — православ'я. Наші народи славляться прекрасними якостями — гостинністю та співчуттям.

Перші контакти між нашими народами було встановлено ще під час Старої Великої Болгарії, заснованої у VII ст. ханом Кубратом на частині території сучасної України. У 1912 році мешканці села Мала Перещепина Полтавської області віднайшли його могилу разом із найбільшим скарбом, будь-коли розкопаним на цих теренах.

Україна та українці відіграли важливу роль у долі Болгарії та її народу. Століттями тісно переплітаються докази співпричетності болгар та українців у боротьбі за національну, соціальну та духовну незалежність. Протягом п'ятивікового османського панування, в цей важкий для нашого народу час, тисячі болгар знаходять свій притулок на сучасних українських землях. Їх зустріли тут з усією толерантністю, співчуттям та доброзичливістю.

Україна є державою, в якій у різні періоди розвитку людства свою революційну зброю загартували такі діячі, як Христо Ботев, Георгі Раковські, Любен Каравелов та інші. Саме тут, на українській території, невичерпне джерело творчого натхнення отримали такі письменники, як Іван Вазов, болгарський енциклопедист доби Відродження, Іван Богоров і багато інших класиків нашої літератури. Архівні джерела свідчать про активну участь українців у російсько-турецькій війні 1877–1878 років, унаслідок якої Болгарія отримала довгоочікуване звільнення після п'ятивікового османського рабства.

Сьогодні Україна є другою батьківщиною для найбільшої в світі болгарської діаспори, яка нараховує понад 200 тисяч осіб. Завдяки толерантній політиці стосовно етнічних меншин української держави етнічні болгари зберігають свою культуру, мову і побут, вони інтегрувалися в українське суспільство й утвердилися в ньому як його гідні громадяни. Я впевнений, що і в майбутньому вони залишаться справжнім мостом розвитку і поглиблення відносин між двома країнами.

За 20 років від дня офіційного встановлення дипломатичних відносин двостороннє співробітництво між Республікою Болгарія і Україною є динамічним та широкомасштабним. Воно базується на основі взаємно висунутого тезису стратегічного партнерства, зафіксованого у спільній Декларації Президентів Болгарії та України від 1998 року. Наші країни мають намір активізувати та поглибити співпрацю у різних сферах. Зокрема, помітний конструктивний і прагматичний політичний діалог між Болгарією і Україною, який супроводжується динамікою торгово-економічної взаємодії. Україна є важливим економічним партнером для Болгарії, а Болгарія — найбільший торговий партнер України на Балканському півострові.

Активно розвиваються і регіональні зв'язки між двома країнами. Нині підписано 30 угод про побратимство між болгар-

ськими та українськими містами, 8 угод про співпрацю між областями.

Іншим важливим елементом наших двосторонніх відносин є широкий культурний обмін. Значний прогрес досягнуто в галузі науки та освіти, між вищими навчальними закладами підписано більше десяти угод.

Посольство Республіки Болгарія в Україні
Embassy of the Republic of Bulgaria

Динамічний розвиток зв'язків між нашими державами і досягнуті позитивні результати протягом усіх цих років не були б можливими без активної роботи і невтомних зусиль ряду інституцій України та Болгарії. У зв'язку з цим, я хотів би висловити свою вдячність усім українським державним органам та багатьом неурядовим організаціям, які зробили суттєвий внесок у поглиблення дружніх взаємин між нашими країнами.

Я впевнений, що і надалі Республіка Болгарія та Україна з такою ж старанністю та бажанням активізуватимуть політичний діалог, тісні зв'язки між виробничими структурами, будуть інтенсифікувати культурний обмін. Це означало б лише покращення та зміцнення дружби між нашими народами.

Як Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Болгарія в Україні, для мене є особливо цінним той факт, що я працюю в атмосфері взаємної поваги, доброзичливості та розуміння, яке я отримую від центральних та регіональних державних інституцій України. Це дає додатковий імпульс для поглиблення двосторонньої політичної, економічної та культурно-освітньої взаємодії.

Я працюю в Україні майже 10 років і можу сказати, що моє життя не лише професійно, але й емоційно пов'язане із цією чудовою країною. Тут у мене з'явилося багато друзів, я відвідав багато пам'ятних і визначних місць України, зблизька спостерігав за усіма змінами, які пройшла країна. Я завжди вірив у потенціал України та її народу, впевнений, що її майбутнє — це майбутнє сучасної європейської держави.

Dimitar VLADIMIROV,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Bulgaria to Ukraine (2007–2012)*

BENCHMARKS OF UKRAINE AND BULGARIA JOINT DEVELOPMENT

The Republic of Bulgaria was one among the first states that on December 5, 1991 recognized independence of Ukraine and expressed its willingness to establish diplomatic relations with Ukraine. On December 13, 1991 both countries signed the Protocol On Establishing the Diplomatic and Consular Relations thereby initiating equal cooperation between the two states in all spheres of public, political and economic life.

Historical roots of the Bulgarian-Ukrainian friendship date back to old times, when it is hard to distinguish between the truth and the legends. Apparently, it is related to the historically conditioned common Slavic origin, the Cyrillic-based writing system, which is the great contribution of the bothers Saints Cyril and Methodius. It is worth mentioning that Orthodox is the dominant religion in the two countries. Our peoples are celebrated for very nice qualities: hospitality and compassion.

The first contacts between our peoples were established at the times of the Old Great Bulgaria which was founded in the 7th century by the Khan Kurbat in one part of the modern territory of Ukraine. In 1912 habitants of the village Mala Pereschepyna in Poltava oblast discovered his grave with the greatest treasure ever found in this territory.

Ukraine and Ukrainians played an important role in the destiny of Bulgaria and its people. For hundreds of years Bulgarians and Ukrainians struggled for their national, social and spiritual independence and there are many proofs of this struggle interweaving. During five centuries of the Osmanli dominion thousands of Bulgarians found their shelter in the modern territory of Ukraine. They were welcomed with tolerance, compassion and cordiality.

Ukraine is the state where such prominent figures as Christo Botev, Georgy Rakovski, Luben Karavelov and others sharpened their revolutionary tools in various periods of the history of mankind. Here in the Ukrainian territory such writers as Ivan Vazov, the Bulgarian all-round scholar of the Renaissance, Ivan Bogorov and many other classics of the Bulgarian literature found an inexhaustible source of creativity and inspiration. Historical archives proved active participation of Ukrainians in the Russian-Turkish war of 1877–1878, which ended with the long-cherished liberation of Bulgaria from the Osmanli slavery.

Today Ukraine is another Motherland for the world largest Bulgarian Diaspora counting more than 200 thousand persons. Owing to the tolerant policy of Ukraine towards ethnic minorities Bulgarians preserve their culture, language and traditions. They integrated into the Ukrainian society and established there as its decent citizens. I am confident that in the future they will remain a real bridge for development and deepening relations between the two countries.

During 20 years from the day of official establishment of the diplomatic relations between the two states the bilateral cooperation between the Republic of Bulgaria and Ukraine became dynamic and comprehensive. It is based on jointly established strategic partnership thesis reflected in the joint Declaration of the Presidents of Bulgaria and Ukraine of 1998. Our countries are intended to activate and broaden cooperation in various spheres. Particularly, the ongoing political dialogue between Bulgaria and Ukraine being remarkably constructive and pragmatic is accompanied by dynamic trade and economic relations. Ukraine is an important economic partner for Bulgaria, while Bulgaria is the largest trade partner of Ukraine in the Balkans.

Regional relations between the two states also actively develop. Currently we have signed 30 agreements on twin cities between the two countries and 8 agreements on cooperation between the regions.

Broad cultural exchange is another important element of our bilateral relations. Considerable progress is achieved in the sphere of science and education. There are more than ten agreements signed between the universities.

Dynamic development of the relations between our states and the achieved positive results during these years would be impossible without active work and strenuous efforts of a number of insti-

Интер'ер Посольства
Interior of the Embassy

tutions in Ukraine and Bulgaria. In this connection I would like to express my profound gratitude to all Ukrainian state authorities and many NGO's, which greatly contributed to deepening friendly relations between our states.

I am confident that the Republic of Bulgaria and Ukraine will further develop the political dialogue, close relations between production entities and intensive cultural exchange with dedication

and desire. Thus will only further improve and strengthen friendship between our states.

As the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Bulgaria to Ukraine I very much appreciate the atmosphere of mutual respect, cordiality and understanding which I experience from central and regional state authorities in Ukraine. This gives me additional impetus for deepening bilateral political, economic, cultural and educational cooperation.

I have been working in Ukraine for more than 10 years now and may say that my life is attached to this wonderful country not only professionally but also emotionally. I made a lot of friends here, visited many memorable places and witnessed many changes in the country. I am a great believer in the great potential of Ukraine and its future as a modern European country.

Хо Дак Мінь НГУЕТ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Соціалістичної Республіки В'єтнам в Україні*

НОВІ РЕАЛІ В'ЄТНАМСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН НА ПІКУ Х РОЗВИТКУ

23 січня 2012 року ми відсвяткували 20-річчя від дня встановлення дипломатичних відносин між Соціалістичною Республікою В'єтнам і незалежною Україною. Це важлива віха в історії розвитку як В'єтнаму, так і України.

Протягом двадцяти років наші держави підтримують конструктивний політичний діалог. Народ В'єтнаму уважно стежить за ситуацією в Україні, підтримуючи позитивні зміни, які відбуваються у всіх сферах життя держави. В'єтнам завжди на-

дає важливе значення зміцненню та розвитку дружніх відносин, всебічній співпраці, взаємної користі з Україною.

Останнім часом, особливо в 2010–2011 роках, двосторонні зв'язки було поновлено, вони отримали новий імпульс для розвитку — офіційний візит Голови Верховної Ради України В. Литвина до В'єтнаму (грудень 2010 р.), державний візит до В'єтнаму Президента України В. Януковича (березень 2011 р.) і офіційний візит прем'єр-міністра В'єтнаму Нгуєн Тан Зунг і його дружини в Україну (листопад 2011 р.). Під час державного візиту Президента України Віктора Януковича було підписано спільну Заяву про розвиток відносин всебічного співробітництва, партнерства між двома державами, яка відкрила якісно новий етап взаємодії між В'єтнамом та Україною. Наші держави мають схожі точки зору з міжнародних і регіональних питань, сторони тісно співпрацюють, підтримують одна одну в міжнародних інституціях, передусім в Організації Об'єднаних Націй.

Надзвичайний і Повноважний Посол Соціалістичної Республіки В'єтнаму в Україні Хо Дак Мінх Нгуєт з міністром закордонних справ України Костянтином Грищенком
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Socialist Republic of Vietnam to Ukraine Ho Dak Minh Nguyet with the Minister of Foreign Affairs of Ukraine Kostyantyn Gryshchenko

Торгово-економічна співпраця завжди займає чільне місце і є ключовою у двосторонніх відносинах. В'єтнам може використувати потенційні переваги України у процесі індустріалізації, модернізації країни, а саме: машинобудування, енергетики, оборонної та гірничодобувної промисловості. У свою чергу В'єтнам може задовольнити клієнтів українського ринку морепродуктами, текстилем, східною медициною, чаєм, кавою, рисом.

Якщо говорити про відносини між В'єтнамом та Україною, не можна не згадати про співпрацю у науково-гуманітарній та культурній сферах, яка вже дає позитивні практичні результати. Тисячі студентів, аспірантів, спеціалістів отримали вищу освіту в Україні, саме вони є людськими ресурсами, що безпосередньо беруть участь у справі індустріалізації та модернізації нашої країни.

Угода про співпрацю між авіакомпаніями «В'єтнамські авіалінії» і «Аеросвіт» після відкриття прямих рейсів Україна–В'єтнам сприяє збільшенню не тільки двостороннього товарообігу, але й розвитку туризму між нашими країнами.

«Дні культури В'єтнаму в Україні» вперше за двадцять років було проведено у трьох містах – Києві, Одесі й Харкові (листопад 2011 р.). Вони допомогли народам обох держав краще пізнати і зрозуміти один одного. Співпраця у сфері культури не лише задовольняє духовні потреби наших народів, а й пробуджує національну гідність та гордість у представників в'єтнамського суспільства, які навчаються, працюють і проживають в Україні.

У зв'язку зі своїми функціями та обов'язками посольство СРВ в Україні і особисто Посол робить все можливе, щоб сприяти розвитку та зміцненню традиційної дружби і всебічної співпраці між В'єтнамом і Україною. Політична, економічна та культурна дипломатія, захист правових інтересів в'єтнамського земляцтва в Україні – основне завдання дипломатичного представництва. Ми завжди отримуємо необхідну допомогу від центральних та місцевих відомств України, відчуваємо готовність до взаємодії від українських партнерів. Тому від імені посольства В'єтнаму в Україні я висловлюю щирю вдячність Генеральній дирекції з обслуговування іноземних представництв і особисто пану П. Кривоносу – її генеральному директору, за тісну співпрацю з представниками Місії, створення належних умов для дипломатів В'єтнаму у процесі реалізації поставлених перед ними завдань.

Ho Dak Minh NGUYET,
*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Socialist Republic of Vietnam to Ukraine*

NEW REALITIES OF THE VIETNAMESE-UKRAINIAN RELATIONS AT THE PEAK OF THEIR DEVELOPMENT

On January 23, 2012 we celebrated 20 years since the establishment of the diplomatic relations between the Socialist Republic of Vietnam and the independent Ukraine. This is an important benchmark in the history of development of Vietnam and Ukraine.

During twenty years our states have been maintaining a constructive political dialogue. The Vietnamese people attentively follow the situation in Ukraine and support positive changes in all spheres of its public life. Vietnam always attaches importance to strengthening and development of friendly relations, multifaceted cooperation and mutually beneficial collaboration with Ukraine.

In recent years, especially in 2010–2011 bilateral relations have revitalized and received new impulse for further development with the official visit of V. Lytvyn, the Speaker of the Verkhovna Rada of Ukraine to Vietnam (December 2010), the state visit of V. Yanukovich, the President of Ukraine (March 2011) and the official visit of Nguyen Tan Dung, the Prime Minister of Vietnam and his wife to Ukraine (November 2011). A Joint Declaration on Development of All-Round Cooperation and Partnership between the States was signed during the state visit, opening qualitatively new stage of the relations between Vietnam and Ukraine. Our states have similar vision of international and regional issues; the parties closely cooperate and support each other in the international institutions, first of all in the UN.

Trade and economic cooperation always occupies an important place and is a key factor in the bilateral relations. Vietnam can use the potential benefits of Ukraine in the process of industrialization and modernization of the country, particularly in the sphere of engineering, energy, defense and mining industry. Vietnam in its turn

Посольство Соціалістичної
Республіки В'єтнам в Україні
Embassy of the Socialistic
Republic of Vietnam to Ukraine

Зустріч з нагоди 20-ї річниці
встановлення дипломатичних
відносин В'єтнаму та України
Meeting devoted to
20th anniversary of the
Vietnamese-Ukrainian diplomatic
relations

can meet the demand of the Ukrainian customers in seafood, textiles, oriental medicine, tea, coffee and rice.

When talking about the relationship between Vietnam and Ukraine, one cannot but mention cooperation in the scientific, humanitarian and cultural spheres, which is already giving positive practical results. Thousands of students, postgraduates and specialists received higher education in Ukraine. They are human resources directly involved in the industrialization and modernization of our country.

An agreement on cooperation between the air companies «Vietnam Airlines» and «Aerosvit» after the opening of direct flights Ukraine – Vietnam fosters not only growth of the bilateral trade, but also the development of tourism between our countries.

Days of Vietnam Culture in Ukraine were for the first time in twenty years held in three cities – Kyiv, Odessa and Kharkiv (November 2011). They helped the people of both countries to know and understand each other better. Cooperation in the cultural sphere not only meets the spiritual needs of our people, but also evokes the national dignity and pride in Vietnamese society representatives, who study, work and live in Ukraine.

The Embassy of Vietnam to Ukraine in compliance with its functions and responsibilities and the Ambassador personally are doing everything possible to promote and strengthen the traditional friendship and comprehensive cooperation between Vietnam and Ukraine. Political, economic and cultural diplomacy, protection of legal interests of the Vietnamese ethnic community in Ukraine are the main tasks of the diplomatic mission. We always receive the necessary assistance from the central and local authorities of Ukraine, feel readiness of the Ukrainian partners to cooperate. With this in mind, let me on behalf of the Embassy of Vietnam to Ukraine express my profound gratitude to the Rendering Services to Foreign Missions and personally to its Director General Mr. P. Kryvonos for close cooperation with the Vietnamese mission and for creation of appropriate conditions for the Vietnamese diplomats in their efforts to implement the set tasks.

Реувен Дін ЕЛЬ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Держави Ізраїль в Україні*

УКРАЇНСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПРОСТІР

Говорячи про відносини між Ізраїлем та Україною, не можна забувати про те, що значна кількість громадян Ізраїлю — вихідці з України. Це впливає на все: зв'язки, культуру, співпрацю. Це сприяє тому, що відносини між нашими країнами розвиваються швидко й у всіх галузях.

Історія українсько-ізраїльських зв'язків починається з 1991 року, коли Міністерства закордонних справ України та Ізраїлю обмінялися дипломатичними нотами «Про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Державою Ізраїль». Цей обмін обумовив дату початку дипвідносин між двома країнами — 26 грудня 1991 року. У 1993 році Ізраїль з офіційним візитом відвідав Президент України Леонід Кравчук. Тоді було підписано основоположний документ — Меморандум про взаєморозуміння та основні принципи співпраці між Ізраїлем та Україною.

За роки існування незалежної України всі її Президенти відвідували Ізраїль, а деякі навіть двічі. Президенти нашої країни також відвідували Україну, як з візитами високого рівня, так і для участі у форумах, конференціях. Багато хто з наших політиків і міністрів бувають тут не тільки як члени делегацій, а й з особистих мотивів, маючи тут друзів.

Всі питання торгово-економічної взаємодії між нашими державами обговорюються в рамках спільної міжурядової Комісії з торгово-економічної співпраці. З нашого боку Комісію очолює міністр туризму Стас Місежніков, який у минулому головував у фінансовій комісії Кнесету. З українського боку посаду співголови наразі обіймає міністр з питань надзвичайних ситуацій Віктор Балага. До складу Комісії входять експерти, керівна ланка галузевих міністерств обох країн. Її засідання проводяться щороку, а прийняті рішення визначають напрям дій дипломатів і є основоположними для нашого посольства.

У 2011 році набрала чинності Угода про двостороннє скасування короткострокових віз. Як наслідок, потік туристів між на

Співробітники посольства Держави Ізраїль
Embassy of the State of Israel officials

шими країнами зріс майже вдвічі. Важливо відзначити, що щодня в Україні перебуває близько 40 000 ізраїльтян, здебільшого не з приватних питань, а у зв'язку з робочими, спільними бізнес-проектами. Це дуже стимулює економічну сферу наших країн і готує ґрунт для подальшої взаємодії. Посольство Ізраїлю в Україні працює над розвитком співпраці у різних галузях на державному та регіональному рівнях.

Так, у Вінниці ізраїльська сторона фінансує створення Муниципального діагностичного центру, обладнаного найсучаснішою апаратурою нашого виробництва, яку супроводжуватимуть ізраїльські фахівці, покликані надати вінницьким медикам практичну допомогу в освоєнні новітніх технологій. Цей проєкт здійснюється безпосередньо спеціальним управлінням МЗС Ізраїлю — Ізраїльським центром міжнародного співробітництва МАШАВ. Ми сподіваємось, що найближчим часом діагностичний центр у Вінниці функціонуватиме.

На зустрічах різного рівня представники України регулярно порушують питання реформування медицини — від реорганізації системи охорони здоров'я, створення так званих «лікарня-

них кас», до проведення професійних консультацій, навчання та інструктажу лікарів-фахівців та молодшого медичного персоналу в Ізраїлі. Ці проблеми обговорено в рамках останніх договорів, що були підписані під час візиту Президента України Віктора Януковича до Ізраїлю.

Немає такого відомства чи такого міністерства, де Україну з Ізраїлем не поєднували б спільні інтереси, проекти, і де наші країни не взаємодіяли б.

У структурі Посольства працюють ті відділи, які, як у дзеркалі, відображають всі напрями нашої роботи. Економічний відділ, представництво міністерства туризму, відділ прес-служби, адміністративний відділ і відділ культури — кожен із них на своєму напрямку займається конкретними питаннями із загального контексту міждержавних відносин, так, щоб мати максимально ефективний результат.

Особливу увагу хочу приділити українським співробітникам Посольства, які є тією базою, без якої робота дипломатів на їх посадах була б неможлива. До недавнього часу я гостро відчував нестачу ізраїльських дипломатичних співробітників у Посольстві, і ось нещодавно кабінет заступника голови Місії зайняв досвідчений дипломат Іцхак Кармель Каган, якого я чекав півроку. А от з українського боку мені дуже приємно мати такого прекрасного колегу та партнера, як Геннадій Надоленко, Посол України в Ізраїлі. Наш постійний зв'язок і взаємодопомога сприяють усуненню всіх непорозумінь і роблять нашу роботу настільки ефективною, наскільки це можливо.

Зараз наші посольства та відповідні відомства ведуть інтенсивну роботу щодо досягнення міждержавних угод на особливі пріоритетних напрямках наших відносин, з надією, що вони наберуть чинності до 2013 року. Це Угода про соціальне забезпечення та фінансовий протокол, де передбачений Договір про кредитну лінію, яку надаватиме Ізраїль для започаткування та розвитку бізнесу в Україні. Ведуться переговори про зону вільної торгівлі між нашими державами.

Щодо моїх вражень від України, то вони прекрасні та стосуються, звичайно, і особисто мене, і моєї сім'ї, та хочу все-таки сказати про інше. Відносини між нашими країнами зараз знаходяться на такому високому рівні, що нам, послам, залишається тільки докласти зусиль, щоб усе, що було підписано та існує у формі договорів і угод між нашими країнами, було практично реалізовано й утілено в життя.

Reuven Din EL,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the State of Israel to Ukraine*

UKRAINIAN-ISRAEL DIPLOMATIC DOMAIN

Speaking about relations between Israel and Ukraine, we should not forget that a significant number of Israeli citizens came from Ukraine. This affects everything: relations, culture and cooperation. This ensures that the relations between our countries are developing rapidly and in all sectors.

History of the Ukrainian-Israeli relations began in 1991, when the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and Israel exchanged diplomatic notes On the Establishment of Diplomatic Relations between Ukraine and the State of Israel. This exchange specified the date on which the diplomatic relations between the two countries were initiated. It is December 26, 1991. In 1993, the President of Ukraine Leonid Kravchuk was in Israel on the official visit. Then the fundamental document Memorandum of Understanding and the Basic Principles of Cooperation between Israel and Ukraine were signed.

Over the years of independent Ukraine all its presidents visited Israel, some even twice. Presidents of our country also visited Ukraine, both with high-level visits and to participate in forums and conferences. Many of our politicians and ministers come here not only as members of delegations, but also for personal reasons, having friends here.

All the issues of the trade and economic cooperation between our countries are discussed in the framework of the Joint Intergovernmental Commission for Trade and Economic Cooperation. On behalf of Israel the Commission is headed by Stas Misyezchnikov, the Minister of Tourism, former head of the Financial Committee in Knesset. On behalf of Ukraine the Commission is headed by Viktor Baloga, the Minister of Emergency Situations. The Commission consists of experts forming high-level management of the line ministries in both countries. Its meetings are held annually and its

Надзвичайний і Повноважний Посол Держави Ізраїль Реувен Дін Ель
зі співробітниками Посольства
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the State of Israel with Embassy officials

decisions determine the course of action for the diplomats being the main guidelines for our embassy.

In 2011 an Agreement on the bilateral abolition of short-term visas came into effect. As a result, the flow of tourists between the two countries has almost doubled. It is noteworthy that every day about 40 000 Israelis stay in Ukraine, mostly not for private matters, but in connection with their work and joint business projects. This is very stimulating for economic spheres of our countries and sets the stage for further collaboration. The Embassy of Israel to Ukraine works on the development of cooperation in various fields at the national and regional levels.

Thus, in Vinnytsia Israel finances creation of the Municipal Diagnostic Center with the state-of-the-art equipment produced in Israel and maintained by Israeli experts. The goal is to provide practical assistance to Vinnytsia health professionals in the development of new technologies. This project is implemented by a special department of the Israel Foreign Ministry, the Israel Center for International Cooperation MASHAV. We hope that the Diagnostic Center in Vinnytsia will start functioning very soon.

The representatives of Ukraine at different meetings regularly raise the issues of health care reform ranging from reorganization of the health system, creation of the so-called «health insurance fund» to conducting professional consultations, training and coaching of medical specialists and nurses in Israel. These problems are discussed in the framework of the last agreements signed during the visit of the President of Ukraine Viktor Yanukovych to Israel.

There is no such agency or ministry where Ukraine and Israel would not have common interests, projects, and where our country would not cooperate.

The departments operating within the Embassy are reflecting all areas of our work. These are the Department of Economy, office of the Ministry of Tourism, Department of the Press Service, the Administrative Department and the Department of Culture – all of them deal with specific issues of their competence contributing to the development of the interstate relations, so as to have the most effective results.

I would like to draw special attention to the Embassy staff, without which the work of the diplomats in their positions would be impossible. Until recently we experienced the lack of Israeli diplomatic staff at the Embassy. Recently, the office of the Deputy

Chief of the Mission was headed by an experienced diplomat Itzhak Carmel Kagan, I have been waiting for for his arrival for six months. On the Ukrainian side, I am very pleased to have such a wonderful colleague and partner as Gennady Nadolenko, Ambassador of Ukraine to Israel. Our ongoing communication and mutual help eliminate all confusions and make our work as effective as possible.

Now our embassies and relevant departments are intensively working to conclude interstate agreements on particular priority areas of our relations hoping that they will come into force by 2013. This is the Agreement on Social Security and Financial Protocol specifying an agreement of a credit line provided by Israel for initiating and developing business in Ukraine. Negotiations on free trade between our countries are in progress.

As for my impressions about Ukraine, they are wonderful and connected usually with me and my family. However, I would like to say something else. Relations between our countries are at such a high level that we, the Ambassadors, should only make an effort so that everything, which is signed and exists in the form of treaties and agreements between the two countries, will be implemented practically.

Шорш Халід САїД,
*Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Ірак в Україні*

УКРА НА ТА ІРАК: НАЛАГОДЖЕННЯ ДВОСТОРОННІХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Дипломатичні відносини між Україною та Іраком були встановлені 16 грудня 1992 року. Намагаючись сьогодні розвивати співпрацю з Іраком, яка була започаткована ще в часи колишнього СРСР, потрібно передусім вивчити «золотий» досвід, накопичений українськими фахівцями і підприємствами у минулі десятиліття, коли фахівці з нашої країни брали активну участь у будівництві великих гідроелектростанцій на річках Тигр та Євфрат, металургійного комбінату в Багдаді, залізниці з Іраку до Сирії, співпрацю з Іраком у нафтогазовій сфері тощо. У 70–80 роках ХХ ст. ряд українських нафтогазових підприємств і проектних організацій працювали в Іраку по лінії колишніх союзних міністерств. Так, АТ «Укргазпроект» виконало проектування газотранспортних систем на території Іраку завдовжки 760 км. За проектами українського Інституту транспорту нафти збудовано нафтопровід Багдад–Басра завдовжки 550 км та сховище нафтопродуктів ємністю 170 тис. м³. Спеціалісти Українського нафтогазового інституту в 1989–1990 роках пробурили близько 400 свердловин. Із 800 радянських спеціалістів, які на початку 1990-х років працювали на спорудженні гідроелектростанції в м. Юсефія, понад 600 були з України. Крім того, у 1980-х роках українська частка в експорті колишнього СРСР до Іраку сягала 70%, а в 1990-х – товарообіг між Іраком та незалежною Україною досягав 300 млн дол. США на рік.

Про переведення політичного капіталу на економічні здобутки й вигоди, особливо у сфері вирішення проблеми диверсифікації постачання енергоносіїв та створення надійної системи енергетичної безпеки, сьогоднішні реалії політичного життя Іраку, стан і перспективи двостороннього співробітництва – в ексклюзивному інтерв'ю Надзвичайного і Повноважного Посла

Республіки Ірак в Україні пана Шорша Халіда Саїда науковому щорічнику «Україна дипломатична».

– *Пане Посол, назвіть, з Вашого погляду, причини урядової кризи в Іраку, чи сприятиме виходу з політичної кризи наявність різноманітних політичних блоків?*

– Ірак за останні 30 років своєї історії бачив чимало переломних моментів. Вісім років кровопролитної ірано-іракської війни, жертвами якої стали більше мільйона людей (з обох сторін), знекровили економіку Іраку, а потім вторгнення в Кувейт і наслідки до яких воно призвело – десять років міжнародних економічних санкцій, що поставили країну на межу гуманітарної катастрофи. Не слід також забувати про режим Саддама Хусейна, який протягом багатьох років вів справжню війну з власним народом, вперше в історії використавши хімічну зброю проти мирного населення.

Надзвичайний і Повноважний Посол Іраку Шорш Халід Саїд приймає вітання з Днем народження в м. Одеса, 2010 рік. Перша праворуч — Наталія Грищенко
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Iraq Shorsh Halid Said receives congratulations with his birthday in Odesa, 2010. First from the right is Natalia Gryshchenko

У 2003 році, після повалення диктаторського режиму, розпочався новий етап у новітній історії Іраку. Але всі попередні події, безумовно, не могли не вплинути на суспільно-політичне життя країни. Дуже складно перебудувати державний апарат тоталітарної держави, особливо коли з перших днів доводиться боротися із загрозою міжнародного тероризму. Завданням першого уряду було формування нових державних структур, створення і прийняття Конституції нового Іраку, що базується на пріоритеті принципів демократії та дотримання прав людини. Відповідно до нової Конституції, за яку на всенародному референдумі проголосувало близько 80% іракців, усі громадяни країни мають рівні права, незалежно від національності чи релігійної приналежності.

З 2003 року в Іраку вже тричі відбулись парламентські вибори. Це унікальне явище в Близькосхідному регіоні. Безумовно, в новій владі були помилки, в першу чергу через відсутність демократичного досвіду основних політичних сил Іраку. Незважаючи на це, політичні процеси у країні розвиваються: склалася багатопартійна система, отож «арабська весна», яка охопила багато країн регіону, для нас вже давно не актуальна.

Сьогодні в Іраку працює уряд, сформований за результатами виборів, що відбулися 7 березня 2010 року, до складу якого увійшли всі найвагоміші політичні сили країни. Тому говорити про політичну кризу не зовсім правильно. Так, лунають гучні заклики проти корупції, за щонайшвидший розвиток економіки країни – це природний процес розвитку демократії в країні.

– Які основні тенденції розвитку політичної ситуації в Іраку протягом останніх років? Охарактеризуйте нинішню ситуацію в країні?

– За підсумками останніх парламентських виборів два найбільших політичних блоки набрали приблизно однакову кількість голосів. Процес формування уряду затягнувся більш ніж на півроку, оскільки жодна з партій не могла одноосібно сформувати Кабінет Міністрів. Усі основні політичні партії були одностайні в тому, що зараз Іраку потрібний коаліційний уряд, аби не зачепити інтересів жодної з партій. В результаті було сформовано нинішній уряд, в якому представлено всі політичні, етнічні та релігійні групи Іраку. Складність роботи коаліційного уряду полягає в тому, що вирішення будь-якого питан-

ня вимагає згоди всіх політичних сил, а це інколи займає чимало часу.

Перед нинішнім урядом постає багато проблем як політичних, так і соціально-економічних, що потребують якнайшвидшого вирішення. Наприкінці 2011 року, відповідно до угоди між Іраком і США від 2008 року, заплановано остаточне виведення американських військ з Іраку, і це створює додаткові труднощі,

Павло Кривонос та Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Ірак в Україні Шорш Халід Саїд
Pavlo Kryvonos and Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Iraq
to Ukraine Shorsh Halid Said

особливо зараз, коли країна перебуває на передовій лінії боротьби з міжнародним тероризмом, а також з колишніми функціонерами партії БААС, які не бажають примиритися з втратою влади після повалення режиму Саддама Хусейна.

– *Як Ви оцінюєте економічні відносини Києва і Багдада?*

– Варто зазначити, що і Україна, і Ірак доклали величезних зусиль для встановлення та налагодження двосторонніх економічних відносин на користь обох держав. У рамках непоодиноких зустрічей з українськими високопосадовцями ми відчули щире прагнення української сторони розвивати й розширювати тісну двосторонню співпрацю з Іраком у різних сферах, насамперед у галузі економіки. До того ж, багато українських керівників компаній вже відвідали Ірак, де зустрілися зі своїми іракськими колегами та обговорили перспективи поглиблення двосторонньої економічної співпраці.

Наразі двосторонні економічні відносини між Іраком та Україною успішно розвиваються, однак ми прагнемо вивести їх на новий якісно вищий рівень, беручи до уваги те, що обидві країни володіють великим потенціалом і виявляють обопільне прагнення поглибити свої зв'язки. Україна може забезпечити велику частку потреб Іраку в продуктах харчування, зокрема зернових культур, продуктах тваринного походження, олії та будівельних матеріалах. Ірак, у свою чергу, володіє чисельними енергоресурсами, серед яких нафта і газ. Українські компанії можуть стати конкурентоспроможними учасниками багатьох інвестиційних проектів, які зараз реалізуються на території Іраку.

Що ж до запитання про зростання обсягу товарообігу між нашими країнами, то протягом останніх років його показники збільшувалися. Так, у 2009 році товарообіг склав 240 мільйонів доларів. Він продовжував зростати протягом 2010 року і за перше півріччя поточного 2011 року перевищив 370 мільйонів доларів. Показовим є те, що кількість віз, виданих нами громадянам України у 2011 році, значно вища, ніж була минулого. Додатковим повштовхом розвитку наших відносин було підписання на початку 2011 року Меморандуму про співпрацю між Торговельною палатою Іраку і Торгово-промисловою палатою України. У близькій перспективі – створення іраксько-української Ділової Ради, а також проведення в Києві четвертого засідання Міжурядової комісії.

Отже, є всі передумови для розвитку між нашими країнами економічних і політичних відносин, які беруть початок з часів Радянського Союзу. Чимало промислових об'єктів побудовано українськими фахівцями. Ірак один із перших визнав незалежність України. Ваша країна вітала нові політичні процеси в

Іраку після повалення режиму Саддама Хусейна у 2003 році, допомагала в забезпеченні безпеки, відправила до нашої країни 1700 своїх миротворців, які будували поліклініки та інші об'єкти соціального призначення, брали участь у розмінуванні територій. Цього уряд і народ країни ніколи не забудуть, також пам'ятатимуть 18 миротворців, які тоді загинули.

– *Які, на Ваш погляд, напрями українсько-іракського співробітництва сьогодні є домінуючими?*

– Потенціал Іраку, особливо в нафтогазовій галузі, та потенціал України свідчать про незаперечні підстави для успішного розвитку співпраці. Основні напрями наших відносин – торгово-економічна та військово-технічна взаємодія, а також зв'язки у сфері культури та освіти. Зараз в Україні навчається 3 тисячі іракських студентів, при цьому щороку їхня кількість збільшується.

– *Як Ви оцінюєте рівень законодавчого забезпечення діяльності міжнародних інвесторів в Іраку?*

– З моменту політичних змін 2003 року було розроблено економічну та інвестиційну політику, засновану на наукових і реалістичних засадах, спрямовану на залучення іноземних інвестицій та реконструкцію всіх галузей народного господарства, особливо інвестиційної сфери, якою опікується спеціально створений національний інвестиційний комітет. Зважаючи на те що тогочасні закони Іраку про інвестиції були застарілими і не узгоджувалися з сучасними нормами, у 2006 році було прийнято Закон «Про інвестиції», який підтримує іноземного інвестора та вважається одним із найкращих прикладів інвестиційного законодавства в регіоні. У 2008 році було внесено деякі поправки, які зробили його гнучкішими для покращення інвестиційної діяльності на міжнародному рівні (передбачає чимало пільг та гарантій). На черзі ухвалення закону «Про нафту і газ», покликаного розширити інвестиційні перспективи в Іраку й надати іноземним компаніям більше інвестиційних можливостей.

– *Чи варто Іраку, на Вашу думку, розробляти нові родовища і чи підтримують такий підхід громадяни країни?*

– На сьогодні Ірак щодня видобуває понад 2 млн барелів нафти. У планах збільшити цю цифру за 5–6 років утричі.

Усі громадяни Іраку, представники різних конфесій та національностей, підтримують плани керівництва, спрямовані на освоєння нових та розробку наявних вітчизняних родовищ

нафти й газу. Адже це зміцнює потенціал країни і, відповідно, сприяє підвищенню добробуту співвітчизників, удосконаленню соціальних гарантій, рівня безпеки нашої держави. Безумовно, кожен мешканець Іраку бажає, щоб ситуація з безпекою нормалізувалася і життя повернулося у звичайне русло. За своїм характером іракці дуже життєлюбні, вони не сприймають жодних форм насилля й тероризму.

Наш народ дуже страждав від режиму Саддама Хусейна – доби жорстоких переслідувань, після падіння якого люди відчули смак свободи та спокійного життя. Але невдовзі іракський народ зіткнувся зі сліпим, безпрецедентним тероризмом, жертвами якого ставали діти, жінки, люди похилого віку.

Як і мої співвітчизники, я прагну бачити Ірак стабільною та процвітаючою країною. Ми прагнемо, щоб до нас повернулися інвестиції, іноземні компанії, що сприятиме комплексній реконструкції та розвитку соціального сектора. Володіючи природними, сільськогосподарськими та людськими ресурсами, Ірак має потенціал стати однією з найбільш розвинутих держав регіону.

За підрахунками, нафтові запаси Іраку становлять понад 143,1 млрд барелів. За запасами нафти Ірак посідає третє місце у світі після Королівства Саудівської Аравії та Венесуели. Крім того, в різних куточках Іраку є ще чимало невідкритих нафтових родовищ. Міністерство нафти Іраку ухвалило проекти зі збільшення виробництва нафти й організувало три ліцензійні раунди, у рамках яких світові компанії отримали дозвіл на розвиток іракських нафтових родовищ. Проведені ліцензійні раунди сприятимуть зростанню показників виробництва нафти, і впродовж наступних 5 років вони сягнуть 6 млн барелів на день або й більше. Відкриття нових покладів нафти на території Іраку також сприятиме збільшенню рівня її виробництва.

– Що допоможе українським компаніям вийти на нафтогазовий ринок Іраку і зайняти своє місце в розробці покладів нафти та газу, транспортування їх до Європи?

– Українські компанії мають добру нагоду інвестувати й працювати в Іраку. Поряд з іншими іноземними фірмами вони можуть стати сильними конкурентами у здобутті контрактів на розробку іракських нафтових родовищ, оскільки для Іраку є пріоритетним співпрацювати з представниками саме тих держав, контингент яких забезпечував безпеку та стабільність у країні.

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Ірак в Україні Шорш Халід Саїд з дружиною під час подорожі до Канева, 2012 рік

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Iraq to Ukraine Shorsh Halid Said with his wife during the trip to Kaniv, 2012

Як Посол Республіки Ірак в Україні, я невпинно працюю за-
для розширення та поглиблення співпраці з вашою дружньою
країною. Ірак належить до світових лідерів за покладами нафти
й газу і я маю сильне бажання, щоб іракська нафта транспорту-
валася в Україну для задоволення її внутрішніх потреб, а також
до Європи через територію вашої держави, яка має розвинену
систему нафто- та газопроводів. Це питання повинно стати пред-
метом обговорення для компетентних посадовців та спеціалістів-
експертів з Міністерства нафти Іраку і Міністерства енергети-
ки та вугільної промисловості України. Вони здатні визначити
й обрати найоптимальніші шляхи, механізми транспортування
іракської нафти до України, яка всередині 90-х років вивчала
можливості транспортування через Чорне море, навіть було роз-
роблено відповідний проект. Нині настав час провести перего-
вори з цього питання.

*– Чи розвиватиметься співпраця між нашими країнами на
регіональному рівні?*

– Згідно з Конституцією, Ірак – це федеративна республіка, усім провінціям якої надано найширші повноваження, зокрема можливість співпраці з регіонами інших країн. Тому є великі перспективи для зв'язків окремих провінцій Іраку та України. Це особливо важливо для розвитку економічних та культурних відносин. У 2011 році після нашої поїздки до Харкова з боку адміністрації міста й області надійшла пропозиція встановлення побратимських відносин з іракською провінцією Анбар. Іракська сторона схвалила її, наразі очікується візит делегації Адміністрації іракської провінції до Харкова для обговорення можливості взаємовигідної співпраці. Також ведуться переговори з іншими регіонами України.

– *Пане Посол, що б ви хотіли відзначити на завершення нашої розмови?*

– За час моєї місії в Україні з червня 2010 року в мене склалися гарні враження і про країну, і про український народ. Я відчуваю, що є реальні можливості для розвитку наших дружніх відносин в усіх сферах життя. Особливо коли є прагнення та зацікавленість обох сторін.

Своєю чергою, я хотів би побажати вашому виданню успіхів. З цікавістю прочитав науковий щорічник «Україна дипломатична-2010», хочу відзначити, що видання дуже змістовне та порушує важливі питання міжнародної політики. Особливо хотілося б відзначити різноплановість матеріалів. Тож з нетерпінням чекаю на нові публікації.

Щиро дякую за інтерв'ю.
Бесіду вів **Сергій Нагорний**,
експерт з питань європейської безпеки,
«EGF» (Європейський Геополітичний Форум);
підготував **Денис Нагорний**,
журналіст

Київ, 27 квітня 2012 року

Shorsh Khalid SAID,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Iraq to Ukraine

UKRAINE AND IRAQ: ESTABLISHING BILATERAL ECONOMIC RELATIONS

The diplomatic relations between Ukraine and Iraq were established on December 16, 1992. While intending today to develop collaboration with Iraq, which began as early as in the times of former USSR, we should primarily learn the ‘golden’ experience accumulated by the Ukrainian specialists and enterprises in the past decades, when specialists from our country actively participated in construction of the large hydroelectric power stations upon Tiger and Euphrates rivers, a metallurgical complex in Baghdad, the railroad lines from Iraq to Syria, collaboration with Iraq in the oil and gas sphere and other similar projects. In 1970’s and 1980’s a number of Ukrainian oil and gas enterprises and project organizations worked in Iraq within the scope of the then inter-ministerial cooperation. For example, Ukgazproekt JSC designed 760 km natural gas transportation systems in the Iraqi territory. According to the projects of the Ukrainian Oil Transport Institute, the builders constructed Baghdad–Basra pipeline of 550 km in length and oil products storage facility with 170 thousand m³ capacity. In 1989–1990, specialists from the Ukrainian Oil and Gas Institute drilled nearly 400 boreholes. Out of 800 Soviet specialists who worked at the beginning of 1990’s at the construction of the hydroelectric power station in Yousefia, more than 600 were Ukrainians. In addition, the Ukrainian share in the export of the former USSR to Iraq in 1980’s reached 70%, and in 1990’s – commodity turnover between Iraq and independent Ukraine totaled 300 million US dollars per annum.

In his exclusive interview to the *Ukraina Dyplomatychna* Yearbook Mr. Shorsh Halid Said, the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Iraq to Ukraine, touched upon transformation of the political capital into economic achievements and benefits, especially in the field of resolving

the problem of energy resources diversification and creation of the reliable power safety system, today's pressing issues of Iraqi political life, condition and prospects of bilateral collaboration.

– *Mr. Ambassador, what are, in your opinion, the reasons of the governmental crisis in Iraq; would the existence of various political blocs be instrumental in recovering from the political crisis?*

– Over the last 30 years of its history, Iraq experienced quite a number of critical moments. Eight years of slaughterous Iran-Iraqi war that claimed more than million people (from both sides) and exhausted the economy of Iraq followed by invasion of Kuwait and its serious consequences – ten years of international economic sanctions, which brought the country on the brink of the humanitarian catastrophe. It is also important to take into account the Saddam Hussein regime, which conducted the real war against own people for many years being first in the human history to use chemical weapons against the peaceful population.

In 2003, after overthrowing the dictatorship regime, Iraq started a new stage in its modern history. Nevertheless, all previous events surely affected the social and political life of the country. It is very difficult to reconstruct the governmental system of the totalitarian regime, especially when there is an immediate need to fight the threat of international terrorism. The primary objective of the first government was to create new government authorities, to draft and adopt the Constitution of new Iraq that should be based on the priority of the democratic principles and observance of people's rights. In accordance with the new Constitution supported by nearly 80% of Iraqi population during the national referendum, all citizens of the country enjoy equal rights regardless of nationality or religious beliefs.

Since 2003, there have been already three parliamentary elections in Iraq. It is the unique phenomenon in the Middle East region. Sure, a new power made mistakes primarily owing to the lack of democratic experience by the leading political forces of Iraq. No matter what, the political processes in the country unfolds: multi-party political system had evolved, so the «Arabic spring», which overtook a lot of countries of the region, is no longer of immediate importance for us.

Today we have the government formed as a result of elections, which took place on March 7, 2010. It unites all the most influential

political parties of the country. Therefore, this is not quite correct to speak about the political crisis in our country. For example, we hear passionate appeals against the corruption, for the fastest development of the country's economy – this is a natural process of democracy development in the country.

– *What are the main trends in development of political situation in Iraq during the recent years? Please, describe current situation in the country?*

– As a result of the last parliamentary elections, two most influential political blocs gained almost equal number of votes. The process of forming the government delayed for more than half-year as none of the parties could individually form the Cabinet of Ministers. All major political parties unanimously supported the need of the coalition government in Iraq, so that the interests of any party will not be prejudiced. As a result, the current government represents all political, ethnic and religious groups of Iraq. Work of the coalition government implies that the resolution of any important matter requires the consent of all political forces and sometimes it takes quite a lot of time.

The present government faces a lot of problems of both political, social and economic nature that require immediate resolution. At the end of 2011, in accordance with the agreement between Iraq and the USA of 2008, the final withdrawal of the American troops from Iraq is scheduled, and it presents additional problems, especially now, when the country is on the forefront of struggle against the international terrorism as well as with former BAAS party functionaries, who do not agree with the loss of power after the overthrow of Saddam Hussein regime.

– *What is your judgment about the economic relations between Kyiv and Baghdad?*

– There are reasons to note that both Ukraine and Iraq applied enormous efforts for establishment and cultivation of the bilateral economic relations in favor of both countries. Within the framework of the numerous meetings with the Ukrainian top officials we experienced sincere aspiration of the Ukrainian side to develop and expand close bilateral collaboration with Iraq in different spheres and primarily in various branches of economy. In addition, many Ukrainian companies' top managers have already visited Iraq and held meetings with their Iraqi colleagues and discussed the prospects of deepening the bilateral economic collaboration.

Надзвичайний і Повноважний Посол Алжирської
Народної Демократичної Республіки Мохаммед
Башир Маззуз та Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Ірак в Україні Шорш Халід Саїд
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the
People's Democratic Republic of Algeria Mohammed Bashyr
Mazzuz and Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Iraq to Ukraine Shorsh Halid Said

Now bilateral economic relations between Iraq and Ukraine develop successfully; nevertheless, we intend to bring them up to the new higher quality level taking into account that both countries possess large potential and demonstrate mutual aspiration to deepen mutually beneficial relations. Ukraine can meet the growing demand of Iraq in food products, in particular grains, animal products, plant oil and construction materials. Iraq, in its turn, is rich on energy resources, including oil and natural gas. Ukrainian companies are capable to become the competitive participants of many investment projects, which are now in progress in the territory of Iraq.

With regard to the issue about increasing volume of commodity turnover between our countries, over the last years this indicator improved considerably. For example, in 2009 commodity turnover totaled 240 million dollars. It continued to grow during 2010 and within the first half-year of 2011 it exceeded 370 million

US dollars. It is indicative that the number of visas issued by us to the citizens of Ukraine in 2011 is considerably higher than that of the last year. Signing the Memorandum about Collaboration between the Chamber of Commerce of Iraq and the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine at the beginning of 2011 gave additional impulse for development of mutual relations. The

immediate intents include creation of the Iraqi-Ukrainian Business Council as well as organization of the fourth meeting of the Inter-governmental Commission in Kyiv.

Consequently, there are all pre-conditions for our countries to develop economic and political relations initiated in the times of Soviet Union. Ukrainian specialists constructed quite a number of industrial facilities in the country. Iraq was among the very first to recognize independence of Ukraine. Your country greeted new political processes in Iraq after the overthrow of Saddam Hussein regime in 2003, assisted in providing its security, dispatched to our country 1700 peacemakers who constructed polyclinics and other community infrastructure objects and facilities, participated in operations for clearing the country from mines. The government and people of our country will never forget those facts as well as they will remember 18 peacemakers, who died during that time.

– *What is your opinion about the dominant directions of the Ukrainian-Iraq collaboration at the present?*

– Iraq potential especially in oil and natural gas industry and potential of Ukraine form a solid ground for successful development of our mutual collaboration. Primary directions of our relations include trade, economic, military and technical co-operation as well as relations in the sphere of culture and education. Now three thousand Iraqi students study in Ukraine and this figure grows each year.

– *What is your opinion about the level of legislative support for activities of the international investors in Iraq?*

– Since the political changes of 2003, the government developed economic and investment policy based on scientific and realistic approach directed towards attracting foreign investments and reconstruction of all sectors of the national economy, particularly the investment sphere. National Investment Committee was created to deal with these issues on the continuous basis. In consideration of the fact that the previous laws of Iraq about investments were out-of-date and did not meet the modern requirements, the government adopted in 2006 the Law On investments, which supports foreign investors and is considered one of the best examples of the investment legislation in the region. In 2008, it was amended so that it became more flexible for the improvement of investment activity at an international level (it provides quite a number of privileges and guarantees). Currently the government considers the draft law On

Oil and Natural Gas that will facilitate expansion of investment prospects in Iraq and offer more investment opportunities to the foreign companies.

– *Do you believe that Iraq will develop new oil and gas deposits and do the citizens of the country support such approach?*

– As for now, Iraq daily produces over 2 million barrels of oil. Our plans are to increase this figure three times during 5–6 years.

All citizens of Iraq, representatives of different confessions and nationalities, support plans of the government directed towards exploration of new and development of the present domestic oil and gas deposits. This strengthens the potential of country and, accordingly, is instrumental in increasing welfare of compatriots, improvement of social guarantees, security level of our country. Sure, every Iraqi citizen hopes that the security situation normalizes and the life goes back to normal. Iraqi people are very cheerful by nature, they accept no forms of the violence and terrorism.

Our people suffered very much during the Saddam Hussein regime, the times of severe prosecution, and finally after its overthrowing the people felt taste of freedom and safe life. However, very soon Iraqi people experienced blind, unprecedented terrorism victimizing even children, women, and elderly people.

Together with my compatriots, I crave to see Iraq as a stable and prosperous country. We work towards bringing back investments and foreign companies to our country that will be instrumental in complex reconstruction and development of the social sector. Given huge natural, agricultural, and human resources, Iraq possesses potential to become one of the most developed countries of the region.

According to the estimates, the oil supplies of Iraq total over 143.1 billion barrels. By its oil reserves, Iraq occupies the third position in the world after the Kingdom of Saudi Arabia and Venezuela. In addition, there are quite a number of unexplored oilfields in the different parts of Iraq. The Ministry of Oil of Iraq adopted projects aimed towards increasing the production of oil and gas and organized three rounds of licensing, which allow the international companies to obtain permission for development of the Iraqi oilfields. These rounds of licensing will facilitate growth of oil and gas production, and during next 5 years it will reach 6 million barrels a day or even more. Exploration of new oil and gas

deposits in the territory of Iraq would also be helpful for gas and oil production growth.

– *What could help the Ukrainian companies to enter the oil and gas market of Iraq and take its part in development of oil and gas deposits, oil transportation to Europe?*

– The Ukrainian companies are in a good position to invest and work in Iraq. Together with other foreign firms they may become strong competitors in obtaining the contracts for development of Iraqi oilfields, as it is a priority for Iraq to co-operate with the representatives of those countries, which may provide safety and stability in the country.

As the Ambassador of Republic of Iraq to Ukraine, I incessantly work for the sake of expansion and deepening of collaboration with your friendly country. Iraq belongs to the world leaders by its oil and gas resources and I strongly support the idea that Iraqi oil and gas will be transported to Ukraine to meet your domestic needs as well as to Europe through the territory of your country with its developed oil and gas pipelines system. This is an important issue for discussion by the competent public officials and specialists from the Ministry of Oil of Iraq and the Ministry of Energy and Coal Industry of Ukraine. They are skilled to determine the most optimal ways and mechanisms for transporting Iraqi oil and gas to Ukraine, which in 1990's studied possibilities of oil transporting via the Black Sea. There is a specially developed project, so it is good time to conduct negotiations concerning this important issue.

– *Will collaboration between our countries develop at the regional level?*

– According to its Constitution, Iraq is a federative republic and its each province gained wide authorities that include power to cooperate with other countries' regions. So, there are great prospects for establishing relations between independent provinces of Iraq and oblasts of Ukraine. This is especially important for development of economic and cultural relations. In 2011, during our visit to Kharkiv its State Administration proposed to establish twinning relations with Iraqi province of Anbar. Iraqi party accepted this proposal and currently we expect visit of Iraqi province administration delegation to Kharkiv to discuss the opportunities for mutually beneficial cooperation. We also conduct negotiations with other regions of Ukraine.

– *Mr. Ambassador, what would you like to say in conclusion?*

- During the period of my mission in Ukraine that started in June 2010, I gained nice impression of your country and the Ukrainian people. I believe that there are real opportunities for development of our friendly relations in all spheres of life, especially given mutual intent and personal interest of both sides in this matter.

Avail myself of this opportunity to wish your edition a success. I read *Ukraina Dyplomatychna* Yearbook for 2010 interest and I would like to emphasize that it is very rich in content and raises important issues of international policy. Especially, I want to note its diversified materials. So, I am looking forward to your new publications.

Thank you very much for the interview.

Interview was conducted by **Serhii Nagorny**,
expert of the European security issues,
EGF (European Geopolitical Forum);
edited by **Denys Nagorny**,
journalist

Kyiv, April 27, 2012

Беренісе Рендон ТАЛАВЕРА,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Мексиканських Сполучених Штатів в Україні*

ВЕЛИКА ВІДДАЛЬ, ТЕПЛІ СЕРЦЯ

Двадцять років тому, 14 січня 1992 року, Мексика і Україна започаткували дипломатичні відносини, одразу ж після розпаду Радянського Союзу і проголошення незалежності України. Мексика — одна з перших латиноамериканських країн, яка на офіційному рівні розпочала співпрацю з цією пре-

красною країною, беручи до уваги важливість України в контексті Східної Європи, де ваша держава є другою за величиною, населенням та має значний індустріальний та економічний потенціал.

23 січня 2012 року з нагоди 20-ї річниці започаткування двосторонніх відносин, міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко відвідав Мексику, де мав важливі зустрічі з секретарем закордонних справ Мексики Патрицією Еспіноза, з секретарем міністерства фінансів, президентом Палати Депутатів мексиканського Конгресу та з мексиканськими бізнесменами. Під час візиту було поновлено обговорення питань, які цікавлять наші уряди, для поглиблення і подальшого розвитку взаємодії відповідно до потенціалу наших країн.

За ці 20 років дипломатичні відносини між нашими країнами значно зросли завдяки візитам на високому рівні. Зустрічі президентів, офіційних представників урядів обох країн привели до подальшого відкриття посольств, які дають потужний імпульс для поглиблення наших зв'язків. 1997 року Президент України Леонід Кучма відвідав Мексику, а Президент Мексики Вісенте Фокс Кесада, у свою чергу, відвідав Україну з нагоди відкриття посольства Мексиканських Сполучених Штатів у червні 2001 року. З перших років і до 2009 року представниками нашої держави в Україні були тимчасово повірені у спра-

Співробітники Посольства Мексиканських Сполучених Штатів в Україні
Embassy of the Mexican United States to Ukraine officials

вах. Згодом уряд Мексики вирішив підвищити рівень дипломатичного представництва, і я отримала нагоду стати першим Надзвичайним і Повноважним Послом Мексики в Україні і вручити вірчі грамоти Президенту України Віктору Ющенку 17 вересня 2009 року.

Основними офіційними напрямками розвитку наших відносин є такі: зустрічі, які періодично проводяться у Мехіко, на яких обговорюються механізми політичних консультацій та Міжнародна урядова комісія з торгівлі та інвестицій, збори якої буде проведено у рамках бізнес-форуму у Києві цього року.

Наша діяльність полягає: у пропаганді знань про мексиканську культуру серед українців; збільшенні мексиканської присутності в усіх регіонах країни; пізнанні найважливіших аспектів української політики, економіки, соціальної та гуманітарної сфер. Майже три роки я відвідувала різні регіони України як з офіційними візитами, так і для пізнання цієї держави: Львів, Харків, Одеса, Чернівці, Кам'янець-Подільський, Хотин, Сімферополь, Ялта, Умань, Чорнобиль, Донецьк, Дніпропетровськ, Канів. Мені дуже подобається спостерігати як змінюється країна в різні пори року, я завжди з не-

терпінням чекаю подорожі до різних регіонів, щоб більше дізнатися про Україну та розповісти про Мексику, щоб наші народи й надалі зближувались.

Також під час мого перебування в Україні ми багато працювали для налагодження конструктивного політичного діалогу на високих рівнях між урядами наших країн для розвитку двосторонньої торгівлі сільськогосподарською продукцією, послугами, винаходами. Окрім того, обговорення питань використання новітньої наукової та технічної взаємодії у різних сферах, підняття рівня туристичного обміну, для презентації різноманітної та багатой культурі Мексики, її національної кухні. Ми намагаємося також сприяти нашій нечисленній громаді в українському суспільстві. У посольстві працюють чотири офіційні представники Мексики та чотири місцевих співробітники, робота яких дуже важлива для виконання вищезгаданих обов'язків. Наша діяльність зосереджена на таких чотирьох важливих сферах:

- прес-центр, урядовий політичний відділ. Ми підтримуємо стабільний діалог між представниками урядів, регіонів, міст, співпрацюємо з політичними партіями, неурядовими організаціями.

- консульський відділ сприяє українським туристам у Мексиці і нашим громадянам, які проживають в Україні або відвідують її. З цих питань ми полегшили процедуру перети-

ну кордону Мексики для українців з листопада 2010 року, безкоштовно запровадивши електронну авторизацію замість візи. Важливим завданням для нас стало впровадження такої ж електронної процедури та безкоштовного в'їзду до України громадян Мексики.

У питаннях туризму нові електронні можливості подвоїли кількість туристів, які відвідали останнім часом нашу державу; у 2011 році понад 8000 українців відвідали визначні туристичні об'єкти Мексики. Ми беремо участь у туристичних виставках і видаємо спеціалізований туристичний журнал для рекламування нашої країни українцям.

— економічний відділ займається розвитком відносин у галузі обміну товарами та послугами; наша двостороння торгівля значно зросла за останні два роки. Сьогодні обіг становить близько 400 млн дол., але ми думаємо, що надалі він тільки збільшуватиметься.

— відділ культури та взаємодії. За останні три роки зв'язки у культурній сфері зміцнили і вийшли на якісно новий рівень. Ми продовжуємо знайомити українців, які мають великий інтерес до нашої держави, з багатою культурною спадщиною та традиціями Мексики. Ми організуємо різноманітні презентації, художні виставки, концерти, на яких представляємо народну музику та танці, ми беремо участь у кінофестивалях і, звичайно ж, пропагуємо нашу смачну кухню та напої. Також ми багато працюємо для налагодження нових шляхів взаємодії у галузі освіти, науки, культури, технологій, допомагаємо у підписанні угод між вищими навчальними закладами, культурними установами обох країн.

Особисто я і моя донька Надія за ці три роки мали нагоду познайомитися з цією прекрасною та цікавою країною, з її гостинними людьми. Коли ми приїхали сюди, то були захоплені українською історією, багатою культурою та традиціями, архітектурою, смачною кухнею, але більш за все — гостинними людьми. Також приємно бути свідком спільних культурних, ментальних особливостей між Україною та Мексикою: любов до музики, квітів, схожість образотворчого мистецтва. Переді мною постало нове цікаве завдання — вивчення української мови, яке, я сподіваюсь, найближчим часом виконаю.

Berenice Rendon TALAVERA,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Mexico to Ukraine*

REMOTE LAND, WARM HEARTS

Twenty years ago, Mexico and Ukraine established Diplomatic Relations on January 14, 1992, right after the dissolution of the Soviet Union and the proclamation of Ukraine's Independence. Mexico was one of the first Latin American countries to start formal relations with this beautiful country, taking into consideration the importance of Ukraine in the context of Eastern Europe, being the second largest country, the size of its population and of its industrial and economic capacities, which offer great opportunities to foster links between our countries.

This year, on the occasion of the 20th Anniversary of bilateral relations, the Minister of Foreign Affairs Kostyantyn Gryshchenko visited Mexico on January 23, 2012, where he had a very important meeting with our Secretary of Foreign Relations, Patricia Espinosa, with the Secretary of the Treasury and the President of the Chamber of Deputies of the Mexican Congress as well as with Mexican businessmen. In all meetings it was restated the interest of our governments to strengthen the relationship according to the potential that both countries represent.

In these twenty years, our bilateral relation has been growing gradually, first, with high level encounters among Presidents and officials from both governments, and later on with the opening of the respective Embassies, giving a great impulse to our links. In 1997, President Leonid Kuchma visited Mexico, and President Vicente Fox-Quezada visited Ukraine to preside the inauguration of Mexico's Embassy, in June 2005. The first years we had a Chargé d'Affairs as representative until 2009, when the Mexican Government decided to increase the level of diplomatic representation, thus I have the privilege to have been appointed as Mexico's first Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador to Ukraine and presented my Credentials to President Viktor Yushchenko, on September 17, 2009.

The main institutional framework that encloses the development of our relationship are two bodies: the Mechanism for Political

Consultations which had its periodical meeting in Mexico City in 2010, and the Intergovernmental Commission on Trade and Investments that could be held in Kyiv this year along with a Business Forum.

Посольство Мексиканських Сполучених Штатів в Україні
Embassy of the United Mexican States to Ukraine

Our job is focused in fostering a better knowledge and understanding of what Mexico is among Ukrainians; to increase the Mexican presence in all regions of the country and to get to know the most important aspects of Ukraine's political, economic, social and humanitarian spheres. In almost three years, I have had the opportunity to visit different regions of the country for this purpose, either on official capacity or just as pleasure trips to: Lviv, Harkiv, Odesa, Chernivtsi, Kamianets-Podilskyi, Khotyn, Simferopol, Yalta, Uman, Chornobyl, Donetsk, Brovary, Dnipropetrovsk, Kaniv, as well as different surrounding areas of Kiev. I like very much to see how the country looks in different seasons of the year and I am looking forward to keep visiting different regions in order to get to know more about Ukraine and promote better and closer relations with Mexico.

Also, during my stay here, we have been working hard to foster the political dialogue at all the highest levels of Government and Parliament; to strengthen our bilateral trade of goods and

services and promote mutual investments; to explore new scientific and technical cooperation projects in different spheres of mutual interest; to increase the tourist exchanges, and to present a variety of the rich Mexican cultural expressions and gastronomy, as well as to assist our small community in this country. For this, our Embassy has a staff of four Mexican officials and four local employees whose job is very important to support our duties. Our work is focused in these four important areas:

- Government, political and media affairs. We maintain a permanent dialogue with the government authorities from the city, regional and state levels, as well as Parliament, political parties and non governmental organizations as well as media representatives.

- Consular Section in charge of assisting Ukrainians traveling to Mexico and our nationals that live or visit this country. In this area we have facilitated the tourist and business traveling procedures for Ukrainians who, as of November 2010, only require an electronic authorization instead of a visa, free of charge. An important goal for us will be to get the same free entrance permits for Mexicans visiting Ukraine.

- Economic Section in charge of promoting more exchange in goods and services; our bilateral trade has been growing at a steady pace in the last two years, nowadays it amounts to almost 400 million dollars, but we think there is a great potential to increase it further more. In tourist issues, the new advantages of electronic permit have helped to increase by twofold the number of tourists that have been in Mexico lately; in 2011 more than eight thousand Ukrainians visited the wonderful Mexican tourist destinations. We are participating in tourist exhibitions and with specialized tourist magazines to promote more Ukrainian tourism to our country.

- Cultural and Cooperation Section, in this area we have had a very important activity in the last three years, in order to make Ukraine more familiar with our rich cultural heritage and traditions, that we know Ukrainians are very much interested in, so we have presented different Art and photograph exhibitions, concerts of various Mexican musical and dance expressions, we participate in Film festivals and cycles, and of course we promote our delicious gastronomy, wines and spirits. Also we have been working to explore new projects of cooperation in the realms of Education, Culture, Science and Technology and to reach

cooperation agreements between higher education and cultural institutions of both countries.

Personally, during these three years, my daughter Nadia and I have been very fortunate to get acquainted with this beautiful and interesting country and its people who have made us feel very welcomed. When we arrived, we were very nicely surprised of finding about Ukraine's ancestral History, its rich culture and traditions, architecture, the delicious gastronomy, but most of all for the warmth of its people. Also it has been very interesting to witness that Ukraine and Mexico share many similar cultural traits: our ancient civilizations, the love of music, the presence of flowers and some similarities of our arts and crafts. Another interesting aspect has been for me the goal to learn the Ukrainian language.

Надзвичайний і Повноважний
Посол Мексиканських
Сполучених Штатів в Україні
Беренісе Рендон Талавера з
донькою. Канів, 2012 рік
Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary of the United
Mexican States to Ukraine
Berenice
Rendon Talavera with her
daughter. Kaniv, 2012

Ганс-Юрген ГАЙМЗЬОТ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Федеративної Республіки Німеччина в Україні (2008–2012)*

20 РОКІВ НОВІТНІЙ ДИПЛОМАТІ НІМЕЧЧИНИ В УКРАЇНІ

Вісторичному аспекті двадцять років — короткий період, але ми частково враховуємо, що відносини між Україною та Німеччиною почали формуватися понад тисячу років тому. Та все ж за дві останні декади контакти між Німеччиною та Україною зросли як якісно, так і кількісно у таких сферах: бізнес, освіта, туризм, спорт тощо. І, звичайно, любов зблизила наші народи так як ніколи.

Посольство Німеччини в Україні вже багато років відіграє важливу роль у підтримці взаємин між нашими державами. Його офіційно відкрито 7 лютого 1992 року, після чого німецький Посол Генніке Граф фон Бассевітц був першим іноземним дипломатом, який вручив вірчі грамоти Президенту України Леоніду Кравчуку. Відтоді досягнуто вже чимало. Ми хочемо згадати лише декілька, на наш погляд, основних етапів німецької діяльності в Україні. Нове приміщення посольства на вул. Б. Хмельницького було відкрито 3 жовтня 2002 року. Воно має простий, але привабливий дизайн, архітектори Мартіні і Гросман (Martini and Grossman of Rosenhiem) створили будівлю, що презентує сучасну Німеччину в Україні. Церемонія закладання першої цеглини відбулася 2 жовтня 2000 року, федеральний канцлер Герхард Шредер і Президент України Леонід Кучма відвідали офіційне святкування 6 грудня 2001 року. Ми розташовуємося у серці Києва, бо маємо бажання активізувати та збагатити його життя різноманітними прийомами та подіями, такими як концерти, наукові лекції, читання поезії, політичні та історичні дискусії, наприклад, «Діалог про юридичну реформу», який відбився в дискусії на високому офіційному рівні в Україні.

Нам подобається згрупувати події, наприклад: «Дні Німеччини в Криму» (2010 р.), святкування з нагоди 20-ї річниці падіння Берлінського муру (2009 р.), тоді ми

встановили його частинку з Потсдамер Платц перед будівлею посольства. Цей шматок муру нині популярний серед киян та гостей міста; він також нагадує, що процеси реорганізації Німеччини певним чином передували українській незалежності. Отож ми маємо пам'ятати: нас багато що об'єднує, ми маємо пліч-о-пліч рухатися шляхом розвитку в Європі.

Звичайно, взаємодія нашого посольства з українським суспільством обмежується місцем перебування. Ми взаємодіємо з українцями через країну. Наше Генеральне консульство, відкрите в Донецьку (2009 р.), допомагає нам у цьому завданні. Так само як Почесне консульство у Львові, Одесі та Сімферополі. Багато інших німецьких інститутів функціонують в Україні. У культурній сфері – це Гете-інститут і Служба наукового обміну Німеччини (DAAD), що функціонує з 1990-х років. Тисячі молодих українців вчилися і досі навчають в Німеччині, багато з них через зв'язки між навчальними закладами, які налагоджує та підтримує DAAD. Регіони, міста, університети і школи обох країн вибудували тривалі відносини, внаслідок яких з'явилися «культурні посольства в Україні»: Bavaria House в Одесі, Nuremberg House у Харкові та Gedankendach у Чернівцях, культурний центр, назву якого взято з поезії письменниці Рози Аусландер, яка родом з Чернівців. В економічній сфері – це Офіс представників німецького бізнесу, який було відкрито 1993 року для підтримки економічної співпраці. Німецька консультативна група, що надає економічні поради для українських високопосадовців і німецьких урядовців з 1999 року. Офіс GIZ (Німецька Організація Міжнародної Співпраці) впроваджує проекти у сфері енергетичної ефективності сприяння малому та середньому бізнесу та допомагає у підготовці футбольного чемпіонату Євро-12, який матиме велике значення для розвитку дружніх зв'язків з усією Європою.

Посол Ганс-Юрген Гаймзьот вітає гостей з Днем Німецької єдності
Ambassador Hans Jurgen Heimsoeth Addressing Guests on the Day of German Unity

Посольство Німеччини в Україні, Київ, вул. Богдана Хмельницького
German Embassy Building on Khmelnytskoho Street, Kyiv

Hans-Jurgen HEIMSOETH,
*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Federative Republic of Germany to Ukraine (2008–2012)*

20 YEARS OF THE CONTEMPORARY DIPLOMACY OF GERMANY IN UKRAINE

In historical terms, 20 years is a very short time, particularly when we take into account that relations between Kyiv and German states have existed for more than a thousand years. However, over the past two decades the contacts between Germany and Ukraine have grown tremendously, both in number and in depth: business, education, travel, sports, civic exchange and — of course — love have all brought our people closer together than ever before.

The German Embassy in Kyiv has over the years played an important role in fostering our relations. It was officially opened on 7 February 1992. A few days later German Ambassador Hennicke

Гості 20-ї річниці Посольства Німеччини в Україні, 7 лютого 2012 року
Guests at the German Embassy's 20th Anniversary on 7 February 2012

Фрагмент Берлінської стіни з Потсдамської площі
Piece of the Berlin Wall from Potsdamer Platz

Graf von Bassewitz was the first foreign diplomat to hand over his credentials to the President of Ukraine, Leonid Kravchuk. Much has been achieved since then. Let us consider just a few milestones of German activities in Ukraine.

The new Embassy building on Khmelnytskoho street was inaugurated on 3 October 2002. Its simple yet welcoming design by the architects Martini & Grossmann of Rosenheim creates a modern and transparent structure to represent contemporary Germany in Ukraine. The ground-breaking ceremony took place on 2 October 2000, Chancellor Schröder and President Kuchma attended the topping out celebration on 6 December 2001. We use our location in the heart of Kyiv to actively reach out to the public by regularly hosting events such as live concerts, academic lectures, poetry readings and political and historical panel discussions, to name but a few. Our ongoing Dialogue on legal reform has found its place in legal discussions in Ukraine.

We also like to group events into clusters, such as the German days in Crimea in 2010 or the Commemorations to mark the 20th anniversary of the fall of the Berlin Wall in 2009. It was then that we installed a piece of the Wall from Potsdamer Platz in front of our Embassy which is popular with Kyivites and visitors alike as a backdrop for their photographs. It also serves as a reminder that the process leading to Germany's reunification also opened the way to Ukraine's independence. However, we should keep in mind that we still have quite some way to go before Europe is truly united.

Of course, our Embassy's interaction with Ukrainian society is by no means confined to our premises. We interact with Ukrainians throughout the country. Our Consulate-General, set up in Donetsk in 2009, helps us in this task, as do our Honorary Consuls in Lviv, Odesa and Simferopol. Many other German institutions are active in Ukraine. In the cultural sphere, both the Goethe-Institut and the German Academic Exchange Service (DAAD) have been functioning here since the early 1990's. Thousands of young Ukrainians have studied and are studying in Germany, many with scholarships from DAAD. Regions, cities, schools and universities in both countries have built lasting partnerships, some of which have led to the establishment of „cultural embassies“ in Ukraine: Bavaria House in Odesa, Nuremberg House in Kharkiv and Gedankendach in Chernivtsi, a cultural centre that takes its name from a poem by Chernivtsi-born poet Rose Ausländer. In the economic field, the Office of the Delegate of German Business was established in 1993 to help foster economic cooperation. The German Advisory Group has delivered economic advice to decision makers in the Ukrainian and German governments since 1999. The office of GIZ (the German organization for international cooperation) implements projects in the fields of energy efficiency, promotion of small and medium sized businesses and the preparation of the European football championship EURO 2012 this summer, which will be a great opportunity to develop Ukraine's friendly ties right across Europe.

Павол ГАМЖІК,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Словацької Республіки в Україні*

ДАВНЯ ДРУЖБА НАШИХ НАРОДІВ

Співпраця між Словацькою Республікою і Україною обумовлена близькістю наших народів, добросусідськими відносинами. Словацько-український діалог є конструктивним і систематичним, а це створює необхідне підґрунтя для розвитку та поглиблення двосторонньої взаємодії у різних сферах. Словацька Республіка активно підтримує транскордонну співпрацю, процес знищення бар'єрів, що стоять на шляху до безвізового режиму між Україною і Європейським Союзом. Більш інтенсивні відносини, своєю чергою, впливають на рівень регіональних зв'язків — про це, крім іншого, свідчать нещодавно підписані угоди про співпрацю між багатьма регіонами обох наших країн.

Під час моєї дипломатичної діяльності в Україні крім безпосереднього виконання своїх робочих обов'язків я з великим задоволенням подорожую, все глибше пізнаючи вашу чудову країну. Велике враження на мене справили Крим і Закарпаття, Одеса та Ялта. Я залюбки відвідую Ужгород, Харків, Львів, Луцьк та інші, не менш привабливі, міста України. Мені дуже подобається Київ — столиця, яка просто дихає історією, я відчуваю культурне і духовне наповнення цього міста, яке єднає всю країну. Із задоволенням зустрічаюся з українцями, ми спілкуємося, обмінюємося думками. Мене цікавить ваша історія і культура, надзвичайно подобається образотворче мистецтво, архітектура. Навіть кухня повністю відповідає моїм смакам і вподобанням, я залюбки споживаю українські продукти та страви.

Незважаючи на те, що моя місія у Вашій країні триває вже три роки, я був би радий ще певний час працювати в Україні.

Pavol HAMZIK,

*Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador
of Slovak Republic in Ukraine*

GREAT FRIENDSHIP BETWEEN OUR NATIONS

The cooperation between Slovak Republic and Ukraine is facilitated by affinity and good-neighborly relations between our people. The Slovak-Ukrainian dialogue is consequential and systematic; it constitutes a solid foundation for development and strengthening the bilateral actions in different areas. The Slovak Republic is an active supporter of trans-border collaboration, the process aimed at breaking down the barriers to a visa-free regime between Ukraine and the European Union. The deeper level of bilateral cooperation enhances the level of the regional relations, which, among other, is reflected by the recent partnership agreements signed between multiple regions in our countries.

Over the time of my diplomatic mission in Ukraine — beside performance of my direct duties — I took a great pleasure in traveling and studying your wonderful country. I was nicely impressed with Crimea and Transcarpathia, Odesa and Yalta. I never miss an opportunity to visit Uzhgorod, Kharkiv, Lviv, Lutsk and other equally attractive Ukrainian cities and sights. I enjoy Kyiv, the capital that is full of history and where I can feel its cultural and spiritual atmosphere holding together the entire country. In the line of my duties I regularly meet with the Ukrainians, we communicate and exchange notes. I am interested in your history and culture and am very much appealed by its arts and architecture. Even its national cuisine completely meets my tastes and predilections; I adore Ukrainian food.

Although my mission in your country has been lasting for three years I would not mind spending some time more in Ukraine.

Мехмет САМСАР,
*Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Туреччина в Україні*

НАС ЄДНАЄ НЕ ТІЛЬКИ ЧОРНЕ МОРЕ

Дипломатичні відносини між Туреччиною та Україною було встановлено Протоколом, який підписано 3 лютого 1992 року, невдовзі після здобуття Україною незалежності. З огляду на свою важливу роль у підтриманні стабільності у нашому регіоні, Туреччина надає великого значення своїм відносинам з Україною і бажає розвивати співробітництво в усіх сферах. У 2003 році країну було визначено як пріоритетну для розвитку взаємин.

Імпульс, якого набули політичні відносини між Туреччиною та Україною протягом останніх років, отримав подальший розвиток завдяки взаємним візитам на високому рівні. В рамках візиту Міністра закордонних справ Туреччини Ахмета Давутоглу до України 5–6 травня 2010 року, було парафоровано Спільну декларацію про створення Стратегічної Ради Високого Рівня (СРВР) з метою виведення взаємозв'язків Туреччини з Україною до рівня стратегічного партнерства.

Після підписання вказаної Декларації Прем'єр-Міністром Реджепом Таїїпом Ердоганом та Президентом України Віктором Януковичем під час офіційного візиту Прем'єр-Міністра до України 24–25 січня 2011 року, було створено СРВР, і двосторонні відносини піднялися з рівня дружніх і добросусідських відносин до рівня стратегічного партнерства.

СРВР – це орган, в рамках якого раз на рік зустрічається ряд міністрів з обох країн під головуванням Прем'єр-Міністра Туреччини і Президента України для обговорення стану двосторонніх відносин в різних сферах.

Під час візиту Прем'єр-Міністра Реджепа Таїіпа Ердогана, який став поворотним моментом у відносинах між двома країнами, було прийнято рішення розпочати переговори щодо Угоди про зону вільної торгівлі та Угоди про відміну віз.

Костянтин Грищенко, Міністр закордонних справ України, відвідав Туреччину з офіційним візитом 13 липня 2011 року. Під час візиту було проведено перше засідання «Спільної групи стратегічного планування», яку було створено в рамках СРВР під спільним головуванням Міністрів закордонних справ.

Віктор Янукович відвідав Анкару 22 грудня 2011 року для участі у першому засіданні СРВР. Під час цього візиту, Президент України і Прем'єр-Міністр Туреччини підписали спільну заяву. Документ підтверджує важливість першого засідання СРВР і бажання обох сторін підвищувати своє стратегічне партнерство в усіх сферах.

Також в присутності Президента України і Прем'єр-Міністра Туреччини було підписано кілька двосторонніх документів, серед яких Угода між Урядом Туреччини і Урядом України про умови взаємних поїздок громадян, спрямована на відміну візових вимог та План дій з розвитку двосторонніх відносин між Республікою Туреччина і Україною на 2012–2013 роки.

Під час засідання СРВР було прийнято рішення про наступне засідання Стратегічної Ради, яке відбудеться у другій половині 2012 року в Україні.

Економічні відносини між Туреччиною і Україною також значно поліпшилися протягом останніх років, однак тенденція зростання уповільнилася через світову фінансову кризу. Зовнішній товарообіг, який становив 8,2 мільярди доларів США у 2008 році, знизився до 4,1 мільярдів доларів США у 2009 році. Обсяги двосторонньої торгівлі почали відновлюватися у 2010 році і становили більше 5 мільярдів доларів США, станом на сьогодні двостороння торгівля досягла 6 мільярдів доларів США. Під час візиту Прем'єр-Міністра Туреччини до Києва у 2011 році, обидва лідери поставили за мету збільшити щорічний обсяг двосторонньої торгівлі до 20 мільярдів доларів США протягом п'яти років.

Сировина, будучи важливою позицією у збільшенні прибутків промисловості, є основним об'єктом імпорту з України. Вона посідає друге місце після Російської Федерації серед країн, до

яких ми здійснюємо експорт. Імпорт у 2010 році склав 3,8 мільярдів доларів США.

Основними об'єктами експорту до України є цитрусові, продукти нафтохімії, автомобілі, пластмаси та пластмасові вироби, електротехнічне обладнання та електроприлади. Основними об'єктами імпорту є залізо, продукція з вуглецевої сталі, гарячекатане залізо, сталева продукція, алюміній і пшениця.

Понад 400 турецьких компаній працюють в Україні. За оцінками експертів, прямі турецькі інвестиції становлять понад 1 мільярд доларів США. Турецькі будівельні компанії реалізовували в Україні різноманітні проекти, загальна вартість яких перевищує 2,8 мільярдів доларів США.

Туреччина посідає друге місце серед країн, які відвідують українці з туристичною метою. У 2011 році кількість українських громадян, які відвідали Туреччину, становила майже 600 тисяч осіб.

В рамках Угоди про технічну і фінансову співпрацю, підписаної з Україною 14 листопада 2002 року, вартість проєктів, здійснених до цього часу в Автономній Республіці Крим через Координаційний Офіс ТІКА, що знаходиться у столиці Автономної Республіки Сімферополі, становить 22 мільйони доларів США. Турецьке Агентство Співробітництва і Розвитку має бажання поширити свою діяльність по всій Україні.

Присутність кримських татар, які живуть в Україні, розглядається як елемент, який зміцнює дружні відносини між двома країнами. Політика України, спрямована на підтримку репатріації кримських татар та їх облаштування на рідній землі, що схвально сприймається нашою стороною і розглядається як добрий намір. Наш проєкт з будівництва 1000 житлових будинків було втілено в життя; ми ініціювали його з метою надання допомоги у розв'язанні житлової проблеми, яку мали кримські татари після повернення на свою рідну землю після розпаду Радянського Союзу.

Посольство Туреччини в Україні знаходиться в Києві, а також Генеральне Консульство — в Одесі і Почесні Консульства — у Дніпропетровську і Сімферополі. Україна має своє Посольство в Анкарі, Генеральне Консульство у Стамбулі і Почесні Консульства в Чанаккале, Ізмірі та Анталії.

Mehmet SAMBAR,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Turkey to Ukraine*

WE ARE UNITED NOT ONLY BY THE BLACK SEA

Diplomatic relations between Turkey and Ukraine were established with the Protocol signed on 3 February 1992, shortly after acquisition of independence by Ukraine. Given its important role in the maintenance of stability in our region, Turkey attaches importance to its relations with Ukraine and desires to develop cooperation in every sphere. Ukraine was designated as the priority country to develop relations in 2003.

The impetus obtained during recent years in political relations between Turkey and Ukraine, have further gained ground with the reciprocal high level visits. Within the framework of Turkish Foreign Minister Ahmet Davutoglu's visit to Ukraine on 5–6 May 2010, the Joint Declaration on the Establishment of the High Level Strategic Council (HLSC) was initialed with a view to elevating our relations with Ukraine to the level of strategic partnership.

When the aforementioned Declaration was signed by Prime Minister Recep Tayyip Erdogan and Ukrainian President Victor Yanukovych during Prime Minister's official visit to Ukraine on 24–25 January 2011, the HLSC was established and bilateral relations grew to the strategic partnership level from the friendly and good-neighborly relations level. HLSC is a body where several ministers from both countries meet once a year under the chairmanship of Turkish Prime Minister and President of Ukraine and discuss the state of bilateral relations in all areas.

During the visit of Prime Minister Erdogan that became the turning point in the relations between the two countries, decision was taken on the issue of commencing negotiations on the Agreement on Free Trade Zone and the Agreement on Visa Exemption. Mr. Kostyantyn Gryshchenko, Minister of Foreign Affairs of Ukraine, paid an official visit to Turkey on 13 July 2011. During this visit, the first meeting of «the Joint Strategic Planning Group» established within the HLSC under the co-chairmanship of the Ministers of Foreign Affairs, was held.

President Yanukovich visited Ankara on 22 December 2011 for HLSC's first meeting. During this visit, President Yanukovich and Prime Minister Erdogan have signed a joint statement. The document confirms the importance of the first meeting of the HLSC and the desire of both parties to improve their strategic partnership in all areas.

Also, in the presence of President of Ukraine and Prime Minister of Turkey several bilateral documents were signed including the Agreement between the Government of Turkey and the Government of Ukraine on the Terms of Reciprocal Travel of Citizens which aims at abolishing visa requirement and Action Plan on Developing Bilateral Relations between the Republic of Turkey and Ukraine in 2012–2013. During the HLSC, it was decided that the next meeting of the Strategic Council will be held in the second part of 2012 in Ukraine.

Economic relations between Turkey and Ukraine have also improved considerably in recent years. However, the upward trend in these figures has slowed down due to the global financial crisis. Foreign trade turnover which equaled 8.2 billion USD in 2008 dropped to 4.1 billion USD in 2009. Bilateral trade started to recover in 2010 and exceeded 5 billion USD, bilateral trade reached 6 billion USD. During the visit of Prime Minister Erdogan to Kiev

in 2011, the two leaders set as an objective to increase the annual bilateral trade volume to 20 billion USD within five years.

The raw materials, being a starting point in industrial profits, are the major advanced subject of imports from Ukraine. This is the main reason due to which bilateral trade is in Ukraine's favor. Ukraine is at the second position among the countries to which we export after the Russian Federation, along with imports of 3.8 billion USD in 2010.

The major items of exports to Ukraine are citric fruit, petrochemical products, vehicles, plastics and plastic items, electric technical equipment and electric appliances. The major items of imports are iron, products of plain steel, hot-rolled iron and steel products, aluminum and wheat. There are over 400 Turkish companies operating in Ukraine. Turkey's direct investments are estimated to be more than 1 billion USD. Turkish construction companies have realized various projects in Ukraine, value of which exceeds 2.8 billion USD in total. Turkey ranks second among the countries visited by Ukrainian citizens for touristic purposes. In 2011, almost 600.000 Ukrainian citizens visited Turkey.

Within the framework of the Agreement on Technical and Financial Cooperation signed with Ukraine on 14 November 2002, the cost of the projects implemented until present time in the Autonomous Republic of Crimea through TICA Coordinating Office located in the capital of the Autonomous Republic of Crimea, Simferopol, is 22 million USD. The Turkish Cooperation and Development Agency is willing to extend its activities throughout Ukraine.

Presence of Crimean Tatars living in Ukraine is regarded as an element that consolidates friendly relations between the two countries. The Ukrainian policy aimed at supporting to Crimean Tatars' repatriation and settlement in their homeland is favorably accepted by our side and is regarded as good intentions. Our project in the construction of 1000 residential buildings has been implemented; we initiated it with the purpose of providing assistance in the resolution of the housing problem encountered by the Crimean Tatars having returned to their homeland after the collapse of the Soviet Union. Turkey has got its Embassy to Ukraine in Kyiv, Consulate-General in Odessa and Honorary Consulates in Dnipropetrovsk and Simferopol. Ukraine has got its Embassy in Ankara, Consulate-General in Istanbul and Honorary Consulates in Canakkale, Izmir and Antalya.

Батир ЮСУПОВ,

*Тимчасовий Повірений у справах
Республіки Узбекистан в Україні*

«АЙ ДА ГАЛЯ І СУЛТАН. УКРА НА ТА УЗБЕКИСТАН»

2012 рік — знаменний в історії наших країн, 25 серпня ми будемо відзначати 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Республікою Узбекистан та Україною.

Для мене і моєї сім'ї це вже шостий рік перебування в Україні. Ми сміливо можемо сказати, що цей період, напевно, був одним з найбільш насичених і яскравих.

Між Узбекистаном і Україною завжди були міцні дружні зв'язки. Скажу більше, народна дипломатія зіграла, мабуть, не менш важливу роль в їх зміцненні. Тому відносини між нашими народами були закладені задовго до створення нашого дипломатичного представництва у м. Києві на вулиці Володимирській, 16. Історія розвитку наших зв'язків нерозривно пов'язана і з моєю сім'єю.

У 1943 році мій тесть Ходжаєв Фарід Хамрайовіч 18-річним хлопчиною звільняв Київ. У 2010 році на честь 65-ї річниці Великої Перемоги Президент України В.Ф. Янукович нагородив його ювілейним орденом. А моя теща Тимченко Віра Опанасівна передала свої українські гени дочці та онучці. Тому у нас вдома, разом з узбецьким пловом, завжди присутній український борщ. На прийомах у нашому Посольстві вже традиційно звучить пісня «Ай да Галя і Султан. Україна та Узбекистан». Цій пісні вже 70 років і написана вона була у роки війни. А втіленням цієї історії в життя стало створення сім'ї реальних Галі з Києва та Султана з Ташкента, які багато років щасливо живуть в Україні.

Узбекистан в роки війни став для багатьох українців другим домом, а Ташкент в ті важкі часи був осередком культур різних народів. Тут жили і творили Корній Чуковський, Анна Ахматова, поет Василь Уткін, літератор Луговський, Фаїна Раневська, Олексій Толстой, Микола Погодін, автор книги «Чингізхан» Василь Ян. Вдова Михайла Булгакова Олена Сергіївна привезла в евакуацію, як головну коштовність, рукопис ще не опублікованого тоді роману «Майстер і Маргарита».

Посольство Республики Узбекистан
Embassy of Republic of Uzbekistan

Узбецькі письменники Айні, Хамід Алімджан, Абдулла Каххар багато в чому сприяли виданню в 1943 році в Ташкенті збірки віршів «Вибране» А. Ахматової. Таких прикладів можна привести безліч.

Багато сімей у наших країнах, так чи інакше, були пов'язані або з Україною, або з Узбекистаном, хтось служив, хтось жив і працював, хтось відновлював Ташкент після землетрусу в 1966 році, або ліквідував аварію на Чорнобильській АЕС. Гуляючи Ташкентом, ви зустрінете вулиці названі на честь Т. Шевченка та М. Гоголя. У Києві ми з радістю виявили вулиці А. Навої і Ташкентську. Тому, зустрічаючи добре, тепле ставлення українців до нашого народу, я кожен раз собі кажу: це заслуга наших батьків та дідів, які задовго до встановлення дипломатичних відносин заклали такий міцний камінь довіри у відносинах між нашими народами. І наше завдання — продовжувати зміцнювати ці зв'язки.

До слова сказати, історія дипломатії наших країн зародилася набагато раніше створення зовнішньополітичних відомств та ди-

пломатичних представництв наших країн. І знову з особистого життя можу навести приклад: так дід моєї дружини був у 1924 році першим Генконсулом Бухарської Республіки в Туркестані, його помічником був відомий узбецький письменник Садрітдін Айні, дядько мого батька працював у 30-ті роки минулого століття в Шанхаї (Китай) Генконсулом СРСР. І я буду радий, якщо мій син, випускник КІМВ, буде продовжувати дипломатичну династію Узбекистану.

Хочу із задоволенням відзначити, що цей рік для узбецько-українських відносин буде плідним завдяки тому, що відновлено роботу Міжурядової комісії з всебічного співробітництва, дуже важливого інструменту для поглиблення наших економічних та культурно-гуманітарних зв'язків. Упевнений, що за підсумками чергового засідання МУК, проведення якої планують в Ташкенті, буде досягнуто домовленості та прийнято рішення, які допоможуть більш ефективно вирішувати питання всебічного узбецько-українського співробітництва.

Але, безсумнівно, головною подією року в наших відносинах буде давно очікуваний в Україні офіційний візит Президента Узбекистану І.А. Карімова, який стане поворотною подією в

історії традиційних зв'язків між нашими державами тому що Україна і Узбекистан розглядають один одного у якості важливих стратегічних партнерів, і це є пріоритетним у зовнішній політиці наших країн. Це дозволяє з впевненістю і оптимізмом дивитися в майбутнє. А для цього необхідно продовжити нашу спільну роботу.

У висновку хотілося б зазначити, що в нашій роботі активно допомагає Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв. Ми щиро вдячні всьому персоналу ГДП за можливість жити та працювати в комфортних умовах в історичному центрі Києва, в такому чудовому і унікальному будинку, яким є наше посольство.

Batyr YUSUPOV,
*Temporary Charge d'Affaires
of the Republic of Uzbekistan to Ukraine*

20TH ANNIVERSARY OF ESTABLISHING THE DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND UKRAINE

The year 2012 is remarkable in the history of our countries. On August 25 we will celebrate the 20th anniversary of establishing the diplomatic relations between the Republic of Uzbekistan and Ukraine.

For me and my family it is already sixth year of our stay in Ukraine. We can confidently say that this period was, probably, one of the most eventful and powerful.

Uzbekistan and Ukraine have always maintained good friendly relations. I would even say that the popular diplomacy played, perhaps, an equally important role in their strengthening. Therefore, the relations between the two nations were established long before the establishment of our diplomatic mission in Kiev in the Vladimirskaaya st., 16. The history of our relations is inseparably linked with my family.

In 1943 my father-in-law Khodzhaev Farid Hamrayovich, then 18-year boy, participated in the liberation of Kyiv. In 2010 the President of Ukraine Viktor Yanukovich awarded him the Jubilee Order in honor of the 65th anniversary of the Great Victory. My mother-in-law Vera Timchenko passed her Ukrainian genes to my daughter and granddaughter. So at home together with Uzbek pilaf we always have Ukrainian borsch on our dinner table. During receptions at our embassy we traditionally sing the song Ah yes Galya and Sultan, Ukraine and Uzbekistan. This song is 70 years and it was written during the wartime. This song was implemented in the real life, when Galya from Kyiv and Sultan from Tashkent created a family and for many years happily lived in Ukraine.

Uzbekistan became the second home for many Ukrainians during the war period. Tashkent in those difficult times was the center of cultures for different nations. Such prominent figures as Kornei Chukovsky, Anna Akhmatova, the poet Vasily Utkin, the writer Luhovsky, the actress Faina Ranevskaya, Alexei Tolstoy,

Nikolai Pogodin, author of the novel Genghis Khan Vasily Yan lived and worked there. Mikhail Bulgakov's widow Elena brought with her the real treasure — the manuscript of the novel Master and Margarita, which was not yet published. Uzbek writers Aini, Hamid Alimdzhan, Abdullah Kahhar did a lot to help publish in 1943 the collection of poems Favorites by Anna Akhmatova in Tashkent. Such examples are endless.

Many families in our countries, one way or another, were related either with Ukraine or with Uzbekistan — some served in the army, some lived and worked, some restored Tashkent after the earthquake in 1966, some liquidated the aftermath of the Chernobyl disaster. Exploring Tashkent you will find streets named after T. Shevchenko and Gogol. In Kiev, we are pleased to have found the street named after A. Navoi and the Tashkentska street. Every time when I enjoy warm attitude of the Ukrainian people, I always say to myself that this is an achievement of our fathers and grandfathers, who long before the establishment of the diplomatic relations had laid a solid foundation of trust between our two nations. Our task is to further strengthen these ties.

By the way, the history of diplomacy of our countries dated back long before the creation of our foreign ministries and

diplomatic missions. Again, I can give an example from the life of my family: in 1924 my wife's grandfather was the first Consul General of the Republic of Bukhara in Turkistan, the famous Uzbek writer Sadritdin Aini was his assistant, in the 30's of the previous century uncle of my father worked in Shanghai (China) as the Consul General of the USSR. So, I would be happy if my son, a graduate of the Kiev Institute of International Relations, will continue diplomatic dynasty of Uzbekistan.

Інтер'єр Посольства
Interior of the Embassy

I am pleased to state that this year will be fruitful for the Uzbek-Ukrainian relations because the Intergovernmental Commission on the All-Round Cooperation, a very important tool for deepening our economic, cultural and humanitarian ties, resumed its work. I am confident that the next meeting of the Commission to be conducted in Tashkent will result in agreements and decisions that will help to better address the issues of comprehensive Uzbek-Ukrainian cooperation.

The major event of the year in our relations will certainly be the long-awaited official visit of the President of Uzbekistan I. Karimov to Ukraine, which will be a turning point in the history of traditional ties between our countries. Ukraine and Uzbekistan regard each other as important strategic partners and it is a priority in the foreign policy of both countries. This allows looking to the future with confidence and optimism. Thus, we need to continue our work together.

In conclusion I would like to remark that the Directorate General for Rendering Services to Diplomatic Missions helps us a lot in our work. We are very grateful to all GDIP personnel for the opportunity to live and work in comfortable conditions in the historical center of Kyiv, in such a beautiful and unique building, where our embassy is located.

Ар'я МАККОНЕН,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Фінляндія в Україні*

ЩАСТЯ ПРАЦЮВАТИ В УКРАЇНІ

Я була призначена і прибула на посаду Надзвичайного і Повноважного Посла в Україні у кінці серпня минулого року після перебування у Росії (Москва) та Польщі (Варшава). Сьогодні Київ для мене — це місто номер один. Як ви вже зрозуміли, для мене початок роботи в Україні був позитивним. Я одразу прагнула зрозуміти хто є хто, усвідомити політичну ситуацію в країні, щоб покращувати фінсько-українські двосторонні відносини та допомагати фінським компаніям у вашій державі. Я багато подорожувала і подорожую Україною, щоб краще пізнати її. Наразі я відвідала Донецьк, Львів, Хмельницький, Полтаву, Запоріжжя та планую вдруге відвідати Одесу, Харків і Крим перед літньою відпусткою.

З радістю зазначаю, що ми маємо багато складних питань на порядку денному, що є позитивним свідченням активної діяльності посольства. Я задоволена, що ми маємо можливість обговорювати з українськими високопосадовцями сучасні виклики у конструктивній та відкритій атмосфері, наприклад, ми тісно співпрацюємо з державною податковою та митною службами задля взаємної вигоди. Безпосередні контакти дали можливість сприяти започаткуванню багатьох справ та вирішенню проблем, які мають фінські компанії та інвестори в Україні.

Протягом мого перебування в Україні ми прийняли багато делегацій та гостей, наприклад, Комітет з безпеки навколишнього середовища парламенту Фінляндії у квітні. Вони мали конструктивний діалог з українськими колегами, відвідали Чорнобиль і на власні очі побачили як функціонують лабораторії «Sonni» і «Vik», профінансовані Фінляндією та Україною.

Фінська культура досить широко представлена в Україні. Всесвітньо відомий рок-гурт «Nightwish» у травні грав у Києві і, звичайно, ми брали участь в організації цього заходу та мали нагоду зустрітися з творчим колективом за лаштунками. Між іншим, учасники гурту родом з того ж маленького міста у Фінляндії, що і я. Також у Києві мала концерт ще одна видатна

Ар'я Макконен та гурт «Nightwish»
Arja Makkonen and «Nightwish» band

рок-зірка — Тар'я Турунер. Авторка новел Анна-Лена Лаурен презентувала свою останню книгу «У горах всі рівні», яку нещодавно перекладено українською мовою.

Щодо складу співробітників посольства, то він постійно змінюється: хтось приходить і хтось іде. Та все ж за час мого перебування на посаді Посла ми знайшли спільну мову, пізнали один одного, створивши мобільну команду, де кожен знає свої обов'язки. Ми також проводимо заходи з охорони та безпеки життєдіяльності, наприклад, що робити у разі пожежі. У тренуваннях нам допомагають співробітники місцевої протипожежної станції.

Я розділяю своє життя в Україні зі своїм чоловіком Тімо та нашим собакою Феліксом. До речі, ми не забуваємо про наших українських чотириногих друзів. У лютому ми відвідали великий притулок для тварин, який розташовано у Бородянці Київської області, де ми побачили сотні собак, які мали досить непоганий вигляд, незважаючи на обмеженість ресурсів.

Захисники тварин у Фінляндії переймаються умовами життя собак в Україні, деякі мешканці нашої країни запитують, як польсьтво впливає на згадану ситуацію — ми зазначаємо, що намагаємось зробити свій посильний внесок у цій сфері.

Ми маємо мало часу для відпочинку, але завжди виділяємо час, щоб подивитися місто та його околиці. Ми любимо довгі прогулянки, поїздки машиною без конкретних планів та напрямку, бо нам дуже приємно зустрічати пересічних українців на ринках, обмінюватись з ними кількома фразами. Українці дуже дружелюбні, з ними легко знайти спільну мову. Одне з найцікавіших місць у Києві — це Пирогово, який я з радістю рекомендую відвідати кожному, хто цікавиться історією побуту українців.

Музей національної архітектури і побуту «Пирогово»
National architecture and life museum «Pyrogovo»

Arja MAKKONEN,
*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Finland to Ukraine*

IT IS LUCK TO WORK IN UKRAINE

I landed in Ukraine at the end of August last year after having worked in Moscow and Warsaw. Kyiv was my number one choice.

As you can imagine, it has been a flying start! Trying to understand who is who, trying to understand the political situation in Ukraine, trying to boost Finnish – Ukrainian bilateral relations or trying to assist Finnish companies. And I have already travelled extensively getting to know the country. So far I have visited Donetsk, Lviv, Khmelnytsky, Slavuta, Poltava, Zaporizhzhie, Crimea and many other places. I still have Odessa, Kharkiv and Crimea – even twice – on my list before the summer holidays!

I am happy to say that although there are quite a lot of complex questions on the table I am satisfied that we have been able to discuss the challenging issues in a constructive and open atmosphere with many authorities, for example, the State Tax authorities and the State customs service for our mutual benefit. Direct contacts have enabled us to facilitate many issues and solve problems which the Finnish companies and investors have been facing in Ukraine.

During my stay in Ukraine we have received many delegations and guests, for example, the Environmental Committee of the Parliament of Finland in April. They had very constructive talks with their Ukrainian counterparts, visited Chernobyl and saw a demonstration how the mobile laboratory «Sonni» or «Bik» functions, which is donated by Finland to Ukraine.

Finnish culture has been presented also in Ukraine. For example, the world-famous heavy rock band «Nightwish» played in Kyiv in March (see photograph) and of course we took part and had a chance to meet the dynamic band at back stage. By the way, the band and I come from the same small city in Finland. The mega heavy metal star Tarja Turunen had a concert in Kyiv as well – she also comes from my hometown. A novelist Anna-Lena Lauren

Тренування з техніки безпеки на території Посольства
Accident prevention training at the Embassy

Притулок для собак, яким опікується Посольство
Dog shelter is under Embassy's guardianship

Презентація лабораторії «Sonni»
Presentation of the «Sonni» laboratory

Співробітники ГДІП збирають макулатуру спільно з посольством Фінляндії
GDIP employees collecting waste paper together with the Embassy of Finland

Anna-Lena Lauren
Anna-Leena Lauren

presented her latest book «U Gorah Vsi Rivni» which was recently translated into Ukrainian.

The Embassy staff is constantly changing, someone is coming and someone is going. During my time, the staff and I have got to know each other rather well, and we have established a well functioning team where everyone knows what to do. We have also practiced some security and safety measures, for example, what to do in case of fire. Training was organized with the kind help of the local fire station.

I share my life with my spouse Timo and our dog, Felix. We have not forgotten about our Ukrainian four-legged friends, either. In February we visited a large shelter for animals in Borodyanka district of Kyiv region where we could see that hundreds of dogs seemed to be doing rather well despite limited resources. The stray dog issue in Ukraine has also made some headlines in Finland, and some concerned citizens have asked us how the Embassy can influence to improve their conditions (see photograph). We try to do our small share.

Leisure time is scarce but we have found some time to see what is there in the city and nearby. We like to make long walks and drive to a bit further without plans. It is nice just to meet ordinary Ukrainians at market places, change a couple of words. Ukrainians are very friendly and it is easy to approach them. One of the most interesting places is Pyrogovo which I can warmly recommend for anybody interested in how people used to live a long ago.

Now I am already waiting for our summer holidays in Finland, by the lake, of course. Definitely, nothing fancy but simple country life, fishing and relaxing. And the best swimmer of us all is Felix!

Крістіан ШЬОНЕНБЕРГЕР,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Швейцарської Конфедерації в Україні*

ВІДЧУВАЄМО СЕБЕ ЯК ВДОМА

Я і моя дружина Барбара приїхали до Києва у вересні 2011 року, тому наш досвід перебування в Україні ще й досі не можна назвати повним. Та все ж деякі особливості цієї країни ми виокремили досить швидко. До того ж у нас не забрало багато часу те, щоб відчутися в Києві як вдома. Місто пропонує хорошу якість життя: значна кількість культурних подій, парки, гарні ресторани і зручне метро, хороше повітря, дороги не гірші, як в інших країнах. Українці досить привітні. Спочатку вони можуть здатися неприступними, але це здебільшого через те, що іноземна мова викликає незручність. Коли ти, спілкуючись, вживаєш українські чи російські слова, лиця одразу ж прояснюються.

Робота в Укра ні

Робота дипломата в Україні напружена й цікава. Причина в тому, що українське суспільство ще й досі повноцінно не структуроване. Представники держави зацікавлені в тому, що кажуть іноземці, які заходи вони організовують. Українські політики та економісти прислухаються до позицій іноземців (це, до речі, не означає, що їхні пропозиції однозначно будуть втілені в життя). ЗМІ активно беруть інтерв'ю; університети пропонують співпрацю, а студенти насолоджуються дискусіями з іноземцями. Українці також активно беруть участь у подіях і прийомах, організованих посольствами, що створює позитивний контраст порівняно з іншими містами й країнами, мешканці яких дуже зайняті та зосереджені на собі та своїх справах, тому їх важко залучити до різних суспільних подій.

Спільноти вибудовують свої взаємини або на правовій базі, або на дружніх зв'язках. Україна належить до останнього типу. Та все ж фокусування на взаєминах — позитивна особливість в особистому житті, але це перешкода у бізнесі та управлінні.

Іноземні компанії скаржаться на недостатню прозорість, офіційність у різних сферах. Навіть законослухняні компанії можуть зіткнутися з реальними труднощами у зв'язку з тим, що їхні опоненти мають кращі зв'язки. В таких випадках посольство втручається у ситуацію і може змінити її на краще. Я був здивований, як часто мені доводилося брати участь у вирішенні проблем такого типу. Україна може досягти більшого розквіту, якщо захищатиме права людей і компаній упевнено та без виборності.

Посольство

Посольство Швейцарії — це невелика компанія, у якій працює 25 співробітників. Мені пощастило мати в Києві професійну команду з українців та швейцарців. Дехто з них готує та проводить заходи у сфері культури, економіки й політики, хтось займається оформленням майже 120 віз щодня, інші — керівництвом та інфраструктурою посольства. Наша команда, співпрацюючи з Україною, поповнює її державний бюджет приблизно на 18 млн доларів щороку і впроваджує проекти у сферах енергетичної ефективності, охорони здоров'я та обслуговування громадян.

Christian SCHOENENBERGER,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Switzerland to Ukraine*

WE FEEL LIKE HOME

My wife Barbara and I arrived in Kyiv in September 2011. Our experience of Ukraine is therefore still limited. Yet, some trends have rapidly emerged.

It did not take us much time to feel at home in Kyiv. The city offers a good quality of life. There are many cultural events; there are parks, good restaurants and a convenient subway. The quality of air is rather good; and traffic is worse elsewhere. People are mostly friendly. They may seem inaccessible at first. But it is probably their unease with foreign languages which creates this impression. When you venture into some words in Ukrainian or Russian, faces immediately brighten up.

Work in Ukraine

Work as a diplomat in Ukraine is intense and rewarding. The reason for this is that the Ukrainian society is not yet saturated. There is marked interest in what foreigners have to say and in the events they organize. Ukrainian politicians and economic leaders show interest in the positions of foreigners (which does, however, not mean that their proposals would be swiftly implemented). Media are interested in interviews; universities propose co-operations and students enjoy discussing with foreigners. Ukrainians also readily participate in events and receptions which Embassies organize. This contrasts positively with other cities and countries whose inhabitants are so busy or self-centered that it is difficult to get them to events.

Societies are either predominantly rule-based or predominantly relationship-based. Ukraine belongs to the latter. While the focus on relationship is a positive feature in private life, it has draw-backs in business and administration. Foreign companies complain about the lack of a clear legal framework which is applied uniformly to all. Even law-abiding companies can get into existential difficulties because their opponents have better networks. In such a situation,

the Embassy's intervention can make a difference. I was surprised how often I had to intervene in this type of cases. Ukraine could be much more prosperous if it protected the rights of individuals and companies vigorously and without any selectiveness.

The Embassy

The Embassy of Switzerland is a small enterprise with some 25 co-workers. When I arrived in Kyiv, I found a motivated and professional team of Ukrainian and Swiss coworkers. Some of them are managing events in the areas of culture, economy and politics, others process as much as 120 visa requests per day, yet others uphold the administration and infrastructure of the Embassy. The team in charge of technical cooperation with Ukraine manages a yearly budget of about 18 million USD and implements projects in areas like energy efficiency, health and public services.

Д-р Мохамед Саїд АКІЛЬ,

*Надзвичайний і Повноважний Посол
Сирійської Арабської Республіки в Україні*

НАШІ ІСТОРИ ПОЄДНАНІ ЧАСОМ

Насамперед слід сказати, що Сирію з Україною пов'язують дуже теплі відносини з давніх давен. Павло Алеппський, народившись 1627 року в Сирії в місті Алеппо, відвідав Україну разом зі своїм батьком Патріархом Анатохійським Макарієм в 1658 році. Павло Алеппський зробив записи про свої подорожі Росією, Румунією, Молдавією, зокрема й Україною, а саме Галичиною та Івано-Франківщиною. Його записи було опубліковано в 15-ти томах.

Інший сирійський діяч, який залишив вагомий слід в історії України — Тауфік Гаврилович Кезма.

Т. Кезма народився 1882 року в Дамаску. Закінчив Київську духовну семінарію та Київську духовну академію в 1906 році. З 1907 року став помічником проректора Київського університету, викладав церковнослов'янську, грецьку, давньоєврейську, латину, арабську, турецьку та перську мови. У радянський період був науковим співробітником ВУАН, займався арабською філологією. Результатом його наукової діяльності стало створення в 1920–1930-х роках орієнталістської школи з підготовки фахівців-сходознавців, дипломатів і вчених. «Відомо, що твори істориків і географів, які писали арабською мовою, є одними з найцінніших джерел для вивчення Київської Русі, про міжнародні зв'язки цієї наймогутнішої слов'янської держави, про життя та побут давніх слов'ян, про виникнення писемності на Русі [...] вивчення арабського Сходу має величезне значення» — писав Т. Кезма.

За Радянського Союзу зв'язки України з Сирією значно поглибилися. Багато українських фахівців брали участь у будівництві Євфратської греблі та інших життєво важливих споруд у Сирії.

Протягом останніх 50-ти років в Україні навчалось кілька тисяч сирійських студентів. Багато з них одружилися з українками. Кількість спільних шлюбів сягає понад вісім тисяч, отже, крім історії Україну з Сирією пов'язують і тісні сімейні відносини.

Сирійський народ має багато спільних ментальних рис з народом України — це дружелюбність, доброзичливість, гостинність, доброта, чуйність, щирість і багато інших хороших якостей.

Приїхавши до України як Посол, я не відчував себе тут чужим. Україна приваблює мене своєю природою, культурою, історією і, найголовніше — своїм прекрасним народом. За цей час окрім Києва та Київської області я вже встиг відвідати Одесу, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Чернігів та Канів. Багато спогадів і вражень залишилося від цих поїздок. Скрізь я відчував теплоту, любов, щирість українських людей. Сподіваюсь, у найближчому майбутньому мені пощастить відвідати й інші міста та визначні пам'ятки України.

Наше посольство здебільшого опікується питаннями поліпшення відносин з Україною, виконанням низки угод, підписаних між нашими державами, оформленням віз громадянам, які бажають відвідати Сирію, а також справами Сирійської діаспори в Україні.

Мені дуже приємно перебувати в Україні, пізнавати її красу та культуру. А українцям хочу побажати й надалі залишатися такими ж привітними та гостинними.

Dr. Mohammed Said AKIL,

*Extraordinary and plenipotentiary ambassador of
Syrian Arab Republic in Ukraine*

OUR HISTORIES ARE UNITED BY TIME

It should be said right away that relations between Syria and Ukraine have been very cordial since their beginning. Paul of Aleppo, born 1627 in the Syrian city of Aleppo, visited Ukraine along with his father, Patriarch of Antioch Macarios in 1658. Paul of Aleppo kept a journal where he wrote down his impressions about the countries he had visited: Russia, Romania, Moldavia and Ukraine, precisely Galicia and Ivano-Frankivsk. Later, his memoirs were published in 15 volumes.

Another Syrian who had left a considerable trace in the Ukrainian history was Taufik Gavrilovich Kezma. T. Kezma was born in 1882, in Damascus, Syria. After his graduation from the Kyiv Seminary and the Kyiv Ecclesiastical Academy in 1906 he was appointed in 1907 the assistant rector of the Kyiv University where he taught Old Church Slavonic, Greek, Hebrew, Latin, Arab, Turkish and Persian languages. In the Soviet era, T. Kezma was a member in the All-Ukrainian Academy of Sciences where his area of research was primarily the Arab philology. As a result of his scientific efforts in 1920–1930's the Orientalist School was founded. It was the place where the future Orientalists, diplomats and scientists were trained. T. Kezma wrote: «We know that the works of historians and geographers written in Arab are among the most significant sources to study the Kyivan Rus, international relations of the most powerful Slavic state, life and customs of the old Slavs, about first writing documents in the Old Rus [...] and learning the Arab East culture is paramount here».

In the Soviet Union years the relations between Ukraine and Syria had acquired new impetus. Many Ukrainian specialists par-

anticipated in the construction of Euphrates River Dam and other critical civil structures in Syria.

Over the last 50 years Ukraine had hosted several thousand Syrian students. Many of them married the Ukrainians. The total number of mixed marriages exceeds eight thousand so much so that beside history Ukraine is bound with Syria with tight family relations.

Syrian people have a lot in common with the Ukrainians: friendliness, large-heartedness, hospitality, kindness, tenderness, candidness and other appreciable qualities.

Having coming to Ukraine over a year ago to fill the Ambassador position I do not feel myself here a foreigner. Ukraine attracts me with its nature, culture, history, civilization and most

important – with its wonderful people. During my stay beside Kyiv and Kyiv Oblast I had already the chance to visit Odesa, Dniepropetrovsk, Zaporizhia, Chernihiv and Kaniv. These travels left a score of nice memories and impressions. In each of these places I felt warmth, love and understanding of Ukrainians. I hope that the future holds for me the possibility of visiting other places and sights in this country.

Our Embassy deals primarily with issues associated with improvement of bilateral relations with Ukraine, monitoring agreements signed between our parties, issuing visas to private citizens willing to visit Syria and attending to the matters concerning Syrian citizens residing or living in Ukraine.

I find Ukraine a pleasant country with its own beauty and culture. I would like to wish all Ukrainians keep being as hospitable and good-neighborly as they are.

**ГЕНЕРАЛЬНА
ДИРЕКЦІЯ
з обслуговування
іноземних
представництв**

**DIRECTORATE-GENERAL
for Rendering Services to
Foreign Missions**

Павло КРИВОНОС,
генеральний директор
Генеральної дирекції з обслуговування
іноземних представництв

ДВАДЦЯТЬ МИТТЄВОСТЕЙ ЖИТТЯ

Переважна більшість зарубіжних посольств і консульств зарубіжних країн в Україні розташована в Києві. А кожне дипломатичне представництво — це острівець іншого світу у нашій країні. І, безперечно, як буде облаштовано амбасаду — від створення побутових умов, комфорту і затишку, певним чином залежатиме перше враження дипломатів від країни їхньої акредитації.

Посольства, консульства, міжнародні місії потребують постійної уваги, піклування з боку керівництва міста, де вони набули статусу акредитованої установи. Тому 29 квітня 1992 року на базі невеликої бюджетної організації — Управління в справах консульського корпусу, яке обслуговувало 8–10 консульств соціалістичних країн і здебільшого розподіляло дефіцитні товари серед тогочасних працівників дипломатичних установ, за розпорядженням голови Київської міської держадміністрації Івана Миколайовича Салія було створено госпрозрахункову державну установу — Генеральну дирекцію з обслуговування іноземних представництв (ГДІП). Понад сто країн світу майже водночас визнали Україну. Треба було вирішувати питання розміщення посольств та консульств. Київ не був готовий до функції дипломатичного міста-столиці. На початку діяльності ГДІПу перед ним поставили завдання — зробити прорив у цій справі. І справді — нам вдалося його зробити. Спочатку більшість посольств розміщувались у непристосованих для цього приміщеннях, деякі навіть у готелях.

Довелося терміново зайнятися цим питанням, іноді на тимчасовій основі, але влаштувати побут дипломатів.

1992 рік — це проблеми і з бензином, і з приміщеннями, і з харчуванням... Поступово з наполегливістю, пошуком оптимальних підходів ми розв'язували всі проблеми.

Свою роботу ГДІПу доводилося починати практично із чистого аркуша, адже відтепер дирекція мала вирішувати питання не тільки консульств і торгових місій, а посольств великих країн світу, багатьох міжнародних організацій та установ Організації Об'єднаних Націй. А це далеко не одне й те саме. У перші два роки незалежну Україну було визнано урядами понад ста країн. Із більшістю одразу було підписано документи про обмін посольствами. Кабінет Міністрів України, Міністерство закордонних справ України, Київська міська рада при активній участі Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв провели колосальну роботу щодо розміщення дипломатичних представництв. Посольства, розміщені у пристосованих для їхньої роботи офісах чи навіть номерах готелів, невдовзі почали переселятися до приміщень, котрі відповідали вимогам дипломатичної діяльності. Отож головним завданням ГДІПу в ті роки стало вирішення проблем, пов'язаних з підготовкою будівель, де функціонуватимуть посольства, міжнародні організації — спорудження новітніх приміщень й реконструкція та пристосування архітектурних пам'яток під посольства, їхнє технічне та експлуатаційне обслуговування. Треба сказати, що посольства завжди зацікавлені функціонувати у будівлях типу палаццо. І додати — часто підготовка до облаштування такого палаццо для посольства зарубіжної країни рятували його від подальшої руйнації, а може, навіть втрати. Прикладом такої дбайливості можуть бути відновлені будинки, де з часом розмістилися посольства Королівства Норвегії (вул. Стрілецька, 15), Республіки Австрії (вул. Івана Франка, 33), Алжирської Народної Демократичної Республіки (вул. Б. Хмельницького, 64), Апостольської Нунціатури (вул. Тургенєвська, 40), Ісламської Республіки Іран (вул. Круглоуніверситетська, 12), Китайської Народної Республіки (вул. Грушевського, 32), Румунії (вул. М. Коцюбинського, 8), Туркменістану (вул. Пушкінська, 6), комплекс споруд посольства Російської Федерації, резиденції Надзвичайного і Повноважного посла Японії, гольф-клубу в урочищі Оболонь.

Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв — унікальна організація, яка повсякчас дбає про великий іноземний дипломатичний корпус у Києві, докладаючи на-

лежних зусиль, щоб кожному дипломату жилося в українській столиці не тільки комфортабельно, але й цікаво, наповнено... Безперечно, це нелегке завдання, та, водночас, і цікаве. Адже закладається проєкція на позитивне враження іноземців про Україну, її народ, культуру, духовність. Не випадково ГДП виступає не тільки як кваліфікований посередник між державними установами та органами, як гарант якісного і точного виконання різноманітних побутових замовлень, а й справжнім повпредом культури та духовності нашої країни: організовує поїздки дипломатів та членів їхніх сімей у регіони України, влаштовує творчі акції у філармонійних і театральних закладах, залучає іноземних дипломатів до участі в народних гуляннях і святах, що дозволяє глибокому проникненню у духовний світ української нації.

Сьогодні ГДП — розгалужена багатофункціональна виробнича організація, до складу якої входять створені за основними напрямками діяльності дирекції та філія в Ялті:

- «Інпредбудрем» — капітальне будівництво та реконструкція об'єктів, призначених для посольств, резиденцій послів, міжнародних організацій; профілактичний ремонт помешкань диппредставництв, технічний нагляд за ними;

- «Колцентр» — організація побутового обслуговування, лікування, оздоровлення, дозвілля дипломатів та членів їхніх сімей;

- «Інпредкадри» — кадрове забезпечення зарубіжних представництв у Києві українськими фахівцями;

- «Автоцентр» — обслуговування автотранспорту дипломатичних представництв та міжнародних організацій;

- Відділ матеріально-технічного постачання та комплектації надає митно-брокерські послуги. Поряд з профільними дирекціями діє низка підрозділів, які забезпечують роботу Генеральної дирекції — юридичний протоколу, централізована бухгалтерія, нерухомості та договорів, виробничо-технічний.

Головний принцип працівників ГДПУ — від Генерального директора і до рядового бухгалтера чи інженера — професійне вирішення усіх питань, які постають або можуть виникнути у сфері обслуговування посольств, консульств, міжнародних організацій.

Разом із Міністерством закордонних справ України ГДП вважає кінцевим результатом своєї діяльності поліпшення імі-

джу України як великої держави із самобутньою історією та культурою.

Генеральна дирекція від початку не випускала з поля зору одну зі складових своєї діяльності — ознайомлення дипломатів з Україною — великою державою в центрі Європи, що має яскраву та неповторну історію, де чарують зір мальовничі Карпати й омріяний Крим, де можна відвідати давні фортеці й унікальні природні печери, світового рівня музеї, познайомитися з унікальними народними промислами, послухати неперевершених музикантів і оперних виконавців, тобто відкрити іноземним дипломатам усю палітру нашого духовного життя.

До речі, великим попитом користуються екскурсії до Чорнобиля. Про Чорнобиль ніби все знаємо, але якщо людина там побувала особисто, вона сприймає техногенну катастрофу через душу і серце, відкриває його по-своєму, доносить свій спільноті, як власний досвід, інформацію із перших уст.

Першу екскурсійну поїздку по Україні для дипломатичного корпусу ми провели у 1992 році до Умані. Спочатку зробили так би мовити «репетицію»: відремонтували дороги, налагодили побутові умови в головному готелі міста, допомогли в поліпшенні стану алей в дендропарку «Софія Уманська».

Черкащина завжди ставиться з розумінням до наших пропозицій прийняти дипломатичні туристичні групи. Подібні маршрути постійно розробляємо і до Чернігова, Житомира, Рівного. Захоплення дипломатів викликали поїздки до Криму, на Буковину, Поділля, до прадавньої гетьманської столиці Батурина. Нещодавно група дипломатів побувала на могилі Тараса Шевченка в Каневі.

Минулого року зарубіжні дипломати відвідали Одесу — причорноморську перлину, познайомилися не тільки з низкою світового рівня архітектурних перлин, а й з повсякденним життям міста, його культурою, економічним розвитком, можливостями інвестиційної політики, залученням іноземного капіталу.

Після таких поїздок готуємо тематичні випуски журналу «Пам'ять століть» та відеокасети, які даруємо посольствам, міжнародним організаціям, зарубіжним дипломатам. Знаходять відображення цих дипломатичних акцій і сторінки щорічника «Україна дипломатична».

Отож, здійснивши екскурсії майже в усі регіони України за пропозицією Генеральної дирекції з обслуговування іноземних

представництв, кожний дипломат, який з часом завершить свою каденцію у нашій державі, матиме задоволення сказати, як це вже було не раз: «Я ще до вас повернуся — гостем, другом, посланцем».

Серед багатовекторних чинників, з яких складається діяльність Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв, варто відзначити одну сферу, на перший погляд, здавалося б, непрофільну як для такої установи — видавничу діяльність. В її основі — бажання заповнити значну прогалину щодо пропаганди дипломатії як важливої сфери державної діяльності. Але не тільки. Під час спілкування із працівниками зарубіжних посольств та міжнародних організацій відчувалося, як мало і досить поверхово вони знають історію, культуру, мистецтво, духовність, повсякденне життя України — великої європейської держави, у якій випаде працювати. Безумовно, головна роль у провадженні міжнародної діяльності держави належить сьогодні Міністерству закордонних справ України, яке системно й наполегливо розширює українську участь у розвитку світової політики, міждержавних стосунках, розбудовує українську дипломатію, здійснює політичну інтеграцію молодого держави у світовий процес. У цьому напрямі Міністерство спирається не тільки на власні ресурси, державні органи та дипломатичні представництва, а й на всебічну підтримку «народної дипломатії», одним із яскравих виразників якої є Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв (ГДІП), основне завдання якої — створення належних умов діяльності дипломатичних представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні. Розуміючи, що особисті враження і невимушеність безпосередніх спілкувань, зустрічі без протокольних формальностей, ознайомлення з історією, культурою, традиціями народу не тільки залишають у зарубіжних представників незабутні спогади, а й дають змогу глибше пізнати державу, в якій випало представляти свою країну. Дирекція розробила цікаву та багатогранну програму для дипломатів і членів їхніх сімей, яка дасть змогу зрозуміти душу українського народу, національну ментальність, історію та сьогодення держави.

З огляду на це, ГДІП започаткував проект видання щорічного наукового альманаху під лапідарною і чіткою назвою «Україна дипломатична» для висвітлення історії та сьогодення української дипломатії не лише серед українських і зарубіжних

дипломатів, а й створити своєрідний дипломатичний літопис. Ініціатива Генеральної дирекції, яка є видавцем наукового щорічника, здобула підтримку наукової громадськості, передусім гуманітарних інститутів Національної академії наук України, учених провідних вишів країни – Київського національного університету імені Тараса Шевченка і Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.

Коли 2000 року презентували першу книгу «України дипломатичної», реакція запрошених (серед них були відомі історики, дипломати, громадські й політичні діячі) видалась, принаймні для засновників видання, досить приємною. Резонанс, який викликав перший випуск, надав упевненості у доцільності продовження наступних випусків щорічника, а з іншого боку, поставив перед редакцією цілком закономірне завдання готувати кожний наступний випуск збірника за стандартами найвищого наукового рівня. Зараз можемо констатувати, що в Україні виходить особливе видання, яке відтворює історію і сьогодення не тільки вітчизняної, а й зарубіжної дипломатії. У щорічнику подаються публікації та дослідження науково-аналітичного, проблемного характеру, енциклопедично-довідковий блок, який знайомить з біографіями вітчизняних і зарубіжних послів, надає унікальні архівні матеріали, зокрема документи, епістолярій, малознані публікації, нариси, розвідки про діяльність дипломатів, фотохроніку, рецензії, дипломатичні дос'є тощо.

У дванадцяти випусках наукового щорічника «Україна дипломатична» (2000–2012 рр.) побачило світ понад п'ятсот публікацій, які дають усі підстави пишатися цим унікальним проектом, вести мову не тільки про те, що видання зайняло належну нішу серед історичних видань у нашій країні, а й отримало високу оцінку наукової спільноти та дипломатичного корпусу, зокрема й міжнародних організацій ООН і ЮНЕСКО.

Але щорічник «Україна дипломатична» не єдиний видавничий проєкт ГДІПу, яка із розумінням ставиться до проблеми підтримки видання книг з дипломатичної та історичної тематики, краєзнавства, туризму, а також окремих періодичних видань, які розширюють можливості зарубіжних дипломатів для глибшого ознайомлення з економічним, політичним, культурним життям, історією та духовністю нашої країни.

Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв як видавець активно співпрацює з Міжнародним історич-

ним клубом «Планета» (до речі, ГДІП був одним з ініціаторів створення цієї організації), підтримуючи низку спільних періодичних видань: науковий історичний журнал «Пам'ять століть», щорічний альманах «Історичний календар» (п'ятнадцять випусків обсягом 400 сторінок кожний), історичні та теологічні щорічники «Український богослов» та «Духовні студії».

Зазначені видання висвітлюють історію міжнародних зв'язків України з найдавніших часів дипломатії, вміщують статті зарубіжних дипломатів, які розказують про історію та сьогодення своїх країн, подають палітру зв'язків з Україною. Періодичними виданнями активно цікавляться працівники дипкорпусу.

Цього року з'явиться друком сотий номер журналу «Пам'ять століть» — видання, яке має високий авторитет не тільки серед вимогливих читачів, а й наукового корпусу. З журналом співпрацюють провідні українські історики, письменники, діячі культури, політичні та громадські діячі, авторитетні провідники різних церковних конфесій. І знову хочеться навести статистичні дані — у ста номерах було опубліковано майже дві тисячі статей з історичної тематики.

І до цього видання ось уже майже п'ятнадцять років дотична Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв, де чудово усвідомлюють, що історія належить до тих наук, які сконцентровані у собі вагомий потенціал знань про життя, народні традиції, скарби культури, зберігає оцінки діянь визначних особистостей, взаємин між державами.

За безпосередньої участі ГДІПу було реконструйовано і споруджено будівлі посольств Туркменістану (вул. Пушкінська, 6), Республіки Узбекистан (вул. Володимирська, 16), Королівства Нідерланди (Контрактова площа, 7), Республіки Білорусь (вул. Коцюбинського, 3), Грузії (бульвар Шевченка, 25), а також резиденції кількох Надзвичайних і Повноважних послів. Нещодавно в нові приміщення на вул. Танковій, 4 перебралися всі служби посольства США. Зараз ГДІП опікається проектуванням та будівництвом посольств Республіки Казахстан, Республіки Індії. Але будівельна діяльність ГДІПу не вичерпується турботою про належні умови діяльності зарубіжних місій. Дбає дирекція і про побут дипломатів, зарубіжних фахівців, які працюють у сфері поліпшення економічних та торговельних зв'язків різних країн з Україною.

Тому ГДІП з перших днів свого функціонування зайнявся і будівництвом житлових будинків для дипломатів. Зведено

22-поверховий будинок на бульварі Лесі Українки, будинки на вулицях Пирогова, Артема, Гоголівській, Павлівській, Тургеневській. Авторитет ГДІПу дозволив вибрати земельні ділянки і затвердити документацію щодо зведення житла для дипломатів у найкращих і найпрестижніших місцях столиці України, що дуже тішить наших поважних гостей, які мають можливість вибрати квартири відповідно до своїх потреб і смаків. Генеральна дирекція виконувала функції замовника кількох сучасних готелів, які відповідають міжнародним стандартам, зокрема «Radisson SAS Hotel Kyiv», де люблять зупинятися учасники міжнародних переговорів, конференцій тощо, та «Свята Софія» (зараз «Hyatt»). З уваги на досвід ГДІПу її фахівців запросили бути консультантами і під час спорудження п'ятизіркового готелю «Інтерконтиненталь».

Двадцять років діяльності Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв — це не просто певний відтинок часу, не лише ювілей знаної і дуже авторитетної у колах зарубіжних дипломатів організації, а й частка історії української дипломатії, засадничими основами якої є участь України в міжнародному економічному, політичному, гуманітарному, культурному просторі планети, збереження миру і взаєморозуміння між народами. Це те надійне підґрунтя, на якому зводиться міцна будова під назвою «Імідж незалежної України».

Pavlo KRYVONOS,
*Director General
of the Directorate-General
for Rendering Services to Foreign Missions*

TWENTY MOMENTS OF LIFE

The majority of foreign embassies and consulates in Ukraine are located in Kyiv. Every diplomatic mission is a small island of the foreign country in our state. Undoubtedly, the very first impression about Ukraine is in some way formed by the arrangements made for the embassies to appropriately provide every day services in convenient and comfortable surroundings.

Embassies, consulates and foreign missions require permanent attention and care from administration the city, where they are accredited. So, a small budget organization Department for Consular Corps that provided services to 8–10 consulates of the socialist countries consisting mostly in distribution of deficit commodities among the then workers of the diplomatic missions was transformed into a self-financing state enterprise Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions (GDIP) in accordance with the ordinance of the Head of the Kyiv City State Administration Ivan Saliy on April 29, 1992, almost immediately after the proclamation of the sovereignty of Ukraine. It was a very necessary step because in the last years of the USSR there were only seven consulates functioning in Kyiv and we had to decide where to accommodate new embassies and consulates. More than one hundred countries around the world almost simultaneously recognized Ukraine. We had to decide where to accommodate the embassies and consulates. Kyiv was not yet ready to function as a diplomatic capital city. Right after its foundation GDIP was assigned to make a breakthrough in this sphere, and we really did it. At the beginning most embassies were working in the unsuitable premises, some even in the hotels. This was an urgent task to be

addressed so that the every day life of the diplomats would be organized appropriately.

The year 1992 was the period of total shortage – in gasoline, in premises and in food... Gradually we were solving the problems by searching optimal approaches.

The Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions had to start its activities from scratch, because GDIP became responsible not only for the consulates and trade missions, but also for the embassies of many countries of the world and for numerous international organizations and the UN specialized institutions. In the first two years Ukraine was recognized by the governments of more than 100 countries and most of them signed documents about the exchange of embassies. The Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and the Kyiv City Council with active assistance from the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions did a tremendous job on allocation of the diplomatic missions. At the very beginning the most of them were located in offices and even in the hotel rooms, but soon they moved to the premises especially designed for the diplomatic work. Therefore, the main task was to address the problems related to preparation of premises for embassies either by construction of new buildings or refurbishment and reconstruction of the architectural monuments to accommodate the diplomatic staff with all necessary equipment and with its further maintenance. One should say that the embassies are always interested to work in the palazzo-type buildings. Often preparation of such palazzo buildings for the foreign embassies allowed saving them from further decay or even from total destruction. Such restorations helped to preserve the buildings, where the embassy of the Kingdom of Norway (Striletska st., 15), the Embassy of Austria (Ivana Franka st., 33), the Embassy of the People's Democratic Republic of Algeria (Bohdana Khmel'nitskogo st., 64), the Apostolic Nunciature (Turgenivska st., 40), the Embassy of the Islamic Republic of Iran (Kruglounivesytetska st., 12), the Embassy of the People's Republic of China (Hrushevskogo st., 32), the Embassy of Romania (M. Kotsyubynsky st., 8), the Embassy of Turkmenistan (Pushkinskaya st., 6), a set of buildings of the Embassy of Russian Federation, the Residence of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Japan, the golf club in Obolon are located.

The Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions is a unique organization that is taking care of a large foreign diplomatic corps, putting every effort to create comfortable and interesting atmosphere for every diplomat living in the Ukrainian capital. It is a complicated but interesting task, because it lays foundation for creating a positive image of Ukraine, its people, culture and spirituality. It stands to reason that GDIP is not only a skilled mediator between the government authorities, a guarantor of quality and accurate provision of all every day services, but also a real authorized representative of culture and spirituality of Ukraine. GDIP organizes trips for the diplomats and their families in the regions of Ukraine, arranges cultural events and concerts, invites the diplomats to take part in the popular festivals and events, which gives a deeper insight into spiritual world of the Ukrainian nation.

GDIP is a diversified organization uniting five structural departments (directorates) and a branch in Yalta created according the main functions they perform:

- *Rembudekspluatatsia* – is responsible for capital construction and reconstruction of the GDIP objects, refurbishment and maintenance of premises of the diplomatic missions;

- *Inpredkadry* – is responsible for staff support of the missions;

- *Callcenter* – is responsible for recreation, entertainment, health care and every day services;

- *Autocenter* – is responsible for servicing and maintenance of automobiles;

- *Logistics and supply department* provides customs brokerage services.

Along with structural departments there is a number of units supporting the GDIP work, namely legal, protocol, centralized accounting, real estate and contracting, production-engineering.

The main principle of the GDIP employees from the Director General to accountant and engineer is to address professionally all problems that may arise in servicing embassies, consulates and international organizations.

Along with the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine GDIP considers that improvement of the image of Ukraine as a great state with unique history and culture is its ultimate task.

Since the first years of its foundation the GDIP did its best to achieve another objective of its mission: reach out to diplomats

and raise their awareness of Ukraine: a great country in the heart of Europe, with splendid and unique history, with picturesque Carpathian mountains and legendary Crimea, with ancient fortresses and unexplored caves, world level museums, unique craftsmanship, where you can listen to wonderful musicians and opera singers, area with wide spectrum of spiritual life.

By the way, trips to Chernobyl exclusion zone became very popular. The Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of France to Ukraine Jacques Faure recently visited Chernobyl. We all know about Chernobyl but visit to this place adds to this knowledge a personal feeling and realization of the tremendous scale of this technogenous catastrophe. A person discovering Chernobyl in its reality may share this experience with his compatriots from the first hands.

The first trip for the diplomatic corps was organized in 1992 to Uman. First, we made the so-called «rehearsal» – repaired roads, organized services in the main hotel of the city, assisted in cleaning up the arboretum Sofia Umanska.

Дендропарк «Софіївка» зустрів дружин послів дощем,
але настрої від цього не зіпсувалися, 2005 рік
Sofiivka park welcomed wives of the ambassadors by the rain,
nevertheless they were in a cheerful mood, 2005

The Cherkassy Oblast Administration always supports our proposals to receive the diplomatic tourists groups. The same way we work with Chernigov, Zhytomyr and Rivne. Recently a group of diplomats visited the Shevchenko's grave.

Last year the foreign diplomats were exploring Odessa, a pearl on the Black Sea. They not only acquainted with a number of world-level architectural creations, but also with everyday life of the city, its culture, economic development, specifics of the investment policy and opportunities of attracting foreign capital.

After such trips we prepare the special issues of the journal *Pamiyat Stolit* and video materials that we donate to the embassies, foreign organizations and diplomats. These events are also elucidated on the pages of the Yearbook *Ukraina Dyplomatychna*.

So, every diplomat participating in the trips proposed and organized by the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions will be able to say upon completing his or her diplomatic service in Ukraine: «I will be back, as a guest, a friend, a messenger».

Among multi-vector components in the activities of the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions it is worth mentioning one sphere, which seems to be inconsistent with the tasks of this organization, namely the publishing activities. The main idea of this initiative is to bridge a considerable gap in promotion of such important public sphere as diplomacy. But this is not the only idea. In communications with the employees of the foreign embassies and international organizations it became evident, how little they know about history, culture, art, spirituality and every day life of the great European state where they would work. Without doubt, the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine plays the main part in implementation of the international activities of the country. The MFA persistently and in the system manner expands the involvement of Ukraine in development of the world policy and interstate relations; it builds the Ukrainian diplomacy and facilitates political integration of the young state into the world process. In this direction the MFA uses not only its own resources, state authorities and diplomatic missions, but also the all-round support of the «popular democracy» with the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions (GDIP) being its bright manifestation. The main task of GDIP is to create appropriate conditions for activities of the diplomatic missions

of foreign states and offices of the international organizations in Ukraine. Personal impressions and informal atmosphere of direct communications, meetings without protocol formalities, exploration of history, culture and traditions of people not only give to the foreign representatives unforgettable recollections, but also allow them to learn more deeply the country where they are representing their states. With this in view GDIP designed an interesting and comprehensive program for diplomats and their families to allow them better understand the spirit of the Ukrainian people and its national mentality.

With this in mind GDIP initiated publishing of the annual scientific almanac under the lapidary title *Ukraina Dyplomatychna* (Diplomatic Ukraine) not only for propagating the history and the present of the Ukrainian diplomacy among Ukrainian diplomats, but also for creating a unique diplomatic records being ahead of other publishing houses. Initiative of the Directorate General, the publisher of the Year book *Ukraina Dyplomatychna* was supported by the scientific community, in the first place by the humanitarian institutes of the National Academy of Sciences of Ukraine and leading scholars from the universities, namely the Taras Shevchenko National University of Kyiv and M. Dragomanov National Pedagogical University.

When in 2000 the first Yearbook *Ukraina Dyplomatychna* was presented, a response from the invited guests (known historians, diplomats, public and political figures) was positive and very encouraging for the founders. This first recognition was inspiring for continuation of the series, but on the other hand it challenged the founders to keep the publication at the highest possible level. Now we may state that in Ukraine we have a special edition that reconstructs the history and the present of not only domestic but also of foreign diplomacy. The Yearbook differs from other historical editions by its universal nature. It includes scientific and research findings, problem issues, reference and encyclopedic section with the biodata of Ukrainian and foreign ambassadors, unique archive materials, essays, stories about the activities of diplomats, stories in pictures, reviews, diplomatic dossiers and others.

Twenty issues of the scientific Yearbook *Ukraina Dyplomatychna* (2000–2012) contain more than five hundred publications and give all grounds to be proud of this unique project. The Yearbook is recognized not only among historical editions in Ukraine, but also

received high appreciation of the scientific community and the diplomatic corps, the UN and UNESCO.

The Yearbook *Ukraina Dyplomatychna* is not the only publishing project of GDIP, since this organization is really supporting publication of the book on diplomacy and separate periodicals that allow the foreign diplomats make a deeper insight into the economic, political and cultural life of Ukraine, its history and spirit.

The Directorate General on Servicing Foreign Missions as a Publisher is actively cooperating with the International Historical Club Planet (also created with GDIP involvement) by supporting a series of joint periodicals, namely the scientific historical journal *Pamiyat Stolit* (Centuries Memorial), the annual almanac *Historical Calendar* (fifteen issues of 400 pages each), historical and theological annuals *Ukrainian Theologist* and *Spiritual Studies*.

The mentioned issues present a very interesting overview of the history of diplomatic relations, contain publications of foreign diplomats. They are in demand with the employees of the diplomatic corps.

This year the hundredth issue of the periodical *Pamiyat Stolit* was published. This edition has authority not only over the demanding readers, but also over the scientific community. Again a little bit of statistics: almost two thousand articles on historical subjects were published in this periodical.

The Directorate General on Servicing Foreign Missions is also involved in this publication, because its specialists are very well aware that history is the science concentrating the whole potential of knowledge about life, popular traditions, cultural treasures and preserving assessment of the activities of famous figures, relations among the states.

For twenty years the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions developed into a powerful production enterprise implementing large scope of work on servicing employees of foreign embassies and international organizations, diplomats and their family members. The Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions was directly involved in construction of the Embassy of Turkmenistan (Pushkinskaya st., 6), the Embassy of Uzbekistan (Volodymyrskaya st., 16), the Embassy of the Kingdom of Netherland (Kontraktova Square, 7), the Embassy of the Republic of Belarus (Kotsyubinsky st., 3), the Embassy of

Georgia (Shevchenko Blv, 25) as well as a number of residences of the ambassadors extraordinary and plenipotentiary. Quite recently all services of the Embassy of the USA moved to the premises in Tankova st. 4. Curently GDIP is involved in designing and construction of more embassies, particularly, the Embassy of the Republic of Kazakhstan and the Embassy of the Republic of India. Along with construction of residential buildings for the diplomats GDIP creates appropriate conditions for work of foreign missions and cares about comfort of the diplomats and foreign specialists working for improvement of economic and trade relations of various countries with Ukraine.

Therefore, GDIP from the very first days of its activities is involved in construction of residential premises for the diplomats. GDIP has already constructed 22-storied building in Lesi Ukrainki Blv, buildings in Pirovoga, Artema, Gogolivska, Pavlivska and Turgeneva streets. The GDIP authority allows selecting the best locations of the Kyiv city for construction in order to provide opportunities for the guests to choose the apartments to their liking and taste. The Directorate General was the customer for construction of several modern hotels of the best international standards, particularly Radisson SAS Hotel Kyiv, where members of the international negotiations and conferences prefer to stay, and the St. Sofia Hotel (now Hyatt). Acknowledging the experience of the GDIP specialists they were invited to provide consultancy services for construction of the 5-star Hotel Intercontinental.

Twenty years of the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions is not simply a certain period of time, not only the anniversary of the unique international organization known among the diplomatic circles, but also a part of the history of the Ukrainian diplomacy based on the ideas of preserving peace on the planet and mutual understanding among the people. This is the fundamental basis upon which the image of the independent Ukraine is created.

Колектив ГДІП, 1992 рік; 2012 рік
Collective of the GDIP, 1992; 2012

Генеральний директор ГДІП Павло Кривонос дарує видання організації Надзвичайному і Повноважному Послу Російської Федерації Віктору Черномирдину, 2001 рік
Director General of GDIP Pavlo Kryvonos presented edition of the organization to the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Russian Federation to Ukraine Victor Chernomyrdin, 2001

Представники дипломатичного корпусу на новорічному прийнятті у КМДА
Representatives of the Diplomatic Corps at New Year's decision in KCDA

Представники іноземного дипломатичного корпусу біля пам'ятника Тарасу Шевченку у Каневі
Representatives of the foreign diplomatic corps near the Taras Shevchenko, Kaniv

Біля пам'ятника Богдану Хмельницькому у Переяславі-Хмельницькому
Near the Bohdan Khmelnytskyi monument in Pereiaslav-Khmelnytskyi

ДВАДЦАТЬ МИТСВОСТЕЙ ЖИТТЯ

TWENTY MOMENTS OF LIFE

Дипломати біля столітнього дуба
Diplomats are near the one-hundred-year oak

Презентація проекту «Рушник національної єдності»
Presentation of the project *Towel of the National Integrity*

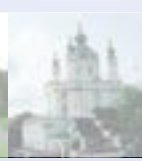
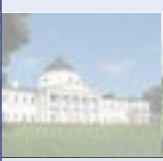

Екскурсія історичним центром Чернівців
Sight-seeing tour in Chernivtsi, 2010

Фото на згадку біля Хотинської фортеці, 2010
Foto as a momento near the Khotyn Fortress, 2010

Зарубіжні гості під час перебування у славному місті Одеса: Надзвичайний і Повноважний Посол Федеративної Республіки Нігерія Ібрагім Падас Касай, генеральний директор ГДІП Павло Кривонос, Надзвичайний і Повноважний Посол Грецької Республіки Георгіос Георгунтзос, Надзвичайний і Повноважний Посол Сполучених Штатів Америки в Україні з дружиною Джон Френсіс Теффт, дружина Надзвичайного і Повноважного Посла Нідерландів в Україні, дружина Надзвичайного і Повноважного Посла Турецької Республіки в Україні, Надзвичайний і Повноважний Посол Азербайджанської Республіки Ейнулла Ядулла оглу Мадатлі

Foreign guests during their stay in the famous City of Odessa: Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Federal Republic of Nigeria Ibrahim Pada Kasai, Director General of the GDIP Pavlo Kryvonos, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Hellenic Republic Georgios Georguntzos, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the United States of America to Ukraine John Francis Tefft with his wife, the wife of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of the Netherlands to Ukraine, the wife of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Turkey in Ukraine, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Azerbaijan Einulla Yadulla Oglu Madatti

На презентації наукового щорічника «Україна дипломатична» Анатолій Зленко, міністр закордонних справ України, Діна Удовенко, Геннадій Удовенко, депутат Верховної Ради України, 2006 рік

At the presentation of the of the year book *Ukraina Dyplomatychna* Anatoliy Zlenko, Minister of Foreign Affairs, Dina Udovenko Hennadii Udovenko, deputy of Velkhovna rady of Ukraine, 2006

Відкриття 17-го благодійного різдвяного ярмарку, 2009 рік
Opening of the 17-th Charity Christmas Fair, 2009

Співробітники Генеральної дирекції представили свій стенд на 19-му благодійному ярмарку, 2011 рік
Workers of Directorate of General presented their stand at 19-th Charity Christmas Fair, 2011

ДВАДЦЯТЬ МИТТЄВОСТЕЙ ЖИТТЯ

TWENTY MOMENTS OF LIFE

Урочисте закладення фундаменту майбутнього посольства Сполучених Штатів Америки
Official opening of building of the Embassy of United States of America

Делегация ГДІП у новому посольстві США
Delegation of GDIP
at new Embassy of USA

Надзвичайний і
Повноважний Посол
США Джон Теффт
та генеральний ди-
ректор ГДІП Павло
Кривонос
Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary of
USA John Tefft and
General Director
of GDIP Pavlo
Kryvonos

Святкування 12-ї річниці ГДІП
Celebration of the 12-th anniversary of the GDIP

18 років ГДІП — 18 кіл на стадіоні
18-th anniversary of the GDIP — 18 cycle at the stadium

Святування 20-ї річниці
ГДІП.
Абдельжаліль Саубрі,
Надзвичайний і
Повноважний Посол
Марокко від імені іноземно-
го дипломатичного корпусу
привітав колектив ГДІП з
ювілеєм
Celebration of the 20-th
anniversary of GDIP.
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary of the
Kingdom of Morocco to
Ukraine Abdelzhalil Saubri
is congratulating GDIP with
its jubilee on behalf of the
diplomatic corps

Народний артист України, народний артист СРСР Дмитро Гнатюк вітає піснею гостей ГДІПу
People's Artist of Ukraine, People's Artist of the Soviet Union Dmytro Gnatuk
congratulated GDIP guests with his song

Павло Кривонос
та Євген Микитенко
Pavlo Kryvonos and
Yevhen Mykytenko

МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ

* ___ * квітня 2012 року

**Вітальне слово до учасників
урочистостей з нагоди
двадцятиріччя утворення
Генеральної дирекції з
обслуговування дипломатичних
представництв**

Шановні учасники урочистого зібрання,

Сердечно вітаю вас зі знаковою подією, що позначає двадцятиліття успішної діяльності Генеральної дирекції Київської міської ради з обслуговування іноземних представництва.

На щире повагу заслуговують висока фаховість і відповідальність працівників Генеральної дирекції у виконанні державних завдань.

Ваша багаторічна плідна праця зі створення сприятливих умов для діяльності посольств і консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні є важливим внеском у зміцнення дружніх взаємин нашої держави як з окремими країнами, так і зі світовим співтовариством в цілому.

З нагоди професійного свята зичу усьому колективіві ГДП доброго здоров'я і благополуччя, невгаснучої енергії і подальших вагомих здобутків на професійній ниві.

З повагою

Костянтин ГРИЩЕНКО

MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS OF UKRAINE

A Word of Salutation to the Participants of the Ceremony on Occasion of the 20-Year Jubilee of the Directorate General for Rendering Services to Diplomatic Missions

Dear participants of the solemn meeting, Let me cordially congratulate you on a significant event that marks twenty years of successful work of the Directorate General for Servicing Foreign Missions at the Kyiv City State Administration. High professionalism and responsibility of the Directorate General in implementing its public duties deserve sincere respect. Your long-standing fruitful work for creating favorable conditions for the embassies and consulates of foreign countries, representatives of international organizations in Ukraine is an important contribution to strengthening the friendly relations of our country with individual countries and with the world community as a whole. On the occasion of your professional holiday I wish the GDIP staff good health and well-being, energy and further significant achievements in the professional field.

Faithfully yours

Kostyantyn GRYSHCHENKO

**ВІТАННЯ
НАДЗВИЧАЙНИХ І ПОВНОВАЖНИХ ПОСЛІВ В УКРАЇНІ
З 20-ТИ РІЧЧЯМ ГДІП**

**CONGRATULATIONS
FROM THE AMBASSADORS EXTRAORDINARY
AND PLENIPOTENTIARY TO UKRAINE
ON 20-TH ANNIVERSARY OF GDIP**

**Беренісе Рендон
Талавера,
Посол Мексики:**

«Прийміть найщирішу подяку від співробітників нашої амбасади з нагоди вашого 20-річчя. Кожному з нас випало відчувати вашу турботу про те, щоб ми мали належні житлово-побутові умови, щоб кожний наш дипломат і наші сім'ї могли відвідувати чарівні куточки України, знайомитися з життям вашого народу. І те, що ми з радістю виконуємо місію, покладену на нас урядом Мексики, розбудовуємо дружні та сталі зв'язки між нашими державами, є велика заслуга ГДІПу, організації, яка дає змогу відчувати справжню турботу України про зарубіжних дипломатів».

**Berenice Rendon
Talavera, Ambassador
of Mexico:**

«Please, accept sincere gratitude from the staff of the Mexican Embassy on the occasion of your 20th year anniversary. Each of us feel and appreciate your care and efforts to create for us appropriate living conditions, to organize for us and members of our families trips to beautiful sites in Ukraine so that we can get acquainted with the life of Ukrainian people. We really enjoy performing the mission assigned to us by the Government of Mexico and building friendly and sustainable relations between the two countries, for which to a great extent we give credit to GDIP that really cares for the foreign diplomats in Ukraine».

**Чуа Теонг Бан,
Посол Малайзії:**

«З нагоди 20-річчя надсилаю найщиріші вітання Генеральній дирекції і хочу подякувати за чудовий сервіс, за вашу турботу і опіку, яку ви проявляєте в задоволенні усіх наших потреб».

**Chuah Teong Ban,
Ambassador
of Malaysia:**

«On the occasion of the 20th anniversary of the Directorate General for Servicing Foreign Missions, please, accept my most sincere congratulations and thanks for your excellent service,

your concern and care that you display in meeting all our needs».

**Шухрат Султонов,
Посол Таджикистану:**

«ГДИП — это та организация, которая помогает работать всем дипломатам, всем посольствам на украинской земле. Мы всегда чувствуем заботу и внимание этой очень важной организации, которая постоянно проявляет внимание к дипломатам, к представительствам других государств в Киеве и хотели бы сердечно поздравить руководство и всех сотрудников ГДИП с этим замечательным днем».

**Shuhrat Sultonov,
Ambassador
of Tajikistan:**

«GDIP is an organization that unites all diplomats and all embassies and helps them to work in the Ukrainian land. We always feel attention and care from this very important organization, which is supporting the

diplomats and missions of other countries in Kyiv and would like to warmly congratulate the GDIP administration and all its employees with this wonderful festive day».

**Юсеф Садака,
Посол Лівану:**

«Хочу не тільки привітати ГДІП з 20-річчям, а й сказати, що дирекція проводить надзвичайно корисну і таку необхідну для дипломатів роботу. Ми постійно відвідуємо цікаві регіони України. Це допомагає краще зрозуміти державу, в якій працюєш. Ніколи не забуду чудові поїздки до Ялти, Одеси, Батурина. Не можу не згадати той факт, що саме ГДІП допомогла знайти гарні приміщення для нашого посольства та резиденції Посла».

**Us eff Sadaka,
Ambassador of Lebanon:**

«I would like not only to congratulate GDIP with its 20-year anniversary, but also to acknowledge the extreme value of this organization whose work is so needed for the diplomats. We regularly take part in the tours in Ukraine organized by GDIP, which helps to better understand the state in which you work. Personally I will never forget the wonderful trip to Yalta, Odessa and Baturin. I can not but mention the fact that it was GDIP that helped us to find good premises for the Embassy and the residence when we needed them».

**Нурберди
Аманмурадов,
Посол
Туркменістану:**

«Действительно это очень важная работа и на этом ответственном посту я желаю всем сотрудникам ГДИПа дальнейших успехов».

**Nurberdy
Amanmuradov,
Ambassador
of Turkmenistan:**

«It is really very important work and I wish further successes to the GDIP and its employees in their efforts».

**Єйнулла Ядулла
оглу Мадатлі,
Посол**

Азербайджану:

«Они уже доказали, что способны организовывать хорошие мероприятия, привлечь все посольства, внимание всех дипломатов, поэтому я от души благодарен им и поздравляю их».

**Einulla ogly Matadli,
Ambassador
of Azerbaijan:**

«They have already proven that they can organize good events and attract attention and interest of all the embassies and diplomats, so I heartily thank them and congratulate them».

**Андріс Фентер,
Посол ПАР
(2008–2011):**

«Заходи, які проводить ГДІП, завжди вражають. Ідея видавничого проекту «Обід з Послами у Києві» — неперевершена, стільки Послів об'єдналися заради спільної мети, заради презентації такої важливої частини своєї культури як кухня. Знаєте, справді хотілося б, щоб в усіх країнах, де я буду працювати, дипломатам надавалися такі ж можливості для роботи як в Україні. Не побоюся сказати, що приїхавши на роботу до Києва, я потрапив у дружні і дбайливі обійми ГДІПу, в яких я перебуваю й досі».

**Andris Fenter,
Ambassador of SAR
(2008–2011):**

«Activities organized by GDIP are always amazing. The idea of the publication «Dinner with the Ambassador in Kyiv» is unforgettable — so many ambassadors were united for presenting an important component of their culture — the national cuisine. It would be wonderful if in other countries the diplomats were provided the same conditions for work as in Ukraine. I should sincerely admit that as soon as I arrived to Kyiv I found myself under care of this organization and stay under it unit now».

**Джон Френсіс
Тейффт, Посол США:**

«З нагоди двадцятиріччя Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв мені хочеться висловити найщирішу подяку її керівництву та працівникам. Нас єднає давня і добра дружба, яка зміцніла в досить складних ситуаціях спорудження нового приміщення Посольства США в Києві. ГДІПу вдалося швидко і професійно полагоджувати найскладніші будівельно-організаційні проблеми, знаходити рішення в різних моментах, щоб дотриматися графіків будівництва, опоряджувальних та комунікаційних робіт. В цій організації працюють справжні професіонали, які піклуються про те, щоб дипломатам працювалося в Україні в найсприятливішому режимі».

**John Francis Tefft,
Ambassador of USA:**

«On the occasion of the twentieth anniversary of the Directorate General for Servicing Foreign Missions I would like to extend my sincere gratitude to its administration and employees. We share a long and

good friendship, which strengthened in very difficult conditions of constructing new premises for the U.S. Embassy in Kyiv. GDIP managed to quickly and professionally address the most complex building and organizational problems, find solutions in various situations in order to meet the working schedules for construction, finishing and communication works. This organization incorporates a team of top professionals, who really care to create the best conditions for the diplomats working in Ukraine».

**Мехмет Самсар,
Посол Туреччини:**

«Хочу від щирого серця побажати ГДІПу, як досить юній організації, святкувати ще багато ювілеїв у майбутньому».

**Mehmet Samsar,
Ambassador of Turkey:**

«I would like with all my heart to wish GDIP as a young organization to have many jubilees in the future».

**Ацо Спасеноскі,
Посол Республіки
Македонія:**

«Український народ дуже гостинний і щирий. Мені це було відомо, ще на Батьківщині. Підтвердження отримав з перших днів перебування у Києві. Вручивши вірчі грамоти, я мав неодноразові зустрічі з генеральним директором Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв паном Павлом Кривоносом. Був захоплений, як вправно, швидко і професійно вирішує ця організація питання, як широко дивиться на дипломатичну роботу зарубіжних представників. Приємно, що в ГДПІ свою місію бачать не тільки у підборі приміщень для посольств чи наданні допомоги в належному утриманні посольських авто, вирішенні побутовотехнічних завдань, а й значно ширше — робити імідж України, безмежно багатой своїм економічним, культурним, духовним потенціалом. Я люблю свою Македонію, а тепер це ж можу сказати й про чарівну Україну. Посольство Македонії разом з вами святкує ювілей Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв».

**Atso Spasenoski,
Ambassador of the
Republic of Macedonia:**

«Ukrainian people are very hospitable and sincere and I knew about it before I came to Ukraine. This knowledge was confirmed from the first days of my stay in Kyiv. After presenting credentials, I had

several meetings with the Director General of the Directorate General for Servicing Foreign Missions Mr. Pavlo Kryvonos. I was amazed at how skillfully, quickly and professionally GDIP solves the organization issues with its broader look at the work of the foreign diplomatic representative. GDIP sees its mission not only in selection of premises for the embassies or assisting in proper maintenance of the embassy cars or solving every day problems, but much broader in promoting Ukraine and creating positive image of this country with its enormous economic, cultural and spiritual potential. I love my native Macedonia and now I may say the same about wonderful Ukraine. The Embassy of Macedonia celebrates the anniversary of the Directorate General for Servicing Foreign Missions together with you».

Дипломатичний корпус України

Diplomatic corps of Ukraine

Надзвичайні і Повноважні Посли України в іноземних державах

*Ambassadors
Extraordinary and Plenipotentiary
of Ukraine in the foreign countries*

**Дані подаються станом
на 5 жовтня 2012 року. Можливі зміни
у складі керівників дипломатичних місій разом
з довідками про них у наступних випусках**

**При підготовці щорічника використано матеріали
УДП МЗС України**

**Information is presented as of October 5, 2012.
Possible changes in composition of the heads
of diplomatic missions
will be provided in the next issues of the edition**

**Data of the Department of the State Protocol of the Ministry
of Foreign Affairs of Ukraine were used for preparation
of the year-book materials**

**Австрійська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Юрій Костенко (1992–1994);
Микола Макаревич (1994–1999);
Володимир Огризко (1999–2005);
Володимир Єльченко (2005–2008);
Євген Чорнобривко (2008–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з червня 2010 року

**Андрій
Березний**

**The Republic
of Austria**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Yurii Kostenko (1992–1994);
Mykola Makarevych (1994–1999);
Volodymyr Ohryzko (1999–2005);
Volodymyr Yelchenko (2005–2008);
Yevhen Chornobryvko
(2008–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June 2010

**Andrii
Bereznyi**

**Азербайджанська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Борис Алексенко (1999–2004);
Степан Волковецький (2006–2008);
Борис Клімчук (2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з лютого 2011 року

**Олександр
Міщенко**

**The Republic of
Azerbaijan**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Borys Aleksenko (1999–2004);
Stepan Volkovetsky (2006–2008);
Borys Klymchuk (2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since February 2011

**Oleksandr
Mischenko**

**Алжирська Народна
Демократична
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Михайло Дашкевич (1999–2004);
Сергій Боровик (2004–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з серпня 2009 року

Валерій Кірдода

**Algerian People's
Democratic
Republic**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Mykhailo Dashkevych (1999–2004);
Serhii Borovyk (2004–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since August 2009

Valerii Kirdoda

**Аргентинська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Никоненко (1993–1994);
Віктор Пащук (1994–2001);
Олександр Майданник (2001–2004);
Олександр Никоненко (2004–2008)

**Надзвичайний і
Повноважний Посол**
з квітня 2008 року

**Олександр
Тараненко**

**The Argentine
Republic**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Nykonenko (1993–1994);
Victor Pashchuk (1994–2001);
Oleksandr Maidannyk (2001–2004);
Oleksandr Nykonenko (2004–2008)

**Ambassador
Extraordinary
and Plenipotentiary**
since April 2008

**Oleksandr
Taranenko**

Королівство Бельгія

Надзвичайні і Повноважні

Посли:

Володимир Василенко (1992–1995);

Борис Тарасюк (1995–1998);

Костянтин Грищенко (1998–2000);

Володимир Хандогій (2000–2006);

Ярослав Коваль (2006–2008);

Євген Бершеда (2008–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з липня 2010 року

Ігор Долгов

The Kingdom of Belgium

Ambassadors Extraordinary and

Plenipotentiary:

Volodymyr Vasylenko (1992–1995);

Borys Tarasyuk (1995–1998);

Kostiantyn Gryshchenko (1998–2000);

Volodymyr Khandohii (2000–2006);

Yaroslav Koval' (2006–2008);

Yevhen Bersheda (2008–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since July, 2010

Ihor Dolhov

Республіка Білорусь

Надзвичайні і Повноважні Посли:

Володимир Желіба (1992–1998);

Анатолій Дронь (1998–2003);

Петро Шаповал (2003–2005);

Валентин Наливайченко (2005–2006);

Ігор Ліховий (2006–2010);

Роман Безсмертний (2010–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з серпня 2011 року

**Віктор
Тихонов**

The Republic of Belarus

Ambassadors Extraordinary and

Plenipotentiary:

Volodymyr Zheliba (1992–1998);

Anatolii Dron (1998–2003);

Petro Shapoval (2003–2005);

Valentyn Nalyvaichenko (2005–2006);

Ihor Likhovyi (2006–2010);

Roman Bezsmertnyi (2010–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since August 2011

**Viktor
Tikhonov**

Республіка Болгарія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Воробйов (1993–1998);
В'ячеслав Похвальський (1998–2004);
Юрій Рилач (2004–2006);
Віктор Кальник (2007–2011)

The Republic of Bulgaria

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Vorobiov (1993–1998);
Vyacheslav Pohvalskyi (1998–2004);
Yurii Rylach (2004–2006);
Victor Kalnyk (2007–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2011 року**

**Микола
Балтажи**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2011**

**Mykola
Baltazhi**

Федеративна Республіка Бразилія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Юрій Богаєвський (2001–2006);
Володимир Лакомов (2007–2010);
Ігор Грушко (2010–2012)

The Federative Republic of Brazil

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Yurii Bohaevs'kii (2001–2006);
Volodymyr Lakomov (2007–2010);
Ihor Grushko (2010–2012)

**Надзвичайний і
Повноважний Посол
з 24 березня 2012 року**

**Ростислав
Троненко**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2010**

**Rostyslav
Tronenko**

Святий Престол
(Ватикан)

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ніна Ковальська (2000–2004);
Григорій Хоружий (2004–2006)

Holly See
(Vatikan)

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Nina Koval'ska (2000–2004);
Grihorii Khoruzhii (2004–2006)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з березня 2006 року**

**Тетяна
Іжевська**

**Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary
since March 2006**

**Tetyana
Izhevskaya**

Сполучене
Королівство
Великобританія
та Північно Ірландія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Сергій Комісаренко (1992–1997);
Володимир Василенко (1997–2002);
Ігор Мітюков (2002–2005);
Ігор Харченко (2005–2010)

The United
Kingdom
of Great Britain
and Northern Ireland

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Serhii Komisarenko (1992–1997);
Volodymyr Vasylenko (1997–2002);
Ihor Mityukov (2002–2005);
Ihor Kharchenko (2005–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2010 року**

**Володимир
Хандогій**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2010**

**Volodymyr
Khandohii**

Соціалістична Республіка В'єтнам

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ростислав Білодід (1999–2003);
Павло Султанський (2003–2008);
Іван Довганич (2008–2010)

Socialist Republic of Vietnam

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Rostislav Belodid (1999–2003);
Pavlo Sultans'kyi (2003–2008);
Ivan Dovhanych (2008–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з липня 2010 року**

**Олексій
Шовкопляс**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2010**

**Oleksii
Shovkoplyas**

Республіка Вірменія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Божко (1996–2001);
Володимир Тягло (2002–2005);
Олександр Божко (2005–2009)

The Republic of Armenia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Bozhko (1996–2001);
Volodymyr Tyaglo (2002–2005);
Oleksandr Bozhko (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2009 року**

Іван Кухта

**Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary
since August 2009**

Ivan Kukhta

Грецька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Борис Корнєєнко (1993–1997);
Юрій Сергєєв (1997–2000);
Віктор Кальник (2001–2005);
Валерій Цибух (2005–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з серпня 2010 року

**Володимир
Шкуров**

The Hellenic Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Borys Kornyyenko (1993–1997);
Yurii Sergeyev (1997–2000);
Victor Kalnyk (2001–2005);
Valerii Tsybukh (2005–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since August 2010

**Volodymyr
Shkurov**

Грузія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Степан Волковецький (1998–2003);
Микола Спис (2003–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з червня 2009 року

**Василь
Цибенко**

Georgia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Stepan Volkovetsky (1998–2003);
Mykola Spys (2003–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June 2009

**Vasyl'
Tsybenko**

Королівство
Данія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Костянтин Масик (1992–1995);
Олексій Рибак (1995–1997);
Ігор Подолев (1997–1999);
Олександр Сліпченко (1999–2002);
Наталія Зарудна (2004–2008);
Олена Полуніна (2008–2009);
Павло Рябікін (2009–2010)

Надзвичайний і
Повноважний Посол
з вересня 2010 року

Михайло
Скуратовський

The Kingdom of
Denmark

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Kostiantyn Masyk (1992–1995);
Oleksiy Rybak (1995–1997);
Ihor Podoliev (1997–1999);
Oleksandr Slipchenko (1999–2002);
Natalia Zarudna (2004–2008);
Olena Polunina (2008–2009);
Pavlo Ryabikin (2009–2010)

Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2010

Mikhaïlo
Skuratovskyy

Естонська
Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Микола Макаревич (1999–2006);
Павло Кіряков (2006–2010)

Надзвичайний і
Повноважний Посол
з листопада 2010 року

Віктор
Крижанівський

The Republic of
Estonia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Mykola Makarevych (1999–2006);
Pavlo Kir'iakov (2006–2010)

Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 2010

Viktor
Kryzhanivskyy

**Федеративна
Демократична
Республіка Ефіопія**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олексій Рибак (2000–2004);
Владислав Дем'яненко
(2005–2009)

**Тимчасовий Повірений
у справах
з вересня 2010 року**

**Олександр
Буравченков**

**The Federal
Democratic Republic
of Ethiopia**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksiy Rybak (2000–2004);
Vladyslav Demianenko
(2005–2009);

**Temporary Charge
D'affaires
since September 2010**

**Oleksandr
Buravchenkov**

**Арабська Республіка
Єгипет**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Віктор Нагайчук (1993–1997);
Сергій Камишев (1997–1998);
Іван Кулеба (1998–2000);
Андрій Веселовський (2001–2005);
Євген Микитенко (2006–2010);
Валерій Григораш (2010–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 19 жовтня 2011 року**

**Євген
Кирilenко**

**The Arab Republic of
Egypt**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Victor Nagaychuk (1993–1997);
Serhii Kamyshev (1997–1998);
Ivan Kuleba (1998–2000);
Andrii Veselovs'kyi (2001–2005);
Yevhen Mykytenko (2006–2010);
Valerii Hryhorash (2010–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since October, 19, 2011**

**Evhen
Kyrylenko**

Держава
Ізраїль

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Юрій Щербак (1992–1994);
Олександр Майданник (1996–1998);
Дмитро Марков (1998–2002);
Олександр Сліпченко (2002–2004);
Ігор Тимофєєв (2005–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з липня 2010 року

**Геннадій
Надоленко**

The State of Israel

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Yurii Shcherbak (1992–1994);
Oleksandr Maidannyk (1996–1998);
Dmytro Markov (1998–2002);
Oleksandr Slipchenko (2002–2004);
Ihor Tymofeev (2005–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since July 2010

**Hennadii
Nadolenko**

Республіка Індія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Георгій Ходоровський (1992–1998);
Валентин Адомайтіс (1998–2000);
Олег Семенець (2001–2006);
Ігор Поліха (2007–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з вересня 2010 року

**Олександр
Шевченко**

The Republic of India

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Georgiy Khodorovskiy (1992–1998);
Valentyn Adomaytis (1998–2000);
Oleh Semenets (2001–2006);
Ihor Polikha (2007–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2010

**Oleksandr
Shevchenko**

**Республіка
Індонезія**

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Ігор Литвин (1997–1999);
Тимчасовий повірений у
справах: Олександр Сіренко (2011–2012)

**The Republic of
Indonesia**

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ihor Lytvyn (1997–1999);
Temporary Charge d'Affaires:
Oleksandr Sirenko (2011–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол:**
з 29 лютого 2012 року

**Володимир
Пахіль**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary:**
since February 29, 2012

**Volodymyr
Pakhil'**

**Ісламська Республіка
Іран**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Іван Майдан (1993–1996);
Володимир Бутяга (1997–2000);
Костянтин Морозов (2000–2002);
Вадим Примаченко (2002–2004);
Володимир Бутяга (2004–2007);
Ігор Логінов (2007–2010)

**The Islamic Republic
of Iran**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Kostyantyn Morozov (2000–2002);
Ivan Maidan (1993–1996);
Volodymyr Butiaha (1997–2000);
Vadym Prymachenko (2002–2004);
Volodymyr Butyaga (2004–2007);
Ihor Loginov (2007–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з жовтня 2010 року

**Олександр
Самарський**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since October 2010

**Oleksandr
Samarskii**

Ірландія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Євген Перелигін (2004–2008);
Борис Базилевський (2008–2010)

Ireland

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Yevhen Perelyhin (2004–2008);
Borys Bazylevskii (2008–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2010 року**

Сергій Рева

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2010**

Serhii Reva

Королівство Іспанія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Гнедих (Тимчасовий
Повірений, 1995–1997);
Олександр Тараненко (1997–2004);
Олег Власенко (Тимчасовий Повірений,
2004–2006);
Анатолій Щерба (2006–2012)

The Kingdom of Spain

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary Oleksandr Gnedykh
(Temporary Charge d'Affaires, 1995–1997);
Oleksandr Taranenko (1997–2004);
Oleh Vlasenko (Temporary Charge
d'Affaires, 2004–2006);
Anatolii Scherba (2006–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 5 липня 2012 року**

**Сергій
Погорельцев**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 5, 2012**

**Serhii
Pogoreltsev**

Італійська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Анатолій Орел (1992–1997);
Володимир Євтух (1997–1999);
Борис Гудима (1999–2004);
Анатолій Орел (2004–2005)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2005 року**

**Георгій
Чернявський**

The Italian Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Anatoliy Orel (1992–1997);
Volodymyr Yevtukh (1997–1999);
Borys Hudyma (1999–2004);
Anatoliy Orel (2004–2005)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2005**

**Georhii
Chernyavskii**

Хашимітське Королівство Йорданія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Євген Микитенко (1997–2001);
Віктор Нагайчук (2003–2008);
Юрій Малько (2008–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з червня 2010 року**

Сергій Пасько

The Hashemite Kingdom of Jordan

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Yevhen Mykytenko (1997–2001);
Viktor Nahaichuk (2003–2008);
Yurii Mal'ko (2008–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since June 2010**

Sergii Pas'ko

Республіка Казахстан

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Віктор Богатир (1993–1999);
Євген Карташов (2000–2001);
Василь Цибенко (2001–2005);
Микола Селівон (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з вересня 2010 року

Олег Дьомін

The Republic of Kazakhstan

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Viktor Bohatyr (1993–1999);
Yevhen Kartashov (2000–2001);
Vasyl Tshybenko (2001–2005);
Mykola Selivon (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2010

Oleh Diomin

Канада

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Левко Лук'яненко (1992–1993);
Віктор Батюк (1993–1996);
Володимир Фуркало (1996–1998);
Юрій Щербак (1999–2003);
Микола Маймескул (2004–2006);
Ігор Осташ (2006–2011);
Михайло Хоменко (2011)

**Тимчасовий Повірений
у справах**
з 19 квітня 2012 року

**Марко
Шевченко**

Canada

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Levko Lukyanenko (1992–1993);
Viktor Batiuk (1993–1996);
Volodymyr Furkalo (1996–1998);
Yurii Scherbak (1999–2003);
Mykola Maimeskul (2004–2006);
Ihor Ostash (2006–2011);
Mykhailo Khomenko (2011)

Charge d'Affairs
since April 19, 2012

**Marko
Shevchenko**

Республіка Кенія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Андрій Веселовський (2002–2003);
Володимир Забігайло (2003–2005);
Владислав Дем'яненко (2006–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з лютого 2010 року

**Володимир
Бутяга**

The Republic Kenya

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Andrii Veselovsky (2002–2003);
Volodymyr Zabihaylo (2003–2005);
Vladyslav Demianenko
(2006–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since February 2010

**Volodymyr
Butyaha**

Китайська Народна Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Анатолій Плюшко (1993–1998);
Ігор Литвин (1999–2001);
Михайло Резник (2001–2004);
Сергій Камишев (2004–2009);
Юрій Костенко (2009–2012)

**Тимчасовий Повірений
у справах**
з жовтня 2012 року

Василь Гамянін

The People's Republic of China

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Anatolii Plushko (1993–1998);
Ihor Lytvyn (1999–2001);
Mikhailo Reznik (2001–2004);
Sergii Kamyshev (2004–2009);
Yurii Kostenko (2009–2012)

Charge d'Affairs
since October 2012

Vasyl' Gamianin

Киргизька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Петро Шаповал (2001–2003);
Володимир Тягло (2005–2008)

The Kyrgyz Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Petro Shapoval (2001–2003);
Volodymyr Tyahlo (2005–2008)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з січня 2008 року**

**Володимир
Соловей**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since January 2008**

**Volodymyr
Solovei**

Республіка Кіпр

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Борис Гуменюк (2003–2007);
Олександр Дем'янюк (2007–2012)

The Republic of Cyprus

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Borys Humenyuk (2003–2007);
Oleksandr Dem'ianyuk (2007–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 21 лютого 2012 року**

Борис Гуменюк

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since February, 2012**

Borys Humeniuk

Республіка Корея

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Михайло Резник (1997–2001);
Володимир Фуркало (2001–2005);
Юрій Мушка (2006–2008);
Володимир Белашов (2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з вересня 2011 року

**Василь
Мармазов**

The Republic of Korea

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Mikhailo Reznik (1997–2001);
Volodymyr Furkalo (2001–2005);
Yuriy Mushka (2006–2008);
Volodymyr Belashov (2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September, 2011

**Vasyl
Marmazov**

Республіка Куба

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Тараненко (1995–1997);
Євген Свиначук (1997–2000);
Віктор Пащук (2001–2005);
Олександр Гнедих (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з червня 2009 року

Тетяна Саєнко

The Republic of Cuba

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Taranenko (1995–1997);
Yevhen Svinarchuk (1997–2000);
Viktor Paschuk (2001–2005);
Oleksandr Hnedykh (2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June 2009

Tetyana Saenko

Держава Кувейт

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Анатолій Бурмаков (2003–2005)

The State of Kuwait

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Anatolii Burmakov (2003–2005)

Надзвичайний і
Повноважний Посол
з листопада 2010 року

**Володимир
Толкач**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 2010**

**Volodymyr
Tolkach**

Латвійська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Віктор Гладуш (1992–1993);
Володимир Чорний (1993–1997);
Віктор Михайловський (1997–2004);
Мирон Янків (2004–2005);
Рауль Чілачава (2005–2010)

The Republic of Latvia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Victor Hladush (1992–1993);
Volodymyr Black (1993–1997);
Victor Mikhailovsky (1997–2004);
Myron Yankiv (2004–2005);
Raul Chilachava (2005–2010)

Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2011 року

**Анатолій
Олійник**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2011**

**Anatolii
Oliinyk**

Литовська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ростислав Білодід (1992–1999);
Валентин Зайчук (2000–2001);
Микола Деркач (2001–2004);
Борис Климчук (2004–2007);
Ігор Прокопчук (2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з травня 2011 року**

**Валерій
Жовтенко**

The Lithuanian Republic

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Rostislav Bilodid (1992–1999);
Valentyn Zaichuk (2000–2001);
Mykola Derkach (2001–2004);
Borys Kylvchuk (2004–2007);
Ihor Prokopchuk (2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since May 2011**

**Valeriy
Zhovtenko**

Ліванська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Сергій Камишев (1998–2001);
Валерій Рилач (2002–2006);
Борис Захарчук (2006–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2009 року**

**Володимир
Коваль**

The Republic of Lebanon

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Serhii Kamyshev (1998–2001);
Valerii Rylach (2002–2006);
Borys Zakharchuk (2006–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2009**

**Volodymyr
Koval'**

Лівія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олексій Рибак (1999–2006);
Геннадій Латій (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2010 року**

**Микола
Нагорний**

Libyan

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksii Rybak (1999–2006);
Hennadii Latii (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2010**

**Mykola
Nagorny**

Республіка Македонія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
В'ячеслав Похвальський (1999–2001);
Павло Кір'яков (2001–2003);
Олексій Шовкопляс (2004–2005);
Віталій Москаленко (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2009 року**

Юрій Гончарук

The Republic of Macedonia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksii Shovkopliias (2004–2005);
Viacheslav Pohvalsky (1999–2001);
Pavlo Kiriakov (2001–2003);
Vitalii Moskalenko (2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2009**

Yurii Honcharuk

Малайзія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Шевченко (2004–2009);
Ігор Лоссовський (2009–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2010 року**

Ігор Гуменний

Malaysia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Shevchenko (2004–2009);
Ihor Lossovs'kyi (2009–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2010**

Ihor Humennyi

Королівство Марокко

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Юрій Малько (2000–2004);
Борис Гудима (2004–2007);
Віталій Йохна (2007–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з травня 2011 року**

**Ярослав
Коваль**

The Kingdom of the Morocco

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Yurii Malko (2000–2004);
Borys Gudyma (2004–2007);
Vitalii Yokhna (2007–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since May 2011**

**Yaroslav
Koval'**

Мексиканські Сполучені Штати

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Тараненко (2004–2007);
Олексій Бранашко (2007–2012)

The Mexican United States

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Taranenko (2004–2007);
Oleksii Branashko (2007–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 25 січня 2012 року**

Руслан Спірін

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since January 25, 2012**

Ruslan Spirin

Республіка Молдова

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Іван Гнатишин (1996–2000);
Петро Чалий (2000–2006)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з березня 2007 року**

**Сергій
Пирожков**

The Republic of Moldova

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ivan Gnatyshyn (1996–2000);
Petro Chalyi (2000–2006)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since March 2007**

**Serhii
Pyrozhkov**

**Федеративна
Республіка Нігерія**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Володимир Бутяга (2001–2005);
Олег Скоропад (2005–2009)

**The Federative
Republic of Nigeria**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Volodymyr Butyaha (2001–2005);
Oleh Skoropd (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2009 року**

**Валерій
Васильєв**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2009 року**

**Valerii
Vasyliiev**

**Королівство
Нідерланди**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Дмитро Марков (2002–2008);
Василь Корзаченко (2008–2011)

**The Kingdom of the
Netherlands**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Dmytro Markov (2002–2008);
Vasil Korzachenko (2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з березня 2011 року**

**Олександр
Горін**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since March 2011**

**Oleksandr
Gorin**

**Федеративна
Республіка Німеччина**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Іван Пісковий (1992–1994);
Юрій Костенко (1994–1997);
Анатолій Пономаренко (1997–2004);
Сергій Фареник (2004–2005);
Ігор Долгов (2005–2008);
Наталія Зарудна (2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з 22 червня 2012 року

Павло Клімкін

**The Federative Republic
of Germany**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ivan Piskovyi (1992–1994);
Yurii Kostenko (1994–1997);
Anatolii Ponomarenko (1997–2004);
Serhii Farenik (2004–2005);
Ihor Dolhov (2005–2008);
Natalia Zarudna (2008–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June, 2012

Pavlo Klimkin

Королівство Норвегія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ігор Сагач (2004–2008);
Олександр Цветков (2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з 29 лютого 2012 року

**Юрій
Оніщенко**

The Kingdom of Norway

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ihor Sagach (2004–2008);
Oleksandr Tsvetkov
(2008–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since February, 2012

**Yurii
Onishchenko**

**Об'єднані Арабські
Емірати**

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з листопада 2010
року**

Юрій Полурез

**The United
Arab Emirates**

**Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 2010**

Yurii Polurez

**Ісламська Республіка
Пакистан**

**Надзвичайні і Повноважні Посли:
Володимир Пономаренко (2002–2004);
Ігор Поліха (2004–2007);
Ігор Пасько (2007–2011);
Олег Шевченко (2011–2012)**

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 25 січня 2012 року**

**Володимир
Лакомов**

**The Islamic Republic of
Pakistan**

**Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Volodydyr Ponomarenko (2002–2004);
Ihor Polikha (2004–2007);
Oleg Shevchenko (2011–2012)**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since January 25, 2011**

**Volodymyr
lakomov**

Південно-Африканська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ігор Турянський (2000–2004);
Михайло Скуратовський (2004–2008)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з липня 2008 року**

**Валерій
Гребенюк**

Republic of South Africa

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Igor Turyanskiy (2000–2004);
Mikhailo Skuratovskiy (2004–2008)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2008**

**Valerii
Grebeniuk**

Республіка Польща

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Геннадій Удовенко (1992–1994);
Теодозій Старак (Тимчасовий Повірений)
(1994–1995);
Петро Сардачук (1995–1998);
Дмитро Павличко (1999–2002);
Олександр Никоненко (2002–2003);
Ігор Харченко (2003–2006);
Олександр Моцик (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2010 року**

**Маркіян
Мальський**

The Republic of Poland

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Gennady Udovenko (1992–1994);
Teodozyi Starak (Charge d'Affairs)
(1994–1995);
Petro Sardachuk (1995–1998);
Dmytro Pavlychko (1999–2002);
Oleksandr Nikonenko (2002–2003);
Ihor Kharchenko (2003–2006);
Oleksandr Motsyk (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2010**

**Markiyan
Malskii**

Португальська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Анатолій Зленко (за сумісництвом)
(1997–2000);
Костянтин Тимошенко (2001–2005);
Ростислав Троненко (2005–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з вересня 2010 року

**Олександр
Никоненко**

The Portuguese Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Anatolii Zlenko (with concurrent
accreditation) (1997–2000);
Kostyantyn Tymoshenko (2001–2005);
Rostyslav Tronenko
(2005–2010)
**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2010

**Oleksandr
Nykonenko**

Російська Федерація

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Володимир Крижанівський
(1992–1994);
Володимир Федоров (1995–1999);
Микола Білоблосцький (1999–2005);
Олег Дьомін (2006–2008);
Костянтин Грищенко (2008–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з липня 2010 року

**Володимир
Єльченко**

The Russian Federation

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Volodymyr Kryzhaniv's'kii (1992–1994);
Volodymyr Fedorov (1995–1999);
Mykhola Biloblots'kii (1999–2005);
Oleh Diomin (2006–2008);
Konstantyn Grischenko
(2008–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since July 2010

**Volodymyr
Yelchenko**

Румунія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Леонтій Сандуляк (1992–1995);
Олександр Чалий (1995–1998);
Ігор Харченко (1998–2000);
Антон Бутейко (2000–2003);
Теофіл Бауер (2004–2005);
Юрій Малько (2005–2008);
Маркіан Кулик (2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний посол**
з 13 квітня 2012 року

Теофіл Бауер

Romania

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Leontii Sandulyak (1992–1995);
Oleksandr Chalyy (1995–1998);
Ihor Kharchenko (1998–2000);
Anton Buteyko (2000–2003);
Teofil Bauer (2004–2005);
Yurii Malko (2005–2008);
Markian Kulyk (2008–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since April 13, 2012

Teofil Bauer

Королівство Саудівська Аравія

Надзвичайний і
Повноважний Посол:
Леонід Гур'янов (2002–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з червня 2009 року

Петро Колос

The Kingdom of Saudi Arabia

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Leonid Gurianov (2002–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June 2009

Petro Kolos

Республіка Сенегал

The Republic of Senegal

Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2008 року

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary
since 2008

Андрій Заяць

Andrii Zaiats'

Республіка Сербія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Володимир Фуркало (1998–2001);
Руслан Демченко (2003–2005);
Анатолій Олійник (2005–2009)

The Republic of Serbia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Volodymyr Furkalo (1998–2001);
Ruslan Demchenko (2003–2005);
Anatoliy Oliinik (2005–2009)

Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2009 року

Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2009

Віктор Недопас

Victor Nedopas

**Сирійська Арабська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Володимир Коваль (2002–2008);
Олег Семенець (2008–2011)

**Тимчасовий Повірений
у справах**
з серпня 2012 року

Євген Жупеєв

**The Syrian Arab
Republic**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Volodimir Koval (2002–2008);
Oleg Semenets (2008–2011)

Charge d’Affairs
since August 2012

Yevhen Zhupeev

**Республіка
Сінгапур**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Горін (2003–2006);
Віктор Маштабей (2006–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з вересня 2010 року

**Павло
Султанський**

**The Republic of
Singapore**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Horin (2003–2006);
Victor Mashtabey (2006–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2010

**Pavlo
Sultanskyi**

Словацька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Роман Лубківський (1992–1993);
Петро Сардачук (1993–1994);
Дмитро Павличко (1995–1998);
Юрій Рилач (1998–2004);
Сергій Устич (2004–2005);
Інна Огнівець (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з вересня 2010 року

Олег Гаваші

The Republic of Slovakia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Roman Lubkivskyi (1992–1993);
Petro Sardachuk (1993–1994);
Dmitro Pavlychko (1995–1998);
Yuryi Rylach (1998–2004);
Serhii Ustich (2004–2005);
Inna Ognivets (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2010

Oleh Gavashi

Республіка Словенія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Іван Гнатишин (2004–2006);
Вадим Примаченко (2007–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з серпня 2011 року

**Микола
Кириченко**

The Republic of Slovenia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ivan Hnatushyn (2004–2006);
Vadym Prymachenko
(2007–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since August 2011

**Mykola
Kyrychenko**

**Сполучені Штати
Америку**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олег Білорус (1992–1994);
Юрій Щербак (1994–1998);
Антон Бутейко (1998–1999);
Костянтин Грищенко (2000–2003);
Михайло Резнік (2003–2006);
Олег Шамшур (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2010 року**

**Олександр
Моцик**

**The United States of
America**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleh Bilorus(1992–1994);
Yurii Shcherbak (1994–1998);
Anton Buteiko (1998–1999);
Konstantin Gryshchenko (2000–2003);
Mykhailo Reznik (2003–2006);
Oleh Shamshur (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2010**

**Oleksandr
Motsik**

**Республіка
Таджикистан**

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол
з 30 серпня 2012 року**

Віктор Нікітюк

**The Republic of
Tadjikistan**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 30, 2012**

Victor Nikitiuk

Королівство Та ланд

Надзвичайний і Повноважний
Посол:
Ігор Гуменний (2004–2008)

The Kingdom of Thailand

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ihor Gumennyi (2004–2008)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2008 року**

**Маркіян
Чучук**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2008**

**Markiyon
Chuchuk**

Туніська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олег Дяченко (1997–2000);
Олексій Рибак (2002–2004)

The Republic of Tunis

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleh Diachenko (1997–2000);
Oleksiy Rybak (2002–2004)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2007 року**

Валерій Рилач

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2007**

Valerii Rylach

Республіка Туреччина

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олексій Шовкопляс (1997);
Олександр Моцик (1997–2001);
Ігор Долгов (2002–2004);
Олександр Міщенко (2005–2008)

The Republic of Turkey

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksiy Shovkopyas (1997);
Oleksandr Motsyk (1997–2001);
Ihor Dolhov (2002–2004);
Oleksandr Mishchenko (2005–2008)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з липня 2008 року

**Сергій
Корсунський**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2008**

**Serhii
Korsunskii**

Туркменістан

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Вадим Чупрун (1995–2004);
Віктор Майко (2005–2010)

The Republic of Turkmenistan

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Vadym Chuprun (1995–2004);
Victor Maiko (2005–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з липня 2010 року

**Валентин
Шевальов**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2010**

**Valentyn
Shevaliov**

Угорська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Орест Климпущ (1997–2003);
Юрій Мушка (2003–2006);
Дмитро Ткач (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з серпня 2010 року

Юрій Мушка

The Republic of Hungary

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Orest Klimpush (1997–2003);
Yuri Mushka (2003–2006);
Dmitro Tkach (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since August 2010

Yurii Mushka

Республіка Узбекистан

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Володимир Сметанін (1993–1999);
Анатолій Касьяненко (2000–2005);
В'ячеслав Похвальський (2006–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з лютого 2011 року

Юрій Савченко

The Republic of Uzbekistan

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Volodymyr Smetanin (1993–1999);
Anatolyi Kas'yanenko (2000–2005);
Viacheslav Pokhvalskyi
(2006–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since February 2011

Yurii Savchenko

Республіка Фінляндія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Сліпченко (1992);
Костянтин Масик (1992–1997);
Ігор Подолєв (1997–2001);
Петро Сардачук (2001–2003);
Олександр Майданик (2007–2007)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
*з грудня 2007 року –
жовтень 2012 рік*

**Андрій
Дешиця**

The Republic of Finland

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Slipchenko (1992);
Kostiantyn Masyk (1992–1997);
Ihor Podoliev (1997–2001);
Petro Sardachuk (2001–2003);
Oleksandr Maidanyk
(2003–2007)
**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
*since December 2007 –
October 2012*

**Andrii
Deshchytza**

Французька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Юрій Кочубей (1992–1997);
Юрій Сергєєв (2003–2007);
Костянтин Тимошенко (2007–2010)

**Надзвичайний і
Повноважний Посол**
з червня 2010 року

**Олександр
Купчишин**

The Republic of France

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Yury Kochubei (1992–1997);
Yurii Serheev (2003–2007);
Konstantin Tymoshenko
(2007–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June 2010

**Oleksandr
Kupchishyn**

Республіка Хорватія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Маркіян Лубківський (2007–2009);
Борис Зайчук (2009–2010)

The Republic of Croatia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Markyian Lubkivskyi (2007–2009);
Borys Zaychuk (2009–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з жовтня 2010 року**

**Олександр
Левченко**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since October 2010**

**Oleksandr
Levchenko**

Чеська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Роман Лубківський (1992–1995);
Андрій Озадовський (1995–1999);
Сергій Устич (1999–2004);
Іван Кулеба (2004–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з червня 2009 року**

Іван Грицак

The Czech Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Roman Lubkivsky (1992–1995);
Andrii Ozadovskyi (1995–1999);
Serhii Ustych (1999–2004);
Ivan Kuleba (2004–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since June 2009**

Ivan Grytsak

Чорногорія

Надзвичайний
і Повноважний Посол
з грудня 2008 року

**Оксана
Слюсаренко**

The Republic of Montenegro

Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since December 2008

**Oksana
Slyusarenko**

Швейцарська Конфедерація

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Олександр Сліпченко (1993–1997);
Ніна Ковальська (1998–2000);
Євген Бершеда (2000–2003);
Сюзанна Станік (2003–2004);
Остап Юхимович (2004–2008)

Надзвичайний
і Повноважний Посол
з травня 2008 року

Ігор Дір

The Swiss Confederation

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oleksandr Slipchenko (1993–1997);
Nina Kovalska (1998–2000);
Evhen Bersheda (2000–2003);
Susanna Stanik (2003–2004);
Ostap Yuhymovych
(2004-2008)

Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since May 2008

Igor Dir

Королівство Швеція

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Костянтин Масик (1992–1994);
Ігор Подолєв (1997–1999);
Олександр Сліпченко (1999–2002);
Леонід Кожара (2003–2004);
Анатолій Пономаренко (2007–2008);
Євген Перебийніс (2008–2011)

The Kingdom of Sweden

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Kostiantyn Masyk (1992–1994);
Ihor Podoliev (1997–1999);
Oleksandr Slipchenko (1999–2002);
Leonid Kozhara (2003–2004);
Anatolii Ponomarenko (2007–2008);
Yevhen Perebyinis (2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 11 листопада
2011 року**

**Валерій
Степанов**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 11, 2011**

**Valerii
Stepanov**

Японія

Надзвичайні і Повноважні
Посли:
Михайло Дашкевич (1995–1999);
Юрій Костенко (2001–2006);
Володимир Макуха (2006–2006)

Japan

Ambassadors Extraordinary
and Plenipotentiary:
Mikhail Dashkevych (1995–1999);
Yurii Kostenko (2001–2006);
Volodimir Makuha (2006–2006)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з квітня 2007 року**

**Микола
Кулінич**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since April 2007**

**Mykola
Kulynich**

Надзвичайні і Повноважні Посли іноземних держав в Україні

*Ambassadors
Extraordinary and Plenipotentiary
of the foreign countries
in Ukraine*

**Дані подаються станом
на 5 жовтня 2012 року. Можливі зміни
у складі керівників дипломатичних місій разом
з довідками про них у наступних випусках**

***При підготовці щорічника використано матеріали
УДП МЗС України***

**Information is presented as of October 5, 2012.
Possible changes in composition of the heads
of diplomatic missions
will be provided in the next issues of the edition**

***Data of the Department of the State Protocol of the Ministry
of Foreign Affairs of Ukraine were used for preparation
of the year-book materials***

**Австрійська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Георг Гергардт Вайсс (1992–1997);
Клаус Фаб'ян (1997–2001);
Міхаель Місс (2001–2006);
Йозеф-Маркус Вукетіч (2006–2010)

**The Republic
of Austria**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Georg Gerhard Weiss (1992–1997);
Klaus Fabian (1997–2001);
Michael Miess (2001–2006);
Josef-Markus Wuketich (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2010 року**

**Вольф Дітріх
Хайм**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2010**

**Wolf Dietrich
Heim**

**Азербайджанська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Назім Гусейн-огли Ібрагімов (1977–2001);
Талят Мусейб оглу Алієв (2001–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з серпня 2010 року**

**Ейнулла Ядулла
оглу Мадатлі**

**The Republic of
Azerbaijan**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Nazim Hussein-ogly Ibragimov
(1977–2001);
Talyat Museib oglu Aliev (2001–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2010**

**Einulla Yadulla
oglu Madatli**

**Алжирська Народна
Демократична
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Бельрамуль Камерзерман (1992–1997);
Шеріф Шихі (1997–2005);
Мокадем Бафдаль (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з січня 2009 року**

**Мохаммед
Башир Маззуз**

**The People's
Democratic Republic
of Algeria**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Belmarul Kamerzerman (1992–1997);
Sherif Shykhi (1997–2005);
Mokamed Bafdal (2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since January 2009**

**Mokhammed
Bashyr Mazzuz**

**Аргентинська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Луїс Бакеріса (1993–1999);
Мігель Анхель Кунео (2000–2007)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2007 року**

**Ліла Ролдан
Васкес де
Муан**

**The Argentine
Republic**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Loise Bakerisa (1993–1999);
Migel Anchel Kuneo (2000–2007)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2007**

**Lila Roldan
Vazquez de
Moine**

**Ісламська Республіка
Афганістан**

Тимчасово Повірені:
Мухамад Амман (1995–2000);
Саєд Махмуд Фарані (2000–2005);
Мохаммад Асеф Делавар (2005–2011)

**The Islamic Republic of
Afghanistan**

Temporary Charge d'Affaires:
Mohamed Amman (1995–2000);
Saed Mahmud Farani (2000–2005);
Mohamed Asef Delavar (2005–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 16 листопада 2011
року**

**Фазіль
Фазлуррахман**

**Ambassador
Extraordinary
and Plenipotentiary
since
November 16, 2011**

**Fazil
Fazlurrahman**

Королівство Бельгія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Інгеборг Крістоферсен (1992–1995);
Вільфред Нартюс (1995–1998);
П'єр Жан Марі Антуан Вазен (1998–2000);
П'єр Дебюісон (2000–2003);
П'єр Коло (2003–2006);
Марк Вінк (2006–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з червня 2011**

**Яна
Зікмундова**

The Kingdom of Belgium

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ingeborg Christofersen (1992–1995);
Wilfred Nartois (1995–1998);
Pierre Jean Marie Antoine Vazen
(1998–2000);
Pierre Debiouison (2000–2003);
Pierre Kolo (2003–2006);
Mark Vink (2006–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since June 2011**

**Yana
Zikmundova**

Республіка Білорусь

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Віталій Курашик (1993–2001)

The Republic of Belarus

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Vitalii Kurashik (1993–2001)

**Надзвичайний і Повноважний
Посол**

з липня 2001 року

**Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2001**

**Валентин
Величко**

**Valentyn
Velychko**

Республіка Болгарія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Петар Крістев Марков (1992–1998);
Александр Димитров (1998–2002);
Ангел Ганев (2002–2007);
Дімітар Владіміров (2007–2012)

The Republic of Bulgaria

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Petar Kristev Markov (1992–1998);
Aleksandr Dimitrov (1998–2002);
Angel Ganev (2002–2007);
Dimitar Vladimirov (2007–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**

з липня 2012 року

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2012**

Красімір Мінчев

Krasimir Minchev

**Федеративна
Республіка Бразилія**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Асдрубал Пінто де Уліссеа (1995–1998);
Маріо Августо Сантос (1998–2001);
Елдер Мартінс де Мораєс (2001–2003);
Ренато Луїз Родрігес Маркес (2003–2009)

**The Federative Republic
of Brazil**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Asdrúbal Pinto de Ulissea (1995–1998);
Mario Augusto Santos (1998–2001);
Elder Martins de Moraes (2001–2003);
Renato Luiz Rodrigues Marques (2003–
2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2009 року**

**Антоніо
Фернандо Круз
де Мелло**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2009**

**Antonio
Fernando Cruz
de Mello**

**Святий Престол
(Ватикан)**

Апостольські Нунції:
Антоніо Франко (1992–1999);
Микола Етерович (1999–2004);
Іван Юркович (2004–2011);
Вечеслав Тумір (2011)

**Апостольський
Нунції
з листопада 2011
року**

**Томас Едвард
Галліксон**

Holly See (Vatican)

Apostolic nuncios:
Antonio Franco (1992–1999);
Nicola Eterovich (1999–2004);
Ivan Yurkovych (2004–2011);
Vecheslav Tumir (2011)

**Temporary Charge
d'Affairs of the
Apostolic Nunciature
since November 2011**

**Thomas Edward
Gullickson**

**Сполучене Королівство
Велико Британі
і Північно Ірланді**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Саймон Ніколас Пітер Хіманс (1992–1995);
Рой Стівен Рів (1995–1999);
Роберт Роланд Гедлі Сміт (1999–2002);
Роберт Едвард Брінклі (2002–2006);
Роберт Лі Тернер (2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з вересня 2012 року

Саймон Сміт

**The United Kingdom of
Great Britain
and Northern Ireland**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Simon Nicholas Pieter Himmans (1992–
1995); Roy Stieven Rieve (1995–1999);
Robert Roland Headly Smith (1999–2002);
Robert Edward Brinckly (2002–2006);
Robert Lee Turner (2008–
2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2012

Simon Smith

**Соціалістична
Республіка В'єтнам**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Чіонг Тунг (1993–1997);
Доан Дік (1997–2002);
Ву Зіонг Хуан (2002–2006);
Нгуен Ван Тхань (2007–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з травня 2010 року

**Хо Дак Мінь
Нгуєт**

**The Socialist
Republic of Vietnam**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Chong Tung (1993–1997);
Doan Dik (1997–2002);
Vu Zoing Huan (2002–2006);
Nguen Van Than (2007–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since May 2010

**Ho Dak Minh
Nguyet**

Республіка Вірменія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Грач Сілванян (1996–2003);
Армен Авакович Хачатрян (2003–2010)

The Republic of Armenia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Grach Silvanyan (1996–2003);
Armen Avakovich Khachatryan (2003–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з квітня 2010 року

**Андранік
Єнокович
Манукян**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since April 2010

**Andranik
Yenokovich
Manukyan**

Грецька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Васілеос Патсікакіс (1993–1998);
Дімітріс Контумас (1998–2002);
Панайотіс Гумас (2002–2005);
Харалампос Дімітріу (2005–2010)

The Hellenic Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Vasileos Patsikakis (1993–1998);
Dimitris Kontumas (1998–2002);
Panayotis Gumas (2002–2005);
Haralampos Dimitriu (2005–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з листопада 2009 року

**Георгіос
Георгунтзос**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since November 2009

**Georgios
Georguntzos**

Грузія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Валерій Чечелашвілі (1994–1999);
Малхаз Чачава (1999–2000);
Грігол Катамадзе (2000–2007);
Мераб Антадзе (2007–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з січня 2009 року**

**Грігол
Катамадзе**

Georgia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Valerii Chechelashvili (1994–1999);
Malkhaz Chachava (1999–2000);
Grigol Katamadze (2000–2007);
Merab Antadze (2007–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since January 2009**

**Grigol
Katamadze**

Королівство Данія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Крістіан Фабер Род (1992–1997);
Йорн Крогбек (1997–2001);
Мартін Кофод (2001–2002);
Крістіан Фабер-Род (2002–2005);
Уффе Андерссон Балслев
(2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з листопада 2009 року**

**Мікаель Борг-
Хансен**

The Kingdom of Denmark

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Christian Faber Rod (1992–1997);
Jorn Krogbek (1997–2001);
Martin Kofod (2001–2002);
Christian Faber Rod (2002–2005);
Uffe Andersson Balslev
(2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 2009**

**Michael Borg-
Hansen**

Естонська Республіка

Тимчасові Повірені у справах:

Андрій Біров (1993–1995);

Рейн Ойдеківі (1995–1996)

Надзвичайні і Повноважні Посли:

Тііт Мацулевич (1996–1999);

Тііт Набер (1999–2002);

Пауль Леттенс (2002–2006);

Яан Хейн (2006–2011);

Лаурі Лепік (2011–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2012 року**

Сулев Канніке

The Republic of Estonia

Charge d'Affaires

Andrii Birov (1993–1995);

Rain Oidekivi (1995–1996);

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:

Tit Matsulevich (1996–1999);

Tiit Naber (1999–2002);

Paul Lettence (2002–2006);

Yaan Hein (2006–2011);

Lauri Lepik (2011–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2012**

Sulev Kannike

Арабська Республіка Єгипет

Надзвичайні і Повноважні Посли:

Гусейн Камаль-Елдін Шалаш (1993–1997);

Омар Ель-Фарук Хассан Мохамед (1997–
2001); Мона Алі Хашаба (2001–2005);

Юсеф Мустафа Зада (2005–2008);

Ясір Мохамед Атеф Абдель Кадер
(2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2012 року**

**Усама Тауфік
Юсеф Бадр**

The Arab

Republic of Egypt

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:

Gusein Camal-Eldin Shalash (1993–1997);

Omar El-Faruhk Khassan Mohamed
(1997–2001);

Mona Ali Hashaba (2001–2005);

Yusef Mustafa Zada (2005–2008);

Yasir Atef Abdel Kader (2008–
2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2012**

**Osama Tawfiq
Yousef Badr**

Держава Ізраїль

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Цві Маген (1993–1998);
Тимчасові Повірені у справах:
Зеєв Бен-Аріє (1998–1999);
Анна Азарі (1999–2003);
Наомі Бен-Амі (2003–2007);
Зіна Калай-Клайтман (2007–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2011 року**

Реувен Дін Ель

The State of Israel

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Zvi Magen (1993–1998); Charge d'Affaires:
Zeev Ben-Arie (1998–1999);
Anna Azari (1999–2003);
Naomi Ben-Ami (2003–2007);
Zina Kalai-Klaitman (2007-2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2011**

Reuven Din El

Республіка Індія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Судхір Тукарам Деваре (1992–1995);
Раджендра Кумар Раї (1995–1997);
Вільдя Бушан Соні (1997–2002);
Шахкхолєн Кіпген (2002–2005);
Деабрата Саха (2005–2010);
Джйоті Сваруп Панде (2010–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2011 року**

**Раджів Кумар
Чандер**

The Republic of India

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Sudhir Tukaram Devare (1992–1995);
Rajendra Kumar Rai (1995–1997);
Vidya Bhushan Soni (1997–2002);
Shekholen Kipgen (2002–2005);
Debabrata Saha (2005–2010);
Jyoti Swarup Pande (2010–
2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2011**

**Rajiv Kumar
Chander**

Республіка Індонезія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Роні Хендраван Курніаді (1994–1997);
Где Арса Каджар (1997–2001);
Ремі Рамаулі Сіахаан (2001–2005);
Альбертус Емануель Александр
(2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з квітня 2009 року

**Нінінг Сунінгсіх
Рохадіат**

The Republic of Indonesia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ronnie Hendravan Kurniadi (1994–1997);
Hde Arsa Kadzhar (1997–2001);
Remy Ramauli Siahaan (2001–2005);
Albertus Emanuel Alexander
(2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since April 2009 року

**Nining Suningsih
Rochadiat**

Республіка Ірак

Тимчасовий Повірений у справах Гішам
Абдель Разак Ібрагім (2001–2002);
Надзвичайний і Повноважний Посол
д-р Музгір Номан Аль-Дурі (2002– 2003);
через військові події в Іраку Посольство
Республіки Ірак в Україні тимчасово при-
пинило роботу у 2003 році й відновило у
2006 році;

Тимчасові Повірені у справах:
Алаа Ад-Дін Хусейн Алі (2006–
2007); д-р Хусейн Аббас Хусейн
(2007);
Халід Джасім Мохаммад Аль-
Шамарі (2007–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з 2010 року

Шорш Халід Саїд

The Republic of Iraq

Charge d'Affaires:
Gisham Abdel Razak Ibrahim (2001–2002);
Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary: Dr. Muzgir Al-Duri (2002–2003);
the Embassy of the Republic of Iraq suspended
its work in Ukraine in 2003 because of the war
event in Iraq and resumed its work in 2006.

Charge d'Affaires: Alaa Ad-Din Hussein Ali
(2006 –2007);
Dr. Hussein Abass Hussein
(2007);
Halid Jasim Mohammed
Al-Shamari (2007–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since 2010

Shorsh Halid Said

Ісламська Республіка
Іран

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Бехзад Мазахері (1992–1998);
Ахмад Садег-Бонаб (1999–2003);
Бахман Тахеріян-Мобаракє (2003–2005);
Сайєд Муса Каземі (2006–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**
з травня 2010 року

**Акбар Гасемі
Алі-Абаді**

The Islamic Republic of
Iran

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Behzad Mazakheri (1992–1998); Akhmad
Sadeg-Bonab (1999–2003);
Bakhman Takheriyan Mobarake (2003–
2005);
Saed Musa Kazemi
(2006–2009) **Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since May 2010**

**Akbar Gasemi
Ali Abadi**

Королівство
Іспанія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Едуардо Хунко Бонет (1992–1997);
Фернандо Хосе Бейосо Фернандес
(1997–2001);
Луїс Гомес де Аранда Війєн (2001–2005);
Луїс Хав'єр Хіль Каталіна
(2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з серпня 2009 року

**Хосе Родрігес
Мояно**

The Kingdom of
Spain

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Eduardo Junko Bonet (1992–1997);
Fernando Jose Bejoso Fernandes
(1997–2001);
Luis Homes de Aranda Vien
(2001–2005);
D. Luis Javier Gil Catalina
(2005–2009) **Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2009**

**Jose Rodriguez
Moyano**

Італійська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли: Вітторіо Клаудіо Сурдо (1992–1996); Джан Лука Бертінетто (1996–2000); Іоланда Брунетті Гетц (2000–2004); Фабліо Фаббрі (2004–2008); П'єтро Джованні Доннічі (2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважений
Посол**
з січня 2012 року

**Фабріціо
Романо**

The Republic of Italy

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary: Vittorio Claudio Surdo (1992–1996); Jan Luca Bartinetto (1996–2000); Iolanda Brunetti Getz (2000–2004); Fabio Fabbri (2004–2008); Pietro Giovanni Donnici (2008–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since January 2012

**Fabrizio
Romano**

Республіка Казахстан

Надзвичайні і Повноважні Посли: Олексій Клочков (1994–1997); Наджамеден Іскалієв (1997–1999); Равіль Чердабаєв (1999–2004); Амангельди Жумабаєв (2004–2011); Тимчасовий Повірений у справах Аділь Тлєсов (2011–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з липня 2012

**Заутбек
Турісбеков**

The Republic of Kazakhstan

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary: Oleksii Klochkov (1994–1997); Nadzhameden Iskaliev (1997–1999); Ravil Cherdabaev (1999–2004); Amangeldi Zhumbabayev (2004–2011); Charge d'Affairs Adil Tlesov (2011–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June 2012

**Zautbek
Turisbekov**

Канада

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Франсуа Антуан Матіс (1992–1996);
Крістофер Вестдал (1996–1998);
Дерек Фрейзер (1998–2001);
Ендрю Норвал Робінсон (2001–2005);
Абайна Данн (2005–2008);
Ж. Даніель Карон (2008–
2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з листопада 2011 року**

Трой Лулашник

Canada

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
François Antoine Matis (1992–1996);
Christopher Westdal (1996–1998);
Derek Frazer (1998–2001);
Andrew Norval Robinson (2001–2005);
Abaina Dann (2005–2008);
G. Daniel Caron (2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 2011**

Troy Lulashnyk

Киргизька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Улукбек Чіналієв (1993–1998);
Жумагул Сааданбеков (1998–2001);
Есенгул Омуралієв (2001–2006);
Єркін Мамкулов (2006–2011);
Аширов Борубек Чийбілович (2011–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2012 року**

**Улукбек
Чиналієв**

The Kyrgyz Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ulukbek Chinaliyev (1993–1998);
Zhumahul Saadanbekov (1998–2001);
Esenhul Omuraliyev (2001–2006);
Yerkin Mamkulov (2006–2011);
Ashyrov Borubek Chyybylovich (2011–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2012**

**Ulukbek
Chinaliev**

Китайська Народна Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:

Чжан Чжень (1992–1995);
Пань Чжаньлін (1995–1998);
Чжоу Сяопей (1998–2000);
Лі Гобан (2000–2003);
Яо Пейшен (2003–2005);
Гао Юйшен (2005–2007);
Чжоу Лі (2007–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з серпня 2010 року

Чжан Сіюнь

The People's Republic of China

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:

Chjan Chjen(1992–1995);
Pan Chjanlin (1995–1998);
Chjou Siao Pei (1998–2000);
Li Goban (2000–2003);
Yao Peishen (2003–2005);
Gao Yushen (2005–2007);
Chjou Li (2007–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since August 2010

Chzhan Siyun

Республіка Кіпр

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з червня 2011 року

**Евагорас
Вріонідес**

The Republic of Cyprus

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since June 2011

**Evagoras
Vryonides**

Республіка Корея

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ан Хьон Вон (1993–1995);
Лі Хан Чун (1995–1998);
Канг Гин-Тек (1998–2000);
Джанг Шин (2000–2003);
Лі Сонг-Джу (2003–2006);
Хо Сун Чьол (2006–2008);
Пак Ро Бьок (2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з квітня 2011 року

Кім Ин Цжун

The Republic of Korea

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
An Hon Wong (1993–1995);
Li Han Chun (1995–1998);
Kang Hyn-Tek (1998–2000);
Jang Shin (2000–2003);
Li Sung-Joo (2003–2006);
Ho Sun Chol (2006–2008);
Pak Ro Biok (2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since April 2011

Kim Eun-Joong

Республіка Куба

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Діохенс Ернандес Асторга (1992–1994);
Серхіо Лопес Бріель (1994–1999);
Хосе Діонісіо Пераса Чапо (1999–2004);
Хуліо Гармендія Пенья
(2004–2008)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з жовтня 2008 року

**Фелікс Леон
Карбальо**

The Republic of Cuba

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Diochens Ernandes Astorgal (1992–1994);
Serhio Lopez Briel (1994–1999);
Jose Dionysius Perasa Chapo
(1999–2004); Julio Peña
Harmendiya (2004–2008)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since October 2008

**Felix Leon
Carballo**

Держава Кувейт

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ахмед Абдулла Аль-Мубаракі (1995–1997);
Халет Мутлак Заед Аль-Дуейлах (1998–2001);
Хафіз Мохамед Аль Аджмі (2001–2006);
Хамуд Юсіф Аль-Роудан (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з листопада 2010 року**

**Юсеф Хусейн
Аль-Габанді**

The State of Kuwait

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ahmed Abdullah Al-Mubarak (1995–1997);
Halet al-Mutlaq Zaed Dueylah
(1998–2001);
Hafiz Mohammed Al Ajmi (2001–2006);
Hamud al-Yusif Roudan (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 2010**

**Yousef Hussein
Al-Gabandi**

Латвійська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Петеріс Сімсонс (1994–1997);
Петеріс Вайварс (1997–2001);
Андріс Вілцанс (2001–2007);
Атіс С'янітс (2007–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з листопада 2011 року**

**Д-р Аргіта
Даудзе**

The Republic of Latvia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Peteris Simsons (1994–1997);
Peteris Vaivars (1997–2001);
Andris Vilzans (2001–2007);
Atis Sianits (2007–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since November 2011**

**Dr. Argita
Daudze**

**Литовська
Республіка**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ромуальдас Рамошка (1993–1996);
Вітаутас Пятрас Плечкайтис (1996–2001);
Вікторас Баубліс (2001–2005);
Альгірдас Кумжа (2006–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з січня 2010 року

**Пятрас
Вайтекунас**

**The Republic of
Lithuania**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Romualdas Ramoshka (1993–1996);
Vitautas Piatras Plechkaitis (1996–2001);
Viktoras Baublis (2001–2005);
Algirdis Kumzha (2006–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since January 2010

**Petras
Vaitiekunas**

Республіка Ліван

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з 2005 року

Юсеф Садака

The Republic of Lebanon

**Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary**
since March 2005

Youssef Sadaka

Лівія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Аль-Седдіг Мохаммед Аль-Шібані-Аль-
Гвері (2002–2008);
Фейсал Атія М. Альшаарі (2008–2012)

**Тимчасовий
Повірений у справах
з 2012 року**

Салех Кадум

Libya

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Al-Seddig Mohammed Al-Shibani-Al-Gveri
(2002–2008);
Feisal Atiya M. Alshaari
(2008–2012)

**Charge d’Affairs
since 2012**

Saleh Kadoum

Республіка Македонія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Владо Блажевскі (1997–2003);
Мартін Гулескі (2003–2008);
Ілія Ісайловскі (2008–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з січня 2010 року**

Ацо Спасеноски

The Republic of Macedonia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Vlado Blazhevski (1997–2003);
Martin Guleski (2003–2008);
Iliya Isailovski (2008–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since January 2010**

Atso Spasenoski

Малайзія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Амінахтун Бінті Хаджі А. Карім
(2005–2008);
Дато Абдула Сані Омар
(2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з квітня 2011 року

Чуа Теонг Бан

Malaysia

Ambassadors Extraordinary
and Plenipotentiary:
Aminakhtun Binti Hadji A. Karim
(2005–2008);
Dato Abdula Sani Omar
(2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since April 2011

Chuah Teong Ban

Суверенний Військовий Орден Госпітальєрів Святого Іоанна Єрусалимського, Родосу і Мальти

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з 2012 року

**Пауль Фрідріх
фон Фурхерр**

The Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta

**Ambassador
Extraordinary
and Plenipotentiary**
since 2012

**Paul Friedrich
von Fuhrherr**

Королівство Марокко

Надзвичайний і Повноважний
Посол:
Мохамед Азгар (2000–2004)
**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з вересня 2005 року

**Абдельжаліль
Саубрі**

The Kingdom of Morocco

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Mohamed Azhar (2000–2004)
**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2005

**Abdeljalil
Saubri**

Мексиканські Сполучені Штати

Тимчасовий Повірений у справах:
Сесар Окаранса Кастаньєда (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2009 року**

**Беренісе
Рендон
Талавера**

The United States of Mexico

Temporary charge d'affaires:
César Okaransa Kastanyeda (2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2009**

**Berenice
Rendon
Talavera**

Республіка Молдова

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Іон Боршевич (1993–1994);
Іон Руссу (1994–1998);
Олексій Андрієвські (1999–2002);
Ніколас Черномаз (2003–2005);
Міхаїл Лаур (2005–2006);
Серджиу Статі (2006–2008);
Тимчасові Повірені у справах:
Еуджен Карас (2008);
Ніколає Гумений (2008–
2009);
Ніколає Мийня (2009–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з липня 2010 року**

Іон Стевіле

The Republic of Moldova

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ion Gavril Borshevich (1993–1994);
Ion Nikolas Russu (1994–1998);
Oleksiy Andrievski (1999–2002); Nikolas
Chernomaz (2003–2005);
Mikhail Laur (2005–2006);
Sergio Statti (2006–2008)
Charge d'affaires:
Eudjen Karas (2008);
Nikolae Humennyi (2008–
2009);
Nikolae Miinya (2009–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2010**

Ion Stevile

**Федеративна
Республіка Нігерія**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Альфред Джон Нанна (2000–2004);
Аджуру Ігнатіус Хекайре (2004–2008);
Ібрагім Пада Касай (2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2012 року**

**Франк
Нгозі Ісох**

**The Federative Republic
of Nigeria**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Alfred John Nanna (2000–2004);
Adzhuru Ignatius Hekaire (2004–2008);
Ibrahim Pada Kasai (2008–
2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2012**

**Frank
Ngozi Isoh**

**Королівство
Нідерланди**

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Роберт Герман Серрі (1992–1996);
Тимчасові Повірені у справах:
Адріан Кван'єр (1996–1997);
Онно Хаттінга Ван'т Сант (1997–2001);
Монік Патрісія Антуанетта Франк (2001–
2004);
Віллем Барон Бентінк Ван
Схоонгейтен (2004–2005);
Рон Келлер (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2009 року**

**Пітер Ян
Волтерс**

**The Kingdom of
Netherlands**

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Robert Herman Serri (1992–1996);
Charge d'Affaires:
Andrian Quancier (1996–1997);
Onno Hattinga Van't Sant (1997–2001);
Monique Patricia Antoinette
Frank (2001–2004);
Willem Baron Bentink van
Skhoongeiten (2004–2005);
Ron Keller (2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2009**

**Pieter Jan
Wolthers**

**Федеративна
Республіка Німеччина**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Генніке Граф фон Бассевітц (1992–1993);
Александр Арно (1993–1996);
Ебергард Гайкен (1996–2000);
Дітмар Гергард Штюдеманн (2000–2006);
Рейнгард Шеферс (2006–2008);
Ганс-Юрген Гаймзьот
(2008–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з вересня 2012 року**

Крістоф Вайль

**The Federative Republic
of Germany**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Gennicke Graf von Basseviz (1992–1993);
Alexander Arno (1993–1996);
Ebergard Haiken (1996–2000);
Dietmar Herhard Studenmann
(2000–2006); Reinhard
Schäfers (2006–2008);
Hans-Jurgen Heimsoeth
(2008–2012)
**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2012**

Christof Weil

**Королівство
Норвегія**

Надзвичайні і Повноважні Посли: Ойвінд
Нордслеттен (1992–1997); Андерс
Хельсет (1997–2000);
Йостейн Бернхардсен (2001–2006);
Олав Берстад (2006–2012)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол
з 2012 року**

**Йон Елведаль
Фредріксен**

**The Kingdom of
Norway**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Oivind Nordsletten (1992–1997);
Anders Helset (1997–2000);
Jostein Bernhardsen (2001–
2006);
Olaf Berstad (2006–2012)
**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since 2012**

**Jon Elvedal
Fredriksen**

**Ісламська Республіка
Пакистан**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Тарік Фарук Мірза (1997–2000);
Шамун Алам Хан (2000–2004);
Таджул Хак (2004–2007);
Газанфар Алі Хан (2007–
2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з серпня 2010 року

**Ахмед Наваз
Салім Мела**

**The Islamic Republic of
Pakistan**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Tarik Faruk Mirza (1997–2000);
Shamun Alam Khan (2000–2004);
Tadzhuul Khak (2004–2007);
Gazanfar Ali Rhan (2007–
2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since August 2010

**Akhmed Navaz
Salim Mela**

Палестина

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Валід Закут (2001–2005);
Халід Арікат (2006–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з листопада 2010 року

**Мохаммед Касем
Аль-Асаад**

Palestina
Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Valid Zakut (2001–2005)
Khalid Arikat (2006–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since November 2010

**Mohammed
Kasem
Al-Assad**

Південно-Африканська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Діон Ван Скуер (1993–1995);
Тимчасові Повірені у справах:
Ілія дю Буїссон (1995–1996);
Пітер ван Рензбург Хуесен (1996–1998);
Девід де Вільє дю Буїссон (1998–1999);
Деларей ван Тондер (1999–2004);
Ашраф Сентсо (2004–2008);
Андріс Фентер (2008–2012)

**Надзвичайний і
Повноважний Посол
з липня 2012 року**

**Чупу Стенлі
Матабата**

The Republic of South Africa

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Dion Van Skuyer (1993–1995);
Charge d'Affairs:
Ilia du Buisson (1995–1996);
Peter Fan Renzburg Huesen (1996–1998);
David de Villa du Buisson (1998–1999);
Delarey Van Tonder (1999–
2004);
Ashraf Sentso (2004–2008);
Andris Fenter (2008–2012)
**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since July 2012**

**Chupu Stanley
Matabata**

Республіка Польща

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Єжи Козакевич (1993–1996);
Єжи Бар (1996–2001);
Марек Зюлковські (2001–
2005),
Яцек Ключковські (2005–
2011)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол
з червня 2011 року**

Генрік Літвін

The Republic of Poland

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ezhi Kozakevich (1993–1996);
Ezhi Bar (1996–2001);
Marek Zulkovski (2001–
2005),
Yatzek Kluchkovski (2005–
2011)
**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since June 2011**

Henryk Litwin

Португальська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Мануел Корте-Реал (1993–1998);
Антоніу ді Фарія і Майя (1999–2001);
Педру Мануел Сарменту ді
Вашконселуш- і-Каштру (2001–2004);
Жузе Мануел Пессанья
Віегас (2004–2008)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з січня 2009 року

**Маріо Жезуш
душ Сантуш**

The Portuguese Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Manual Korte-Real (1993–1998);
Antonis de Faria-i-Maya (1999–2001);
Pedru Manuel Sarmentu di Vashkonselush-
i-Kashtru (2001–2004);
Juse Manuel Pessanha
Viegas (2004–2008)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since January 2009

**Mario Jesus dos
Santos**

Російська Федерація

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Леонід Смоляков (1992–1996);
Юрій Дубінін (1996–1999);
Іван Абоїмов (1999–2001);
Віктор Черномирдін (2001–
2009)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**
з березня 2010 року

**Михаїл
Зурабов**

The Russian Federation

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Leonid Smolyakov (1992–1996);
Yurii Dubinin (1996–1999);
Ivan Aboimov (1999–2001);
Viktor Chernomyrdin (2001–
2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since March 2010

**Mikhail
Zurabov**

Румунія

Тимчасовий Повірений у справах:
Леонтін Пастор (1992–1993);
Надзвичайні і Повноважні Посли:
Іон Бістреану (1993–1998);
Міхай Дінуку (1998–1999);
Тимчасові Повірені у справах:
Корнел Іонеску (1999–2000);
Александру Корня (2000–2005);
Траян-Лауренцю Христя (2005–2010)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол з вересня 2010
року**

Корнел Іонеску

Romania

Charge d'Affairs: Leontin Pastor (1992–
1993);
Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Ion Bistreanu (1993–1998);
Michai Dinuku (1998–1999);
Chargé d'Affaires:
Kornel Ionescu (1999–2000);
Aleksandr Kornea (2000–2005);
Trayan-Lauretsyu Christya
(2005–2010)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since September 2010**

Cornel Ionescu

Королівство Саудівська Аравія

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол
з серпня 2010 року**

**Джудія
Алхазал**

The Kingdom of the Saudi Arabia

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since August 2010**

**Jedai
Al-Hathal**

Республіка Сербія

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Горан Алексич (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
*з листопада 2009
року*

Душан Лазич

The Republic of Serbia

Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary:
Goran Aleksich (2005–2009)

**Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary**
since November 2009

Dusan Lazic

**Сирійська Арабська
Республіка**

Тимчасові Повірені у справах:
Сулейман Абудіяб (2004–2009);
Гайсам Машфедж (2009–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**
з квітня 2011 року

**Мохамед Саїд
Акіль**

**The Syrian
Arab Republic**

Temporary Chargé d'affaires:
Suleiman Abudiab (2004–2009);
Gaisam Mashfedzh (2009–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since April 2011

**Mohamed Said
Akil**

Словацька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:

Роберт Гаренчар (1993–1995);

Йозеф Мігаш (1995–1996);

Тимчасові Повірені у справах:

Ольга Мігалікова (1996–1999);

Василь Гривна (1999–2005);

Урбан Руснак (2005–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з червня 2009 року

Павол Гамжік

The Slovak Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:

Robert Garenchar (1993–1995);

Iosef Migash (1995–1996);

Charge d'Affaires:

Olga Migalikova (1996–1999);

Vasyl Grivna (1999–2005);

Urban Rusnak (2005–2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
*since June 2009***

Pavol Hamžik

Республіка Словенія

Надзвичайні і Повноважні Посли:

Прімож Шеліго (2004–2008);

Боріс Голє (2008–2010)

**Тимчасовий
Повірений у справах
*з вересня 2010 року***

Наташа Прах

The Republic of Slovenia

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:

Promozh Sheligo (2004–2008);

Boris Gole (2008–2009)

**Temporary Charge
d'affaires in Ukraine
*since September 2010***

Nataša Prah

**Сполучені Штати
Америку**

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Роман Попадюк (1992–1993);
Уільм Грін Міллер (1993–1998);
Стівен Карл Пайфер (1998–2000);
Карлос Паскуаль (2000–2003);
Джон Гербст (2003–2006);
Вільям Б. Тейлор Дж.
(2006–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з грудня 2009 року

**Джон Френсіс
Тейфт**

**The United States of
America**

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Roman Popadiuk (1992–1993);
William Green Miller (1993–1998);
Steven Carl Pifer (1998–2000);
Carlos Pascual (2000–2003);
John Herbst (2003–2006);
William B. Taylor J. (2006–
2009)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since December 2009**

**John F.
Tefft**

**Республіка
Таджикистан**

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з квітня 2011 року

**Шухрат
Музафарович
Султонов**

**The Republic of
Tajikistan**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary
since April 2011**

**Shukhrat
Muzafarovych
Sultonov**

Республіка Туреччина

The Republic of Turkey

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Аджар Гермен (1992–1997);
Альп Караосманоглу (1997–2001);
Алі Більге Джанкорель (2001–2005);
Ердоган Шеріф Ішджан (2005–2009);
Ахмет Бюлент Меріч
(2009–2011)

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Adjar Germen (1992–1997);
Alp Karaosmaniglu (1997–2001);
Ali Bilge Dzhankorel (2001–2005);
Erdogan Sherif Ishdjan (2005–2009);
Akhmet Byulent Merich
(2009–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**
з березня 2011 року

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since March 2011

Мехмет Самсар

Mehmet Samsar

Туркменістан

Turkmenistan

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Недірмамед Аловов (1995–
1999);
Аман-Гельди Байрамов
(1999–2005)

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Nedirmamed Alovov (1995–
1999);
Aman Geldi Bairamov (1999–
2005)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з травня 2010 року

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since May 2010

**Нурберди
Аманмурадович
Аманмурадов**

**Nurberdy
Amanmuradovych
Amanmuradov**

Угорська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:

Андраш Палді (1992);
Іштван Варга (1992–1995);
Лоранд Тот (1995–1997);
Янош Кішфалві (1997–2001);
Ференц Контра (2001–2003);
Янош Тот (2003–2007);
Андраш Баршонь
(2007–2010); Тимчасовий
Повірений у справах:
Міклош Шандор Мороз
(2010–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

*з листопада 2010
року*

Міхаль Баєр

Республіка Узбекистан

Тимчасовий Повірений у справах:
Алішер Агзамходжаєв (1993–1998);
Надзвичайні і Повноважні Посли:
Шамансур Шахалілов (1999–2003);
Равшанбек Алімов (2003–2006);
Хайдаров Ілхом Уткурович
(2006–2009);

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з 2012 року

**Алішер
Абдуалієв**

The Hungarian Republic

Ambassadors Extraordinary and

Plenipotentiary:

Andrash Paldi (1992);
Ishtvan Varga (1992–1995);
Lorand Tot (1995–1997);
Janos Kishfalvi (1997–2001);
Ferenz Contra (2001–2003);
Janos Tot (2003–2007);
Androsh Barshon (2007–
2010);

Chargé d'Affaires:
Miklosh Shandor Moraz
(2010–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since November 2010

Michael Bayer

The Republic of Uzbekistan

Chargé d'Affaires: Alisher Ahzamhodzhayev
(1993–1998);

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Shamansur Shahalilov (1999–2003);
Ravshanbek Alimov (2003–2006);
Haidarov Ilhom Utkurovych
(2006–2009);

Chargé d'Affaires:
Batyr Pulatovych Yusupov
(2009–2012)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since 2012

**Alisher
Abdualiev**

Республіка Фінляндія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Ерік Ульфстедт (1993–1996);
Мартті Ісоаро (1996–2000);
Тімо Юхані Репо (2000–2003);
Лаура Рейніля (2003–2007);
Крістер Міккелссон (2007–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з вересня 2011 року

Ар'я Макконен

The Republic of Finland

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Eric Ulfstedt (1993–1996); Marti Osoaro
(1996–2000);
Timo Yuhani Repo (2000–2003); Laura
Reinilya (2003–2007);
Christer Michelsson (2007–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since September 2011

Arja Makkonen

Французька Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Юг Перне (1992–1993);
Мішель-Ів Песік (1993–1995);
Домінік Жан-Ноель Шасар (1995–1997);
Паскаль Фієскі (1997–2001);
Філіп де Сюремен (2002–2005);
Жан-Поль Везіан (2005–
2008);
Жак Фор (2008–2011)

**Надзвичайний
і Повноважний Посол**
з жовтня 2011 року

Ален Ремі

The French Republic

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Hugues Pernet (1992–1993);
Michel Peissik (1993–1995);
Dominique Chassard (1995–1997);
Pascal Fieschi (1997–2001);
Philippe de Suremain (2002–
2005);
Jean-Paul Veziant (2005–
2008);
Jacques Faure (2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since October 2011

Alain Remy

Республіка Хорватія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Онесін Цвітан (1992–1995);
Джуро Відмарович (1995–1999);
Мар'ян Комбол (1999–2002);
Маріо Миколіч (2002–2006);
Желько Кірінчич (2007–2012)

Надзвичайний

і Повноважний Посол

з 2012 року

**Томіслав
Відошевіч**

The Republic of Croatia

Ambassadors Extraordinary
and Plenipotentiary:

Onesin Cvitan (1992–1995);
Juro Vidmarovic (1995–1999);
Marian Kombol (1999–2002);
Mario Mikilic (2002–2006);
Zelko Cirinic (2007–2012)

**Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary**
since 2012

**Tomislav
Vidošević**

Чеська Республіка

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Павел Маша (1993–1997);
Йозеф Врабець (1997–2002);
Карел Штіндл (2002–2007);
Ярослав Башта (2007–2010);
Тимчасовий Повірений у справах:
Вітезслав Півонька (2010–2011)

Надзвичайний

і Повноважний Посол

з серпня 2011 року

Іван Почух

The Czech Republic

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:

Pavel Masha (1993–1997);
Josef Wrabec (1997–2002);
Carel Stindl (2002–2007);
Yaroslav Bashta (2007–2010)
Chargé d'Affaires:
Vitezslav Pivonka (2010–2011)

**Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary**
since August 2011

Ivan Počuch

Швейцарська Конфедерація

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Армен Каммер (1993–1996);
Сільвія Паулі (1996–1999);
Жан-Франсуа Каммер (2000–2005); Крістіан
Феслер (2005–2007);
Георг Цублер (2007–2011)

Надзвичайний

і Повноважний Посол

з 2011 року

**Крістіан
Шьоненбергер**

The Swiss Confederation

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:

Armen Kammer (1993–1996);
Sylvia Pauli (1996–1999);
Jean-Francois Kammer (2000–2005);
Christian Fesler (2005–2007);
Georg Zubler (2007–2011)

**Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary**
since 2011

**Christian
Schoenenberger**

Королівство Швеція

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Мартін Халлквіст (1992–1996);
Йоран Сігурд Якобссон (1996–2000);
Свен Улоф Оке Петерсон (2000–2004);
Йон-Крістер Оландер (2004–2009)

The Kingdom of Sweden

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Martin Halkquist (1992–1996);
Joran Sigurd Jacobson (1996–2000);
Sven Ulof Oke Peterson (2000–2004);
Jon-Krister Olander (2004–2009)

**Надзвичайний
і Повноважний
Посол**

з січня 2009 року

**Стефан
Гуллгрєн**

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since January 2009

**Stefan
Gullgren**

Японія

Надзвичайні і Повноважні Посли:
Сьодзі Суєдзава (1993–1996);
Юдзі Курокава (1996–1999);
Хітоші Хонда (1999–2002);
Кішіро Амає (2002–2008);
Тадаші Ідзава (2008–2011)

**Надзвичайний і
Повноважний Посол**
з 2011 року

Тоїчі Саката

Japan

Ambassadors Extraordinary and
Plenipotentiary:
Siodzi Suadzava (1993–1996);
Judzi Korokava (1996–1999);
Chitochi Honta (1999–2002);
Kichiro Amae (2002–2008);
Tadashi Idzava (2008–2011)

**Ambassador
Extraordinary and
Plenipotentiary**
since 2011

Toichi Sakata

Надзвичайні і Повноважні Посли іноземних держав в Україні, які посідають цю посаду за сумістництвом

№	Прізвище	Країна	Місце знаходження
1	Флорент Челіку	Республіка Албанія	Варшава
2	Жоакім Аугусто де Лемуш	Республіка Ангола	Москва
3	Сайфул Хок	Народна Республіка Бангладеш	Москва
4	Вісенто Аі д'Алмейда	Республіка Бенін	Москва
5	Марія Луїса Рамос Урсагасте	Республіка Болівія	Москва
6	Нікола Дукич	Боснія і Герцеговина	Будапешт
7	Бернадетта Себаге Раседі	Республіка Ботсвана	Стокгольм
8	Пенгіран Касміран Тахір	Бруней Даруссалам	Женева
9	Хав'єр Ніодого	Буркіна-Фасо	Берлін
10	Ренова Ндайірукіє	Республіка Бурунді	Москва
11	Уго Хосе Гарсія Ернандес	Боліварська Республіка Венесуела	Москва
12	Поль Біс-Ейене	Габонська Республіка	Москва
13	Сет Корантенг	Республіка Гана	Москва
14	Артуро Дуарте Ортіс	Республіка Гватемала	Москва
15	Мохамед Кейта	Гвінейська Республіка	Москва
16	Патрісіо Альберто Чавес Савала	Республіка Еквадор	Москва
17	Фаусто Абесо Фума	Республіка Екваторіальна Гвінея	Москва
18	Теклай Мінассіє Асгедом	Держава Еритрея	Москва
19	Касахун Дендер Мелесе	Федеративна Демократична Республіка Ефіопія	Москва

20	Мохамед Салех Ахмед Аль-Хелялі	Єменська Республіка	Москва
21	Пітер Лусака Чінтала	Республіка Замбія	Москва
22	Боніфасе Гува Чідьяусіку	Республіка Зімбабве	Москва
23	пані Елісон Келлі	Ірландія	Прага
24	Елін Флігенрінг	Республіка Ісландія	Гельсінкі
25	Ахмад Аль-Хасан	Хашимітське Королівство Йорданії	Москва
26	Ахмед С. Аль-Мідаді	Держава Катар	Москва
27	Джордж Альберто Баррантес Уллоа	Республіка Колумбія	Варшава
28	Жан-П'єр Луейбо	Республіка Конго	Москва
29	Моїз Кабаку Мучаїл	Демократична Республіка Конго	Москва
30	Кім Ен Дже	Корейська Народно- Демократична Республіка	Москва
31	Гнаньо Філібер Фаніді	Республіка Кот-д'Івуар	Москва
32	Тхєнг Боупх	Лаоська Народно- Демократична Республіка	Москва
33	Жан Фальц	Велике Герцогство Люксембург	Прага
34	Махєндр Досіа	Республіка Маврикій	Москва
35	Сіді Мохамед Ульд Талеб Амар	Ісламська Республіка Мавританія	Москва
36	Елуа Альфонс Максім Дуву	Республіка Мадагаскар	Москва
37	Ісаак Ламба	Республіка Малаві	Берлін
38	Бреїм Кулібалі	Республіка Малі	Москва
39	Бернарду Марселіну Шерінда	Республіка Мозамбік	Москва
40	Отгон Дамбійням	Монголія	Варшава
41	У Мін Тейн	Союз М'янма	Москва
42	Ндалікуталах-Че Томас Каматі	Республіка Намібія	Москва
43	Ієн Гілл	Нова Зеландія	Москва

44	Омар Сайф Гобаш	Об'єднані Арабські Емірати	Москва
45	Мохамад Аль Хасан	Султанат Оман	Москва
46	Фелісія Душка Пападімітріу	Республіка Панама	Афіни
47	Орасіо Ногес Субісаррета	Республіка Парагвай	Відень
48	Марта Чаваррі-Дупуй	Республіка Перу	Варшава
49	Паоло Еспозіто	Республіка Сан-Марино	Сан Марино
50	Сімон Де Круз	Республіка Сінгапур	Москва
51	Сіраджуддін Хамід Юсуф	Республіка Судан	Москва
52	Джон Сар Френсіс Ямбасу	Республіка Сьєра-Леоне	Москва
53	Супот Діракаосал	Королівство Таїланд	Москва
54	Джака Мгвабі Муамбі	Об'єднана Республіка Танзанія	Москва
55	Хмаіс Джинауї	Туніська Республіка	Москва
56	Мозез Ебук	Республіка Уганда	Москва
57	Хорхе Альберто Мейер Лонг	Східна Республіка Уругвай	Москва
58	Віктор Гарсія	Республіка Філіппіни	Москва
59	Джибрін Абдул	Республіка Чад	Москва
60	Хуан Едуардо Егигурен Гусман	Республіка Чилі	Москва
61	Желько Радулович	Республіка Чорногорія	Подгорица
62	Удаянга Віратунга	Демократична Соціалістична Республіка Шрі-Ланка	Москва
63	Джой Елфреда Вілер	Ямайка	Берлін

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary of the foreign countries to Ukraine with concurrent accreditation

No	Name	Country	Location
1	Florent Celik	The Republic of Albania	Warsaw
2	Zhoakim Augusto de Lemush	The Republic of Angola	Moscow
3	Sayful Hawk	The People's Republic of Bangladesh	Moscow
4	Vicente Aid'Almeyda	The Republic of Benin	Moscow
5	Maria Luisa Ramos Ursagaste	The Republic of Bolivia	Moscow
6	Nicola Dukic	Bosnia and Herzegovina	Budapest
7	Bernadette Sebahe Rasedi	The Republic of Botswana	Stockholm
8	Pengiran Kasmiran Tahir	Brunei Darussalam	Geneva
9	Javier Niodoho	Burkina Faso	Berlin
10	Renova Ndayirukiye	The Republic of Burundi	Moscow
11	Ugo Hose GarsiaErnandes	The Bolivarian Republic of Venezuela	Moscow
12	Paul Biye-Eyene	The Republic of Gabon	Moscow
13	Set Koranteng	The Republic of Ghana	Moscow
14	Arturo Romeo Duarte Ortiz	The Republic of Guatemala	Moscow
15	Mohamed Keita	The Republic of Guinea	Moscow
16	Patrisio Alberto	The Republic of Ecuador	Moscow
17	Fausto Abeso Fuma	The Republic of Equatorial Guinea	Moscow
18	Teklay Minassiye Ashedom	The State of Eritrea	Moscow
19	Kasahun Dender Melese	The Federative Democratic Republic of Ethiopia	Moscow
20	Mohamed Ahmed Al-Salyeh Helyali	The Republic of Yemen	Moscow
21	Peter Lusaka Chintala	The Republic of Zambia	Moscow
22	Banifase Guva Chidiausku	The Republic of Zimbabwe	Moscow

23	Allison Keeley	The Republic of Ireland	Prague
24	Elin Fleegenring	The Republic of Iceland	Helsinki
25	Elin Fleegenring	The Hashemite Kingdom of Jordan	Moscow
26	Ahmed S. Al-Midadi	The State of Qatar	Moscow
27	George Alberto Barrantes Ulloa	The Republic of Colombia	Warsaw
28	Jean-Pierre Lueybo	The Republic of Congo	Moscow
29	Moyiz Kabaku Muchayil	The Democratic Republic of Congo	Moscow
30	Kim Yong Jae	The Korean People's Democratic Republic	Moscow
31	Hnano Filiber Fanidi	The Republic of Coted'Ivoire	Moscow
32	Theong Boupuh	The Lao People's Democratic Republic	Moscow
33	Jean Falc	Grand Duchy of Luxembourg	Prague
34	Mahendra Dosia	The Republic of Mauritius	Moscow
35	Sidi Mohamed Ould Taleb Amar	The Islamic Republic of Mauritania	Moscow
36	Éloy Alphonse Maxim Duvu	The Republic of Madagascar	Moscow
37	Isaac Lamba	The Republic of Malawi	Berlin
38	Brahima Coulibaly	The Republic of Mali	Moscow
39	Bernardo Marcelino Sherinda	The Republic of Mozambique	Moscow
40	Otgon Dambiynyam	Mongolia	Warsaw
41	U MinThain	The Union of Myanmar	Moscow
42	Ndalikutalah Thomas Kamati	The Republic of Namibia	Moscow
43	Ian Hill	New Zealand	Moscow
44	Omar Saif Hobash	The United Arab Emirates	Moscow
45	Mohamad Al Hassan	The Sultanate of Oman	Moscow
46	Felicia Dushka Papadimitriou	The Republic of Panama	Athens
47	Horacio Alberto Nogués Zubizarreta	The Republic of Paraguay	Wien
48	Martha Chavarri-Dupui	The Republic of Peru	Warsaw

49	Paolo Esposito	The Republic of San Marino	SanMarino
50	Simon De Cruz	The Republic of Singapore	Moscow
51	Siradzhuddin Hamid Yusuf	The Republic of Sudan	Moscow
52	John Sahr Francis Yambasu	The Republic of Sierra Leone	Moscow
53	Supot Dirakaosal	The Kingdom of Thailand	Moscow
54	Yaka M. Mwamba	The United Republic of Tanzania	Moscow
55	Hmais Dzhynaui	The Republic of Tunisia	Moscow
56	Moses Ebuk	Republic of Uganda	Moscow
57	Jorge Alberto Meyer Long	The Oriental Republic of Uruguay	Moscow
58	Victor G. Garcia	The Republic of the Philippines	Moscow
59	Dzhybrin Abdul	The Republic of Chad	Moscow
60	Juan Eduardo Eguiguren Guzmán	The Republic of Chile	Moscow
61	Zeljko Radulovich	The Republic of Montenegro	Podgorica
62	Udayanha Viratunha	The Democratic Socialist Republic of SriLanka	Moscow
63	Joy Alfred Viler	Jamaica	Berlin

ГЕНЕРАЛЬНІ КОНСУЛИ УКРАЇНИ В ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ

Генеральний консул України в Республіці Білорусь
(*Брест*)

Олег Мисик

Консул України в Республіці Болгарія (*Варна*)

Ірина Дмитренко

Консул-керівник ГКУ у Федеративній Республіці
Бразилія (*Ріо-де-Жанейро*)

Олександр Марков

Генеральний консул України у Сполученому Королівстві
Великої Британії і Північної Ірландії (*Единбург*)

Михайло Оснач

Генеральний консул України в Грецькій Республіці
(*Салоніки*)

Ігор Сибіга

Консул України в Державі Ізраїль (*Хайфа*)

Владислав Струков

Генеральний консул України в Королівстві Іспанія
(*Барселона*)

Олександр Хрипунов

Генеральний консул України в Італійській Республіці
(*Мілан*)

Андрій Картиш

Т.в.о. Генерального консула України в Італійській
Республіці (*Неаполь*)

Леонід Домарецький

Генеральний консул України в Республіці Казахстан
(*Алмати*)

Людмила Протасова

Генеральний консул України в Канаді (*Торонто*)
Олександр Данилейко

Генеральний консул України в Китайській Народній Республіці (*Шанхай*)
Сергій Бурдияк

Генеральний консул України у Федеративній Республіці Німеччина (*Мюнхен*)
Вадим Костюк

Генеральний консул України у Федеративній Республіці Німеччина (*Франкфурт-на-Майні*)
Альберт Черніюк

Генеральний консул України у Федеративній Республіці Німеччина (*Гамбург*)
Юрій Ярмілко

Генеральний консул України в Республіці Польща (*Гданськ*)
Мирон Янків

Генеральний консул України в Республіці Польща (*Краків*)
Віталій Максименко

Генеральний консул України в Республіці Польща (*Люблін*)
Владислав Каневський

Генеральний консул України в Російській Федерації (*Ростов-на-Дону*)
Віталій Москаленко

Генеральний консул України в Російській Федерації (*Санкт-Петербург*)
Наталія Прокопович

Генеральний консул України в Російській Федерації
(*Нижній Новгород*)

Ігор Мельничук

Генеральний консул України в Російській Федерації
(*Єкатеринбург*)

Володимир Бондаренко

Т.в.о. Генерального консула України в Російській
Федерації (*Новосибірськ*)

Василь Турок

Генеральний консул України в Румунії (*Сучава*)

Василь Боєчко

Генеральний консул України в Словацькій Республіці
(*Пряшів*)

Ольга Бенч

Генеральний консул України у Сполучених Штатах
Америки (*Сан-Франциско*)

Сергій Альошин

Т.в.о. Генерального консула України у Сполучених
Штатах Америки (*Чикаго*)

Сергій Коледов

Генеральний консул України в Республіці Туреччина
(*Стамбул*)

Богдан Яременко

Генеральний консул України в Угорській Республіці
(*Ніредьгаза*)

Сергій Бороденков

CONSULS-GENERAL OF UKRAINE IN FOREIGN STATES

Consul-General of Ukraine in the Republic of Belarus (*Brest*)
Oleh Mysyk

Consul of Ukraine in the Republic of Bulgaria (*Varna*)
Iryna Dmytrenko

Consul, Head of the Consulate-General of Ukraine in the Federative Republic of Brazil (*Rio-de-Janeiro*)
Oleksandr Markov

Consul-General of Ukraine in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (*Edinburg*)
Mykhailo Osnach

Consul-General of Ukraine in the Hellenic Republic (*Salonika*)
Ihor Sybiga

Consul of Ukraine in the State of Israel (*Haifa*)
Vladyslav Strukov

Consul-General of Ukraine in the Kingdom of Spain (*Barcelona*)
Oleksandr Khrypunov

Consul-General of Ukraine in the Italian Republic (*Milan*)
Andrii Kartysh

Acting Consul-General of Ukraine in the Italian Republic (*Naples*)
Leonid Domaretskyi

Consul-General of Ukraine in the Republic of Kazakhstan (*Almaty*)
Lyudmyla Protasova

Consul-General of Ukraine in Canada (*Toronto*)
Oleksandr Danyleiko

Consul-General of Ukraine in the People's Republic of China
(*Shanghai*)

Serhii Burdylyak

Consul-General of Ukraine in the Federative Republic of
Germany (*Munich*)

Vadym Kostuk

Consul-General of Ukraine in the Federative Republic of
Germany (*Frankfurt-on-Main*)

Albert Cherniyuk

Consul-General of Ukraine in the Federative Republic of
Germany (*Hamburg*)

Yurii Yarmilko

Consul-General of Ukraine in the Republic of Poland (*Gdansk*)

Myron Yankiv

Consul-General of Ukraine in the Republic of Poland (*Krakow*)

Vitalii Maksymenko

Consul-General of Ukraine in the Republic of Poland (*Lublin*)

Vladyslav Kanevskyi

Consul-General of Ukraine in the Russian Federation
(*Rostov-on-Don*)

Vitalii Moskalenko

Consul-General of Ukraine in the Russian Federation
(*Sankt-Petersburg*)

Natalia Prokopovych

Consul-General of Ukraine in the Russian Federation (*Nizhniy
Novgorod*)

Ihor Melnychuk

Consul-General of Ukraine in the Russian Federation
(*Ekaterinburg*)

Volodymyr Bondarenko

Acting Consul-General of Ukraine in the Russian Federation
(*Novosibirsk*)

Vasyl Turok

Consul-General of Ukraine in Romania (*Suceava*)

Vasyl Boechko

Consul-General of Ukraine in the Slovak Republic (*Prahov*)

Olga Bench

Consul-General of Ukraine in the Unites States of America
(*New York*)

Serhii Pohoreltsev

Consul-General of Ukraine in the Unites States of America
(*San-Francisco*)

Serhii Alioshyn

Acting Consul-General of Ukraine in the Unites States of
America (*Chicago*)

Serhii Koledov

Consul-General of Ukraine in the Republic of Turkey (*Istanbul*)

Bohdan Yaremenko

Consul-General of Ukraine in the Hungarian Republic
(*Niredgaza*)

Serhii Borodenkov

ГЕНЕРАЛЬНІ КОНСУЛИ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ В УКРАЇНІ

Генеральний консул Республіки Болгарія (Одеса)

Стоян Горчивкин

Генеральний консул Грецької Республіки (Маріуполь)

Дімітріос Папандреу

Генеральний консул Грецької Республіки (Одеса)

Антоніос Хазіроглу

Генеральний консул Грузії (Донецьк)

Зураб Квачадзе

Генеральний консул Грузії (Одеса)

Теймураз Нішніанідзе

Генеральний консул Китайської Народної Республіки (Одеса)

У Сяоін

Генеральний консул Республіки Молдова (Одеса)

Петру Роша

Генеральний консул Федеративної Республіки Німеччина (Донецьк)

Клаус Ціллікенс

Генеральний консул Республіки Польща (Одеса)

Йоанна Стжельчик

Генеральний консул Республіки Польща (Севастополь)

Веслав Мазур

Генеральний консул Республіки Польща (Луцьк)

Марек Мартінек

Генеральний консул Республіки Польща (Львів)

Ярослав Дрозд

- Генеральний консул Республіки Польща (*Харків*)
Ян Гранат
- Генеральний консул Республіки Польща (*Вінниця*)
Кшиштоф Швідерек
- Генеральний консул Російської Федерації (*Сімферополь*)
Владімір Андрєєв
- Генеральний консул Російської Федерації (*Одеса*)
Юрій Антонов
- Генеральний консул Російської Федерації (*Львів*)
Олег Астахов
- Генеральний консул Російської Федерації (*Харків*)
Всеволод Філіпп
- Генеральний консул Румунії (*Чернівці*)
Татіана Попа
- Генеральний консул Словацької Республіки (*Ужгород*)
Маріан Сладечек
- Генеральний консул Угорської Республіки (*Ужгород*)
Йожеф Бачкаї
- Генеральний консул Угорської Республіки (*Берегово*)
Іштван Тот
- Генеральний консул Чеської Республіки (*Донецьк*)
Ондржей Моравек
- Генеральний консул Чеської Республіки (*Львів*)
Давід Павліта

CONSULS-GENERAL OF FOREIGN STATES IN UKRAINE

Consul-General of the Republic of Bulgaria (*Odessa*)
Stoyan Gorchivkin

Consul-General of the Hellenic Republic (*Mariupol*)
Dimitrios Papandreu

Consul-General of the Hellenic Republic (*Odessa*)
Antonios Khaziglou

Consul-General of Georgia (*Odessa*)
Teimuraz Nishniadze

Consul-General of Georgia (*Donetsk*)
Zurab Kvachadze

Consul-General of the People's Republic of China (*Odessa*)
U Siaojin

Consul-General of the Republic of Moldova (*Odessa*)
Petu Roshia

Consul-General of the Federative Republic of Germany
(*Donetsk*)
Claus Zillikens

Consul-General of the Republic of Poland (*Odessa*)
Joanna Stzhelchic

Consul-General of the Republic of Poland (*Sevastopol*)
Veslav Mazur

Consul-General of the Republic of Poland (*Lutsk*)
Marek Martinek

Consul-General of the Republic of Poland (*Lviv*)
Yaroslav Drozd

- Consul-General of the Republic of Poland (*Kharkiv*)
Ian Granar
- Consul-General of the Republic of Poland (*Vinnitsa*)
Kshyshtov Shviderek
- Consul-General of the Russian Federation (*Simferopol*)
Vladimir Andreev
- Consul-General of the Russian Federation (*Odessa*)
Yurii Antonov
- Consul-General of the Russian Federation (*Lviv*)
Oleg Astakhov
- Consul-General of the Russian Federation (*Kharkiv*)
Vsevolod Fillip
- Consul-General of Romania (*Chernivtsi*)
Tatiana Popa
- Consul-General of the Slovak Republic (*Uzhgorod*)
Marian Skladechek
- Consul-General of the Hungary Republic (*Uzhgorod*)
Josef Bashkai
- Consul-General of the Hungary Republic (*Beregovo*)
Ishatvan Tot
- Consul-General of the Czech Republic (*Donetsk*)
Ondzhrei Moravek
- Consul-General of the Czech Republic (*Lviv*)
David Pavlita

Представники України в міжнародних організаціях

*Representatives of Ukraine
to the International organizations*

**Дані подаються станом
на 5 жовтня 2012 року. Можливі зміни
у складі керівників дипломатичних місій разом
з довідками про них у наступних випусках**

**При підготовці щорічника використано матеріали
УДП МЗС України**

**Information is presented as of October 5, 2012.
Possible changes in composition of the heads
of diplomatic missions
will be provided in the next issues of the edition**

***Data of the Department of the State Protocol of the Ministry
of Foreign Affairs of Ukraine were used for preparation
of the year-book materials***

Глава Місії України
при НАТО

з липня 2010 року

Ігор Долгов

Head of Ukraine
Mission to the United
Nations

since July 2010

Ihor Dolgov

Представник
України при
Європейському
Союзі

з липня 2010 року

**Костянтин
Єлисеєв**

Representative of
Ukraine to the European
Union

since July 2010

**Kostyantyn
Eliseev**

Постійний
представник
України
при ЮНЕСКО

з липня 2010 року

**Олександр
Купчишин**

Permanent
Representative
of Ukraine to
UNESCO

since July 2010

**Oleksandr
Kupchyshyn**

Постійний представник
України при
Відділенні
ООН та інших
міжнародних
організаціях
у Женеві
(Швейцарія)

з січня 2008 року

Микола Маймескул

Permanent
Representative of
Ukraine to the
UN and other
International
Organizations
Department
in Geneva
(Switzerland)

since January 2008

Mykola Maimeskul

Постійний
представник
України
при
Міжнародних
організаціях
у Відні (Австрія)

з липня 2010 року

Ігор Прокопчук

Permanent
Representative of
Ukraine to
International
Organizations in
Wien (Austria)

since July 2010

Ihor Prokorpchuk

Постійний
представник
України
при ООН

з квітня 2007 року

Юрій Сергєєв

Permanent
Representative of
Ukraine
to the United
Nations

since April 2007

Yurii Sergeev

Постійний
повноважний
представник
України
при координа-
ційних інститу-
тах СНД

з січня 2011 року

Іван Бунечко

Permanent
Authorized
Representative
of Ukraine to the
CIS Coordinating
Institutes

since January 2011

Ivan Bunechko

Постійний
представник
України
при Раді Європи

з травня 2010 року

Микола
Тоцицький

Permanent
Representative of
Ukraine to the
Council of
Europe

Since May 2010

Mykola
Tochyt'sky

Представники міжнародних організацій в Україні

*Representatives
of the International organizations
to Ukraine*

**Дані подаються станом
на 5 жовтня 2012 року. Можливі зміни
у складі керівників дипломатичних місій разом
з довідками про них у наступних випусках**

**При підготовці щорічника використано матеріали
УДП МЗС України**

**Information is presented as of October 5, 2012.
Possible changes in composition of the heads
of diplomatic missions
will be provided in the next issues of the edition**

***Data of the Department of the State Protocol of the Ministry
of Foreign Affairs of Ukraine were used for preparation
of the year-book materials***

Представництво
Європейського
Союзу

Посол, Голова
Представництва

Ян Томбінські

Delegation of the
European Union to
Ukraine

*Ambassador, Head
of the EU delegation*

Jan Tombinski

Організація за
демократію та еконо-
мічний розвиток —
ГУАМ

Посол, Генеральний се-
кретар ГУАМ

**Валері
Чечелашвілі**

Organization
for Democracy and
Economic Development –
GUAM

*GUAM Secretary General,
Ambassador*

**Valery
Chechelashvili**

Організація
Об'єднаних
Націй

Координатор системи
ООН

Олів'є Адам

United Nation

*UN Resident
Coordinator*

Olivier Adam

Управління Верховного
Комісара ООН у спра-
вах біженців (УВКБ
ООН) Регіональне
представництво
в Білорусі, Молдові
та Україні

Регіональний
представник

**Олдріх
Андрысек**

United Nations
High Commissioner
for Refugees for Belarus,
Moldova
and Ukraine
(UNHCR UN)

Regional
Representative

**Oldrich
Andrysek**

Фонд народона-
селення ООН в
Україні

Представник фонду

Нузхат Есан

United Nations
Population Fund

UNFPA
Representative

Nuzhat Ehsan

Дитячий фонд
ООН (ЮНІСЕФ)

Голова Представництва
ЮНІСЕФ в Україні

Юкіе Мокуо

United Nations
Children's Fund
(UNICEF)

UNICEF Representative
in Ukraine

Yukie Mokuo

Міжнародна
організація
з міграції
(МОМ)

Голова
Представництва

**Манфред
Профазі**

Mission of the
International
Organization
for Migration
(IOM)

Chief of Mission

**Manfred
Profazi**

Міжнародний
валютний
фонд (МВФ)

Постійний представ-
ник МВФ

Макс Альєр

International
Monetary Fund
(IMF)

Resident
Representative IMF

Max Alier

Світовий банк
(СБ)

Директор Світового
банку в Україні,
Білорусі та Молдові

Мартін Райзер

World Bank

World Bank's
Director for Ukraine,
Belarus and Moldova

Martin Raiser

Міжнародна фінансо-
ва корпорація
(МФК)

Голова
Представництва
МФК в Україні

**Руфат
Алімарданов**

International
Finance
Corporation

IFC Country
Manager for Ukraine
and Belarus

**Rufat
Alimardanov**

Організація з безпеки
та співробітництва
в Європі
(ОБСЄ)

Координатор
проектів ОБСЄ
в Україні

**Мадіна
Джарбусинова**

Organization
for Security and
Co-operation in
Europe

OSCE Project
Coordinator

**Madina
Dzharbusinova**

Рада
Європи

Керівник Офісу,
Представник
Генерального секре-
таря Ради Європи з
координації програм
співробітництва в
Україні

**Владімір
Рістовскі**

Council
of Europe

Ambassador,
Representative
of the Secretary General
of the Council of Europe

**Vladimir
Ristovski**

NATO

Керівник офісу
зв'язку НАТО

Марчін Кожіел

NATO

Director NATO
Liaison Office

Marcin Koziel

Центр інформації та документації НАТО

Директор

**Наталія
Немилівська**

NATO Information and Documentation Centre (NIDC)

Director

**Natalia
Nemyliwska**

Європейський банк рекон- струкції та розвитку

Директор в
Україні

Андре Куусвек

European Bank for Reconstruction and Development

EBRD director for
Ukraine

Andre Kuusvek

Міжнародна федерація
товариств Червоного
Хреста та Червоного
Півмісяця в
Україні

Представник в
Україні

Златко Ковач

International
Federation
of Red Cross and
Red Crescent
Societies

Country
Representative for
Ukraine

Zlatko Kovac

Всесвітня
організація охорони
здоров'я (ВООЗ)

Представник ВООЗ в Україні,
Голова Бюро ВООЗ в Україні

**Корнеліс Пітер де
Йонкере**

World Health
Organization (WHO)

Head of Ukraine Country Office

**Cornelis Pieter de
Joncheere**

Європейський інвести-
ційний банк

Директор в
Україні

Торе Емануельсон

European Investment
Bank

Head of EIB representation to
Ukraine

Tore Emanuelsson

Почесні консули іноземних держав в Україні Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine

ПРИЗВИЩЕ	КРАЇНА	МІСЦЕ ЗНАХОДЖЕННЯ
Наталія Тарадайко	Австрійська Республіка	Донецьк
Світлана Шевченко	Народна Республіка Бангладеш	Київ
Ярослав Гарцула	Королівство Бельгія	Львів
Ахуну Вільям Едмонд Досса	Республіка Бенін	Київ
Ігор Дротяк	Республіка Білорусь	Львів
Іван Аврамов	Республіка Болгарія	Запоріжжя
Петро Малех	Республіка Бразилія	Львів
Артак Товмасян	Республіка Вірменія	Ялта
Олександр Скрипник	Республіка Вірменія	Рівне
Пантеліс Бумбурас	Грецька Республіка	Ялта
Юрій Чорний	Грузія	Житомир
Лев Куджаїдзе	Грузія	Львів
Елгуджа Кепуладзе	Грузія	Ялта
Юрій Овчаренко	Республіка Еквадор	Київ
Ігор Сергєєв	Естонська Республіка	Сімферополь
Аль-Суррі Абдурахман	Сменська Республіка	Київ
Дмитро Чернявський	Республіка Замбія	Київ
Сергій Продаєвич	Республіка Казахстан	Одеса
Борис Музалев	Республіка Кіпр	Одеса
Нвер Мхітарян	Республіка Колумбія	Київ
Олександр Кузнєцов	Союз Коморських островів	Київ
Олексій Лисенко	Республіка Кот-д'Івуар	Дніпропетровськ
Володимир Гарцула	Латвійська Республіка	Львів
Віктор Гарапко	Республіка Литва	Ужгород
Сергій Петриченко	Республіка Литва	Сімферополь
Микола Гладкіх	Республіка Литва	Донецьк
Микола Новиков	Велике Герцогство Люксембург	Київ

Павло Гречковський	Суверенний Військовий Орден Госпітальєрів Родосу і Мальти	Київ
Володимир Безпалій	Королівство Марокко	Київ
Ігор Огородник	Федеративна Республіка Німеччина	Сімферополь
Тетяна Гавриш	Федеративна Республіка Німеччина	Харків
Марк Ендрю Райт	Нова Зеландія	Київ
Валерій Пальчук	Султанат Оман	Київ
Ігор Баленко	Республіка Перу	Київ
Олег Свиначук	Республіка Сейшельські острови	Київ
Олег Адамчук	Словацька Республіка	Великий Березний
Тамара Лисенко	Словацька Республіка	Донецьк
Іван Шуфрич	Словацька Республіка	Ужгород
Майя Мартиненко	Республіка Словенія	Київ
Лариса Малех	Республіка Угорщина	Львів
Віктор Павленко	Республіка Угорщина	Сімферополь
Валерій Коваленко	Республіка Філіппіни	Київ
Данило Ярема	Французька Республіка	Львів
Геннадій Чижиков	Французька Республіка	Донецьк
Олександр Ротов	Республіка Хорватія	Донецьк
Віталій Попов	Республіка Чад	Київ
Олег Чігіров	Чеська Республіка	Харків
Карл Стюрен	Королівство Швеція	Херсон
Карл Улоф Річард Стюрен	Королівство Швеція	Каховка

Почесні консули іноземних держав в Україні Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine

NAME	COUNTRY	LOCATION
Natalia Taradayko	Republic of Austria	Donetsk
Svitlana Shevchenko	People's Republic of Bangladesh	Kyiv
Yaroslav Hartsula	Kingdom of Belgium	Lviv
Ahunu William Edmond Dossa	Republic of Benin	Kyiv
Ihor Drotiak	Republic of Belarus	Lviv
Ivan Avramov	Republic of Bulgaria	Zaporizhzhya
Potro Malekh	Republic of Brazil	Lviv
Arak Tovmasyan	Republic of Armenia	Yalta
Oleksandr Skrypnyk	Republic of Armenia	Rivne
Pantelis Bumburas	Hellenic Republic	Yalta
Yurii Chorny	Georgia	Zhytomyr
Elgudja Kepuladze	Georgia	Yalta
Lev Kudzhaidze	Georgia	Lviv
Yurii Ovcharenko	Republic of Ecuador	Kyiv
Ihor Sergeev	Republic of Estonia	Simferopol
Al-Sirri Abdurahman	Yemen Republic	Kyiv
Dmytro Cherniavskiy	Republic of Zambia	Kyiv
Serhii Podaievych	Republic of Kazakhstan	Odesa
Borys Muzalev	Cyprus	Odesa
Nver Mhitarian	Republic of Colombia	Kyiv
Oleksandr Kuznetsov	Union of the Comoros	Kyiv
Oleksii Lysenko	Republic of Cote d'Ivoire	Dnipropetrovsk
Volodymyr Gartsula	Latvian Republic	Lviv
Victor Harapko	Republic of Lithuania	Uzhgorod

Mykola Gladkykh	Republic of Lithuania	Donetsk
Serhii Petrychenko	Republic of Lithuania	Simferopol
Mykola Novykov	Grand Duchy of Luxembourg	Kyiv
Pavlo Grechkovskyi	The Sovereign Military Order of the Hospitallers of Rhodes and of Malta	Kyiv
Volodymyr Bezpalyi	Kingdom of Morocco	Kyiv
Ihor Ohorodnyk	Federativ Republic of Germany	Siferopol
Tetiana Havrysh	Federativ Republic of Germany	Kharkiv
Mark Andrew Rait	New Zealand	Kyiv
Valerii Palchuk	Oman	Kyiv
Ihor Balenko	Republic of Peru	Kyiv
Oleg Svydnarchuk	Republic of Seychelles	Kyiv
Oleh Adamchuk	Slovak Republic	Velykyi Bereznyi
Ivan Shufrych	Slovak Republic	Uzhgorod
Tamara Lysenko	Slovak Republic	Donetsk
Maia Martynenko	Republic of Slovenia	Kyiv
Larysa Malekh	Republic of Hungary	Lviv
Viktor Pavlenko	Republic of Hungary	Simferopol
Valerii Kovalenko	Republic of Philippines	Kyiv
Danylo Yarema	Republic of France	Lviv
Hennadii Chyzhykov	Republic of France	Donetsk
Oleksandr Rotov	Republic of Croatia	Donetsk
Vitalii Popov	Republic of Chad	Kyiv
Oleh Chyhrinov	Czech Republic	Kharkiv
Karl Ulof Richard Sturen	Kingdom of Sweden	Kakhovka
Karl Sturen	Kingdom of Sweden	Kherson

Почесні консули іноземних держав в Україні

**Почесний консул
Австрійської
Республіки
в Україні (м. Львів)**

**Ярослав
Наконечний**

**Honorary Consul
of the Republic of
Austria
in Ukraine (Lviv)**

**Yaroslav
Nakonechy**

**Почесний консул
Республіки Болівія
в Україні (м. Київ)**

**Владімір Хосе
Тордойя Рохас**

**Honorary Consul
of the Republic of
Bolivia
in Ukraine (Kyiv)**

**Vladimir Jose
Tordoya Rohas**

**Почесний консул
Боснії і Герцеговини
в Україні (м. Київ)**

**Андрій
Васильковський**

**Honorary Consul
of the Bosnia and
Herzegovina in Ukraine
(Kyiv)**

Andrii Vasylykovskiy

Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine

**Почесний консул
Демократичної
Республіки Вірменія в
Україні (м. Харків)**

Армен Асланян

**Honorary Consul
of the Republic of
Armenia
in Ukraine (Kharkiv)**

Armen Aslanian

**Почесний консул
Республіки
Гватемала
в Україні (м. Київ)**

Олексій Гончаров

**Honorary Consul
of the Republic of
Guatemala
in Ukraine (Kyiv)**

Oleksii Goncharov

**Почесний консул
Республіки Гвінея
в Україні (м. Київ)**

Рамін Мансурян

**Honorary Consul
of the Guinean
Republic
in Ukraine (Kyiv)**

Ramin Mansurian

Почесні консули іноземних держав в Україні

**Почесний консул
Республіки
Екваторіальна
Гвінея в Україні
(м. Київ)**

Роман Челноков

**Honorary Consul
of the Republic of
Equatorial
Guinea in Ukraine
(Kyiv)**

**Roman
Chelnokov**

**Почесний консул
Королівства Ірландії
в Україні (м. Київ)**

Володимир Сай

**Honorary Consul
of the Ireland
in Ukraine (Kyiv)**

Volodymyr Saj

**Почесний консул
Ісландії в Україні
(м. Київ)**

**Костянтин
Мальований**

**Honorary Consul
of the Republic of
Iceland in Ukraine
(Kyiv)**

**Kostyantyn
Malovanyi**

Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine

**Почесний консул
Хашимітського
Королівства
Йорданія в Україні
(м. Київ)**

**Мухаммед
Абуражух**

**Honorary Consul
of the Hashemite
Kingdom
of Jordan in Ukraine
(Kyiv)**

**Muhammed
Aburajuh**

**Почесний консул
Республіки
Казахстан
в Україні (м. Львів)**

Галина Маслюк

**Honorary Consul
of the Republic of
Kazakhstan
in Ukraine (Lviv)**

Galyna Masliuk

**Почесний консул
Республіки Казахстан
в Україні
(м. Запоріжжя)**

Сергій Гречний

**Honorary Consul
of the Republic of
Kazakhstan
in Ukraine
(Zaporizhzhya)**

Serhii Grechnyj

Почесні консули іноземних держав в Україні

**Почесний консул
Литовської
Республіки
в Україні
(м. Житомир)**

Євген Лавров

**Honorary Consul
of the Republic of
Lithuania
in Ukraine (Zhytomyr)**

Yevgen Lavrov

**Почесний консул
Литовської
Республіки
в Україні (м. Львів)**

Віталій Антонов

**Honorary Consul
of the Republic of
Lithuania
in Ukraine (Lviv)**

Vitalii Antonov

**Почесний консул
Литовської
Республіки
в Україні (м. Херсон)**

Віктор Попов

**Honorary Consul
of the Republic of
Lithuania
in Ukraine (Kherson)**

Viktor Popov

Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine

**Почесний консул
Мальдівських островів
в Україні (м. Київ)**

Андрій Лірник

**Honorary Consul
of the Republic of
Maldives
in Ukraine (Kyiv)**

Andrii Lirnyk

**Почесний консул
Мексиканських
Сполучених Штатів
в Україні (м. Львів)**

Іван Шкрум

**Honorary Consul
of the United Mexican
States
in Ukraine (Lviv)**

Ivan Shkrum

**Почесний консул
Королівства
Нідерланди
в Україні (м. Львів)**

Богдан Панкевич

**Honorary Consul
of the Kingdom
of the Netherlands
in Ukraine (Lviv)**

Bogdan Pankevych

Почесні консули іноземних держав в Україні

**Почесний консул
Королівства
Нідерланди
в Україні (м. Донецьк)**

Ігор Головань

**Honorary Consul
of the Kingdom
of the Netherlands
in Ukraine (Donetsk)**

Ihor Golovan

**Почесний консул
Федеративної
Республіки
Німеччина в Україні
(м. Львів)**

**Мирослава
Дякович**

**Honorary Consul
of the Federal Republic
of Germany
in Ukraine (Lviv)**

**Myroslava
Diakovych**

**Почесний консул
Федеративної
Республіки
Німеччина в Україні
(м. Одеса)**

**Олександр
Кифак**

**Honorary Consul
of the Federal
Republic
of Germany in
Ukraine (Odessa)**

**Oleksandr
Kyfak**

Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine

**Почесний консул
Республіки Панама
в Україні (м. Київ)**

**Данило
Курдельчук**

**Honorary Consul
of the Republic of
Panama
in Ukraine (Kyiv)**

**Danylo
Kurdelchuk**

**Почесний консул
Південно-
Африканської
Республіки
(м. Одеса)**

**Лариса
Поплавська**

**Honorary Consul
of the Republic
of South Africa
in Ukraine (Odessa)**

**Larisa
Poplavska**

**Почесний консул
Російської Федерації
в Україні
(м. Чернігів)**

Вагіф Алієв

**Honorary Consul
of the Russian
Federation
in Ukraine (Chernihiv)**

Vagif Aliyev

Почесні консули іноземних держав в Україні

**Почесний консул
Сирійської Арабської
Республіки (м. Одеса)**

**Алі Мухаммад
Ісса**

**Honorary Consul
of the Syrian Arab
Republic in Ukraine
(Odessa)**

**Ali Mukhammad
Issa**

**Почесний консул
Республіки Словенія
в Україні (м. Львів)**

Юлія Мізрах

**Honorary Consul
of the Republic of
Slovenia
in Ukraine (Lviv)**

Yulia Mizrakh

**Почесний консул
Республіки Словенія
в Україні (м. Харків)**

**Анатолій
Бондаренко**

**Honorary Consul
of the Republic of
Slovenia
in Ukraine (Kharkiv)**

**Anatolii
Bondarenko**

Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine

**Почесний консул
Королівства Таїланд
в Україні (м. Київ)**

**Михайло
Радущкий**

**Honorary Consul
of the Kingdom of
Thailand
in Ukraine (Kyiv)**

**Myhailo
Radutskyj**

**Почесний консул
Республіки Туніс
в Україні (м. Київ)**

**Геннадій
Самойлов**

**Honorary Consul
of the Tunisian
Republic
in Ukraine (Kyiv)**

**Hennadii
Samoylov**

**Почесний консул
Республіки Туреччина
в Україні
(м. Дніпропетровськ)**

Ігор Ханін

**Honorary Consul
of the Republic of
Turkey
in Ukraine
(Dnipropetrovsk)**

Ihor Hanin

Почесні консули іноземних держав в Україні

**Почесний консул
Республіки Угорщина
в Україні (м. Донецьк)**

Сергій Кириченко

**Honorary Consul
of the Republic of
Hungary
in Ukraine (Donetsk)**

Serhii Kyrychenko

**Почесний консул
Східної Республіки
Уругвай
в Україні (м. Київ)**

Олена Подолева

**Honorary Consul
of the Oriental
Republic
of Uruguay in Ukraine
(Kyiv)**

Olena Podoleva

**Почесний консул
Центрально-
Африканської
Республіки в Україні
(м. Київ)**

**Олександр
Бондаренко**

**Honorary Consul
of the Central African
Republic in Ukraine
(Kyiv)**

**Oleksandr
Bondarenko**

Наталія ТАТАРЕНКО,

*в.о. ректора Дипломатичної
академії України при МЗС України,
професор*

НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ: КУЛЬТУРНІ ВИМІРИ І ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

Нинішній проект економічної глобалізації за його сутнісним наповненням може трактуватись як намір монополізації світового економічного простору, здійснюваної на заса-

дах його уніфікації: задекларована домінуючими країнами лібералізація світового господарства насправді має на меті її «атомізацію», що спрощує процеси підпорядкування та поглинання, і має кінцевим наслідком формування однополюсного світу, керованого з єдиного економічного центру.

Різновекторний напрям глобалізаційного процесу, що реалізується переважно на рівні національних держав і цивілізаційних утворень, неоднорідність протікання глобалізації в економічній, політичній, соціокультурній сферах дає можливість розглядати цей, безумовно, інтеграційний нелінійний процес з позиції синергетичного підходу: ця синергія забезпечується ефектом взаємодоповнення і взаємопідсилення процесів монополізації, що відбуваються у всіх сферах суспільного життя.

Звичайно, доречно зазначає А. Єрмолаєв [1], проблема геоекономічної парадигми світового розвитку сформулась об'єктивно, стала актуальною унаслідок руйнування принципів взаємодії держав. Слід лише зазначити, що ці зміни завдячують свідомому нав'язуванню та поширенню ідеології лібераліза-

ції, індивідуалізації (зведенню до рівня взаємодії індивідуумів) міжкраїнних відносин, а відтак — послабленню їх як політичних і економічних суверенів. Тобто з рівня міжкраїнного ці відносини опустились на рівень відносин суб'єктів господарювання, що можливе лише в умовах абсолютизації ідеї відкритості. Поза акцентами відповідної ідеології залишається та обставина, що ці відносини вибудовуються у площині жорсткої конкурентної боротьби. Результатом цього стає взаємозалежність і взаємопроникнення національних економік, а згодом — «злиття і поглинання» на глобальному рівні, розшарування їх на домінуючі і периферійні, що спричиняє руйнацію традиційних, властивих національним державам, способів і інструментів реалізації національних інтересів країн.

Сучасна геоекономічна парадигма дійсно заперечує доктрину і ідеологію захисту національних інтересів, що панувала в часи національних держав. Суть цієї доктрини полягала в тому, що кожна держава і, відповідно, спільнота-нація як пріоритет реалізує, просуває і захищає загальнонаціональні інтереси, підпорядковуючи їм індивідуальні. Національний інтерес полягає у створенні умов для економічної експансії країни і завоювання певних позицій на світовому ринку, у захисті інтересів національних капіталів на світових (а не внутрішніх) ринках, що створює умови для забезпечення внутрішньої рівноваги, підтримувати безкризовість виробництва і рівень добробуту, які, у свою чергу, гарантували б забезпечення стійкості, збереження ідентичності, традицій суверенності як основи розвитку державності, захист державної безпеки в політичній, військовій і економічній сферах.

Такий інтерес не міг бути реалізований, якщо б не передбачав поєднання інтересів національного капіталу та соціальних пріоритетів, безпосередньо пов'язаних із рівнем добробуту і способом перерозподілу (з точки зору національних капіталів — несправедливим) соціальних благ. З одного боку, між цими інтересами існує глибока суперечність, оскільки соціальні інтереси задовольняються за рахунок продукуючої сили національних капіталів, а з іншого — національні капітали зростають за рахунок використання соціального — ресурсного і людського, потенціалів та завдяки патронату держави на зовнішніх ринках.

Криза концепту національних інтересів, власне, пов'язана з «перемогою» індивідуалістичних прагнень національних капіта-

лів та космополітизації характеру їхньої діяльності. Ідея економічної свободи найбільшою мірою влаштовує саме національні капітали, які прагнуть вивільнення з-під влади держави всередині країни, але, як і раніше, не відмовляються від її патронату на світових ринках. Національні капітали, природно, миряться з присутністю держави там, де їм це вигідно, і намагаються звільнитися від її втручання там, де вона становить загрозу рівню дохідності і свободі застосування та руху. Навіть якщо така свобода призводить до руйнування державності і шкодить соціуму, більше того — тягне за собою кримінальні наслідки. Тобто лібералізм (породження концепту індивідуалізму) як ідеологія на користь національних капіталів вимагає усунення впливу держави (і у першу чергу перерозподільного) на економічні процеси для забезпечення вільного руху та функціонування цих капіталів (без кордонів і обмежень). Натомість реалізація концепту національних інтересів, похідного від комунітаризму, ідеї державності, вимагає інших підходів — ідеології, яка обстоює право держави бути виразником інтересів соціуму і використовувати національні капітали на його користь.

Протиборство загальнонаціональних (комунітарних) та індивідуальних інтересів (чи то вони представлені інтересами власників капіталів, чи суверенів-феодалів, чи окремого господарюючого суб'єкта) в історичному і сталому економічному контексті завжди непримиренне і має своїм наслідком домінування тієї чи іншої доктрини на певних етапах розвитку («ефект маятника» [2]). Причому не завжди ідеї лібералізму або комунітаризму перемагали тоді, коли у цьому загострювалась потреба: у періоди послаблення могутності держави (у точці біфуркації) країну можна як зсередини, так і ззовні підштовхнути до вибору нової, часто невинуватої, ідеології подальшого розвитку. І якщо логіка суспільних трансформацій вимагає мобілізації зусиль, узгодження інтересів і їхнього об'єднання довкола загальнонаціональної ідеї, то історія знає безліч прикладів, коли країна, підштовхувана ззовні, обирає шлях на лібералізацію, що тягне за собою посилення протиборства інтересів і руйнування державності. Загалом у лібералізації зацікавлені країни, що посіли домінуючі позиції у світових рейтингах конкурентоспроможності та потребують нових просторів для здійснення економічної експансії.

Свого часу німецький економіст Ф. Ліст [3], проаналізувавши наслідки застосування ліберальної теорії на практиці, відкрив такий закон: «Повсюдне і тотальне встановлення принципу вільної торгівлі, максимальне зниження мит і сприяння граничній ринковій лібералізації на практиці посилює те суспільство, яке давно й успішно йде по ринковому шляху, але при цьому послаблює, економічно і політично підриває те суспільство, яке має іншу господарську історію і вступає у ринкові відносини з іншими, розвиненішими країнами тоді, коли внутрішній ринок знаходиться ще в зародковому стані» [4]. Ф. Ліст дійшов таких висновків, спостерігаючи за катастрофічними наслідками для слаборозвиненої, напівфеодальної Німеччини ХІХ століття некритичного сприйняття ліберальних норм ринкової торгівлі, що нав'язувалися Англією і її німецькими лобістами. Він помістив ліберальну теорію в конкретний історичний і національний контекст, дійшовши висновку: всупереч претензіям цієї теорії на універсальність, вона насправді зовсім не така наукова і безпристрасна, як хоче видаватися; ринок — це інструмент, який функціонує за принципом збагачення багатого і розорення бідного, посилення сильного і послаблення слабого.

Саме Ф. Ліст уперше вказав на необхідність зіставлення ринкової моделі з конкретними історичними обставинами, а отже, перевів усю проблематику з наукової сфери у сферу конкретної політики і запропонував ставити питання таким чином: «Ми не повинні вирішувати „ринок або не ринок“, „свобода торгівлі або несвобода торгівлі“. Ми повинні з'ясувати, якими шляхами розвинути ринкові відносини в конкретній країні і конкретній державі так, щоб при зіткненні з розвиненішим в ринковому сенсі світом не втратити політичної могутності, господарського і промислового суверенітету, національної незалежності» [4, с. 127]. І саме Ф. Ліст, обґрунтовуючи шляхи побудови економічно спроможної країни, звернув увагу на роль ідеології у формуванні засад такої могутності. Він довів також, що формування та сприйняття суспільством певної ідеології базується на ментальності, унікальній за своєю суттю та породжуваній певною національною культурою.

Власне ідеологія відбиває прагнення нації, і ці прагнення не залишаються незмінними, проте вони органічно сприймаються, а ідеологія стає дією лише завдяки адекватності національній культурі та високому рівню комунітарності.

У контексті цих процесів особливого сенсу набуває спроба монополізації (уніфікації) національного культурного простору, ментальності етносів і народів. Генезис соціокультурних систем за нинішніми трактуваннями (наприклад, У. Бека [5]) полягає у формуванні глобального співтовариства, або «світового суспільства», тобто соціального простору, «особливого соціуму», надзвичайно рухливого і нестійкого, з нечіткою ідентичністю і системою цінностей, що формується в процесі комунікації.

Така монополізація — вимога діючої концепції глобалізації, не є новою: ще Ф. Ліст зазначав, що класична школа, започаткована в країнах, які досягли певного рівня могутності й економічної самодостатності, пропагувала ідеологію космополітизму. Не всі країни вписувались у цю ідеологію, тому домінуючі країни впроваджували її через економічну і воєнну експансію. Сучасне удосконалення методів нав'язування ідеології космополітизму не виключає використання успішно апробованих прийомів інших концепцій. Проте ті можливості, які відкриваються завдяки сучасним інформаційним і комунікаційним системам, спрощують це завдання.

Очевидним є те, що у циклі монополізації світового ринку, яка вимагає відповідних засобів зв'язку і комунікації, що можуть забезпечити обіг капіталу і управління ним у всьому світовому економічному просторі, потрібен не синтез культур і світоглядів — потрібна їхня уніфікація. Крім того, й індустріалізація виробництва духовних благ, які не мають фізично матеріальної форми, вимагає формування відповідного ринку і юридичної формалізації обміну цими благами. Тому на додаток до обміну фізично матеріальними товарами, необхідний обмін духовними благами, що відбувається у формі прийому-передачі інформації, а відтак — мають поширюватись новітні форми і засоби обміну та обробки інформації у свідомості індивіда, має бути сформована єдина ментальність, яка задовольнятиме вимоги уніфікації.

Глобалізація, здійснювана на монотермінологічній економічній основі, свій зміст ретельно вкриває міфами, культивованими засобами масової обробки свідомості. До першого з них слід віднести поширену думку про те, що це культурне явище виникло завдяки розвитку технічних засобів комунікації, які зблизили найвіддаленіші куточки світу; завдяки торжеству гуманізму, що

створив основи для «взаємодії, взаємообміну і взаємозбагачення» релігій, культур, народів і країн.

Проте авторами нової ідеології не акцентується увага на тім, що ще на початку дев'яностих років членами Більдерберзького клубу було сформульовано базову концепцію «Єдиний світ» з підтекстом «єдиний світ — єдиний ринок», підготовлена до Давоського форуму 1996 року. Декларованою метою цього проєкту було завдання монополізації влади на базі монополізації світової економіки.

За цим проєктом людська свідомість мала послідовно завантажуватися «новітніми нормами людського гуртожитку»:

— «індивідуалізмом», який декларується як основа конкурентності, тому найкоротший шлях до успіху і процвітання, хоча насправді веде до розшарування суспільств і держав, до маргіналізації більшості і збагачення меншості;

— «космополітизмом», що трактує людину як «економічну», таку, що належить усьому світу, а не окремій спільноті. У той час як за таким трактуванням приховано замах на державність, суверенність, патерналізм — власне все те, що є основою формування будь-якої спільноти;

— «відкритістю», яка передбачає руйнування кордонів в умовах нерівної конкуренції, у результаті чого така відкритість використовується у одному напрямку — реальні ресурси розвитку «відпливають» зі слаборозвинених у домінуючі країни;

— «високими економічними стандартами життя», за якими прихована ідеологія «споживацтва», забезпечення безперервного попиту, яка прийшла на зміну ідеології пропозиції та раціонального використання ресурсів. Поза увагою полишені інші стандарти, заради яких, власне, формувались держави — моральні, соціальні, культурні, тощо;

— «high-techом» — «прогресом високих технологій» — матеріальної бази впровадження мультиплікативного ефекту ідеології споживацтва;

— «толерантністю», сенс якої полягає в праві меншості нав'язувати більшості своє бачення шляхів соціально-економічного, у тім числі і глобального розвитку;

— «свободою совісті», яку хоча і пояснювали як свободу віросповідань і мислення, але при цьому малась на увазі конвенціональність (узгоджуваність) норм моралі і моральність, модернізовану під новий глобалізаційний стандарт, коли принципи

превалювання потреб особистості (людина з її належністю до всього світу) теоретично покладається в основу розвитку суспільної моралі, тоді як насправді цей розвиток «атомізує соціуми зсередини», готуючи суспільства до зовнішньої експансії і подальшої монополізації.

Формування відповідного «ідеологічного світогляду», його поширення провідними країнами світу за межі домінування насправді перетворилося на експансивну світову ідеологію, яка нав'язувалась країнам, що були нездатні чинити опір такій експансії, не мали важелів протидії їй. Тут варто згадати протилежний приклад Франції, яка після Другої світової війни закрила свій кіно- та інформаційний простір від споживацької та аморальної ідеології США, справедливо вважаючи, що її вкорінення є загрозою національній ментальності, відтак — ідентичності, а отже, й суверенітету.

Глобалізація як напрям культурогенезу орієнтована, головним чином, на соціальний мікрорівень — індивідуум: саме йому адресована ідеологія споживацтва і мультикультуралізму. Такий культурогенез, базований на ідеології універсалізму-індивідуалізму, вимагає економічної людини, яка користується повною свободою, переслідує лише власні інтереси, які в кінцевому рахунку завжди вступають у конкуренцію з іншими і завжди породжують нерівність. Так само як і в економічній сфері, культурогенез, обумовлений появою нових інформаційних технологій, протікає нерівномірно: культурний розрив посилюється не лише між розвиненими і відсталими країнами, які є ринком збуту продуктів культурної індустрії і пасивно поділяють або, навпаки, об'єднують їхні системи цінностей, але й між центром і периферією, оскільки глобалізація культурного простору поширюється здебільшого на мегаполіси, опосередковано впливаючи на периферію. Зіткнення інтересів за ознакою культурних відмінностей С. Хантінгтон визначив як «зіткнення цивілізацій». Б.С. Єрасов, уточнюючи думку американського політолога, вважає, що в цьому випадку доводиться констатувати зіткнення не стільки цивілізацій, скільки етнічних спільнот, що користуються цивілізаційною символікою. Проблема зняття напруженості між локальними культурами викликала необхідність формування певних теоретичних моделей, механізмів взаємодії, як-то глокалізації, мультикультуралізму, комунітаризму тощо.

Відповідно, виникнення ендегенних чинників генезису окремої культурної системи нині є швидше «відповіддю» на «виклик» зовнішнього середовища, ніж органічним етапом переходу культурної системи в якісно інший стан. Вплив на культурогенез екзогенних чинників у вигляді інформаційного потоку актуалізує проблему збереження культурної спадщини. Безумовне прийняття цінностей «інших» культур викликає відчуження своєї, але зовсім не означає інтеграції в інший культурний простір. Разом з тим трансформація управлінської, комунікативної і інших функцій культури, пов'язаних з продукуванням культурних інновацій, сигналізує про збереження і підтримку спадкоємності, коду культури. Культура — це матеріальне свідоцтво іншого процесу, а саме антропогенезу, генезису людини. Кардинальні зміни у сфері культури сигнализують перш за все про зміну системи координат — стійких уявлень людини про світ і своє місце в ньому. Відбитком трансформації культурного простору виступають міграція, демографія, частково — тип відносин між поколіннями, між верствами в суспільстві.

Ідеологія монополізації культури за єдиним кліше, як і раніше, не знімає проблеми розвитку країни відповідно до запитів соціуму і не дає відповіді на питання про те, що лежить в основі суверенітету в епоху глобалізації і якими засобами сучасні нації досягають високого рівня добробуту, або втрачають могутність та свої позиції, які мали раніше.

Ідеальною формою, ідеальною моделлю взаємодії культур у ХХІ столітті мав би бути їхній рівноправний діалог, враховуючи, що культури різняться за історичним шляхом становлення, ціннісним ядром, ментальністю. Це означало б у культурному сенсі наявність широкого кола національних економічних форм і національних інституцій, які забезпечували б конкуренцію між країнами як носіями загальнонаціональних економічних інтересів. Але поки що історія не запропонувала жодного прикладу такої взаємодії, адже рівноправний діалог завжди унеможлиблювався намаганням сильного нав'язувати своє бачення шляху розвитку, що, власне, і спостерігається нині.

У вертикальному розрізі також утворилась значна дистанція між культурою постіндустріального суспільства, що розділяє прагматичні і матеріальні цінності суспільства споживання, засновані на формуванні і підтримці розвитку ефективного, конкурентного виробництва в соціумі з приматом індивідуаліс-

тичних інтересів, і культурами країн, що знаходяться на периферії світового розвитку, де, як і раніше, через повільні темпи економічного розвитку, низький соціальний рівень, політичну нестабільність економічний прорив пов'язується з комунітарними цінностями і автаркією. «Свідомий ізоляціонізм» в даному випадку — вираз вимоги суспільства, що залишено наодинці зі своїми потребами і можливостями та піддається атаці з боку потужнішої економіки і більш розвиненої культури. Це не категорична відмова від діалогу, це, більшою мірою, вимушена локалізація, яка дозволяє захистити суспільство від розмивання.

Ще донедавна в американській глобалістиці фігурувало поняття «культурна глобалізація», яке, як визнають самі американські дослідники, нині стало непридатним для сучасних реалій: «Замість культурної глобалізації слід визнати складний і неоднозначний процес формування глобальних культур, що, як правило, беруть початок в національних і регіональних. Конституювання нової системи цінностей, що спирається на коди локальних культур, обертається кризою ідентичності і породжує локалізацію» [6]. При цьому посилення домінанти однієї соціальної або регіональної культури над іншими, культурна гомогенізація — очевидний результат монополізації. Так вважає Р. Робертсон [7], пропонуючи ставити акцент на гетерогенній основі глобалізації, яка реалізується в ідеї глокалізації, що акумулює і синтезує сучасні тенденції глобалізації і локалізації. До цього додається, що така локалізація часто є основою загострення міжкраїнного протистояння, за яким завжди стоять економічні інтереси, причому більш сильної країни, більш потужної, нині постіндустріальної культури.

Відомий російський глобаліст З. Бауман [8] критично відгукнувся про концепцію глокалізації, зауважуючи, що не може бути й мови про взаємоадаптацію культур, коли за сильними залишається ними ж визначене право тиску на ментальність і цінності. Тому опір нав'язуванню цінностям неминучий і з часом лише посилюється (приклад Іраку, Афганістану є тому підтвердженням).

Звичайно, такий опір послаблений, коли в країні вже наперед існував глокалізаційний синтез культур, як, скажімо, в Україні. Тут необхідно уточнити, що «дифузна інституціоналізація», яка характерна для України, на відміну від глокалізації і мультикультуралізму, пов'язана з проблемою ідентичності і

«дефіцитом довіри» до цінностей власної культури (ефект меншовартості), породжує феномен «переходу», точніше «незавершеного переходу», в «інший» культурний простір. Такі приклади численні: щира прихильність до буддизму, протестантизму тощо в українців (як і в багатьох європейців, як і поширення цінностей західноєвропейської культури у представників східних культур) [9] — сьогодні поширене явище. Але це не означає прямого сприйняття іншої культури. Навіть «європейські цінності» сьогодні сприймаються українцями як щось стороннє, яким можна скористатися декларативно, якщо це потрібно для прагматики — задоволення економічних інтересів, але не обов'язково асимілюватись у цьому культурному середовищі.

Ураховуючи спротив культур і націй тиску потужних культур і економік, глобалізація і пропонує через вплив масових технологій, засобів комунікацій на життєдіяльність соціуму монополізацію, підпорядкування культурних і, зокрема, економічних, просторів, фактично, формування транскультури. Породженням такого впливу є взаємопов'язані феномени «віртуалізації економіки» і «віртуалізації суспільства», де не залишається місця ні індивідуалізму, ні комунітаризму, ні національному.

Тобто з точки зору дієвого підходу до монополізації світового простору (чи простору національного) сьогоднішня «всесвітня» культура — це вид діяльності, який не визначає ідеологію і стратегію суспільного життя, а, навпаки, розмиває його грані. У цьому можна переконатись на прикладах країн, включених до світового простору на принципах універсалізму: зокрема в Україні сьогодні важко сформулювати прийнятну ідеологію, що відбивала б загальнонаціональні інтереси. І навпаки, обмежений доступ до свідомості населення країн периферії робить ідеологічну складову більш виразною, а з поглибленням розриву між бідними та домінантними країнами, всередині останніх — він буде поглиблюватись, звужуючи ринок споживачів культури (як у матеріальному, так і ментальному сенсі) країн-монополістів.

Звернення до духовного потенціалу культури як способу збереження адекватності суспільства є «відповіддю» локальних культур на глобальний виклик і свідчить про неможливість формування нового, спільного для всіх культурного простору, на відміну від спільної транснаціональної матеріально-економічної інфраструктури, причому не власної економічної культури, оскільки саме в цьому не зацікавлені «сильні» країни: очевид-

но, що ця незацікавленість і зумовлює лише транснаціоналізацію та монополізацію культури, але не забезпечує розмивання національної ідентичності.

Принцип зверхності особистого над соціумом, індивідуальних інтересів над суспільними по суті перетворений мондіалізмом у норму моралі, використовується провідниками «нового світового порядку» як знаряддя деморалізації членів суспільства. Спочатку їхня свідомість чисто технічно фрагментується і позбавляється критичності сприйняття настільки, що практично повністю перестає сприймати межу між реальністю та віртуальністю, і органічно вписується в анархічний світоглядний синкретизм споживацького прагматизму, граничного наукового раціоналізму і марновірства, як це можна зараз спостерігати в Україні. Це можна було б вважати природним наслідком перебування сучасної людини в умовах жорсткого культурного шоку, лавини інформації, достовірність якої неможливо встановити, і яка фатально травмує світосприйняття, деформує свідомість пересічними подіями, реальною і віртуальною дійсністю.

Захисну функцію щодо такого шоку мало б виконувати суспільство з його апаратом державного управління, передбачивши систему захисних заходів, проте на практиці відбувається абсолютно протилежне — скажімо, влада в Україні підігрує глобальним гравцям — деформує суспільну ідеологію, і ідеологія працює на деформовану, позаморальну, орієнтовану на принцип всесвітнього гедонізму владу. Така ідеологія обстоює «єдині цінності, з якими варто рахуватися людині — її життя, свобода слова і свобода переміщень». Проте це може бути реалізовано лише за умови повної лояльності і підконтрольності керівній системі, яка сама і визначає рівень цієї лояльності і підконтрольності — цю систему представляє надсвітова влада, що разом з монополізацією економічного простору монополізує це право. Тим самим підтверджується, що соціум з його комунітаризмом відміняється взагалі і на зміну йому приходять інші, глобальний, «надсвітовий соціум», який насправді представлений обмеженою кількістю потужних і спроможних гравців, що монополізують увесь світовий простір. Цей особливий соціум, підпорядковуючи світ, не потребує адаптації інших менталітетів та цінностей до транскультури — він намагається їх зламати.

Це сучасні реалії, але не магістральна лінія взаємодії окремої країни з «новим світовим порядком», бо насправді систем-

ною домінантою соціального устрою є комунітаризм, який витікає із спільної ідентично-виразної культури, що визначає зміст загальнонаціонального інтересу. Такий інтерес не вписується в космополітичну ідеологію атомізації культурного і економічного простору, трактує усі так звані «компромісні рішення» і транскультуру як такі, що завжди виявляються ідеологією сильнішого, спроможного диктувати свої умови.

-
1. Ермолаев А.В. От геополитики к геоэкономике — вызовы для национальных правительств // Главред. — 2008. — 21.03.08.
 2. Автор теорії академік НАН України Ю.М. Пахомов.
 3. Лист Ф. (1789–1846).
 4. Лист Ф. Национальная система политической экономии. — М.: Европа, 2005.
 5. Бек У. Что такое глобализация? — М.: Прогресс-Традиция, 2001.
 6. Crane D. Culture and Globalization. Theoretical Models and Emerging Trends / Global Culture: Media, Arts, Policy, and Globalization. Edited by D. Crane, N. Kawashima and K. Kawasaki. — L., N.Y.: Routledge, 2002. — P. 112.
 7. Robertson R. Globalization or Glocalization? / Globalization. Critical Concepts in Sociology. Edited by R. Robertson and K.E. White. Vol. 3. — L., N.Y.: Routledge, Taylor and Francis Group, 2003. — P. 31. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.credo-new.narod.ru/current/html/11.htm - _ednref14#_ednref14.
 8. Бауман З. Глокализация, или кому глобализация, а кому локализация / Глобализация: Контуры XXI века: Реф. сб. / отв. ред. Ю.И. Игрицкий, П.В. Малиновский. — М., 2002. — С. 134. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.credo-new.narod.ru/current/html/11.htm - _ednref15#_ednref15.
 9. Глобализация и мультикультурализм / отв. ред. Н.С. Кирабаев. — М.: РУДН, 2005; Madsen R. Global Monoculture, Multiculture, and Polyculture // Social research. — 1993. — № 3. — P. 493–511.

Natalia TATARENKO,
*Acting Rector of the Diplomatic Academy
of Ukraine of the Ministry of Foreign
Affairs of Ukraine, Professor*

NATIONAL ECONOMIC INTERESTS: CULTURAL DIMENSIONS AND GLOBAL CONTEXT

The current economic globalization project in its essence can be interpreted as the intention of the global economic space monopolization, that is realized on the basis of its unification: in fact the aim of the global economy liberalization declared by dominating states is its «atomization», that simplifies the processes of submission and acquisition, and considers forming of a single-pole world ruled from one economic centre as its final goal.

Multivector direction of the globalization process, that is mostly implemented at the level of nation states and civilized entities, heterogeneity of the globalization flow in economic, political, social and cultural spheres makes it possible to consider this surely nonlinear integration process from the perspective of synergetic approach: this synergy is provided by the effect of complementarity and mutual reinforcement of the monopolization processes taking place in all spheres of public life.

Of course, as it is correctly stated by A. Yermolayev [1], the problem of geoeconomic paradigm of the world development was formed objectively, and became relevant as a result of eliminating the principles of states cooperation. It should only be noted that these changes are the result of conscious imposition and dissemination of the ideology of liberalization, individualization (reduction to the level of interaction between individuals) of the cooperation between states, and therefore weakening their political and economic sovereigns. This means they have lowered down from the level of the cooperation between states to the level of cooperation between economic entities, which is possible only under the conditions of the absolutization of the idea of openness. The

corresponding ideology makes no emphasis on the fact that these relations are built under the conditions of fierce competition. In the result of this interdependence and interpenetration of national economies, and following «mergers and acquisitions» at the global level, their division into dominant and peripheral takes place causing the destruction of the traditional characteristic of nation states, methods and instruments of national interests realization.

The current geoeconomic paradigm really denies the doctrine and ideology of protecting national interests that prevailed during the era of nation states. The idea of this doctrine was that each state and therefore, social entity, first of all realises, promotes and protects its national interests, subjecting individual ones to them. National interest implies the creation of conditions for economic expansion of the country and gaining certain positions on the world market, protection the interests of national capitals on the world (rather than domestic) markets, which creates conditions to provide internal balance, to maintain crisis-free production and living standards, which would correspondingly ensure sustainability, preservation of identity, traditions of sovereignty as the basis for the state development, protection of national security in the political, military and economic spheres.

This interest could not have been realised, if it had not implied the combination of the national capital interests with social interests, directly related to the welfare state and distribution (being unfair in terms of national capitals) of social benefits. On the one hand there is a deep contradiction between these interests, since social interests are satisfied by producing forces of the national capital, and on the other hand — the national capital increase due to the use of social resources and human potentials, as well as the state's patronage on the foreign markets.

The crisis of the concept of national interests is in fact related to the «victory» of individualistic aspirations of national capital and cosmopolitization of the nature of their activities. The idea of economic freedom is mostly suitable for the national capital, seeking release from the state power within the country, anyway it still does not refuse its patronage on the world markets. National capitals naturally accept the presence of the state where it suits them, and try to get rid of its interference wherever it threatens the income rates and freedom of movement. Even if such freedom

leads to the destruction of statehood and harms the society, and far more has criminal consequences. That is, liberalism (derived from the concept of individualism) as an ideology favouring national capitals requires eliminating the state influence (and first of all the distributive one) on the economic processes in order to ensure freedom of movement and operation of these capitals (without any boundaries and limitations). Instead, the realisation of the concept of national interests, derived from communitarianism, the idea of statehood, require other approaches, i.e. an ideology that would advocate the right of the state to be a representative of the society's interests and to use the national capitals in its favour.

The opposition of nationwide (communitarian) and individual interests (whether they are represented with the interests of the owners of capital, or sovereign lords, or a separate economic entity) in the historic and sustainable economic context is always irreconcilable and results in the dominating of one or another doctrine at certain stages of development («pendulum effect» [2]). It should be noted, that the ideas of liberalism and communitarianism have not always won when there was a frantic need for this: in periods of weakening of the state power (at bifurcation point), a country can be pushed both from the inside and outside to select a new, often unjustified, ideology of further development. And if the logic of social transformations requires mobilization of efforts, coordination of interests and their integration around the national idea, then the history knows many examples when a country pushed from the outside chooses the path to liberalization, which results in increasing confrontation of interests and destruction of statehood. In general, those countries, which took dominant positions in the world ratings of competitiveness and need new spaces for economic expansion, are concerned in the liberalization

In his time German economist F. Liszt [3] having analyzed the effects of the liberal theory in practice, discovered the following law: «Widespread and total establishing the principle of free trade, maximum reduction of custom duties and promotion of marginal market liberalization in practice strengthens the society that has long and successfully followed the market economy, at the same time it weakens, economically and politically undermines the society that has a different economic history and enters the market relations with other more developed countries when its domestic

market is still in a rudimentary state» [4]. F. Liszt came to these conclusions by observing the disastrous consequences of uncritical perception of liberal norms of market trade, imposed by Britain and its German lobbyists, for underdeveloped, semi-feudal Germany of the XIX century. He placed the liberal theory in the particular historical and national context and draw the conclusion: despite the claims of this theory to be universal, it actually is not as scientific and dispassionate, as it pretends to be; market is a tool that operates based on the principle of enriching the rich and ruining the poor, strengthening the strong and weakening the weak.

It was F. Liszt who first pointed out the need to match market model with specific historical circumstances and, therefore, transferred the whole issue of the scientific sphere into the sphere of a specific policy and offered to put up the issue as follows: «We do not have to decide «market or no market», «freedom of trade or non-freedom of trade». «We have to find the ways to develop market relations in a particular country and state so that when faced by a more mature world in terms of market not to lose political power, as well as economic and industrial sovereignty, national independence» [4, p.127]. And it was F. List who, justifying the ways of building of an economically capable country drew the attention to the role of ideology in shaping the basis of such power. He also proved that the formation and public perception of a particular ideology are based on mentality, unique by its nature and generated by a certain national culture.

Actually ideology reflects the aspirations of the nation, and such aspirations are not static, though they are perceived naturally as ideology becomes effective only through the adequacy of national culture and high level of communitarism.

In the context of these processes much sense is acquired by the attempt of monopolization (unification) of national cultural space, mentality of ethnic groups and peoples. The genesis of social and cultural systems according to current interpretations (e.g. U. Beck [5]) is to build a global community, or «global society», that is social space, «special society» which is highly mobile and unstable, with blurred identity and value system, which is formed in communication process.

Such monopolization required by the current globalization concept is not new: it was F. List who noted that the classical

school established in the countries that had reached a certain level of power and economic self-sufficiency, promoted the ideology of cosmopolitanism. Not all countries fitted into this ideology, that was why the dominant countries have implemented it through economic and military expansion. Modern improvement of the techniques of imposing cosmopolitanism ideology does not preclude the use of successful, historically proven ones. However, the opportunities offered by modern information and communication systems, simplify this task.

It is obvious that the cycle of the global market monopolization, which requires appropriate means of communication that can provide capital turnover and management with its help throughout the world economic space, we need the unification of cultures and ideologies rather than their synthesis. In addition, industrialization of production of spiritual benefits, that are intangible, requires the establishment of an adequate market for them and legal formalization of sharing these benefits. Therefore, in addition to sharing tangible goods, we need to share spiritual benefits in the form of information exchange, and so it is necessary to spread new forms and means of information exchange and processing, as well as to form the unique mentality, which will satisfy the requirements of the unification process.

Globalization, implemented on monodeterminant economic base, carefully covers its contents with the myths, cultivated means of mass processing of consciousness. The former should include the common belief that this cultural phenomenon appeared due to the development of technical means of communication, which brought together the most remote corners of the world; as well as due to the triumph of humanism that created the basis for «interaction and mutual enrichment» of religions, cultures, peoples and countries.

However, the authors of the new ideology do not focus on the fact that as long as in the early nineties the members of Bilderberg Club formulated the basic concept of «One World» with the subtext «one world – the single market», prepared for the World Economic Forum in Davos in 1996. The declared aim of this project was connected with economic interests rather than with cultural adaptation, the task was to monopolize the power on the basis of the global economy monopolization.

According to this project human mind must have successively been loaded with «the latest regulations of social behaviour»:

- «individualism» which is declared to be the basis of competitiveness and therefore to be the shortest path to success and prosperity, although in fact it leads to societies and nations stratification, as well as to marginalization of the majority and the enrichment of the minority;

- «cosmopolitanism» that treats a person as «economic» one that belongs to the whole world, rather than to a separate community. At the same time this interpretation hides impingement of statehood, sovereignty, paternalism, everything that makes up the basis for any community;

- «openness», that provides for the destruction of boundaries in terms of unfair competition, as a result such openness is used in one direction – real resources for the development flow from underdeveloped countries to the dominant ones;

- «high economic standards of living», which hide the ideology of «consumerism», ensurance of continuous demand, which has replaced the ideology of supply and rational use of resources. Other standards such as moral, social, cultural etc. ones, for the sake of which the states were actually formed, are out of the spotlight;

- «high-techcom» – «progress of high technology» is a tangible base for the implementation of the multiplier effect of consumerism ideology;

- «tolerance», the sense of it is that the minority has the right to impose for the majority their vision of social and economic ways of global development;

- «freedom of conscience», though being explained as religious freedom and freedom of thought, but in fact implied conventionalism of (consistency) moral standards and morality, updated to the new standard of globalization, when the principle of prevailing needs of the individual (a person belonging to the whole world) in theory makes up the basis of public morality development, while in fact this development «atomises the societies from the inside», preparing them for external expansion and further monopolization.

The formation of the corresponding «ideological outlook», its distribution by the leading countries beyond the limits of domination, actually turned into an expansive global ideology, which was imposed to the countries that were unable to resist

such expansion, had no leverage against it. It is worth mentioning the opposite example of France, which, after the Second World War closed its film and information space for the consumerist and immoral ideology of the U.S., rightly believing that its adoption would threaten the national mentality, and so the identity, and therefore sovereignty.

Globalization as the direction of cultural genesis is focused mainly on the social micro level – an individual: it is he who is addressed by the ideology of consumerism and multiculturalism. Such cultural genesis, based on the ideology of universalism and individualism requires an economic person, that enjoys full freedom, pursues only their own interests, which eventually always come into competition with others' and always generate inequality. Like the economic sphere, the cultural genesis provided by the emerging of new information technologies, is uneven: the cultural gap is enhanced not only between the developed and underdeveloped countries that constitute the market for cultural industry products distribution, and passively share or, on the contrary, combine their values systems, but also between the center and periphery, as the globalization of cultural space spreads mainly in metropolises, indirectly affecting the periphery. S. Huntington has defined the conflict of interests according to the cultural differences as «clash of civilizations». B.S. Yerasov, specifying the idea of the American political scientist, believes that in this case we have to state not only the clash of civilizations, but also the clash of ethnic communities that use the symbols of civilization. The problem of removing tension among local cultures has necessitated the formulation of some theoretical models, interaction mechanisms, such as glocalization, multiculturalism, communitarianism, etc.

Accordingly, the emerging of endogenous factors of the genesis of a particular cultural system nowadays is the «response» to the «call» of the environment, rather than consistent transition phase of one cultural system into qualitatively different state. The impact of exogenous factors on cultural genesis in the form of information flow dwells on the issue of cultural heritage preservation. Unconditional acceptance of the values of «other» cultures causes the exclusion of one's own culture, but this does not mean integration into different cultural space at all. However, transformation of the managerial, communication and other functions of culture associated with the

production of cultural innovation, signals about the preservation and support of the inheritance, code of the culture. Culture — is tangible evidence of another process, namely anthropogeny, human genesis. Significant changes in the cultural sphere signal primarily about changing the coordinate system, i.e. persistent ideas of the humans about the world and their place in it. Footprints of the transformation of cultural space reflect the migration, demography, partly — the type of relations between generations, between layers in society.

Ideology of cultural monopolization according to a single cliché, still does not eliminate the problem of the country development meeting the needs of the society and does not answer the question of what lies at the heart of sovereignty in the era of globalization, as well as does not reveal the ways modern nations reach a high level of welfare or lose power and their positions, they used to have.

The ideal form, the ideal model of cultural interaction in the XXI century would have been the equal dialogue of cultures that differ by their historical path of the evolution, core values, mentality. This would mean in the cultural sense the presence of a wide range of national economic forms and national institutions that would ensure the competition among the countries as representatives of their own national economic interests. Meanwhile the history has not offered any example of such interaction, as equal dialogue has always been made impossible because of the efforts of the powerful to impose their vision of the development, which, in fact, is observed nowadays.

In the vertical profile there has also appeared a significant gap between the culture of post-industrial society that shares pragmatic and tangible values of consumer society, based on establishment and maintenance of efficient, competitive production in the society giving preference to individual interests, and cultures of the countries, which are at the periphery of the world development, where as before due to slow pace of economic development, low social level, political instability any economic breakthrough continues to be associated with communitarian values and autarky. «Deliberate isolation» in this case is an expression of the society needs, that is left alone with its needs and abilities and is subject to attack by a stronger economy and a stronger culture. This is not a

flat refusal from dialogue; it is rather forced localization that allows protecting the society from blurring.

The concept of «cultural globalization» used by the American global studies until recently, nowadays according to American researchers has become unusable, inapplicable to realities: «Instead of cultural globalization we should recognize the complex and ambiguous process of global cultures establishment that as a rule tend to originate from national and regional ones. Constituting a new system of values, based on codes of local cultures, results in identity crisis and generates localization» [6]. Meanwhile the increasing dominance of one social or regional culture over the other, cultural homogenization is the apparent result of monopolization. This opinion is supported by R. Robertson [7]; however he suggests putting the emphasis onto heterogeneous basis of globalization, which is implemented into the idea of glocalization that accumulates and synthesizes current trends of globalization and localization. In addition to this it can be noted that such localization is often the basis of confrontation rising between states, behind which there are always economic interests, and what is more of a stronger country, more powerful and currently post-industrial culture.

A famous Russian globalist Z. Bauman [8] criticized the concept of glocalization, noting that mutual adaptation of cultures is out of the question, when the strong reserve their own right to put pressure upon mentality and values. Therefore, the resistance of imposed values is inevitable and eventually can only increase (the example of Iraq, Afghanistan proves that).

Of course, such resistance weakens, when there have already existed glocalization synthesis of cultures, as, for example, in Ukraine. It should be noted that «diffuse institutionalization», which is typical for Ukraine, unlike glocalization and multiculturalism, is related to the problem of identity and «lack of confidence» to the values of their own culture (the effect of inferiority), generates the phenomenon of «transition», to be precise of «incomplete transition» into «the other» cultural space. Such examples are numerous: sincere commitment to Buddhism, Protestantism, etc. among the Ukrainians (like among many Europeans, as well as dissemination of the values of West European culture among the representatives of Eastern cultures) [9] is common nowadays. But that does not mean direct perception of another culture. Even

«European values» are perceived by the Ukrainians as something alien, which can be used declaratively, if required for pragmatics, i.e. in order to satisfy economic interests, rather than to assimilate with this cultural environment.

Taking into account resistance of cultures and nations from the pressure of powerful cultures and economies, globalization offers establishing transculture through the influence of mass technology, means of communications on the life of the society, monopolization, subordination of cultural and especially economic space. Such an influence resulted in emerging of interrelated phenomena as «virtualization in economy» and «virtualization in society» where there is no room left for either individualism, or communitarianism, or national values.

That is, in terms of an effective approach to monopolization of the world space (or national space) today's «global» culture is a type of activity that does not define the ideology and strategy of social life, but on the contrary blurs the distinctions. This can be seen by the examples of the countries included to the global space on the basis of universalism: for example, nowadays in Ukraine, one could hardly formulate any acceptable ideology to reflect national interests. And on the contrary, limited access to the minds of people in the countries of periphery makes the ideological component more expressive and with deepening the gap between the poor and the dominant countries, it will deepen inside the dominant countries narrowing the market of the culture consumers (both tangible and intangible) of the countries monopolists.

The appeal to the spiritual potential of culture as a way of preserving the adequacy of the society is «the answer» of local cultures for the global challenge and demonstrates the impossibility of forming a new cultural space common to everybody, unlike common transnational material and economic infrastructure, and which is not their own economic culture as dominant countries are not interested in this: it is obvious that it is this absence of interest that causes only transnationalization and monopolization of culture, rather than provides the blur of national identity.

The principle of personal superiority over society, individual interests over the public ones, which was essentially transformed into moral norm by mundialization, is used by the agents of the «new world order» as a weapon of demoralization of society.

First, their minds are technically defragmented and deprived of critical perception so that they almost completely cease to perceive the boundary between the reality and virtuality, and fit well into anarchist ideological syncretism, that is a mix of consumer pragmatism, limiting scientific rationalism and superstition, as it is observed now in Ukraine. This could be considered as a natural consequence of a person's being under the conditions of a hard cultural shock, an avalanche of information, the accuracy of which cannot be defined, and that fatally injures the world perception, and destroys the consciousness with ordinary events, real and virtual reality.

The protective function against such a shock would be fulfilled by the society with its state apparatus, by providing a system of protective measures, but in practice everything is quite the opposite; for example, the government in Ukraine supports the global players, in this way it destroys social ideology, and the ideology works for the deformed, immoral government, targeted at the principle of universal hedonism. This ideology advocates «common values, which should be followed by a person such as their life, freedom of speech and freedom of movement». However, this can be realized only on condition of total loyalty and accountability of the governing authority, which determines the level of this loyalty and accountability; this system is represented by the world government, which together with the monopolization of economic space monopolizes this right. This confirms that the society with its communitarianism is cancelled at all and replaced by a different, global, «world society», which is actually represented by a limited number of powerful and wealthy players who monopolize the whole world space. This particular society, subordinating the world, does not require the adaptation of other mentalities and values to transculture, it tries to break them instead.

These are modern realities, rather than backbone line of interaction of a separate country with the «new world order», because in fact the dominating system of social order is actually communitarianism, which arises from common identical and expressive culture defining the content of the national interest. Such an interest does not fit into the cosmopolitan ideology of atomization of cultural and economic spaces, treats all so-called «compromise decisions» and transculture as those that always turn to be the ideology of the strongest, capable of dictating their own terms and conditions.

-
1. *Yermolayev A.V.* From geopolitics to geoeconomics – challenges for the modern governments // Chief editor. – 2008. – 21.03.08.
 2. The author of the theory is Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Yu.M. Pakhomov.
 3. *F. Liszt* (1789–1846).
 4. *Liszt F.* National System of Political Economy. – Moscow: Europe, 2005.
 5. *Beck U.* What Is Globalization? – Moscow: Progress-Traditsiya, 2001.
 6. *Crane D.* Culture and Globalization. Theoretical Models and Emerging Trends. / *Global Culture: Media, Arts, Policy, and Globalization.* Edited by *Crane D., Kawashima N., Kawasaki K.* – L. , N.Y. : Routledge, 2002. — P. 112.
 7. <http://www.credo-new.narod.ru/current/html/11.htm> - _ednref14#_ednref14 – Robertson R. Globalization or Glocalization? / *Globalization. Critical Concepts in Sociology.* Edited by R. Robertson and K.E. White. Vol. 3. – L. , N.Y. : Routledge, Taylor and Francis Group, 2003. – P. 31.
 8. <http://www.credo-new.narod.ru/current/html/11.htm> — _ednref15#_ednref15 — Z. Bauman. Glocalisation, or globalization for ones and localization for the others. / *Globalization: Outlines of XXI century: Reports,* Chief editor Yu. I. Igritsky, P.V. Malinovsky. – Moscow, 2002. — P. 134.
 9. For detailed information: Globalization and multiculturalism. Chief editor N.S. Kirabayev. — Moscow: PFUR, 2005; Madsen R. *Global Monoculture, Multiculture, and Polyculture.* // *Social research.* — 1993. — № 3. — P. 493–511.

Вячеслав ЦІВАТИЙ,
перший проректор Дипломатичної
академії України при МЗС України,
кандидат історичних наук

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ ГРУЗІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІ

Про Грузію сьогодні найчастіше ведуть мову в контексті ліберальних реформ, які були започатковані урядом і Президентом Михайлом Саакашвілі після «Революції троянд» у 2004 році. Покращення

міжнародного іміджу, активне надходження іноземних інвестицій, світові рейтинги з високими позитивними оцінками державних економічних і політичних досягнень Грузії дають підстави вважати, що обрана державою національна стратегія розвитку відповідає потребам громадян Грузії та почала приносити перші здобутки¹. Реформи внутрішнього життя держави не змогли не відобразитися й на зовнішній політиці Грузії. Переорієнтація зовнішніх інтересів та пріоритетів на зближення із західними державами та їх військово-політичними та економічними організаціями, активна участь Грузії у формуванні нового балансу сил у Закавказзі на основі розширення НАТО і двосторонніх військових зв'язків зі США, західноєвропейськими країнами і сусідніми державами є основними характеристиками сучасної зовнішньополітичної стратегії Грузії².

Особливої актуальності нові вектори зовнішньої політики Грузії набули після подій російсько-грузинської війни в серпні 2008 року, у результаті якої Грузія втратила контроль над частиною своїх територій, а Російська Федерація посилила свій вплив на Кавказі³. За умов напружених відносин з Росією, від-

сутності політичного діалогу між двома державами інтеграція до євроатлантичних структур є пріоритетним вибором Грузії в забезпеченні безпеки, суверенітету, економічної та політичної незалежності, сталого демократичного розвитку. Так, положення Концепції національної безпеки Грузії 2011 року — документа, що визначає загрози та пріоритети розвитку з урахуванням особливостей поточної ситуації у світі та державі, поряд з результатами всенародних референдумів останніх років, підкреслюють «непохитне бажання грузинських громадян» інтегруватися до європейських та євроатлантичних структур.

У процесі розбудови державності будь-якої країни особливе місце займає мета визначення свого місця у світовій співдружності, створення і підтримка відносин з іншими державами та міжнародними організаціями. Не викликає сумнівів, що повна інтеграція в систему світової співдружності є найважливішою умовою існування та основою розвитку державності⁴. Ефективність участі в міжнародному житті багато в чому залежить від можливості Грузії впровадити відповідну забезпеченню національних інтересів зовнішню політику. Реалізація нового євроатлантичного курсу держави обумовлює організацію діяльності всіх органів влади та виконавчих структур відповідно до сучасних викликів світового масштабу: як-то економічна криза й загострення протистоянь навколо територіальних питань у регіоні. Так, реформування адміністративного сектору державного управління не оминуло і провідну, з точки зору реалізації зовнішньої політики держави — дипломатичну службу Грузії.

Дипломатична служба Грузії зазнала певних трансформацій, співзвучних сучасним реаліям, зберігши при цьому класичні риси, які притаманні більшості дипломатичних служб світу. Її форми, методи й засоби відповідають суспільному та економічному базису сучасної Грузії. Подолавши з часу відновлення незалежності Грузії в 1991 році шлях від представництва Грузії в Москві без визначеного правового статусу, фактично канцелярського підрозділу зовнішньополітичної служби замість МЗС, за умов відсутності особистого дипломатичного корпусу, необхідних знань і практики діяльності на міжнародній арені, до сучасної динамічної, інституціоналізованої, організованої структури з чіткими пріоритетами діяльності та ефективною організацією виконавчих елементів, вона стала черговим свідченням можли-

вості змін на користь забезпечення національних інтересів держави за умови політичної волі еліти.

У своєму функціонуванні дипломатична служба Грузії спирається на внутрішні нормативно-правові акти, які містять визначальні засади зовнішньополітичної діяльності — Конституцію Грузії (1995), Закон «Про дипломатичну службу Грузії» (2007)⁵, Положення про діяльність МЗС (2010), Закон Грузії «Про консульські установи», Концепцію національної безпеки (2011), укази та розпорядження Президента Грузії та ряд інших нормативних актів. Правові та організаційні аспекти, положення та діяльність на міжнародному рівні регламентуються двосторонніми угодами, Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 року, рядом інших документів.

Відповідно до Конституції Грузії зовнішньополітична діяльність є прерогативою Президента як «верховного представника у зовнішніх зносинах» й реалізується Міністерством закордонних справ. Основні напрями зовнішньої та внутрішньої політики визначає парламент, а уряд забезпечує їх реалізацію. Такий розподіл повноважень зазнає змін унаслідок переходу Грузії до парламентсько-президентської форми правління, відповідно до внесених у 2010 році змін в Конституцію, які набудуть чинності після парламентських (2012) і президентських виборів 2013 року. Нововведення нададуть можливість розширити функціональний вплив гілок влади на внутрішню та зовнішню політику держави. Так, призначення та звільнення послів та дипломатичних представників з 2013 року президент здійснюватиме за поданням й погодженням уряду, що замінить практику затвердження кандидатур дипломатичних представників парламентом за поданням президента та їх звільнення його одноосібним рішенням.

Сьогодні відповідно до Закону «Про дипломатичну службу Грузії» «керівника дипломатичного представництва за згодою парламенту призначає президент». Він подає пропозиції щодо кандидатури майбутнього керівника дипломатичного представництва до законодавчого органу Грузії, кандидатура розглядається членами Комітету з міжнародних справ, відбуваються зустрічі майбутнього посла з представниками всіх фракцій і лише після цього обговорення кандидатури виноситься на пленарне засідання парламенту, на якому кандидат на посаду має виступити перед народними обранцями. У випадку ухвалення кан-

дидатури голосуванням у парламенті, президент своїм указом призначає нового посла. Таким чином, після набуття чинності поправок до Конституції у 2013 році, які передбачають скорочення повноважень президента та їх перерозподіл між урядом і парламентом, процедура призначення дипломатичних представників дещо спроститься і буде менш формалізованою.

На сьогодні у посольствах, постійних представництвах при міжнародних організаціях, дипломатичних місіях Грузії працює понад 300 дипломатів. Станом на початок 2012 року Грузія мала 54 дипломатичні представництва за кордоном, які покликані захищати національні інтереси Грузії на міжнародній арені. Для захисту інтересів громадян Грузії в Росії після ліквідації Посольства Грузії в Російській Федерації функціонує Секція Інтересів Грузії при посольстві Швейцарської Конфедерації в Російській Федерації.

Грузія має постійні представництва при ООН, Раді Європи, НАТО, ОБСЄ, ЄС, Відділеннях ООН і інших міжнародних організаціях, міжнародних організаціях ООН в Римі (FAO, IFAD, WFP), ЮНЕСКО, Міжнародній морській організації, ГУАМ, ІТУ, Всесвітній метеорологічній організації, інших.

Генеральні консульства Грузії за кордоном є в Нью-Йорку, Трабзоні, Стамбулі, Одесі, Донецьку, Салоніках. Попри світову фінансову кризу та об'єктивне зниження темпів економічного розвитку Грузія, усвідомлюючи важливість розширення представництва на світовій арені, знайшла можливість відкрити нові дипломатичні представництва за кордоном та забезпечити їх діяльність на високому організаційному рівні. Так, у 2011 році розпочали роботу Посольства Грузії в Південній Кореї, Бразилії, Аргентині, Кубі, Норвегії, Індонезії, Австралії, Чилі, Молдові⁶.

Інтеграція в Європейський Союз і набуття членства в НАТО – не лише зовнішньополітичний пріоритет, а й гарантія стабільності та безпеки Грузії. Отже, потреба в більш координованій діяльності та поглибленому діалозі з європейськими структурами окреслила необхідність для Грузії розширення можливостей співпраці влади з ЄС і НАТО. Практичний вимір цієї потреби знайшов відображення в новій інституції, у новій структурній одиниці виконавчої влади – Державному міністерстві з питань євроатлантичної інтеграції⁷, яке відповідає за координацію та моніторинг діяльності, що здійснюється на шляху інтеграції Грузії до ЄС і НАТО. Міністерство було засновано

17 лютого 2004 року після приєднання Грузії до Європейської політики сусідства (ЄПС) 14 червня 2004 року з метою забезпечення належної координації діяльності та заходів, що вживаються державними структурами в процесі європейської інтеграції та реалізації партнерства й співпраці за Програмою ЄС в Грузії. З 26 квітня 2006 року Державний міністр з питань євроатлантичної інтеграції Георгій Барамідзе прийняв на себе також обов'язки віце-прем'єра Грузії.

Сталість зовнішньої політики Грузії перебуває в залежності від уміння посилити інституціональну основу управління в забезпеченні досягнень стратегічних цілей. Саме сталість зовнішньої політики є основою взаємовигідних і тісних зв'язків між Грузією та дружніми їй державами. Зовнішня політика Грузії, націлена на забезпечення національних інтересів у механізмі підтримки ефективної співпраці, передбачає досягнення консенсусу та дотримання норм міжнародного права в життєво важливих питаннях взаємодії між державами. Дипломатична служба Грузії, Міністерство закордонних справ, дипломатичні місії та консульські установи служать сформульованим у Концепції національної безпеки Грузії фундаментальним національним інтересам і цінностям, які, відповідно до бачення Президента, визначають головну мету зовнішньої політики — зміцнення безпеки Грузії та її міжнародного статусу, належне і гідне місце в системі міжнародних відносин та захист державних інтересів в умовах глобалізації.

Провідною ж установою в реалізації зовнішньополітичної діяльності Грузії є Міністерство закордонних справ. Текст Місії Міністерства закордонних справ⁸ на офіційному сайті МЗС Грузії визначає цінності та принципи, які є основою співпраці з міжнародною спільнотою і гарантом міжнародної підтримки в реалізації визначених векторів політики держави — дотримання національних інтересів Грузії, захисті прав громадян, які перебувають за кордоном, і внесення вкладу у формування розвинутої світової спільноти. Забезпечення власної безпеки для Грузії можливе лише за умови участі в підтримці глобальної безпеки — так свобода і незалежність Грузії ґрунтуються на повазі суверенітету інших держав і регіонів.

Мета грузинської дипломатії ХХІ століття — сприяти активізації міжнародних зусиль на шляху захисту інтересів Грузії та її громадян, а також активна участь у формуванні основ мир-

ної, безпечної, демократичної та економічно розвинутої світової спільноти.

У Міністерстві закордонних справ Грузії вважають, що зовнішня політика є мостом, який з'єднує Грузію і світ, відповідно, міністерство впроваджує зовнішню політику і дипломатію, в яких рушійною силою виступають принципи прогнозованості, сталості, послідовності. Завдання міністерства — розробити стабільний курс зовнішньої політики, здатний швидко адаптуватися до обставин, що змінюються. Така політика забезпечить ефективність роботи відомства в умовах неочікуваних змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі й дозволить запобігти загрозам безпеки держави та її іміджу на міжнародній арені в умовах глобалізованого світового простору.

Міністерство закордонних справ Грузії було засноване 1991 року, і сьогодні в його структурі працює понад 250 співробітників. Міністерство очолюють міністр закордонних справ, перший заступник і чотири заступники міністра закордонних справ. Структура міністерства сформована відповідно до завдань відомства і має 18 підрозділів: політичний; департамент безпеки та інтеграції в НАТО; євроінтеграції; департамент у справах Європи, Америки, Азії; загальний організаційний; департамент міжнародних економічних і гуманітарних відносин; міжнародно-правовий; преси і інформації; дипломатичного протоколу; консульський департамент; державного управління людськими ресурсами; адміністративний; департамент з юридичних питань і зв'язків з парламентом; служба внутрішнього аудиту; секретаріат міністра та ін.

МЗС Грузії з 2008 року очолює міністр закордонних справ Грігол Вашадзе. З часу здобуття незалежності до сучасного етапу розвитку МЗС Грузії в різний час очолювали вісім міністрів закордонних справ, серед яких були й дві жінки — Саломе Зурабішвілі та Ека Ткешелашвілі.

Нинішній міністр закордонних справ Грузії Грігол Вашадзе очолив відомство у 2008 році і до сьогодні перебуває на цій посаді. Народився в м. Тбілісі в 1958 році, закінчив Московський державний інститут міжнародних відносин, факультет міжнародного права, був аспірантом Дипломатичної академії МЗС СРСР. Вільно володіє російською, англійською, португальською, італійською, іспанською та французькою мовами. Г. Вашадзе має значний досвід дипломатичної практики — за

фахом юрист, сім років у 80-х роках працював у союзному МЗС, пройшовши «кузню кадрів радянської дипломатії». Після розпаду СРСР створив та очолив успішний приватний бізнес — був власником «Georgia Arts Management» та «Gregory Vashadze and BR». Сім'я Вашадзе відома поза межами Грузії та через світову славу дружини Грігола — прими-балерини Ніно Ананіашвілі. Широкій аудиторії міністр відомий і своїми особистими якостями: інтелектуальністю, ерудицією, легкістю в спілкуванні з журналістами, переконливою участю в дебатах. Прекрасний оратор, поборник прагматичної державницької політики в інтересах Грузії, Грігол Вашадзе серед пріоритетів зовнішньої політики Грузії та зовнішньополітичного відомства бачить першочерговим завданням «не допустити визнання так званої незалежності окупованих територій, не дати Росії шанс розхитати їх юридичний статус». За час керівництва Г. Вашадзе міністерство отримало новий імпульс розвитку, з'явилися нові форми організації роботи, збільшилася кількість візитів та обмін досвідом між державами і Грузією.

Однією з таких нових форм організації роботи сучасної дипломатичної служби Грузії є впровадження так званих «амбасадоріалі» (грузин.), що покликані сприяти кращій координації взаємодії дипломатичної служби і МЗС Грузії. Амбасадоріалі — регулярні зустрічі послів та посадовців міністерства, наради послів Грузії, які відбуваються щороку, за ініціативи МЗС та міністра закордонних справ. Зазвичай нарада проводиться в Тбілісі і триває два-три дні. Останнім часом набула поширення практика проведення робочих зустрічей за межами Грузії — здебільшого в країнах Європи. Так, нараду 2010 року було проведено в Німеччині, в Берліні. На щорічних зустрічах відбуваються внутрішні наради керівництва МЗС, заслуховуються звіти присутніх послів про проведену роботу за рік, відбуваються їх зустрічі з ключовими міністрами уряду Грузії, спікером, прем'єр-міністром. Практикою проведення передбачається аудієнція та прийом Президента Грузії з нагоди зустрічі. Стало доброю традицією й відвідування заходів високими гостями країни перебування. Прогресивною з точки зору міжнародного діалогу є практика сучасної дипломатичної служби Грузії, яка набула поширення останніми роками — виступи на конференціях послів запрошених міністрів закордонних справ інших держав перед дипломатами та державними службовцями Грузії.

Виступи перед грузинськими послами міністрів Туреччини, Фінляндії, Литви, Генерального секретаря ОБСЄ були додатковою можливістю для поглиблення співпраці на міжнародній арені в попередні роки зустрічей. Амбасадоріалі — захід відносно молодий, але такий, що має свої традиції: грузинські дипломати «звіряють годинники» в готелі «Редіссон» у центрі Тбілісі в перший день наради. Туди ж запрошують членів уряду Грузії зі звітами про роботу їхніх відомств і з побажаннями на адресу дипмісії за кордоном.

Як зазначалося вище, грузинська дипломатична служба вибудована за класичною моделлю дипломатії, з притаманними їй розподілом функціональних обов'язків, інституціональною та організаційною структурою — як і в більшості служб, існує система класів, рангів, ротацій тощо. Дещо відмінною від системи категорій в Україні є категоризація дипломатичних посадових осіб:

- категорія «А» — є найвищою категорією;
- категорія «В» — вища категорія;
- категорія «С» — нижча категорія.

До категорії «А» належать: міністр, перший заступник міністра, заступники міністра, керівник департаменту міністерства, Надзвичайний і Повноважний Посол, постійний представник при міжнародних організаціях, керівник дипломатичної місії, генеральний консул, посол з особливих доручень.

До категорії «В» належать: заступник директора департаменту, Надзвичайний і Повноважний Посланник, заступник представника при міжнародних організаціях, начальник управління, консул, радник, військовий аташе, представник міністерства оборони.

До категорії «С» належать: віце-консул, перший секретар, консульський агент, другий секретар, третій секретар, аташе і апарат військового аташе.

Присвоєння дипломатичних рангів посадовим особам за законом «Про дипломатичну службу Грузії» відбувається на основі заключних висновків конкурсно-атестаційної комісії. Відповідний акт Президента передбачає виплату грошових надбавок за дипломатичні ранги. Міністр закордонних справ нормативно-правовим актом присвоює дипломатичні ранги (крім вищих дипломатичних рангів) після закінчення визначеного терміну, за особливі здобутки, за професійну підготовку. Вищий

дипломатичний ранг призначається довічно Президентом за поданням міністра закордонних справ. Вищий дипломатичний ранг Надзвичайного і Повноважного Посла присвоюється лише тим вищим дипломатичним посадовим особам, які займали, чи займають посаду керівника дипломатичного представництва, міністрові закордонних справ та його заступникам.

Закон Грузії «Про дипломатичну службу Грузії» висуває ряд вимог до осіб, які заступають на дипломатичну службу, серед яких особливо акцентується увага на наступному: державний службовець має припинити будь-яку активну політичну діяльність, а також наголошується на тому, що «посадова особа є політично нейтральною і не має підтримувати дії з пропаганди і сприяння діяльності політичних партій і політичних організацій». Цінностями, які визначають образ сучасного дипломата Грузії, на думку авторів Закону, є професіоналізм, відданість справі, чесність, неупередженість, патріотизм, підзвітність державі та народу. Обов'язком грузинського дипломата є необхідність поважати та дотримуватися законів і традицій, звичаїв Грузії та країни перебування. Зазначені чесноти мають черговий раз підкреслити важливість для дипломатичної служби нерозривного зв'язку поколінь — між минулим і сучасним, між народами і регіонами, між історією та майбутнім.

МЗС Грузії впроваджує стратегію заохочення в співробітників творчого підходу та лідерства, ініціативи та активності, вміння ідентифікувати виклики перш ніж вони стануть загрозами, діяльність задля єдності та координованості дипломатичної служби.

Призначення на дипломатичну посаду можливе шляхом перевodu, конкурсу, чи поза конкурсом, для громадян Грузії. Шляхом перевodu призначають дипломатичних посадових осіб. За конкурсом проходять особи, які мають вищу освіту, володіють грузинською державною мовою і принаймні двома іноземними мовами. Без конкурсу на дипломатичну посаду можуть бути призначені особи з найвищими дипломатичними рангами у випадку заміщення, тимчасового невиконання дипломатичних функцій, до часу повернення особи до обов'язків. За конкурсом відбувається призначення осіб, які перебувають в активному резерві (за рекомендацією конкурсної-атестаційної комісії Міністерства закордонних справ), та службовців, які є відкликаними з дипломатичної ротації дипломатичних служб.

Особи, які направляються в службове відрядження, а також члени їхніх сімей відповідно до Закону «Про дипломатичну службу Грузії» користуються службовими привілеями та імунітетами. До членів сім'ї дипломата закон відносить лише дружину/чоловіка й неповнолітніх дітей, які проживають разом з ними. У разі виникнення ситуації необхідності позбавлення дипломатичних і консульських імунітетів рішення приймає міністр закордонних справ. Закон містить норми соціального захисту дипломатів і членів їхніх сімей, і наголошує на неприпустимості ситуації, коли дипломатична і консульська діяльність можуть спричинити збитки державному службовцю. Закон передбачає, що Міністерство закордонних справ зобов'язане надавати всіляку підтримку в забезпеченні відповідних побутових умов особам, що направляються за кордон у відрядження, та членам їх сімей. Щодо побутових проблем, які закономірно виникають під час відрядження за кордон, практика вирішення цих питань у Грузії є загальною. Оплата довготермінового відрядження обчислюється з урахуванням добових квот і сум на оренду житла. Посольство Грузії в країні перебування надає тимчасову квартиру новопризначеному співробітнику, а вже сам він обирає варіант квартири, яка відповідає вимогам місцевих стандартів та зручності. Різниця у вартості оренди житла, у той чи інший бік, залишається на розсуд і розпорядження новоприбулого дипломата. Щодо захисту членів сімей грузинських дипломатів, то законодавством передбачається, що за дружиною дипломата, який направляється у закордонне відрядження, по поверненні в Грузію зберігається посада, яку вона обіймала до відрядження чоловіка. Також Законом передбачено обов'язкове медичне обслуговування і страхування, відпустка в 30 календарних днів.

Традиційно в грузинському суспільстві існує повага до представників високого мистецтва дипломатії. Отримати кваліфіковану фахову освіту з міжнародних відносин, набути практичних навичок, стажуватися за кордоном, зробити кар'єру дипломата — прагнення багатьох молодих грузинів. За радянських часів студенти із Грузинської Радянської Соціалістичної Республіки навчалися в Москві, Києві, Ленінграді, здобуваючи фах економіста, юриста, журналіста-міжнародника. Одні поверталися на Батьківщину, у Грузію, інші присвятили своє життя радянському МЗС, зробили свій внесок у розвиток світової ди-

пломатії. Сучасна грузинська дипломатія святкує професійне свято 3 листопада.

Дилеми та тенденції в розвитку дипломатичної служби Грузії є типовими для молодих демократій і кадрових систем дипломатії (служб персоналу), що формується. Ключовими проблемними питаннями є комплектація системи досвідченими, професійними кадрами, дотримання високих вимог і стандартів дисципліни та організації робочого процесу, брак спеціальної літератури щодо кадрової політики тощо.

На стадії формування своєї дипломатичної служби Грузія не мала іншого виходу, як комплектувати МЗС за рахунок осіб, які не є кадровими дипломатами і не мають дипломатичної освіти. Потреби МЗС та закордонних місій задовольнялися за рахунок залучення фахівців з інших царин суспільної, громадської діяльності: політиків, науковців, філософів, вчених, діячів культури тощо. У Грузії і до цього часу існує проблема підготовки кадрів. Грузія не має власної Дипломатичної академії, хоча за часів Е. Шеварднадзе, в 1998–2002 роках, вона функціонувала при МЗС Грузії. Пізніше були спроби створити у фарватері світового досвіду відповідний державний навчальний заклад, але поки що це залишається питанням майбутнього. Оптимізму може надавати прагнення молодих спеціалістів, які закінчили національні вищі навчальні заклади, отримати освіту і практику, мовну — у першу чергу, за кордоном. Грузинська бюрократія пишається тим фактом, що більшість посад у законодавчій та виконавчій владі сьогодні займають молоді, амбітні (у позитивному сенсі) спеціалісти, які навчалися за кордоном, в Європі і США, мають нове «європейське» мислення та орієнтовані на прагматичну політику в інтересах Грузії.

Молодий грузинський дипломат буде скоріше вільно розмовляти французькою, англійською чи арабською, але вже не російською мовою, як це було двадцять років тому. І не потрібно драматизувати цей факт — він є відображенням загальної тенденції розвитку незалежної Грузії. Куратори молодих спеціалістів вважають, що найкращий досвід молодий дипломат може отримати безпосередньо на практиці, у житті, зіткнувшись з проблемною ситуацією в реальності, так званий *training on job*.

Серед молодих працівників МЗС та дипломатів з року в рік збільшується кількість жінок, що не може не тішити як намагання виправити гендерні дисбаланси в практиці реалізації дер-

жавної політики. Позитивною є практика регулярних закордонних відряджень молодих грузинських дипломатів, які встигли зарекомендувати себе як перспективні, до провідних дипломатичних шкіл США та Європи для участі в спеціалізованих навчальних курсах.

З 2011 року Надзвичайний і Повноважний Посол Грузії в Україні Грігол Катамадзе запровадив практику візитів українських дипломатів і слухачів Дипломатичної академії України при МЗС України до Грузії. Це теж нова форма організації роботи дипломатичних представництв Грузії за кордоном.

Під час перебування в Грузії українська делегація на чолі з першим проректором Дипломатичної академії України при МЗС України В.Г. Ціватим провела ряд зустрічей з представниками керівництва центральних та місцевих органів законодавчої та виконавчої влади Грузії, зокрема з першим заступником міністра закордонних справ Грузії Н. Вашакідзе, першим віце-спікером Парламенту Грузії М. Мачаваріані, головою департаменту розвідки Грузії та экс-міністром закордонних справ Грузії Г. Бежуашвілі, представниками керівництва Автономної Республіки Аджарії, під час яких представники української сторони були поінформовані про сучасний стан, результати та заплановані процеси реформування законодавчої та виконавчої гілок влади Грузії, розвиток політики регіонального управління, стан та перспективи українсько-грузинського співробітництва, бачення грузинської сторони щодо подальшого політичного, економічного та культурно-гуманітарного розвитку, своєї майбутньої ролі в регіоні та у світовому співтоваристві⁹.

Крім цього, в новому приміщенні Міністерства внутрішніх справ Грузії делегація провела зустріч з представниками МВС країни, під час якої мала змогу ознайомитися з ходом реформ правоохоронної системи Грузії, побачити роботу типового поліцейського відділку, ознайомитись із системою функціонування спеціалізованого митно-реєстраційного терміналу (м. Руставі), а також «Палацу юстиції» у м. Батумі, що працюють за системою «єдиного вікна».

Делегація ДАУ при МЗС України ознайомила з досвідом та організацією навчального процесу у вищих навчальних закладах Грузії — Академії національної оборони Грузії імені Давіда Агмашенебелі, Поліцейській академії Грузії, Академії мистецтв Грузії.

У рамках культурної програми перебування делегація ознайомила із найважливішими пам'ятками історії, культури, архітектури та релігії Грузії, відвідала архітектурні та історико-культурні пам'ятки в містах Тбілісі, Кутаїсі, Горі, Батумі, Сігнані, Руставі та ін. Здійснила церемонію покладання квітів до пам'ятника Тарасу Шевченку у Тбілісі, отримала аудієнцію в Католикоса-Патріарха всієї Грузії Ілії II.

Незабутні враження залишилися у членів делегації від зустрічі з славетними грузинськими співачками — Ніно Катамадзе та Нані Брегвадзе.

Українсько-грузинські взаємини мають довгу і славетну історію. 13 квітня 1993 року між державами було підписано Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу між Україною та Грузією. «Грузія прагне максимально використовувати можливості стратегічного партнерства з Україною» — заявлено в новій Доктрині національної безпеки, затвердженій у 2011 році.

За останні роки більш плідним і конструктивним стало співробітництво і між Міністерствами закордонних справ України та Грузії. Це підтвердив візит Міністра закордонних справ Грузії Г. Вашадзе в Україну. У рамках офіційного візиту Міністра закордонних справ Грузії в Україну 15 червня 2012 року відбулися переговори глав зовнішньополітичних відомств України та Грузії Костянтина Грищенка і Грігола Вашадзе.

У ході зустрічі сторони обговорили широкий спектр питань двостороннього порядку денного, актуальні регіональні та міжнародні проблеми. Особлива увага була приділена перспективам реалізації в Чорноморсько-Каспійському регіоні масштабних енергетичних проєктів, спрямованих на зміцнення енергетичної безпеки як України і Грузії, так і Європейського континенту в цілому, а також розвитку регіональних транспортних коридорів. Глави зовнішньополітичних відомств двох країн підтвердили обоюдно зацікавленість Києва та Тбілісі у поглибленні взаємодії на євроінтеграційному напрямі, у рамках міжнародних організацій та регіональних ініціатив¹⁰.

По завершенні переговорів міністри К. Грищенко та Г. Вашадзе підписали Спільну заяву з нагоди 20-ї річниці відновлення дипломатичних відносин між Україною та Грузією, а також Протокол до Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Грузії в галузі урядового зв'язку.

Україна та Грузія задоволені нинішнім рівнем двосторонніх відносин та прагнуть і надалі розширювати політичні та економічні зв'язки. Про це йдеться у спільній заяві міністрів закордонних справ України та Грузії Костянтина Грищенка та Грігола Вашадзе з нагоди 20-ї річниці відновлення дипломатичних відносин між країнами: «Беручи до уваги тісні історичні та людські зв'язки і висловлюючи задоволення нинішнім рівнем двосторонніх відносин, ми підтверджуємо наше взаємне прагнення до подальшого примноження та розширення політичних і економічних зв'язків, поглиблення співробітництва задля забезпечення регіонального миру, розвитку та процвітання, а також до подальшого заохочення міжлюдських контактів на благо обох народів», — йдеться в тексті заяви.

Міністри погодились, що взаємне співробітництво принесло відчутні та помітні для кожної зі сторін переваги. «Україна і Грузія підтримують європейські прагнення і європейський вибір одна одної та підтверджують зобов'язання щодо побудови міцної та стабільної демократії та подальшого здійснення реформ, прискорення політичної асоціації та економічної інтеграції з Європейським Союзом», — наголошується в документі.

Президент України Віктор Янукович зустрівся з очільником закордонного відомства Грузії Гріголом Вашадзе. Під час зустрічі було обговорено питання реформ у Грузії, а також про здобутки і перспективи економічних, освітніх і соціальних перетворень. Глава держави підкреслив, що нині відносини України і Грузії розвиваються доволі динамічно. Один із показників — це ріст товарообороту між двома державами. Проте усього потенціалу сторони ще не вичерпали, тому, як зазначив Президент України В. Янукович, перед нами стоять завдання подальшого розвитку двосторонніх відносин між Україною та Грузією.

Нині співробітництво у різних сферах взаємного інтересу України та Грузії регулюють понад 100 двосторонніх та багатосторонніх угод.

1 жовтня 2012 року в Грузії відбулися парламентські вибори, на них перемогу отримала «Грузинська мрія» Бідзіни Іванішвілі. Після перемоги на парламентських виборах лідер політичної коаліції «Грузинська мрія» Бідзіна Іванішвілі заявив, що він здійснить свій перший візит до США: «Те, що мій перший візит в США, думаю, це логічно. За весь цей час — і до, і під час, і після виборів — вирішальну роль грали амери-

канці, які зайняли дуже принципову позицію. І не тільки під час виборів — вони багато інвестицій вклали в розвиток демократичних інститутів в Грузії». Але водночас додав, що коаліція впритул працюватиме з Європою, НАТО і налагоджуватиме відносини з Росією та іншими державами-сусідами. «Розумію, що у цій частині багато питань і часто чутно, що НАТО і Росія несумісні, але я думаю, що ми все-таки зможемо знайти точки дотику і довести, що це не неможливо», — підкреслив він. Також Бідзіна Іванішвілі зазначив, що зараз у Сполучених Штатах на заключний етап виходить боротьба претендентів на пост президента країни, тому його візит до Вашингтона «відбудеться після проведення виборів в США», призначених на 6 листопада 2012 року.

Кардинальних змін зовнішньої політики та зовнішньополітичної стратегії Грузії після виборів очікувати не варто. Бідзіна Іванішвілі готовий продовжувати демократичні реформи в Грузії, зокрема через діалог з Президентом Грузії М. Саакашвілі¹¹. Але, як відомо, політична сила, яка отримала більшість місць у парламенті, після президентських виборів 2013 року, фактично, отримує всю повноту влади. Тоді набуде чинності нова редакція Конституції, і Грузія з президентської республіки трансформується в парламентську. Натомість президент лише формально затверджуватиме кандидатуру прем'єр-міністра, запропоновану парламентом, і представлятиме Грузію за кордоном. Для Грузії розпочнеться новий інституціональний етап політичного розвитку держави.

Отже, сучасне зовнішньополітичне відомство Грузії є тією інституцією, яка головно забезпечує механізм реалізації європейського та євроатлантичного напрямку зовнішньої політики держави, а її дипломатична служба організована до потреб нового курсу держави.

Грузія в умовах світової кризи не тільки змогла зберегти цінні кадри своєї дипломатичної та консульської служб, але й віднайти можливість відкрити останніми роками нові посольства за кордоном: Посольства Грузії в Південній Кореї, Бразилії, Аргентині, Кубі, Норвегії, Індонезії.

Щоб залишатися конкурентоспроможною та успішною, Грузія повинна не лише мати уряд, який сповідуватиме демократичні цінності та сучасне бачення, але й покращувати імідж країни на міжнародній арені та у західних політичних й ака-

демічних колах, над чим працює сучасна дипломатична служба Грузії.

Усвідомлення національних інтересів, глибоке їх розуміння та зведення до злагодженої несуперечливої системи можливе лише за умови обов'язкового врахування сучасної геополітичної ситуації. Грузія чітко визначила національно-державні цілі, обґрунтувала пріоритетні завдання, зважила співвідношення питань стратегії і тактики в межах обраного зовнішньополітичного курсу.

-
- ¹ Див.: Президент Михаил Саакашвили // Свободная Грузия. — 2004. — 6 января; Бахтуридзе З.З. Формирование внешней политики и фактор общественного мнения в Грузии. — СПб., 2011.
 - ² Гудиашвили Д. Интеграция в структуры НАТО — внешнеполитический приоритет Грузии // Центральная Азия и Кавказ. — 2003. — № 4. — С. 28–36.
 - ³ Див.: Грузия: проблемы и перспективы развития: в 2 т. / под общ. ред. Е.М. Кожокина. — М., 2002; Абашидзе З.И. Россия–Грузия: проблемы и перспективы развития // Вопросы истории. — 2001. — № 10. — С. 137–143; Гушер А. Геополитическая ситуация в Закавказье: национальные интересы и безопасность России // Азия и Африка сегодня. — 2004. — № 10. — С. 2–7; Загладин Н.В. Конфликт вокруг Грузии в глобальном контексте // Дестабилизация мирового порядка и политические риски развития России: Сб. статей. — М., 2010. — С. 111–121.
 - ⁴ Див. дет.: Гаджиев К.С. Этнонациональная и геополитическая идентичность Кавказа // Мировая экономика и международные отношения. — 2010. — № 2. — С. 64–74; Дарчиашвили Д., Птарая Т. Возвращение в Европу? Некоторые аспекты ориентации системы безопасности Грузии // Центральная Азия и Кавказ. — 2001. — № 1. — С. 64–77; Georgia, Armenia and Azerbaijan / N. Wilson, etc. Melbourne; London; Paris: Lonely planet publications, 2000. — P. 37–82; Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992–2008 гг.) / под ред. В.А. Гусейнова. — М., 2008.
 - ⁵ Закон Грузії «Про дипломатичну службу Грузії» — [Електронний ресурс] // Інтернет-сайт МЗС Грузії. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ge>.
 - ⁶ Поточний архів Посольства Грузії в Україні. — 2011–2012 роки.
 - ⁷ Офіційний сайт Державного міністерства з питань євроатлантичної інтеграції Грузії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eu-integration.gov.ge/>.
 - ⁸ Mission, Values and Principles of the Ministry of Foreign Affairs. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=11.
 - ⁹ Ціватий В.Г. Звіт про візит делегації Дипломатичної академії України при МЗС України до Грузії // З власного архіву автора.
 - ¹⁰ Поточний архів Міністерства закордонних справ України. — Третій територіальний департамент. — Червень–жовтень 2012 р.
 - ¹¹ Financial Times. — October 5. — 2012.

Анотація. У статті проаналізовано основні напрями зовнішньої політики Грузії та етапи формування її дипломатичної служби в умовах глобалізації. Особливу увагу приділено інституціональному розвитку, здобуткам, проблемам і перспективам сучасної дипломатичної та консульської служби Грузії, а також охарактеризовано українсько-грузинські відносини на сучасному етапі.

Ключові слова: зовнішня політика, дипломатія, інституціоналізація, дипломатична служба, консульська служба, модель дипломатії, Грузія, Україна.

Аннотация. В статье проанализированы основные направления внешней политики Грузии и этапы формирования её дипломатической службы в условиях глобализации. Особое внимание уделяется институциональному развитию, достижениям, проблемам и перспективам современной дипломатической и консульской службы Грузии, а также охарактеризованы украинско-грузинские отношения на современном этапе.

Ключевые слова: внешняя политика, дипломатия, институционализация, дипломатическая служба, консульская служба, модель дипломатии, Грузия, Украина.

Annotation. The main courses of the foreign policy of Georgia and the stages of the establishment of its diplomatic service within globalization are the subjects of the analysis of the article. It is focused on the institutional development, progress, problematic issues and prospects of the modern diplomatic and consular services of Georgia as well as current Ukrainian-Georgian relations are also defined in the article.

Key words: foreign policy, diplomacy, institutionalization, diplomatic service, consular service, model of diplomacy, Georgia, Ukraine.

Vyacheslav TSIVATYI,

*First vice-rector of the Diplomatic Academy of Ukraine
to the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine,*

Honored Worker of Education of Ukraine, Ph.D in History,

Associate Professor of Diplomatic and Consular Service Department

УДК 327:94 (479.22)

FOREIGN POLICY AND DIPLOMACY OF GEORGIA IN CONTEXT OF GLOBALIZATION

Most often Georgia is referred to today in the context of liberal reforms initiated by the Government and President Mikhail Saakashvili after the «Rose Revolution» in 2004. Improvement of the international image, active inflow of foreign investments, world rankings with high positive assessments of the national economic and political achievements of Georgia suggest that the chosen strategy of the national government met the needs of the citizens of Georgia and began to yield its first fruits¹. The reforms of the state's interior life could not fail to tell on the foreign policy of Georgia as well. Reorientation of the foreign interests and priorities to rapprochement with Western states and their military-political and economic organizations, active participation of Georgia in the formation of a new balance of powers in the Caucasus based on NATO enlargement and bilateral military ties with the United States, Western European countries and neighboring countries are the main characteristic features of the contemporary foreign policy strategy of Georgia¹.

The new vectors of Georgian foreign policy acquired particular relevance after the events of the Russian-Georgian war in August 2008, as a result of which Georgia has lost control over a part of its territory, and Russia has strengthened its influence in the Caucasus². In the context of strained relations with Russia and the absence of political dialogue between the two countries the integration into the Euro-Atlantic structures is the priority choice of Georgia in providing security, sovereignty, economic and

political independence, sustainable democratic development. Thus the provision of National Security Concept of Georgia in 2011, a document defining the development threats and priorities in view of the peculiarities of the current situation in the world and the country, alongside with the results of the national referenda of the recent years underscore the «resolute determination of the Georgian citizens to integrate into European and Euro-Atlantic structures».

In the process of the development of statehood of any country the purpose of finding its place in the world community, creation and maintaining relations with other countries and international organizations occupies a special place. There is no doubt that the full integration into the world community is essential for the existence and the basis of the development of statehood. The effectiveness of participation in international life largely depends on the ability of Georgia to implement the foreign policy that secures national interests. Implementation of the new Euro-Atlantic course of the state determines organization of activities of all authorities and executive bodies in accordance with the current global challenges, such as the economic crisis and exacerbating of confrontation over territorial issues in the region. Thus the reform of the administrative government sector did not bypass the Diplomatic Service of Georgia, the leading service in terms of the foreign policy of the state.

The Diplomatic Service of Georgia has undergone some transformations congruent with modern realities, while retaining classic features common to the most diplomatic services of the world. Its forms, methods and means correspond to social and economic basis of modern Georgia. Having worked its way up since Georgia regained its independence in 1991 from the representative office of Georgia in Moscow without a definite legal status, in fact a clerical department of the Diplomatic service instead of a Foreign Ministry, in the absence of personal diplomatic corps, necessary knowledge and practical activities in the international arena, to a modern dynamic, institutionalized, and organized structure with clear priorities of organization and efficient organization of executive units, it was another proof of the possibility of changing in favor of national interests granted the political will of the elite.

In its functioning the Diplomatic Service of Georgia relies on the internal regulations that include defining principles of foreign policy: the Constitution of Georgia (1995), the Law of Georgia on Diplomatic service (2007)³, the Regulations on the activities

of the MFA (2010), the Law of Georgia on the Consular offices of Georgia, the Concept of National Security (2011), decrees and orders by the President of Georgia and a series of other regulations. The legal and organizational aspects, regulations and international activities are subject to bilateral agreements, the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961, and a number of other documents.

According to the Constitution of Georgia, the foreign policy is a prerogative of the President as the «High Representative for foreign affairs» and is implemented by the Ministry of Foreign Affairs. The main trends of the domestic and foreign policy are determined by the parliament, while the government ensures their implementation. Such distribution of powers is undergoing changes as a result of switchover of Georgia to a parliamentary-presidential form of government to reflect the amendments to the constitution introduced in 2010 that will come in force after the parliamentary elections of 2012 and the presidential elections of 2013. The novelties will provide a possibility to expand functional impact of the branches of power on domestic and foreign policy. Thus, the appointment and dismissal of ambassadors and diplomatic representatives in 2013 will be performed by the president on submission and approval of the government, replacing the practice of diplomatic representatives by the Parliament on submission of the President, and their dismissal on his sole decision.

Today, according to the the Law of Georgia on Diplomatic service «Head of diplomatic representation shall be appointed to position by the President of Georgia by consent of the Parliament of Georgia». It forwards suggestions as for the candidacy of the future head of the diplomatic mission to the legislative body of Georgia, the candidate is considered by members of the Committee on Foreign Affairs, the meetings of the future ambassador with representatives of all factions take place, and only after such discussion the candidacy is submitted for discussion at the plenary session of the parliament, where the candidate for the office has to speak before MPs. In case a candidate is approved by the parliament, the president appoints a new ambassador by his decree. Thus, after coming into force of the amendments to the Constitution in 2013, which aims to reduce the powers of the president and their redistribution between the government and the parliament, the procedure for appointing diplomatic representatives will become somewhat simpler and less formalized.

Today more than 300 diplomats work at the embassies, permanent missions to international organizations, and diplomatic missions of Georgia. As of early 2012, Georgia had 54 diplomatic missions abroad, intended for protection of the national interests of Georgia in the international arena. To protect the interests of the citizens of Georgia to Russia after the liquidation of the Embassy of Georgia in the Russian Federation the Georgian Interests Section is functioning at the Embassy of Switzerland in the Russian Federation.

Georgia has a Permanent Mission to the UN, the Council of Europe, NATO, OSCE, EU, UN Offices and other international organizations, international organizations of the UN in Rome (FAO, IFAD, WEP), UNESCO, the International Maritime Organization, GUAM, ITU, the World Meteorological Organization, etc.

The General Consulate of Georgia abroad is present in New York, Trabzon, Istanbul, Odessa, Donetsk, Thessaloniki. Despite the global financial crisis and objective slowing down of the economic, Georgia, being conscious of the importance of expanding of the representation on the world stage, found a way to open new diplomatic missions abroad and ensure their activities at a high organizational level. So in 2011, the Embassies of Georgia started working in South Korea, Brazil, Argentina, Cuba, Norway, Indonesia, Australia, Chile, Moldova⁴.

The integration into the European Union and NATO membership are not only the foreign policy priorities, but also a guarantee of stability and security of Georgia. Hence, the need for more coordinated activities and in-depth dialogue with the European institutions outlined the need for Georgia to broaden the possibilities of cooperation of the authorities with the EU and NATO. The practical dimension of this need is reflected in the new institution, the new structural executive unit, the State Ministry for Euro-Atlantic integration, which is responsible for coordinating and monitoring the work performed on the way of integration of Georgia into the EU and NATO. The Ministry was founded on February 17, 2004, after the accession of Georgia to the European Neighbourhood Policy (ENP) on June 14, 2004 in order to ensure proper coordination of activities and measures taken by the government agencies in the process of European integration and the implementation of partnership and cooperation in the EU programs in Georgia. On April 26, 2006, State Minister for Euro-Atlantic

Integration Giorgi Baramidze took over the position of the Vice-Premier of Georgia.

Sustainability of Georgia's foreign policy is based on the capability to strengthen the institutional basis of management to ensure achievement of the strategic goal. This constancy of foreign policy is the basis of mutually beneficial and close ties between Georgia and its friendly states. Georgian foreign policy intends to ensure national interests through the mechanism of maintaining an effective cooperation involves consensus and respect for international law in the vital issues of interaction between states. The Diplomatic Service of the Georgian Foreign Ministry, diplomatic missions and consular offices serve to the fundamental national interests and values, formulated in the National Security Concept of Georgia, which, according to the vision of the President, determine the main goal of foreign policy – strengthening of the security of Georgia and its international status, holding the proper rightful place in the international system and the protection of public interest in the context of globalization.

The leading institution in implementing the foreign policy of Georgia is the Ministry of Foreign Affairs. The text of the Mission of the Ministry of Foreign Affairs on the official website of the MFA of Georgia⁵ determines the values and principles that form a basis of cooperation with international community and is a guarantor of international support in the implementation of the vectors of policy defined: holding on to the national interests of Georgia, protecting the rights of citizens who stay abroad and contribute to the formation of the developed world community. Provision of security for Georgia is only possible on condition of participation in fostering the global security, thus freedom and independence of Georgia are based on respect for sovereignty of other countries and regions.

The purpose of the Georgian diplomacy of the XXI century is to promote greater international efforts towards protecting the interests of Georgia and its citizens, and active participation in formation of the foundations of a peaceful, secure, democratic and economically developed world community.

The Ministry of Foreign Affairs of Georgia believe that foreign policy is a bridge connecting Georgia and the world, respectively, the Ministry implements foreign policy and diplomacy, the driving force whereof are the principles of predictability, stability, and

consistency. The objectives of the Ministry are to develop a sustainable foreign policy, able to adapt quickly to changing circumstances. This policy will ensure the effectiveness of the work of the office under unexpected changes in the external and internal environment, and will prevent threats to security of the state and its image in the international arena in the globalized world space.

The Ministry of Foreign Affairs of Georgia was founded in 1991 and today more than 250 employees work in the structure of the Ministry. The Ministry is headed by the Minister of Foreign Affairs, the First Deputy Minister and four Deputy Ministers of Foreign Affairs. The structure of the Ministry is formed in accordance with the Ministry's objectives and has 18 departments: the political department, the security department and the department for NATO integration, the Department for European integration, the department for the Europe, America and Asia, the general organizational department, the department of international economic and humanitarian relations, the international law department, the media and information department; the department of the diplomatic protocol, the consular department, the state department of human resources, the administrative department, the Department of Legal Affairs and Relations with the Parliament, the internal audit department, the Secretariat of Minister and others.

The Ministry of Foreign Affairs of Georgia has been headed since 2008 by Foreign Affairs Minister Grigol Vashadze. From the time of gaining independence to the present stage of development, the Georgian Foreign Ministry at different times have been headed by eight ministers of foreign affairs, including two women: **Salome Zurabishvili and Eka Tkeshelashvili.**

The current Minister of Foreign Affairs of Georgia **Grigol Vashadze** took the lead of the department in 2008 and is still in office. He was born in Tbilisi in 1958, and graduated from the Moscow State Institute of International Relations, the Department of International Law, and was a graduate student at the Diplomatic Academy of the MFA of the USSR. He is fluent in English, Portuguese, Italian, Spanish and French. H.Vashadze has extensive experience in diplomatic practice being a lawyer by profession, he had worked in the Federal Ministry of Foreign Affairs for seven years in the 1980-ies, having been disciplined by «the Soviet diplomacy school of manpower». After the collapse

of the Soviet Union he created and headed a successful private business – he was the owner of «Georgia Arts Management» and «Gregory Vashadze and BR». The family of Vashadze is known outside Georgia also owing to the world fame of Grigol's wife, prima ballerina Nino Ananiashvili. The minister is known to wider audience also by virtue of his personal qualities: intelligence, wit, ease of communication with journalists, compelling participation in the debate. An excellent speaker, an advocate of the statehood pragmatic policy in the interests of Georgia, among the foreign policy priorities of Georgia and the Foreign Ministry, Grigol Vashadze thinks that the top priority task is «to disallow recognizing the so-called independence of the occupied territories, not to give Russia a chance to shake their legal status». During the tenure of Grigol Vashadze the Ministry received a new impetus of development, new forms of work organization, the increased number of visits and exchange of experience between the states and Georgia.

One of these new forms of organization of modern diplomatic service in Georgia is the introduction of so-called **«ambassadoriali» (Georgian)**, intended to promote better coordination interaction of the diplomatic service and the Foreign Ministry of Georgia. **«Ambassadoriali»** are the regular meetings of ambassadors and officials of the Ministry, the consultations of the ambassadors of Georgia, which take place every year at the initiative of the Ministry of Foreign Affairs and the Minister of Foreign Affairs. Usually the meeting is held in Tbilisi and lasts two to three days. Recently, the holding of meetings outside of Georgia – mostly in Europe also became a widespread practice. Thus, in 2010 the meeting was held in Germany, in Berlin. At the annual meetings the internal consultations of the Ministry of Foreign Affairs, the participants heard reports of ambassadors about the work done during the year, their meetings with key ministers of Georgia, the speaker, and the Prime Minister are held. The practice previews the audience and reception of the President of Georgia on the occasion of the meeting. The attendance of events by high guests of the host country has become a good tradition. In terms of international dialogue there is an advanced practice of modern diplomatic service in Georgia, which has become widespread in recent years – presentations at conferences by the ambassadors of the invited foreign ministers of other states to the diplomats and government officials in Georgia. The presentations

before the Georgian ambassadors by the ministers of Turkey, Finland, Lithuania, OSCE Secretary General were an additional opportunity to deepen cooperation in the international arena in the past years' meetings. The «ambassadoriali» is a relatively young arrangement, but is the one that has its own tradition: the Georgian diplomats «synchronize watches» at the Radisson Hotel in the center of Tbilisi on the first day of the meeting. The members of the Georgian government with reports on the work of their departments and wishes to the diplomatic mission abroad are also invited there.

As it was noted above in the text, the Georgian diplomatic service is built according to the classical pattern, the classical model of diplomacy, with its inherent division of functional responsibilities, institutional and organizational structure: as in most services, there is a system of classes, grades, rotation, etc. Somewhat different from the system of categories in Ukraine is the categorization of diplomatic officials:

- Category «A» is the highest rank;
- Category «B» is the senior rank;
- Category «C» is the lowest rank.

Category «A» includes: Minister, First Deputy Minister, Deputy Minister and Head of the Ministry Department, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, Permanent Representative to the International Organizations, Head of the diplomatic mission, Consul General, Ambassador-at-Large.

Category «B» includes: deputy director of the department, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, Deputy Representative to the International Organizations, head of the department, consul, counselor, defence attaché, spokesman for the Ministry of Defence.

Category «C» includes: Vice-Consul, First Secretary, Consular Agent, Second Secretary, Third Secretary, attaché and the office of defence attaché.

Accordance of a diplomatic rank to officials under the Law on Diplomatic Service of Georgia is based on the final conclusions of the Qualification Commission. The respective act of the President provides for the payment of cash bonuses for diplomatic ranks. The Foreign Minister accords diplomatic ranks by way of regulatory acts, (except for higher diplomatic ranks) at the end of a specified period for outstanding achievements and professional training.

Senior diplomatic rank is appointed for life by the President upon submission of the Minister of Foreign Affairs. Senior diplomatic rank of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary is accorded only to the highest diplomatic officials who occupy or have occupied the office of the head of a diplomatic mission, of the Minister of Foreign Affairs and his deputies.

The Law of Georgia on Diplomatic Service of Georgia imposes a number of requirements on persons enlisting for the diplomatic service that specifically focus on the following: the public official must stop any political activity, and also emphasize that «a diplomatic agent shall remain politically neutral and shall have no right to carry out activity/propaganda in favour of or against any political party, organization, union». The values that define the image of a modern diplomat of Georgia, according to the authors of the law, are professionalism, dedication, honesty, fairness, patriotism and accountability to the state and nation. The duty of the Georgian diplomat is the need to respect and obey the laws and traditions, customs of Georgia and a host country. These virtues are to emphasize once again the importance for the diplomatic service of an indissoluble connection between generations – between past and present, between nations and regions, between history and future.

The Georgian Foreign Ministry implements the strategies to encourage staff creativity and leadership, initiative and activity, the ability to identify challenges before they become threats, work for unity and coordination of the diplomatic service.

Appointment to diplomatic positions of the Ministry shall be effected by way of transfer, by contest or without contest. The diplomatic agents are appointed by way of transfer. The individuals with high education, knowledge of the national language of Georgia and at least two foreign languages shall be appointed to diplomatic positions by contest. The persons with the highest diplomatic ranks can be assigned without contest in the case of substitution, temporary failure to perform diplomatic functions until resumption of their duties. Assigned by contest are the persons who are in the active reserve (on the recommendation of the Qualification Commission of the Ministry of Foreign Affairs), and the employees who are dismissed from the diplomatic rotation of the diplomatic services.

The persons sent on a business trip, and the members of their families in accordance with the Law on Diplomatic Service of Georgia enjoy the service-related privileges and immunities. The law regards as family members only a diplomat's wife / husband and minor children residing with them. In the situation of the necessity of revocation of the diplomatic and consular immunities the decisions are adopted by the Minister of Foreign Affairs. The law provides rules of social protection of diplomats and their families, and stresses inadmissibility of the situation when the diplomatic and consular activities may cause damage to state servants. The law stipulates that the Ministry of Foreign Affairs shall provide full support to ensure proper life conditions for persons who are sent abroad on a business trip and to their families. Speaking about the domestic issues that naturally arise during a business trip abroad, the practice of resolving these issues are common in Georgia. The compensation of a long-term business trip is calculated based on daily quotas and amounts of house rental. The Embassy of Georgia in a host country shall provide temporary apartment to the newly appointed employee, and he chooses the best apartment that meets local standards and facilities on his own. The difference in the cost of house rental in either direction is left to the discretion and orders of a newcomer diplomat. As for the protection of family members of Georgian diplomats, the legislation provides that the wife of a diplomat who is sent to an overseas trip, shall regain upon returning to Georgia the position she occupied before her husband's trip. Also, the law provides for compulsory medical care and insurance, and the 30-days leave of absence.

Traditionally in Georgian society the representatives of the high art of diplomacy are held in respect. An aspiration of many young Georgians is to get a qualified professional education in international relations, to acquire practical skills of internship abroad, to carve a diplomatic career. In Soviet times, the students of the Georgian Soviet Socialist Republic were trained in Moscow, Kyiv, Leningrad, obtaining professions of economist, lawyer, and international journalist. Some returned to their homeland in Georgia, others devoted their lives to the Soviet Foreign Ministry, contributed to the development of world diplomacy. Modern Georgian diplomacy celebrates its professional holiday on November 3.

Dilemmas and trends in the development of the Diplomatic Service of Georgia are typical for young democracies and the

diplomatic human resource systems (HR service), which is in the process of formation. The key problematic issues are the staffing of the system with the experienced, professional employees, maintaining high requirements and standards of discipline and workflow, lack of special literature concerning personnel policies, and so on.

At the stage of formation of its Diplomatic Service, Georgia had no other choice other than to staff the MFA with persons who were not career diplomats and had no diplomatic education. The requirements of the Foreign Affairs Ministry and Foreign Missions were met by way of engagement of professionals from other areas of social and civic activities: politicians, scientists, philosophers, scientists, artists and others. In Georgia a problem of training has persisted till present. Georgia has no Diplomatic Academy, although during Eduard Shevardnadze's tenure it functioned under the MFA of Georgia in 1998–2002. Later the attempts were made in the wake of the global experience to establish a corresponding state institution, but so far it remains a matter of the future. The aspiration of young professionals who graduated from national universities to get an education and practice, and primarily the language practice overseas inspires optimism. Georgian bureaucracy is proud of the fact that the majority of positions in the legislative and executive branch are now occupied by the young, ambitious (in a positive sense) experts who have studied abroad in Europe and the US, with a new «European» thinking and are focused on pragmatic policy in the interests of Georgia.

Young Georgian diplomat would rather speak fluently French, English or Arabic, but not Russian as it was twenty years ago. And there is no need to dramatize this fact, it is a reflection of the general trend of development of independent Georgia. The young professionals' tutors believe that a young diplomat can get the best experience immediately in practice, in real life, when faced with the problem situation in reality, the so-called on job training.

Amidst the young workers of the MFA and diplomats the number of women grows from year to year, which is a joyful attempt to correct gender imbalances in the practice of public policy. There is also a positive practice of regular trips abroad of the young Georgian diplomats who managed to prove themselves as promising ones, to the leading diplomatic schools in the US and Europe for participation in specialized training courses.

Since 2011 Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Georgia to Ukraine Grigol Katamadze has introduced the practice of visits of Ukrainian diplomats and students of the Diplomatic Academy of Ukraine of the MFA of Ukraine to Georgia. This is also a new form of organization of the Georgian diplomatic missions abroad.

During the time of stay in Georgia, the Ukrainian delegation led by First Vice-Rector of the Diplomatic Academy of Ukraine of the MFA of Ukraine Vyacheslav Tsivatyi held a series of meetings with representatives of the central and local legislative and executive authorities of Georgia, including First Deputy Minister of Foreign Affairs of Georgia N.Vashakidze, First Vice-Speaker of the Georgian Parliament M.Machavariani, Head of the Intelligence Service of Georgia and the former Minister of Foreign Affairs of Georgia G. Bezhuashvili, representatives of the Autonomous Republic of Adjara, during which the representatives of the Ukrainian side were informed of the present condition, results and the scheduled processes of reform of the legislative and executive branches of the Georgian authorities, of development of regional management, status and prospects of Ukrainian-Georgian cooperation, of the view of Georgian party of the further political, economic, cultural and humanitarian development, its future role in the region and in the world community⁷.

In addition, in the new building of the Ministry of Internal Affairs of Georgia, the delegation had a meeting with representatives of the Interior Ministry, during which it had an opportunity to get acquainted with the course of reforming of the law enforcement system of Georgia, to see the work of a typical police station, to get acquainted with the system of functioning of a specialized customs registration terminal (Rustavi) and the «Palace of Justice» in the city of Batumi working in a «one-window» system.

The delegation of the State Agrarian University of Ukraine to the MFA familiarized with the experience and organization of the educational process in higher education establishments of Georgia: the National Defence Academy of Georgia named after David Agmashenebeli, the Georgian Police Academy, the Academy of Arts of Georgia.

As part of the cultural program of the visit the delegation got acquainted with the most important monuments of history, culture, architecture and religion of Georgia, visited the architectural, historical and cultural attractions in the cities of Tbilisi, Kutaisi,

Gori, Batumi, Sihnani, Rustavi and others. It participated in a ceremony of laying flowers to the monument of Taras Shevchenko, located in Tbilisi, and received an audience with the Catholicos-Patriarch of All Georgia Ilia II.

The delegation members obtained unforgettable impressions of the meeting with glorious Georgian singers Nino Katamadze and Nani Bregvadze.

The Ukrainian-Georgian relations have a long and glorious history. On April 13, 1993, the states signed the Treaty of Friendship, Cooperation and Mutual Assistance between Ukraine and Georgia. «Georgia seeks to maximize the potential of strategic partnership with Ukraine», reads a new doctrine of national security approved in 2011.

In recent years the cooperation between the Ministries of Foreign Affairs of Ukraine and Georgia grew more fruitful and constructive. It was confirmed by the visit of Georgian Minister of Foreign Affairs G.Vashadze to Ukraine. During the official visit of Minister of Foreign Affairs of Georgia to Ukraine on June 15, 2012 the negotiations of the heads of diplomatic services of Ukraine and Georgia Kostyantyn Hryshchenko and Grigol Vashadze were held.

In the course of meeting the sides discussed a wide range of issues of the bilateral agenda, as well as the relevant regional and international issues. Particular attention was paid to the prospects of implementation in the Black Sea and Caspian Sea region of the large-scale energy projects to enhance energy security in Ukraine and Georgia, and the European continent as a whole, as well as the development of regional transport corridors. The foreign ministers of both countries confirmed their mutual interest in Kyiv and Tbilisi in deepening cooperation in the field of European integration in the framework of international organizations and regional initiatives⁸.

Upon completion of negotiations, ministers Kostyantyn Hryshchenko and Grigoil Vashadze signed a joint statement on the occasion of the 20th anniversary of the restoration of diplomatic relations between Ukraine and Georgia, as well as the Protocol to the Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of Georgia in the area of government communications.

Ukraine and Georgia are satisfied with the current level of bilateral relations and seek to further expand political and economic ties. It was stated in a joint statement of the Ministers of Foreign Affairs of Ukraine and Georgia Kostyantyn Hryshchenko

and Grigol Vashadze on the occasion of the 20th anniversary of the restoration of diplomatic relations between the two countries: «Given the close historical and human relationships and expressing satisfaction of the present level of bilateral relations, we confirm our mutual desire to further increase and expand political and economic ties, enhance cooperation to ensure regional peace, development and prosperity, and to further promote interpersonal contacts for the benefit of both peoples», goes the statement.

The ministers agreed that mutual cooperation has brought the benefits, which are tangible and visible to each party. «Ukraine and Georgia support the European aspirations and the European choice of each other and confirm the commitment to build a strong and stable democracy and to further reform and accelerate political association and economic integration with the European Union», – the document goes.

President of Ukraine Viktor Yanukovich met with head of the foreign department of Georgia Grigol Vashadze. During the meeting the issue of reforms in Georgia, as well as the achievements and prospects of economic, educational and social transformation were discussed. He stressed that the current relations between Ukraine and Georgia are developing quite dynamically. One of the indicators is the growth of trade between the two countries. However, the sides have not exhausted all the potential because, as noted by President of Ukraine Viktor Yanukovich, we are faced with the task of further development of bilateral relations between Ukraine and Georgia.

Today the cooperation in various areas of mutual interest for Ukraine and Georgia is regulated by more than 100 bilateral and multilateral agreements.

On October 1, 2012 the parliamentary elections held in Georgia were won by the «Georgian Dream» of Bidziny Ivanishvili. Having won the parliamentary elections, the leader of political coalition «Georgian Dream» Bidzina Ivanishvili said that he would make his first visit to the US: «The fact that my first visit will be to the US, I think is quite logical. For all that time – both before and during and after the elections – the crucial role was played by the Americans, who took a very principled stance. And not just at the election time: they invested much in the development of democratic institutions in Georgia. At the same time he added that the coalition will work closely with Europe and NATO and will

forge relationships with Russia and other neighboring countries. «I understand that in this part there are many issues and it is often said that NATO and Russia are not compatible, but I think we will still be able to find common ground and to prove that it's not impossible», – he stressed. Bidzina Ivanishvili also noted that now in the United States the fight of the presidential nominees is at the final stage, therefore his visit to Washington «will take place after the elections in the US», scheduled for November 6, 2012.

One should not expect radical changes in the foreign policy and foreign policy strategy of Georgia after the elections. Bidzina Ivanishvili is ready to continue democratic reforms in Georgia also by way of the dialogue with Georgian President Mikhail Saakashvili⁹. But it is known that the political force that won the majority of seats in parliament after the presidential elections in 2013, in fact, will get the full power. Then the amended new Constitution will come into force and Georgia will be transformed from the presidential republic into the parliamentary one. Instead, the president will only formally approve the Prime Minister candidate, proposed by the Parliament, and will represent Georgia abroad. For Georgia the new institutional stage of political development will begin.

Thus, the present-day foreign service of Georgia is the institution that mainly provides a mechanism for implementation of the European and Euro-Atlantic trend of foreign policy and its diplomatic service is organized with respect to the needs of the new state course.

In the context of global crisis Georgia is not only able to retain valuable personnel of the diplomatic and consular services, but also managed to find opportunity to open new embassies in recent years abroad: the Georgian Embassies in South Korea, Brazil, Argentina, Cuba, Norway, and Indonesia.

In order to remain competitive and successful, Georgia must not only have a government that professes democratic values and modern vision, but also must improve the country's image in the international arena, and in western political and academic circles, that is what is the modern diplomatic service in Georgia works on.

Awareness of national interests, their deep understanding and reduction to a consistent coherent system is only possible in the context of mandatory consideration of the current geopolitical situation. Georgia clearly defined the national and state goals,

substantiated priority objectives, weighed the relation of strategies and tactics within the chosen foreign policy.

-
- ¹ See: Президент Михаил Саакашвили // Свободная Грузия. — 2004. — 6 января; Бахтуридзе З.З. Формирование внешней политики и фактор общественного мнения в Грузии. — СПб., 2011.
- ² Гудиашвили Д. Интеграция в структуры НАТО – внешнеполитический приоритет Грузии // Центральная Азия и Кавказ. — 2003. — № 4. — С. 28–36.
- ³ See: Грузия: проблемы и перспективы развития: В 2-х тт. / Под общ. ред. Е.М. Кожокина. — М., 2002; Абашидзе З.И. Россия – Грузия: проблемы и перспективы развития // Вопросы истории. — 2001. — № 10. — С. 137–143; Гушер А. Геополитическая ситуация в Закавказье: национальные интересы и безопасность России // Азия и Африка сегодня. — 2004. — № 10. — С. 2–7; Загладин Н.В. Конфликт вокруг Грузии в глобальном контексте // Дестабилизация мирового порядка и политические риски развития России: Сб. статей. — М., 2010. — С. 111–121.
- ⁴ Law of Georgia «On Diplomatic Service of Georgia» // The Georgian Foreign Ministry website <http://www.mfa.gov.ge>
- ⁵ Current archive of the Embassy of Georgia in Ukraine. — 2011–2012.
- ⁶ Mission, Values and Principles of the Ministry of Foreign Affairs http://www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=11
- ⁷ Ціватий В.Г. Звіт про візит делегації Дипломатичної академії України при МЗС України до Грузії // З власного архіву автора.
- ⁸ Current archive of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. - The third territorial department. - June-October 2012.
- ⁹ Financial Times. — October 5. — 2012.

Олександр КОРНІЄВСЬКИЙ,

*доктор політичних наук, доцент,
завідувач відділу стратегії розвитку
громадянського суспільства
Національного інституту стратегічних
досліджень;*

Леонід ШКЛЯР,

*доктор політичних наук,
головний науковий співробітник
Інституту політичних та етнонаціональних досліджень
ім. І.Ф. Кураса НАН України*

УДК 327+338.2+35(477)

**УКРАЇНА У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ
ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

Сучасна система міжнародних відносин перебуває в процесі глибокої структурної трансформації. Перерозподіл впливу та сил на глобальному рівні, останні події на Близькому Сході та у Північній Африці, поява нових викликів і загроз людству свідчать про принципово нову міжнародну ситуацію, коли для підтримки і конструктивного розвитку недостатньо волі та зусиль окремих держав. Дедалі більше політиків і експертів говорять про початок формування та становлення поліцентричної системи світоустрою, що у поєднанні з інтенсивними процесами глобалізації створює якісно нові умови для глобального розвитку.

Метою статті є визначити за результатами проведеного аналізу сучасних глобальних та регіональних викликів основні тенденції їх впливу на Україну, перспективи її позиціонування на світовому та регіональному рівнях.

Глобальні тенденції сучасності (соціальні, політичні, економічні, наукові, технічні, культурні), що визначають основні напрями розвитку людства, виступають предметом досліджен-

ня багатьох зарубіжних та вітчизняних експертів і дослідницьких центрів. Протягом останніх років було видано низку доповідей, присвячених аналізу глобальних трендів, — «Світ навколо Росії: 2017», підготовлений російською Радою із зовнішньої та оборонної політики, «Світ після кризи. Глобальні тенденції — 2025: світ, що змінюється» Національної розвідувальної ради США, «Global Trends 2030 — Citizens in an Interconnected and Polycentric World» та інші [1; 2; 3]. Ця ж проблематика розглядається в працях відомих іноземних фахівців: Ф. Фукуями, І. Валлерстайна, А. Грінспена, Дж. Стігліца, З. Бжезинського, Н. Бердсолл; працях російських дослідників: С. Караганова, М. Делягіна, Ю. Яковця, В. Іноземцева. В. Лапкіна, І. Пантіна, Е. Баталова; дослідженнях українських вчених: Ю. Пахомова, А. Гальчинського, О. Білоруса, О. Гончаренка, Д. Лук'яненка та ін. Проаналізовані нами глобальні тенденції, виявлені вітчизняними і зарубіжними дослідниками, багато в чому збігаються, але є певні відмінності, які показово доводять складність осягнення, дослідження та прогнозування політичних, соціально-економічних та культурно-духовних процесів.

Отже, насамперед відзначимо, що на глобальному рівні продовжується перерозподіл статусних ролей між наявними «старими» та новими центрами впливу, які посилюють свої позиції. На загальному тлі економічних проблем ЄС і США очевидним є зміцнення політичних і економічних позицій Китаю та Індії, інтенсивно розвивається ряд країн Азії та Латинської Америки, дедалі помітнішою стає присутність на міжнародній політичній арені держав ісламського світу. Маючи достатній набір реальних та потенційних можливостей, на лідерські позиції у світі прагне повернутися російська держава.

Зміни відбуваються в характеристиці глобальних викликів і загроз міжнародній безпеці та стабільності, триває їх переосмислення, пропонуються нові методи, інструменти упередження чи протидії. Традиційно загрози національній безпеці держави сприймалися як зовнішні загрози військового характеру. Сьогодні ж на перший план виходять виклики немілітарного характеру [4, с. 28].

Важливо вказати на те, що із розпадом біполярної системи, за відносної стабілізації світової політичної ситуації, за сучасної доби активізувалася велика кількість конфліктів на нижчих

рівнях міжнародних відносин, стримувати та розв'язувати які стає дедалі складніше. Так, на думку експертів, загроза світової ядерної війни втратила абсолютний пріоритет, хоча наявність потужних арсеналів зброї масового знищення, небезпека поширення ядерної зброї продовжують становити серйозну загрозу людству [5, с. 7–8]. Поряд із «традиційними» загрозами, такими як міжнародний тероризм, наркобізнес, торгівля людьми, релігійний екстремізм, актуалізуються й нові виклики, пов'язані із загостренням дефіциту світових ресурсів (енергетичних, продовольчих, водних), сферою екології (екологічні катастрофи), охорони здоров'я (пандемії), науково-технічним розвитком (кібертероризм).

Глобалізаційні процеси вже не обмежуються формуванням єдиної фінансової системи та посиленням взаємозалежності економік країн світу. Розвиток сучасних систем зв'язку і масових комунікацій сприяють глобалізації багатьох викликів і загроз, отже, протидія цим процесам вимагає міжнародної взаємодії на принципово нових засадах. Однією із сучасних тенденцій можна вважати гуманізацію міжнародних відносин, що засвідчує прийняття Генеральною Асамблеєю ООН резолюції, у якій є визначення поняття «безпека людини», підтверджується право на життя в умовах свободи й рівності. Хоча документ не передбачає застосування сили чи певних примусових заходів, ним, утім, передбачено вжиття світовим співтовариством «всеохоплюючих превентивних заходів, спрямованих на посилення захисту та розширення прав і можливостей людини» [6]. На цьому тлі відбувається переоцінка чинника сили у міжнародних відносинах, дедалі ширше у міжнародній практиці застосовуються несилові засоби впливу — економічні, фінансові, інформаційні та інші складові концепції «м'якої сили» як важливого елемента досягнення успіху будь-якою державою на глобальній арені. За таких умов підвищується вагомість глобальних механізмів узгодження позицій, вироблення спільних підходів провідних держав світу до вирішення сучасних проблем. Наочним прикладом руху до поліцентризму можна вважати систему консультацій і домовленостей в рамках «Великої двадцятки», зустрічі країн якої органічно доповнюють інші міжнародні консультативні формати, зокрема «Велику вісімку». Порядок денний цьогорічних самітів G-8 в Кемп-Дейвіді та G-20 в Лос-Кабосі, аналіз ухвалених на цих світових форумах рішень підтвердили спільність існуючих

проблем як для розвинутих, так і для країн, що розвиваються, актуальність пошуку шляхів, вирішення яких дедалі зростає.

За результатами проведеного нами аналізу сучасних тенденцій світового розвитку виокремимо такі його пріоритети:

- надання підтримки для економічної стабілізації та глобальному економічному відновленню, сприяння економічному зростанню, скороченню безробіття, розвитку ефективних стратегій соціального захисту в країнах із різним рівнем доходів громадян;

- здійснення контролю за динамікою цін на енергоносії, досягнення транспарентності енергетичних ринків, оскільки надмірна розбіжність цін на них визнана одним з основних джерел економічної нестабільності;

- зміцнення продовольчої безпеки та вирішення питання нестабільності світових цін на сировинні товари в умовах динамічного зростання народонаселення Землі (у цьому контексті актуальним завданням слід вважати розробку довгострокової стратегії забезпечення продовольчої безпеки у світовому масштабі);

- запобігання подальшому розвитку кризи водних ресурсів;

- надання підтримки реалізації програм захисту довкілля, стратегії всеохоплюючого «зеленого зростання» (green growth) як основи економічного розвитку;

- посилення боротьби з корупцією.

Водночас не втрачають своєї актуальності «традиційні» проблеми міжнародних відносин та забезпечення безпеки. Протистояння в регіоні Близького Сходу та у деяких країнах Північної Африки, ситуація навколо ядерного потенціалу КНДР та Ірану, невирішені конфлікти на пострадянському просторі (Придністров'я, Нагірний Карабах, Абхазія тощо) потребують постійної до них уваги міжнародної спільноти. Однак визнана криза сучасних міжнародних і безпекових інститутів (ООН, НАТО, ОБСЄ), пошук ними шляхів самозбереження та подальшого розвитку підсилюють потребу щодо їхнього реформування відповідно до реалій сьогодення. Так, глобальний економічний спад відчутно позначився на сфері ВПК в усьому світі. Скорочення витрат на армію і оборону визначає одне із перших «антикризових» рішень національних урядів більшості країн. Подібні дії підсилюють доцільність переходу до концепції «розумної оборони», запропонованої керівництвом НАТО, для підвищення ефективності оборони і безпеки за рахунок про-

думаних, менш витратних рішень, виходячи із застосування високих технологій та найтіснішої взаємодії національних армій [7, с. 6]. Проте реальна ситуація доводить, що реалізація такої ініціативи НАТО є доволі повільним процесом, тоді як сучасні тенденції світового розвитку потребують адекватних відповідей міжнародної спільноти. Відкритим залишається питання трансформації сучасних організацій колективної безпеки, насамперед НАТО, відповідно до вимог і викликів сьогодення. До того ж воєнно-політичну ситуацію у світі ускладнює небезпека нової хвилі гонки озброєнь з огляду, по-перше, на посилення військової присутності США в Тихоокеанському регіоні та вжиті КНР попереджувальні заходи; по-друге, на ескалацію напруги навколо Ірану; по-третє, на очікуване розгортання озброєнь у космічному просторі; по-четверте, на існування глибоких протиріч в російсько-американському діалозі щодо європейської ПРО.

У контексті вищезазначеного очевидно, що у вирі сучасних глобальних процесів перед українською владою постало завдання не лише ефективно протидіяти новим викликам на різних рівнях, а й водночас прагнути здобуття суб'єктності у новому світовому порядку, унеможливити скочування країни на узбіччя світових процесів. Запорукою виходу на гідне місце в міжнародній ієрархії має стати здатність України запобігати впливові глобальних катаклізмів на розвиток її ситуації, робити свій посильний внесок у їх подолання на міжнародному рівні. Втім, вирішення широкого кола питань глобального позиціонування, на нашу думку, потребує пошуку адекватних відповідей на геополітичні виклики регіонального рівня, які сьогодні постали перед Україною.

Інтеграція в європейський політичний, економічний, правовий і гуманітарний простір визначає один із зовнішньополітичних пріоритетів України. Основою формування політичної стратегії й тактики як внутрішньої, так і зовнішньої політики України обрано триєдині європейські цінності: природні права людини, демократію та верховенство права. Тому вповільнення діалогу з ЄС внаслідок політичних непорозумінь та внутрішніх конфліктів є вкрай небажаним для європейських перспектив України. Ключовим інструментом цього діалогу, запорукою сталого політичного та економічного розвитку України є підписання Угоди про Асоціацію між нею і ЄС, включно із зоною вільної торгівлі. Водночас нагальним питанням європейської

спільноти є оновлення стратегії безпеки у контексті нової геополітичної ситуації. Дедалі складніше стає узгоджувати безпекову політику ЄС, яка поєднує національні оборонні політики, систему НАТО, загальну європейську оборонну політику з доволі обмеженими правами й можливостями. Отже, важливим питанням постає досягнення гармонізації безпекового простору навколо Євросоюзу, враховуючи наявність нерозв'язаних конфліктів на пострадянському просторі, геополітичні амбіції Росії і Туреччини, нестабільність ситуації в регіонах Близького Сходу та Північної Африки.

Зазначені вище проблемні питання мають безпосереднє відношення до України, зовнішньополітичну та безпекову стратегію якої визначає сьогодні політика позаблоковості. Існує розуміння того, що подібний вибір було зумовлено необхідністю зняття як внутрішньої, так і зовнішньої напруженості довкола приєднання України до певного військово-політичного блоку. Проте розвиток ситуації показово доводить, що таке рішення влади не вирішує завдання забезпечення безпеки України на міжнародному рівні. За нових геополітичних умов не з'явилося надійних зовнішніх гарантій суверенітету та територіальної цілісності Української держави, дедалі слабший вигляд мають положення Будапештського меморандуму [8, с. 182]. Втім, маємо визнати, що позаблоковий статус дає Україні певні тактичні можливості: дозволяє активно співпрацювати з НАТО, європейськими безпековими інституціями та ОДКБ, задовольняє як західних партнерів (ЄС і США), так і Росію, підштовхує до подальшого розвитку власного ВПК. Успішне головування України в ОБСЄ у 2013 році може стати квінтесенцією політики позаблоковості, дає їй шанс підтвердити статус впливової регіональної держави, а також ініціювати зрушення, які б сприяли подальшому ефективному реформуванню цієї організації. Припустимося також думки, що у середньостроковій перспективі українській владі доведеться вирішувати питання щодо вибору безпекової моделі розвитку держави з огляду на очікувані нові глобальні зрушення у світовій політичній системі, зростання активності та експансіонізму регіональних центрів сили, за одночасної активізації інтеграційних процесів в умовах багатопольярного світу. І хоча такі тенденції проявляються поки що на регіональному рівні, очевидно, що вони набуватимуть дедалі більшого значення в процесах світового розвитку, формуванні

нового співвідношення глобального і регіонального рівнів міжнародної взаємодії.

Яскравим прикладом прояву окреслених вище тенденцій є активність Росії як одного з центрів сили та впливу нового поліцентричного світоустрою. Пріоритетом її зовнішньополітичного курсу проголошено зміцнення позицій у світі через нову інтеграцію євразійського простору, зокрема у спосіб поглиблення інтеграційних процесів на пострадянському просторі. Проекти Митного союзу, створення Єдиного економічного простору, формування Євразійського союзу, запропоновані Москвою, покликані не лише відновити лідерські позиції на світовій арені, а й подолати негативні тенденції внутрішнього розвитку Росії. Україна не може лишатися осторонь процесів, що відбуваються в безпосередній близькості від її кордонів, адже інтеграційні процеси на пострадянському просторі є проявом загальносвітової тенденції зростання кількості регіональних інтеграційних об'єднань та торгових союзів. Системна концепція взаємодії з такими об'єднаннями євразійського простору дозволила б мінімувати втрати України від її невходження до подібних міждержавних об'єднань. Це стосується й подолання конкуренції на зовнішніх ринках (продукція металургійної галузі, машино- і приладобудування, АПК, авіа- та ракетобудування), захисту конкурентоспроможних секторів економіки України, перешкоджання перетіканню трудових ресурсів. Водночас, нинішній рівень технологічного розвитку більшості країн пострадянського простору не дозволяє розглядати інтеграцію з ними як чинник модернізації економіки України. Розробка Україною концепції взаємодії між членами інтеграційних утворень, що вже існують та створюються на пострадянському просторі, та Європейським Союзом і асоційованими до нього країнами дозволила б Україні набути статусу ініціатора форматів, а не споживача запропонованих проектів.

Глобальну тенденцію зростання активності регіональних центрів сили в умовах формування багатополярного світу можна простежити й на прикладах інших, сусідніх з Україною, держав (Румунія, Польща, Туреччина та інші держави). Для України ця тенденція має серйозні безпекові виклики як на геополітичному, так і на національному рівнях, адже не можна виключати різні прояви використання етнічного чинника, від появи і розповсюдження офіційних документів інших держав, які надають

їх власникові переваг, виходячи з етнічної приналежності («карта поляка»), сприяння отриманню громадянства інших держав (фактично на порушення законів України), до підтримки відверто ворожих українській державності сепаратистських організацій та рухів, що становлять загрозу територіальній цілісності України, її суб'єктності як на регіональному, так і на глобальному рівнях.

Особливе місце посідають відносини стратегічного партнерства України із глобальними гравцями — США і КНР. Головну об'єднувальну мету стратегічних відносин України з глобальними державами визначає посилення міжнародних гарантій її безпеки з метою збереження суверенітету, територіальної цілісності, демократичного поступу й економічного розвитку. Стратегічне партнерство зі США сфокусоване на вирішенні завдань зміцнення гарантій безпеки для України та спільної боротьби з глобальними загрозами, підтримці офіційним Вашингтоном євроінтеграційного курсу України, її входження до європейського та світового ринків. Утім, українсько-американське співробітництво в економічній сфері, зокрема з торговельно-інвестиційних питань, не відповідає заявленому рівню та потенціалу стратегічних відносин. Позиція американської сторони є доволі зрозумілою: зростанню економічної взаємодії має сприяти модернізація всередині України, насамперед боротьба з корупцією та поліпшення інвестиційного клімату. Без якісних змін у цій сфері проголошене українсько-американське стратегічне партнерство залишатиметься декларативним форматом, а взаємодія щодо вирішення конкретних питань міжнародного чи двостороннього порядку залежатиме від політичної кон'юнктури і доцільності для керівництва обох країн.

Водночас стратегічний характер партнерства України з КНР зумовлює взаємну економічну зацікавленість обох сторін. Хоча для України важливим є потужна політична вага КНР на міжнародній арені (КНР є одним з гарантів безпеки України), первинним усе ж таки залишається обопільний прагматичний інтерес. Надзвичайно важливим питанням для китайської сторони є оптимізація міжнародних транспортних потоків та розвиток транскордонної транспортної інфраструктури, поглиблення співробітництва у технологічних сферах, де Україна має потужні базові позиції: машинобудуванні, космічній галузі, авіа-, судно- та двигунобудуванні, атомній та альтернативній енергети-

ці. Разом з тим, оцінюючи ризики повномасштабного прориву в українсько-китайських відносинах, зважаючи на досвід країн Центральноазійського регіону, очевидним є те, що офіційний Пекін розглядає Україну не лише як величезний ринок збуту для власної продукції, але й як плацдарм для подальшого просування на європейські ринки, що може мати негативні наслідки для України у контексті запровадження та функціонування зони вільної торгівлі з ЄС. До того ж ключовими галузями, які приваблюють китайських інвесторів, є земельні ресурси, енергетична ресурсна база, ВПК — стратегічні сфери української економіки. Запропоновані китайською стороною проекти передбачають використання власної робочої сили та матеріалів, тобто не орієнтовані на створення додаткових робочих місць в Україні [9, с. 25].

Отже, тільки послідовна і прозора розбудова системи відносин стратегічного партнерства на регіональному та глобальному рівнях забезпечить Україні поступальний демократичний розвиток, здійснення суспільної модернізації та зміцнення міжнародних гарантій її безпеки. Водночас успішне її позиціонування на міжнародній арені неможливе без консенсусу всередині країни. Для досягнення такої мети необхідно вирішити низку ключових проблем внутрішнього порядку, без чого подальший поступ виглядає безперспективним, насамперед, проблеми адаптації українського суспільства до реалій постіндустріального світу, що існують у сферах енергозбереження, інфраструктури, технологічних інновацій [10, с. 75–77]. У складних умовах глобальної конкуренції актуалізується завдання проведення всеосяжної модернізації української економіки, впровадження науково-технічних новацій у промисловості, сільському господарстві, оновлення промислових потужностей, запровадження новітніх технологій, підвищення енергоефективності усіх без винятку галузей. Прикро констатувати той факт, що проблема енергозалежності вітчизняної економіки вже давно стала питанням стратегічного значення для розвитку України, забезпечення життєздатності її економіки та задоволення соціальних потреб населення. До того ж Україна впродовж останніх років стрімкими темпами втрачала авторитет у європейських енергетичних справах як завдяки дискредитаційній політиці зовнішніх сил, так і через комплекс внутрішніх причин, пов'язаних з надвисокою енергоємністю споживання у виробництві та в соціальній сфері, нераціональ-

ною структурою паливно-енергетичних балансів, низькою ефективністю виробництва, транспортування та споживання енергоресурсів. Тож сьогодні Україна потребує планомірної реалізації комплексної енергетичної реформи, яка передбачала б розвиток власного видобутку енергоносіїв, пошуку перспективних нових джерел енергії, підвищення рівня технологій в енергетичній галузі, впровадження енергозберігаючих заходів, диверсифікацію імпорту енергетичних ресурсів. Вочевидь реалізація цих заходів неможлива без злагодженої й ефективної співпраці із зовнішніми партнерами. Запорукою успішного розвитку і реформування енергетичної сфери України є деполітизація її економічних аспектів, запобігання використанню «енергетичного важеля» як засобу політичного тиску, що, як засвідчив досвід минулих років, призводить лише до негативних результатів.

Стратегічно важливою умовою збереження економічної та соціальної стабільності держави є забезпечення її продовольчої безпеки. Через низку причин (зростання споживання внаслідок стрімкого зростання населення Землі, розвиток біопаливної енергетики, несприятливі кліматичні зміни, відсталі методи сільськогосподарського виробництва, виснаження земельних та водних ресурсів, спекулятивні стрибки цін на продовольчі товари тощо) сьогодні проблема забезпечення основними продуктами харчування набула глобального характеру. Сучасна концепція продовольчої безпеки вже не обмежується національним рівнем та передбачає не лише самозабезпечення власних потреб конкретної держави, а й можливості імпорто-орієнтованого виробництва продовольства.

Сприятливі природно-кліматичні умови, потенціал українських сільськогосподарських угідь, широкі технологічні перспективи підвищення їх врожайності і відносно невелика щільність населення дають Україні певний запас міцності перед впливом світової продовольчої кризи. Разом з тим, очевидно, що ізолюватися від зазначених вище світових тенденцій неможливо. Розвинуті країни практично досягли піку своїх можливостей в отриманні максимально високих врожаїв, використовуючи новітні комплекси технологій для підвищення продуктивності земель. Світова спільнота покладає великі надії на Україну, зокрема у розширенні нею експорту рослинницької продукції за рахунок максимального підвищення продуктивності культурних рослин. Погоджуючись з тим, що це дасть Україні серйозні ін-

вестиції у розвиток сільськогосподарської сфери, широкі можливості для виходу на зовнішні ринки, необхідно усвідомлювати ризики зростання техногенного та антропогенного навантаження на земельні угіддя, водні ресурси, довкілля загалом. Розробка природоохоронних заходів на державному рівні, запровадження альтернативних ресурсозберігаючих і безпечних технологій та систем землеробства, контроль за ефективністю використання земельних та інших природних ресурсів мають стати невід'ємною частиною реформи агропромислового комплексу України.

Ще одним глобальним викликом, що стає дедалі відчутнішим в Україні, є демографічна криза. Як і в більшості країн Європи, в Україні спостерігається стійка тенденція до зменшення загальної кількості населення, особливо частки працездатного населення. Ця тенденція набуває невідворотного характеру і вже найближчим часом може стати причиною економічних і соціальних негараздів у питаннях зайнятості, пенсійного забезпечення, міграції, змін в етнічному, мовному, релігійному складі населення України. Складність подолання демографічної кризи полягає в тому, що поліпшення ситуації залежить від проведення системних реформ, включаючи підвищення рівня добробуту населення, якості медичного обслуговування, посилення охорони та оплати праці, поліпшення побутових умов і впровадження здорового способу життя, піднесення культурно-освітнього рівня населення України.

Висновки

Динамічні зміни міжнародного середовища протягом кількох останніх років перейшли з площини експертних дискусій у вимір реальної політики. Поглиблення кризи у Євросоюзі, загострення нестабільності на Близькому і Середньому Сході, зосередження зовнішньої політики США на Азійсько-Тихоокеанському напрямі, посилення позицій Китаю та Індії на міжнародній арені є ознаками невідворотного перерозподілу світового політико-економічного впливу.

Вирішення стратегічних завдань нового світового порядку денного потребує пошуку нестандартних інноваційних рішень, зокрема й асиметричних відповідей існуючим загрозам і викликам безпеці, оскільки протидіяти їм традиційними методами дедалі складніше. Отже, перед світовою спільнотою постають

завдання, які не в змозі вирішити окремі країни чи невеликі групи країн, адже вони потребують ефективного широкоформатного міжнародного співробітництва на всіх рівнях. Світова фінансово-економічна криза в умовах формування єдиної фінансової системи та посилення взаємозалежності економік країн світу кардинально підвищила значущість узгоджених зусиль на міжнародній арені.

Забезпечення умов сталого соціально-економічного розвитку, зміцнення міжнародного миру і безпеки, ефективне врегулювання кризових ситуацій — глобальні завдання, що ставлять перед собою учасники різних міжнародних форматів — G-8, G-20, БРІКС, ШОС та інших міждержавних структур, залишаються незмінними. Водночас, поряд з уже традиційними викликами і загрозами (тероризм, розповсюдження зброї, військові конфлікти), нового значення набувають виклики, які раніше не сягали глобального значення — у сферах екології, охорони здоров'я, продовольчої безпеки, науково-технічного розвитку, міграцій тощо. Внаслідок цього змінюється співвідношення сил, виникають нові проблемні поля та сфери взаємодії. В пошуках більшої їхньої ефективності змінюється інструментарій міжнародних акторів.

Перед Україною, як органічною частиною сучасного глобалізованого світу, постає практично весь спектр традиційних та нових глобальних викликів. Знаходження адекватних відповідей на глобальні виклики може стати поштовхом до оновлення країни, її виходу на новий рівень розвитку. Україна має всі шанси посісти гідне місце у новій системі глобального світоустрою, враховуючи вигідне геополітичне положення та багаті природні і людські ресурси. Ключовим завданням української влади має стати реалізація стратегії соціально-економічних реформ, спрямованих на зміну економічних механізмів розвитку, системну модернізацію економіки країни, радикальне підвищення технологічного рівня вітчизняного виробництва, забезпечення конкурентоспроможності економіки на засадах захисту національних інтересів. Ці та інші заходи мають супроводжуватися широкомасштабним втіленням соціальних програм, зупиненням демографічної кризи, зміцненням безпеки в політичній, економічній, інформаційній, науково-освітній та культурній сферах життєдіяльності. Важливо також відзначити, що модернізація суспільної сфери неможлива без активної участі громадян у справах

держави, посиленні громадського контролю за діяльністю органів влади, державного сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, становлення відносин справжнього партнерства і взаємодії між державним і громадянським секторами на засадах європейських демократичних цінностей та принципах належного врядування.

1. Мир вокруг России: 2017. Контуры недалекого будущего / ред. С. Караганов. — М.: Культурная революция, 2007. — 160 с.
2. Global Trends 2025: A Transformed World — The National Intelligence Council's 2025 Project. November, 2008. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf.
3. Citizens in an Interconnected and Polycentric world: Global Trends 2030. Institute for Security Studies, European Strategy and Policy Analysis System (ESPAS). October 2011. — 175 p. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://inter.oop.cmu.ac.th/webird/images/uploadfile/km-120326150915.pdf>.
4. Назаров В.П. Оценки вызовов и угроз XXI века: национальные и региональные подходы к обеспечению безопасности возможностей многостороннего сотрудничества // Право и безопасность. — 2010. — № 4. — С. 28–30.
5. Барановский В. Трансформация мировой системы в 2000-х годах // Международные процессы. — 2010. — Т. 8. — № 1 (22). — С. 4–13.
6. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome. Resolutions adopted by the General Assembly at its 66th session. September 10, 2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org/News/Press/docs//2012/ga11274.doc.htm>.
7. Кравченко В. Чиказька школа економії // Дзеркало тижня. Україна. — 2012. — № 19. — 26 травня–1 червня. — С. 6.
8. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2012 р. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. — К.: НІСД, 2012. — 256 с.
9. Крамар О. Україна як сировинна колонія // Український тиждень. — 2012. — № 34 (251). — 24–30 серпня. — С. 24–29.
10. Мерніков Г., Шевцов А. Україна в постіндустріальному світі. Реалії та перспективи. — Дніпропетровськ: Дніпропетровський філіал НІСД, 2007. — 160 с.

Анотація. Проаналізовано характерні зміни міжнародного політичного середовища в контексті глобальних трансформаційних процесів. Визначено їхній вплив на розвиток України та її перспективи на міжнародному та регіональному рівнях.

Ключові слова: глобальні трансформації, виклики та загрози, поліцентризм, сталий розвиток.

Аннотация. В статье проанализированы характерные изменения международной политической среды в контексте глобальных трансформационных процессов. Определено их влияние на развитие Украины и ее перспективы на международном и региональном уровнях.

Ключевые слова: глобальные трансформации, вызовы и угрозы, полицентризм, устойчивое развитие.

Summary. The article analyzes the specific changes in the international political environment in the context of global transformation. Its influence on Ukraine's progress and its prospects on the international and regional levels are identified.

Key words: global transformations, challenges and threats, polycentrism, sustainable development.

УДК 327+338.2+35(477)

Oleksandr KORNIEVSKYI,

*PhD in Political Sciences,
Head of the Department
for Civil Society Development Strategies,
the National Institute for Strategic Studies;*

Leonid SHKLIAR,

*PhD in Political Sciences,
chief scientist of the I.F. Kurash Institute of Political and Ethnic Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine*

UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBAL AND REGIONAL CHALLENGES

The modern system of international relations is undergoing dramatic structural transformation. Redistribution of influence and power at the global level, recent events in the Middle East and North Africa, the emergence of new challenges and threats to humanity testify to the development of a new international situation, when the efforts of individual states and political will are not enough for support and constructive development. More and more politicians and experts speak about the beginning of the polycentric world system formation and development, which in combination with intense globalization creates qualitatively new conditions for global development.

The purpose of this article is to use the results of the analysis of current global and regional challenges for identifying main tendencies of their impact on Ukraine, the prospects of its positioning in the global and regional levels.

Global tendencies of the modern time (social, political, economic, scientific, technical and cultural) that determine the main directions in the development of humanity are the object of study by many foreign and local experts and research centers. In recent years a number of expert reports on the analysis of global tendencies were

published including *World Around Russia: 2017*, prepared by the Russian Council for Foreign and Defense Policy, *World after the Crisis. Global Trends–2025: the Changing World of the National Intelligence Council of the USA*, *Global Trends 2030 –Citizens in an Interconnected and Polycentric World* and others [1, 2, 3]. The same problems are considered in the works of the renowned foreign experts. Such as F. Fukuyama, I. Wallerstein, A. Greenspan, and J. Stiglitz, Z. Brzezinski, N. Berdsoll; in works of the Russian researchers: Karaganov, M. Delyagin, Y. Yakovtsova, Inozemtseva. V. Lapkina, I. Pantin, E. Batalov, researches of the Ukrainian scientists, such as Y. Pakhomov, A. Galchynsky, O. Belarus, Aleksander Goncharenko, D. Lukyanenko et al. The analyzed global tendencies identified by domestic and foreign researchers are very similar, though there are some differences that demonstrate significant difficulty in comprehending, research and forecasting political, socio-economic, cultural and spiritual processes.

In the first place it is noteworthy that the status roles continue their global redistribution between the existing «old» and growing new centers of influence. Against the general background of economic problems in the EU and the USA, China and India are strengthening their political and economic positions, a number of countries in Asia and Latin America are rapidly developing as well as visible becomes growing presence of Islamic world in the international political arena. The Russian state is also striving to renew its leadership positions in the world having sufficient set of real and potential opportunities.

Changes occur in the characteristics of global challenges and threats to the international security and stability. These changes are analyzed, new methods and tools for their prevention and response are proposed. Traditionally, threats to the national security were perceived as external threats of a military nature. Today the non-military challenges come to the fore [4, p. 28].

It is important to point out that with the collapse of the bipolar system in conditions of the relative stability of the global political situation in the modern era many conflicts have intensified at the lower levels of international relation and it becomes increasingly difficult to restrain and settle them. Thus, according to the experts, the threat of global nuclear war has lost its absolute priority, although the presence of a powerful arsenal of mass destruction weapons and the danger of nuclear weapons further propa-

gation continue to pose a serious threat to humanity [5, p. 7–8]. Along with the «traditional» threats, such as international terrorism, drug and human trafficking, religious extremism, we observe intensification of new challenges associated with the growing global shortage of resources (energy food, water), ecology (environmental disasters), healthcare (pandemics), scientific and technological development (cyberterrorism).

Globalization processes are not limited to the formation of a unified financial system and the interdependence of the world economies. The development of modern communications and mass information technologies contributes to globalization of many challenges and threats, so counteraction to these processes requires international cooperation and collaboration on a fundamentally new basis. Humanization of international relations is one of the current trends evidenced by adoption of the Resolution by UN General Assembly, which contains the definition of «human security» notion and confirms the right to live in freedom and equality. Although the document does not specify the use of force or any coercive measures, it provides the international community to take «comprehensive preventive measures to enhance the protection and empowerment of people» [6]. Against this background, a factor of force in the international relations is estimated anew with increasing use of the «soft» methods of influence in the international relations, particularly economic, financial, information and other elements of the «soft power» concept as an important element of success for any state in the global arena. Under these conditions, the global mechanisms for coordination of the positions and developing common approaches to solve modern problems by the leading nations of the world become increasingly significant. A good example of the movement towards polycentrism is presented by a system of consultations and arrangements within the G–20, where their meetings add to other international advisory formats, including the G–8. The agenda of this year's G–8 summit at Camp David and the G–20 in Los Cabos and the analysis of the decisions adopted by these international forums confirmed the common problems existing for both developed and developing countries and increasing urgency of finding ways to their solution.

Analysis of the current trends in the world development allows specifying its following priorities:

- supporting economic stability and global economic recovery, promoting economic growth, reducing weapons, creating jobs, developing effective strategies for social protection in the countries with different levels of income;
- monitoring the dynamics of energy prices, achieving transparency of energy markets, because excessive difference in the prices is recognized as one of the main sources of economic instability;
- strengthening food security and addressing instability of the world commodity prices in the growing population on the planet (with this in view, it is an urgent task to consider a long term development strategy for the food security on a global scale);
- preventing further development of the looming crisis of water resources;
- supporting implementation of the environmental programs, a comprehensive strategy of «green growth» as the basis for economic development;
- strengthening the fight against corruption.

However, traditional problems of international relations and security provision do not lose their relevance. Confrontation in the Middle East and some North African countries, the situation regarding North Korea and Iran nuclear capabilities, unresolved conflicts in the former Soviet Union (Transnistria, Nagorno-Karabakh, Abkhazia, etc.) require constant attention by the international community. At the same time the existing international and security institutions (UN, NATO, OSCE) are in crisis and they are searching the ways of self-preservation, further development and reformation to match the realities of today. For example, the global recession significantly affected the defense industry worldwide. One of the first «crisis» decisions made by the national governments in most countries is the reduction of the army and defense expenses. These actions support the feasibility of transition to the concept of «reasonable defense» offered by NATO. This approach provides to increase the defense and security efficiency through thoughtful and less expensive solutions based on the use of high technology and the closest interaction between the national armies [7, p. 6]. However, the real situation shows that implementation of this NATO initiative is quite a slow process, while the modern world development trends require adequate responses by the international community. The question of transformation of existing collective security organizations, especially NATO, according to the

requirements of the global challenges still remains unanswered. In addition, the military-political situation in the world is complicated by a new round of arms race first, due to strengthening of the US military presence in the Pacific region and precautionary measures adopted by the PRC, second, due to the escalating tension around Iran, third, due to the expected deployment of weapons in outer space, and fourth, due to the existence of deep contradictions in the Russian-American dialogue on the European missile defense.

Regarding the above, it is clear that in the midst of the current global processes, the Ukrainian government faces the task of not only effective solution of new challenges at different levels, but also at simultaneous search to obtain subjectivity in the new world order to prevent the country sliding into the sidelines of the global processes. In order to occupy the rightful place in the international hierarchy Ukraine should be proactively addressing the global cataclysms and contributing to overcoming them at the international level. However, solving a wide range of issues related to global positioning of Ukraine requires, in our opinion, finding adequate responses to the regional geopolitical challenges Ukraine is currently facing.

One of the foreign policy priorities of Ukraine is to integrate into the European political, economic, legal and humanitarian domain. Political strategy and tactics of the internal and foreign policy of Ukraine are based on the triune European values: natural rights, democracy and the rule of law. So slowdown of the dialogue with the EU due to political tension and internal conflicts is highly undesirable for the European future of Ukraine. A key tool in this dialogue, decisive to sustainable political and economic development of Ukraine is the signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU, including a free trade zone. At the same time, the pressing issue of the European community is to update the security strategy in the context of the new geopolitical situation. It becomes increasingly difficult to reconcile the EU security policy, which combines the national defense policies, the NATO system, the general European defense policy with rather limited rights and opportunities. Hence, it becomes really important to achieve harmonization of the security area around the EU, given the existence of unresolved conflicts in the post-Soviet area, geopolitical ambitions of Russia and Turkey, instability in the Middle East and North Africa.

The above problems are directly related to Ukraine's foreign and security strategy which determines the present policy of non-alignment. There is an understanding that this choice was due to the need to remove both internal and external tensions around Ukraine joining a military-political bloc. However, development of the situation vividly proves that such decision of the government does not solve the problem of Ukraine's security at the international level. Under the new geopolitical conditions no reliable external guarantees appear for the sovereignty and territorial integrity of the Ukrainian state and the provisions of the Budapest Memorandum prove increasingly weak [8, p. 182]. However, we recognize that the non-aligned status of Ukraine gives some tactical opportunities: it allows active cooperation with NATO, European security institutions and the CSTO, satisfies both partners in the West (EU and USA) and Russia, urges Ukraine to further develop its own defense industry. Successful Ukraine's presidency in the OSCE in 2013 may become the highlight of the non-alignment policy, provide a chance to confirm the status of an influential regional power and initiate changes that would help further effective reform of this organization. Let's assume that in the medium term the Ukrainian authorities will have to decide on the choice of the state security model in view of the expected new global changes in the world political system, increased activity and expansionism of the regional centers of power with simultaneous activation of the integration processes in the multipolar world. Although these trends are manifested yet at the regional level, it is obvious that they will become increasingly important in the processes of global development, formation of the new balance of global and regional levels of the international cooperation.

Growing activity of Russia as one of the centers of power and influence in the new polycentric world system is a striking example of the above trends manifestation. The proclaimed priority of its foreign policy is to strengthen its position in the world through a new Eurasian integration, particularly by deepening the integration processes in the CIS. Projects of the Customs Union, a Common Economic Space, formation of the Eurasian Union proposed by Moscow and designed not only to restore its leadership on the world stage, but also to overcome the negative trend of its internal development. Ukraine can not stand on the sidelines of the processes in the vicinity of its borders, because the integration processes in the

post-Soviet space is a manifestation of the global growth of the regional integration associations and trade unions. A system concept of collaboration with the Eurasian integration associations would allow Ukraine to minimize losses from its non-accession to such international associations. This applies also to overcoming competition in foreign markets (products of metallurgy, engineering and instrumentation, agriculture, aviation and rocketry), protection of competitive sectors of Ukrainian economy, prevention of the labor resources outflow. However, the current level of technological development of the most post-Soviet countries does not allow considering integration with them as a factor in the modernization of economy in Ukraine. Concept of collaboration between the members of the current and developing integration structures in the post-Soviet domain, the European Union and its associated members would allow Ukraine to acquire the status of initiator of the formats rather than a consumer of the proposed projects.

A global tendency of increasing activity of the regional centers of power in the emerging multipolar world can be traced on the examples of other countries neighboring Ukraine (Romania, Poland, Turkey and others). For Ukraine this tendency carries serious security challenges at the geopolitical and national levels because in fact, we can not exclude the use of different forms of ethnic factors ranging from the appearance and distribution of official documents from other states providing ethnicity-based privileges to their holders («Polish Card»), promoting citizenship of other countries (in fact, violating the laws of Ukraine), to open support of separatist organizations and movements hostile to Ukrainian statehood that threaten the territorial integrity of Ukraine, its subjectivity at the regional and global levels.

Relations of strategic partnership of Ukraine with global players, such as the USA and China have a special significance. Strengthening of international guarantees of security in order to preserve the sovereignty, territorial integrity, democratic progress and economic development of Ukraine is the main uniting strategic goal of its relations with the global powers. The strategic partnership with the United States focuses on solving the problems of strengthening security guarantees for Ukraine and the joint fight against global threats, support of the European integration course of Ukraine by the official Washington, its entry into the European and global markets. However, the Ukrainian-American cooperation

in the economic sphere, particularly on trade and investment issues, is not consistent with the declared level and potential of the strategic relationship. Position of the American side is quite clear: the growth of economic cooperation should promote modernization in Ukraine, especially the fight against corruption and improvement of the investment climate. The proclaimed Ukrainian-American strategic partnership remains declarative without qualitative change in this area, while interaction on specific issues at the international or bilateral level will depend on the political situation and appropriateness for the leadership of both countries.

Meanwhile, the strategic partnership between Ukraine and China specifies mutual economic interest of both parties. Although growing political significance of China in the international arena is important for Ukraine (China is one of the guarantors of the Ukrainian security), pragmatic mutual interest still remains primary for both states. For the Chinese side it is extremely important to optimize international transport flow, to foster development of cross-border transport infrastructure and to deepen cooperation in technological areas where Ukraine has powerful basic positions: engineering, space industry, aviation, ship and engine building, nuclear power and alternative energy. However, assessing risks of a large-scale breakthrough in the Ukrainian-Chinese relations in view of the experience of the Central Asian region, it is evident that the official Beijing sees Ukraine not only as a huge market for their products, but also as a foothold for further progress of China in the European markets that could have negative consequences for Ukraine in the context of the implementation and operation of a free trade area with the EU. In addition, Chinese investors are interested in key industries of the Ukrainian economy, specifically land resources, energy resource and MIC, which are strategic sectors of the Ukrainian economy. Projects proposed by the Chinese side provide using their own labor resources and materials and do not focus on creating jobs in Ukraine [9, p. 25].

Thus, it is only consistent and transparent development of strategic partnership at the regional and global levels that will provide progressive democratic development in Ukraine, social modernization and strengthening international guarantees of its security. However, successful positioning of Ukraine on the international arena is impossible without internal consensus within the country. To achieve this goal it is necessary to solve a number of key

problems within the country, without which further progress looks bleak, especially the problem of adaptation of the Ukrainian society to the realities of the post-industrial world in the areas of energy, infrastructure and technological innovation [10, p. 75–77]. In conditions of tough global competition the most urgent tasks include comprehensive modernization of the Ukrainian economy, introduction of scientific and technical innovations in the industry and agriculture, renovation of industrial capacity, implementation of new technologies and energy efficiency of all the sectors. It is a pity that energy dependence of the national economy has long passed into the category of strategic importance for the development of Ukraine, for viability of its economy and for satisfying social needs of the population. Moreover, Ukraine in recent years has been rapidly losing credibility in the European energy matters due to discrediting policy of external forces and because of the whole range of domestic problems related to excessive energy consumption in production and in the social sphere, irrational structure of energy balances, inefficient production, transportation and consumption of energy. So, Ukraine badly requires system implementation of a comprehensive energy reform, which would provide for the development of domestic energy production, finding promising new energy sources, improving technologies in the field of energy, energy efficiency measures and diversification of energy imports. Obviously, implementation of these measures is impossible without a coordinated and effective collaboration with external partners. The key to successful development and reform of the energy sector of Ukraine is in depoliticization of the economy aspects and preventing the use «energy lever» as a means of political pressure, which, as experience shows, only leads to the negative results.

Provision of the national food security is a strategically important condition for maintaining economic and social stability of the state. Due to various reasons (consumption growth caused by the rapid growth of population, development of biofuel energy sector, adverse climatic changes, the outdated methods of agricultural production, depletion of land and water resources, speculative jumps in food prices, etc.) a problem of basic food provision acquires a global scale. The modern concept of food security is no longer limited to the national level and provision of self-sufficiency for particular states - it needs implementing potential of the import-oriented food production.

Favorable climatic conditions, the potential of Ukrainian farmland, broad technological prospects for increasing its productivity and relatively low population density give Ukraine a certain margin of safety before the global food crisis. However, it is clear that it is impossible to stay isolated from the above global trends. The developed countries have almost reached the peak of their abilities to obtain the highest possible crop yield using the advanced technology for increasing the soil productivity. The international community hopes that Ukraine will expand its export crop production by maximizing the productivity of crops. We agree that it will facilitate sizable investments to the Ukrainian agricultural sector and provide broad opportunities for expansion into foreign markets, but we should be aware of the risks associated with technological growth and anthropogenic impact on land and water resources and on the environment in general. Development of the nature conservation measures at the state level, introduction of alternative resources-saving and secure farming technologies and systems, monitoring the use of land and other natural resources have become an integral part of the reform in the agroindustrial complex of Ukraine.

The demographic crisis is another global challenge that becomes more evident in Ukraine. As in the most European countries, one observes a steady trend towards reducing the total number of the population in Ukraine, especially the share of the working population. This tendency becomes irreversible and soon may result in economic and social problems in employment, pensions, migration, changes in ethnic, language and religious composition of the population of Ukraine. The difficulty of overcoming the demographic crisis is that the improvement depends on the systemic reforms, including raising living standards, quality of public health care, increased labor safety and salaries, improved living conditions, adoption of a healthy lifestyle, raising the cultural and educational level of the population of Ukraine.

Conclusions

Dynamic changes in the international environment over the past few years developed from expert discussions into the real politics. The deepening crisis in the European Union, increased instability in the Near and Middle East, focusing on U.S. foreign policy toward the Asia-Pacific, the rise of China and India in the

international arena are the signs of inevitable redistribution of the world political and economic influence.

Implementation of the strategic tasks of the new global agenda requires search for innovative solutions, including asymmetric responses to the existing threats and challenges, since it is more difficult to resist them with traditional methods. Consequently, the international community faces problems that cannot be solved by a single country or a small group of countries, because they need effective broad international cooperation at all levels. The global financial and economic crisis in conditions of formation of a unified financial system and interdependence of the global economies dramatically increased the importance of concerted efforts by the international community.

Providing conditions for sustainable socio-economic development, international peace and security, effective crisis management – these are the unflagging global tasks set by the members of different international forums – G-8, G-20, BRIX, SCO and other international structures. However, along with the traditional challenges and threats (terrorism, weapons proliferation, military conflicts), the world faces new serious challenges, which until recently have not been globally significant, specifically in the areas of ecology, health, food security, scientific and technological development, migration, etc. Consequently, the balance of power is changing, new problem and areas of cooperation appear. The international actors in search of greater efficiency are changing leverages.

Ukraine as an integral part of the modern globalized world faces the whole range of traditional and new global challenges. Finding adequate responses to the global challenges can be a trigger to update the country and reach a new level of development. Ukraine has all chances to take decent place in the new global world system, given favorable geopolitical position and rich natural and human resources. Implementation of the socio-economic reforms aimed at changing the economic development mechanisms, system modernization of the economy, the dramatic increase of the technological level of domestic production, competitiveness of the economy on the basis of protecting national interests should become the key tasks of the Ukrainian authorities. These and other activities should be accompanied by large-scale implementation of the social programs, curbing the demographic crisis, strengthening security in the political, economic, informational, scientific,

educational and cultural spheres of life. It is also important to note that modernization of the public sphere is impossible without active participation of the citizens in the affairs of state, strengthening of the public control over the authorities, state support of the civil society development in Ukraine, establishment of true partnership relations and collaboration between the public and civil sectors on the basis of the European democratic values and principles of good governance.

-
1. World Around Russia: 2017. Foreseeable Future Outlines / Edited by S. Karaganov. — M.: Cultural revolution, 2007. — 160 p
 2. Global Trends 2025: A Transformed World — The National Intelligence Council's 2025 Project. November, 2008. [Electronic resource]. — Mode of access: http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf
 3. Citizens in an Interconnected and Polycentric world: Global Trends 2030. Institute for Security Studies, European Strategy and Policy Analysis System (ESPAS). October 2011. — 175 p. — [Electronic resource]. — Mode of access: <http://inter.oop.cmu.ac.th/webbird/images/uploadfile/km-120326150915.pdf>
 4. *Nazarov V.* Evaluation of Challenges and Threats of the 21st Century: National and Regional Approaches to Providing Security and Multilateral Cooperation / V.P. Nazarov. // Law and Security journal. — 2010. — № 4. — S. 28–30
 5. *Baranovsky V.* Transformation of the World System in the 2000's /V. Baranovsky // International Processes. — 2010. — Vol. 8. — № 1 (22). — S. 4–13
 6. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome. Resolutions adopted by the General Assembly 66th Session. September 10, 2012. — [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.un.org/News/Press/docs//2012/ga11274.doc.htm>
 7. *Kravchenko V.* Chicago Economy School/ Vladimir Kravchenko // Dzerlako Tyzhnia Paper, Ukraine. — 2012. — № 19, May 26 — June 1, — P. 6
 8. On the Internal and External Situation of Ukraine in 2012. —The Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine. K. Research Institute of Social Studies, 2012. — 256 p
 9. *Kramar O.* Ukraine as a Raw Material Colony / O. Kramar // Ukrainian week. — 2012. — № 34 (251). — 24–30 August. — S. 24–29. *Mernikov G.* Ukraine in the post-industrial world. Realities and prospects / Mernikov G., Shevtsov A. — Dnepropetrovsk: Dnepropetrovsk branch of the Research Institute of Social Studies, 2007 — 160 p.

Сергій ШЕРГІН,

*доктор політичних наук, професор, завідувач
кафедри регіональних систем та європейської інтеграції
Дипломатичної академії при МЗС України;*

Ігор ЛОССОВСЬКИЙ,

*Надзвичайний і Повноважний Посланник 2-го класу,
заступник начальника управління
Третього територіального департаменту МЗС України*

**РОСІЯ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ
В АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ:
ПОГЛЯД З КИЄВА ТА МОЖЛИВІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ**

Починаючи з 90-х років ХХ століття Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР) стає другим за значенням після Європи регіоном у світі і третім за глибиною інтеграційних процесів після Європейського Союзу (ЄС) та Північної Америки (НАФТА). Висока динаміка економічного розвитку, налагодження активного політичного діалогу між регіональними та позарегіональними державами як на двосторонньому рівні, так і в рамках низки багатосторонніх регіональних форумів формують тенденцію поступового виведення АТР на рівень головного центру світового економічного і політичного тяжіння подібно тому, як у попередні часи таким центром ставала Європа. Сьогодні регіон поступово стає двигуном розвитку світової цивілізації, перебираючи на себе роль, яку упродовж п'яти попередніх століть відігравала Європа [1]. На думку ба-

гатьох провідних аналітиків світу, зокрема З. Бжезинського та Г. Кісінджера, сьогодні епіцентр глобальної політики, а не лише геоeкономіки, переміщується в АТР.

Після розпаду Радянського Союзу політична ситуація в АТР перестала визначатися станом двосторонніх відносин СРСР/Росія–США, що дало поштовх розвитку регіональної багатополярності. Кінець холодної війни і біполярної епохи кардинальним чином вплинув на політичну ситуацію та економічні тенденції в регіоні. Активізувалися процеси пошуку нових форм співпраці держав регіону, переформатування діяльності «старих» регіональних організацій у напрямку інтеграції, створення нових форумів інтеграційного типу. АТР приваблює сьогодні як світовий центр найбільшого економічного зростання, що випереджає інші регіони світу за темпами розвитку та упровадження провідних технологій. В регіоні знаходяться найпотужніші в політичному, економічному та військовому планах держави: США, Китай, Японія, Індія, Австралія, Росія, Індонезія, Республіка Корея (РК), Бразилія, Мексика і Аргентина та ін. Серед яких США, Китай, Японія, угруповання АСЕАН і Росія вважаються світовими та регіональними центрами політичного впливу. До АТР належать три найкрупніші економіки світу, країни регіону становлять половину групи «Велика двадцятка» [2, 3].

На початку постбіполярної доби в регіоні діяло понад 15 міжнародних організацій інтеграційного типу, серед яких у порядку зменшення впливовості: АТЕС, АСЕАН, Східно-Азійська економічна рада (АСЕАН, Японія, РК, Нова Зеландія, Тайвань і Гонконг), Регіональний форум АСЕАН з питань безпеки (АРФ), Асоціація регіональної співпраці країн Південної Азії (SAARC), Тихоокеанська конференція з торгівлі та економічного розвитку, Економічна рада басейну Тихого океану, Рада Тихоокеанського економічного співробітництва [2]. Російська Федерація (РФ) є учасницею АТЕС, АРФ, а також двох останніх форумів.

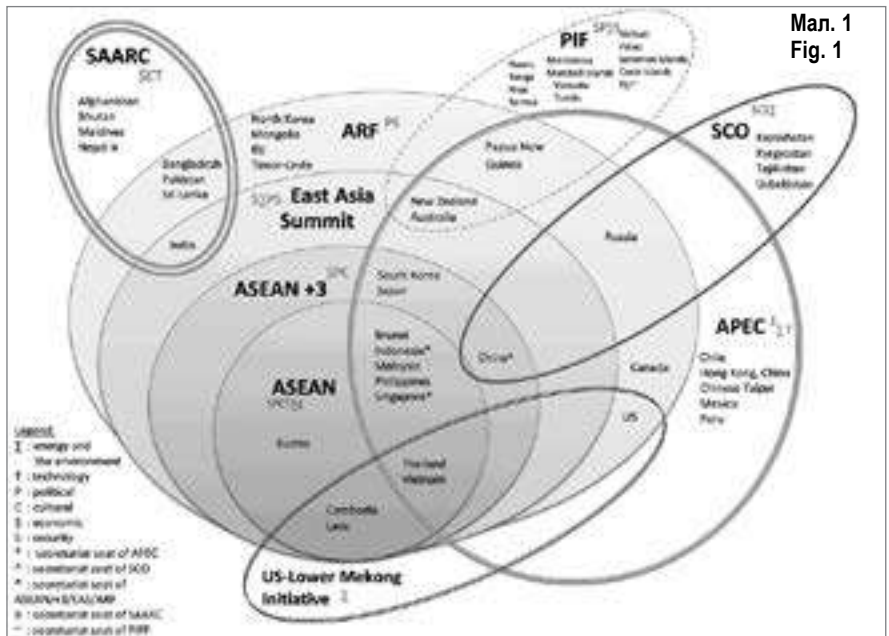
З недавнього часу все активніше заявляють про себе: Шанхайська організація співробітництва (ШОС), форум БРІК, АСЕАН+8 (розширений Східно-Азійський саміт — САС), трикутник «Росія–Індія–Китай», Нарада із взаємодії та заходів довіри в Азії¹, Діалог зі співпраці в Азії, у яких бере участь РФ, а також механізми АСЕАН+3, трикутник «Китай–Японія–РК», ініціатива США з Транс-Тихоокеанського партнерства, Форум островів Тихого океану та ін. [4].

У 2013 році виповнюється 15 років з часу вступу Росії до найбільшої за складом учасників регіональної організації в АТР — АТЕС, яка є міжнародним економічним форумом, створеним з метою розвитку інтеграційних зв'язків країн басейну Тихого океану з певним урахуванням досвіду ЄС. Водночас сьогодні уявляється досить проблематичним створення в АТР інтеграційної структури за типом Євросоюзу, з огляду на: аморфність АТЕС, широкий спектр учасників за ідеологіями, політичними та економічними системами і правовими нормами, брак спільних об'єднуючих цінностей та політичних цілей, різноманітність національних інтересів. Наразі окрім РФ до складу АТЕС входять 20 економік²: США, Канади, Японії, Австралії, Нової Зеландії, РК, Сінгапуру, Таїланду, Малайзії, Філіппін, Індонезії, Брунею Даруссаламу, КНР, Гонконгу і Тайваню, Мексики, Папуа-Нової Гвінеї, Чилі, В'єтнаму і Перу. На території учасниць АТЕС проживає 3 млрд осіб (близько половини населення Землі), сукупний валовий внутрішній продукт перевищує 20 трлн дол. США (57% світового ВВП), на АТЕС припадає близько 50% світової торгівлі товарами та послугами і близько 45% прямих іноземних інвестицій. Водночас АТЕС не є організацією правовою за своєю природою, а форумом, що має рекомендаційний та консультаційний характер [3, 6].

Виходячи зі схеми, підготовленої в Центрі стратегічних та міжнародних досліджень (CSIS — Вашингтон, США), очевидно, що практично всі регіональні інтеграційні структури, створені сьогодні в АТР, пов'язані та мають інтереси й завдання, що перетинаються між собою (див. мал. 1). При цьому АТЕС є найширшою за складом учасників та потенційним обсягом внутрішнього ринку організацією [7, 8].

14 листопада 1998 року в м. Куала-Лумпур (Малайзія) під час зустрічі міністрів закордонних справ і економіки, напередодні чергового саміту АТЕС відбулося офіційне приєднання Росії до цієї організації. При цьому головним мотивом вступу була необхідність інтеграції російських районів Сибіру та Далекого Сходу до економіки АТР, розширення зв'язків і ринків збуту, залучення зовнішніх інвестицій. Керівництво РФ цей крок відображало як «справжній прорив в азіатському напрямку» зовнішньої політики, визнання «унікальної ролі Росії як Євразійської держави». Проте сувора реальність часто досить

сильно відрізняється від сподівань, і замість очікуваного напливу інвестицій відбувся державний дефолт 1998 року.

Сьогодні існують різні погляди щодо реальних успіхів участі Росії в інтеграційних процесах в АТР. З одного боку, офіційна позиція МЗС країни полягає в тому, що РФ успішно рухається у цьому напрямку і з 2011 року нарешті стала членом всіх функціонуючих в АТР інтеграційних об'єднань. Водночас більш зважена оцінка залучення Росії до діяльності регіональних структур АТР дає менш оптимістичну картину: як повноправний член Росія наразі присутня у 8 з 40 найбільш вагомих регіональних об'єднань і спирається на стабільне партнерство з однією з субрегіональних організацій (АСЕАН). Російська участь в інституціоналізованих інтеграційних структурах АТР, як правило, обмежується членством в універсальних і функціональних організаціях загальнорегіонального, міжрегіонального та трансрегіонального рівнів (у 7 з 19), таких як АТЕС, АРФ, АСЕМ, ЄврАзЕС і ШОС. Росія, головним чином, залучена до діяльності регіональних структур широкого профілю, але залишається поки що поза рамками таких інститутів, як Форум «Східна

Азія — Латинська Америка», Асоціація регіональної співпраці країн Індійського океану, Асоціація регіональної співпраці країн Південної Азії (США та Японія є спостерігачами цієї структури), а також трансрегіональних інституцій, орієнтованих на реалізацію конкретних практичних проєктів. Серед останніх слід згадати Азійський банк розвитку, вступ РФ до якого у найближчій перспективі уявляється малоімовірним з огляду на проблемні питання у її відносинах з Японією [13].

Конкретними практичними питаннями співпраці Росія–АТЕС займається створена у 2005 році урядова комісія з економічної інтеграції на чолі із заступником голови уряду РФ. Проте за підсумками майже 15 років участі РФ в АТЕС в російському експертному середовищі існує думка, що й досі російська економічна дипломатія не виявляє помітної активності з цього питання. Якщо у 2007 році частка країн АТЕС в загальному обсязі російської зовнішньої торгівлі становила 18%, то в 2010-му вона зросла до понад 23% (ЄС — близько 50%, СНД — близько 14%), а у 2011 році — до 28%³. Проте 80% цієї торгівлі припадає лише на 4 країни регіону: КНР (10% всього обігу), США, Японію і Південну Корею. Частина Росії в експорті країн регіону коливається від 0% до 1,3%, а імпорту — від 0% до 3%.

Хоча Росія офіційно й бере участь в інтеграційних процесах в АТР (співпрацює в рамках АТЕС і є діалоговим партнером АСЕАН), але ця участь є досить формальною, а ініціативи щодо вступу в ці інтеграційні об'єднання було висунуто у 1990-х роках і, на думку деяких дослідників, пояснюється залишковими амбіціями СРСР як великої держави. Як вважають окремі російські експерти, у Росії сьогодні відсутній системний підхід до політики в АТР, що проявляється, зокрема, у популістських спробах «демонстрації прапора» високопосадовими чинниками РФ (зокрема й найвищого рангу) — робочі візити Д. Медведєва як Президента (2011 р.) і прем'єр-міністра РФ (липень, 2012 р.) до Південно-Курильських островів. Такі дії російської сторони були різко негативно сприйняті в Японії.

Проте в останні 5–7 років спостерігається також і прагматичніший підхід у зовнішній політиці РФ, формування доктрин у термінах національної безпеки поступається місцем геоекономіці, що діє за іншими законами, ніж зовнішньополітичні доктрини біполярного світу. Економічні зміни, що відбуваються в сьогоденному світі, призводять до того, що центри «статусного

споживання» переміщуються з Європи до АТР. Так, у 2011 році кількість мільйонерів в Азії вперше перевищила їхню кількість у Європі. При цьому дослідники роблять висновок: для того щоб залишитися в статусі суб'єкта глобальної політики, Росії необхідна довготермінова стратегія та відповідна інфраструктура присутності в АТР [5].

Головними причинами відставання Росії на цьому напрямі вважають перекося регіональної політики федеральної влади країни, багатолітню хронічну недооцінку важливості розвитку Сибіру та Далекого Сходу, а також переважно низькотехнологічну та сировинну структуру економіки зазначених територій Росії. Росія взяла принциповий курс на «вирівнювання» європейського та тихоокеанського векторів своєї зовнішньої та внутрішньої політики. На це спрямовані такі масштабні заходи уряду, як: Федеральна цільова програма розвитку Далекого Сходу та Забайкалля на період до 2013 року (затверджено 2007 р.), Програма розвитку Владивостока як центру міжнародної співпраці в АТР, а також Стратегія соціально-економічного розвитку Далекого Сходу і Байкальського регіону на період до 2025 року (затверджено у грудні 2009 р.). Економічне та соціальне зростання згаданих районів Росії на базі засвоєння їх багатих природних ресурсів могло б стати «локомотивом» інтеграції країни в АТР та інтеграційних процесів у регіоні загалом.

Росія є переважно європейською країною, пов'язаною із Заходом історією, культурою, демократичними цінностями, політичними та економічними відносинами. Проблеми модернізації російської економіки також не можуть бути вирішені без активної співпраці із Заходом. Водночас, враховуючи низку факторів, насамперед географічних, економічних, геополітичних, культурологічних, Росію не можна відносити виключно до Заходу, слід враховувати її унікальний статус двоконтинентальної Євразійської держави. Особливістю РФ є те, що вона поєднує в собі риси західної (європейської) і східної (азійської) цивілізації [17].

Як відомо, з 17,1 млн км² території Росії майже 14 млн км² припадає на Азію (80% території і 70% кордонів), де знаходиться більша частина природних ресурсів, завдяки яким країна займає особливе місце у світовому господарстві. Водночас у Далекосхідному федеральному окрузі РФ, що займає 36,4%

території країни, мешкає лише 7 млн осіб — це менше ніж 5% населення [18].

Останнім часом визначено головні напрями, за якими державні корпорації Росії разом з приватним бізнесом планують розпочати більш активну співпрацю з країнами АТР. Насамперед це енергетична сфера: постачання енергоносіїв, надання високотехнологічних послуг з будівництва та модернізації енергетичних об'єктів, використання російського досвіду управління енергомережами, співпраця в атомній енергетиці, а також в космічній, авіа- і суднобудівній, військово-технічній, освітній, науково-технічній та культурно-гуманітарній галузях.

Актуальними для Росії в межах АТЕС є також питання безпеки, російська сторона висувала непоодинокі ініціативи й щодо розвитку діалогу з енергетичної безпеки, співпраці в галузі ліквідації наслідків природно-техногенних катастроф. Особливо актуальною ця проблематика стала після аварії на АЕС Фукусіма-1 у березні 2011 року в Японії.

Країни східно-азійської трійки — Китай–Японія–РК — є найближчими сусідами Росії в АТР та одними з найбільш економічно успішних держав регіону і світу. Тому завданням РФ є розбудова з ними тісних відносин як на двосторонньому рівні, так і в рамках багатосторонніх форматів, серед яких АТЕС є ефективним майданчиком для реалізації цього завдання. На думку російських експертів, зіткнення інтересів Росії і Китаю в АТЕС є малоімовірним. Росія сьогодні об'єктивно не може стати лідером в АТЕС, але, співпрацюючи з Китаєм, вона може посилити діалог з його ключовими партнерами — країнами Південно-Східної Азії (ПСА). В КНР далеко не завжди сприймають РФ як повноцінного члена АТЕС, її часто розглядають поза контекстом інтеграційних процесів в АТР. Китай, як і більшість інших країн регіону, сприймають Росію скоріше як європейську країну, ніж як повноправного гравця на Азійсько-Тихоокеанському просторі [7].

Зі свого боку, Японія розглядає РФ скоріше як партнера з двосторонньої співпраці, ніж у рамках регіональних інтеграційних форумів. Головним напрямом японсько-російської взаємодії є енергетична співпраця (проект «Сахалін-2» та будівництво нафтопроводу «Східний Сибір — Тихий океан», торгівля енергоресурсами). В м. Южно-Сахалінську (о. Сахалін, РФ) за участі Японії створено найбільший в Азії завод зі скраплення природного газу.

Певний час АТЕС посідала перше місце в стратегії Південної Кореї в АТР, країна вживала чимало заходів для вдосконалення механізмів цього Форуму, зокрема щодо лібералізації торгівлі в АТР. Сьогодні ж пріоритети РК зміщені в бік двосторонніх угод про вільну торгівлю, що є характерним для всього регіону, тому РК розглядає Росію як можливого партнера зі створення ще однієї ЗВТ [7].

Важливе місце в азійській політиці РФ займають відносини з Індією, що мають особливий стратегічний характер і є практично безконфліктними впродовж усього часу їх існування. Найбільш перспективними та успішними сферами співпраці між цими країнами вважається енергетика й оборона.

Такі країни АТР, як Індія, Китай, Малайзія, В'єтнам, Індонезія традиційно є головними регіональними партнерами Росії з військово-технічної співпраці, при цьому майже 80% російського експорту озброєнь припадає лише на дві країни — Індію і Китай. Останніми роками спостерігається тенденція скорочення обсягів ВТС Росії з Китаєм (на 62%), що, головним чином, пов'язано з інтенсивним розвитком власного китайського ВПК, хоча у 2009 році експорт продукції російського ВПК до КНР все ще становив близько половини всього продажу російських озброєнь за кордон. За оцінками Міжнародного інституту стратегічних досліджень (IISS, Лондон, Велика Британія), Індія закупила в Росії озброєнь загалом на 50 млрд дол. США, що є своєрідним рекордом у світі [7, 20].

РФ вживає активні зусилля з метою диверсифікації географії ВТС. У 2003 році укладено контракти з трьома країнами ПСА: В'єтнамом, Малайзією та Індонезією, сукупний обсяг яких лише за один рік склав близько 2 млрд дол. США. У 2009 році укладено контракт з В'єтнамом на поставку нових винищувачів Су-30МК2, а в 2010 — ще на 12 таких машин, авіаційне обладнання та запчастини (на 1 млрд дол. США). Було отримано також замовлення на два найновіші сторожові кораблі — фрегати Гепард-3.9 для боротьби з підводними човнами, надводними та повітряними силами.

Хоча Росія постачає сьогодні значні обсяги озброєння країнам Східної Азії, за останні два десятиліття військово-стратегічний баланс сил на далекосхідному напрямку серйозно змінився не на її користь. Тоді як ЗС Росії у цьому плані скоротилися приблизно втричі, в Китаї, РК, Японії та інших державах регіону вони про-

довжують зростати. Навіть Сили самооборони Японії (300 тис. осіб) сьогодні переважають за чисельністю склад Далекосхідного військового округу РФ, не кажучи вже про суцільну перевагу ЗС США в регіоні [18].

Формування нової політики Росії щодо АТР потребувало трансформації зовнішньополітичного мислення, яке традиційно було замкнено на Євро-Атлантичному просторі. Незважаючи на тривалий досвід співпраці з Китаєм, Індією та іншими країнами АТР, все ще існує стереотип Росії в АТР як зовнішньої сили. Разом з тим, на думку експертів, суцільна відмова від орієнтації на Європу могла б означати заперечення генетичного та культурного коріння російської нації, сподівань на демократичну модернізацію. РФ може з користю для себе активно використовувати свою «євро-азійськість», виступаючи як посередник та представник інтересів по лінії Схід–Захід [19].

Росія має унікальне географічне положення, знаходячись одночасно в Європі й Азії, будучи найбільшою за територією Європейською, Азійською, Євразійською і Східно-Азійською державою. Тому, важливим завданням керівництва країни є прагматичне використання цих геополітичних переваг з метою прискорення інтеграції Росії в АТР. На країни регіону припадає 85% всієї зовнішньої торгівлі російського Далекого Сходу, економічні відносини якого із країнами-сусідами є інтенсивніші, ніж з європейськими областями Росії. Окремі дослідники вбачають у цьому потенційну небезпеку повної переорієнтації азійської частини РФ на регіональні економічні відносини та можливої китайської експансії на російську територію. Така небезпека спричинена не «агресивними прагненнями» сусідів, а недостатнім економічним та соціальним розвитком азійської частини країни. На думку експертів, частину країн АТР у зовнішньоторговельному обігу РФ можна довести до 33–35% порівняно з такою ж частиною країн-членів ЄС в першу чергу за рахунок розширення співпраці в енергетичному секторі [19].

Геополітичне розташування РФ визначає досить вигідні можливості її участі в інтеграційних процесах АТР. Далекий Схід Росії, який безпосередньо належить АТР, з його багатими природними ресурсами та досить розвинутою промисловою, транспортною інфраструктурою за умови її кардинальної модернізації може розглядатися країнами регіону як необхідний та повноцінний учасник динамічних процесів в АТР, спрямо-

ваних на забезпечення сталого розвитку шляхом співпраці, інтеграції та модернізації.

Характерною особливістю сучасної Азії і АТР є активний характер інтеграційних процесів як у субрегіональному, так і в загально-азійському форматах, які іноді накладаються або взаємодоповнюють один одного. Зростання активності діючих у регіоні багатосторонніх об'єднань, що є відображенням загальної тенденції до багатосторонності та колективного відпрацювання рішень, до розширення та поглиблення інтеграційних процесів в АТР, очевидно, буде посилюватись. Проте на відміну від Європейського регіону азійський простір не є гомогенним у культурно-історичному та політичному сенсі, його різні субрегіони мають відмінну специфіку, з чим пов'язане швидке зростання кількості багатосторонніх різнопланових форумів за відсутності на сьогодні всеохоплюючої структури на кшталт ОБСЄ в Європі. На думку фахівців, є всі підстави очікувати, що загальна спрямованість до багатосторонності в АТР і в майбутньому залишатиметься домінантною [21, 22].

На думку деяких російських експертів [1], у регіональному політичному просторі АТР Росії слід облаштувати і зайняти «нішу», схожу на ту, яку в часи холодної війни та блокового протистояння займав Рух Неприєднання. У цьому випадку разом з нею в цій «ніші» опинилася б значна група країн, що виступають проти однозначного вибору між США та Китаєм та не зацікавлені в руйнівній конфронтації між цими супердержавами, наприклад країни АСЕАН.

Що стосується можливостей та перспектив розвитку практичної співпраці України з країнами АТР, то, враховуючи російський досвід виходу на ринки АТР, можна було б рекомендувати створення комплексу заходів з підтримки технологічно орієнтованого українського експорту до АТР продукції, що не знаходить збуту на європейських та північно-американських ринках: виробу цивільного та енергетичного машинобудування, авіа-космічної галузі (літако- та ракетобудування, створення супутників зв'язку), виробництва двигунів і суднобудування, а також ВПК. У разі досягнення успіхів на зазначених напрямках перспективним було б також створення в країнах АТР відповідних сервісних центрів, спільних підприємств.

Як відомо, країни АТР є великими споживачами збіжжя, на економіки АТЕС припадає 38% його світового імпорту [1].

Україна як великий експортер цієї продукції могла б активізувати співпрацю з регіоном, використовуючи свою портово-транспортну і логістичну інфраструктуру. Зі свого боку, Росія, яка теж є потужним експортером зерна, але наразі ще не має власних перевалочних зернових портів на Далекому Сході, могла б із взаємною з Україною вигодою використовувати українські чорноморські порти для відвантаження експорту зернових.

Співпраця РФ з АСЕАН. Можливі обрі для Укра ни

Сьогодні Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) створено широку збалансовану систему діалогових партнерств з провідними країнами світу, серед яких США, Китай, Європейський Союз, Японія, Індія, Австралія, Республіка Корея (РК), а також Росія [2, 24–26].

За словами міністра закордонних справ Росії С. Лаврова, розвиток діалогового партнерства країни з АСЕАН є одним з пріоритетів зовнішньої політики РФ в усьому регіоні АТР, а за 15 років партнерства АСЕАН–Росія пройдено значний шлях [21, 24]. Історичні витоки відносин Росії з країнами субрегіону сягають сивої давнини, часів спільної історії України та Росії — історії Київської Русі, оскільки ще середньовічні монахи Києво-Печерської лаври мали уявлення про існування тогочасних держав у далекій Південно-Східній Азії (ПСА) [27].

Відносини АСЕАН–Росія спираються на міцний фундамент новітньої історії. На завершальному етапі Другої світової війни СРСР зробив вирішальний внесок у перемогу над Японією. Ця спільна перемога народів Радянського Союзу, значна роль в якій належала вихідцям з України, принесла представникам усієї Східної Азії, окупованій в роки війни Японією, мир та свободу. У роки холодної війни досить активні відносини склалися у СРСР та України, як його складової частини, з низкою країн ПСА, серед яких Індонезія та країни Індокитаю (В'єтнам, Камбоджа, Лаос, М'янма).

Сьогодні РФ декларує розбудову відносин з країнами ПСА на деідеологізованій основі. Пріоритетними для Росії векторами співпраці з країнами «десятки» є: спільне просування багатосторонніх підходів у сфері безпеки в АТР, активізація торгово-економічної та інвестиційної співпраці, розширення секторальної взаємодії у взаємовигідних напрямках (енергетика,

космос, транспортно-логістична інфраструктура, надзвичайні ситуації, медицина, освіта, культура) [28]. У 1996 році відбулося офіційне оформлення статусу Росії як діалогового партнера АСЕАН. Сформовано досить розгалужену договірно-правову базу відносин, серед основоположних документів АСЕАН–Росія: Спільна декларація про партнерство у справі миру та безпеки, процвітання та розвитку в АТР; Спільна декларація про розвиток та всеохоплююче партнерство; Комплексна програма дій з розвитку співпраці на 2005–2015 роки; Угода про співробітництво в галузі економіки та розвитку, інші документи.

Етапною подією у відносинах АСЕАН–Росія став Перший саміт, що відбувся 13 грудня 2005 року у м. Куала-Лумпур (Малайзія), який визначив пріоритетні напрями взаємодії та став поштовхом для практичної співпраці з широкого кола питань. На саміті було ухвалено Всеосяжний план дій з розвитку співпраці на 2005–2015 роки, що охоплює широкий спектр питань безпеки, економіки та розвитку (протидія тероризму, транснаціональній злочинності, економіка і торгівля, енергетична і продовольча безпека, попередження негативних наслідків природних катастроф, туризм, наука, технології, культура й освіта). Незважаючи на досить високий потенціал всебічної співпраці у багатьох практичних галузях, сторонами визнається, що поточний рівень економічної співпраці між АСЕАН і РФ помітно відстає від сучасного рівня розвитку політичного діалогу [25]. Про це свідчать досить скромні обсяги щорічного товарообігу АСЕАН–Росія — 10–15 млрд дол. США (товарообіг АСЕАН з Китаєм — 232 млрд дол.). Водночас обидві сторони усвідомлюють свої перспективи та наявні невідповідності, що має стати запорукою поступової зміни ситуації на краще.

Принципово важливим для розширення практичної взаємодії стало налагодження прямих робочих контактів між профільними структурами Асоціації та російськими міністерствами і відомствами. Так, 2011 року в ході другої зустрічі міністрів економіки країн АСЕАН і Росії було підготовлено Дорожню карту економічного співробітництва, що має прискорити розвиток взаємодії в галузі високих технологій, енергетики, космосу, сільського господарства, транспорту, хімічної промисловості та металургії.

На порядку денному співпраці АСЕАН–Росія сьогодні є розширення інституційної бази взаємодії, що, на думку сторін, має

розширити спектр подальших можливостей на найбільш перспективних напрямках співпраці, зокрема в галузі енергетики.

Проблематика енергетичної безпеки була основною під час Саміту АТЕС, що проходив у вересні 2012 року у м. Владивостоці. Спільна діяльність у цій сфері дозволить АСЕАН зміцнити свою енергетичну безпеку, а РФ — інноваційну та фінансову складову свого паливно-енергетичного комплексу, можливо, за рахунок інвестицій у рамках формату АСЕАН+3 та АСЕАН+8.

Сьогодні російські компанії активно працюють на континентальному шельфі В'єтнаму, споруджують нові та модернізують старі електростанції. За останні 50 років спільно з радянськими, російськими та українськими спеціалістами побудовано десятки ГЕС і ТЕС, що виробляють для країни близько 80% всієї електроенергії. Росія висловлює готовність поглиблювати взаємодію в галузі ядерної енергетики та безпечного поводження з радіоактивними відходами. Планується будівництво двох перших АЕС у В'єтнамі вартістю 10–15 млрд дол. США кожна, подібні угоди укладені з М'янмою.

Як уже зазначалося, перспективним напрямом взаємодії є сфера ліквідації наслідків природних катастроф, у 2010 році в Сінгапурі відбулися перші експертні консультації в рамках АСЕАН з надзвичайного реагування.

Одним з ключових є також завдання спільної боротьби з тероризмом. У 2004 році було започатковано механізм Нарад старших посадових осіб країн АСЕАН і Росії з транскордонної злочинності, 2009 року створено спеціальну Робочу групу з протидії тероризму і транснаціональній злочинності, укладено відповідний Робочий план спільної діяльності, налагоджено робочі контакти російських спецслужб з контртерористичними центрами АСЕАН.

Активно розвиваються і культурно-гуманітарні зв'язки Росії з АСЕАН — у 2010 році при Московському державному інституті міжнародних відносин відкрито Центр АСЕАН з метою взаємного поширення всебічної інформації про ПСА в Росії та про РФ в країнах Асоціації. Слід відзначити також значний потенціал розвитку співпраці у сфері туризму. Так з 2004 до 2009 року кількість російських туристів, що відвідали країни ПСА, зросла з 140 тис. до 509 тис. осіб.

30 жовтня 2010 року в м. Ханой (В'єтнам) відбувся Другий саміт АСЕАН–Росія, головним підсумковим документом якого ста-

ла Спільна заява, яка віддзеркалює загальні підходи сторін щодо подальшого розвитку співпраці та актуальних міжнародних питань. Було підписано міжурядову Угоду АСЕАН-Росія про співробітництво в галузі культури. А напередодні в рамках Ділового та інвестиційного саміту АСЕАН відбулися зустрічі представників бізнес-спільнот країн «десятки» і Росії. На думку сторін, Другий саміт АСЕАН-Росія став знаковою подією, що надала серйозного імпульсу співпраці сторін як на державному рівні, так і між представниками ділових та громадських кіл, діячів науки та культури. Керівництвом РФ було запропоновано підготувати детальну Дорожню карту взаємодії у сферах торгівлі, економіки та інвестицій [24].

Зацікавленість в активізації співпраці по лінії АСЕАН-Росія є взаємною. Сьогодні Росія, з огляду на своє євро-азійське геополітичне положення, претензії на статус великої регіональної держави і світової енергетичної супердержави, величезні природні ресурси та критичні потреби активізації економічного, соціального, демографічного розвитку районів Сибіру та Далекого Сходу, конче зацікавлена у поглибленні економічної та іншої практичної взаємодії з країнами, міжнародними структурами АТР, зокрема з АСЕАН. Попри негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи 2009 року, що найбільш помітно вплинули на ситуацію в Євро-Атлантичному регіоні, Росія, яка протягом століть ідентифікувала себе європейською державою, сьогодні все більш відчутно і прагматично починає усвідомлювати себе державою азійською.

У 2010 році, після останнього розширення АСЕМ за рахунок Росії, Австралії та Нової Зеландії, сформувалися такі критерії членства у цьому форумі: географічна належність країни до Європи або до Азії, наявність тісних політичних, економічних зв'язків з країнами АСЕМ і здатність зробити внесок у розвиток Форуму, схвалення кандидатури країнами свого ареалу. Сьогодні до складу АСЕМ входять: Європейська комісія, Секретаріат АСЕАН і 46 країн, серед яких: члени ЄС, АСЕАН, партнери по АСЕАН+3, Індія, Монголія, Пакистан, Австралія, Нова Зеландія і Росія. Очевидно, що останній етап розширення АСЕМ свідчить про певне «розмивання» вимог до членства, зокрема вказаного географічного критерію. У цьому контексті є доречним питання щодо можливих перспектив участі в АСЕМ нашої держави — України як європейської держави, що має розвинуті відносини

як з європейськими країнами, так і з більшістю провідних країн Азії.

У країнах АСЕАН-4 («нові» країни-члени: В'єтнам, Камбоджа, Лаос, М'янма) сьогодні на ключових посадах в економіці, державному управлінні та наукових установах працює значна кількість випускників ВНЗ республік колишнього СРСР, насамперед Росії та України. Ці кадри, маючи позитивне ставлення до нашої країни, можуть відігравати конструктивну роль економічного та політичного лобі, ефективного використання якого є перспективним завданням як для України, так і РФ. Велими перспективним є також завдання продовження та розширення практики залучення студентів з країн ПСА на навчання до вишів нашої держави.

На думку російських експертів, враховуючи досвід в реалізації великих інфраструктурних проєктів, РФ здатна запропонувати свою участь в модернізації шосейних та залізничних доріг, портів та будівництві метро в країнах ПСА.

Зазначені плани і досвід Росії у розвитку практичної співпраці та участі в інтеграційних процесах у ПСА можуть надихнути українські підприємства та приватний бізнес на активізацію нашої взаємодії з країнами АСЕАН, враховуючи певну історичну спорідненість та взаємну доповнюваність економік України та РФ. Сьогодні, на жаль, доводиться констатувати досить незначний обсяг торгово-економічної та іншої практичної взаємодії нашої держави з країнами субрегіону, що не дозволяє вивести відносини на новий високий якісний рівень. У разі ж активізації присутності українського бізнесу в регіоні для збільшення обсягів товарообігу та кредитної підтримки українських підприємств було б доцільним створення консорціуму українських експортерів та імпортерів для оптимізації діяльності на ринках АСЕАН і АТР.

Досить перспективними є можливості виходу на ринки ПСА українських авіабудівників, зокрема в кооперації з російським Авіапромом. У 2010 році на міжнародному авіасалоні в Фарнборо (Велика Британія) представниками цивільної авіації РФ було укладено низку великих контрактів та домовленостей з партнерами з АСЕАН: з індонезійським національним авіаперевізником щодо поставки протягом 2012–2015 років 30 нових літаків «Сухой-Суперджет-100» на загальну суму 1 млрд дол. США; з тайландським перевізником щодо придбання 12 аналогічних літаків; ще три літака було замовлено лаоським авіаперевізником.

Крім того, у зв'язку з трагічною подією — аварією літака «Сухой-Суперджет-100» під час демонстраційного польоту в Індонезії у травні 2012 року та можливим припиненням дії раніше укладених контрактів Росії з окремими країнами ПСА, стає можливим продовження активного просування українського літака аналогічного класу Ан-148 на відповідні ринки країн АСЕАН, а також активна кооперація між українською та російською авіабудівними галузями.

Важливим перспективним завданням вважається переведення у практичну площину укладення між Росією і АСЕАН Угоди про вільну торгівлю. За оцінками фахівців обох сторін, для швидшого виведення відносин АСЕАН–РФ на більш високий рівень необхідно здійснити конкретний крок у напрямі забезпечення створення у майбутньому зони вільної торгівлі АСЕАН–Росія, на додаток до подібних чинних угод АСЕАН з Китаєм, Японією, РК, Індією, Австралією та Новою Зеландією. Для окремих країн ПСА розширення співпраці з РФ сприяло б отриманню доступу до деяких високих технологій, продукції паливно-енергетичного комплексу та хімічної промисловості, місткого внутрішнього російського ринку [25].

Що ж до можливої вигоди для України, то Російська Федерація могла б стати певним «трампліном» для нашої держави в активізації торгово-економічної співпраці з країнами АСЕАН, враховуючи вищезгадані фактори, а також певний рівень економічної інтеграції між Україною та РФ як на двосторонньому рівні, так і в рамках СНД.

Серед останніх важливих заходів у форматі АСЕАН–РФ слід відзначити проведення 11–12 липня 2012 року у Пномпені (Камбоджа) Міністерської наради АСЕАН–Росія, зустрічі міністрів закордонних справ країн-учасниць Східно-Азійських самітів (САС) і 19-ї сесії АРФ з питань безпеки. В ході цих зустрічей підбито підсумки роботи з часу попередньої зустрічі в липні 2011 року, обговорення подальших дій з розвитку діалогового партнерства у світлі завдань, визначених Другим самітом АСЕАН–Росія (Ханой, 2010 р.). У форматі САС головну увагу було зосереджено на питаннях підготовки чергового саміту цього об'єднання (Пномпень, листопад 2012 р.), а також забезпечення регіональної безпеки та розвитку співпраці в галузі енергетики, фінансів, надзвичайних ситуацій, освіти та охорони здоров'я [29].

Саміт АТЕС-2012 у Владивостоку: рішення та перспективи

Поточний рік є роком російського головування в АТЕС, кульмінацією якого став тиждень Саміту АТЕС, метою якого було відкриття нових шляхів широкої торгово-економічної та інвестиційної взаємодії Росії з партнерами по АТР. 2–9 вересня 2012 року на острові Руський у Владивостоці відбулися масштабні заходи, серед яких: засідання старших посадових осіб економік-учасниць, Ділової консультативної ради та Ділового саміту. 5–6 вересня 2012 року відбулася 24-та щорічна нарада міністрів закордонних справ та торгівлі. Центральне місце в дискусіях міністрів займав широкий комплекс питань, пов'язаних з реалізацією запропонованих Росією пріоритетів діяльності АТЕС у 2012 році. За підсумками наради міністрів було схвалено проект Декларації Саміту лідерів АТЕС та Спільну заяву міністрів. Ключовою подією в рамках тижня Саміту стала зустріч лідерів економік АТЕС 8–9 вересня 2012 року [31–34].

Головним завданням зазначених представницьких заходів у Владивостоку було обговорення питань розвитку регіональної інтеграції, співпраці в галузі високих технологій, залучення інвестицій партнерів по АТЕС до масштабних виробничих та інфраструктурних проєктів в Сибіру та на Далекому Сході РФ.

Зустріч керівників економік-учасниць АТЕС «Владивосток-2012» дала можливість Росії наголосити на своїй Тихоокеанській та Східно-Азійській сутності, активізувати участь у регіональних інтеграційних процесах, скористатися історичним шансом, надавши потужного імпульсу розвитку та модернізації азійської частини і Тихоокеанського узбережжя своєї країни.

З метою активізації інформаційного обміну та ознайомлення потенційних партнерів АТЕС з реальними можливостями російських регіонів напередодні саміту, починаючи з грудня 2011 року в Санкт-Петербурзі, Москві, Ярославлі, Казані та Хабаровську було проведено низку важливих інформаційно-ознайомчих та дискусійних заходів, зокрема зустрічі старших посадових осіб з економіки та інших перспективних сфер взаємодії. В рамках російського головування в АТЕС відбулося понад 90 заходів, серед яких 10 зустрічей на рівні галузевих міністрів, а за кількістю подій цей рік виявився чи не рекордним в історії АТЕС.

На правах головуючої держави Росією сформульовано головну тему Саміту 2012 року — «Інтеграція заради зростання, інновації

заради процвітання», взято зобов'язання полегшити колективні зусилля учасників АТЕС з підвищення темпів та забезпечення стабільності економічного зростання. Досягненню зазначених цілей мають сприяти згадані вище пріоритети російського головування.

Головним підсумком саміту стала Декларація лідерів економік АТЕС, в якій віддзеркалено результати роботи форуму в період російського головування, сформульовано порядок денний на майбутнє. За словами Президента РФ В. Путіна, «Владивостоцький саміт підтвердив прихильність економік АТЕС до базових принципів свободи торгівлі та інтеграції. Лідери АТЕС одностайно висловились за подальше поглиблення регіональної економічної інтеграції» [35]. Лідери економік АТЕС домовились збільшити частину газу в енергобалансі регіону, затвердили перелік екологічних товарів, мито на які буде зменшено, і підтвердили курс на інноваційний шлях розвитку економік.

Державний секретар США Г. Клінтон, яка очолювала американську делегацію на саміті, заявила, що США зацікавлені у розвитку партнерських відносин з РФ на Далекому Сході та в Азії загалом. За її словами, у США немає жодних проблем з тим, що Росія відіграє важливу роль в Азії. Америка позитивно сприймає це і хотіла б посилити економічну співпрацю з РФ у регіоні [36].

У підсумку можна констатувати, що потенціал РФ як азійської країни залишається здебільшого нереалізованим. Тому наразі в Росії планують подальше зміцнення вектора АТР у зовнішній політиці, усвідомлення керівництвом держави недалекоглядності спроб, що мали місце у недавньому минулому, «замкнути» економіку країни лише на західні ринки.

Як відомо, АТЕС і АСЕАН мають різні програми на ближчу та середньострокову перспективу. АСЕАН задекларувала наміри до 2020 року створити «триєдине співтовариство» (економічне, культурне та безпекове). Зі свого боку, АТЕС своїм головним завданням у ті ж терміни декларує формування єдиного торгового та інвестиційного просторів.

Зрозуміло, що Україна не може бути індиферентним спостерігачем динамічних подій в АТР, що мають доленосне значення для розвитку світових процесів у XXI столітті. Створення «тихоокеанської спільноти» цілком здатне відбутися без участі України, але чи вигідно це нашій державі? Відповідь щодо рішення цього питання треба готувати якомога швидше,

пам'ятаючи про те, що глобалізація стає дедалі більш азійською за формою і транснаціональною за змістом.

- ¹ Україна має статус спостерігача в цьому форумі.
- ² Учасників АТЕС називають «економіками», а не «країнами», оскільки окрім 19-ти незалежних держав до складу форуму входять також Гонконг і Тайвань, що офіційно вважаються складовими Китайської Народної Республіки.
- ³ У виступі за підсумками Саміту АТЕС–2012 у Владивостоці 9 вересня ч.р. Президент РФ В. Путін відзначив, що сьогодні обсяг торгового обігу Росії з Європою — 51%, а з АТР — 24% [www.kremlin.ru].
- ⁴ Членами АСЕАН є десять країн Південно-Східної Азії: Бруней-Даруссалам, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Оганесян А.* 2010 год. Россия смотрит на Восток? // *Международная жизнь.* — 2011. — № 1. — С. 2–86.
2. *Торкунов А.В.* Современные международные отношения. — М.: РОССПЕН, 1999. — С. 184–202.
3. *Ивашенцов Г.А.* Саммит АТЭС-2012: Тихоокеанские горизонты России // *Международная жизнь.* — 2012. — № 2. — С. 21–32.
4. *Бородавкин А.Н.* Многомерная архитектура для полицентричного Азиатско-Тихоокеанского региона // *Дипломатический ежегодник-2009.* — М.: Восток-Запад, 2010.
5. *Салин П.Б.* Перспективы российской политики в АТР // *Россия в глобальной политике.* — 2011. — № 4.
6. *Шипилов С.Б.* Азиатско-Тихоокеанское экономическое сотрудничество. Становление, развитие, перспективы. (1989–2007). — М.: Восток-Запад, 2009. — 272 с.
7. *Крячкина Ю.* Восточноазиатская тройка в АТЭС: Перспективы для Владивостока-2012 // *Центр политических исследований России.* — 2012. — С. 1–15.
8. *Bower E.Z.* A New Paradigm for APEC? // *Center for Strategic and International Studies.* — <http://csis.org/publication/new-paradigm-аpec>.
9. Концепція участія Росії в Форумі «Азиатско-Тихоокеанское экономическое сотрудничество». — *Електронний ресурс.* — Режим доступу: www.economy.gov.ru.
10. Концепція зовнішньої політики Російської Федерації (утверджена Указом Президента РФ 15 юлія 2008 г.). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kremlin.ru/acts/785>.
11. Концепція зовнішньої політики Російської Федерації (утверджена Указом Президента РФ 28 юнія 2000 г.) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www/scrf.gov.ru/documents/2/25.html>.
12. Тихоокеанська стратегія Росії — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.russkiymir.ru/export/sites/default/russkiymir/ru/events/advertisement/docs/Nikonov_080710.pdf.
13. *Лесцов С.К.* Россия в азиатско-тихоокеанских региональных организациях: достижения и перспективы // *У карты Тихого океана. Информационно-аналитический бюллетень ИИАЭ ДВО РАН.* — 2012. — № 24 (222). — С. 14–21.
14. *Бородавкин А.Н.* Азиатский вектор политики России и модернизация страны // *Международная жизнь.* — 2010. — № 8. — С. 12–20.
15. *Бородавкин А.Н.* Восточное направление российской внешней политики — итоги и перспективы // *Международная жизнь.* — 2011. — № 1. — С. 56–61.
16. *Мартынов Е.С.* АТЭС vs АСЕАН: генезис, эволюция, перспективы развития // *Вестник международных организаций.* — 2012. — № 2. — С. 145–162.

17. *Брутенц К.* Россия и Азия // *Международная жизнь*. — 2011. — № 3. — С. 120–137.
18. *Николаев М.Е.* АТР и национальная безопасность России // *Международная жизнь*. — 2010. — № 4. — С. 10–19.
19. *Бордачев Т.В.* Будущее Азии и политика России // *Россия в глобальной политике*. — № 2. — Март–Апрель 2006.
20. *Биниконский Л.Б.* Военно-техническое сотрудничество России со странами АТР // *Азиатско-Тихоокеанский регион: Экономика. Политика. Право*. — 2010. — № 2. — С. 91–105.
21. *Лавров С.* Подъем Азии и восточный вектор внешней политики России // *Россия в глобальной политике*. — 2006. — № 2.
22. Указ Президента РФ В. Путина «О мерах по реализации внешнеполитического курса Российской Федерации» от 7 мая 2012 г. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.kremlin.ru/acts/15256>.
23. *Николаенко А.В.* Россия в современной системе международных отношений Азиатско-Тихоокеанского региона. — Автореф. дисс. канд. полит. наук (ВАК РФ 23.00.04). — Санкт-Петербург, 2011.
24. *Международная жизнь*. — 2010. — № 10. (Специальный выпуск журналу, посвященный проблематике «Россия — АСЕАН 2010»).
25. *Тэй С., Чу А.* АСЕАН после холодной войны // *Россия в глобальной политике*. — 2012. — № 1.
26. Інформація з офіційного веб-сайта АСЕАН про відносини з РФ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.aseansec.org/20194.htm.
27. *Лоссовський І.Є.* Події, що 500 років тому змінили історію Південно-Східної Азії // *Зовнішні справи*. — 2011. — № 7–8. — С. 42–46.
28. *Иванов А.А.* Азиатско-Тихоокеанский регион и Россия: новая роль в глобальном развитии // *Международная жизнь*. — 2010. — № 8. — С. 71–80.
29. Вебсайт МЗС РФ. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.mid.ru>.
30. *Синицын А.* АСЕАН и АТР: Состояние интеграционного развития // *Дипломатическая служба*. — 2012. — № 2. — С. 42–47.
31. Інформація з офіційного веб-сайта АТЕС про головування Росії у 2012 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.aprec2012.ru.
32. *Кошкин А.* Россия в Азиатско-Тихоокеанском регионе // *Азия и Африка сегодня*. — 2008. — № 1. — С. 63–64.
33. *Локшин Г.М.* АТЭС и саммит-2012: горизонты надежд для России // *Проблемы Дальнего Востока*. — 2012. — № 1. — С. 17–31.
34. *Райков Ю.А.* Азиатско-тихоокеанское экономическое сотрудничество. Эволюция регионализма в АТР. — М.: Восток–Запад, 2011. — 312 с.
35. Веб-сайт Президента РФ. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.kremlin.ru/transcripts/16432.
36. Веб-сайт Державного департаменту США. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.state.gov/p/eaip/index.htm>.

Sergiy SHERGIN,

*PhD in Politics, Professor, Head of the Chair for the Regional Systems
and European Integration of the Diplomatic Academy at the MFA of Ukraine;*

Ihor LOSSOVSKY,

Extraordinary and Plenipotentiary Envoy of Ukraine

RUSSIA IN THE INTEGRATION PROCESSES OF THE ASIA-PACIFIC REGION: A LOOK FROM KYIV AND POTENTIALS FOR UKRAINE

Since 90's of the 20th century the Asia-Pacific Region (APR) becomes second region in the world as to its significance after Europe and third as to the deepness of the integration processes after the European Union (the EU) and the Northern America (NAFTA). High dynamics of the economic development, establishment of an active political dialogue between the regional and other states on the bilateral level and in the frames of a number of multilateral regional forums form a tendency for gradual bringing the APR to the level of a main center of economic and political gravity similar to the processes that Europe experienced in the previous times. Today the region gradually becomes the engine for development of the world civilization taking over the role for five centuries played by Europe [1]. According to the world leading analysis, particularly Z. Brzezinski and G. Kissinger, the epicenter of the global policy, not only the global economy, is moving to the APR.

After collapse of the Soviet Union a political situation in the APR ceased to be determined by the bilateral relations of USSR/Russia–USA, which urged the development of the regional multipolarity. The end of the cold war and bipolarity epoch had a dramatic impact on the political situation and economic tendencies in the region. Countries of the region began to actively look for new forms of cooperation, reformatting of the activities of the «old» regional organizations towards integration and creation of the new integra-

tion-type forums. The APR is attractive today as the world center of the biggest economic growth outpacing other regions for its economic growth rates and implementation of the advanced technologies. The most powerful economic, political and military states are located in the region, namely USA, China, Japan, India, Australia, Russia, Indonesia, Republic of Korea (ROK), Brazil, Mexico, Argentina and others. Among them the USA, China, Japan, Russia and the ASEAN group are considered the world and regional centers of political influence. The largest three economies of the world, countries making up half of «Big Twenty» also belong to the APR [2, 3].

At the beginning of the post-bipolar epoch more than 15 international organizations of the integration type were operating in the region. Among them in the descending order of influence are as follows: APEC, ASEAN, East Asian Economic Council (ASEAN, Japan, Republic of Korea, New Zealand, Taiwan and Hong Kong), the ASEAN Regional Forum on Security (ARF), the Association of Regional Cooperation in the South Asia (SAARC), the Pacific Conference on Trade and Economic Development, the Pacific Economic Council, the Pacific Economic Cooperation Council [2]. The Russian Federation (RF) is a member of APEC, ARF and the last two forums.

The Shanghai Cooperation Organization (SCO), the BRIC Forum, the ASEAN+8 (expanded East Asian Summit – SAS), the Russia–India–China Triangle, the Conference on Interaction and Trust Measures in Asia¹, the Dialogue on Cooperation in Asia, where Russia is involved, as well as the mechanisms of ASEAN+3, the China–Japan–ROK Triangle, the US Initiative with the Trans-Pacific Partnership, the Pacific Islands Forum and others have become more active in the recent times [4].

In 2013 there are 15 years since accession of the RF to the APR largest regional organization as to the number of members – APEC, which is an international economic forum created to promote integration relations of the APR states using the experience of the EU. However, today it seems quite problematic to create APR integration structure following the EU style because of APEC amorphousness, a wide range of participants varying in ideologies, political and economic systems and legal norms, a lack of common consolidating values and political goals, a variety of national interests. Currently, in addition to Russia, the APEC includes 20 econ-

omies²: USA, Canada, Japan, Australia, New Zealand, Republic of Korea, Singapore, Thailand, Malaysia, the Philippines, Indonesia, Brunei Darussalam, China, Hong Kong and Taiwan, Mexico, Papua New Guinea, Chile, Vietnam and Peru. There are 3 billion people living in the APEC (nearly half of the global population) and its combined gross domestic product exceeds 20 trillion US dollars (57% of the world GDP). The APEC accounts for about 50% of the world trade in goods and services and about 45% of foreign direct investments. However, APEC is not a legal organization, but a forum of advisory and consultative nature [3, 6].

Based on the scheme prepared by the Center for Strategic and International Studies (CSIS, Washington, USA), it is clear that almost all the regional integration structures created today in the APR are related and have interests and objectives overlapping each other (see Fig. 1). In this situation APEC is the largest organization as to the number of participants and potential volume of the internal market [7, 8].

Russia's official accession to the APEC took place on 14 November 1998. in Kuala Lumpur (Malaysia) during the meeting of the ministers of foreign affairs and economy on the eve of the next APEC summit. Moreover, the main motive for accession was the need to integrate the Russian regions of Siberia and the Far East to the Asia-Pacific economy, expand relations and markets as well as attract foreign investments. The RF leaders expressed this action a «real breakthrough of the foreign policy in the Asian direction», recognizing «the unique role of Russia as a Eurasian state». However, the tough reality is often quite different from the expectations, and instead of the expected inflow of investments Russia faced the state default in 1998.

Today, there exist different views on the real success of Russia's participation in the integration processes of the Asia Pacific region. On the one hand, the official position of the Foreign Ministry is that the RF is successfully moving in this direction and in 2011 finally it became a member of all integration associations operating under the APR. However, a more balanced assessment of the RF involvement in the activities of the regional APR structures gives a less optimistic picture: as a full member the Russian Federation is now present in 8 out of 40 most important regional organizations and relies on a stable partnership with one of the sub-regional organizations (ASEAN). Russian participation in the APR institu-

tionalized integration structures is usually restricted to membership in universal and functional organizations of regional, inter-regional and trans-regional levels (7 of 19), such as APEC, ARF, ASEM, EurAsEC and SCO. Russia is mainly involved in the activities of the regional structures of wide range, but remains far beyond such institutions as Forum Asia – Latin America, Association of Regional Cooperation of the Indian Ocean States, Association for Regional Cooperation of the South Asian countries (USA and Japan are observers of this structure) and trans-regional institutions focused on practical implementation of specific projects. Among the latter, it is worth mentioning the Asian Development Bank, and the RF membership in this bank seems unlikely in the nearest future in view of the RF problems in its relations with Japan [13].

The Government Commission on Economic Integration established in 2005 and headed by the Deputy Prime Minister of the Russian Federation is involved in particular practical issues of Russia cooperation with APEC. However, according to the Russian experts' opinion, almost 15 years of the RF involvement in APEC has not yet exhibited any tangible activities of the Russian economic diplomacy in this sphere. In 2007 the share of APEC in the total Russian foreign trade was 18%, whereas in 2010 it increased to over 23% (the EU – about 50%, the CIS – about 14%), and in 2011 – up 28%³. However, 80% of this trade falls only on 4 countries in the region: China – 10% of the total turnover, the USA, Japan and South Korea. A share of Russia in export of the region countries varies from 0% to 1.3%, while imports – from 0% to 3%.

Although Russia is officially involved in the integration processes in the APR (working with APEC and cooperating with ASEAN as an interactive partner), but this participation is quite formal, while initiatives to join these integration associations were launched in the 1990's, and according to some researchers, are attributed to the residual ambitions of the USSR as a great power. According to some Russian experts, today Russia lacks a systematic approach to the policy in the APR, which is manifested, in particular, by populist attempts to «demonstrate the flag» by the RF top officials (including the highest rank), particularly visit of Dmitry Medvedev as the President (2011) and the Prime Minister of the Russian Federation (July 2012) to the South Kuril islands. Such actions from the Russian side were very negatively perceived in Japan.

However, in the last 5–7 years one also observes a more pragmatic approach in the RF foreign policy – formation of doctrines based on the national security gives way to geo-economics, which acts under different laws than the foreign policy doctrine of the bipolar world. Economic changes taking place in today's world develop so that the centers of status consumption are moving from Europe to the APR. For example, in 2011 the number of millionaires in Asia for the first time exceeded their number in Europe. The expert opinion is as follows: in order to retain the global player in the politics Russia needs a long-term strategy and infrastructure presence in APR [5].

It is believed that the main reasons of Russia's lagging behind in this area are distortions in the regional policy of the federal government of the country, longstanding chronic underestimation of the importance of Siberia and the Far East development, and in the first place, low-technology and raw material structure of the economy in these areas. Russia took a principled policy of «alignment» of European and Pacific vectors of its foreign and domestic policy. The Federal Target Program of the Far East and Transbaikalian Area Development for the period to 2013 (approved in 2007), the Program for Development of Vladivostok as a center for international cooperation in the APR as well as of socio-economic development of the Far East and Baikal region for the period up to 2025 (approved in December 2009) are large-scale government measures for attaining this goal. Economic and social growth in these areas on the basis of developing their rich natural resources could become a «locomotive» for the country's integration in the APR and the whole integration process in the region.

Russia is predominantly a European country linked with the West by its history, culture, democratic values, political and economic relations. Problems of the Russian economy modernization also can not be solved without the active cooperation with the West. However, given a number of factors, primarily geographical, economic, geopolitical and cultural, Russia can not be attributed solely to the West in view of its unique status of the two-continental Eurasian country. The Russian specifics is that it combines the features of Western (European) and Eastern (Asian) civilizations [17].

As it is known, out of 17.1 million km² of its area almost 14 million km² of the Russian territory are in Asia (80% of the territory and 70% of borders), where the most of its natural resources are

located securing a special place of Russia in the global economy. Meanwhile, in the Far Eastern Federal District of Russia, which occupies 36.4% of the country, the population is only 7 million people (less than 5% of the total population size) [18].

Recently the key areas were identified, where the Russian state corporations along with private businesses are planning to intensify their cooperation with the APR states. First, this is the energy sector, specifically energy supply, providing of high-tech services for construction and modernization of the energy facilities, the use of Russian experience in managing power networks, cooperation in the nuclear energy sector, as well as in the aerospace, aircraft and ship building, military, educational, scientific technical, cultural and humanitarian spheres.

Security issues are also urgent for Russia within the APEC. Russia put forward numerous initiatives on developing a dialogue on the energy security issues and cooperation for liquidation of the natural disasters consequences. Particularly relevant this issue became after the accident at the Fukushima-1 in March 2011 in Japan.

Countries of the Eastern Asian trio, China–Japan–ROK, are the closest APR neighbors of Russia and some of the most economically successful countries in the region and the world. Therefore, the RF goal is in development of close relations with them, both on bilateral and multilateral basis with the APEC being an effective platform for implementing this task. According to Russian experts, the clash of interests between Russia and China in APEC is unlikely. Russia can not become a leader in the APEC by objective reasons, but by cooperating with China, it can enhance the dialogue with its key partners – countries of the South-East Asia (SEA). China does not always perceive Russia as a full member of APEC. Russia is often considered outside the context of the APR integration processes. China, like most other countries in the region, views Russia as a European country rather than as a full-fledged player in the APR [7].

Japan for its part, is considering Russia more as a partner for bilateral cooperation than for regional integration forums. The main directions of the Japanese-Russian cooperation is energy cooperation (project Sakhalin-2 and the construction of the oil pipeline Eastern Siberia – Pacific Ocean, energy resource trading). The largest in Asia plant for natural gas liquefaction is created in

Yuzhno-Sakhalinsk (Sakhalin Island, Russia) with participation of Japan.

For some time APEC ranked first in the strategy of the South Korea in the APR. The country took numerous actions to improve the mechanisms of this forum, particularly on trade liberalization in the APR. Today the ROK priorities shifted toward bilateral FTZ's, which is typical for the whole region, so the ROK views Russia as a possible partner to create another FTZ [7].

Relations with India play an important role in the Asian policy of Russia. They are of special strategic nature and is practically free from conflicts during the whole period of their existence. The most promising and successful areas of cooperation between the two countries are energy and defense.

Such APR countries as India, China, Malaysia, Vietnam and Indonesia are traditionally the main regional partners of Russia in the military-technical cooperation, with almost 80% of the Russian arms export falling on only two countries – India and China. In recent years, there is a tendency of declining the MTC volume with China (by 62%), which is, mainly connected with the intensive development of China's own military industry. Although in 2009 the Russian defense industry exports to China still accounted for about half of all sales of the Russian arms abroad. According to the International Institute for Strategic Studies (IISS, London, United Kingdom), India purchased weapons in Russia for a total amount of \$ 50 billion and this is a unique world record. [7, 20].

The RF puts every effort to diversify the MTC geography. In 2003, Russia concluded contracts with three countries of Southeastern Asia – Vietnam, Malaysia and Indonesia. The total value of the contracts only for one year was about \$ 2 billion. In 2009 Russia concluded a contract with Vietnam for delivery of a new fighter aircraft Su-30MK2, and in 2010 – a new contract for 12 such aircrafts, aircraft equipment and parts (for 1 billion USD). Russia also received an order for two newest patrol ships – frigates Gepard-3.9 to combat submarines, surface and air forces.

Although Russia currently supplies significant volumes of arms to the East Asia, the military-strategic balance of forces in the Far East over the past two decades underwent seriously changes not in favor of Russia. While the armed forces of Russia reduced about three times, the armed forces of China, the Republic of Korea, Japan and other countries of the region continue to grow. Even the

self-defense forces of Japan (300 thousand people) access in number the Far Eastern military region, not to mention a numerical superiority of the US Armed Forces in the region [18].

Formation of a new Russian foreign policy around ATP needed transformation of foreign policy thinking, which traditionally centered on the Euro-Atlantic space. Despite the long term history of cooperation with China, India and other Asia Pacific countries, there is still a stereotype of Russia being an external force in the APR. However, experts believe that a total refusal from the European orientation could mean a denial of the genetic and cultural roots of the Russian nation, hopes for the democratic modernization. The RF could take full advantage of its «Euro-Asia» location acting as a mediator and representative of the interests in the East-West domain [19].

Russia has a unique geographical position, being both in Europe and Asia, as the largest European, Asian, Eurasian and East Asian country. Therefore, an important task of the RF leadership is to pragmatically use these geopolitical advantages for accelerating integration of Russia in the APR. Countries of this region account for 85% of the total foreign trade in the Russian Far East, whose economic relations with neighboring countries is more intense than the European regions of Russia. Some researchers see this as a potential danger of complete reorientation of the Asian part of the country to the regional economic relations and possible Chinese expansion into the Russian territory. This risk is not caused by «aggressive aspirations» of neighbors, but by the lack of economic and social development of the Asian part of Russia. According to experts, a share of the APR countries in the foreign trade turnover of Russia can be lifted up to 33–35% as compared to the same share of the EU Member States primarily by expanding cooperation in the energy sector [19].

The RF geopolitical location provides quite good opportunities to participate in the APR integration processes. The Russian Far East, which entirely belongs to the Pacific area, with its rich natural resources and relatively well-developed industrial and transport infrastructure once it is totally modernized can be considered by the countries of the region as a welcomed and valuable member of the dynamic processes in the APR to ensure sustainable development through collaboration, integration and modernization.

A characteristic feature of the modern Asia and the APR is the integration processes on the sub-regional and general Asian levels often overlapping or complementing each other. Growing activity of existing multilateral organizations in the region reflects a general trend towards multilateralism and collective development of the solutions for expanding and deepening of the integration processes in the APR region, which are likely to be strengthened. However, unlike Europe, Asian region is not homogeneous in the cultural, historical and political domain; its different sub-regions have their own specificity stimulating rapid growth of various multilateral forums with absence of a general structure like the OSCE in Europe. According to experts, there are all grounds to expect that the general trend towards multilateralism will remain predominant in the APR for the future [21, 22].

According to some Russian experts [1], Russia should organize and occupy a niche in the APR similar to the one the Non-Aligned Movement occupied during the Cold War and bloc confrontation period. In this case, this niche along with Russia will be occupied by a large group of countries that oppose an unequivocal choice between the USA and China and are not interested in destructive confrontation between the superpowers, for example, ASEAN countries.

As for the possibilities and prospects for development of practical cooperation between Ukraine and the APR countries, considering the Russian experience of entering the APR markets, one could recommend to work out a set of activities to support technology-oriented Ukrainian exports for the APR products non-salable in the European and North American markets: articles of civil engineering and energy machine-building, aviation and space industry (aircraft and rocket building, creating communication satellites), engine and shipbuilding as well as the MIC. Once the success in these areas is achieved, it would be advisable to create respective service centers and joint ventures in the APR countries.

The APR countries are known as large consumers of grain; the APEC economy accounts for 38% of its world imports [1]. Ukraine as a major exporter of these products could intensify cooperation with the region, using its sea port transport and logistics infrastructure. Russia, for its part as a powerful grain exporter but lacking its own grain transshipment ports in the Far East, could use

the Ukrainian Black Sea ports for shipment of grain exports on a mutually beneficial basis with Ukraine.

Cooperation of the RF with ASEAN. Potentials for Ukraine

Currently ASEAN states⁴ created a widely balanced system of the dialogue partners with the leading countries of the world including USA, China, the EU, Japan, India, the ROK and Russia [2, 24–26].

According to the Russian Foreign Minister S. Lavrov, development of the dialogue partnership with ASEAN countries is a priority of Russia's foreign policy in the APR region, while the ASEAN–Russia partnership passed a long way for 15 years [21, 24]. Historical origin of Russia's relations with the APR countries date back to the days of old, to the common history of Ukraine and Russia — the history of the Kievan Rus, when the medieval monks of the Kiev-Pechersk Lavra were aware of the existence of countries in the far South–East Asia (SEA) [27].

The ASEAN–Russia relations are based on a solid foundation of modern history. At the final stage of World War II, the Soviet Union made a decisive contribution to the victory over Japan. This joint victory of the Soviet Union peoples with people from Ukraine playing a significant role, brought peace and freedom to the East Asia countries occupied by Japan during the war. During the Cold War the USSR and Ukraine as its part developed active relations with a number of Southeast Asian countries, including Indonesia and countries of Indochina (Vietnam, Cambodia, Laos and Myanmar).

Today Russia declares development of ideology-free relations with the PSA. Priority cooperation areas for Russia with the countries of «ten» include joint promotion of multilateral approaches to security in the Asia-Pacific region, increased trade, economic and investment cooperation, expansion of mutually beneficial cooperation in various economy sectors (energy, space, transportation and logistics infrastructure, emergency situations, health care, education, culture) [28]. In 1996 Russia was officially registered in the status of an ASEAN dialogue partner. A comprehensive legal framework to support these relations was developed among the ASEAN–Russia fundamental documents including the Joint Declaration on Partnership in Peace and Security, Prosperity and Development in the Asia-Pacific Region, the Joint Declaration on the Development

and Comprehensive Partnership, Comprehensive Action Program to Promote Cooperation in 2005–2015, an Agreement on Cooperation in the field of Economy and Development, and other documents.

The first Summit held on December 13, 2005 in Kuala Lumpur (Malaysia) was a benchmark in the ASEAN–Russia relations. This Summit identified priority areas of cooperation and was the impetus for practical cooperation in a wide range of issues. The Summit adopted a comprehensive action plan for development of cooperation for 2005–2015, covering a wide range of issues on security, economy and development (counter-terrorism, transnational crime, the economy and trade, energy and food security, prevention of adverse effects of natural disasters, tourism, science, technology, culture and education). Despite the high potential of comprehensive cooperation in many practical fields, the parties recognized that the current level of economic cooperation between ASEAN and Russia far behind from the current level of a political dialogue [25]. This is evidenced by relatively modest amounts of annual ASEAN–Russia turnover of 10–15 billion USD (ASEAN trade with China amounts to 232 billion USD). However, both sides know their prospects and existing disparities, which is the key to gradually change the situation for the better.

Establishing direct business contacts between specialized structures of the Association and Russian ministries and agencies is fundamentally important for expanding practical cooperation. So, in order to accelerate the development of cooperation in the field of high technology, energy, space, agriculture, transportation, chemical industry and metallurgy in 2011 a Roadmap for Economic Cooperation was prepared during the second meeting of the ASEAN and Russia economy ministers.

The today's agenda of the ASEAN–Russia cooperation is to expand the institutional framework of concerted actions that is supposed to further expand the range of opportunities in the most promising areas of cooperation, including in the energy sector.

The issues of energy security formed a major discussion topic at the APEC Summit held in September 2012 in Vladivostok. Joint activities in this field will enable ASEAN to strengthen its energy security and Russia – its innovation and financial component of the fuel and energy complex, possibly from the investments within the format of ASEAN+3 and ASEAN+8.

The Russian companies currently are actively working on the continental shelf in Vietnam, constructing new and modernizing old power plants. Dozens of hydroelectric and thermal power plants that produce about 80% of all electricity in the country were built together in Vietnam in cooperation with the Soviet, Russian and Ukrainian experts over the past 50 years. Russia is willing to deepen cooperation in the nuclear power engineering and safe management of radioactive wastes. It is planned to construct the first two nuclear power plants in Vietnam of the value of 10–15 billion USD each. Similar agreements are signed with Myanmar.

As it is mentioned, liquidation of the consequence of natural disasters is a promising direction of cooperation. The first expert consultations within the ASEAN emergency response were held in 2010 in Singapore.

One of the key problems is coordinated fight against terrorism. Meetings of the Senior Officials of ASEAN and Russia devoted to the cross-border crime were initiated in 2004. A special working group on combating terrorism and transnational crime was created in 2009, the work plan on joint activities was signed and working contacts with Russian intelligence service and ASEAN counter-terrorist centers were established.

Cultural and humanitarian relations with ASEAN also actively develop. In 2010 the ASEAN Centre was opened at the Moscow State Institute of International Relations with the aim of mutual dissemination of comprehensive information about PSA in Russia and about RF in the countries of the Association. A significant potential for cooperation in tourism should also be noted. For example, from 2004 to 2009 the number of Russian tourists visiting the PSA countries increased from 140 thousand to 509 thousand people.

The Second ASEAN–Russia Summit was held on October 30, 2010 in Hanoi (Vietnam). Its main final document, the Joint Statement, reflects general approaches of the parties to further cooperation and current international issues. Intergovernmental ASEAN-Russia Agreement on cooperation in the cultural field was signed. On the eve of the ASEAN business and investment summit the meetings of the representatives of business communities of the ten countries and the RF were held. According to the parties, the Second ASEAN–Russia Summit was a landmark that gave a serious impulse to cooperation between the parties at the government level and between business and social circles, figures of science and

culture. The RF leaders proposed to prepare a detailed roadmap of cooperation in the fields of trade, economy and investment [24].

Interest in enhancing cooperation through the ASEAN–Russia is mutual. Today Russia with its Eurasian geopolitical position, claims to be a major regional power and global energy superpower, vast natural resources and critical needs for the economic, social and demographic development of Siberia and the Far East regions is very much interested in deepening economic and other practical cooperation with APR countries and international agencies, including ASEAN. In view of the negative consequences of the global financial crisis of 2009 that had the most tangible impact on the situation in the Euro-Atlantic region, Russia, which for centuries has identified itself as European country, today pragmatically shows itself as an Asian state.

In 2010, after the enlargement of ASEM with Russia, Australia and New Zealand, the following criteria for membership in this forum formed: geographic location of the country in Europe or Asia, the close political and economic ties with the ASEM countries, the ability to contribute to the Forum development, approval of the candidate by the countries of its area. Today the ASEM members include the European Commission, the Secretariat of ASEAN and 46 countries, among which are the EU members, ASEAN, partners in ASEAN+3, India, Mongolia, Pakistan, Australia, New Zealand and Russia. Obviously, the last stage of ASEM enlargement shows some «dilution» of membership requirements, including the geographical criterion. In this context an issue of possible participation of Ukraine in ASEM seems appropriate as Ukraine as a European country has developed relations with European countries and with most of the leading Asian countries.

In some countries the key positions in the economy, government and research institutions are occupied by a significant number of graduates from the universities of the former Soviet Union, especially Russia and Ukraine. These people have a positive attitude to our country and can play a constructive role of economic and political lobbies that can be effectively used by both Ukraine and Russia. Further attracting students from the Southeast Asian countries to study at the universities of our country is a very perspective task.

According to Russian experts, Russia with its experience in the implementation of major infrastructure projects is able to offer its

participation in the modernization of highways, railways and ports as well as construction of the subway in the PSA countries.

These plans and Russia's experience in the development of practical cooperation and participation in the PSA integration processes can inspire Ukrainian enterprises and private businesses to intensify cooperation with the ASEAN countries regarding certain historical affinity and mutual complementarity of the economies of Ukraine and Russia. Unfortunately today we have to state a rather inconsiderable volume of trade, economic and other practical cooperation of our country with countries of the sub-region, which does not allow bringing our relations to a new quality level. In the case of activation of the Ukrainian business presence in the region it would be appropriate to create a consortium of Ukrainian exporters and importers to optimize activities in ASEAN and Asia-Pacific markets for increasing the trade turnover and credit support of the Ukrainian enterprises.

It would be very promising for the Ukrainian aircraft manufacturers to enter the PSA markets, particularly in cooperation with the Russian aviation industry. In 2010, at the international air show in Farnborough (UK) representatives of civil aviation signed several large contracts and agreements with the ASEAN partners, in particular with the Indonesian National Air Company to deliver during 2012–2015 years 30 new aircrafts Dry-Superjet-100 for the total amount of \$ 1 billion, with the Thai Air Company to purchase 12 similar aircrafts, another three aircrafts were ordered by the Laos air company.

Moreover, in connection with the tragic event – the crash of the Dry-Superjet 100 during a demonstration flight in Indonesia in May 2012 and possible suspension of the previously concluded contracts with individual PSA countries, it becomes possible to continue active promotion of the Ukrainian aircraft of the same class AN-148 to the relevant markets of the ASEAN countries, as well as active cooperation between the Ukrainian and Russian aircraft building industry.

An important task is to transfer the Free Trade Agreement between Russia and ASEAN into the stage of its practical implementation. According to the experts estimates of both countries, for bringing the ASEAN–Russia relations to a higher level it is necessary to make a concrete step towards creation of the ASEAN–Russia Free Trade Area in future in addition to the similar effective

agreements of the ASEAN with China, Japan, Republic of Korea, India, Australia and New Zealand. For some Southeast Asian countries expansion of cooperation with Russia would help to get access to some high-tech products of the fuel and energy sector and the chemical industry as well as to a highly capacious internal market in Russia [25].

As for the possible benefits for Ukraine, Russia could be a kind of «springboard» for our state to encourage trade and economic cooperation with the ASEAN countries regarding the above factors and a certain level of economic integration between Ukraine and Russia on the bilateral level and under the CIS.

Among recent important ASEAN-Russia events it is worth mentioning the ASEAN–Russia Ministerial Meeting held on July 11–12, 2012 in Phnom Penh (Cambodia), the meeting of foreign ministers of the East Asian Summit (SAS) country members and the 19th ARF session on the security issues. In the course of these meetings their participants summarized the achievements since the previous meeting in July 2011 and discussed further development of the dialogue partnership in light of the objectives defined by the second ASEAN-Russia Summit (Hanoi, 2010). The main attention in SAS focused on preparation of the next Summit of the Association (Phnom Penh, November 2012), as well as on regional security and cooperation in the energy, finance, emergency, health care and education spheres [29].

APEC 2012 summit in Vladivostok: Solutions and Perspectives

This year is the year of the Russian chairmanship in the APEC. Its culmination fell on the week of the APEC summit, whose purpose was to determine new ways of broad trade-economic and investment cooperation between Russia and its APR partners. Significant events took place on September 2–9, 2012 on the island Russky in Vladivostok including a Meeting of Senior Officials of the Participating Economies, the Business Advisory Council and the Business Summit. On September 5–6, 2012 the 24th Annual Meeting of the Ministers of Foreign Affairs and Trade was held. The Ministers discussed a wide range of issues concerning the priorities of APEC activities in 2012 proposed by Russia. As a result of the meeting the Ministers approved the Draft Declaration of the APEC Leaders Summit and the Joint Statement of the Ministers.

Meting of the leaders of APEC economies on September 8–9, 2012 was the key event in the week of the Summit [31–34].

The main objective of these representational events in Vladivostok was to discuss issues of regional integration and cooperation in the field of high technology, attracting investments from the partners in APEC as well as large industrial and infrastructure projects in Siberia and the Far East of Russia.

Meeting of the leaders of APEC member economies Vladivostok 2012 allowed Russia to declare its Pacific and East Asian nature, to increase its participation in the regional integration processes, to use this historical chance encouraging development and modernization of the Asian and Pacific coasts of the country.

In order to enhance information exchange and to familiarize the APEC potential partners with real opportunities of the Russian regions a series of important information, educational and discussion activities were held since December 2011 in St. Petersburg, Moscow, Yaroslavl, Kazan, Khabarovsk, specifically a meeting of senior officials on the economy and other promising areas of cooperation. More than 90 events including 10 meetings of the line ministers took place under the Russian presidency in APEC. Actually, this year proved record in the history of APEC as to the number of events.

Russia as the presiding state formulated the main theme of the Summit 2012: Integration for Growth, Innovation for Prosperity. Commitments were assumed to facilitate collective efforts of the APEC members to increase the pace and stability of economic growth. The above-mentioned priorities of the Russian presidency should contribute to the achievement of these goals.

The main result of the summit was the Declaration of the APEC economies leaders, which reflected the results of the forum during the Russian presidency. The Declaration formulated the agenda for the future. According to Russian President Vladimir Putin, «Vladivostok summit confirmed adherence of the APEC economies to the basic principles of free trade and integration. APEC leaders unanimously supported further deepening of the regional economic integration» [35]. Leaders of the APEC economies agreed to increase the portion of gas in the energy balance of the region, approved list of environmental goods on which duty will be reduced and confirmed the course for innovative way of economic development.

The US Secretary of State H. Clinton, the head of the US delegation to the Summit, said that the United States is interested in developing partnerships with Russia on the Far East and in Asia in general. According to her, the USA has no problem with the fact that Russia plays an important role in Asia. America positively perceives it and would like to strengthen its economic cooperation with Russia in the region [36].

As a result, we can say that the RF potential as an Asian country remains largely unrealized. Therefore, Russia is planning to further strengthen APR vector in its foreign policy. The leaders of the country realize the shortsightedness of the attempts to fix economy only to the Western markets, which took place in the recent past.

It is known that APEC and ASEAN have different short-and medium term programs. ASEAN has declared its intention by 2020 to create a «triune community» (economic, cultural and security). APEC for its part declares formation of a unified trading and investment environment as its main task for the same timeframe.

It is clear that Ukraine can not be an indifferent observer of dynamic events in the APR with their decisive significance for the global development in the 21st century. The Pacific Community may well be created without Ukraine involvement, but is it advantageous to our country? Solutions to this problem should be sought as soon as possible, bearing in mind that globalization becomes increasingly Asian and its content is transnational.

¹ Ukraine has a status of observer in this forum.

² APEC members are called «economies», not countries, since the forum in addition to 19 states includes Hon Kong and Taiwan, which are officially Chinese territories.

³ In his speech on the results of the APEC Summit 2012 in Vladivostok on September 9, the Russian President Vladimir Putin said that the volume of current trade turnover of Russia with Europe is 51%, and APR - 24% [www.kremlin.ru].

⁴ ASEAN members are ten countries of Southeast Asia: Brunei Darussalam, Indonesia, Cambodia, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailand, Philippines.

LITERATURE

1. A. *Ohannisyan* 2010 h. Is Russia Looking to the East? // *Mezhdunarodnaya Zhizn Journal*. — 2011. — № 1. — P. 2–86.
2. *Torkunov A.* Modern International relations. — M: ROSSPEN, 1999. — P. 184–202.
3. *Yvashentsov G.A.* APEC Summit 2012: Pacific Horizons, Russia // *Mezhdunarodnaya Zhizn Journal*. — 2012. — № 2. — P. 21–32.
4. *Borodavkyn A.N.* Multidimensional Architecture for Semi-Central APR // *Diplomatic Yearbook* — 2009. — Moscow: East-West, 2010.
5. *Salin P.B.* Prospects for the Russian Policy in the APR // *Russia in Global Affairs*. — 2011. — № 4.
6. *Shipilov S.B.* Asia-Pacific Economic Cooperation. Establishment, development, prospects. (1989–2007). — Moscow: East-West, 2009. — 272 p.

7. *Kryachkyna Yu.* Eastern-Asia Triplet in APEC: Prospects for Vladivostok 2012 // Center of research in political Russia. — 2012. — P. 1–15.
8. *Bower E.Z.* A New Paradigm for APEC? // Center for Strategic and International Studies. — <http://csis.org/publication/new-paradigm-apec>.
9. The Concept of Russia Involvement in the «Asia-Pacific of Economic Cooperation» forum — [Electronic resources]. — Mode of access: www.economy.gov.ru.
10. The concept of foreign policy of the Russian Federation (approved by Presidential Decree on July 15, 2008). — [Electronic resource]. — Mode of access: <http://kremlin.ru/acts/785>.
11. The foreign policy concept of the Russian Federation (approved by Presidential Decree on 28 June in 2000) — [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.scrf.gov.ru/documents/2/25.html>.
12. Pacific Strategy of Russia — [Electronic resource]. — Mode of access:
13. *Pestsov S.K.* Russia in the AP Regional Organization: achievements and prospects // Near the APR Map. Information and analytical newsletter. — 2012. — № 24 (222). — P. 14–21.
14. *Borodavkyn A.N.* Asian Vector of the Russia Policy and Modernization of the Vountry // *Mezhdunarodnaya Zhizn* journal. — 2010. — № 8. — P. 12–20.
15. *Borodavkyn A.N.* Eastern Direction of the Russian Foreign Policy — Results and Prospects // *Mezhdunarodnaya Zhizn* journal. — 2011. — № 1. — P. 56–61.
16. *Martynov E.S.* APEC vs ASEAN: Origin, Evolution, Prospects of Development // *Journal of International Organizations*. — 2012. — № 2. — P. 145–162.
17. *Brutents K.* Russia and Asia // *Mezhdunarodnaya Zhizn* journal — 2011. — № 3. — P. 120–137.
18. *Nikolaev M.E.* Pacific National Safety of Russia // *Mezhdunarodnaya Zhizn* journal. — 2010. — № 4. — P. 10–19.
19. *Bordachev T.V.* Future of Asia and Politics of Russia // *Russia in Global Affairs*. — № 2. — March–April 2006.
20. *Binikonsky L.B.* Military-Technical Cooperation of Russia with APR States // *APR region: Economy, Politics, Law*. — 2010. — № 2. — P. 91–105.
21. *Lavrov S.* Asian Growth and Eastern Vector in the Foreign Policy of Russia // *Russia in Global Affairs*. — 2006. — № 2.
22. Vladimir Putin Presidential Decree On measures for Implementataoopn of the RF Foreign Policy Course of May 7, 2012 — [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.kremlin.ru/acts/15256>.
23. *Nikolaenko A.* Russia in the Modern System of APR International Relations. — PhD (Political Studies) Dissertation. St. Petersburg, 2011.
24. *Mezhdunarodnaya Zhizn* journal — 2010. — № 10. (Special issue devoted to the problems of Russia–ASEAN 2010).
25. *Teu S., Chu A.* ASEAN after the Cold War // *Russia in Global Affairs*. — 2012. — № 1.
26. Information from the official website of the ASEAN Relations with Russia — [Electronic resource]. — Mode of access: www.aseansec.org/20194.htm.
27. *Lossovskyy I.E.* Events that 500 years ago changed the history of Southeast Asia // *Foreign Affairs Journal*. — 2011. — № 7–8. — P. 42–46.
28. *Ivanov A.A.* APR and Russia: a new role in the global development // *Mezhdunarodnaya Zhizn* journal. — 2010. — № 8. — P. 71–80.
29. Website of the RF Foreign Ministry. — [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.mid.ru>.
30. *Sinityn A.* ASEAN and the APR: Status of the integration development // *Diplomatic Service journal*. — 2012. — № 2. — P. 42–47.
31. Information from the official website of the APEC Presidency of Russia in 2012 — [Electronic resource]. — Mode of access: www.apec2012.ru.
32. *Koshkin A.* Russia in the APR // *Asia and Africa today*. — 2008. — № 1. — P. 63–64.
33. *Lokshin G.M.* APEC and Summit 2012: Horizons Hope for Russia // *Problems of the Far East journal*. — 2012. — № 1. — P. 17–31.
34. *Raikov Yu.A.* APR Economic Cooperation. Evolution of the APR Regional Vector. — Moscow: East–West, 2011. — 312 p.
35. Web site of the President of Russia. — [Electronic resource]. — Mode of access: www.kremlin.ru/transcripts/16432.
36. Website of the U.S. State Department. — [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.state.gov/p/eap/index.htm>.

Григорій ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
професор Дипломатичної академії України
при МЗС України

УКРА НА ПОМІЖ ЄВРОПОЮ ТА РОСІЄЮ: ДИЛЕМА ВИБОРУ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ

Цілі зовнішньої політики України, задекларовані в офіційних документах, зводяться до інтеграції України в європейський політичний, економічний та правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі та гармонізації відносин стратегічного партнерства з Російською Федерацією. Як показали підсумки останніх років, ні першої, ні другої мети Україні досягти не вдалося. Очевидно, що причини такого фіаско полягали насамперед в суперечливості власне цілей зовнішньої політики: євроінтеграції з реінтеграцією в російські «політико-економічні» та «гуманітарні» простори — з одного боку, та суперечностями між цілями зовнішньої та внутрішньої політики — з іншого. Заходи, які український уряд вживав на російському векторі, взаємозаперечували шлях євроінтеграції, і навпаки рух в напрямку Європи спричинив виклик російським реінтеграційним проектам. Ця суперечливість ставить під сумнів ефективність моделі «балансування між Сходом і Заходом», обраною як базисної для зовнішньої політики України. Запровадження такої моделі має сенс в умовах, коли ні Схід, ні Захід не прагнуть до експансії чи захоплення «буферної зони», коли між ними не існує конфронтації чи суперництва, але в той же час відсутня і кооперація. Ця модель приносить продуктивні результати в ситуації, коли між Сходом і Заходом існують відносини партнерства чи співп-

раці. В умовах конфронтації чи навпаки інтеграції двох полюсів, політика балансування стає малопродуктивною.

Класичним прикладом реалізації такої моделі була зовнішня політика президента Л. Кучми в перший період його президентства (1994–1999 рр.). Вона увійшла в історію як політична «багатовекторність». В той постбіполярний період тенденції конвергенції домінували над тенденціями конфронтації в Європі. Росія була занадто слабкою, щоб відновити свій геополітичний вплив в Європі, але достатньо сильною, щоб повернути під свій контроль втрачений нею, в результаті розпаду СРСР, пострадянський простір.

Захід же не прагнув інтегрувати Україну в європейську спільноту, проте і не був згоден на відновлення російської геополітичної потуги, яка могла б йому нагадувати про ще не забуті часи холодної війни. Саме тому Європа, НАТО та США були вкрай зацікавленими у збереженні незалежності України. Зі свого боку, Україна також не прагнула до реальної інтеграції в Європу чи до членства в НАТО і ЄС. Окрім скептицизму щодо членства та гарантій безпеки, занадто різні цінності сповідували владна номенклатура в Україні та євровичинники. Тому, знаходячись між цими геополітичними потугами, Київ використовував своє геополітичне положення як засіб торгу, з одного боку, з Європою та США, а з іншого — з Росією, виступаючи в ролі контр-балансирів у відносинах Захід–Росія. Власне, таким контр-балансиром була не сама інтеграція як процес, а намір інтегруватися чи навпаки відмовитися від інтеграції в ту чи іншу систему по вісі Захід–Росія. Така політика була продуктивною і з внутрішніх причин, пов'язаних із становленням України як незалежної держави та перехідним характером політичного режиму в країні, коли кожна зі сторін швидше спостерігала за цим процесом, ніж втручалася в нього.

Проте вже в часи другої президентської каденції Л. Кучми з 2001 до 2004 року, в період формування авторитарних тенденцій в Україні та встановлення авторитарного режиму В. Путіна в Росії, така політика балансування почала втрачати свою ефективність. Цьому сприяла і кардинальна зміна міжнародної ситуації в першому десятилітті XXI століття. Загострення міжцивілізаційного конфлікту призвело до збільшення тиску на Україну з боку двох цивілізаційних утворень, що генерує як внутрішні, так і зовнішні загрози її національній безпеці.

З одного боку, Росія намагається зберегти своє панівне положення в культурному просторі України та зробити з неї частину російського культурно-цивілізаційного простору, знищуючи українську культурну ідентичність. З іншого — намагання українців зберегти свою національну ідентичність та інтегруватися в західну цивілізацію наштовхується на значну перешкоду і не має підтримки з боку Заходу. Її відсутність виправдовується в очах Заходу периферійним міжцивілізаційним положенням України.

Зусилля ж Заходу із розповсюдження демократичних і ліберальних цінностей, а також просування своїх економічних інтересів в Україні, наштовхуються на зустрічну реакцію з боку Росії. Росія покінчила з цими ліберальними та демократичними цінностями не тільки в себе, але й веде жорстку боротьбу за витіснення цих цінностей і європейського бізнесу з території України.

Росія рішуче виступила проти розширення НАТО на Схід, зокрема, щодо надання перспективи членства в Альянсі Україні та Грузії. І хоча НАТО не відмовило цим країнам у такій перспективі, все ж процес розширення Альянсу на пострадянський простір зупинено на невизначений термін.

Євросоюз, як уособлення західної цивілізації, взагалі відмовив Україні в будь-якій перспективі членства в ЄС, мотивуючи таку відмову її невідповідністю критеріям членства та неналежністю країни до європейської ідентичності¹. Загалом, події останніх років висвітлили межу можливостей розширення ЄС, а відтак і поширення демократичних ліберальних цінностей та власних економічних інтересів на Схід. Вичерпаність внутрішнього потенціалу для розширення та острах перед Росією і є насправді реальними причинами відмови Україні в перспективі членства, а також готовності ЄС віддати Росії незахоплений західною цивілізацією пострадянський простір.

Очевидно, що, зупинивши свій цивілізаційний поступ на Схід, Захід перейде до глухої оборони, розглядаючи в перспективі Україну як безпечну прикордонну смугу для ЄС. Саме такою філософією наповнена політика «сусідства», а тепер — політика «Східного партнерства». Росія ж навпаки, як показали рішення Бухарестського саміту НАТО 2008 року, російсько-грузинська війна та газова війна на початку 2009 року, від багаторічного відступу та оборони перейшла до цивілізаційного наступу на Захід.

Основні положення концепту цієї наступальної зовнішньої політики Росії знайшли своє втілення в так званій доктрині Д. Медведєва. Зовнішньополітичний сенс цієї доктрини можна звести до кількох тез. Сполучені Штати Америки втрачають свою доцентрову силу, а відтак і домінуючий вплив у світі. Починається стрімка дезінтеграція системи міжнародних відносин, світ трансформується від монополярного до багатополярного, в результаті чого утвориться 4–5 світових держав, серед яких має бути й Росія зі своєю регіональною зоною впливу. Така ситуація відкриває перед Росією вікно можливостей піддати ревізії результати розпаду СРСР, переглянути результати холодної війни й відновити статус-кво світової держави. Сферою домінування Росії має стати вся Євразія, яка включатиме і Європу. Досягнення цієї грандіозної мети має бути здійснено в два етапи. 1-й етап передбачає реставрацію російської державності на пострадянському просторі, 2-й — перехід від глухої оборони до геополітичного контрнаступу на Європу. Глобальна фінансова криза буде сприяти швидкому послабленню Заходу. Єдиний світовий ринок розпадеться на декілька регіональних ринків, в кожному з яких почне формуватись власна фінансово-платіжна система. Однією зі світових резервних валют такої регіональної фінансово платіжної системи має стати російський карбованець².

Ця глобальна фінансово-економічна криза призведе за словами російських авторів такого концепту, до глибинних змін сучасної світобудови. Ослаблений кризою Захід буде змушений піти з далекої периферії, повсюди скорочуючи свою присутність. «Так відбудеться з Америкою. В середині Америки і Євросоюзу відповідне послаблення, можливо, буде майже непомітне неозброєним оком, а от де-небудь в Грузії воно відразу стане дуже помітним. І як тільки це почне відбуватися, як тільки російська влада вирішить, що Америка зі стовідсотковою вірогідністю ніяким чином не зможе заступитись за Грузію, до війни з Грузією негайно почнуть готуватись. І не тільки з Грузією. І не буде жодного сумніву, жодних дебатів, оскільки все стримується тільки Америкою і ніким іншим»³. І ми побачили, що це передбачення повністю справдилося вже в серпні 2008 року.

Далі адепти нової російської зовнішньополітичної доктрини передбачають, що в умовах такого послаблення Заходу Росії може відійти вся Європа. Не буде «шансів для Європи зберегти свій суверенітет при відсутності американської допомоги. В

теперішній Європі немає навіть волі до спротиву. Вона не здатна воювати ні з ким, ніколи, ні за яких обставин»⁴. При такому сценарії розвитку ситуації Росія має допомогти Німеччині та Франції виштовхнути США з Європи і перехопити лідерство та домінування на Європейському континенті. Такий похід на Захід відкриває можливості інтегрувати в російський простір не тільки центрально-східну частину Європи, як це вдалось Радянському Союзу в результаті 2-ї світової війни, а й мати домінуючий вплив на увесь Європейський континент. Проте спершу Росія має відвоювати у Заходу або підібрати, якщо той буде відступати, європейську частину пострадянського простору. Перш за все це стосується України.

Отже, цей глобальний геополітичний контекст, а також новий тип російської держави-корпорації висувають необхідність впровадження нової моделі відносин з Україною, яку можна назвати реставраційною моделлю. Головною метою втілення цієї моделі має бути, очевидно, облаштування України у відповідності з російськими світоглядними уявленнями про «правильний» політичний, соціально-економічний та життєвий устрій, а також державний порядок. Причому ця мета розглядається не тільки в контексті побудови самої Росії як світової держави, але й як частина більш глобального геополітичного проекту, пов'язаного з облаштуванням за російськими уявленнями нового світоустрою, так званого багатопольярного світу.

Міжцивілізаційне положення України генерує її внутрішній розкол як всередині еліти, так і серед її соціумів за регіональною та цивілізаційною ознакою. Загострення цього глобального міжцивілізаційного конфлікту призводить до суперечок між Сходом і Заходом України, поділяючи український народ за українською та малоросійською ідентичностями. Розвиток внутрішньополітичної ситуації та дослідження суспільної думки серед населення Сходу і Заходу України тільки підтвердили цю загрозливу для нашої держави тенденцію.

Своїм прикладом Україна підтверджує тезу С. Хантингтона про те, що «еліти деяких країн, внутрішньо розколотих в цивілізаційному відношенні, будуть намагатися перетворити їх в частину Заходу, але в більшості випадків зіткнуться з перешкодами, які буде дуже важко подолати»⁵. Прагнення української демократично налаштованої еліти реалізувати європейський та євроатлантичний курс, спрямований на входження України в

європейський цивілізаційний простір через членство в НАТО та ЄС, наштовхуються на жорсткий спротив з боку лівих та проросійських політичних сил, які спираються на електорат східних та південних регіонів України.

Ускладнення міжнародного становища України обумовлено також подальшою трансформацією міжнародних відносин у бік багатополярності. Головною ознакою такої трансформації є насамперед послаблення ролі США у світі, які все більше відчують дефіцит свого зовнішньополітичного ресурсу для реалізації своїх глобальних геополітичних інтересів. В такій ситуації рух України в напрямку однієї сторони викликає конфлікт з іншою стороною. Принцип стратегічної рівноваги, задекларований офіційним Києвом в умовах такої контрадикторності зовнішньополітичних цілей означає тільки одне — стагнацію невизначеності і сповзання в міжнародну ізоляцію.

Збереження ситуації невизначеності провокує ізоляцію України з обох боків. Реінтеграція в Росію та згортання чинною владою демократії в Україні призведе до посилення ізоляції країни з боку Заходу. Очевидно, що і Росія прагне ізоляції України з боку Заходу, оскільки входження в Євроспільноту позбавляє будь-яких перспектив реінтеграції України в РФ. Створення поглибленої зони вільної торгівлі з ЄС значно послаблює політичний вплив та економічну присутність Росії в Україні. Правила цієї зони унеможливають поглинання Росією української економіки і зроблять російський капітал неконкурентоспроможним на українському ринку. Відповідно, Росію влаштовує реінтеграція України тільки в проросійські об'єднання типу Митного чи Євразійського союзів. Незгода України на приєднання до Митного союзу тягне за собою заходи з боку Росії, спрямовані на ізоляцію України від російського ринку та ринку членів Митного союзу. Підтвердженням цього стали «сирна війна» та інші торговельні війни.

Про намір вдатися до політики силового тиску у разі неприєднання України до Митного союзу Президент РФ В. Путін неодноразово попереджав офіційний Київ. Зокрема, він зазначив, що звичайно Україна може вступити в зову вільної торгівлі з Євросоюзом, але при цьому має зрозуміти, що Росія відразу закрие свої кордони для українських товарів. Д. Медведєв теж був одностайним у тому, що «якщо Україна віддасть перевагу європейському вектору, то їй буде важче знаходити

розв'язки в рамках Єдиного економічного простору і Митного союзу Росії, Білорусі і Казахстану. Тому що це інше інтеграційне об'єднання. Ну не можна бути скрізь — або там, або там. І це повинні розуміти всі, зокрема й мої українські друзі і колеги» — заявив російський прем'єр-міністр⁶. «Якщо Україна не вступить в Митний союз, ми будемо змушені зайнятися імпортозаміщенням української продукції»⁷.

Таким чином, Кремль ставить Україну перед вибором: або міжнародна ізоляція, або реінтеграція в Росію. Ситуація геополітичної невизначеності України більше не є прийнятною для Росії. Примусити Україну покінчити зі своєю невизначеністю і реінтегруватися в Євразійський та Митний союзи Росія намагається шляхом «батого і пряника». Власне це шлях, яким Росія погнала до реінтеграції Білорусь.

Опинившись у повній міжнародній ізоляції, О. Лукашенко в умовах політичного, енергетичного та економічного тиску з боку Росії заради збереження власного тоталітарного режиму був змушений погодитись на всі російські інтеграційні проекти. Такий же «білоруський варіант» запроваджується Кремлем і щодо України.

Цьому власне сприяє і політика ЄС, який тісно зв'язує євроінтеграційний поступ України з її внутрішніми демократичними реформами. І тут нездоланими для Києва виявилися протиріччя між цілями внутрішньої політики, спрямованої на демонтаж демократичної системи та побудову авторитарного режиму, і цілями зовнішньої політики, спрямованими на євроінтеграцію. Саме ці внутрішньополітичні прагнення спричиняють тенденцію до міжнародної ізоляції України з боку Заходу. Результатом такої тенденції стало відкладення підписання Угоди про асоціацію та поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС і фактичне замороження євроінтеграційного поступу України на невизначений термін.

З іншого боку, коливання України між Росією та ЄС тільки посилює сумнів Євросоюзу у щирості євроінтеграційних прагнень Києва. На думку європейських політиків, членство в Єдиному економічному просторі несумісне зі входженням до зони вільної торгівлі з ЄС. Така ситуація створює нові реінтеграційні амбіції з боку Москви, даючи їй змогу діяти не тільки шляхом тиску, а й заохочення України до реінтеграції. Для цього Росія намагається стимулювати Україну обіцянками знизити

ціну на російський газ за умови її приєднання до Митного союзу, а потім, як зазначив В. Путін, всім разом вести переговори про створення Зони вільної торгівлі з ЄС, але вже з набагато сильніших позицій⁸. Тож постає питання про розробку зовнішньополітичного курсу, який би відповідав цим суперечливим внутрішнім та зовнішнім реаліям, і забезпечував би комплекс економічних інтересів країни.

¹ ЕС не намерен давать Украине перспективу членства. 02.02.2009 11:11. <http://minprom.com.ua/page8/news8414.html>.

² Рубль готов стать мировой резервной валютой, мир — нет. // NEWSru.com: 3 октября 2008 г. 08:05 / http://www.newsru.com/columnists/03oct2008/rubl_print.html.

³ Юрьев Михаил. Естественным для русских вариантом государственного устройства является смесь идеократии и имперского патернализма // Российское государство: вчера, сегодня, завтра. — С. 176–177.

⁴ Там же. — С. 174–175.

⁵ С.П. Хантингтон. Наступит ли конфликт цивилизаций? http://azps.ru/polpsy/lib/konflikt_hantington.html; The Clash of Civilizations?, by Samuel P. Huntington. Foreign Affairs Summer 1993.

⁶ Медведев — Україні: «на двох стільцях сидіти не можна» і потрібно зробити вибір на користь ЄП або Євросоюзу — http://rss.novostimira.com/n_956911.html.

⁷ Путин с Медведевым готовятся прессовать Януковича с двух сторон? — <http://www.unian.net/news/458001-putin-s-medvedevyim-gotovvatsya-pressovat-yanukovicha-s-dvuh-storon.html>.

⁸ Путин намерен отговорить Януковича от близости с ЕС. 04 апреля, 08:42. — http://www.utro.ua/ru/politika/putin_nameren_otgovorit_yanukovicha_ot_blizosti_s_es1301895904.

Grygory PEREPELYTSYA,

Professor of the Diplomatic Academy of Ukraine of the MFA of Ukraine

UKRAINE BETWEEN EUROPE AND RUSSIA: DILEMMA OF FOREIGN POLICY PRIORITIES

The objectives of the foreign policy of Ukraine, declared in the official documents, are reduced to the integration of Ukraine into the European political, economic and legal space for membership in the European Union and harmonization of the strategic partnership with Russia. The developments of recent years show that Ukraine failed to achieve either. Obviously, this failure is primarily caused by contradictory nature of the foreign policy objectives: objectives of the European integration conflicting with the goals for reintegration into Russian «political-economic» and «humanitarian» space – on the one hand, and contradictions between the objectives of the foreign and domestic policy – on the other. The objectives pursued by Ukraine in the Russian vector were contradictory to the objectives of the European integration, while movements in the direction of Europe challenged the Russian reintegration projects. When the domestic policy goals specified by the President V.Yanukovych do not contradict or even coincide with the interests of Russia, they at the same time are unacceptable to the European community.

This inconsistency raises doubts on the effectiveness of the balancing between East and West model chosen by Viktor Yanukovych as a baseline for Ukraine's foreign policy. Implementation of such a model makes sense in conditions where neither East nor West seek expansion or capture of the «buffer zone», when there is no confrontation or rivalry between them, but neither is a cooperation. This model brings fruitful results in a situation, when the East and West maintain partnership relations or collaborate. In a confronta-

tion or, conversely, the integration of the two poles, the policy of balancing becomes unproductive.

Foreign policy of the President Kuchma in the first period of his presidency (1994–1999) is a classic example of this model. It is known in the history as the «multi-vector» policy. During that post-bipolar period convergence tendencies dominated over confrontation tendencies in Europe. Russia was too weak to recover its geopolitical influence in Europe, but strong enough to return control over the post-Soviet space lost as a result of the Soviet Union collapse.

West also did not strive to integrate Ukraine into the European community neither it agreed to restore Russian geopolitical power that would remind not yet completely forgotten «Cold War» times. Therefore, Europe, NATO and the United States were very much interested in preserving the independence of Ukraine. For its part, Ukraine did not seek real integration into Europe or NATO and the EU membership. In addition to skepticism about membership and security guarantees the ruling officials in Ukraine and the EU and NATO had too different values. Therefore, being between these geopolitical powers, Kyiv took advantage of its geopolitical position as a bargaining tool with Europe and the USA, on the one hand, and with Russia, on the other acting as a counter-balancer in the West-Russia relations. Actually, it was not the integration process per se acting as a counter-balancer but rather the intention to integrate or to avoid integration into one or another system on the West and Russia axis. This policy was also productive due to internal reasons related to the emergence of Ukraine as an independent state and a transitional nature of the political system in the country, where each of the parties rather watched the process than interfered in it.

However, already during the second Kuchma presidency of 2001–2004 under formation of authoritarian tendencies in Ukraine, and the establishment of an authoritarian regime of Vladimir Putin in Russia, such a policy of balancing began to lose its effectiveness. This contributed to a radical change in the international situation in the first decade of the 21st century. Worsening of the inter-civilizational conflict led to increased pressure on Ukraine by two civilizational entities, generating both internal and external threats to its national security.

On the one hand, Russia is trying to maintain its dominant position in the cultural space of Ukraine and make it part of the Russian cultural and civilizational space, destroying the Ukrainian cultural identity. On the other hand, attempts of the Ukrainian people to preserve its Ukrainian national identity and integrate into the Western civilization face a significant obstacle and are not supported by the West. Lack of such support is justified in the eyes of the Western world by peripheral inter-civilizational position of Ukraine.

The efforts of the West to promote its democratic and liberal values as well as their economic interests in Ukraine face the opposite reaction from Russia. Russia put an end to these liberal and democratic values not only for itself but also fights a battle for eliminating these values and the European business in Ukraine.

Russia strongly opposed NATO's eastward expansion, in particular, the prospect of NATO membership for Ukraine and Georgia. Although NATO did not refuse these countries in such perspective, yet the process of enlargement on the post-Soviet space is suspended indefinitely.

The EU, as the embodiment of Western civilization in general refused Ukraine in any future EU membership, arguing such refusal by its non-compliance with the membership criteria and its non-belonging to the European identity¹. In general, events of the recent years have highlighted the EU extension limit, therefore a limit of propagating liberal democratic values and its own economic interests to the East. Exhaustion of internal potential for expansion and fear of Russia is actually the real causes for refusing Ukraine in the EU membership and the EU readiness to give Russia the post-Soviet space not covered by the Western civilization.

Obviously, by stopping its civilizational progress to the East, the West will hunker down viewing Ukraine as a secure border strip for the EU. It is this philosophy that inspires the policy of neighborhood and current policy of the Eastern partnership. Russia, on the contrary, as shown by the Bucharest Summit in 2008, the Russian-Georgian war and the gas war in early 2009, moved from years of retreat and defense over to civilization assault to the West.

Main provisions of the concept of advancing foreign policy is presented in the so-called «Medvedev Doctrine». The foreign poli-

cy implications of this doctrine can be summarized in a few statements. The United States loses their centripetal force, and their dominating influence in the world. A system of international relations begins to disintegrate, the world is transformed from unipolar to multipolar by forming 4–5 world powers, Russia being among them, with its own regional zone of influence. This situation provides Russia an opportunity to revise the results of the USSR collapse, reassess the Cold War consequences and restore its status quo of the world power. The whole of Eurasia including Europe would fall under Russian domination. This ambitious goal should be achieved in two stages. Stage one includes restoration of Russian statehood in the post-Soviet domain. Stage two is the transition from defense to geopolitical counter-offensive in Europe. The global financial crisis will contribute to the rapid weakening of the West. The single world market will split into several regional markets, each forming its own financial and payment system. The Russian ruble will have to become one of the world's reserve currencies for such regional financial payment system².

According to the Russian authors of the concept, this global financial and economic crisis will cause deep changes in the existing world order. The West weakened by the crisis will be forced to go to the distant periphery and reduce its presence everywhere. «It is happening with America. In America and European Union this weakening may be almost imperceptible to the naked eye, but somewhere in Georgia, it will immediately become very prominent. As soon as it begins to happen, as soon as the Russian authorities decide that America will no longer be able to protect Georgia, preparations for the war with Georgia and not only with Georgia will begin. There will be no doubts and no debates about it as it is only America can be a restraining force, and no one else»³. We witnessed that this prediction came true in August 2008.

Next, the adherents of the new Russian foreign policy doctrine foresee that under conditions of the weakened West, Russia may withdraw all Europe. There will be no «chance for Europe to maintain its sovereignty without the USA assistance. Today's Europe does not even have the will to resist. It is not ready to fight with anybody, ever, under any circumstances»⁴. By this scenario, Russia would help Germany and France to drive out the USA of Europe,

take over the leadership and dominance on the European continent. This crusade to the West opens up opportunities not only to integrate the central and eastern part of Europe into the Russian space, as the Soviet Union succeeded to do after the Second World War, but also to establish a dominant influence on the whole European continent. However, in the first place Russia should win from the West the European part of the former Soviet domain or pick it up if Europe withdraws. First of all it concerns Ukraine.

So, this global geopolitical context, as well as a new type of the Russian State Corporation put forward the need to introduce a new relationship with Ukraine, which could be called a restoration model. Evidently, the main purpose of this model must be to arrange Ukraine in accordance with Russian perceptions of the «right» political, social and economic life styles, as well as public order. This goal is considered not only in the context of building Russia itself as a world power, but also as part of a global geopolitical project associated with arrangement of the new world order according to the Russian perceptions, the so-called multipolar world.

Intercivilization position of Ukraine generates its internal split both in the middle of elites and among its societies on regional and civilizational grounds. Aggravation of this global inter-civilizational conflict leads to a deepening rift between the East and the West of Ukraine dividing the Ukrainian people by Ukrainian and Little Russian identities. The development of the political situation and public opinion research among the population of the East and West of Ukraine only confirmed this tendency threatening for Ukraine.

By its example Ukraine confirms S. Huntington thesis that the «elites in some countries, internally divided in their civilizational signs, will try to turn them into a part of the West, but in most cases will face obstacles that will be very difficult to overcome»⁵. Striving of the Ukrainian democratically minded elite to implement the European and Euro-Atlantic course aimed at Ukraine's entry into the European civilizational space through membership in NATO and the EU, encounters stiff opposition from leftist and pro-Russian political forces that rely on the electorate of the eastern and southern Ukraine.

Complication of Ukraine's international position is also specified by the subsequent transformation of international relations to-

wards multipolarity... The main feature of this transformation is weakening of the USA role in the world, which increasingly experiences deficiency of its foreign policy resources to implement its global geopolitical interests. In this situation, Ukraine's movement towards one side causes a conflict with another side. The principle of strategic balance, declared by the official Kyiv in such contradictory foreign policy goals means only one thing — stagnation of uncertainty and creeping into international isolation.

Preservation of uncertainty provokes isolation of Ukraine on both sides. Reintegration into Russia and collapsing of democracy in Ukraine by the current power will strengthen the country's isolation from the West. It is obvious that Russia seeks to isolate Ukraine from the West since joining the European community eliminates any prospect of reintegration of Ukraine to Russia. Creation of a free trade zone with the EU significantly weakens the political influence and economic presence of Russia in Ukraine. The rules of this zone will prevent absorption by Russia of the Ukrainian economy and make the Russian capital uncompetitive in the Ukrainian market. Accordingly, Russia is only satisfied with reintegration of Ukraine in the pro-union type of the Customs Union or Eurasian Union. Disagreement of Ukraine to join the Customs Union entails actions by Russia aimed to isolate Ukraine from the Russian market and members of the Customs Union. The «cheese war» and other trade wars are the proof of it.

The intention to resort to a policy of force in the event of non-accession of Ukraine to the Customs Union was repeatedly announced by the Russian President Vladimir Putin to the official Kyiv. In particular, he noted that Ukraine can certainly join the free trade zone with the EU, but it should understand that Russia will immediately close its borders to the Ukrainian goods. Medvedev was also unanimous that «if Ukraine prefers the European vector, then it will be harder to find solutions within the Common Economic Space and Customs Union of Russia, Belarus and Kazakhstan because this is different integration association. It is impossible to be everywhere — one should choose either here or there. All should understand this, including my Ukrainian friends and colleagues», said the Russian Prime Minister⁶. «If Ukraine

does not join the Customs Union, we will be forced to replace Ukrainian import products»⁷.

Thus, the Kremlin forces Ukraine to make a choice: either international isolation or reintegration into Russia. The situation of geopolitical uncertainty of Ukraine is no longer acceptable to Russia. In order to force Ukraine to put an end to its uncertainty and reintegrate into Eurasian and Customs Union Russia resorts to «carrot and stick» policy. Actually this is the way Russia made Belarus reintegrate.

Caught in a complete international isolation, Lukashenko in conditions of political, energy and economic pressure from Russia was forced to agree to all Russian integration projects in order to preserve its own totalitarian regime. The same «Belarusian option» is being applied by the Kremlin to Ukraine.

Caught in international isolation, V. Yanukovich for the sake of preserving his regime will be forced to agree to a Kremlin project of Ukraine reintegration to Russia. The EU policy contributes to it because the EU links the European integration of Ukraine with its internal democratic reforms. In this situation Kyiv will face an insurmountable contradiction between the goals of domestic policy aimed at dismantling the democratic system and building an authoritarian regime and the foreign policy objectives aimed at the European integration. These internal targets tend to cause international isolation of Ukraine from the West. This tendency resulted in postponement of the Association Agreement and free trade zone between Ukraine and the EU and the actual freezing of the Ukraine movement to the EU for an indefinite period.

On the other hand, hesitations of Ukraine between Russia and the EU only reinforce doubt of the EU about sincerity of the Kyiv European aspirations. According to the European politicians, membership in the Common Economic Space is incompatible with the admission of a free trade area with the EU. This situation creates new reintegration ambitions of Moscow providing it an opportunity to act not only by pressure, but also to encourage Ukraine to reintegration. To do this, Russia is trying to hook Ukraine by promises to reduce the price of Russian gas for its accession to the Customs Union, and then, as Putin said, together we will negotiate creation of a Free Trade Area with the EU, but with a much stronger posi-

tion⁸. Yanukovych's attempts to repeat the same Kuchma's policy of balancing between the West and Russia in these fundamentally different geopolitical external and internal political conditions in the second decade of the 21st century has very little chances for success. So the question arose of developing foreign policy that meets these contradictory internal and external realities and provides a range of economic interests of the country.

¹ The EU is not intended to provide Ukraine the membership perspective 02.02.2009 11:11.: <http://minprom.com.ua/page8/news8414.html>.

² Ruble is ready to become the world reserve currency, the world is not. // NEWSru.com : October 3, 2008, 08:05 / http://www.newsru.com/columnists/03oct2008/rubl_print.html.

³ *Yuriev Mikhail*. Mixture of ideocracy and imperial paternalism is natural version of the state system for Russians // *Russian state: yesterday, today, tomorrow*. — P. 176–177.

⁴ *Ibid* — p. 174–175.

⁵ http://azps.ru/polpsy/lib/konflikt_hantington.html; *The Clash of Civilizations?*, by Samuel P. Huntington. Foreign Affairs Summer, 1993.

⁶ Medvedev to Ukraine: don't sit on two chairs and make a choice either in favor of the common economic space or the EU: http://rss.novostimira.com/n_956911.html.

⁷ Are Putin and Medvedev prepared to pressure Yanukovych from two sides? — <http://www.unian.net/news/458001-putin-s-medvedevyim-gotovyatsya-pressovat-yanukovicha-s-dvuh-storon.html>.

⁸ Putin is intended to persuade Yanukovych from close relations with the EU. — 4 April, 08:42. — http://www.utro.ua/ru/politika/putin_nameren_otgovorit_yanukovicha_ot_blizosti_s_es1301895904.

ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІНТЕГРАЦІ

Сьогодні жодна з провідних держав не візьме на себе відповідальність за іншу країну без інтеграційних об'єднувальних важелів, зокрема і країну т.зв. «сірої» зони, що може нести безпосередню загрозу як країні-захисниці, так і її партнерам, з якими вона зв'язана відповідними зобов'язаннями. Єдиний вихід з ситуації, що склалася, тобто ситуації відсутності безпеки, на наш погляд, полягає в активній участі у різноманітних інтеграційних схемах різнопланового спрямування. Нехай це економічна інтеграція чи політична взаємодія, чи гуманітарна взаємодія тощо. До того ж сьогодні, якщо прискіпливо подивимося на співпрацю держав, практично неможливо відокремити економічні від політичних та гуманітарних взаємин. Всі ці складові формують єдиний комплекс цілісного контактування, тобто інтеграції.

Зрозуміло, що ця думка не є новою: ще на початку 1950-х років провідні європейські інтегратори, такі як Пол Спаак, Жан Моне, навіть обережний прем'єр Франції Рене Плевен та багато інших схилилися до думки творення єдиного інтеграційного простору, який би містив як економічну, так і політико-безпекову інтеграцію. Лідери висували цікаві різноманітні об'єднавчі проекти¹, квінтесенція яких витримала десятиліття і врешті виконала певну роль у формуванні сучасного інтеграційного європейського дітища.

Враховуючи те, що проект «Європа»² практично досягнув своїх кордонів, і подальше розширення поза наявні географічні межі загрожує черговим колапсом або провалом запровадженої

інтеграційної моделі, останні інституційні рішення було скеровано на внутрішню концентрацію зусиль виходу з кризи і економічне зростання через посилення важелів впливу першорядного концентричного кола провідних країн ЄС — Німеччини і Франції (оскільки за їх рахунок). Щодо процесів назовні також спостерігаємо зміцнення моделі концентричних кіл — намагання зберегти статус-кво впроваджених диференційних форм співробітництва, що є нижчими (можливо для деяких країн — перехідними) за рівень повноправного членства.

Така схема нині влаштовує як учасників євроінтеграційного процесу, так і провідних світових потуг, оскільки в умовах хиткого балансу світової рівноваги, політичної невизначеності (президентські вибори в США) міжнародна спільнота обирає хоча й крихке, а все ж балансування. Балансування у вищих горизонтальних площинах інерційно призводить до балансування на нижчих її поверхах. Саме у такі періоди необхідне згрупування слабких ланок (держав), концентрація внутрішніх ресурсів кожної, зосередження на власних проблемах, зондування оточення, інакше: поглиблення заради майбутнього розвитку.

І наша країна нині не в стані запропонувати нової інтеграційної моделі: змушена пристосовуватися до існуючих варіантів. Найприйнятнішою з них для сучасної України і апробованою практикою є європейська система безпеки, що уявляється доволі чіткою та прозорою. Спирається на триумвірат провідних європейських структур: ОБСЄ, ЄС (+НАТО) і РЄ. Саме ці регіональні структури продовжують нести тягар неподільності Європи. Однак ситуація, що склалася навколо зазначеного питання, є не такою простою, як здається на перший погляд. І складність ця полягає у першу чергу в амбітних геополітичних інтересах вірогідних гарантів безпеки позostalих поза військовими альянсами країн. Не буде новиною зазначити, що й нині триває протистояння між силовими потугами світу, які намагаються «поділити» вплив на ті країни, що поки перебувають у невизначеному геополітичному стані.

Розглянемо основні моделі безпеки європейського простору. Інтеграційна модель Європейського Союзу містить політичні, економічні й безпекові складові плюс питання збереження європейської ідентичності. Говорити про сформовану модель безпеки ЄС ще зарано, оскільки вона перебуває у процесі

структурного становлення, що запроваджується за рішеннями Лісабонського договору ЄС. Фактично, після делегування Західноєвропейським Союзом (ЗЄС) власних безпекових функцій, з початку 2000-х років відбувається формування і реалізація багатопланової схеми безпекового простору Європейського Союзу. Стрижнем цієї схеми, поза дотичними та опосередковано причетними до безпекових проблем структурами, є у першу чергу Європейська служба зовнішньої діяльності (ЄСЗД, англ. European External Action Service, EEAS), яку очолила баронеса Кетрін Ештон.

Підкреслимо, що ЄСЗД є новим, ще не апробованим у міжнародній дипломатичній практиці механізмом, так би мовити європейським know-how поєднання зовнішньополітичних функцій з оборонними, що в результаті створює багатофункціональний безпековий загал. Основними функціями Служби є практичне впровадження спільної зовнішньої та безпекової політики Євросоюзу, через вже напрацьовану систему двосторонніх відносин між ЄС і третіми країнами, сприяння виробленню уніфікованої (спільної) позиції країн-членів з питань зовнішньої політики ЄС, досягнення високих результатів та впровадження їх на практиці, контроль за дотриманням єдиної позиції та виконанням спільних рішень тощо. Сформульовано принципи, якими керується ЄСЗД, серед яких забезпечення суворої відповідності положенням Лісабонського договору, запобігання дублюванню сфер компетенції та послідовність і узгодженість зовнішньополітичних дій є визначальними. Водночас ЄСЗД надає сприяння президенту Європейської Ради (ЄР), яким було обрано Генріха Ван Ромпея, президенту ЄК (Мануель Жозе Баррозу) та членам ЄС.

ЄСЗД, повномасштабна діяльність якої, як передбачається, розгорнеться у 2014 році, має доволі розгалужену структуру. Керує нею Високий представник ЄС у закордонних справах та безпекової політики – Віце-Президент Європейської Комісії, термін перебування на посаді якого вимірюється терміном повноважень Комісії. Високий представник не тільки керує роботою свого розгалуженого відомства – зовнішньополітичної служби, а й головує на засіданнях Ради міністрів ЄС із зовнішніх зв'язків та у Політико-безпековому комітеті ЄС. Про діяльність Європейської служби зовнішньої діяльності Високий

представник на регулярній основі звітуватиме Раді ЄС та Європейському Парламенту.

Як Віце-Президент ЄК, тобто як член Європейської Комісії, Високий представник наділений правом законодавчої ініціативи та контролю за виконанням законодавчих актів. Штаб ЄСЗД складається з генерального секретаря, його заступників; генеральних директорів та їх заступників, які є відповідальними за розробку стратегії і тактики зовнішньої політики, за охоплення увагою всіх географічних напрямів діяльності ЄСЗД; директорів — головних радників, що не дублюють компетенції заступників генерального секретаря і генеральних директорів; керівники відділів — радників і глав представництв ЄС в інших країнах, які фактично стали посольствами Євросоюзу: на сьогодні налічується 136 представництв Єврокомісії у різних країнах світу.

Не виключено, що представництва невеликих країн ЄС ліквідують власні дипломатичні місії і передадуть їхні повноваження посольствам ЄС. Зазначимо, що розгалужену кількість посольств ЄС можна порівняти хіба що з дипломатичними установами провідних європейських країн. Так, Велика Британія має посольства і консульства у понад 170 країнах світу. В Німеччині — 226 місій за кордоном, серед яких: 145 посольств, 59 генеральних консульств і консульств у столицях інших країн, 12 постійних місій і 10 інших місій. Франція має 149 посольств, 17 представництв і 113 консульських офісів. Для порівняння, Росія утримує 236 закордонних установ, що на сто одиниць перевищує дипломатичну службу ЄС³.

Структура єдиної дипломатичної служби ЄС, як передбачається, налічуватиме близько 7 тисяч осіб, третина з яких працюватиме в Брюсселі у центральному апараті. Однак наведені цифри ще не охоплюють усіх компонентів ЄСЗД. До Європейської служби зовнішньої діяльності, як було заплановано, переведено весь комплекс безпекових структур і підрозділ військового персоналу ЄС, Управління з питань врегулювання криз і планування та підрозділ з питань планування та реагування на надзвичайні ситуації. До кола питань діяльності Високого представника увійшли також функції Європейського оборонного агентства, Супутникового центру ЄС, Військового колежу ЄС, Інституту безпекових досліджень ЄС. Складовою ЄСЗД також стали Ситуаційний центр (SITCEN), який взаємодіє

з президентом Європейської Ради, президентом та членами Єврокомісії. У складі ЄСЗД сформовано юридичну службу, кадровий підрозділ, фінансову установу, аудиторську палату, протокольний відділ, підрозділ, відповідальний за внутрішню безпеку. До того ж функціонуватиме інформаційний центр, комітет зв'язків із громадськістю, які водночас відповідатимуть за формування позитивного іміджу ЄСЗД.

Європейська служба зовнішньої діяльності буде взаємодіяти з відповідними службами інших європейських інституцій, а засади такої співпраці буде закріплено в окремих робочих документах між Високим представником, Радою ЄС, Єврокомісією та Європейським Парламентом.

В основу безпеки ЄС покладено Принцип солідарності та оборонної політики, за яким:

- країни зобов'язані надати допомогу країні-члену ЄС в разі територіального нападу чи катастрофи;
- країни мають укласти спільну оборонну угоду;
- на всі країни розповсюджується процедура посиленого співробітництва, що означає високий рівень інтеграції не менше ніж дев'яти держав.

Серед найістотніших моментів безпекових змін є включення до Лісабонського договору прообразу положення про колективну безпеку. Хоча у новій редакції Договору про ЄС словосполучення «колективна безпека» не закладене, разом з тим вказано, що в разі збройної агресії щодо однієї з країн ЄС інші мають виконати свої зобов'язання з надання їй допомоги і сприяння всіма засобами, що мають у своєму розпорядженні. Отже, Принцип колективної оборони закладений у Договорі про ЄС, стаття 42 якого гласить, що у випадку, якщо держава стане об'єктом збройної агресії, інші члени ЄС зобов'язані надати їй підтримку і допомогу всіма доступними засобами (за ст. 51 Статуту ООН). Таким чином не виключено, що ЄС не повертатиметься до відомої схеми Західноєвропейського Союзу (ЗЄС), який відповідав за безпеку країн Євросоюзу. Нагадаємо, що діяльність ЗЄС була заморожена у 2002 році з тим, щоби зберегти юридичну спроможність європейських країн до колективної оборони поза діяльністю Північноатлантичного Альянсу (НАТО). Підтвердженням цього є розбудова Європейським Союзом оновленої безпекової системи захисту, яка спирається на принцип колективної безпеки, регулятором і реалізатором якої є сучасна Європейська служба

зовнішньої діяльності і безпосередньо її складова — оборонні та безпекові структури.

Позитивні зсуви в цій сфері зазначені оновленою позицією Франції — одного з лідерів європейського ядра, керівництво якої із поверненням до військової складової НАТО активно обстоює посилення власної ролі в Північноатлантичному Альянсі і, як наслідок, запропонувало створити в рамках Європейської політики безпеки і оборони спеціальну групу з метою розвитку співпраці в галузі оборони із шести провідних держав: Франції, Німеччини, Великої Британії, Іспанії, Італії і Польщі. Привертає увагу і те, що на сесії Асамблеї Західноєвропейського Союзу, що відбулася у грудні 2007 року в Парижі, з боку Франції доволі активно лунала думка про включення ядерної компоненти країн-членів ЄС як складової майбутньої оборонної політики. Однак можна констатувати, що ЄС не виробив єдиної позиції щодо протиракетної оборони, ані з інших нагальних питань безпеки, зокрема й Договору про звичайні збройні сили в Європі.

Хоча перша спільна декларація про Європейську політику безпеки і оборони (ЄПБО) була прийнята ще у 1998 році, однак ЄПБО розгорнулася доволі стрімко. В активі ЄС діє понад 18 миротворчих місій у різних регіонах світу: на Балканах, в Африці, на південь від Сахари, на Близькому Сході і в Центральній Азії. Країни-члени ЄС досягли консенсусу в одному питанні, а саме, що спільна політика є необхідною і ЄПБО залишається сферою міжурядового співробітництва. Успіх цієї політики повністю залежить від виконання настанов Лісабонського договору. На країни ЄС очікує скоординована політика і підхід до керування цивільними кризами, оскільки з 18 місій — 14 заходів були не стільки військовими, скільки з урегулювання цивільних (гуманітарних) криз.

Утворення Європейської служби зовнішньої діяльності та концентрація в одних руках зовнішніх функцій ЄС, на думку спостерігачів, має підвищити ефективність участі інтеграційного об'єднання у міжнародних справах, зняти з порядку денного проблему координації дій, подолати неузгодженість у прийнятті відповідних рішень, що запроваджуються спільнотами. І найважливіше, як передбачається, зовнішньоекономічні дії будуть підтримувати зовнішньополітичними акціями, які спиратимуться на можливість здійснення військово-гуманітарних операцій. Водночас зовнішні дії ЄС набудуть цілісний характер,

а ЄС зможе говорити назовні єдиним голосом, посилиться і інформаційна зовнішня складова діяльності Євросоюзу. Недостатність інформування про діяльність ЄС на зовнішній арені вже далася взнаки. Так, доволі інтенсивно ЄС діяв в Афганістані, однак майже ніхто особливо такої діяльності «не помітив». Значні грошові витрати і політична активність не принесли політичних дивідентів.

Іншим позитивом для ЄС із запровадженням Європейської служби зовнішньої діяльності розглядається автономність зовнішніх дій, чому сприяють і домовленості з НАТО, і набутий досвід кризи в Косові та на Балканах. Хоча успіхи ЄС в гуманітарних операціях незначні, однак поступово цю нішу відповідальності європейці можуть перебрати на себе. Важливим моментом є також і закладені в документах положення про структурування співробітництва. Структурування взаємодії дозволить збільшити оборонний потенціал, створювати єдині сили, запускати спільні військово-технічні програми. До того ж така співпраця передбачає виконання певних контрольних функцій. Держави – учасники структурованого співробітництва беруть на себе зобов'язання надавати для спільних потреб спеціально призначені військові підрозділи на термін від 30 до 120 днів. Питання щодо початку конкретних операцій, визначення типу і параметрів місій, постановки завдань врегулювання криз, як і раніше, вирішуються на основі одноголосності.

Комплекс проблем, що стосуються спільної безпеки та оборони, вирішуються європейськими країнами спільними зусиллями з НАТО. Для деяких країн, що входять і в ЄС, і в НАТО, передбачається кореляція узятих на себе зобов'язань у рамках СПБО. Однак проблема врегулювання збройних конфліктів лишається доволі гострою. І Лісабонський договір її фактично не зачіпає, хоча результативність розв'язання збройних протистоянь напряму залежить від того, як ЄС і НАТО домовлятимуться між собою.

Однак світові процеси вносять свої корективи у поточну ситуацію. У відповідь на події в Грузії і намагання Росії форсувати свій проект з урегулювання карабаської проблеми, на нашу думку, Євросоюз реалізував оборонний проект – утворив Європейські сили або Корпус швидкого реагування. Тим не менш, європейці категорично відмовились брати участь у миротворчій операції в Грузії у зв'язку з подіями серпня 2008

року. Якими чинниками мотивувалася їхня відмова? Відповідь на це питання лежить у площині суті і мети Європейських збройних сил, мотивах і характері їх утворення, в ідеї і намірах проведення відповідних операцій у регіонах. Євросили утворені не в межах Західноєвропейського Союзу, а є втіленням нової ідеї застосування сили в обмежених обсягах у центрах напруги. До того ж і перед Грузією країни ЄС не несуть відповідальності за безпеку цієї держави.

Нагадаємо, що ідея утворення відокремлених від НАТО європейських сил була висунута Францією і Німеччиною, до яких приєдналася Велика Британія. При цьому Німеччина, з огляду на низку особливостей її історичного минулого, намагається віддати лідерство в цьому питанні Франції. Франція – ідеолог і лідер військового проекту ЄС – всіляко підкреслювала альтернативну значущість проекту. Європейські сили покликані брати участь у врегулюванні відносин в зонах конфліктів, в яких вже відсутнє збройне протистояння. Тим самим функції європейських сил зведені до виконання миротворчих операцій. У певному сенсі вони стають альтернативою військам ООН. Європейці у першу чергу зацікавлені в забезпеченні порядку в самій Європі, що пов'язано з проблемою просторової відповідальності європейських сил. Однак цьому на заваді стають об'єктивні проблеми, передусім нездатність і неефективність збройних сил європейських держав у розв'язанні локальних конфліктів. До негативних характеристик європейської військової складової додамо низький рівень координації дій військових контингентів, несумісність основних видів бойової техніки, низький рівень технічної і транспортної мобільності військ, відсутність розуміння тактичних завдань, низька ефективність прийнятих командуванням рішень. З'ясувалося, що виробництво озброєнь далеке від досконалості, не має необхідної універсальності, здійснюється за національними стандартами. Фактично Європа не має уніфікованих стандартів з виробництва озброєнь. Європейці з'ясували, що не зважаючи на деякі успіхи у військово-технічній сфері, вони в цілому відстають від ВПК США і неспроможні застосувати нові технології в умовах вузьких національних ринків озброєнь. За оцінкою міністерств оборони Франції і Великої Британії, для успішного розвитку військового виробництва ринки озброєнь мають бути розширені у 2–2,5 разу. Йдеться про головні види

звичайних озброєнь, ринки яких не можуть бути розширені за рахунок третього світу. Тільки об'єднана Європа може надати такий місткий і перспективний ринок.

Однак під час розробки європейської оборонної ініціативи з'ясувалося, що європейці змушені тісно співпрацювати з НАТО і США, оскільки для проведення операцій в окремих регіонах необхідно користуватися розвідувальними можливостями супутників, авіа- і морськими базами, яких не мають європейські держави. Хоча ці задачі ще не настільки актуальні, щоб їх вирішувати сьогодні, однак необхідні принципові перспективні рішення. Розподілення функцій між НАТО і європейськими силами є проблемою ще далеко не розв'язаною. Так чи інакше, на НАТО очікують нові неузгодженості, проблеми прийняття політичних рішень, а також військові проблеми. На думку США, розбудова європейських сил понижує ефективність НАТО і створює зайву проблематичність. До того ж певних ускладнень додає ще і російський фактор, який в утворенні європейських сил грає другорядну роль, однак не враховувати його неможна. На переконання Франції і Німеччини, росіяни мають певний комплекс ворожості щодо НАТО, однак успішно ведуть з ними діалог, зокрема і з проблем безпеки. Не слід не враховувати також і турецький фактор, що обтяжений участю Туреччини в НАТО: ігнорування її бажання на членство в ЄС може принести всім сторонам безліч ускладнень, що вже й сьогодні дається взнаки.

Процес структуризації Європейського Союзу захопив не тільки безпеково-оборонну сферу його діяльності. Економічна криза диктує нові правила поведінки європейських країн інтеграційного простору. Переглядаються питання формування бюджету, видатків, діяльності допомогівих фондів; ускладнюється процедура надання допомоги, змінюється порядок відшкодування, зазнають перетворень і банківські порядки. Так, на засіданні Ради ЄС із загальних питань затверджено проект кошторису Євросоюзу на наступний рік. Міністри узгодили, що обсяги виплат у 2013 році не повинні перевищувати рівень нинішнього року більш ніж на 2,9%. У результаті бюджет Європейського Союзу на 2013 рік становитиме € 132,7 млрд у виплатах (фактичні суми, які можуть бути виплачені) та € 149,78 млрд — у зобов'язаннях (платежі, що можуть бути здійснені протягом кількох фінансових років).

Пріоритетними статтями бюджету є підтримка сталого економічного зростання, політика зближення та політика ЄС у сфері свободи, безпеки й правосуддя. Все зазначене доводить про зосередження європейців на внутрішніх проблемах, спричинених кризою. Рішення Ради ЄС дозволило Кіпру (як головуючій країні) розпочати перемовини з Європарламентом щодо розгляду проекту бюджету в жовтні 2012 року. Міністри ЄС також обговорили пропозицію Європейської Комісії стосовно довготермінової програми фінансування на 2014–2020 рр., план на друге півріччя 2012-го, запропонований Кіпром, що головує в ЄС, та підсумки засідання Європейської Ради 28–29 червня. Нагадаємо, що учасники саміту Євросоюзу 29 червня 2012 року ухвалили заяву, в якій, зокрема, йдеться, що вкрай важливо розірвати порочне коло між банками та державою. Тому Єврокомісія розробила пропозиції щодо створення єдиного контрольного механізму.

Учасники саміту також підтвердили рішучість зробити все необхідне для забезпечення фінансової стабільності єврозони. Зокрема, задля стабілізації ринків держав зони євро планується задіяти всі наявні інструменти, виходячи з конкретних термінів, рекомендацій та зобов'язань цих країн, а також відповідно до Європейського семестру, який зобов'язує всі країни ЄС надавати свої бюджети на розгляд до Єврокомісії, Пакту про Стабільність та Зростання і процедури макроекономічних дисбалансів. Як наголошують лідери ЄС, усі згадані кроки мають бути здійснені виважено, але дуже рішуче. Адже, як зазначається в оприлюдненій на початку серпня доповіді МВФ про транскордонний вплив, ВВП єврозони може скоротитися майже на 5% — якщо поглиблення європейської кризи призведе до істотного скорочення обсягів виробництва у світовій економіці. «З минулого року проблеми європейських країн позначалися на фінансових ринках єврозони, проте поки не позначилися на інших ринках, — відзначається у доповіді МВФ. — Тому ситуація в євзоні вимагає перегляду умов гри: необхідно терміново докласти зусиль до утворення банківського союзу, бюджетної інтеграції, поетапного скорочення бюджетних витрат, а також кредитно-грошового стимулювання⁴. Вливання Європейським Центробанком трильйону євро в банківську систему ЄС і збільшення європейських фондів рятування і резервів Міжнародного валютного фонду допомогли

запобігти стрімкому розширенню кризи⁵. Отже, рішення ЄС і запроваджені заходи підтверджують рішучість намірів Європи виправити ситуацію та забезпечити подальший розвиток. За розрахунками ОЕСР, економіка еврозони скоротиться на 0,1% у поточному році, а у 2013 році зросте на 0,9%. Локомотив регіону – Німеччину – очікує розширення на 1,2% у 2012 році і на 2% у 2013 році. Водночас зазначимо, що хоча стан економік ОЕСР поліпшується, боргова криза еврозони може вийти з-під контролю, оскільки Греції навряд чи вдасться зберегти кредитоспроможність, а іспанські банки потребують рекапіталізації.

Збереженню європейських цінностей загрожує проблема, пов'язана з міграцією і мігрантами. Наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття практично всі країни ЄС приймали іммігрантів. Кількість іноземців, зареєстрованих у 1991 році в ЄС, сягла 13 млн осіб. Нині, за приблизними даними, у Західній Європі налічується близько 30 млн мусульман і їхня чисельність швидко зростає. Імміграційна політика залучення мігрантів була запроваджена для забезпечення економічних потреб європейських держав. Фактично самі європейські уряди узалежили власну економіку від припливу робочої сили з-за кордону. Неврегульованість питання призвела до того, що потоки нелегальних іммігрантів, які на початку 90-х років ХХ ст. набули значних масштабів, загрозували економічній і соціальній стабільності.

Неконтрольована міграція несе загрозові проблеми. Небезпечних ознак набуває таке явище, як ісламізація Європи. Непродумана міграційна політика призвела до зростання кількості мусульман у Франції – понад 8 млн осіб (у 1980-ті роки – 5 млн), будівництва в цій країні близько 3 тисяч мечетей, надходжень значних коштів із Саудівської Аравії на підтримку мусульманського населення. Повідомляється також про 3 млн мусульман і 2 тисячі мечетей у Великій Британії; 7 млн (середина 1990-х років – 4 млн) мусульман у ФРН і понад 2 тисячі мечетей, а також про поширення прозелітизму: щороку майже дві тисячі німців приймають іслам. Мечеті побудовані у Бельгії, Польщі, Норвегії, Фінляндії тощо.

Імміграція спричинила глибокі політичні наслідки – т. зв. феномен взаємного відштовхування, який неможливо заперечити⁶. За кількістю іммігрантів Франція посідає другу

позицію в Європі після Німеччини. За переписом 1999 року чисельність іноземців у Франції складала 3,3 млн, або 5,6% населення, а число іммігрантів – 4,3 млн (7%). Між тим якщо врахувати тих, хто створив нові родини у Франції, то чисельність осіб, причетних до сучасної імміграції, можна оцінити у понад 12 млн осіб.

Для Франції найважливішою метою імміграційної політики була інтеграція іммігрантів у французьке суспільство. Згодом ця мета набуває все більшої актуальності у зв'язку з ісламізацією французького суспільства і загостренням кризи французької ідентичності. Зростає незадоволення французів міграційною політикою влади, поширюється негативне ставлення до ісламу (76% опитуваних громадян). Як наслідок, понад 80% французів вимагають проведення політики відокремлення держави від церкви, оскільки іслам стає домінантною релігією в країні: з 6 млн французьких етнічних мусульман віруючими себе вважають 75%, дотримують посту в Рамадан 70%. На релігійному ґрунті спостерігаються зіткнення з католиками.

Імміграція вже принесла європейським країнам негативні наслідки. Перш за все посилила безробіття, спричинює зниження рівня заробітної плати, ускладнює житлові проблеми, погіршує криміногенну ситуацію, посилює рівень соціальної напруги в країні, загострює проблему дискримінації і погіршення якості шкільної освіти. Імміграція називається серед першорядних причин кризи французької ідентичності. Подібні проблеми міграція принесла і Німеччині. У результаті лідери провідних держав Євросоюзу змушені були визнати колапс запровадженої міграційної політики.

ЄС започаткував і поглибив розробку єдиних критеріїв щодо легальної міграції і запобігання нелегальній міграції, від обмежень імміграційних потоків до прагматичного залучення необхідної кількості мігрантів. Прикладом уніфікованої політики є реалізація плану «Дорожньої карти імміграції»: впровадження спільного для країн ЄС законодавства правил в'їзду і перебування громадян з третіх країн, залучення кваліфікованих спеціалістів, сезонних робітників, уведення квоти робітників-іноземців для кожної країни. Таким чином, імміграція залишається бажаною, однак розглядається як певний амортизатор на випадок кризи й безробіття, оскільки в умовах

несприятливої економічної ситуації іммігранти звільняються першими.

Європейська модель безпеки регіону не зосереджується тільки на безпекових схемах Європейського Союзу. Вона передбачає і містить широку діяльність регіональної безпекової структури – Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), головним інструментом якої є раннє попередження і запобігання конфліктам, врегулювання криз і постконфліктне відновлення. Хоча ця структура не має формального правового статусу, однак усі її рішення є політично зобов'язуючими. Місії (зокрема і польові), представництва і представники ОБСЄ – понад 4 тис. осіб у 19 конфліктних точках Європи, Кавказу і Центральної Азії – допомагають утримувати європейський баланс у стані стабільності, стримувати амбіції, проводити вибори, захищати права людини⁷.

Події останнього десятиліття продемонстрували вразливість європейської інтеграційної єдності. На тлі європейських негараздів, контрастуючи з іншими міжнародними інститутами, Рада Європи як одна з важливих ланок європейської єдності і стабільності, виявила стійкість і утвердила себе складовою системи регіональної безпеки. РЄ розроблено чимало програм сприяння демократичним і правовим реформам у країнах Центральної і Східної Європи. Рада Європи – це інституція, яка опікується передусім захистом прав людини. Набувши членства в цій організації, Україна зобов'язалася стати на захист демократичних цінностей. Отже, механізм європейської безпеки був би неповним без діяльності регіональної структури – Ради Європи. Водночас, зазначимо, що нинішня обмеженість питань, що перебувають під патронатом РЄ, залишають за цією організацією широке поле дій для створення системи адаптування до глобалізаційних явищ сучасності через механізм захисту прав людини. Вже сьогодні спостерігаємо розгортання процесу спільного вироблення рішень Ради Європи і ЄС, взаємопроникнення у правові норми одне одного, взаємопов'язані кроки Ради Європи, ОБСЄ і ЄС. Таким чином модель тріумвірату провідних європейських структур діє на користь стабільності і безпеки Європейського регіону.

¹ Див.: Чекаленко Л.Д. Україна в європейських структурах безпеки і співробітництва // Україна в Європі: контекст міжнародних відносин / за ред. А.І. Кудряченка — К.: Фенікс, 2011. — С. 534–550.

² Тобто ЄС.

³ Європа обзаветься своїм МИДом // Коммерсантъ. — 2010. — 28 квіт.

⁴ Ухвалено проект бюджету ЄС на 2013 рік // Євробюлетень. — 2012. — № 8, серпень–вересень. — С. 4.

⁵ Європа — тормоз мировой экономики, — ОЭСР. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://economics.lb.ua/world/2012/05/22/152407_evropa_tormoz_mirovoy_ekonomiki_.html/. — 22 мая 2012.

⁶ Див.: Чекаленко Людмила, Васильєва Марія. Виклики міграції: досвід Європи // Зовнішні справи. — 2012. — № 1. — С. 44–48.

⁷ Див.: Ціватий В., Чекаленко Л. Головування України: завдання визначено, шляхи окреслено // Зовнішні справи. — 2012. — № 7. — С. 6–9; Чекаленко Л. ОБСЄ: українське головування. — К.: «LAT&K», 2012. — 78 с.

Анотація. Стаття присвячена питанням безпеки Європейського континенту, безпековим моделям сучасної Європи (ЄС, ОБСЄ, РЕ).

Ключові слова: безпека, оборона, зовнішня політика, криза, інтеграція.

Аннотация. Статья посвящена вопросам безопасности Европейского континента, моделям безопасности (ЕС, ОБСЕ, СЕ).

Ключевые слова: безопасность, оборона, кризисы, интеграция.

Summary. The security problem of Europe is discussed in the paper, models of security of such unions and organizations as EU, OSCE, CE.

Key words: security, defense, crises, integration.

УДК 332.14-4.01

Liudmyla CHEKALENKO,

*PhD (Politics), Professor,
Diplomatic Academy of Ukraine
under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine;*

Olha BUDKO,

*PhD-student,
Diplomatic Academy of Ukraine
under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*

EUROPEAN SECURITY THROUGH A PRISM OF INTEGRATION

Today, none of the leading states shall take any responsibility for another country without having relevant levers of integration and uniting. The same also refers to a so-called «grey zone» country, which could bring a direct threat both to its supporter or defender, and to the partners of the defender that the latter is connected to by having certain responsibilities. The only way out of this situation, meaning the situation of no security, as the authors see it, is to participate as much and active as possible in various integration schemes and concepts of vast activity spectrum. That is economic integration, political interaction, humanitarian co-operation etc. On top of that, if we today look scrupulously at the co-operation between the states, it is practically impossible to separate economic from political or humanitarian. All these compounds form a unified complex of integral engagement that is integration.

It is understood that this idea is not brand new: at the beginning of 1950's Europe's leading integrators, such as Paul Spaak, Jean Monnet, even France's cautious prime-minister Rene Pleven, as well as a lot of others leaned towards an idea to create a common integration space, which would include economic as well as political and security integration. The leaders suggested various

and rather interesting integration projects¹, whose quintessence survived through the decades and, at the end, played a certain role in forming Europe's modern integration brainchild.

Taking into account that the «project Europe» (or the European Union) has practically reached its limits, and its further enlargement beyond the geographic borders threatens to end with another collapse or a failure of the implemented integration model, the latest institutional decisions were aimed at a) concentrating the inner efforts in order to get out of crisis, and b) further economic growth by strengthening the influence levers of the EU's leading first concentric circle states — Germany and France (as they are paying the bill). As for the outer processes, the strengthening of the concentric circles scheme could also be observed — an attempt to preserve the status quo of the implemented differential forms of co-operation that are of a lower rank than the full membership (but for some countries could be of transitional character).

This scheme now is acceptable and convenient for both the integration process participants and the world's superpowers. In world's current conditions of political uncertainty (presidential elections in the US) and frail balance, the international community chooses to teeter on the brink even though it is rather fragile. The brink-teetering on higher horizontal levels causes, by inertia, a balancing on edge process on its lower floors. This is the time when a unity of the weaker links (states) is highly desirable, as well as concentration of their inner resources and attention to their own problems, monitoring the environment or, in other words, recession for the benefit of future growth.

And our country, now unable to suggest a new integration scheme, is forced to adjust itself depending on the existing options. In current circumstances the most acceptable for Ukraine is the already tested European security system which is seen as rather clear and transparent. It is based on the triumvirate of Europe's leading structures: OSCE, EU (+NATO) and the Council of Europe. That is them, who keep carrying Europe's indiscernibility. But, the complex of circumstances surrounding this issue today is not that simple as it seems from a first glance. The complexity of the case derives, in the first place, from the ambitious geopolitical interests of potential security guarantors for the countries that are not yet members to any military alliance. It is not a novelty to say that the competition for influence over the countries with an undefined geopolitical status continues among the world's leading powers.

Let us look at basic European security models. The EU integration model contains political, economic and security components as well as the issue of preserving the European identity. It is yet ahead of time to say that the EU security model is formed, as it remains in the process of structural establishment under implementation of the Lisbon Treaty. In fact, since the beginning of 2000's, after the security functions were taken from the Western European Union, a multidimensional scheme of the European Union security area is being formed and implemented. Beyond the structures that are relevant and indirectly address security issues, the core of this scheme in the first place is constituted by the led by baroness Catherine Ashton European External Action Service (EEAS).

It should be underlined, that the EEAS is a new and not yet tested by the international diplomatic practice mechanism, a so-called European know-how of joining the foreign policy and defense functions, which, as a result, creates the multifunctional security pool. The main functions of the EEAS are: conducting the EU's common foreign and security policy through the already established and tested system of bilateral relations between the EU and other states; assisting in the development of the coordinated position of the EU member states; supporting the achieved progress and its practical implementation; monitoring the adherence of the member states to the coordinated position and fulfillment of the joint commitments. Among the guiding principles for the EEAS the constitutive are the strict adherence to the Lisbon Treaty provisions, avoiding the functional duplication, ensuring consistency and coordination between the different areas of external action. At the same time, the EEAS assists the President of the European Council (EC), currently Herman van Rompuy, the President of the European Commission (Manuel Jose Barroso) and the EU members.

EEAS, whose full-fledged activity is expected to commence in 2014, has a rather far-flung structure. It is administered by the EU High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy — Vice-president of the European Commission whose mandate is set according to the length of the European Commission mandate. The High Representative not only administers and supervises the functioning of the multidivisional EEAS, but also chairs the meetings of the EU Council of Foreign Affairs Ministers and those of the Political and Security Committee. The High

Representative regularly reports on the EEAS activity to the EU Council and the European Parliament.

Being a Vice-president of the European Commission, which is a member of the European Commission, the High Representative also possesses the right to initiate laws as well as to control their implementation. The EEAS headquarters is managed by an Executive Secretary-General, who is assisted by two deputies. The organisation chart of the headquarters includes the directors-general and their deputies responsible for developing the external policy strategies and tactical steps and covering all the geographical areas where the EEAS operates; directors (minister-counsellors) whose functions do not duplicate those of the deputies to the Secretary-General or those of the directors-general; heads of subdivisions (counsellors) and heads of 136 EU delegations to other countries, that could basically be considered as the EU embassies abroad.

It is entirely possible that the small EU countries close down their diplomatic mission abroad and transfer their functions to the EU embassies. It should be mentioned, that the EU's broad diplomatic presence can be compared to that of the leading European states. The Embassies and consulates of the Great Britain function in more than 170 countries. Germany has 226 missions abroad, of those 145 are embassies, 59 general consulates and consulates, 12 permanent missions and 10 other missions. France has 149 embassies, 17 representative offices and 113 consular offices. For comparison, the Russian Federation has 236 diplomatic missions abroad, thus exceeding the EU diplomatic service by a hundred².

The structure of a common European diplomatic service is set to include around 7 000 staff, one third of whom would work in Brussels headquarters. But, the mentioned numbers do not cover all the EEAS components. According to the plan the EEAS covers the whole complex of security structures and the EU's Military Staff (EUMS), Crisis Management and Planning Directorate (CMPD) and Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). The scope of the High Representative activity also includes the functions of European defense agency, EU satellite centre, European Security and Defense College, the EU Institute for Security Studies. The EU Situation Centre (SITCEN) that co-operates with the President of the European Council, the President and members of the European Commission has also become part of the EEAS structure. Established also were a legal department, staff, financial, internal

audit, protocol and internal security subdivisions, as well as the information and communication centre.

The EEAS shall benefit from co-operation with the relevant services of other European institutions according to the principles set by the working papers concluded between the High Representative and the EU council, the European Commission and the European Parliament.

The EU security is based on a principle of solidarity and defense policy according to which:

- the countries are obliged to sent assistance to an EU member in case of an invasion or a disaster;
- the countries have to conclude a common defense treaty;
- the countries interact according to the procedure of enhanced co-operation which means deep integration of at least nine of them.

Among the most substantial amendments to the security scheme there is inclusion of provisions for the collective security prototype to the Lisbon Treaty. Even though the words collective security were not mentioned in the amended text of the EU treaty, it was stated that, in case of a military aggression towards an EU member state the others have to fulfil their commitments and to help and support it by all the means they possess Thus, as this is mentioned in the article 42 of the Treaty, the collective security principle is part of the EU treaty (according to the article 51 of the UN Charter). Therefore it is very likely that the EU is not planning to go back to the Western European Union (WEU) well-known scheme, when the Union was responsible for the members' security. One should remember that the WEU activity was frozen so that European countries could preserve their legal authority for the collective security beyond the NATO scope. This is proved by the further development of the renovated security and protection system, which is based on a collective security principle, and regulated and implemented by the modern EEAS, in particular by its defence and security structures.

Positive amendments in this sphere were marked by the reestablished position of France being one of the Core of Europe leaders, whose leadership, since rejoining NATO, is actively promoting France's importance in the Alliance and suggested to create a special six-member group within the ESDP (namely, France, Germany, The UK, Spain, Italy and Poland) in order to co-operate in the sphere of defense. Meeting with the other WEU

members in 2007 France also expressed an idea to include the nuclear component as a part of the future common defense policy. But, it should be mentioned, that the EU did not elaborate a common policy neither for the countermissile defense, nor for other acute security issues, including those of the Treaty on Conventional Armed Forces in Europe.

Even though the first joint declaration on the European Security and Defense Policy (ESDP) was adopted only in 1998, the ESDP itself was unfolding quite quickly. The EU has around 18 missions in various parts of the world: the Balkans, the sub-Saharan Africa, the Middle East, the Central Asia. The EU member states have reached a consensus on the issue of the common policy necessity, and the ESDP remains to be a sphere of intergovernmental cooperation. The success of this policy fully depends upon fulfillment of the Lisbon Treaty provisions. Co-ordinated policy and approach towards managing the civic crises is expected from the EU, as of 18 missions 14 were not as much settling a military confrontation as regulating civic (humanitarian) crises.

The establishment of the EEAS and concentration of the EU's external functions in one pair of hands should, according to experts, enable this international organization to participate more effectively in international affairs, as well as to ensure the co-ordination and overcome the incoherence when making decisions that are to be implemented by communities. And the most important, as is seen, the external economic activity would be assisted by the external policy and supported by the capability to conduct military and humanitarian operations. At the same time, the EU's activity would become systemic, the Union would start speaking out with one voice, and the information component of the Union's activity would be strengthened. The lack of information about the EU external activity has already been observed, as hardly anyone had noticed the Union's intensive activity in Afghanistan, where significant financing and political activity have not brought any political dividends.

Another benefit of introducing the EEAS is the autonomy in the external activity also supported both by the arrangements with NATO and by the experience gained in the Kosovo crisis and on the Balkans. Even though the EU's success in peacekeeping operations is not significant, the Europeans could continue with this responsibility. An important issue constitute the provisions for the structured co-operation, which would enable to increase the

defense potential, create the common forces and start joint military and technical programmers. It also stipulates for certain monitoring and control functions as well as an obligation to contribute, for a period from 30 up to 120 days, special military troops for the common purposes (with the mandate and other details to be defined unanimously).

The complex of the common security and defense tasks is being solved by co-operation of the EU members with NATO. For those countries that are members of both, the NATO and the EU, a correlation of commitments within the ESDP is stipulated. But the issue of military conflicts resolution remains rather acute, and the Lisbon Treaty de facto does not touch upon it, even though the effectiveness of those conflicts resolution is directly dependent on the results of the arrangements made between the EU and the NATO.

But the global processes have their impact on the current situation. The authors think that a response to the events in Georgia and Russia's attempt to promote its mechanism for settling the Nagorno-Karabakh issue, was the EU's defense project – the establishment of the European Rapid Reaction Force (ERRF). Still, the European refused to get involved in Georgia in 2008, mainly because of the purpose and idea of the European military force, created not within the WEU, but for implementation of a new idea – to deploy limited forces in the hot spots. Also, the EU members do not bear any responsibility for Georgia's security and are interested in European security in the first place.

As is known, the idea to establish the separated from NATO European Forces was suggested by France and Germany, later joined by the Great Britain. The European Forces are created to be deployed in the hot spots where the fire has been ceased already, and therefore mainly have the peacekeeping functions. Up to a certain point they are an alternative to the UN peacekeeping troops. The Europeans are interested in security in Europe in the first place, but then this is connected to the area of responsibility of the European troops. The problems that arise are inability and ineffectiveness to resolve local conflicts, low co-ordination level, technical incompatibility, low mobility, inability to comprehend the tactical goals, low effectiveness of the commands etc. Also, the weapons production is not universal, is conducted according to the national standards. In fact Europe does not have unified weapon production standards. The Europeans, notwithstanding certain

technologic success, are, in general, is behind the American military development and are not able to use the modern technologies in the limited national markets. According to the assessment done by the French and British Defense ministries, for the successful development of the weapon production sector the conventional weapons market should be increased at least twice (2–2,5 times), and only the united Europe could do this.

When drafting the European defense initiative it was realized, that Europeans have to co-operate with the US and NATO as for deploying missions in some regions it is necessary to use the satellite networks, airbases and sea bases that are not in the possession of the EU member states. Even though these tasks are not acute at the moment, the principle decisions have to be made. The functional division between the NATO and the European Forces is a problem not yet resolved. One way or the other, NATO will face the lack of agreement, the problems of the political decisions and military issues. The US considers that the European Forces make the NATO effectiveness lower. And there is a Russian factor on top of that, even though it is of secondary character. France and Germany consider Russia to be hostile to NATO. Turkey with its unsatisfied EU aspirations could also bring complications, some of which could already be observed today.

The process of the EU structurization has touched not only upon its security and defense spheres. The economic crisis forces to change the rules of behavior for the European countries. The issues of budget, expenses, assistance funds are reconsidered; the procedure of assistance if more formalized, the reimbursement algorithm is changed, the banking regulations are being amended. When adopting the EU budget for 2013, the Ministers agreed that the handouts should not exceed the 2012 level for over 2,9%. As a result, the EU's budget stipulates € 132,7 billion handouts in 2013 and € 149,78 billion in obligations, which could be paid within several financial years.

The priorities are the sustainable economic development, the rapprochement policy, and the EU policy in the areas of freedom, security and justice. This all proves that Europe is concentrated on its internal problems, caused by the crisis. The Ministers have also discussed the proposal of the European Commission on establishing the long-term financing programmer for 2014–2020. As is remembered, on 29 June 2012 the EU Summit participants

adopted the Joint statement, which stipulates the necessity to break the vicious circle of the banks and the state. This is why the European Commission elaborated the proposal for creating a single control mechanism.

The summit participants also reiterated their readiness to provide for the financial stability of the Euro zone. In particular, for stabilizing the financial markets in Euro zone it is planned to use all the available tools according to the specified recommendations and timing, and the commitments of the countries, as well as in adherence to the European Semester (which obliges every EU member to present its budget to the European Commission for consideration), the Stability and Growth Pact and the macroeconomic imbalance procedure. These steps have to be taken in balanced but decisive manner, as the EU leaders say. The crisis has been slowed down by inputting € 1.000 billion in the EU banking system and enhancing the European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM) and the IMF reserves.³ Thus, the EU's decisions prove that Europe aims at correcting the situation and ensure further development. The OECD calculations show that the euro zone economy drops by 0,1% in 2012 but the will grow by 0.9% in 2013. Germany's grows is expected to amount 1,2% in 2012 and 2% in 2013. Though the economic situation in Europe is recovering, the debt crisis could run beyond control again as Greece is unlikely to preserve its credibility and Spanish banks have to be recapitalized.

Preservation of the European values is threatened by the migration issue. At the end of 1980's – beginning of 1990's immigrants were accepted practically in all the EU countries. In 1991 the number of registered immigrants in EU had reached 13 mln people. Now, according to a recent assessment there are around 30 mln Muslims living in the Western European countries, and this number continues to grow. The policy of involving the immigrants was introduced in order to protect economic interests of the European states. In fact, the European governments themselves forced their economies to become dependent on the labor migration inflows. The lack of regulation in this sphere has posed European economy and social stability under threat as the number of labour immigrants drastically increased at the beginning of 1990's.

Uncontrolled migration is a threat. The phenomenon of islamization is becoming a negative trend. Premature migration policy has brought to an increase in numbers of Muslims in

France — now exceed 8 mln (in 1980's — around 5 mln), building over 3.000 mosques in this country and money inflows from Saudi Arabia aimed at supporting the Muslim community. The Great Britain has around 3 mln Muslims and 2.000 functioning mosques, Germany — 7 mln Muslims (compared to 4 mln in 1990's) and 2.000 mosques. In Germany almost 2.000 people convert to Islam each year. Mosques function in Belgium, Poland, Norway, Finland etc.

Immigration caused deep political consequences — a so-called phenomenon of a mutual push-off, which remains undeniable.⁴ France is ranked second after Germany according to the immigration numbers. According to the 1999 census the number of foreigners in France was 3,3 mln or 5,6%, and the number of immigrants — 4,3 mln (7%). And if to include those who have started a new family in France, the number of people connected to the current immigration could exceed 12 mln.

The most important goal for France's immigration policy was to integrate the immigrants into the French community. Soon, reaching this goal becomes more acute as the islamization of France continues and the French identity crisis deepens. The frustration of the French with the Government's migration policy grows as is the negative attitude towards Islam (76% of those surveyed). As a result, over 80% of the French demand the separation of the State and the Church as Islam is becoming the dominant religion in the country: 75% of the 6 mln French Muslim community name themselves committed and 70% fast during the Ramadan. There also were clashes observed between the Catholic and Muslim communities.

Immigration has already brought its negative impact to the European countries. On the first place, there is the unemployment increase, which causes decrease of salaries, deepens the housing estate issue, worsens the crime and increases social tensions, as well as deepens the issues of discrimination and low quality school education. Immigration is named among the first rank purposes for the French identity crisis. Germany experiences similar problems through immigration. As a result, the leaders of the EU states had to admit the collapse of the implemented immigration policy.

The EU has developed and continues to implement the common criteria both for legal migration and for preventing the illegal. Those criteria vary from limiting the immigration flows to

pragmatic involvement of labor migrants according to the country's needs. An example of a unified policy is the immigration road map: implementing the common for all the EU countries migration and stay rules for citizens of other countries, introducing common rules for immigration of the highly qualified professionals and seasonal workers, as well as setting the labor immigration quotas for each EU country. This way immigration is perceived as desirable but remains to be a kind of a shock-absorber as in case of an economic crisis and unemployment increase the immigrants get fired first.

The European model of regional security is not focused solely on the EU security schemes. It stipulates for and includes the full-fledged activity of a regional security organization – the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) with its main instruments of early warning and conflict prevention, crisis management and postconflict recovery. Even though this structure does not have a formalized legal status, the decisions it approves are politically binding. The OSCE subdivisions, field missions, centers and representative offices employ over 4.000 staff in 19 hot spots in Europe, Caucasus and Central Asia and help to preserve stability in Europe, balance ambitions, conduct elections and protect human rights⁵.

The events of the last decade have shown the vulnerability of Europe's unity in integration. On a background of troubles in Europe, as a contrast to other international institutions, being one of important elements of Europe's unity and stability the Council of Europe showed its stamina and established itself as a regional security element. The CoE has developed a number of projects aimed to promote democracy and judicial reforms in Eastern and Southern Europe countries. It is a body that takes care of human rights protection, in the first place. After becoming a CoE member, Ukraine promised to stand for the democracy values.

That is, Europe's security mechanism would not be complete without a regional structure – the Council of Europe. At the same time it should be mentioned, that the limits currently put on the issues that remain within the scope of the CoE authority leave this body with a wide area for its activity in order to create a system for adaptation to the globalization processes of today through the mechanisms of human rights protection. Already today we observe that the process of joint decision making is unfolding between the CoE and the EU with their legislation being cross-referenced, as

well as the growing trend for mutually interdependent steps of the CoE, the OSCE and the EU. That is how the triumvirate of Europe's leading structures works towards ensuring stability and security of this region.

¹ Див.: Л.Д.Чекаленко. Україна в європейських структурах безпеки і співробітництва / Україна в Європі: контекст міжнародних відносин / за ред. д.і.н., проф. Кудряченка А..І.— К.: Фенікс, 2011. — С. 534 — 550.

² Европа обзаведется своим МИДом // Газета «Коммерсантъ». — 2010. — 28 квіт.

³ Европа — тормоз мировой экономики, — ОЭСР. — Режим доступу: http://economics.lb.ua/world/2012/05/22/152407_evropa_tormoz_mirovoy_ekonomiki_.html/ 22 мая 2012.

⁴ Див.: Людмила Чекаленко, Марія Васильєва. Виклики міграції: досвід Європи // Зовнішні справи. — 2012. — №1. — С. 44—48.

⁵ Див.: В.Ціватий, Л.Чекаленко. Головування України: завдання визначено, шляхи окреслено // Зовнішні справи. — 2012. — № 7. — С. 6—9; Л.Чекаленко. ОБСЄ: українське головування / К.: «LAT&K», 2012. — 78 с.

Володимир СЕРГІЙЧУК,

*голова Міжнародної громадської організації
Платформа «Діалог Євразії», професор Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

УКРАЇНСЬКЕ ЄВРАЗІЙСТВО ЯК ЧИННИК ПОРОЗУМІННЯ МІЖ НАРОДАМИ

Наприкінці ХХ століття, яке принесло світовій цивілізації величезний поступ у розвитку науково-технічного прогресу, стало зрозумілим, що політики не завжди спроможні зупинити ескалацію напружень у багатьох регіонах планети, що призводить до кровопролиття, принижень людської гідності. А протести проти насилля виливаються в нові форми захисту своїх прав, що породжує тероризм, а відтак – численні жертви невинно убієнних. Україну поки минули між-етнічні конфлікти, але Кавказ горить, нестабільна ситуація в Таджикистані. Тому народи поставили питання перед своїми інтелектуалами: що робити, тим паче, що почали поширюватися теорії про зіткнення цивілізацій?

Якщо до розпаду СРСР існувала ідея зіткнення між Сходом і Заходом, або між країнами НАТО й Варшавського договору, то відтепер створюються нові ворожі фронти й готуються зіткнення між цивілізаціями, засновані на релігійних і культурних відмінностях. І таким чином створюється новий фундамент для продовження панування домінуючого блоку.

Видатний турецький мислитель Фетхуллах Гюлен виступив із пропозицією протиставити конфліктові цивілізацій терпимість, яка повинна стати невід'ємною частиною кожного з нас, цінністю, яка надає нашим помислам особливого відтінку. Сьогодні, наголошував він, потрібно активізуватися задля створення у нашому суспільстві «Платформи толерантності». Своєю чергою діяльність, спрямована на поширення толерантності, має

винагороджуватись, адже передусім ми повинні керуватися почуттям терпимості. Бо наше суспільство нині й справді перебуває на порозі кардинальних змін, пов'язаних із процесами глобалізації, і ми говоримо про важливість діалогу з іншими країнами, забуваючи про те, що діалог повинен починатися усередині суспільства.

У цьому контексті вияв толерантності повинен неодмінно заохочуватися. Варто різними способами, зокрема через засоби масової інформації, поширювати такі поняття, як демократія, мирне співіснування, діалог, толерантність і благотерпимість. Кожен, як індивід і член суспільства, має визначені зобов'язання у справі поширення цих понять і надання можливості всім людям скористатися ними.

Бо в країнах, де немає терпимості, у суспільствах, де немає толерантного ставлення між людьми, не може з'явитися колективна свідомість і однодумність.

У подібних країнах будь-яка, навіть незначна вільна думка стикається з протиборством, усе заплутується в павутинні взаємних протиріч, аргументів і контраргументів. Зусилля мислителів тут не мають результатів. У такій країні здорове мислення в принципі неможливе, а свобода віросповідання – не більш ніж утопія, здійснення якої однаково не гарантує того, що люди зможуть жити за своїм вибором: вірити, у що хочуть, і керуватися своїм релігійним переконанням. Більше того, утвердження в подібній країні правової держави неможливе за визначенням, навіть якщо вона формально присутня, то це однак не більш ніж міраж, оманна ілюзія.

За відсутності толерантності й терпимості не може бути й об'єктивних засобів масової інформації, що несуть людям добро й світло, а також глибокої наукової думки й здорової масової культури.

Видатний письменник Чингіз Айтматов одним з перших відчув ці проблеми – він родом з СРСР, де превалювала російська чи слов'янська ідеологія, до того ж він мусульманин, син киргизького народу. Під час нашої розмови 2003 року в Бішкеку він сказав: «...постало питання, чи можемо ми, киргизи, жити окремо, розв'язати проблеми самотужки, отримавши незалежність. Ті самі проблеми у казахів, інших наших сусідів, українців, грузинів»...

І саме у взаємозбагаченні й мирному діалозі про наявні проблеми сучасності, коли беруться до уваги мудрі настанови та-

джика Мевлямі, українця Сковороди і турка Гюлена, можна сподіватися на успіх діалогу, тоді вірменин зрозуміє азербайджанця, грек – турка, росіянин – грузина...

Тому постало питання: відпрацювати концепцію порозуміння, щоб не було крові, аби в нинішніх умовах глобалізації цивілізаційний діалог міг стати першочерговим завданням, оскільки виникає необхідність розвивати традиції різних суспільств жити разом, збагачуючись численними національними культурами. У цьому контексті важливе значення набуває вміння й бажання зрозуміти минуле кожного народу.

Тому в Стамбулі, де в кожному камені, як кажуть, присутня історія багатьох націй і перехрещуються цивілізаційні процеси сучасності – а Чингіз Айтматов там часто бував – народилася ідея започаткувати діалог між культурами і релігіями. Таким чином, саме в цьому аспекті створення Міжнародної громадської організації Платформа «Діалог Євразії» стало викликом інтелектуалам сучасності.

До цієї справи долучилися азербайджанець Анар, казах Олжас Сулейменов, українець Павло Загребельний, росіянин Ростислав Рибakov, турок Ільбер Ортайли, грузинка Гіулі Аласанія, молдаванин Борис Маріан... Вони зібралися у вересні 1998 року на берегах Босфору, і всі без винятку погодилися з тим, що найголовніша проблема полягає у відсутності діалогу. Тож обговорювали питання діалогу, конкретні кроки, які необхідно зробити для того, аби краще пізнати й зрозуміти один одного, сприяти миру й порозумінню на Землі. Результатом зустрічі стало прийняття двох важливих ухвал:

1. Для позитивного вирішення проблеми необхідно налагоджувати діалогові мости, насамперед через друкований орган, який стане «голосом і диханням Євразії». Представники інтелігенції мають зустрічатися на шпальтах цього журналу.

2. Щороку організовувати зустрічі інтелектуалів в рамках різних нарад і конференцій.

Штаб-квартира Платформи «ДЄ» залишився в Стамбулі, а цей неурядовий рух охопив такі держави, як Азербайджан, Білорусь, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Монголія, Росія, Таджикистан, Туреччина, Туркменістан, Україна. Декілька країн вже готують заявки для вступу до «Платформи», зокрема Індія, Китай, Латвія, Литва.

Покійний уже Чингіз Айтматов, який був першим головою Платформи, знайшов дуже вдалу і промовисту формулу, яка до-

помагає охарактеризувати її діяльність: «...місія євразійського самопізнання». Місія, яка допоможе зберегти культурну і духовну вагомість Людини в тривкому, глобалізованому світі, коли вже на часі питання виживання цивілізації. Війни, конфлікти на національному і релігійному ґрунті, нетерпимість до звичаїв іншого, занепад моралі, проблеми наркоманії, алкоголізму; сотні мільйонів людей в світі знаходяться за межею бідності... Все це проблеми, які постали не сьогодні, але їх треба розв'язувати нам»...

Українці разом з представниками інтелектуальної еліти 13 країн Європи й Азії прагнуть поглиблювати порозуміння між народами, толерантно ставитись до традицій і звичаїв кожного, добиватися в цьому напрямі взаємодії різних релігій і культур. Втіленням цих основоположних засад стали міжнародні конференції, круглі столи, виставки, що відбулися за участі письменників, науковців, парламентаріїв у Туреччині, Російській Федерації, Казахстані, Киргизії, Україні та інших країнах, що об'єднуються під егідою «Платформи».

Український національний комітет Платформи «Діалог Євразії» завжди брав активну участь у всіх її заходах, що й знайшло вираження в обранні представника нашої країни головою цієї міжнародної громадської організації на дворічний термін. Відтепер з'явилися нові можливості для утвердження провідної ролі нашої делегації в діяльності «Платформи», що може впливати також і на створення позитивного іміджу України на міжнародній арені. Зокрема, це може проявлятися в проведенні в Україні міжнародних форумів, на яких розглядатимуться актуальні проблеми відносин у сучасному світі, насамперед на Євразійському континенті, де наша держава здатна взяти на себе місію поглиблення діалогу між народами і культурами.

Перспективним, між іншим, було б заснувати в Україні своєрідний гуманітарний Давос, який привернув би увагу не лише євразійських інтелектуалів, а й представників національних еліт з усіх континентів. Якщо наша влада нарешті зрозуміє важливості подібної акції і підтримає її зі свого боку, представники нашої інтелектуальної й бізнесової еліти зможуть, глибоко переконаний, скористатися можливістю в черговий раз засвідчити перед усім світом, що ми спроможні бути посередником у діалозі між цивілізаціями.

Бо коли на нашій землі знаходять порозуміння між собою представники більше сотні різних етносів і народностей, вирі-

шуючи всі суперечки мирним шляхом, то вони зможуть довірити нам розв'язання своїх проблем і за межами України. Тим паче, що перші звернення такого плану до керівництва «Платформи» вже є: представники вірменської діаспори в Україні пропонують, аби саме ця міжнародна громадська організація виступила ініціатором діалогу інтелектуалів Вірменії і Туреччини щодо обговорення спільних трагічних сторінок минулого.

З іншого боку, представники нашого молодіжного крила від України готові запропонувати діалог порозуміння між Вірменією і Азербайджаном у справі Нагірного Карабаху.

Переконаний у головному: українство, котре тисячоліттями творилося в євразійських вимірах, за нинішньої ситуації таки зможе показати себе об'єднувальним чинником у міжцивілізаційному контакті через Платформу «Діалог Євразії».

Треба відзначити, що найвище керівництво більшості держав, представники яких були серед ініціаторів створення Платформи «Діалог Євразії», відчують необхідність гуманітарного діалогу, в якому головну роль відіграє духовна еліта націй. Як правило, глава держави, якщо наші Загальні збори відбуваються в її столиці, відвідує їх, виступає з привітальним словом. Так було, скажімо, в Бішкеку, в Астані – там Президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв зустрівся з членами «Платформи» навіть спільно з Президентом Туреччини Абдуллою Гюлем, який саме прибув з візитом до цієї країни. За нашої участі вони відкрили Академію тюркського світу... Михайло Фрадков як прем'єр-міністр Росії на той час, відкривав Форум у Москві. В Туреччині виступав на відкритті Молодіжного форуму Платформи «ДЄ» в Анталії спікер Парламенту.

В Україні ж досі влада з якоюсь осторогою ставилася до нашої організації. Мабуть, через оте дугінське євразійство, хоч до нього ми не маємо жодного відношення. Коли 2007 року Форум Платформи «ДЄ» проходив у Києві, я як голова її Українського національного комітету завчасно звернувся до Секретаріату Президента, особисто в кабінеті на Банковій просив, аби принаймні надійшло привітання від перших осіб держави, бо ж збирається інтелектуальна еліта багатьох країн. Але вийшло, як завжди... Не направили навіть привітання. Щоправда, прийшов рядовий чиновник Секретаріату, котрий, побувши на відкритті Форуму, де виголошували привітання від перших осіб багатьох держав, вражений побаченим і почутим каже: «Це треба було не тільки привітання, а щоб наш Президент прийшов!..».

На жаль, наша влада тоді просто не звернула увагу на гуманітарний діалог, який започаткували інтелектуали різних націй, хоч до створення Платформи мала відношення й Україна, яку спочатку представляв визначний письменник Павло Загребельний, потім відомий вчений-сходознавець Григорій Халимоненко.

Звичайно, коли згадують про євразійські країни, то називають Російську Федерацію й Туреччину, інколи ще Казахстан. Україну ж ніхто, як правило, не пов'язує з творенням євразійства як такого, хоча з незапам'ятних часів наші предки були безпосередньо причетними до цього процесу. Скажімо, вже після того, як на тутешніх чорноземах витворилося хліборобство, сюди починають навідуватися агресивні кочові племена зі сходу. Ті непрохані азіатські прибульці поступово й самі розчиняються в праукраїнській хліборобській стихії, водночас формуючи в підкорених автохтонів нові прикмети, що були притаманні тодішній східній цивілізації. Хіба не така доля спіткала скіфів, сарматів, гунів? Не забуваймо, що до такого широкого розмаїття особливостей європейської й азіатської цивілізацій додалися й прикмети західноєвропейської культури, коли на наші терени прибилися готи.

Сплав європейської та азіатської культур на теренах нинішньої України продовжується і в часи Київської Русі, коли наші князі здійснюють походи на Каспій, у Заволжя. А через якийсь час розпочинається зворотний процес, коли вже монголо-татарські орди підкорюють Галицько-Волинську державу. Особливо ж помітним взаємопроникнення цивілізаційних особливостей Сходу і Заходу спостерігається в часи козацтва, яке опиняється на межі двох світів – християнського й мусульманського. Тоді українська й тюркська кров змішувалася насамперед через виведення сотень тисяч наших співвітчизників до ординського полону, що згодом ставали підданими Кримського ханства й Османської імперії.

З другого боку маємо говорити і про мирне хліборобське освоєння українцями великих просторів за Уралом, де вони й донині плекають свої оригінальні ідеї й форми культурної, економічної та суспільної творчості на Сірому Клині, в Сибіру та на Зеленому Клині, завдяки чому ці терени відіграють нині важливу роль в розвитку економіки, а також одержали імпульс до культурного зростання.

Цього, очевидно, достатньо, аби переконатися, що українство вже протягом кількох тисячоліть розвивається як євразійський феномен світової цивілізації, відтак ми повинні бачити себе сьогодні не лише в площині відносин між Західною Європою і Російською Федерацією, а й заявляти про свої зовнішньополітичні й культурні пріоритети і в південно-східному напрямку, зокрема до Босфору, де й досі вражає уяву величний для нас Царгород, звідки наші предки завжди намагалися взяти енергію для чергового етапу розбудови власного державного життя і нового культурного поступу.

Тож, починаючи від наших обрядових пісень, в яких збережено найраніше згадки про виправи на Царгород, це місто було в нас завжди поняттям чогось казкового і міфічного. «Для нас, українців, — писав відомий маляр Олекса Грищенко, — немає яскравішого слова над слово Царгород. Воно освячене сторіччями і пов'язане з найвидатнішими подіями нашої історії. Від свого першого культурного пробудження, від свого хрещення, стара Русь обертається обличчям до славної столиці — центру найбагатших ринків.

Один по одному слідує завойовники, змінюються культури, народжуються нові політичні й соціальні концепції. Але живучість та особливий чар Царгороду ніколи не в'януть. У них віддзеркалюються цілі епохи. Їхня стародавність і вага губляться у сивині часу. В них зосереджується таємна сила, яка владно притягала найнеймовірніші народи далеких сторіч і недавнього минулого... немає в цілому світі другої країни чи нації, яка переховувала б спогад про Царгород з такою ревністю і яка століттями мріяла б про нього так містично, як Україна. Ні розлогість границь, ні наїзди орд, ні зміни урядів, ні останні криваві лихоліття, ніщо не може відвернути або затемнити погляд, який одного разу звернувся до чудового міста, “цариці-міста, захисника всіх інших міст, усіх церков, осередку знань і мистецтв”, як висловився один візантієць».

Слушно при цьому згадати й слова Святослава Гординського: «Як і всі інші раси, що живуть у холоднішому підсонні, ми віками відчували нестримний потяг на південь, до сонця та барв, і місто це чарувало уяву наших вояків і ченців, мистців і письменників, не менш як і народних співців, які оспівували облогу Царгорода молодим вродливим лицарям. З прийняттям християнства Царгород притягав нас силою своєї питомої ваги — як

великий осередок релігії і культури, а передусім, як місто, яке вміло єднати суперечності різних культур».

Цей потяг на південь посилювався ще й тому, що звідти наші предки, як правило, одержували позитивні відгуки щодо власного майбутнього. Адже саме Візантія першою визнала державність Русі, виплачуючи з 860 року данину київським князям Аскольду й Діру. З її столиці Константинополя ми одержали можливість прилучитися до здобутків християнства, що в поєднанні з одвічними традиціями праукраїнців піднесло культуру Київської Русі до вершин європейської досконалості, згодом поширило її з Києва на величезні простори угро-фінського розселення.

Тож не дивно, що після падіння державності нашого народу в князівську добу її майбутнє відродження започатковується козацтвом саме через розвиток південно-східного вектора своєї політики. Прагнучи втілити в життя ті плани, які не вдалося реалізувати в часи Київської Русі, нащадок турово-пінських Рюриковичів Дмитро Вишневецький перший свій закордонний візит від імені запорожців здійснив 1553 року саме до Туреччини. Цілком можливо це сталося тому, що в свідомості українства назавжди залишився потяг до берегів Босфору, де «візантійське вогнище має таку калорійну силу, що ніщо не могло зменшити його промінювання на нашу багату Вітчизну».

З цього з усього, очевидно, виходив і гетьман Богдан Хмельницький, котрий свій перший міждержавний договір підписав саме з Туреччиною. Значення цього напрямку в розвитку української козацької державності добре усвідомлювали й інші гетьмани, котрі намагалися в своїх державотворчих змаганнях заручитися підтримкою Блискучої Порти, — Іван Брюховецький, Петро Дорошенко, Іван Мазепа, Пилип Орлик... А куди подалися славні запорожці після зруйнування їхнього січового вогнища російською імператрицею Катериною II в 1775 році?..

Очевидно, вже в козацькі часи нашими дипломатами враховувалися основні геополітичні тенденції України, про що чітко скаже пізніше Юрій Липа: «Бо ж передусім не схід і не захід є джерелом України. Підложжям її раси, підложжям її культури й світогляду від самого початку і до останніх часів був Південь. Звідти прийшло оформлення християнства, тільки туди була єдина спроба перенесення столиці з Києва. Південь, Дунай і Закавказзя — це напрямні головної експансії київських князів,

Середземне море – напрямна політичної і торговельної експансії античного Понту.

Визначення напрямної на схід чи на захід – це передусім нищення власного характеру, духовости, що прийшла з півдня. Духовости, що зросла над південними морями й вододілами й розпросторилась, як кров по жилах, ідучи вгору Дніпром, Дністром, Дунаєм, Бугом і Доном, несучи до найглухіших закутків українських земель подих півдня. Чи ж не видно цього в егейських і геттиських взорах Старобільщини, чи ж не грає він павинними перами колядок на Полтавщині, чи не зв'язаний звичаями з-над Дінця? Де ж поділася Америка йонійського й малоазійського гелленства, як не в крові українців...».

Чи не ці фактори покликали до Константинополя з початком Першої світової війни членів Союзу Визволення України, які побачили можливість участі українських добровольців у турецькому експедиційному корпусі з метою ініціювати національно-визвольне повстання в Північному Причорномор'ї, включно з Кубанню. Тоді Порта, «так само, як кабінети берлінський і віденський», визнала необхідність визволення України й обіцяла сприяти «українському народові в справі утворення ним незалежної держави».

Ці слова не залишилися порожньою обіцянкю: коли «найбільші демократи» тогочасного світу, декларуючи право націй на самовизначення, відмовилися визнати його за українським народом після проголошення Четвертого Універсалу Центральної Ради, Туреччина була серед тих держав, які 9 лютого 1918 року першими визнали незалежність Української Народної Республіки. І навіть тоді, коли Уряд УНР опинився у вигнанні, його Посольство продовжувало функціонувати в Стамбулі.

Оцінюючи підсумки зовнішньополітичних відносин незалежної України протягом останніх двадцяти років, можемо також стверджувати, що південний і південно-східний напрямок залишається й донині досить перспективним для нашої держави. І йдеться про перспективу розвитку міждержавних зв'язків не лише з Туреччиною та країнами Закавказзя, Центральної Азії, а й власне класичного близького і далекого Сходу – Індією, Китаєм, Іраном, Японією, В'єтнамом...

Так, Україна відтепер повинна показати свої здобутки. До речі, я пробував довести нинішній українській владі, що Київ повинен відігравати важливу роль у діалозі євразійців. У нас дуже спрощене сприйняття Заходу і Сходу: Захід – це Західна

Європа, США, а Схід — це Росія. Не забуваймо, що був ще «Шовковий шлях» із Європи до Китаю. І чому нам не «відкрити» торований, старовинний «Шлях з варягів у греки»?

Завдання України, принаймні на два роки моєї каденції як голови «Платформи» я бачив і в тому, щоб зв'язати в гуманітарному плані, образно кажучи, ці два шляхи — Балто-Чорноморський з півночі на південь та «Шовковий шлях», який пролягає зі сходу на захід. Через Київ, через Стамбул, бо наша офіційна резиденція, як уже зазначалося, перебуває на Босфорі. Оскільки Україна головувала в «Платформі», то я бачив одним із своїх завдань те, щоб ці шляхи переплелися в діалозі культур і релігій.

Я одразу ж після свого обрання написав листа до Адміністрації Президента України, пропонуючи нашій владі долучитися до проєктів Платформи, зокрема організації свого роду гуманітарного Давосу. Наводив такий приклад: українсько-турецький круглий стіл «Сім'я як цінність в контексті релігії, традицій і сучасності», організований нами навесні 2010 року за сприяння Комітету з європейської інтеграції Верховної Ради України, переріс через півроку в широкомасштабну конференцію з цієї проблеми в Анталії, яка викликала неабиякий інтерес не лише в країнах Євразії. Приїхали представники 53 країн — понад 600 учасників! Вчені, філософи, історики, головні редактори ЗМІ розглядали проблеми, які цікаві не лише окремим країнам Сходу чи Заходу. Ми хотіли, щоб цими проблемами зацікавилися не тільки інтелектуали Євразії. Гуманітарний Форум може об'єднати всі континенти, порушуючи проблеми планетарного масштабу... Вони актуальні для всіх країн. Проблеми сім'ї та молоді, безробіття, соціальна нерівність, тероризм, расова та релігійна нетерпимість, наркоманія, СНІД...

Чому люди приїхали на конференцію в Анталію аж із-за океану? Не тільки оприлюднити свої доповіді, наукові дослідження, але і придивитися, що це за організація Платформа «Діалог Євразії», чим вона дихає...

Усі знають про Давос у маленькій Швейцарії, Польща з Криницею вийшла на європейську орбіту, в Ялті працює економічний міні-Давос... Ми пропонуємо створити гуманітарний Давос саме в Україні. Бо коли на Форумі в Анталії наша делегація вийшла з такою пропозицією, то киргизи одразу ж запропонували прийняти всіх на Іссик-Кулі... На моє звернення до

Банкової одержав відповідь від заступника міністра культури і туризму України: не заперечуємо, аби ви існували...

Незважаючи на це, інтелектуали України продовжують активно працювати в рамках «Платформи», організовуючи різні конференції, симпозіуми, презентації книг, перекладених з інших мов. Скажімо, тільки 2012 року ми видали в перекладі на українську філософські твори Фетхуллага Гюлена, есе відомого турецького письменника Гаруна Токака «Вони не дочекалися світанку» і роздуми казахського науковця й громадського діяча Гарифуллі Єсіма «Соціалізм».

Так, наприкінці листопада 2010 року я запевнив учасників форуму Платформи «Діалог Євразії» в Анталії, що інтелектуальна еліта нашої країни спроможеться на організацію своєрідного гуманітарного Давосу, який скликатиме найкращі уми світу для вирішення злободенних проблем. І ми справді хочемо, щоб в Україні відкрилося джерело необхідних і своєчасних рекомендацій, якими не тільки народи Євразії, а й усе людство зможе користуватися постійно. Сподіваюся, що справжній еліті України під силу цього досягти.

Своєрідний фундамент для цього ми вже заклали, організувавши в травні 2012 року в стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка зустріч інтелектуалів України й Туреччини, на якій обговорювали значення слова авторитетних діячів, їхнього впливу на розвиток людства. З огляду на це, я сподіваюся, що з часом ця зустріч переросте у своєрідний гуманітарний Давос, який приверне увагу не лише євразійських інтелектуалів, а й представників національних еліт з усіх континентів. І буде цілком закономірно, аби місцем таких зустрічей стала саме Україна, яка з огляду на своє географічне положення тисячоліттями збагачувалася здобутками сусідів, виворюючи самобутню власну духовність, якою завжди захоплювалися в далеких і близьких краях.

Презентація білоруського видання книги співголови Платформи «Діалог Євразії» Гаруна Токака «Вони не дочекалися світанку» в Спілці письменників Білорусі в жовтні 2011 року. Український переклад цієї книги презентовано в Національній Спілці письменників України в листопаді 2012 року
Presentation of the Belarusian edition of the book *They Never Saw the Sunrise Again* by Garun Tokak, Co-Chairman of the Eurasian Dialogue Platform in the Union of the Belarusian Writers in October 2011. The Ukrainian translation of the book was presented at the National Union of the Ukrainian Writers in 2012

Відкриття міжнародної наукової конференції, організованої Платформою «Діалог Євразії», у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Голова Платформи Володимир Сергійчук і ректор КНУ імені Тараса Шевченка академік Леонід Губерський
Opening of the International Scientific Conference organized by the Eurasian Dialogue Platform in the Taras Shevchenko National University in Kyiv, Head of the Platform Volodymyr Sergiychuk and Rector of the Taras Shevchenko National University in Kyiv, Member of NASU Leonid Gubersky

Зліва направо: Почесні голови Платформи Ростислав Рибakov (Росія) і Нурлан Оразалін (Казахстан), генеральний секретар Платформи Ісмаїл Тас (Туреччина), Володимир Сергійчук, співголова Платформи Гарун Токак (Туреччина) і Почесний голова Платформи Анар (Азербайджан)
 Left to right: the Honorary Chairman of the Platform Rostislav Rybakov (Russia) and Nurlan Orzalin (Kazakhstan), Secretary General of the Platform, Ismail Tas (Turkey), Volodymyr Sergiychuk, Co-Chairman of the Platform Harun Tokak (Turkey) and Honorary Chairman of the Platform Anar (Azerbaijan)

Відкриття міжнародної молодіжної конференції Платформи «Діалог Євразії» в Одесі в квітні 2011 року
 Opening of the International Youth Conference of the Eurasian Dialogue Platform in Odessa in April 2011

Volodymyr SERGIICHUK,

*the Chairman of «Dialog of Eurasia» Platform International Public Organization,
Professor of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

UKRAINIAN EURASIANISM AS A FACTOR OF MUTUAL UNDERSTANDING AMONG PEOPLE

At the end of the 20th century, which brought enormous advancement in development of scientific and technical progress to the world civilization, it became clear that politicians are not always able to stop escalation of tensions in many regions of planet that results in bloodshed and humiliation of human dignity. And protests against violence result in the new forms of protecting own rights that generates terrorism and consequently killing of numerous innocent people. The post-Soviet regions also experienced own problems – Ukraine evaded the inter-ethnic conflicts, but the caucasian region is in a blaze and the situation in Tajikistan is unstable. Therefore, people put a question before their intellectuals: what should be done, especially as theories about the collision of civilizations began to outspread?

Before disintegration of the USSR, there was the idea of collision between the East and West, or between the countries of NATO and Warsaw Treaty, from now on new enemy fronts are created and the collisions between civilizations develops based on the religious and cultural differences. This establishes new foundation for continuation of the dominant block ruling.

The prominent Turkish thinker Fethullah Gulen then came forward with suggestion to confront the conflict of civilizations with tolerance, which shall become inalienable part of each of us, a value, which adds the special tint to our thoughts. He insisted that nowadays we shall activate to the maximum extent creation of «Platform of Tolerance» in our society. The activity directed towards popularizing tolerance must be encouraged and awarded as we shall mainly be guided by the sense of tolerance. Our society presently is actually on the threshold of the fundamental changes related to the processes of globalization, and we speak about impor-

tance of dialog with other countries while forgetting that a dialog must begin within our own society.

In this context, demonstration of tolerance shall be certainly encouraged. In addition to popularizing by mass media, outspread-ing and perception of such notions as democracy peaceful coexistence, dialog, tolerance and large heartedness are realities of our life. Each person as an individual and member of society has certain obligations regarding popularization of these notions and enabling all people to take advantage of these notions.

As a result, collective consciousness and harmony of ideas can not appear in the countries that do not cherish tolerance and do not have tolerant appeal among people in their societies.

In such countries any even insignificant free thought experiences hostility, which in turn faces contradiction, et cetera, and finally all this tangles in the spider web of mutual contradictions, arguments and counter-arguments. Thinkers' efforts here do not have results. In such country healthy thought is impossible in principle and freedom of religion is nothing more than utopia, which realization does not similarly guarantee that people will be able to live in accordance with their choice: to believe in what they want and to follow their religious persuasion. Moreover, it is impossible by definition to establish the legal state in such country; even if it formally is present — this, however, is no more than mirage, deceitful illusion.

In case of tolerance and large-mindedness absence, objective mass media that outspread wellness and light to the people as well as deep scientific thought and healthy mass culture may not exist.

The great writer Chingiz Aitmatov was one of the first who sensed these problems — he was born in the USSR, where Russian or Slavic ideology dominated, and from other side he was a Muslim, son of Kirgiz people. During our conversation in 2003, he said in Bishkek: question arises whether we, Kirgiz people, can live separately, resolve our problems independently, and obtain independence. Kazakhs, our other neighbours, Ukrainians, Georgians face the same problems...

The dialog may be successful only in the course of mutually beneficial and peaceful dialog about the vital problems of contemporaneity, in consideration of wise options of Tajik Mevlana, Ukrainian Skovoroda, and Turk Gulen. And then Armenians will understand Azerbaijanis, Greeks — Turks, Russians — Georgians.

So, the question arises to develop the concept of understanding to avoid bloodshed so that the civilization dialog might become the imperative objective in the present situation of globalization as there is a necessity to develop traditions of different societies to live together being enriched by numerous national cultures. In this context, ability and desire to understand the history of every nation gains the important significance.

Therefore in Istanbul, where each stone, so to speak, is steeped in history of many nations and the civilization processes of contemporaneity cross — and Chingiz Aytmatov often visited this place — an idea emerged to begin the dialog among cultures and religions. Thus, the creation of International public organization «Dialog of Eurasia» Platform became the challenge to the intellectuals of contemporaneity exactly in this aspect.

This idea attracted Azerbaijanian Anar, Kazakh Olgas Suleimenov, Ukrainian Pavlo Zagrebelnii, Russian Rostislav Rybakov, Turk Ilber Ortaily, Georgian Giuli Alasania, Moldovan Boris Marian. They met in September 1998 on shores of Bosphorus and all without exception agreed with the idea that the most important problem consists in absence of dialog. Therefore, they considered the issues of commencing dialog, concrete steps that are necessary to do so in order to better get to know and understand each other, facilitate peace and understanding in the world. The meeting resulted in adoption of two important resolutions:

1. In order to positively resolve any problem, it is necessary to lay the dialog bridges, above all things through a printed media, which will become «voice and breathing of Eurasia». The representatives of intelligentsia shall to meet at the columns of this magazine.

2. To organize annual meetings of intellectuals within the framework of various conferences and workshops.

Headquarters of «DE» Platform remained in Istanbul, and this non-governmental movement included the following countries: Azerbaijan, Belarus, Georgia, Estonia, Kazakhstan, Kirgizstan, Moldova, Mongolia, Russia, Tajikistan, Turkey, Turkmenistan, Ukraine. A number of countries already prepare request for participation in the Platform, in particular: India, China, Latvia, Lithuania.

The late Chingiz Aitmatov, who was the first chairman of Platform, found a very successful and eloquent formula that helps

describing its activity: «mission of Eurasian self-knowledge». Mission will help to preserve the cultural and spiritual meaningfulness of Man in a durable, globalized world that already actually faces an issue of civilization survival. Wars, conflicts based on national and religious nature, intolerance to the habits of other people, decline of moral, problems of drug addiction, alcoholism; hundred million people in the world are behind the line of poverty... All those problems emerged in the past, but we have to resolve them.

Ukrainians together with the representatives of intellectual elite of 13 countries of Europe and Asia aim at deepening understanding among people, tolerantly perceiving the traditions and habits of each people, and attempting to establish co-operation of different religions and cultures in this sphere. Those fundamental provisions were implemented by means of international conferences, round tables, exhibitions, which took place with participation of writers, researchers, members of parliament in Turkey, Russian Federation, Kazakhstan, Kirghizia, Ukraine, and other countries, which unite under an aegis of Platform.

The Ukrainian national committee of «Dialog of Eurasia» Platform always actively participated in all its events that resulted eventually in election of our country representative as the chairman of this international public organization for two year term. Nowadays, the new opportunities appear to implement the leading role of our delegation in the Platform activity that can result also in establishing positive image of Ukraine at the international arena. In particular, it may display itself in conducting international forums in Ukraine, which would focus upon the issue of relations in a modern world, above all things in the Eurasian continent where our country is able to undertake the mission of deepening the dialog between people and cultures.

It is a challenge, by the way, to found in Ukraine kind of original humanitarian Davos, which would attract attention of not only Eurasian intellectuals but also representatives of national elites from all the continents. And in case that our authorities do not understand importance of such action and not support, the representatives of our intellectual and business elite will be able, eventually, to take advantage of opportunity to once again prove to the whole world that we are able to be a mediator in a dialog between civilizations.

Given that the representatives of more than hundred different ethnic groups and nationalities find understanding among themselves as settling all disputes in a peaceful way, the international community will be able to trust us to resolve their problems outside Ukraine. Especially as we already have received the first such appeals to the Platform presidency: the representatives of Armenian Diaspora in Ukraine proposed that exactly this international public organization shall take the lead in dialog of intellectuals of Armenia and Turkey in relation to understanding of general tragic pages of their mutual past.

On the other hand, the representatives of our youth wing from Ukraine are ready to propose the dialog of understanding between Armenia and Azerbaijan on Nagorny Karabakh issue.

I strongly believe that Ukrainian heritage, which formed within the Eurasian paradigm during millenniums, will be able at the present situation to demonstrate itself as a unifying factor in the inter-civilization contact through the «Dialog of Eurasia» Platform.

There are good reasons to note that the top authorities of many countries, which representatives were among the initiators of «Dialog of Eurasia» Platform, feel the necessity of humanitarian dialog, in which a leading role is played by the spiritual elite of nations. As a rule, whenever our General meetings take place in the country's capital, its leader attends them and pronounces a welcoming word. It was the case, say, in Bishkek, Astana – there President of Kazakhstan Nursultan Nazarbaev met with the members of Platform even jointly with the President of Turkey Abdulla Gul, who visited this country at that time. They formally opened the Academy of Turkic world with our participation. Mihailo Fradkov as the prime minister of Russia at that time opened Forum in Moscow. The speaker of Turkish Parliament conducted opening of the Youth forum of «DE» Platform in Antalia.

In Ukraine, the authorities perceive our organization with some reservation. Presumably, the reason for this attitude is Dugin Eurasianism, which has nothing in common with our movement. When 2007 Forum of «DE» Platform was conducted in Kyiv, I as a chairman of its Ukrainian national committee appealed in advance to the Secretariat of President, personally to the office at the Bankova Street asking for at least greetings from the first persons of the government, because this would be the gathering of the intellectual elite of many countries. But nothing happened. They did

not send even greetings. True, the Secretariat official attended the opening of Forum, where greetings from the first persons of many states were pronounced, and was impressed with the level of such forum. Finally, he noted: there should be not only greetings sent but our President should come!

Unfortunately, our authorities then simply did not pay attention to the humanitarian dialog initiated by the intellectuals of different nations even then Ukraine took active part in creation of the Platform and at first was represented by Ukrainian famous writer Pavlo Zagrebelnii and then by the known scientist-orientalist Grigorii Halimonenko.

Certainly, when one recalls the Eurasian countries, he names Russian Federation and Turkey, sometimes Kazakhstan as well. As a rule, nobody associates Ukraine with creation of Eurasianism as such, although our ancestors directly participated in this process from time immemorial. For example, when agriculture appeared in the local black soils aggressive nomadic tribes began to invade these territories from the East. Those uninvited Asiatic strangers gradually dissolve in the primordial Ukrainian agricultural ethnos while forming at the same time in the subdued autochthons new signs, which were inherent to the Oriental civilization at that time. This was the real fate of scythians, sarmats, and guns. We shall not forget that such wide variety of European and Asiatic civilizations features was supplemented by the signs of Western European culture when Goths invaded our territories.

The mix of European and Asiatic cultures in the territory of present Ukraine progressed in times of Kyiv Russia, when our princes launched military expeditions to Kaspian, trans-Volga region.

And after some time the opposite process begins, when Mongol-Tartar hordes subjugate the Galitsko-Volyn state. The convergence of civilization features of the East and West is especially noticeable in times of the cossacks who appears on the verge of two worlds – Christian and Moslem. At that time, the Ukrainian and Turkic blood mixed primarily because hundreds of thousands of our compatriots were taken as prisoners to Horde where they eventually became subjects of the Crimean khanate and Ottoman Empire.

On the other hand, we have to note the peaceful agricultural land development by Ukrainians in the large territories behind the Urals, where they up until now cherish the original ideas and forms of cultural, economic, and public creation in Grey Gore, Siberia,

and Green Gore that facilitates their present important role in development of economy and also gives an impulse to cultural growth.

I strongly believe that this is obviously enough to prove that Ukrainian heritage develops as the Eurasian phenomenon of world civilization during several millenniums, consequently we must consider ourselves today not only in terms of relations between Western Europe and Russian Federation but also to declare about the foreign-policy and cultural priorities in South-East direction, in particular in Bosphorus, where majestic Tsarigrad still catches our imagination and where our ancestors always intended to take energy for continuous development of our own country and new cultural advancement.

Therefore beginning from our ceremonial songs, which mention well-kept memories about earliest expeditions to Tsarigrad, this city was always a notion of something fairy-tale and mythical for us. «For us, Ukrainians, – the known artist Oleksa Gryschenko wrote, – there is no more lively word than word Tsarigrad. It is sanctified by centuries and related to the most prominent events of our history. From the first cultural awakening, from christening, old Russia turned to the glorious capital – the center of richest markets.

Conquerors come and go, cultures change, new political and social concepts emerge. But vitality and special charm of Tsarigrad never fade. They mirror whole epochs. Their antiquity and weight are lost in the grey fleur of time. They also concentrate the secret force, which imperiously attracted the most unbelievable people of distant centuries and recent years... There were no other country or nation in the entire world, which hid flashbacks about Tsarigrad with such jealousy and which for ages dreamt about it so mystically, as Ukraine. Neither spreading of borders, nor quick attacks of hordes, nor changes of governments, nor the latest bloody ages, nothing could turn away or darken a look, which once catch the wonderful city, «tsar-city, defender of all other cities, all churches, center of knowledge and arts», as one Byzantian said once».

There are good reasons to remember here the words of Svyatoslav Gordinskii: «As well as all other races, which live in more cold conditions, we felt an unrestrained drive southward for ages, to the sun and bright colours, and this city charmed imagination of our warriors and monks, artists and writers, no less as the folk singers who glorified the siege of Tsarigrad to the young beautiful knights.

With adoption of Christianity, Tsarigrad attracted us by force of special gravity — as a large center of religion and culture, and foremost, as the city, which was able to connect contradictions of various cultures».

This drift southward increased as our ancestors, as a rule, received positive reviews in relation to our own future from there. Byzantium was the first country to recognize the state system of Russia by paying contribution to the Kyiv princes to Askold and Dir starting from the year of 860. Its capital of Constantinople provided opportunity for us to encompass achievements of Christianity that in combination with ancient traditions of primordial Ukrainians brought the culture of Kyiv Russia to the top of European perfection and spread it afterwards from Kyiv over enormous areas of the Finnish-Ugric settlements.

Therefore no wonder that after disintegration of the nation identity of our people during princely age, its future revival begins by the cossacks exactly by way of developing south-east vector of their policy. While intending to implement plans that were not realized in time of Kyiv Russia, descendant of Turovo-Pinsk Riurikid Dmitro Vishnevetskii made his first international visit on behalf of Zaporozhean Cossacks in 1553 exactly to Turkey. It is fully possibly that it happened because consciousness of Ukrainians for a long time gravitated towards the banks of Bosphorus, where a «byzantine hearth had such intensity that nothing could decrease its appeal upon our rich Fatherland».

Eventually, Hetman Bogdan Khmel'nitskii shared the same ideas as he signed his very first intergovernmental agreement with Turkey. The value of this direction in development of the Ukrainian Cossack nation identity was well realized by other hetmans, who intended to ensure support of Sublime Porte in their state development efforts: Ivan Briukhovetskii, Petro Doroshenko, Ivan Mazepa, Philip Orlik... And where the glorious Zaporozhean Cossacks went after destruction of their camp by the Russian empress Catherine II in 1775?..

Obviously, our diplomats already in cossack times considered the basic geopolitical tendencies of Ukraine what Yurii Lipa expressly pronounced later: «First thing, neither East nor West is the source of Ukraine. The South was always basis for its race, its culture and world view from beginning to date. Christianity came from this side, and the only attempt to transfer the capi-

tal from Kyiv was made in this direction. South, Danube, and Transcaucasia — were the primary directions for expansion of the Kyiv princes, Mediterranean was the direction of political and trade expansion of ancient Pontus.

Determination of direction towards east or west means first of all elimination of own character and spirituality that came from the South. This spirituality shaped over south seas and watersheds and outspread, as a blood in the veins, upwards along Dnepr, Dniester, Danube, Bug, and Don rivers towards the most distant parts of Ukrainian territory. This manifests itself in Eegian and Hettite looks of Starobilshina, it plays with peacock feathers of Christmas carol in Poltavshina, it is connected with the traditions of Donets river territories. Where America of Ionic and Asia Minor Hellenism have got to, but in the blood of Ukrainians».

Maybe those factors called the members of Union of Liberation of Ukraine to Constantinople upon beginning of the First World War as they saw opportunity of participation of the Ukrainian volunteers in the Turkish expeditionary corps in order to initiate the national liberation revolt in North Black Sea region including Kuban. Then Porte, «together with cabinets of Berlin and Vienna», recognized the necessity of liberation of Ukraine and promised to render assistance to the «Ukrainian people in the matter of their development of independent state».

These words were the empty promise: when the «largest democrats» of that time world while declaring the right of nations on self-determination renounced to recognize it for Ukrainian people after proclamation of the Fourth Universal of Central Rada, Turkey was among those states, which on February 9, 1918 first recognized independence of Ukrainian People's Republic. And even then the Government of UPR found itself in banishment, its Embassy continued to function in Istanbul.

While assessing the results of foreign-policy relations of independent Ukraine during the last twenty years, we can also assert that south and south-east direction still remains quite perspective one for our state. And this means not only development of inter-governmental relations with Turkey and countries of Transcaucasia and Central Asia but also actually the classic Middle and Far East — India, China, Iran, Japan, Vietnam.

Yes, Ukraine from now on must show its achievements. By the way, I tried to convince the present Ukrainian authorities that

Kyiv shall play important role in the dialog of Eurasia. We have the very simplified perception of the West and the East: West is Western Europe, the USA, and the East is Russia. We shall not forget that the «Silk Road» existed from Europe to China. And why not «open» the proven, age-old «trade route from the Varangians to the Greek»?

Mission of Ukraine, at least during two years of my cadence in the capacity of the heads of Platform, shall be to link in a humanitarian way, vividly speaking, these two paths — Baltic-Black Sea from north to south and «Silk Road», which runs from east westward. It shall be done via Kyiv and Istanbul because our official residence, as was already marked, is on Bosphorus. As Ukraine presided in Platform, I saw one of my tasks to interlace these roads in the dialog of cultures and religions.

Immediately after my election, I wrote a letter to Administration of the President of Ukraine suggesting to join our projects of the Platform, in particular, organization of the sort of humanitarian Davos. I made the following example: Ukrainian — Turkish round table on the subject «Family as the value in the context of religion, traditions, and contemporaneity» organized by us in spring 2010 with the assistance of Committee on European Integration of Verkhovna Rada of Ukraine in half-year term turned into a full-size conference focusing this issue in Antalia, which attracted outstanding interest not only in the Eurasian countries. Representatives of 53 countries attended the conference — over 600 participants! Scientists, philosophers, historians, the editor-in-chiefs of printed editions examined the problems, which were interesting not only for the certain countries of the East or the West. We wanted to draw the attention to these issues not only of the intellectuals of Eurasia. Humanitarian Forum can unite all continents by considering the problems of planetary scale... They are actual for all countries. Issues of family and youth, unemployment, social inequality, terrorism, racial and religious intolerance, drug addiction, AIDS.

Why did people attend our conference in Antalia from the ocean? Not only to promulgate the lectures, scientific researches, but also to assess this organization «Dialog of Eurasia» Platform and its influence...

Everybody knows about Davos in little Switzerland, Poland with Krynytsa went into European orbit, economic Mini-Davos functions in Yalta... We suggest to create humanitarian Davos ex-

actly in Ukraine. Because when our delegation made such proposal on the Forum in Antalia, Kirgiz delegation immediately suggested to organize such meeting in Issyk-Kul. Reply to my letter to the government came from the deputy minister of culture and tourism of Ukraine: this issue is under consideration.

Despite such attitude, the intellectuals of Ukraine continue to actively work within the framework of Platform by organizing various conferences, symposiums, presentations of the books translated from other languages. Say, only in 2012 we published in Ukrainian language philosophical works of Fethullah Gulen, the essays of the known Turkish writer Garun Tokak «They did not wait till dawn» and reflections of Kazakh researcher and politician Garifulla Esim «Socialism».

At the end of November 2010, I assured the participants of forum of «Dialog of Eurasia» Platform in Antalia that the intellectual elite of our country will be able to organize the kind of humanitarian Davos, which would attract the best minds of the world for the resolving the pressing issues. And we really want Ukraine to become the source of necessary and timely recommendations, which will be continuously used not only by the people of Eurasia but also by the whole humankind. I hope that the real elite of Ukraine is capable to do so.

We already laid the specific foundation for this purpose by organizing the meeting of intellectuals of Ukraine and Turkey in May 2012 in Kyiv National University named after Taras Shevchenko, during which we discussed the value of word of authoritative figures, their influence upon development of humanity. Taking consideration of this event, I hope that in the future this meeting will transform into kind of humanitarian Davos, which will draw attention of not only Eurasian intellectuals but also of representatives of national elites from all continents. And it is fully appropriate that Ukraine shall become the place of such meetings as it was enriched for millenniums by achievements of neighbours, given its geographical location, while creating own spirituality, which always was appraised in distant and nearby places.

Сергій НАГОРНИЙ,

старший консультант відділу досліджень країн Близького Сходу та Азійсько-Тихоокеанського регіону Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України;

Денис НАГОРНИЙ,

журналіст

УДК 621.039(477)(567)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНО СПІВПРАЦІ З ІРАКОМ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

«Значні економічні вигоди – приплив інвестицій та реалізацію спільних масштабних проєктів обіцяє Україні партнерство з таким центром сили, як країни арабського світу».

Виступ Президента України Віктора Януковича
на Десятій нараді керівників
закордонних дипломатичних установ України,
14 грудня 2010 р.

Однією із важливих тенденцій розвитку сучасної ситуації на Близькому і Середньому Сході є процес відновлення повного суверенітету Іраку, пошук владою та народом Іраку оптимальної моделі свого розвитку, продовження процесу стабілізації та нормалізації ситуації в країні після декількох років окупації та громадянської війни. У цих умовах провідні світові центри політики та економіки активізують співробітництво з Іраком у багатьох сферах, насамперед в енергетичній галузі.

Мета статті – аналіз стану та перспектив розвитку міжнародної співпраці з боку провідних центрів сили – США, ЄС,

Росії, Китаю та інших країн Південно-Східної Азії щодо співробітництва з Іраком в енергетичній галузі.

Відзначимо коло українських досліджень, присвячених проблемам зростання ролі економічного співробітництва з Іраком в енергетичній галузі. До них належить низка публікацій і наукових праць таких українських вчених та експертів, як О. Волович, М. Гончар, В. Гура, Д. Кушнір, Р. Петюр, Б. Парахонський, Л. Скороход, В. Швед та інших, в яких розглядаються питання історичного та геополітичного обґрунтування близькосхідного вектора зовнішньої політики України, а також енергетичного співробітництва з Іраком [1]. Помітне значення для наукового розроблення згаданої проблематики мав вихід у 2008 році першої в Україні колективної монографії «Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки» Національного інституту стратегічних досліджень. Автори розділу I «Стратегічні орієнтири зовнішньої політики України на Близькому і Середньому Сході» (В. Швед, В. Нагайчук, С. Нагорний) зосередилися на з'ясуванні особливостей розвитку сучасних гео економічних процесів на Близькому і Середньому Сході, перспектив використання енергетичного потенціалу Близькосхідного регіону в реалізації стратегічних завдань для України, проблем та передумов отримання іракської нафти. Останній, «найважливіший», параграф вищезазначеного розділу монографії, а саме «Перспективи використання енергетичного потенціалу Близькосхідного регіону в реалізації стратегічних завдань Української держави», досліджений провідними сходознавцями Сергієм Нагорним, Павлом Варбанецем, Дмитром Серовим, представляє значний науковий інтерес і має важливе практичне значення для співпраці між Україною та Іраком в енергетичній сфері. Аналіз еволюції та динаміки стабілізації політико-правової ситуації в Іраку, фактор російської політики в регіоні, питання духовного та політичного життя країни на сучасному етапі висвітлені у працях російських дослідників і сходознавців — Р. Агаєва, О. Воскресенського, Б. Койбаєва, В. Иноземцева, Є. Примакова, В. Юрченко та інших [2]. Слід відзначити також праці західноєвропейських і американських науковців та експертів, присвячені політичній ситуації навколо Іраку, характерною рисою цього наукового дискурсу є тенденція зростання кількості праць, присвячених проблемам посилення впливу США в регіоні, зо-

крема в Іраку, а також іракської реконструкції. Ці питання стали об'єктом дослідження В. Антоліса, С. Боуена, Д. Брука, Т. Віттеса, Ч. Ебінгера, М. Індіка, І. Кісова, Д. Мелона, К. Поллака, М. Рубіна, Г. Стенсфілда, Дж. Антоніо Отала, С. Тельхамі, Р. Хааса, Б. Хоффмана та інших [3].

Помітний великий інтерес до праць арабських науковців, таких як Б. Сааліх, Т. Шафік, В. Хаддур, Л. Халіль, А. Карім, у яких висвітлюється сучасний стан іракських нафтогазових покладів та питання прийняття нового закону «Про нафту» в Іраку, яке має вирішити проблему навколо нафтових контрактів в Іраку. Відзначимо колективні праці Центру стратегічних досліджень ОАЕ «Ірак: повторення колонізації та майбутня роль» [4], «Ірак: вивчення політики та економіки» [5], які розглядають питання відновлення нафтогазової інфраструктури Іраку та майбутню співпрацю країни з міжнародними компаніями. Сучасний стан та перспективи співробітництва азійських нафтових компаній в енергетичній галузі з Іраком розглядаються японськими експертами Інституту економік, що функціонують при Японській організації розвитку зовнішньої торгівлі «Ай-Ді-І Джетро», Івасакі Йоко та Сато Акіра, а також китайськими науковцями при Всесвітній Енергетичній Раді Азійської регіональної програми під керівництвом Занг Гуобоа, Давідом Яангхооі Кімом, Чонг-Моо Ліі, та експертами Шанхайського інституту міжнародних відносин Ю. Хінтьяном, Тьян Джонггінгом, Лі Вайджіаном та іншими.

У цьому контексті предметом дослідження є сучасна політика провідних країн світу щодо співробітництва з Іраком з урахуванням наявного досвіду українсько-іракського співробітництва в енергетичній сфері.

СУЧАСНА ЕНЕРГЕТИЧНА СИТУАЦІЯ В ІРАКУ

Ірак має великі поклади нафти, які відповідно до географічного положення країни можуть відіграти важливу роль у забезпеченні енергетичних потреб європейських країн. За даними Інституту безпекових досліджень (Париж), очікується, що «у 2025 р. країни Близькосхідного регіону, передусім Саудівська Аравія, Іран та Ірак, забезпечуватимуть понад 55% потреб Євросоюзу у нафті порівняно з нинішніми 45%» [6, с. 117].

За висновками експертів, реальні запаси нафти в Іраку можуть незабаром виявитися вдвічі більшими, ніж передбачаєть-

ся Міністерством нафтової промисловості цієї країни (нині потенційні запаси становлять 143,1 млрд барелів) [7] — «в Іраку можуть бути виявлені ще понад 100 млрд барелів» [8]. Не виключено, Ірак може стати другим після Саудівської Аравії найбільшим виробником нафти на Близькому та Середньому Сході.

Особливо перспективною у нафтовій галузі є північна частина Республіки Ірак, яка має величезні запаси нафти. Найбільші нафтогазові родовища знаходяться в Північній та Південній Румейлі, Кіркуку (Кхурмала), Мосулі, Хальфаї, Західній Курні, Маджнуні, аз-Зубаїрі (Сафван), Нар Умарі та Східному Багдаді, в яких нафтові поклади перевищують 5–6 млрд барелів. В Додатку 1 вказано найбільш багаті родовища нафти, які були виявлені на півночі Іраку. Як зазначають експерти, крім великих покладів нафти, вартість видобутку в Іраку найнижча у світі — 1–2 дол. США за барель. Також Ірак входить до десяти найбільших країн світу за покладами газу (3,17 трлн м³). Особливість іракських газових покладів полягає в тому, що вони становлять змішані родовища нафти і газу [9, р. 29–30].

У цьому контексті важливим є належне врахування характеру змісту та можливих наслідків прийняття парламентом Іраку одного з важливих законів, який визначить майбутнє країни — закону «Про нафту». Законопроект був розроблений Федеральним комітетом нафти та енергетики Ради міністрів Республіки Ірак 15 лютого 2007 року, схвалений Кабінетом міністрів Іраку 3 липня цього ж року та переданий на розгляд до парламенту. З вересня 2008 до 2012 року проект закону обговорювався в парламенті і, як зазначають фахівці, найближчим часом має бути ратифікований. Прийняття нового закону «Про нафту» спирається на ст. 111 Конституції Іраку, яка «передає велику частину повноважень від центра в регіони» [10], розвідка та розробка нових родовищ буде належати до повноважень регіональної влади. Щодо нафти ст. 111–112 Конституції за центральним урядом залишають контроль над діючими родовищами [11]. З огляду на важливість нового закону «Про нафту», який спрямований на зміцнення Іраку, після його прийняття уряд зможе впливати на рівень видобутку нафти та займатись стратегічним плануванням у нафтовидобуванні. 18 березня 2009 року віцепрезидент Іраку Тарік аль-Хашемі зазначив, що «Закон «Про нафту» повинен бути спрямований на розвиток енергетичного

виробництва та експорту нафти й газу, а також контракти щодо забезпечення найкращого контролю національних інтересів у найближчому майбутньому і в довгостроковій перспективі» [12]. Адже до останнього часу розподіл нафтових доходів – одне зі спірних питань внутрішньої політики Іраку.

Наприкінці 2008 року іракський уряд виступив з ініціативою створення нової регіональної організації економічного співробітництва та безпеки. Ця організація, на думку Багдада, повинна займатися питаннями використання енергоресурсів регіону, врегулюванням конфліктів тощо. Нині Ірак проводить консультації з питання створення нової організації з Кувейтом, Сирією, Туреччиною та Іраном. Очікується, що до переговорів приєднаються Йорданія, Саудівська Аравія та інші монархії Перської затоки.

Структура закону передбачає створення двох суворо контрольованих і прозорих рахунків, на які повинні надходити зовнішні та внутрішні прибутки. До зовнішніх прибутків належить експортний виторг та гроші, які надходять від іноземних донорів, а внутрішні доходи передбачають митні збори і податки.

Основні цілі, яких має досягти закон «Про нафту», це: 1) відкриття нафтової промисловості для іноземних інвесторів; 2) справедливий принцип розподілу державних доходів від експорту сирої нафти серед провінцій Іраку. Очікується, що новий закон «Про нафту» допоможе усунути всі політичні та фінансові недоліки у системі нафтообігу.

У вирішенні першого завдання новий закон «Про нафту» визначає умови укладання контрактів з іноземними компаніями на розвідку та розробку нафтових родовищ, регламентує умови укладання контрактів з інвесторами, а також передбачає перегляд і переукладання тих договорів, які були раніше підписані за часів режиму С. Хусейна. Для розв'язання другого завдання законопроект передбачає як централізований розподіл державних доходів від експорту нафти урядом Іраку серед усіх провінцій країни, так і достатньо широкі повноваження регіональних владних структур щодо укладання договорів з іноземними інвесторами для видобування нафти.

Зазначимо, що сьогодні іноземні компанії втратили доступ до іракської нафти, а правом на видобуток нафти володіють державні компанії Іраку (Північна нафтова компанія та Південна

нафтова компанія). Новий закон регламентує умови контрактів з інвесторами, фіксуючи за Федеральною радою нафти і газу наглядові функції. Закон «Про нафту» де-факто сприятиме примиренню між розділеними національно-релігійними громадами країни (арабами-сунітами, шиїтами та курдами), надаючи жителям Іраку можливість брати участь у визначенні майбутнього своєї країни, де-юре — залишає уряду Іраку право втручатися та призупиняти контракти у випадку, якщо параметри угоди не відповідають затвердженим регламентом.

Закон «Про нафту» передбачає: 1) централізацію видобування нафти в рамках іракської національної нафтової компанії (ІННК); 2) дозволити місцевій владі безпосередньо укладати контракти з іноземними компаніями; вироблення умов, на яких іноземні компанії зможуть отримати доступ до родовищ; визначення положень співробітництва уряду з тими компаніями, які працювали в Іраку при режимі С. Хусейна.

Отже, після прийняття закону «Про нафту» очікується завершення конституційного процесу в Іраку та створення легітимного поля для міжнародних інвестицій. Ця ситуація буде також сприяти новим проектам щодо відновлення інфраструктури Іраку. У зв'язку з цим Іраку необхідно освоювати нові родовища та посилити безпеку, а отриманий прибуток від інвестицій необхідно вкласти в соціальну сферу та на подолання наявних у країні проблем.

Прийняття нового закону «Про нафту» в Іраку ускладнювалось через такі чинники: 1) вкрай складна для країни політична ситуація, яка протягом кінця 2007 – кінця 2011 років була анте фактум, з присутністю «іноземної окупації»¹. З 2012 року інформаційна хвиля щодо вживання терміна «іноземної окупації» на шпальтах арабомовних ЗМІ де-факто майже не зустрічається; 2) врегулювання питань щодо використання національних запасів нафти та інших природних ресурсів країни буде сприяти зміцненню довіри між іракськими громадами; 3) після війни Ірак скоротив обсяг видобутку нафти до 2 млн барелів на добу.

¹Термін «аль-Ахтілалі аль-аджнабій» (у перекладі з араб. мови – іноземна окупація) широко використовується міжнародними та провідними арабськими ЗМІ такими як: «ББС» (араб. м.), «аль-Джазіра», «Елаф», «Іракхурр», «ас-Сумарія», «Сана», «аль-Манар», «Ірак4ол», «ар-Ріяд», «аль-Халідж», «Іракна», «аль-Арабія», «аль-Ватанвоіс», «Ісламтудей», «Ісламонлайн» тощо.

Період 2008–2012 років характеризується активізацією роботи Міністерства нафти Іраку, яким було оголошено низку сервісних тендерів, а саме:

- 31 грудня 2008 року міністр нафти Іраку Х. аш-Шахрістані оголосив про міжнародний сервісний тендер на право експлуатувати 11 нафтових родовищ – Маджнун, Західна Курна-2, Халфая, Східний Багдад, Харраф, Куайра, Наджма, Бадра, Західний Кіфль, Марджан, родовища в провінції Діяла, Сіба у Басрі, загальна продуктивність яких протягом трьох-чотирьох років має бути доведена до 2,5 млн барелів нафти на добу. Експерти зазначають, що три родовища, включно із Сіба, знаходяться як на території Іраку, так і сусідніх Ірану й Кувейту, що потребує вирішення питань, пов'язаних з їх спільною експлуатацією. Нині Ірак веде відповідні переговори з Іраном та Кувейтом.

- 20 березня 2009 року Міністерство нафти Іраку оголосило тендер на буріння 30 свердловин у перспективних родовищах провінції Майсан на півдні країни. Оферта включає нафтові родовища Ноор, Абу Гураб та супергігантське Халфая, резерви якої перевищують 5 млрд барелів, на умовах здачі роботи «під ключ». Прийом заявок завершився ще 15 квітня 2009 року і роботи було завершено протягом 18 місяців з моменту їх початку. Іноземним компаніям-партнерам пропонувалося пробурити по 10 свердловин на кожному із вказаних нафтових родовищ.

- 15 березня 2009 року іракська нафтова компанія «Мейсан Ойл Компані» (МоК) оголосила тендер на будівництво установки перекачування нафти потужністю 50 тис. барелів на день на родовищі Халфая.

- У травні 2009 року в Міністерстві нафти Іраку було проведено другий раунд сервісних тендерів щодо розвідки нафтових родовищ за участю дев'яти провідних компаній: Ангольської «Сонангол», п'яти азійських компаній (АТ «Разведка Добича «КазМунайГаз», «Петров'єтнам», «Пакистан Петролеум», «Япан ойл», «Ойл Індія»); двох російських компаній («Роснефть», «Татнефть») та однієї з Великобританії «Керн Енерджі». За підсумками цього тендера жодної американської нафтової компанії серед дев'яти його учасників не було [13, с. 30].

- У лютому та травні 2010 року міністерство провело тендери на освоєння низки вуглеводневих родовищ в Іраку, в якому

брали участь провідні російські, американські, європейські й азійські нафтові компанії.

• 20 жовтня 2010 року в Багдаді відкрили тендер на розробку трьох газових родовищ: Аккас (західна провінція Анбар), Мансурія (східна частина Іраку) і Субба (південь країни). За повідомленнями офіційних представників іракського Міністерства нафти, ці тендери переносилися кілька разів (спочатку 1 вересня, потім 1 жовтня 2010 р.) у зв'язку з тим, що деякі компанії просили додатковий час для більш детального вивчення змінених умов тендерних документів, підготовлених іракською владою. На думку арабських експертів, вищевказані тендери – це далеко не останні у найближчі роки.

Інтереси США

Сьогодні Сполучені Штати розглядають Ірак не просто як стратегічного партнера, а як відповідального, самостійного суб'єкта міжнародних відносин. Характерним прикладом цієї політики було ухвалення договору про довгострокове стратегічне партнерство зі США 27 жовтня 2008 року. Договір ухвалило 144 з 275 депутатів іракського парламенту.

Серед науковців існує розмаїття думок щодо причин проведення Сполученими Штатами воєнної операції «Свобода Іраку» (20 березня 2003 року), але в цілому вони виокремлюють економічний аспект як ключовий чинник війни США в Іраку та, як зазначив колишній глава федерального банку США А. Грінспен, «іракська війна розв'язана, в основному, за нафту» [14, с. 423]. За розрахунками Центру стратегічних та міжнародних досліджень (Вашингтон, США), Ірак, як і інші країни Близького і Середнього Сходу, відіграватиме домінуючу роль на світовому ринку протягом щонайменше двох наступних десятиліть, незважаючи на всі структурні зміни. Розрахунки американських фахівців переконують, що залежність Сполучених Штатів від постачання енергоресурсів з Близькосхідного регіону подвоїться протягом наступних 25–30 років [15, с. 11].

Академік РАН, керівник Центру енергетичних досліджень ІМЕМВ РАН Н. Сімонія зазначає, що «в останнє десятиліття США активно проводили ескалацію односторонньої політики, грубого тиску та відвертого втручання «часом озброєного – Ірак» у справи інших країн у прагненні добитися для себе контролю над нафтовими та пов'язаними з ними фінансовими потоками

на світовому ринку» [16, с. 17]. Згадана політика США в Іраку призвела до того, що Сполучені Штати та Великобританія отримали контроль над більшою частиною світових запасів нафти, які знаходяться в цій країні [17, с. 240]. Покращення ситуації в Іраку, а також посилення координації дій США після обрання нового Президента США Б.Обами створили передумови для інтенсифікації відносин з Іраком.

Не випадково, Ірак і Туреччину було обрано як країни, що їх відвідав Президент США Б. Обама під час свого першого європейського турне 6–7 квітня 2009 року. У ході згаданого візиту Б. Обама зустрівся з представниками влади Іраку та американськими військовослужбовцями, які дислокувалися в Іраку. Під час зустрічі Президент США зазначив, що народ Іраку повинен взяти на себе відповідальність за свою країну, що американські солдати дали Іраку можливість встати на ноги як демократичній країні, а тепер прийшов час передати все іракцям. За висновками експертів, за допомоги Туреччини США здійснюють комплекс заходів, спрямованих на відрив Сирії від альянсу з Іраном та входження її до кола дружніх до США країн, з тим, аби не допустити використання території та потенціалу Сирії у діях, спрямованих на витіснення позицій США в Іраку та на заміну вектора іракської влади.

Таким чином, головними завданнями американської політики в енергетичній галузі з Іраком є закріплення Іраку як головного стратегічного союзника США в регіоні Близького і Середнього Сходу та його перетворення на найважливіший ресурс довгострокової енергетичної стратегії США, яка передбачає встановлення контролю над основними енергетичними покладами країн Перської затоки (в першу чергу Іраку). Характерним прикладом такої політики США в Іраку була безпрецедентна подія за останні 10 років – ухвалення Радою Безпеки ООН 15 грудня 2010 року трьох резолюцій, що скасували санкції, введені проти Іраку після іракського вторгнення до Кувейту у 1990 році: 1) про обмеження щодо програми ООН «Нафта в обмін на продовольство»; 2) заборона щодо діяльності у сфері мирної ядерної енергетики та міжнародного управління фондом розвитку Іраку; 3) також було скасовано санкції, що обмежують Ірак в отриманні хімічної і бактеріологічної зброї, ракет середньої дальності. Це рішення було прийнято за американською ініціативою на спеціальному засіданні Ради Безпеки під головуванням віце-президента США

Дж. Байдена. Співавторами резолюцій стали також Росія, Китай, Великобританія, Франція та ряд країн Азії і Африки.

Нинішня політика Сполучених Штатів стосовно Іраку показує зацікавленість до цієї близькосхідної країни і демонструє, що при нинішній американській адміністрації ситуація не виходитиме з-під контролю. Американські військовослужбовці змогли «спокійно» покинути Ірак вже до кінця 2011 року. Це пов'язано з тим, що усі американські президенти у свій перший строк завжди виступають з ініціативами, щоб отримати другий президентський термін. Саме тому, на наш погляд, американський президент Б. Обама виступив з ініціативою виведення американських військовослужбовців з Іраку, використовуючи «корейську» модель.

ІНТЕРЕСИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Останнім часом простежуються активні дії провідних європейських країн, в першу чергу Франції, Німеччини, Італії, Великобританії та інших, спрямовані на створення необхідних політичних умов для отримання доступу до іракської нафти.

Передусім ЄС цікавлять значні енергетичні ресурси Іраку, його геостратегічне положення та перспективний іракський ринок. 8 травня 2009 року під час пражського енергетичного саміту «Південний потік – новий шовковий шлях» ЄС, Туреччина, Ірак, Єгипет, Азербайджан, Грузія підписали політичну декларацію про підтримку проекту «Набукко». У декларації закріплено, що основними постачальниками енергоносіїв з регіону Близького Сходу до ЄС є Ірак та Єгипет, а головними транзитерами залишаються Грузія і Туреччина. Нині ведуться переговори стосовно прокладки окремого газопроводу з Іраку в південну Туреччину, який має бути підключений до газопроводу «Набукко» [19].

Протягом 2009–2012 років провідні країни ЄС, такі як Франція, Німеччина та Велика Британія, виявили волю щодо співробітництва з Іраком. Характерним прикладом цього була низка візитів вищих посадових осіб цих країн до Іраку. Наприклад: 10 лютого 2009 року Президент Франції Н. Саркозі розпочав своє близькосхідне турне саме з Іраку. Під час зустрічі з іракським Президентом Дж. ат-Талабані Н. Саркозі пообіцяв надати Багдаду значну економічну, політичну допомогу та закликав інші європейські держави відновити зв'язки з Іраком

і допомогти цій країні стати частиною міжнародного співтовариства. Президент Франції провів також переговори з прем'єр-міністром Іраку Н. аль-Малікі та наголосив на основних сферах кооперації, які цікавлять Париж, – це оборона, енергетика, нафтовидобуток, підготовка і оснащення іракських сил безпеки; 25 лютого 2009 року в Багдаді відбулася зустріч міністра закордонних справ Іраку Х. Зібарі з президентом делегації Європейського Союзу Х. Мінкерлі. У ході зустрічі пройшов сьомий раунд переговорів щодо Угоди «Про торгівлю і співробітництво між Іраком та ЄС». Зокрема, обговорювали пункти зазначеної Угоди та питання щодо розширеного співробітництва між країнами ЄС та Іраком. Під час останнього раунду переговорів було ухвалено рішення про скасування наступних раундів та перенесення наголосу на імплементацію досягнутих раніше угод та домовленостей, іншими словами – перевести співпрацю ЄС з Іраком у практичну площину тощо.

17–18 лютого 2009 року міністр закордонних справ ФРН Ф.В. Штайнмаєр перебував в Іраку з офіційним візитом. У м. Багдаді та м. Ербілі він зустрічався з офіційними особами цієї країни. У ході візиту Ф.В. Штайнмаєра супроводжували представники ділових кіл Німеччини, зокрема: керівники великих концернів та корпорацій, таких як «Даймлер», «Сіменс» тощо. Головна мета візиту – інтенсифікувати економічні зв'язки між Німеччиною та Іраком. Відзначимо, що уряд Іраку планує повну модернізацію економіки за допомогою впливових інвесторів, серед яких бачить і представників бізнесу Німеччини тощо.

У грудні 2010 року в Іраку з офіційними візитами перебували глави зовнішньополітичних відомств Німеччини Г. Вестервелле та Італії Ф. Фраттіні, які обговорили з іракським керівництвом питання подальшого розвитку економічних зв'язків та питання, пов'язані з положенням іракських християн, висловивши занепокоєння випадками нападів на церкви, священнослужителів і віруючих і т.п.

Сьогодні Великобританія намагається зберегти свої позиції в Іраку. Характерним прикладом цього став візит до країни голови МЗС Великобританії Д. Мілібенда 26–27 лютого 2009 року. У ході зустрічі Д. Мілібенд провів переговори з прем'єр-міністром Іраку, під час яких було обговорено питання двосторонньої співпраці в енергетичній, торговельній та інших сферах. За результатами цих переговорів було підписано угоду про

створення спільної компанії «Ойл сервіс» (стартовий капітал 90 млн дол. США), яка буде вести роботи в Іраку щодо буріння нових 60 нафтових свердловин навколо м. Басра [20]. 30 квітня 2009 р. відбувся візит прем'єр-міністра Іраку Н. аль-Малікі до Великобританії. У ході візиту було проведено переговори з головою британського уряду Г. Браном, піднято головним чином питання співробітництва між двома країнами в сферах безпеки й економіки. Також було проведено британсько-іракську економічну зустріч за участю майже 250 компаній та конференція «Інвестуйте в Ірак» тощо.

ІНТЕРЕСИ РОСІ

Потрібно виділити наполегливі зусилля Росії, спрямовані на відновлення своїх позицій у нафтовому секторі Іраку. Так, для вирішення цього питання російська дипломатія організувала візит прем'єр-міністра Іраку Н. аль-Малікі до Москви 9–11 квітня 2009 року, під час якого російська сторона домовилась про повернення компаній до Іраку. Особливу увагу було приділено питанням активізації двосторонньої співпраці, розширенню участі російських компаній в реалізації великих проектів у нафтогазовій галузі та електроенергетиці. За даними МЗС Росії, пріоритетними завданнями в Іраку є: 1) відновлення реалізації угод консорціуму російських компаній («Лукойл», «Зарубежнефть», «Машімпорт», «Татнефть», «Газпром нефть», «Стройтрансгаз») з Міністерством нафти Іраку про розробку нафтового родовища «Західна Курна» (сума контракту – 3,7 млрд дол. США, термін дії – 23 роки) та «Західна Курна-2» («Лукойл» готова адаптувати свій контракт на розробку нафтового родовища «Західна Курна-2» щодо нового законодавства Іраку); 2) перевірка стану трубопроводу в Іраку (довжина 350 км, який було побудовано у 1952 році); 3) відновлення робіт за контрактом про будівництво нафтопроводу на півдні Іраку (контракт підписано у 2003 році); 4) відновлення переговорів за блоками 8 і 9 в Зах. пустелі («Газпром нефть» бере участь у тендерах на шістьох нафтових і двох газових родовищах в Іраку) [21].

У ході зустрічі голови іракського уряду та президента Росії Д. Медведєва обговорювалися питання списання частки іракського боргу, проблема контрактів, укладених російськими компаніями за часів режиму С. Хусейна (іракський борг Росії

до падіння режиму Саддама Хусейна у 2003 році дорівнював 12,9 млрд дол. США. У кінці 2004 року Паризький клуб, членом якого є Росія, прийняв рішення про списання 80% державного боргу Іраку. В той же час Росія списала 93% боргу, який повинен був повернути їй Ірак), та питання зміцнення співпраці двох країн у різних галузях, передусім в енергетичній та військово-технічній, включно з відновленням роботи російсько-іракської міжурядової комісії та робочої групи [22].

Упродовж 25–26 травня 2010 року в місті Кіркук (Ірак) делегація компанії «Газпром нефть» взяла участь у першому засіданні Спільного керівного комітету (далі – Комітет) – контролюючого органу проекту з розробки іракських нафтових ділянок. Основна мета цього засідання – проведення переговорів у рамках виконання довгострокового плану до 2020 року щодо збільшення обсягів видобутку енергоресурсів в Іраку до 100 млн т. У ході переговорів було зазначено, що компанія «Лукойл Оверсіз» планує почати буріння на іракському родовищі «Західна Курна-2» до кінця 2011 року, а нафтовидобуток очікується вже до кінця 2012 року, у запланованому 2017 році рівень видобутку дорівнюватиме 90 млн т нафти на рік.

ІНТЕРЕСИ КРА Н АЗІ

Упродовж останнього часу посилену активність в Іраку проявляють Японія, нові індустріальні країни Азії (Китай, Індія) та «азійські тигри» (Південна Корея, Сінгапур, Тайвань). Основна мета – одержання азійськими компаніями доступу до розробки енергетичних ресурсів Іраку.

Зазначимо послідовність та наполегливість Японії, Індії та Китаю, які вбачають у Близькосхідному регіоні найважливіше джерело забезпечення своїх швидкозростаючих потреб у вуглеводнях. Не виключено, що перші контакти нафтових компаній будуть невеликими та укладені з представниками країн «азійських тигрів».

Експерти зазначають, що головною перевагою азійських компаній є те, що вони не брали участі у військовому конфлікті з Іраком. Зокрема, китайська компанія «ПетроЧайна» входить до двадцятки нафтових компаній світу із резервами, що перевищують резерви провідних західних компаній «Шелл», «Шеврон-Тексако» тощо. Не виключено, що компанії «Брітіш

Петролеум», «Ексон-Мобіл», «Шелл», «Шеврон» будуть відмежовані від участі в нафтових проектах Іраку [23].

На думку арабських експертів, азійські нафтові компанії (китайська – «Сінопек», японські – «Япан ойл», «Джогмек», «Міцубісі», корейська – «КНОК», в'єтнамська – «Петров'єтнам», пакистанська – «ППЛ», індонезійська – «Пертаміна», малайзійська – «Петронас», індійська – «Ойл Індія» та інші) раніше працювали в Іраку і добре розуміють специфіку родовищ країни. Згідно з цим прогнозом китайські та корейські компанії одержать контракти на видобуток нафти в центральній та південній частині Іраку (не більше ніж 70 тис. барелів на добу), в'єтнамські нафтові фірми – на півдні Іраку (приблизно 60 тис. барелів), індійські – уздовж кордону з Кувейтом, індонезійські – у Західній пустелі.

23–26 лютого 2009 року відбувся офіційний візит Президента Іраку Дж. Талабані до Південної Кореї. Його супроводжували близько 60 чиновників, включно з міністрами промисловості та будівництва. Під час зустрічі Президента Республіки Корея Лі Мін Бака та іракського Президента Дж. Талабані наголошувалося, що корейські компанії зможуть брати участь у будівельних проектах в Іраку та інших економічних проектах щодо відновлення інфраструктури країни. У ході цієї зустрічі було підписано угоду про реконструкцію Іраку на суму 3,55 млрд дол. США, згідно з якою Південна Корея отримує доступ до розробки найбільшого нафтовидобувного регіону Іраку – Басри, а також можливість південнокорейських фірм надавати технічну допомогу щодо створення соціальної інфраструктури в Іраку.

Унаслідок агресивної енергетичної стратегії Китаю вдалося вийти на «перспективний» іракський ринок енергоносіїв. 11 березня 2009 року китайська компанія «Сінопек» підписала контракт з урядом Іраку на розробку родовища Ахдаб у південно-східній провінції Васіт на суму 3 млрд дол. США. Договір дає китайській компанії право на розробку вуглеводнів строком на 23 роки. Після чого китайська компанія розпочала буріння оцінних свердловин.

ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ

Нині Україна приділяє особливу увагу питанням опрацювання шляхів диверсифікації поставок енергоносіїв, спираючись

на сприятливе географічне положення нашої країни на перетині світових та регіональних енерготранспортних магістралей.

З точки зору енергетичної безпеки України, унікальність Іраку полягає у тому, що це фактично єдина близькосхідна країна, яка задовольняє вимоги диверсифікації нафти через відповідні транспортні коридори. Враховуючи зазначене, в Україні ще з перших років незалежності покладалися великі надії на отримання безпосереднього доступу до іракської нафти. Так, нафтопровід Одеса–Броди з самого початку створювався в першу чергу із розрахунком на його використання для надходження іракської нафти до України. Було зроблено перші кроки у напрямку створення необхідної політико-правової бази для вирішення цього завдання. У червні 1996 року було підписано Договір з Туреччиною про спорудження нафтопроводу Джейхан–Самсун, а у грудні 1997-го його ратифікувала Верховна Рада України.

Реалізація національних інтересів України в Іраку здійснюється в умовах надзвичайно складної політичної ситуації в регіоні, яка є зоною зіткнення і протистояння за контроль над геостратегічними та енергетичними ресурсами країни з боку міжнародного співробітництва – США, ЄС, Росії, Китаю та іншими країнами Азійського регіону.

На думку українських науковців, досягнення цілей України в Іраку ускладнюється через «неефективність використання Україною можливостей, що випливають з її участі у місії в цій державі. Слабко розвиваються відносини з керівництвом цієї країни, критично важливі для зміцнення позицій України в цій країні після виведення міжнародного військового контингенту» [24, с. 141].

Успішна реалізація завдання отримання та постачання іракської нафти здебільшого залежить від оптимальної тактики співпраці України безпосередньо з самим Іраком, з країнами-сусідами та найбільшими світовими силами, які мають значний вплив на цю державу. Для вироблення такої тактичної лінії потрібне глибоке розуміння сутності тих процесів, що відбуваються нині в цьому регіоні навколо його нафти. Відзначимо, що стабільність Іраку сприятиме стабільності в усьому Близькосхідному регіоні. Як зазначають провідні науковці, «...сьогодні Україні потрібно розбудувати інфраструктуру»

ру, освоювати нові родовища та забезпечити безпеку шляхів постачання енергоносіїв з Іраку» [25, с. 78].

Перехід усієї повноти влади до уряду Іраку, *ante factum*, після виведення американських військ з його міст, що успішно відбулось 30 червня 2009 року, *de facto* відхід американських військовослужбовців з Іраку 31 грудня 2011 року потребує від української сторони значно інтенсифікувати свої безпосередні стосунки, зокрема у сфері реалізації енергетичного співробітництва між Україною та Іраком, з президентом, прем'єр-міністром, іракською владою, регіональною владою та міністерствами цієї держави (опрацювати перший за часів незалежності візит Президента Іраку в Україну; укласти договори про постачання необхідної кількості іракської нафти, розширювати присутність України в Іраку, розвивати сфери військово-технічних та економічних відносин; зміцнювати економічний відділ Посольства України в Іраку; поновити діяльність змішаної українсько-іракської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва).

Сучасний розвиток ситуації в Іраку потребує від української дипломатії глибокого осмислення, вивчення особливостей нової ситуації в країні, яка сьогодні дає надію передусім під кутом перспектив надходження до нашої держави іракської нафти, і, відповідно, внесення необхідних ініціатив у політику України щодо Іраку на практиці.

Аналіз змісту нового закону «Про нафту», вірогідних наслідків його прийняття потребує, на нашу думку, опрацювання пріоритетних завдань з метою створення необхідних геополітичних, політико-правових, технологічних, інформаційних та інших умов забезпечення надходження в Україну іракської нафти. Остаточне прийняття законопроекту допоможе Україні визначити, як вести політику на федеральному, регіональному рівнях в Іраку та з іноземними компаніями.

Зазначимо той факт, що майбутній рівень видобутку нафти в Іраку дозволяє розраховувати на значні обсяги її експорту в Україну. Для того щоб іракська нафта через Україну поставлялась в Європу, необхідно:

- 1) Опрацювання оптимальних шляхів отримання іракських енергоносіїв, а також маршрут диверсифікації іракської нафти та формування нових зон прокладання шляхів постачання енергоносіїв.

2) Використання експортного маршруту Кірку–Джейхан–Кірікале–Самсун, розробленого свого часу українським Інститутом транспорту нафти. Україні необхідно розробляти проект із Туреччиною «Іракська нафта для України» з використанням енергетичної бази Одеса–Броди щодо вказаного мега-транспортного коридору.

Для вирішення першого завдання необхідно побудувати мега-транспортний коридор Кіркук (Ірак) – Трабзон (Туреччина) – Одеса-Броди (Україна). Враховуючи той факт, що українські нафтові компанії самостійно не зможуть побудувати сучасний нафтопровід, необхідно з одного боку, разом із закордонною компанією (наприклад, з корпоративною групою «Інтернешнл Текс Енд Інвестмент Центре», в якій функціонує понад 100 передових нафтових корпорацій, таких як: «Брітіш Петролеум», «Ексон Мобіл», «Коноко Філіпс», «Шеврон-Тексіко», «Шелл» тощо), підписати договір «Про співробітництво» стосовно забезпечення високотехнологічним обладнанням і залучення кредитів у цьому напрямку.

Зауважимо, щодо вирішення другого завдання інший маршрут – Кіркук–Джейхан–Кірікале–Самсун був опрацьований у договірно-правовому аспекті (у червні 1996 року було підписано договір з Туреччиною про спорудження нафтопроводу Джейхан–Самсун тощо).

На нашу думку, український досвід роботи в Іраку та участь у миротворчій місії в цій державі є підґрунтям для закладення основи економічних відносин з Багдадом.

1. *Валевський О., Гончар М.* Структура геополітичних інтересів України. — К.: НІСД, 1995. — 94 с.; Іракська криза як чинник штучної системної трансформації Близькосхідного регіону // «Третій світ» на початку ХХІ ст.: глобальні виклики та внутрішні перетворення: Матер. міжвід. наук.-теорет. конф. / за ред. В.К. Гура. — К.: Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2007. — С. 25–30; *Петюр Р.К.* Регіон Близького Сходу в зовнішній політиці України: Автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.04 / Київський Національний ун-т ім. Т. Шевченка Інститут міжнародних відносин. — К., 2007. — 28 с.; Серов Д.І. Становлення та розвиток політичних і економічних відносин України з країнами Арабського Сходу (1990-ті рр. – початок ХХІ ст.): Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова. — О., 2006. — 20 с.; Нагорний С., Швед В. Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку: Експертна Доповідь / Сергій Нагорний, В'ячеслав Швед та ін. // Розділ 5. — Україна у сучасному світі (Параграф 5.7. Азійський напрям зовнішньої політики України); за заг. ред. Ю.Г. Рубана. — К.: НІСД, 2007 р. — С. 196–198. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://old.niss.gov.ua/book/Eks_d2007/Exp2007_5.pdf; *Нагорний С., Швед В.* Україна в 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної

політики / *Сергій Нагорний, В'ячеслав Швед та ін.* // (Розділ 5. — Зовнішня політика України, параграф 5.6. Пріоритети зовнішньої політики України на Близькому і Середньому Сході); за заг. ред. Ю.Г. Рубана. — К.: НІСД, 2008. — С. 141–143. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: // <http://old.niss.gov.ua/book/book2008/Expert-Book2008-5.pdf>; Близький Схід: міжнародна безпека, регіональні відносини та перспективи для України: Монографія / Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки; відп. редактор Б.О. Парахонський. — К.: ПЦ «Фоліант», 2008. — 591 с.; Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки: монографія / *В.О. Швед* [та ін.]; за ред. В.О. Шведа. — К.: НІСД, 2008. — 222 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://old.niss.gov.ua/book/vidannya/kniga_shved.pdf; Нагорний С., Швед В. Україна в 2005–2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / *Сергій Нагорний, В'ячеслав Швед* (Параграф 7.7. Пріоритетні питання зовнішньої політики України на Близькому та Середньому Сході (розділ 7. Реалізація сталого зовнішньополітичного курсу України); за заг. ред. Ю.Г. Рубана. — К.: НІСД, 2008. — С. 141–143. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://old.niss.gov.ua/book/Zel_book/ocinkindd-rozd-7.pdf; *Нагорний С., Нагорний Д.* Політична ситуація навколо прийняття нового закону «Про нафту» в Іраку: завдання для України / *Сергій Нагорний, Денис Нагорний* // Український науково-теоретичний часопис. — К.: Київський університет права, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008. — № 4. — С. 129–134 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://kul.kiev.ua/images/chasop/2008_4/2008_4.pdf; *Нагорний С.* Перспективи українсько-іракської співпраці у нафтогазовій сфері / *Сергій Нагорний* // Аналітична записка, НІСД, грудень, 2008 р. — 12 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://old.niss.gov.ua>; *Нагорний С.* Можливості розвитку українсько-іракського співробітництва в контексті політики провідних країн світу щодо Іраку / *Сергій Нагорний* // Аналітична записка, НІСД, червень 2009 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/25.htm>; Енергетична безпека України: зб. ст. та аналітичних матеріалів / за заг. ред. О.О. Воловича / Національний інститут стратегічних досліджень, Регіональний філіал у м. Одесі. — Одеса: Фенікс, 2009. — 356 с.; *Нагорний С.* Зовнішня політика України на Близькому і Середньому Сході / *Сергій Нагорний та ін.* // Щоквартальний та річний моніторинг у 2009 р., щотижневий моніторинг у 2010 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://old.niss.gov.ua/rubrika/2010/12_18042010.pdf; http://old.niss.gov.ua/rubrika/2010/19_25042010.pdf; *Нагорний С.* Прийняття Законопроекту «Про нафту» допоможе визначити Україні, як вести політику на федеральному та регіональному рівнях в Іраку / *Сергій Нагорний* // Юридична газета, 25 травня 2010. — № 21. — С. 20. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.niss.od.ua/p/369.pdf>; *Нагорний С., Нагорний Д.* Пріоритетні питання зовнішньої політики України на Близькому та Середньому Сході / *Сергій Нагорний, Денис Нагорний* // Україна дипломатична. XI вип. — К.: ГДП, Київська міська адміністрація, 2010. — С. 538–567. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.niss.od.ua/p/367.doc>; *Волович О.* Ірак на шляху випробувань і відродження: збірник статей / *О.О. Волович, Г.В. Шелест* // НІСД РФ у м. Одесі. — О.: Фенікс, 2010. — 398 с.; *Нагорний С.* Україна у XXI ст. має шанс: рух уперед та усвідомлення політико-економічного потенціалу держав Близького і Середнього Сходу / *Сергій Нагорний* // Доповідь під час наукового круглого столу «Європейський Союз – Росія – Євразійський Союз – Балто-Чорномор'я: який гео економічний та геополітичний напрям обрати Україні?» (10 лютого 2011 р., м. Київ, Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України, Інститут трансформації суспільства, Українська асоціація економістів-міжнародників, науковий журнал «Економічний часопис-XXI», НІСД). — [Електронний ресурс]. —

- Режим доступу: http://soskin.info/userfiles/file/2011/10022011/Nagorniy_vystup_10022011.doc; *Nagornyy S., Nagornyy D.* «Peculiarities of modern stage of the Middle East with NATO: conclusions for Ukraine» (Особливості сучасного етапу Близького і Середнього Сходу з НАТО: висновки для України) / *Sergiy Nagornyy, Denys Nagornyy* // *Часопис ІСАС. ЄвроАтлантика*. — К., 2011 — № 1. — С. 62–68. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.euroatlantica.info/index.php?id=3876>; *Нагорний С.* Відносини України з країнами Близького і Середнього Сходу, Азії, Африки у 2010 році / *Сергій Нагорний* // Аналітична записка, НІСД, грудень, 2008 р. — 12 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // (аналітична записка, січень 2011 р.) // <http://www.niss.od.ua/p/391.doc>; *Нагорний С.* Проблеми та перспективи міжнародного співробітництва з Іраком в енергетичній галузі / *Сергій Нагорний* // *Зовнішні справи*, № 2, 2011. — С. 20–25. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=610>; *Нагорний С.* Україна: погляд на Схід / *Сергій Нагорний* // *Главред*. — 21 січня 2011 р. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://ua glavred.info/print/articles/17832.prn>; <http://www.niss.od.ua/p/392.doc>; *Нагорний С., Нагорний Д.* Україна й Ірак доклали величезних зусиль для налагодження двосторонніх економічних відносин / *Сергій Нагорний, Денис Нагорний* // *Еженедельник «2000»*. — Вып. № 52 (588) 30 декабря 2011 г. — 5 января 2012 г. — С. 6–7. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://2000.net.ua/2000/forum/mnenie/77589>; *Нагорний С.* Сучасні процеси демократизації в країнах Арабського Сходу / *Сергій Нагорний* / *Доповідь на науковому семінарі 25 лютого 2011 р.*, Київ: НІСД.; *Нагорний С.* Сучасні процеси демократизації в країнах Арабського Сходу / *Сергій Нагорний* // *Віче: Журнал Верховної Ради України* – 2011. – № 12. – С. 7–9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.viche.info/journal/2604/>; *Нагорний С.* Україна та Ірак доклали величезних зусиль для налагодження двосторонніх економічних відносин / *Сергій Нагорний* // *Зовнішні справи*. – № 2. – 2012. – С. 22–24. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=610>.
2. *Койбаев Б.Г.* Международные организации: информация и безопасность на Ближнем Востоке. — СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2006. — 240 с.; *Примаков Е.М.* Конфиденциально: Ближний Восток на сцене и за кулисами (вторая половина XX – начало XXI века). — М.: ИИК «Российская газета», 2006. — 384 с.: ил.; *Куда идет Ирак? Ситуационный анализ под руководством академика Евгения Примакова* // *Россия в глобальном мире*. — Том 4. — № 3, май–июнь 2006. — С. 154.; *Юрченко В.П.* Ирак: некоторые итоги 2007 года; Военно-политическая обстановка в Ираке (январь 2009 года). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.iimes.ru>; *Ближний Восток и современность*. — Вып. 30. — *Ин-т Ближнего Востока Ин-т востоковедения РАН; отв. ред. А.О. Филоник*. — М.: ИБВ, 2007. — С. 352.
3. *Hard Lessons: The Iraq Reconstruction Experience. Special Inspector General for Iraq Reconstruction*. 2009. — 500 p.; *War of Necessity, War of Choice A Memoir of Two Iraq Wars. Richard N. Haass, President, Council on Foreign Relations: Simon & Schuster*. 2009. — 336 p.; *Beyond Iraq. A New U.S. Strategy for the Middle East. Richard N. Haass and Martin Indyk. Brookings Institution. Published on Foreign Affairs*. 2009. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.foreignaffairs.com>; *The End of Iraq: How American Incompetence Created a War without End. By Peter W. Galbraith. New York: Simon & Schuster*, 2006. — 272 p.; *John V. Mitchell and Paul Stevens, Ending Dependence: Hard Choices for Oil-exporting States, Chatham House Report (July 2008)*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // http://www.chathamhouse.org.uk/files/11844_0708oildependence.pdf.
4. *Аль-Ірак: іадат аль-імар ва ад-дур аль-мустакбалі – Абу-Дабі: Марказ аль-Імарат ліп-дірасат ва аль-бахवास аль-Істрадеджія. ОАЕ: (Ірак: повторення колонізації та майбутня роль — Центр стратегічних досліджень ОАЕ), 2005. — 170 с. (арабською мовою).*

5. Аль-Ірак: дірасаат фі ас-сіясатон ва аль-іктісаад. — Марказ аль-Імарат ліль-дірасат ва аль-бахвас аль-Істратеджія. Абу-Дабі: (Ірак: вивчення політики та економіки — Центр стратегічних досліджень ОАЕ), 2006. — 125 с. (арабською мовою).
6. Compiled by Catherine Glière. Chaillot Paper n°98. Institute for Security Studies. March 2007. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iss.europa.eu/chaillot/cha98e.pdf>; The New Global Puzzle. What World for the EU in 2025? Directed by Nicole Gnesotto and Giovanni Grevi. Institute for Security Studies. January 2006. — P. 63–64.
7. Зазначені праці. Україна й Ірак доклали величезних зусиль для налагодження двосторонніх економічних відносин. — С. 7; Україна та Ірак доклали величезних зусиль для налагодження двосторонніх економічних відносин — С. 24.
8. Wrongton Lesly. Higher oil output seen lifting Iraqi growth. International Herald Tribune. January 17, 2008. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.iht.com/bin/printfriendly.php?id=9283489>.
9. Section one. Oil supply and demand outlook to 2030. Natural gas (Top 10 countries). World Oil Outlook 2008. Organization of the Petroleum Exporting Countries. — P. 221.
10. Дустур доуля аль-джумхурія ель-іракіяту (Конституція Іракської Республіки). Багдад, 2005. Повну версію можна знайти на веб сайті (арабською мовою). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cabinet.iq/>; <http://web.krg.org/articles/detail.asp?lngnr=14&smar=04030000&rn=114&anr=15833>.
11. Там само. — С. 112.
12. Віце-президент Тарік аль-Хашемі: Закон «Про нафту» має бути спрямований на розвиток енергетичного виробництва та експорт нафти і газу. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.iraqipresidency.net/news_detail.php?language=arabic&id=7036&type=news.
13. Nine foreign oil companies prequalified for the second international tender out of the 38 that applied. Arab oil & gas magazine. Vol. XLVI. May 2009. — P. 28–30.
14. Greenspan A. The age of turbulence. Adventures in a new world. The Penguin Press, 2007. — P. 544.
15. A Roadmap for a Secure, Low-Carbon Energy Economy Balancing Energy Security and Climate Change. Sarah Ladislaw, Kathryn Zyla, Jonathan Pershing, Frank Verrastro, Jenna Goodward, David Pumphrey, Britt Staley. /World Resources Institute. CSIS Center for strategic & international studies. February 4, 2009. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.csis.org/media/csis/pubs/090130_ScenarioResults.pdf.
16. Симонія Н. Глобальный финансовый кризис и мировой нефтегазовый сектор. — Мировая Экономика и Международные отношения. — 2009. — № 4. — С. 13–21.
17. Маначинский А.Я. Ирак: тайные пружины войны. — К.: Изд. дом «РУМБ», 2005. — С. 416: ил. (Необъявленные войны).
18. Зазначена праця. Політична ситуація навколо прийняття нового закону «Про нафту» в Іраку: завдання для України. — С. 232–233. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2008_4/2008_4.pdf.
19. Declaration – Prague Summit, Southern Corridor, May 8, 2009. — [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://eurodialogue.org/DECLARATION-Prague-Summit>.
20. Підписання угоди про створення компанії для буріння 60 нових нафтових свердловин щорічно. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.alsumaria.tv/ar/Economics-News-Iraq/3-28537-.html>.
21. Москва не устояла перед соблазнительным предложением Багдада. — Независимая газета. 2009. — 13 апреля.

22. Дмитрий Медведев принял в Кремле Премьер-министра Республики Ирак Нури аль-Малики. 10/IV-2009. 17:10. Пятница. — [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://president.kremlin.ru/sdocs/news.shtml>.
23. Див.: [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.gulfoilandngas.com>.
24. Зазначена праця. Україна в 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної політики. — С. 141–143.
25. Швед В.О. Вказана праця. — С. 222.

Додаток 1.

Джерело: Gulf Publishing / World, SIGIR

Анотація. У статті проаналізовано сучасну політику провідних країн світу щодо співробітництва з Іраком в енергетичній сфері. Сформульовано висновки та пропозиції для України щодо активізації співробітництва між Україною та Іраком в енергетичній сфері з урахуванням наявного досвіду українсько-іракського співробітництва.

Ключові слова: Україна, Ірак, Близький і Середній Схід, енергетична галузь, нафта.

Аннотация. Проанализирована современная политика ведущих стран мира относительно сотрудничества с Ираком в энергетической сфере. Сформулированы выводы и предложения для Украины в отношении активизации сотрудничества между Украиной и Ираком в энергетической сфере с учетом имеющегося опыта украинско-иракского сотрудничества.

Ключевые слова: Украина, Ирак, Ближний и Средний Восток, энергетическая отрасль, нефть.

Summary. The modern policy of leading countries towards Iraq in energy sphere is analysed. The inferences and propositions are formulated for Ukraine with regard to brisk up the cooperation between Ukraine and Iraq in energy sphere taking into account present experience of Ukrainian-Iraqi energy collaboration.

Key words: Ukraine, Iraq, Near and Middle East, energy industry, oil.

UDK 621.039(477)(567)

Sergiy NAGORNYI,

*Chief consultant of the Department
on Studies of the Middle East and APR Countries
of the National Institute of Strategic Studies
under the President of Ukraine;*

Denis NAGORNYI,

journalist

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INTERNATIONAL COOPERATION WITH IRAQ IN ENERGY SPHERE

*«Partnership with such center of force as countries of the
Arabic world promises considerable economic benefits – inflow
of investments and implementation of the large scale projects by
Ukraine».*

Speech of the President of Ukraine Viktor Yanukovich
at the 10th Conference of the Heads of overseas diplomatic institutions of
Ukraine on December 14, 2010

One of the important current trends in the development of the situation in the Middle East is the process of Iraq complete sovereignty renewal, search for an optimal model of development by the Iraqi authorities and people, continuation of stabilization and normalization in the country after several years of occupation and civil war. In these terms, the leading world political and economic centers activate collaboration with Iraq in many spheres and primarily in the energy industry.

This article aims at analyzing the status and prospects of international cooperation development on the part of leading centers of power – the USA, EU, Russia, China, and other countries of the South-East Asia with regard to collaboration with Iraq in the energy sector.

Let us mention the area of Ukrainian studies devoted to the issues of growing the role of economic collaboration with Iraq in the energy sector. They include a number of publications and

scientific works by such Ukrainian scientists and experts as O. Volovych, M. Honchar, V. Gura, D. Kushnir, R. Petyur, B. Parahonskii, L. Skorokhod, V. Shved and others that examine the issues of historic and geopolitical grounds for the Middle East vector in the Ukrainian foreign policy as well as collaboration with Iraq in power-producing area [1]. The first Ukrainian collective monograph entitled *Asian Direction of the Ukrainian Foreign Policy: Problems and Prospects. Analytical Estimates* published in 2008 by the National Institute of Strategic Studies exerted noticeable influence upon scientific development of the mentioned issues. The authors of *Section I Strategic Reference Points of the Ukrainian Foreign Policy in the Middle East»* (V. Shved, V. Nagaichuk, S. Nagornyy) focused on studying specifics of modern geo-economic development process in the Middle East, prospects for using energy resources potential of the Middle East region for implementation of the strategic tasks of Ukraine, problems and pre-conditions for obtaining Iraqi oil. The last most important paragraph of the afore-mentioned section of monograph, namely *Prospects of for using energy resources potential of the Middle East region for implementation of the strategic tasks of Ukraine as explored by leading orientalists Sergiy Nagornyy, Pavlo Varbanets, Dmitro Serov* is of considerable scientific interest and has the important practical value for collaboration between Ukraine and Iraq in the energy resource sphere. Analysis of evolution and dynamics of stabilization of political and legal situation in Iraq, factor of the Russian policy in the region, issues of spiritual and political life of the country at the modern stage are displayed in the works of Russian researchers and orientalists R. Agaev, O. Voskresenskii, B. Koybaev, V. Inozemtsev, E. Primakov, V. Yurchenko and others [2]. There are good reasons to mention also the works of Western European and American researchers and experts devoted to the political situation around Iraq. Important tendency in this scientific discourse is growing number of works devoted to the issues of strengthening influence of the USA in the region, in particular in Iraq as well as Iraqi reconstruction. These issues became the research focus of V. Antolis, S. Bouen, D. Brook, T. Vittes, Ch. Ebinger, M. Indyk, I. Kisov, D. Melon, K. Pollac, M. Rubin, G. Stensfield, J. Antonio Otal, S. Telhami, R. Haas, B. Hoffman and others [3].

There exists quite considerable interest to the works of the Arabic researchers, such as B. Saalikh, T. Shafik, V. Haddur, L. Halil, A. Karim, which focus upon the modern condition of Iraqi oil and gas deposits and issues of adopting the new law On Oil in Iraq that should regulate the matter of concluding oil contracts in Iraq. We would like to outline the collective works of UAE Center of Strategic Studies Iraq: reiteration of colonization and future role [4], Iraq: research of policy and economy [5], which examine the issues of renewal of Iraq oil and gas infrastructure and future collaboration of the country with international companies. The modern situation and prospects of collaboration of Asian oil companies in energy industry with Iraq are examined by the Japanese experts of the Institute of economies, which function under Japanese organization of foreign trade development IDE Jetro, Iwasaki Yoko and Sato Akira as well as Chinese researchers of the World Energy Council of the Asian regional program under the direction of Zang Guobao, David Yaanghooi Kim, Chong-Moo Lii, and experts of the Shanghai Institute of International Relations Yu. Hintyan, Tyan Jongging, Li Waigian and others.

In this connection the article explores modern policy of the world leading countries regarding collaboration with Iraq in view of the current experience of Ukraine-Iraqi cooperation in the energy sector.

CURRENT ENERGY SITUATION IN IRAQ

Iraq possesses the large oil deposits, which in accordance with geographical position of the country, may play an important role in meeting the needs of the European countries in energy supplies. According to the data of the Institute of Security Studies (Paris), experts believe that «in 2025, the Middle East region countries, especially Saudi Arabia, Iran, and Iraq, will provide over 55% needs of the European Union in oil as compared with the current 45%» [6, p. 117].

According to the experts opinion, the actual oil reserves in Iraq can soon become two times higher than is estimated by the Ministry of Oil Industry of this country (presently potential reserves total 143.1 billion barrels) [7] — specialists might explore «over 100 billion barrels more in Iraq» [8]. It is not impossible that Iraq may become the largest oil producer after the Saudi Arabia in the Middle East.

The northern part of the Republic of Iraq, which contains enormous oil reserves, is especially promising in its oil industry. Most oil and gas deposits are located in the Northern and Southern Rumaila, Kirkuk (Khurmala), Mosul, Halfai, Western Qurna, Majnun, az-Zubair (Safvan), Nar Umar and East Baghdad with its oil deposits exceeding 5–6 billion barrels. The most rich oil deposits, which were explored in the north of Iraq, are listed in Annex 1. As experts said, in addition to the large oil deposits, the cost of oil production in Iraq is the lowest in the world: 1-2 US dollars for a barrel. Besides, Iraq is one of ten countries of the world with largest natural gas deposits (3,17 trln m³). The specifics of Iraqi natural gas deposits is that they are the mixed deposits of oil and natural gas [9, 29–30].

In this context it is really important to make deep analysis of possible consequences of adoption by Parliament of Iraq of the law that will determine future of the country – the law On Oil. The draft law was developed by the Federal Committee of Oil and Energy of the Council of Ministers of Republic of Iraq on 15 February 2007 and approved by the Cabinet of Ministers of Iraq on 3 July of the same year as passed to the Parliament for consideration. The draft law was considered in the Parliament starting in September 2008 through 2011 and, as specialists said, it will be ratified very soon. Adoption of the new law On Oil is based on Article 111 of the Constitution of Iraq, which «transfers the large part of plenary powers from the center towards regions» [10], so exploration and development of the new deposits shall be within competence of the regional authorities. With regard to oil, Articles 111–112 of the Constitutions retain the control over the operating deposits with the central authorities [11]. Taking into account importance of the new law On Oil, which is directed towards strengthening Iraq, the government upon its acceptance will be able to influence the level of oil production and engaged in the strategic planning of oil production. On March 18, 2009 Vice President of Iraq Tariq al-Hashimi noted that the «Law On Oil must be directed towards development of energy resources, production and export of oil and gas and concluding contracts with regard to providing the best protection of the national interests in the nearest future and in a long-term prospect» [12]. Currently, the issue of allocation of oil profits is one of the most controversial matters of the Iraq domestic policy.

At the end of 2008, the Iraqi government put forward an initiative of creating new regional organization of economic collaboration and security. Baghdad believes that this organization should be involved in the issues of using energy resources of the region, settlement of conflicts and other similar matters. At the present time, Iraq conducts consultations on the issue of creating new organization with Kuwait, Syria, Turkey, and Iran. It is expected that the negotiations will involve Jordan, Saudi Arabia and other monarchies of the Persian Gulf as well.

The structure of law envisages establishment of two severely controlled and transparent accounts, which shall accumulate foreign and domestic income. Foreign income includes export earnings and money, which come from foreign donors, and internal income includes customs duties and taxes.

The primary purposes, which the law On Oil shall pursue, are as follows: 1) opening of oil industry for foreign investors; 2) fair principle of allocation of state profits from the export of crude oil among the provinces of Iraq. It is expected that the new law On Oil will help to remove all political and financial shortcomings in the oil trade system.

In order to resolve the first task, the new law On Oil determines the terms for conclusion of contracts with foreign companies on exploration and development of oilfields, regulates the conditions for concluding the contracts with investors, and also provides for the revision and re-conclusion of those agreements, which were signed during the period of S. Hussein regime. In order to regulate the second issue, the law establishes both the centralized allocation of state profits from the oil export by the Iraqi government among all provinces of the country and quite wide powers for the regional government agencies with regard to the conclusion of agreements with foreign investors for oil production.

There are good reasons to note that today foreign companies lost access to Iraqi oil, and only state companies of Iraq possess the right to produce oil (the North Oil Company and the South Oil Company). The new law regulates the terms of contracts with investors as providing supervisory functions for the Federal Oil and Gas Council. The law On Oil de facto shall be instrumental in reconciliation between the separated national-religious societies of the country (Sunnites, Shiites, and Kurds), providing opportunity to the Iraqi people for participation in determination of future of

their country, de jure – deprives the government of Iraq of the right to interfere and terminate contracts in case the contract parameters do not satisfy the ratified regulation.

The law On Oil provides for: 1) centralization of oil production within the framework of the Iraqi National Oil Company (INOC); 2) ensuring that the local authorities may directly conclude contracts with the foreign companies; regulation of conditions, which foreign companies shall observe to get access to the deposits; specifying provisions for government collaboration with those companies that worked in Iraq during the period of S. Hussein regime.

Consequently, after adoption of the law On Oil experts expect the completion of constitutional process in Iraq and creation of the legitimate field for international investments. This situation will be also instrumental in new projects with regard to renewal of Iraqi infrastructure. In this regard, Iraq will explore new deposits and strengthen safety, and the collected income from investments will be invested into the social sphere to address the pressing issues urgent for the country.

Adoption of the new law On Oil in Iraq was complicated by the following factors: 1) extremely difficult political situation for the country, which during the end of 2007 – end of 2011 was ante factum with the presence of «foreign occupation». Since 2012, the Arab mass-media de facto almost do not use the «foreign occupation» term in their messages with regard to this country; 2) regulation of the issues with regard to use of the national supplies of oil and other natural resources of the country will be instrumental in strengthening the trust between Iraqi communities; 3) after war Iraq decreased the volume of oil production to 2 million barrels a day.

The period of 2008–2012 is characterized by activation of the Ministry of Oil of Iraq activity, which announced a number of service tenders, namely:

- On December 31, 2008, the Oil Minister of Iraq H. Al-Shakhristani announced an international service tender for the right to exploit 11 oilfields – Majnoon, Western Qurna, Halfayah, East Baghdad, Harraf, Quayara, Najma, Badra, Western Qifl, Marjan, the deposits in Siba province in Basra, whose total productivity during three or four years will increase up to 2.5 million barrels of oil a day. Experts specify that three deposits, inclusive of Siba, are located both in the territory of Iraq and neighbouring Iran

and Kuwait that requires regulation of the issues related to their general exploitation. At present, Iraq conducts the corresponding negotiations with Iran and Kuwait.

- On March 20, 2009, the Ministry of Oil of Iraq declared the tender for drilling 30 oil wells in the promising deposits of Maisan province in the south of country. An offer includes the oilfields Noor, Abu Gurab and super-large Halfayah, which reserves exceed 5 billion barrels, subject to the conditions of «turnkey» work commissioning. Acceptance of the requests was completed on April 15, 2009 and the works were completed during 18 months from the moment of their beginning. The foreign companies-partners were offered to drill 10 wells on each of the indicated oilfields.

- On March 15, 2009, the Iraqi Oil company Meisan Oil Company (MoC) announced a tender for construction of oil pumping station with capacity of 50 thousand barrels a day at the deposit of Halfayah.

- In February and May 2010 the Oil Ministry in Iraq conducted the second round of service tenders on exploring a number of oil deposits with participation of nine leading companies: Sonangol of Angola, five Asian oil companies («KazMunaiGas Exploration Production», PetroVietnam, Pakistan Petroleum, Japan Oil, «Oil India», two Russian oil companies (Rosneft, Tatneft); and one British company Kern Energy. In accordance with tender results there were no American oil company among nine candidates.

- On October 20, 2010, Baghdad hosted a tender for development of three gas deposits: Akkas (western province of Anbar), Mansuria (eastern part of Iraq), and Subba (south of the country). The reports of official representatives of Iraqi Ministry of Oil read that these tenders were postponed once or twice (at first on September 1 and then on October 1, 2010) as some participating companies requested additional time for more detailed study of the changed terms of the tender documents prepared by Iraqi authorities. As per the Arabic experts, the above tenders would definitely be followed by new ones in the coming years.

THE PRIMARY OBJECTIVES OF USA POLICY IN THE ENERGY INDUSTRY WITH IRAQ

Today the United States consider Iraq not simply as its strategic partner but also as responsible, independent subject of international relations. Characteristic example of this policy was adoption of

agreement about the long-term strategic partnership with the USA on October 27, 2008. It was adopted by 144 of 275 deputies of the Iraqi Parliament.

Scientists express variety of ideas with regard to reasons of conducting the military operation Freedom of Iraq by the United States (on March 20, 2003), but in general they outline an economic aspect as the key factor of the USA war in Iraq and as the former head of the Federal Bank of the USA A. Greenspan noted, «Iraqi war was initiated, mainly, for oil» [14, p. 423]. According to the estimates of the Center of Strategic and International Studies (Washington, USA), Iraq as well as other countries of the Middle East, will play dominant role in the world market during at least two coming decades disregarding all their structural changes. The estimates of the American specialists prove that dependence of the United States on the supply of energy resources from the Middle East region will be doubled during the following 25–30 years [15, p. 11].

Member of the RF Academy of Sciences, the leader of the Center of Power Researches of the Institute of the Global Economy and International Relations of the RF Academy of Sciences N. Simonia marks that: «...in the last decade of the USA escalation of one-sided policy, rough pressure and open intervention of “sometimes armed Iraq” in the affairs of other countries in aspiration to obtain sole control over oil and the related financial flows in the world market» [16, p. 17]. The above mentioned policy of the USA in Iraq resulted in the fact that the United States and Great Britain obtained the control over larger part of world oil supplies located in this country [17, p. 240]. The improvement of situation in Iraq as well as strengthening of co-ordination of US actions after election of new President of the USA created pre-conditions for intensification of relationships with Iraq.

No wonder that Iraq and Turkey were selected as countries that the President of the USA B. Obama visited during his first European tour on April 6–7, 2009. During the above mentioned visit, B. Obama met with the representatives of Iraq authorities and American servicemen who are deployed in Iraq. During the meeting the President of the USA mentioned that the people of Iraq must assume responsibility for the country, that American soldiers provided opportunity to Iraq to become the democratic country, and now it is time to transfer all this to the Iraqi people.

According to the experts, the USA take comprehensive actions with Turkey assistance for distancing Syria from the alliance with Iran and including it into the circle of US friendly countries in order to prevent utilization of the Syria territory and potential in the activities directed towards expelling the United States from Iraq and changing the political vector of the Iraqi authority.

So, the primary objective of the American policy in the energy industry with Iraq is strengthening Iraq as the main strategic ally of the USA in the Middle East region and its transformation into the most important resource of long-term energy strategy of the USA, which envisages establishment of control over the primary oil deposits of the Persian Gulf countries (above all things in Iraq). The typical example of such policy of the USA in Iraq over the last 10 years was unprecedented event – adoption of three resolutions by the UN Security Council on December 15, 2010, which lifted the sanctions introduced against Iraq after Iraqi aggression to Kuwait in 1990: 1) about limitation with regard to the UN Program Oil Exchanged for Food; 2) prohibition with regard to activities in the area of peaceful nuclear energy and international management of the Iraq development fund; 3) also it lifted the sanctions, which limited Iraq in obtaining the chemical and bacteriological weapon and medium range missiles. This decision was adopted in accordance with American initiative at the special session of the Security Council chaired by the vice-president of the USA J. Biden. The co-authors of this resolution also were Russia, China, Great Britain, France, and a number of the countries of Asia and Africa.

The present policy of the United States with regard to Iraq demonstrates its personal interest to this Middle East country and proves that situation in this country will not get out of control with the current American Administration. The American servicemen were able to «quietly» leave Iraq by the end of 2011.

INTERESTS OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Recently, one can observe dynamic actions of the leading European countries, primarily France, Germany, Italy, Great Britain and others directed towards creation of necessary political conditions for gaining access to Iraqi oil.

First of all, the EU is interested in the considerable energy resources of Iraq, its geo-strategic position and promising Iraqi market. On May 8, 2009 during the Prague energy resources

summit South Stream is new Silk Way the EU, Turkey, Iraq, Egypt, Azerbaijan, and Georgia signed the political declaration about supporting Nabucco project. The declaration reads that Iraq and Egypt are the primary suppliers of energy resources from the Middle East region to the EU with Georgia and Turkey being the main transit countries. Currently, participants launch negotiations with regard to the construction of a separate gas pipeline from Iraq to the Southern Turkey, which will be connected to the Nabucco gas pipeline [19].

During 2009–2012, the leading EU countries, such as France, Germany, and Great Britain expressed their intent with regard to collaboration with Iraq. A number of visits of these countries top officials to Iraq became the solid proof of their intentions. For example, the President of France N. Sarkozy began the Middle East tour exactly from Iraq on February 10, 2009. During the meeting with Iraqi President J. at-Talabani N. Sarkozy promised to render to Baghdad considerable economic and political assistance and called other European countries to renew close relations with Iraq and assist this country in becoming a part of the international community. The President of France also conducted negotiations with the Prime Minister of Iraq N. al-Maliki and specified the major spheres of co-operation, which interest Paris, namely defense, energy, oil production, training and equipping of the Iraqi security forces; on February 25, 2009, meeting of the Iraq Foreign Minister H. Zibari with the President of European Union Delegation H. Minkerli took place in Baghdad. The seventh round of negotiations with regard to Agreement On Trade and Collaboration between Iraq and the EU was held during the meeting. In particular, the participants discussed certain provisions of the mentioned Agreement concerning the expanded collaboration between the EU countries and Iraq. During the last round of negotiations they decided to discontinue next rounds and turn instead towards implementation of the contracts and agreements concluded earlier, in other words – to practically implement the EU collaboration with Iraq.

On February 17–18, 2009, the Foreign Minister of the Federal Republic of Germany F.V. Steinmeyer made an official visit to Iraq. He met with the top officials of this country in Baghdad and Erbil. During F.V. Steinmeyer's visit, he was accompanied by the representatives of Germany business community, in particular the leaders of large business groups and corporations, such as Daymler,

Simens and others. The main purpose of the visit was to intensify economic relations between Germany and Iraq. There are good reasons to mention that the government of Iraq plans complete modernization of its economy with assistance of influential investors that include the representatives of the German business and others.

In December 2010, the heads of foreign-policy departments of Germany G. Vestervele and Italy F. Frattini made official visits to Iraq and discussed with Iraqi authorities the issues of further development of economic relations and matters related to the situation with Iraqi Christians as expressing their concerns over the cases of attacks on the churches, clergymen and believers and so on.

At the present, the Great Britain attempts to strengthen its positions in Iraq. A visit to the country by the Great Britain MFA head D. Miliband on 26–27 February, 2009 became the good example of this policy. During the meeting D. Miliband conducted negotiations with the Prime minister of Iraq and discussed the issues of bilateral collaboration in the energy, trade and other spheres. As a result of these negotiations, the parties concluded the agreement about creation of joint venture Oil Service (start-up capital of 90 million US dollars), whose primary activity in Iraq will be drilling 60 new oil-wells near Basra [20]. On April 30, 2009, the Prime Minister of Iraq N. al-Maliki made an official visit to the Great Britain. During the visit, he conducted the negotiations with the head of British Government G. Bran and discussed the issues mainly pertaining to collaboration development between the two countries in the spheres of security and economy. The parties also organized the British-Iraqi economic meeting with participation of almost 250 companies as well as the Conference Invest in Iraq and other activities.

INTERESTS OF RUSSIA

There are good reasons to outline intensive efforts of Russia aimed towards reestablishing own positions in the oil sector of Iraq. In order to resolve this issue, the Russian diplomacy has organized visit of the Prime Minister of Iraq H. al-Maliki to Moscow on April 9–11, 2009, during which the Russian party reached agreement about returning of own companies to Iraq. The special attention was drawn to the issues of revitalizing the bilateral cooperation, expansion of Russian companies participation in implementation of the large-scale projects in oil and gas area and electric power

industry. According to the data of the Ministry of Foreign Affairs of Russia, its priority objectives in Iraq are: 1) renewal of the agreements of the Russian companies consortium (Lukoil, Zarubezhneft, Mashimport, Tatneft, Gazpromneft, Stroitransgaz) with the Ministry of Oil of Iraq about development of an oil deposit Western Qurna (the total contract value is 3,7 billion US dollar, period of validity – 23 years) and Western Qurna-2 (Lukoil is ready to adapt the contract for Western Qurna-2 oil deposit development in accordance with the new legislation of Iraq); 2) inspection of the pipeline condition in Iraq (length of 350 km, which was constructed in 1952); 3) resumption of works under the contract on constructing the oil pipeline in the south of Iraq (the contract was signed in 2003); 4) resumption of negotiations with regard to units 8 and 9 in the Western Desert (Gazpromneft takes part in tenders for six oil and two gas deposits in Iraq) [21].

During the meeting of the head of Iraqi government leader with the President of Russia D. Medvedev, they considered the issue of writing off certain portion of Iraqi debt, situation with the contracts concluded by the Russian companies during S. Hussein regime (Iraqi debt of Russia before Saddam Hussein regime falling in 2003 totaled 12,9 billion US dollars). At the end of 2004, the Parisian Club that also includes Russia made a decision about writing off 80% of the national debt of Iraq (at that time Russia wrote off 93% of Iraqi deb. They also discussed strengthening the collaboration of the two countries in different industries, first of all in energy and military and technical sectors including renewal of the Russian-Iraqi Intergovernmental Commission and working group activity [22].

During May 25–26, 2010, delegation of Gazpromneft company participated in the first meeting of the General steering committee (further referred to as «Committee» – the supervisory body of Iraqi oil fields development project) held in the town of Kirkuk (Iraq). Major purpose of this meeting was to conduct negotiations within the framework of implementation of the long-term plan through 2020 with regard to increasing the volumes of the energy resources production in Iraq up to 100 million tons. The parties during negotiations outlined that Lukoil Overseas company intended to begin drilling wells at the Iraqi deposit Western Qurna by the end of 2011 and expected to start oil production already by the end of

2012; in 2017, it scheduled to reach the level of oil production of nearly 90 million tons a year.

INTERESTS OF THE ASIAN COUNTRIES

At the latter period, Japan, new industrial countries of Asia (China, India) and the Asian Tigers (South Korea, Singapore, Taiwan) demonstrated the increased activity in Iraq. Primary purpose is to gain access by the Asian companies to development of the energy resources of Iraq.

There are good reasons to mention consistency and persistence of Japan, India, and China, which see the Middle East region as the most important source of meeting the fast growing demands of those countries in oil products. It is not impossible that the first contacts of oil companies would be small and concluded with the representatives of the Asian Tigers countries.

Experts note that the primary advantage of the Asian companies is the fact that they did not participate in the war with Iraq. In particular, the Chinese PetroChina company belongs to the world top twenty oil companies with reserves exceeding the reserves of the leading western companies Shell, Chevron-Texaco and others. It is not impossible that British Petroleum, Exxon-Mobil, «Shell», and Chevron companies will be ousted from participation in the oil projects in Iraq [23].

As per the Arabic experts, the Asian oil companies (Chinese Sinopec, Japanese Japan oil, Jorgmec, Mitsubishi, Korean KNOC, Vietnamese PetroVietnam, Pakistani PPL, Indonesian Pertamina, Malaysian Petronas, Indian Oil India and others) earlier worked in Iraq and well understood the specifics of country deposits. Pursuant to this prognosis, the Chinese and Korean companies will receive contracts on the oil production in the central and southern part of Iraq (no more than 70 thousand barrels a day), Vietnamese oil firms – in the south of Iraq (approximately 60 thousand barrels), Indian – along the border with Kuwait, Indonesian – in the Western Desert.

On February 23–26, 2009, the President of Iraq J. Talabani made the official visit to the South Korea. He was accompanied by nearly 60 top officials including the ministers of industry and civil construction. During the meeting of the President of Republic of Korea Li Min Bak and Iraqi President J. Talabani, they acknowledged that the Korean companies will be able to take

part in the civil construction projects in Iraq and other economic projects regarding restoration of the country infrastructure. During this meeting, the parties signed the agreement of the total amount of 3.55 billion US dollars about reconstruction of Iraq, pursuant to which the South Korea receives access to development of the largest oil-producing region of Iraq – Basra as well as opportunity for the South Korean companies to render technical assistance with regard to creation of social infrastructure in Iraq.

As a result of aggressive energy strategy, China succeeded in entering the promising Iraqi market of energy resources. On March 11, 2009, the Chinese Company Sinopec signed a contract with the government of Iraq for development of the Ahdab deposit in the south-east province of Vasisit of the total value of 3 billion US dollars. The contract renders a right to the Chinese company to development of oil for the period of 23 years. Upon concluding this contract, the Chinese company began drilling of the exploration wells.

INTERESTS OF UKRAINE

Presently Ukraine draws a special attention to the issues of developing ways of the energy resources supply diversification based on the advantageous geographical location of our country at the crossing of the world and regional energy transportation lines.

In consideration of the energy security situation of Ukraine, the uniqueness of Iraq is that in fact this is the only Middle East country, which satisfies the requirements for diversification of oil supply via the proper transport corridors. With the above in view, Ukraine since the first years of independence places great hopes upon gaining the direct access to Iraqi oil resources. For example, the Odessa–Brody oil pipeline from the beginning was constructed mainly bearing in mind its usage for receiving Iraqi crude oil to Ukraine. The first steps were done in direction of establishing the necessary political and legal basis for achieving this objective. In June 1996, Ukraine signed an agreement with Turkey about construction of the Ceyhan–Samsun oil pipeline, and in December 1997 it was ratified by the Supreme Council of Ukraine.

Implementation of the national interests of Ukraine in Iraq is carried out in the conditions of extraordinarily difficult political situation in the region, which is the area of collision and opposition for the control over the geostrategic and energy resources of the

country on the part of international community – the USA, EU, Russia, China and other countries of the Asian region.

According to the Ukrainian researchers, achievement of Ukrainian objectives in Iraq is complicated by «ineffective utilization by Ukraine of the opportunities that emerge with regard to its participation in the military mission in this country. The relationships with the government of this country develop poorly while they are critically important for strengthening of Ukraine' positions in this country after withdrawal of the international military contingent» [24, p. 141].

Successful achievement of the goal to receiving and transiting Iraqi crude oil mostly depends on optimum tactic of collaboration of Ukraine directly with Iraq, with its neighboring countries and the largest world economies, which have a considerable influence upon this country. Development of such tactical line requires deep understanding of essence of those processes, which take place presently in this region with regard to oil. It is important to mention that stability of Iraq will facilitate stability in the whole Middle East region. The leading researchers outline that «currently Ukraine needs to be engaged in reconstruction of infrastructure, exploiting new deposits and providing safety of oil products supply ways from Iraq» [25, p. 78].

Transition of the whole power to the government of Iraq, *ante factum*, after calling withdrawal of the American troops from its cities that successfully took place on June 30, 2009, and *de facto* departure of the American servicemen from Iraq on December 31, 2011 requires from the Ukrainian side to considerably intensify the direct relations, in particular in the field of implementation of energy sector collaboration between Ukraine and Iraq, with the President, Prime Minister, the Iraqi authorities, regional authorities and ministries of this country (to elaborate the first visit of the President of Iraq since Ukraine gained independence; to conclude contracts about the supply of necessary amount of Iraqi oil, to expand the presence of Ukraine in Iraq, to develop the relations in economic and military and technical sectors; to strengthen the economic department of the Embassy of Ukraine in Iraq; to resume activity of the joint Ukrainian-Iraqi Commission on Trade and Economic Collaboration).

Modern development of situation in Iraq requires from the Ukrainian diplomacy deep comprehension, study of specifics of new

situation in the country, which today provides real opportunity for our country to receive Iraqi oil, and, accordingly, bringing the necessary initiatives in the policy of Ukraine with regard to Iraq.

Analysis of the content of new law On Oil, potential consequences of its adoption by the Parliament requires, in our opinion, elaboration of the priority goals with the purpose of creating necessary geopolitical, political and legal, technological, informative and other conditions in order to ensure supply of Iraqi oil to Ukraine. Final adoption of this draft law will help Ukraine to determine the ways to conduct the policy on federal and regional levels in Iraq and with foreign companies.

It is important to note that the future level of oil production in Iraq allows expecting the considerable volumes of its export to Ukraine. In order to ensure that Iraqi oil transits through Ukraine to Europe, it is necessary to:

- 1) elaborate the optimum ways of receiving Iraqi energy resources as well as routes of diversification of Iraqi oil and forming the new areas of establishing supply lines for the oil transportation.

- 2) use of the export route Kirkuk–Ceyhan–Kirikale–Samsun that was initially developed by the Ukrainian Oil Transport Institute. Ukraine should develop a joint project with Turkey Iraqi «Oil for Ukraine» using the Odessa–Brody pipeline with regard to the indicated mega-transportation corridor.

In order to reach the first goal, it is necessary to construct the mega-transportation corridor Kirkuk (Iraq) – Trabzon (Turkey) – Odessa-Brody (Ukraine). Taking into account the fact that the Ukrainian oil companies will not be able to construct the modern oil pipeline independently, it is necessary, together with an overseas company (for example, with a corporate group International Tax and Investment Centre that incorporates over 100 front-rank oil corporations, such as: British Petroleum, Exxon Mobil, ConocoPhillips, Chevron-Texaco, Shell and the like), sign an agreement On Collaboration with regard to providing the highly technological equipment and attracting credits in this area.

It is important to notice that in order to reach the second goal, other route Kirkuk–Ceyhan–Kirikale–Samsun was developed in the contractual and legal terms (in June 1996, Ukraine signed an agreement with Turkey about construction of the Ceyhan–Samsun oil pipeline and others).

In our opinion, the Ukrainian experience of working in Iraq and participation in the peacemaking mission in this country is the solid ground for laying the basis of beneficial economic relations with Baghdad.

1. Valevskii O., Gonchar M. Structure of geopolitical interests of Ukraine. – C.: NIS, 1995. – 94 p.; Iraqi crisis as factor of artificial system transformation of the Middle East region // «Third world» at the beginning of XXI c.: global challenges and internal transformations: Mater. of intersectional scient-theoret. conf. /ed. V.C. Gura. – K.: In-te of world economy and international relations of NAS of Ukraine, 2007. – p. 25–30; Petyor R. K. Middle East Region in the foreign policy of Ukraine: Autoref. dis. cand. polit. science: 23.00.04 / Kiev National T. Shevchenko University, the Institute of international relations. – K., 2007. – 28 p.; Serov D.I. Formation and development of political and economic relations of Ukraine with the countries of Arabic East (1990s – beginning of the XXI c.): Autoref. dis. cand. hist. science: 07.00.02 / Odessa National Un-ty named after I.I. Mechnikov. – O., 2006. – 20 p.; Nagornyy S., Shved V. Ukraine in 2007: internal and external situation and prospects of development: Expert Lecture / Sergey Nagornyy, Viacheslav Shved et al. // Section 5. – Ukraine in the modern world (Paragraph 5.7. Asian direction of foreign policy of Ukraine); under general ed. of Yu.G. Ruban. – K.: NIS, in 2007 — p. 196–198. [Electronic resource] – Mode of access: // http://old.niss.gov.ua/book/Eks_d2007/Exp2007_5.pdf; Nagornyy S., Shved V. Ukraine in 2008: processes, results, prospects. White-book of the state policy / Sergey Nagornyy, Viacheslav Shved et al. // (Section 5. – the Foreign policy of Ukraine, paragraph 5.6. Priorities of foreign policy of Ukraine at the Middle East); under general ed. of Yu.G. Ruban. – C.: NIS, 2008. – p. 141–143. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://old.niss.gov.ua/book/book2008/Expert-Book2008-5.pdf>; The Middle East: international safety, regional relations and prospects for Ukraine: Monograph / Council of nat. security and defense of Ukraine, Nat. In-te of Int'l. Safety Probl; editor B.O. Parahonskii. – K.: PTs «Folio», 2008. – 591 p.; Asian direction of foreign policy of Ukraine: problems and prospects. Analytical evaluations: monograph / V.O. Shved [at al.]; ed. V.O. Shved. – K.: NIS, 2008. – 222 p. [Electronic resource] – Mode of access: // http://old.niss.gov.ua/book/vidannya/kniga_shved.pdf; Nagornyy S., Shved V. Ukraine in 2005–2009: Strategic evaluation of social and political and socio-economic development: Monograph / Sergey Nagornyy, Viacheslav Shved (Paragraph 7.7. Priority questions of foreign policy of Ukraine at the Middle East (section 7. Realization of permanent foreign-policy course of Ukraine)); under general ed. of Yu.G. Ruban. – K.: NIS, 2008. – p. 141–143. [Electronic resource] – Mode of access: // http://old.niss.gov.ua/book/Zel_book/ocinkiind-rozd-7.pdf; Nagornyy S., Nagornyy D. Political situation with regard to adoption of a new law «On oil» in Iraq: goal for Ukraine / Sergey Nagornyy, Denis Nagornyy// Ukrainian scientific and theoretical magazine. – K.: Kiev University of Law, Institute of the state and law named after V.M. Koretskii of NAS of Ukraine, 2008. – № 4. – p. 129–134 [Electronic resource] – Mode of access: // http://kul.kiev.ua/images/chasop/2008_4/2008_4.pdf; Nagornyy S. Prospects of Ukrainian-Iraqi collaboration in the oil and gas sphere / Sergey Nagornyy // Analytical message, NIS, December 2008 – 12 p. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://old.niss.gov.ua>; Nagornyy S. Opportunities for development of Ukrainian-Iraqi collaboration in the context of the world leading countries policy with regard to Iraq / Sergey Nagornyy // Analytical message, NIS, June 2009. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/25.htm>; Energy safety of Ukraine: collection of art. and analytical materials / under general ed. of O.O. Volovich / National Institute of Strategic Studies, Regional branch in Odessa. – Odessa: Phoenix, 2009. – 356 p.; Nagornyy S. Foreign policy of Ukraine in the Middle East / Sergey Nagornyy et al. // Quartely and

annual monitoring in 2009, weekly monitoring in 2010. [Electronic resource] – Mode of access: // http://old.niss.gov.ua/rubrika/2010/12_18042010.pdf; http://old.niss.gov.ua/rubrika/2010/19_25042010.pdf; Nagorny S. Adoption of draft law «On oil» will assist Ukraine to determine how to pursue its policy on the federal and regional levels in Iraq / Sergey Nagorny // Law newspaper, on May 25, 2010. – № 21. – p. 20. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://www.niss.od.ua/p/369.pdf>; Nagorny S., Nagorny D. Priority issues of foreign policy of Ukraine in the Middle East / Sergey Nagorny, Denis Nagorny // Diplomatic Ukraine. XI ed. – K.: GDIP, Kiev City Administration, 2010. – p. 538–567. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://www.niss.od.ua/p/367.doc>; Volovich O. Iraq on the way of trial and revival: collection of the articles / O.O. Volovich, G.V. Shelest // NIS of RF in Odessa. – O.: Phoenix, 2010. – 398 p.; Nagorny S. Ukraine in XXI century has a chance: forward movement and awareness of political and economic potential of the Middle East countries / Sergey Nagorny // Lecture during scientific roundtable «European Union – Russia – Eurasian Union – Baltic-Black Sea: what geo-economic and geopolitical direction shall Ukraine choose?» (On February 10, 2011, Kiev, Institute of world economy and international relations of NAS of Ukraine, Institute of Society Transformation, Ukrainian Association of economists-specialists in international law, «Economic records-XXI» scientific magazine, NIS) // [Electronic resource] – Mode of access: // http://soskin.info/userfiles/file/2011/10022011/Nagorny_vystup_10022011.doc; Nagorny S., Nagorny D. «Peculiarities of the modern stage of Middle East with NATO: conclusions for Ukraine» / Sergiy Nagorny, Denys Nagorny // IEAS Magazine. Euroatlantica. – K., 2011 – № 1. – p. 62–68. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://www.euroatlantica.info/index.php?id=3876>; Nagorny S. Ukraine relations with the countries of Middle East, Asia, Africa in 2010 / Sergey Nagorny // Analytical report, NIS, December 2008 – 12 p. [Electronic resource] – Mode of access: // (analytical message, January 2011) // <http://www.niss.od.ua/p/391.doc>; Nagorny S. Problems and prospects of international cooperation with Iraq in energy industry / Sergey Nagorny // International businesses № 2, 2011. – p. 20–25. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=610>; Nagorny S. Ukraine: look at the East / Sergey Nagorny // Glavred. – on January 21, 2011 [Electronic resource] – Mode of access: // <http://ua.glavred.info/print/articles/17832.prn>; <http://www.niss.od.ua/p/392.doc>; Nagorny S., Nagorny D. Ukraine and Iraq applied considerable efforts for adjusting bilateral economic relations / Sergey Nagorny, Denis Nagorny // «2000» weekly. – Ed. № 52 (588) 30 December 2011. – 5 January 2012 – p. 6–7. – [Electronic resource] – Mode of access: // <http://2000.net.ua/2000/forum/mnenie/77589>; Nagorny S. Modern processes of democratization in the countries of Arabic East / Sergey Nagorny // Lecture at the scientific seminar on February 25, 2011, Kiev: NIS.; Nagorny S. Modern processes of democratization in the countries of Arabic the East / Sergey Nagorny // Veche: Magazine Of Supreme Soviet Of Ukraine – 2011. – № 12. – p. 7–9. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://www.viche.info/journal/2604/>; Nagorny S. Ukraine and Iraq applied considerable efforts for adjusting bilateral economic relations / Sergey Nagorny // International businesses. – № 2. – 2012. – p. 22–24. [Electronic resource] – Mode of access: // <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=610>.

2. Coibaev B. G. International organisations: the information and safety in the Middle East. – St.-Pb.: Mikhailov V. A. Publishing house, 2006. – 240 p.; Primakov E.M.: the Middle East on the stage and off-stage (second half of XX – beginning XXI century). – M: IIK «Russian newspaper», 2006. – 384 p.: ill.; Where Iraq goes? Situation analysis under the direction of academician Evgeny Primakov // Russia in the global world. – volume 4. – № 3, May-June 2006. – p. 154.; Yurchenko V.P. Iraq: some results of 2007; Military-political situation in Iraq (January 2009). [Electronic resource] – Mode of access: // <http://www.iimes.ru>; the Middle East and the present. – Ed. 30. – In-te of Middle East; In-te of oriental studies of the Russian Academy of Science; resp. ed. A. O. Filonik. – M: IBV, 2007. – p. 352.

3. Hard Lessons: The Iraq Reconstruction Experience. Special Inspector General for Iraq Reconstruction. 2009. – 500 p.; War of Necessity, War of Choice A Memoir of Two Iraq Wars. Richard N. Haass, President, Council on Foreign Relations: Simon & Schuster. 2009. – 336 p.; Beyond Iraq. A New U.S. Strategy for the Middle East. Richard N. Haass and Martin Indyk. Brookings Institution. Published on Foreign Affairs. 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.foreignaffairs.com>; The End of Iraq: How American Incompetence Created a War without End. By Peter W. Galbraith. New York: Simon & Schuster, 2006. – 272 p.; John V. Mitchell and Paul Stevens, Ending Dependence: Hard Choices for Oil-exporting States, Chatham House Report (July 2008). [Електронний ресурс] – Режим доступу: // http://www.chathamhouse.org.uk/files/11844_0708oildependence.pdf.

4. Аль-Ірак: іадат аль-їмар ва ад-дур аль-мустакбали – Абу-Дабі: Марказ аль-Імарат лиль-дірасат ва аль-бахвас аль-Істратеджія. UAE: (Iraq: reiteration of colonization and future role – Center of strategic studies of OAE), 2005. – 170 p. (in Arabic language).

5. Аль-Ірак: дірасаат фі ас-сіясатон ва аль-їктісаад, – Марказ аль-Імарат лиль-дірасат ва аль-бахвас аль-Істратеджія. Abu-Dhabi: (Iraq: study of policy and economy – Center of strategic studies UAE), 2006. – 125 p. (in Arabic language).

6. Compiled by Catherine Glière. Chaillot Paper n°98. Institute for Security Studies. March 2007. [Electronic source] – Mode of access: <http://www.iss.europa.eu/chaillot/cha98e.pdf>; The New Global Puzzle. What World for the EU in 2025? Directed by Nicole Gnesotto and Giovanni Grevi. Institute for Security Studies. January 2006. – P. 63–64.

7. *ibid*: Ukraine and Iraq attached enormous efforts for adjusting bilateral economic relations. – p. 7; Ukraine and Iraq attached enormous efforts for adjusting bilateral economic relations – p. 24.

8. Wroughton Lesly. Higher oil output seen lifting Iraqi growth. International Herald Tribune. January 17, 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ihf.com/bin/printfriendly.php?id=9283489>.

9. Section one. Oil supply and demand outlook to 2030. Natural gas (Top 10 countries). World Oil Outlook 2008. Organization of the Petroleum Exporting Countries. – P. 221.

10. Дустур доуля аль-джумхурія ель-іракіяту (Constitution of the Iraqi Republic). Baghdad, 2005. A complete version can be found at the website (in Arabic language). [Electronic source] – Mode of access: <http://www.cabinet.iq/> ; <http://web.krg.org/articles/detail.asp?lngnr=14&smap=04030000&nr=114&nr=15833>.

11. *ibid*. – p. 112.

12. Vice-president Taric al-Hashemi: the law «On oil» shall to be directed towards development of energy production and export of oil and gas. [Electronic source] – Mode of access: http://www.Iraqi.presidency.net/news_detial.php?language=arabic&id=7036&type=news.

13. Nine foreign oil companies prequalified for the second international tender out of the 38 that applied. Arab oil & gas magazine. Vol. XLVI. May 2009. – P. 28–30.

14. Greenspan A. The age of turbulence. Adventures in a new world. The Penguin Press, 2007. – P. 544.

15. A Roadmap for a Secure, Low-Carbon Energy Economy Balancing Energy Security and Climate Change. Sarah Ladislaw, Kathryn Zyla, Jonathan Pershing, Frank Verrastro, Jenna Goodward, David Pumfrey, Britt Staley. /World Resources Institute. CSIS Center for strategic & international studies. February 4, 2009. [Electronic source] – Mode of access: http://www.csis.org/media/csis/pubs/090130_ScenarioResults.pdf.

16. Simonia N. Global financial crisis amd world oil and gas sector. – Global economy and international relations. – 2009. – № 4. – p. 13–21.

17. Manachinskii A. Ya. Iraq: secret motives of war. – C.: Pub.house «RUMB», 2005. – p. 416: illustrated (Unannounced wars).

18. *ibid.* Political situation with regard to acceptance of the new law «On oil» in Iraq: goal for Ukraine. – p. 232–233. [Electronic source] – Mode of access: // http://kul.kiev.ua/images/chasop/2008_4/2008_4.pdf.

19. Declaration – Prague Summit, Southern Corridor, May 8, 2009. [Electronic source] – Mode of access: <http://eurodialogue.org/DECLARATION-Prague-Summit>.

20. Signing of agreement about creation of company for drilling of 60 new oil-wells annually. [Electronic source] – Mode of access: <http://www.alsumaria.tv/ar/Economics-News-Iraq/3-28537-.html>.

21. Moscow was unable to resist the attractive offer by Baghdad. – the *Nezavisimaya* newspaper. 2009. – 13 April.

22. Dmitry Medvedev met in Kremlin the Prime-Minister of Republic of Iraq Nouri al-Maliki. 10/IV-2009. 17:10. Friday. [Electronic source] – Mode of access: <http://president.kremlin.ru/sdocs/news.shtml>.

23. See: [Electronic source] – Mode of access: <http://www.gulfoilandgas.com>.

24. *ibid.*: Ukraine in 2008: processes, results, prospects. White-book of the state policy. – p. 141–143.

25. Shved V.O. *ibid.* – p. 222.

Світ і Україна

World and Ukraine

Віктор АНДРУЩЕНКО,
доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент НАН
і академік НАПН України,
ректор НПУ імені М.П. Драгоманова,
президент Асоціації ректорів
педагогічних університетів Європи

ПЕДАГОГІЧНА КОНСТИТУЦІЯ ЄВРОПИ ЯК СОЦІАЛЬНА ПОТРЕБА, МОЖЛИВІСТЬ І РЕАЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ

Створення Асоціації (консорціуму) ректорів педагогічних університетів Європи, прийняття Звернення до парламентаріїв європейських країн щодо підтримки вчителя та педагогічної освіти (Київ, вересень 2011 р.) вимагає реалізації конкретних заходів, мобілізації ресурсів, опрацювання та впровадження ефективних технологій підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття.

Головним питанням при цьому є філософія і зміст тієї духовно-моральної платформи, на основі якої можна було б розгорнути означений процес. Принципові установки щодо цього вироблені європейською спільнотою впродовж її історичного розвитку. Античність і Середньовіччя, Відродження і Просвітництво, Нові часи і період високої класики, епоха науково-технічного прогресу і глобалізації сформували загальну ціннісну платформу європейського світу — толерантність і миролюбність, екологічна безпека і права людини, солідарність і т.д., які цілком оче-

видно можуть слугувати аксіологією підготовки нового вчителя, здатного до реалізації завдань навчання та виховання особистості у відповідності з новітніми викликами епохи.

Означені цінності мають універсальний характер. Вони однаково необхідні різним народам і культурам, оскільки відбивають загальнолюдський контекст міжлюдських комунікацій й не тільки не принижують чи нівелюють національні цінності, але й навпаки — збагачують їх аксіологічним досвідом інших народів і культур. Загальнолюдський статус цих цінностей дозволяє розглядати їх як головні універсалії організації педагогічного процесу в усіх країнах європейського простору, а їх сукупність, об'єднану в систему, трактувати як Основний закон освітньої політики європейського простору — «Педагогічної конституції Європи».

Поняття «конституція» (від лат. *constitution* — устрій, установлення, положення) за своїм змістом охоплює основні положення, що унормовують порядок, організацію і здійснення того чи іншого процесу як цілісного формоутворення. У безпосередньому смислі це слово застосовують здебільшого для характеристики володарювання, організації державної влади; у побутовому — як основу тієї чи іншої організації, порядку її функціонування та розвитку.

Поміркуймо. Вже понад десяток років вчені активно обговорюють створення «Екологічної конституції Землі». Медичні працівники та антропологи часто вживають термін «конституція» для характеристики структури організму, його тілобудови. У геології поняття «конституції» активно вживається для характеристики земної поверхні, різноманітних пластів або ж структури ґрунтів. В економічній теорії його часто застосовують з метою встановлення оптимального співвідношення між такими величинами, як багатоманітність форм власності, непорушності права приватної власності, свободи підприємницької діяльності, вільної конкуренції, недопущення приватної монополії тощо. У якості «основних норм організації влади» це поняття вперше вводиться в обіг і набуває логіко-гносеологічного сенсу за часів Давнього Риму. Розширюючи змістовні характеристики терміна «конституція» я спробую довести його евристичність щодо педагогічного процесу.

Конституція кожного народу утримує низку положень, які стосуються освіти, навчання та виховання нових поколінь. Як правило, кожна з них гарантує право на освіту. Чинною Кон-

ституцією України, наприклад ст. 53, держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі. Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

В принципі, подібні гарантії є конституційно забезпеченими у будь-якій цивілізованій країні європейського простору. Вони і тільки вони визначають конституційність процесу національної освіти. Ніхто, жодна з країн, міжнародних організацій чи політичних сил сусідніх країн не мають права втручатись у цей процес, нав'язувати іншій країні власні норми чи правила стосовно організації та змісту освіти, її технологій, методики, виховного процесу. Навіть під виглядом «гуманітарної допомоги» чи під прикриттям дотримання «загальноприйнятих правил». Освіта, культура, як і весь духовний світ, є національним надбанням і полем сформованої правової, моральної та ін. регуляції. Разом з тим, кожна країна (відповідно до міжнародного права щодо захисту інтелектуальної власності) може вивчати і переймати педагогічний досвід далеких чи близьких сусідів, впроваджувати його у власну освітянську практику. Слід мати на увазі й те, що в галузі освіти, як, власне, в інших сферах суспільного виробництва, між державами існують певні домовленості. Це викликано все більш інтенсивним спілкуванням народів і культур, ущільненням єдиного життєвого простору, міграційними процесами та рядом інших обставин. Їх дотримання має добровільний характер.

Свого часу відомий філософ, політолог і культуролог Самуель Хантінгтон обґрунтував концепцію «зіткнення цивілізацій». Можливо, в період існування тоталітарних і демократичних цивілізацій подібне зіткнення могло б бути. Однак світ не стоїть на місці. Тоталітарні системи (фашизм, сталінізм) відійшли в минуле, впали під натиском демократії. І хоча деякі сегменти тоталітаризму подекуди й нагадують про себе, загалом суспільство все більш рельєфно й упевнено переходить до демократії. В цій

ситуації С. Хантінгтон змінює свій прогноз на майбутнє: проблема зіткнення, відповідно з його трактуванням, стосується цінностей; перспективою ж світової цивілізації є діалог і співпраця. Погоджуючись із висновком вченого, зауважу, що підготовка суб'єкта цього процесу більшою мірою належить до сфери компетенції вчителя, формування якого на основі вираженої і спільно прийнятої платформи цінностей належить до першочергових завдань розвитку країн європейського простору. Означена платформа постає у якості основного закону європейської педагогіки (освіти) ХХІ століття, а узгоджені норми, які її врегульовують, цілком справедливо можуть бути визначеними як Педагогічна конституція Європи.

Поняття «Педагогічної конституції Європи» має умовний характер, точніше, характер міжнародних домовленостей у галузі освіти країн європейського простору. Підтримуючи спільно вироблені норми організації освіти, беручи на себе зобов'язання щодо їх виконання, в лоно цього процесу кожна країна йде добровільно, без будь-якого примусу (чи тиску) з боку інших держав, народів чи культур. При цьому кожна з них залишає за собою право на збереження власних національних педагогічних надбань. Узгоджуючи «загальні правила гри», кожен з суб'єктів європейського педагогічного простору матиме право на здійснення власне визначеної моделі освіти, добровільного виходу з них у разі зміни обставин як усередині країни, так і в міжнародному вимірі.

«Першою ластівкою» таких домовленостей стала «Європейська конвенція про еквівалентність дипломів, що сприяє доступу до університетів» (м. Париж (Франція), грудень 1953 р.). Уряди країн — членів Ради Європи, що підписали цю Конвенцію, домовились щодо принципів досягнення мети сприяння вільного доступу європейської молоді до інтелектуальних ресурсів членів Ради, компетентно заявили про відкритість цієї домовленості для інших країн європейського простору, про відповідальність країн щодо забезпечення еквівалентності документів про освіту на основі її належної якості.

Означена Конвенція мала принциповий політичний і загальнокультурний характер. Вона постала як інтелектуальна відповідь народів Західної Європи на позитивні зміни, що відбулися у перше післявоєнне десятиріччя, докорінно змінили свідомість європейських народів, обумовили їхнє загальне «перезавантаження», перехід від ідеології конфронтації до ідеології розумін-

ня і співпраці. Щоправда, останнє практично не торкалось духовного простору країн так званої соціалістичної співдружності. І це зрозуміло. В цих країнах домінував дух сталінізму і світової революції, яка мала б облаштувати світ на комуністичних засадах. З другого боку, в Європі формувалась і набирала силу «антикомуністична протидія», лідером якого став британський державний діяч, колишній прем'єр, пізніше — лауреат Нобелівської премії у галузі літератури («Друга світова війна у шести томах (1948–1953 р.) Вінстон Черчилль. На горизонті все більш рельєфно вимальовувалась так звана холодна війна. На протидію масовій втечі східних німців у Західну Німеччину закладались підмурки Берлінської стіни (1961 р.). Світ усе ще не оговтався від ядерного бомбування Японії. Розгорталась шалена гонка озброєнь. У повітрі носилися загрозливі ідеї протистояння двох світів, символом якого стало сприйняття СРСР як «імперії зла», проголошеного колишнім голлівудівським актором, а з часом — 40-м президентом США Роналдом Рейганом.

І все ж добро перемагає зло, єднання йде на зміну протистоянню, конфронтація поступається місцем ідеям взаєморозуміння і співпраці. Характерно, що ці гуманістичні ідеї визріли насамперед у лоні освіти, науки та культури. При цьому саме освіта виявилась тим першим і найбільш ефективним імпульсом, який розпочав процес інтелектуального (ідеологічного) перезавантаження Європи. Саме через порозуміння і єднання в галузі освіти і науки європейські народи розпочали свій об'єднавчий процес. Саме в цей час в системі освіти формувались і набирали силу цінності, що формували основу домовленостей, які в наші дні отримали узагальнення в «Педагогічній конституції Європи».

Знаковими стали такі домовленості країн в галузі освіти, як: «Велика хартія університетів» (м. Болонья, вересень, 1988 р.), «Конвенція про визнання кваліфікацій, що відносяться до вищої освіти в Європейському регіоні» (м. Лісабон (Португалія), квітень 1997 р.), «Всесвітня декларація про вищу освіту для XXI століття: підходи і практичні заходи ООН з питань освіти, науки і культури» (м. Париж (Франція), жовтень 1998 р.), Болонська декларація міністрів освіти Європи (м. Болонья (Італія), червень 1999 р.).

Особливу сторінку в процес єднання освітніх систем народів європейського простору на основі узгодженої платформи провідних цінностей вписали Київські форуми міністрів освіти країн Європи та Перший форум ректорів педагогічних університетів Європи (Київ, вересень–жовтень 2011 р.). Узагальнивши на-

працювання ректорського педагогічного форуму, український міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Табачник зазначив, що опрацювання й упровадження в педагогічний процес узгоджених норм та правил формування нового учителя є саме тим основним завданням, на якому мають бути зосереджені зусилля науковців і педагогів усіх країн європейського простору. Європейська спільнота вже підготувала ґрунт для формування такої платформи. Настала пора засівати поле, зрошувати вічне, добре та справедливе на основі єдності національних і загальнолюдських цінностей, навчальних традицій та інновацій, свободи творчості педагога, його інтегрованої відповідальності перед майбутнім. Останнє — філософський стрижень «Педагогічної конституції Європи». Завдання полягає у тому, щоб впровадити її у всіх, чи хоча б у більшості країн європейського простору. Адже саме вчитель, сформований на новій, неконфронтаційній ціннісній основі, зможе зростити в покоління, які входять у життя, потребу і вміння жити разом у дружбі, взаємній повазі, а головне — у співпраці в єдиному просторі, який має горде історичне ім'я — Європа.

Ініціатива України щодо актуалізації цього процесу на теренах Європи є цілком закономірною й зрозумілою. Україна — педагогічна, ширше — велика гуманітарна держава. І хоча сьогодні в ній є певні негаразди і суперечності, які не завжди і не цілком адекватно оцінюються поважними представниками деяких європейських країн, історію відкинути неможливо. А вона — історія — засвідчує, що Україна ніколи й нікого не завойовувала, не мала колоній, не претендувала і не претендує нині на чужі території чи культурні надбання. Її народ — миролюбний, працьовитий, інтелектуальний і творчий. Отримавши незалежність, Україна потужно заявила про свій гуманітарний менталітет, першим кроком якої стала відмова від ядерної зброї й закриття Чорнобильської електростанції. Другим яскравим актом гуманітарної природи народу і культури стало проведення Євро-2012. Такої гостинності, яку виявила Україна до представників (уболівальників і простих туристів) інших країн, не знала ще жодна з країн європейського простору. Педагогічні ініціативи України щодо підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття та створення «Педагогічної конституції Європи» є третім потужним кроком гуманітарного спрямування держави. І це, знову ж таки, закономірно, бо саме Україна подарувала світові Учителів — наставників і пророків, теоретиків і практиків, які

справедливо входять у когорту найбільш потужних педагогів світу. М. Пирогов і К. Ушинський, А. Макаренко і В. Сухомлинський! Їх внесок у розвиток світової педагогічної справи важко пе-

24–27 жовтня 2012 р. відбулося виїздне засідання Правління Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи в Празі (Чехія), в якому взяли участь ректори 16 університетів з 10 країн Європи

October 24–27, 2012. Visiting session of the Board of Directors of the Association of Rectors of the Pedagogical Universities was held in Prague (Czech Republic), where rectors from 16 universities of 10 European countries took place

реоцінити. Їхні педагогічні надбання вивчають нині в Японії, Канаді, Італії, Німеччині і багатьох інших країнах світу. То ж кому, як не нам, ініціювати процеси, які виховують і об'єднують, спонукають до діалогу й відкритості, допомоги спільнотам і співпраці? Переконаний, наша ініціатива буде підтримана народами і культурами Європи, їх провідниками і керманичами.

Victor ANDRUSHCHENKO,

*Ph.D, Professor,
Member Correspondent of NAS, Academician of the NAPS of Ukraine,
Rector of the Dragomanov NPU,
President of the Association of Rectors
of Pedagogical Universities in Europe*

PEDAGOGICAL CONSTITUTION OF EUROPE AS A SOCIAL NEED, OPPORTUNITY AND REALITY OF EUROPEAN PEDAGOGICAL ENVIRONMENT

The set up of the Association (consortium) of Rectors of Pedagogical Universities in Europe, passing of the Address to European parliamentarians regarding the support for teachers and pedagogical education (Kyiv, September, 2011) call for the implementation of specific measures, mobilization of resources, elaboration and realization of efficient technologies in training teachers for the united Europe of the XXI century.

The key issue of the matter is the philosophy and the content of a spiritual and moral platform which could have served as a foundation for the process. European community has developed relevant basic principles over the period of its historic development. The Ancient Times, Middle Ages, Renaissance and Enlightenment, New Times and the period of high classics, the epoch of science and technological progress and globalization have formed a universal value-based platform of European world and includes tolerance and peace loving, ecological safety and human rights, solidarity, etc. which obviously may serve as the axiology in training a new teacher capable to implement individual's training and upbringing objectives according to the newest challenges.

The above-mentioned values have a universal character. Different peoples and cultures need them in an equal measure as they reflect the overall human context of interpersonal communications, and not only they do not undervalue or downgrade their national values but — on the contrary — enrich them with axiological experiences of other peoples and cultures. The universal human status of

these values allows to consider them as the key universal standards for the organization of the pedagogical process in all countries of Europe, and being aggregated into a system, they may be treated as the Basis Law of Europe's educational policy — The Europe Pedagogic Constitution.

The notion of «constitution» (from Latin: constitution — structure, statute, provision) in its essence embraces all basic provisions that organize the procedure, organization and implementation of any process as an integral formation. This word in its direct meaning is predominantly used to characterize possession, and the organization of power; in its everyday usage it means a foundation of any organization, and procedures for its functioning and development.

The suggested name of the book may seem to someone as offence to the eye. I agree it sounds a bit weird. But let us think it over. Scientists have actively been debating the creation of the «Ecological Constitution of the Earth» for over a dozen of years. Physicians and anthropologists often use the term «constitution» to describe the body structure and its constitution. In geology the term «constitution» is often used to characterize the Earth's surface, a variety of its layers or soil structure. In economic theory it is often used to establish an optimal correlation between such values as the multiplicity of ownership forms, inviolability of private ownership rights, freedom of entrepreneurship, free competition, ban on private monopoly, etc. As the «basic norms of public authority organization» this concept was first introduced and acquired its logical and gnoceologic sense in Ancient Rome. By means of broadening the content dimension of the term «constitution» I will try to prove its heuristics regarding a pedagogical process.

Constitution of each nation includes a number of provisions concerning education, training and upbringing of new generations. As a rule, each of them guarantees the right to education. For example, according to the currently effective Constitution of Ukraine, Article 53, the state provides for the accessible and free pre-school, full comprehensive secondary, professional and technical, and higher education in the state and communal educational establishments; the development of pre-school, full comprehensive secondary, off-school, professional and technical, higher and after graduation education, and a variety of training forms; the provision of stipends and privileges to students. Citizens have the right to study at no charge in the state and communal higher educational establishments

on a competitive basis. To citizens from among national minorities the law guarantees the right of education in their native language, or they may study their native language at the state and communal educational establishments or at the national cultural societies.

In principle, such provisions are constitutionally guaranteed in the constitution of any civilized European country. They identify solely the constitutionality of the national education process. Nobody, nor international organization or a political force of any neighboring country may interfere with this process, impose on the other country its own norms or rules regarding organization and content of education, its technologies, and educational methods. Not even under the pretext of «humanitarian assistance» or under the cover of compliance with «generally accepted rules». Education, culture, as the entire spiritual world, is a national treasure and a field of the already formed legal, moral and other regulations. At the same time each country (in accordance with the international rights regarding the content of intellectual property protection) may study and accept pedagogical practices of close or distant neighbors and implement it into its own educational practice. It should be borne in mind that like in other spheres of social production, in the field of education there exist certain agreements between counties. This process is underpinned by ever more intensive communication between peoples and cultures, higher density of the single habitat, migration processes and other factors. Whether to comply or not with them is discretionary.

In his time a well-known philosopher, political and culture scholar Samuel Huntington substantiated the concept of a «civilization clash». Probably totalitarian and democratic civilizations could have witnessed such clashes. But the world does not remain unchanged. Totalitarian systems (fascism, Stalinism) are in the past, they collapsed under the pressure of democracy. And although some segments of totalitarianism can be still traced, the society is more and more vividly and confidently moves towards democracy. In this case S. Huntington changes his predictions for the future: the problem of clashes, according to his understanding refers to values; the prospects of global civilization lie with dialogue and cooperation. I agree with the scholar's conclusion but will complement it by stressing that the subject of this process to a considerable length shall be trained by teacher, a teacher shaped on the basis of a balanced and commonly acceptable platform of values, which is among the primary objectives in the development of European countries.

The defined platform appears as a basic law of European education in the XXI century, and the coordinated norms regulating it may justifiably be construed as the Pedagogic Constitution of Europe.

The concept of «Europe Pedagogical Constitution» has a relative nature, more precisely, a character of international agreements in the sphere of education in Europe. Supporting jointly designed norms of organizing education, accepting obligations to implement them, each country voluntarily moves into this process without any force or pressure from countries, peoples or cultures. However, each country reserves the right to safeguard its own national pedagogic achievements. Coordinating the «general rules of play», each subject of the European pedagogical space resorts its right to implement an individually designed education model, and drop out at its discretion once domestic or international circumstances changed.

The «first swallow» of such agreements was the «European Convention on the Equivalence of Diplomas Leading to Admission to Universities» (Paris, France, December 1953). Governments of the Council of Europe member-states who signed the Convention agreed upon the principles for achieving the goal of supporting free access for European youth to intellectual resources of the Council's member-states, competently declared that the convention shall be open to other European countries, and that the countries were responsible for assuring the equivalence of education documents based on their appropriate quality.

This Convention was of a principal political and general cultural nature. It appeared to be an intellectual response of West European nations to positive changes that took place in the first postwar decade, has critically changed the mindset of European peoples, and pushed their overall «recharging» and the transition from the ideology of confrontation to the ideology of understanding and cooperation. But the latter practically left the spiritual environment of the so-called socialist commonwealth countries intact. This is understandable. The spirit of Stalinism and global revolution ruled in these countries and the world should have been built on the communist basis. On the other hand, it was in Europe where the so-called «anti-communist action» was shaping and gaining strength, led by Winston Churchill, British statesman and a Nobel Prize laureate in literature («The Second World War» in six volumes) 1948–1953. The cold war was taking clear forms on the horizon. As a response to the mass escape of eastern Germans to Western Germany the basement for the Berlin Wall (1961) was be-

ing built. The world had not yet come around after nuclear bombing of Japan. A rampant arms race was underway. One could smell threatening ideas of confrontation between the two worlds which positioned USSR as an «empire of evil» proclaimed by the former Hollywood actor and later the 40th US President Ronald Reagan.

But the good in the end wins over the evil, unification replaces opposition, confrontation gives way to the ideas of understanding and cooperation. It is symbolic that these humanistic ideas matured in the first place in education, sciences and culture. It was education that turned to be the first and most effective impulse which started the process of intellectual (ideological) recharging of Europe. It is through understanding and unification in the field of education and science that European nations rolled out their unification process. At that time the values summarized in the «Pedagogic Constitution of Europe» on which the agreements drew on were shaping and gaining strength.

The following agreements on education: «The Great Charter of Universities» (Boulogne, September, 1988), «Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region Council of Europe, the UN Convention on International Document 11/04/1997» (Lisbon (Portugal), April 1997), «World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: Vision and Action». (Paris (France), October 1998), Boulogne Declaration of Europe Ministers of Education (Boulogne (Italy), June, 1999) constitute a landmark of this process.

The Kyiv Forum of European Ministers of Education and the First Forum of Rectors of Pedagogical Universities (September-October 2011) became another landmark in the process of unification of European education systems underpinned by an agreed platform of key values. Summarizing the achievements of the rector pedagogical forum, the Ukrainian Minister of Education, Science, Youth and Sport emphasized the key task on which the efforts of scholars and teachers of all European countries should be focused as that to elaborate and implement into the pedagogical process coordinated norms and rules guiding the formation of a new teacher. European Community has already prepared a foundation for such a platform. It's time to «sow the field» and grow the eternal, the good and the just on the basis of unity of national and general human values, educational traditions and innovations, teacher's creative freedom and his/her integrated responsibility before

the future. The latter is the philosophic core of the Pedagogic Constitution of Europe. The task is to implement it in all or at least in the majority of European countries. It is a teacher, educated on new non-confrontational values can nurture in generations entering life a need and skills of living in friendship, and mutual respect, and – what is more important – in cooperation within the single space with the proud historic name of Europe.

Ukraine's initiative regarding implementing this process in Europe is entirely logical and clear. Ukraine is a pedagogic – in a broader sense – a great humanitarian country. And although the country is currently living through certain difficulties and contradictions, which are not always adequately assessed by the respected representatives of other countries, the history cannot be neglected. And this history teaches that Ukraine has never conquered anyone, did not have colonies, never claimed and does not claim other territories or cultural achievements. It's a nation of peace-loving, hard working, intellectually developed and creative people. Having gained independence, Ukraine has strongly declared its humanitarian mentality, and its first step was nuclear disarmament and the closure of the Chernobyl Nuclear Plant. Another brilliant testimony of a humanitarian nature of the people and the culture was EURO 2012. No European country ever knew the level of hospitality to the visitors from other countries (fans and tourists) that has been demonstrated by Ukraine. Ukraine's pedagogical initiatives regarding training of a new teacher for the united Europe of the XXI century and the creation of the Pedagogic Constitution of Europe is a third mighty step of the country's humanitarian dimension. And this is entirely logical because Ukraine gave the world great Teachers – tutors and prophets, theorists and practitioners who justifiably joined the ranks of the most prominent world pedagogues. M. Pyrohov and K. Ushynsky, A. Makarenko and V. Sukhomlynsky! It is hardly possible to overestimate their contribution. Their pedagogic experience is being studied in Japan, Canada, Italy, Germany and other countries of the world. Who but us can initiate those processes that educate and unite, push the dialogue and transparency, support nations and cooperation? I am convinced that our initiative will be supported by peoples and cultures of Europe and their guides and leaders.

Валерій Солдатенко,

*член-кореспондент НАН України,
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
директор Українського інституту національної пам'яті;*

Дмитро Веденеєв,

*доктор історичних наук, професор,
заступник директора з наукових питань
Українського інституту національної пам'яті*

УДК 339.19. (09)

**ЯК НЕ РОЗЧИНИТИСЯ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ:
ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНО ПАМ'ЯТІ
В УКРАЇНІ**

Процеси глобалізації спричинили масовий і масштабний вихід соціальної, політичної та економічної активності за межі кордонів окремих держав і народів на міжконтинентальний рівень. Нечувано зросла інтенсивність взаємозв'язків у сфері товарообміну, інвестицій, фінансових операцій, міграційних та культурно-інформаційних процесів. Значно спростився процес пересування людей та інформації.

Глобалізація багато в чому стала цілком закономірним наслідком розвитку людства — міждержавної і блокової інтеграції, розпаду колоніальної системи та налагодження зв'язків нового типу між колишніми колоніями та метрополіями, зростання ваги індустріальної кооперації та відкриття нових ресурсних

баз у віддалених від розвинутих держав регіонах світу, удосконалення матеріальної культури під впливом НТР, розвитку засобів транспорту та зв'язку, Інтернету.

Безперечним позитивним наслідком глобалізації у разі забезпечення дії її переваг на благо усього людства є збільшення шансів спільними зусиллями подолати глобальні проблеми людства, поставити цивілізаційні досягнення «золотого мільярда» на службу усім народам.

Одночасно, і це має пряме відношення до проблематики нашої статті, адже світове суспільствознавство (гуманітаристика), як виявляється, вже з великими складнощами встигає за осмисленням перебігу й процесів глобалізації, новаційних явищ і процесів, викликаних зростанням взаємопов'язаності людства, у т.ч. — відповідних кризових явищ, які через механізми світової сполученості поширюються ледве не на всю сучасну Ойкумену.

Передовсім, варто зазначити, що світове гуманітарне науково-експертне співтовариство не спромоглося дати випереджувальні рекомендації з подолання нинішньої глобальної кризи і навіть не породило серйозних попереджень про їх насування (хоча ще 1992 р. знаний економіст, емігрант з СРСР Марк Голанскі висунув прогноз про прихід глобальної кризи до 2010 року, крах спекулятивної Бреттон-Вудської доларової моделі економіки Західного світу, провал «ринкових реформ» на пострадянському просторі та поступовий перехід Заходу до своєрідного неототалітарного соціалізму)¹. Показово, що 650 вчених різних гуманітарних галузей з 58 країн, автори Міжнародного енциклопедичного словника «Глобалістика» (М., 2006) не спрогнозували ані економічного, ані пов'язаної з ним цивілізаційно-гуманітарної кризи. Це стосується і наукових оцінок знаменних дат та історичних подій недавнього минулого, звернення до яких так необхідно для розуміння макропроцесів розвитку сучасного світу².

Розуміючи невідворотність процесів глобалізації і входження в них пострадянських держав, варто усвідомлювати співвідношення її різнобічних впливів і необхідності обстоювання національних інтересів України, що потребує відпрацювання відповідних механізмів державної політики. Річ у тім, що сутністю нинішньої глобалізації є «створення структурно-функціональної системи, організованої за ієрархічним принципом, на чолі

якої має стояти певний наддержавний центр, так званий “світовий уряд”, під егідою міжнародного фінансового капіталу»³.

Аналізуючи глобалізацію як рукотворний процес, відомий соціальний філософ Олександр Зинов'єв слушно зазначає: «Глобалізація — процес грандіозний. Він охопив усе людство. У ньому на карту поставлена саме доля людства в цілому, вся його подальша соціальна еволюція... За своєю соціальною сутністю вона є явищем закономірним, породженим тим великим еволюційним переломом, який відбувся в історії людства в ХХ столітті і в основних рисах завершився до кінця ХХ століття. Перелом цей полягає в тому, що, по-перше, людство стало переходити від епохи панування людських об'єднань типу й рівня суспільства до епохи панування людських об'єднань типу й рівня над суспільства, і, по-друге, еволюційний процес став проєктованим, таким, що може виправлятися»⁴.

Доцільно зауважити, що при аналізі сутності глобалізації, як правило, беруться до уваги економічні та комунікаційні чинники, хоча глобалізація означає і відчутний виклик традиційним культурам народів світу. Проведені з кінця 1990-х років низкою провідних зарубіжних аналітичних центрів дослідження впливу інформаційної революції на процеси трансформації сучасного суспільства навіть викликали появу нової геополітичної концепції, в основу якої покладено тезу про «цифрову нерівність» націй, котра виникла в ході інформаційної революції та глобалізації світової економіки. Як ідеться у підготовленому корпорацією РЕНД на замовлення Національної ради з розвідки США звіті «Глобальний курс інформаційної революції: загальні питання й регіональні відмінності» (літо 2003 р.), «інформаційна революція» змусить певні нації втратити частину функцій етнічної держави (при їх збереженні «великими» націями). Згадані процеси відібу'ються на сфері державного управління, визначенні національних пріоритетів, цілей, цінностей. Загалом, доходять висновку експерти РЕНД, глобалізація та інформаційна революція призведуть до поглиблення існуючої нерівності між окремими націями та регіонами планети, і як наслідок — нечуваного зростання напруги в усьому світі⁵.

Наслідком зовнішньої ідейно-інформаційної експансії, одним із об'єктів якої є і історична свідомість народів, стає те, що О. Зинов'єв назвав «соціально-політичним ладом колоніальної демократії» з такими характерними ознаками:

— цей лад не є наслідком природної еволюції і суперечить внутрішнім умовам та традиційному шляху розвитку певної країни;

— колонізована країна виривається із системи її традиційних зв'язків, а «ідея визволення і національної незалежності є ідеологічним засобом маніпулювання людьми»;

— за країною зберігається видимість суверенітету, з нею встановлюються зовні рівноправні відносини;

— створюються осередки економіки західного зразка під контролем західних фінансово-економічних структур, економічна експлуатація в інтересах Заходу здійснюється силами незначної частки населення, яка має високий життєвий стандарт, який може бути зіставлений з життям вищих кіл Заходу;

— у військовому відношенні країна демілітаризується настільки, що ні про який опір не може бути і мови, збройні сили виконують роль «втримання протестів населення і придушення можливих бунтів»;

— до жалюгідного стану зводиться національна культура, а її місце займає псевдокультура;

— на ментальному рівні «населенню подається сурогат демократії у вигляді розперезаності, послабленого контролю з боку влади, доступності розваг, система цінностей, що позбавляє людей від зусиль над собою і моральних обмежень»⁶.

Одним із важливих явищ духовного життя народів, які опиняються під впливом уніфікаційних впливів глобалізації, є національна пам'ять народів (націй) як складова їх національної та державницької свідомості. Зазначимо, що у сучасній етнології утвердилося уявлення про історичний чинник свідомості як про один із провідних важелів творення сучасних націй. Визнаний спеціаліст у цій галузі, прихильник конструктивістської теорії націєтворення, професор Лондонського університету Ентоні Сміт у своїй відомій праці «Національна ідентичність» серед найголовніших рис цього суспільного феномена ставить «спільні міфи та історичну пам'ять», або «міф про спільних предків» та «спільну історичну пам'ять». На його думку, «відкриття самотньої “етноісторії” становить “культурну основу” творення націй та державотворення»⁷.

Не зайвим буде навести і міркування цього вченого з приводу співвідношення постулатів «глобальної» культури та знань про минуле й історичних традицій. «Глобальна» культура, писав Е. Сміт, «це еkleктична культура». Вона складається «з ба-

гатьох аналітично дискретних елементів: ефективно розрекламованих масових товарів, мозаїки фольклорних та етнічних стилів і мотивів, вирваних зі свого контексту, кількох загальних ідеологічних розважань з приводу “людських прав і вартостей”, стандартизованої “наукової” мови комунікацій й оцінок, і все це спиратиметься на нову інформацію й телекомунікаційні системи та їхні комп’ютерні технології... Вона мінлива і безформна... Глобальна культура не пишається історією чи історіями: фольклорні мотиви вона використовує й розробляє для зовнішнього оздоблення... “науково”-технічної культури. За своєю суттю ця культура штучна»⁸.

Справді, саме в колективній історичній пам’яті травматичні та надихаючі моменти історії виводяться в тінь або активізуються залежно від завдань політичної діяльності⁹. Національна пам’ять виступає важливою складовою самоідентифікації та консолідації народів, що населяють Україну, в єдину політичну націю (громадянську спільноту) – український народ. Відновлення й збереження колективної пам’яті про державотворчі традиції, цивілізаційні досягнення, бойову й трудову звитягу, історичні трагедії сприяє єднанню громадянства та мобілізації духовних сил і будівничого потенціалу українського народу, його утвердженню як рівноправного суб’єкта системи міжнародних відносин, збереженню державного ладу та територіальної цілісності України, творенню позитивного суспільно-політичного та морально-культурного поля буття української політичної нації.

Під поняттям «національна пам’ять» розуміється феномен суспільної свідомості, селективно збережену нацією сукупність знань, уявлень та ціннісних оцінок тих подій минулого, які справили вирішальний вплив на її становлення, самоідентифікацію, державотворчі й цивілізаційні досягнення, та консенсусно сприймаються у суспільстві як найбільш значущі для його самозбереження, консолідованого існування та конструктивного розвитку у майбутньому.

Національна пам’ять має своєю основою історичну пам’ять певного народу (або народів, як в Україні). Історична пам’ять – явище значно ширше, аніж національна пам’ять, і включає у себе практично всю ретроспективну інформацію, яка «природним» шляхом закарбувалася у пам’яті народу, атрибутах його духовної та матеріальної культури. Проте головна відмінність

між цими двома видами пам'яті полягає у тому, що національна пам'ять є швидше атрибутом політичної нації (громадянської спільноти), має загострені ший суспільний зміст, несе більше навантаження суспільно корисного досвіду та підлягає коригуванню (актуалізації) залежно від історичних викликів та завдань, які стоять перед суспільством.

Відповідно, зміст політики національної пам'яті Української держави становлять цілеспрямовані, унормовані з конституційно-правового погляду, науково обґрунтовані зусилля держави й суспільства, спрямовані на виявлення, збереження, утвердження у суспільній свідомості пам'яті про найбільш вагомі для відтворення й життєдіяльності політичної нації події та процеси минулого в інтересах суверенного державотворення й цивілізаційного поступу. Формування національної пам'яті ставить за мету розвиток самоусвідомлення, збереження і творче використання історичного досвіду та цивілізаційної спадщини, плекання кращих рис традиційної ментальності нації, забезпечення спільної державницької, громадянської та продуктивної діяльності народів України, об'єднаних в українську політичну націю.

Національна пам'ять одним із головних чинників життєздатності народу. Історія переконливо довела, що дух народу, мобілізація колективної історичної творчості людей є одним із найважливіших чинників, які визначають долю націй та держав, виступають самі по собі надзвичайно потужним «стратегічним ресурсом», інколи зумовлюючи історичні перемоги при, здавалося б, несприятливих обставинах матеріального порядку, асиметрії у співвідношенні сил з конкурентним середовищем тощо. На цьому особливо важливо наголосити за умов, коли в Україні все ще не зупинено взаємопов'язані процеси деградації продуктивних сил, науково-освітньої та культурно-духовної сфер, занепаду традиційної суспільної моралі, загрозливим стає неухильне скорочення населення, погіршення його фізичного й морального стану. Істотними залишаються атаки на реальний суверенітет держави.

За умов глобалізації життя сучасного світу, могутнього розвитку електронних та інших засобів масової інформації, технологій та методик впливу на масову свідомість (включаючи з маніпулюванням нею, деструктивним інформаційно-психологічним впливом) помітно зростають масштаби загроз інформа-

ційній складовій безпеки й стабільності Української держави. Застосування технологій цілеспрямованого інформаційно-психологічного впливу в сучасних умовах здатне призвести до таких згубних для суверенної державності наслідків, які раніше досягалися прямою агресією або державними переворотами.

Безперечно, розширення контактів із навколишнім дедалі глобалізованішим світом здатне примножити емпіричний та методологічний багаж української історичної науки (за умов, звичайно, її громадянської і професійної самодостатності), тісніше інтегрувати її у всесвітній фаховий простір та збагатити у процесі творчих контактів із зарубіжними колегами. Водночас варто розуміти, що глобалізація об'єктивно детермінує «центрам сили» вироблення і здійснення цілком визначеного курсу, спрямованого на ерозію реального суверенітету національних держав, уніфікацію духовного виміру буття людства, і в крайніх своїх проявах ставить під серйозне питання забезпечення права націй і держав на власну цивілізаційну самобутність, традиційну культуру, включаючи національну пам'ять і національну гідність (здатність до «суверенного історіописання» й захисту, з опорою на нього, власного політичного вибору й традиційних соціокультурних орієнтацій народів).

Дедалі гучніше лунають твердження про те, що нова глобальна історія має створюватися поза фокусом національних історій, «долати націоцентризм», йти паралельно із глобалізацією самих національних і регіональних історій.

Крайніми формами загроз, які об'єктивно несе глобалізаційний тиск на національну, історичну пам'ять народу, є цілеспрямовані інформаційно-психологічні впливи, які знаходяться в арсеналі т.зв. «організаційної зброї» і застосовуються щодо національної (історичної) пам'яті того чи того народу (суспільства) з метою послаблення реального суверенітету держави й морально-психологічної стійкості народу. Серед прийомів, котрі застосовуються для руйнації поля національної пам'яті, можна виділити такі:

- штучна ерозія позитивної, суспільно вагової для життєдіяльності народу та держави пам'яті про минуле;
- вилучення або «перекодування» змістів та світоглядних основ, котрі спираються на колективну пам'ять про минуле;

— впровадження у масову свідомість чужорідних, політично загострених тлумачень історії, які ведуть до дезінтеграції державницької організації та суспільного буття народу;

— пряма фальсифікація (фабрикація) історико-документального матеріалу, або приховування «небажаної» історико-документальної бази, інформації, застосування спекулятивних (маніпулятивних) прийомів інтерпретації фактичного матеріалу;

— наполеглива дискредитація (демонізація) історичної спадщини та традицій, ключових фігур історичного поступу нації;

— намагання довести до антагонізму світобачення в цілому та погляди на історію між різними поколіннями українського народу, що загрожує штучним перериванням цивілізаційної традиції та ерозією нації зсередини;

— створення відповідних структур, підготовка, виховання та заохочення «інтелектуального ударного загону» «війни з вітчизняною історією», з одночасними теоретико-методологічним роззброєнням та морально-психологічним спантеличенням гуманітарного професійного прошарку;

— прагнення до деінтелектуалізації, дераціоналізації масової свідомості як головної передумови «перекодування» історичної пам'яті — важливої складової державно-політичної лояльності та національно-культурної (цивілізаційної) ідентичності.

Важливість зміцнення й захисту національної пам'яті як громадянсько-політичного чинника з погляду забезпечення інформаційної безпеки існування Української держави у глобалізованому світі дедалі глибше усвідомлюється фахівцями. Слід тверезо розуміти, що «війни пам'яті», інформаційно-психологічне протистояння навколо творення опертих на історію змістовних кодів духовної сфери націй — це не просто ристалище інтелектуалів, або дискусійний клуб. В цьому сенсі варто дослухатися до авторитетної думки Патріарха Московського і всієї Русі Кирила: «Ми знаємо, у тому числі із уроків нашої власної історії, що народ, який втратив історичні орієнтири, відмовившись від спадковості поколінь, легко перетворюється в об'єкт соціальних та ідеологічних експериментів. І платня ці експерименти надто висока»¹⁰.

Кон'юнктурні зовнішні впливи не в останню чергу стали причиною гострих проблем функціонування історичної свідомості сучасного українського суспільства. Серед них доцільно виокремити:

— відсутність у значної частини населення України відчуття єдиної національної і державної ідентичності;

— наявність істотних регіональних відмінностей в історичній свідомості на тлі відсутності прозоро постульованої ідеології загальнонаціонального розвитку («національної ідеї»);

— перетворення історичного матеріалу на зброю політичних баталій, «бойовий» елемент іредентистських та сепаратистських настроїв, політичного екстремізму;

— прояви, із використанням «історичних аргументів», національної ворожнечі, шовінізму, національної або релігійної нетерпимості з боку окремих осіб, політичних сил, громадських організацій, ЗМІ;

— консервація в історичній свідомості елементів тоталітаризму та інших несумісних із обраною суверенною Україною моделлю розвитку, що активно роздмухується низкою політичних партій;

— наявність у суспільній свідомості полярних, політично заангажованих та емоційно перевантажених оцінок важливих подій вітчизняної історії, що ускладнює діалог між певними суспільними, національними групами;

— недостатній рівень розвитку фахової дослідницької діяльності, помітне погіршення її теоретико-методологічного рівня та суспільної відповідальності тих, хто розробляє історичну тематику, за науковий рівень своєї продукції;

— помітне зменшення обсягу навчального часу, який відводиться на вивчення історичних дисциплін у вищих навчальних закладах, серйозні методичні проблеми викладання історії у загальноосвітній школі;

— поширення ЗМІ серед широкого загалу з комерційних або вузько-корпоративних інтересів перекрученого, фальсифікованого інформаційного продукту на історичну тематику.

Доводиться констатувати, що маніпулювання історичною свідомістю громадян України багато в чому обумовлене і фактичною відсутністю прийнятної для більшості населення загальнонаціональної ідеології розвитку, яка б заповнила ідейно-духовний вакуум, що утворився після радикальної (нерідко — механічної та позірної) відмови від ідеології та суспільної моралі радянської доби.

Безсумнівно, заборона Конституцією України обов'язкової ідеології, плюралізм поглядів на минуле стали втіленням законного

права громадян на творення й отримання суспільно важливої інформації. Однак замість відтворення наукової ретроспективи минулого із застосуванням широкої (і доступної нині) джерельної бази, сучасних методів досліджень, значна частина істориків через ті або інші причини приєдналася до поверхових й, почасти, упереджених концепцій тлумачення складних проблем минулого України (історії Другої світової війни, національно-визвольного руху в Україні, Української революції 1917–1920 рр., масштабних історичних трагедій українського народу у ХХ столітті на кшталт Великого Голоду 1932–1933 рр. та незаконних масових репресій, радянського періоду історії України в цілому тощо).

На жаль, упродовж періоду розвитку України як суверенної держави політика національної пам'яті, як складова гуманітарної політики, творилася здебільшого ситуативно, зазнавала впливу політичної кон'юнктури, корпоративних інтересів. В її основу не було покладено прийнятних для суспільства, науково обґрунтованих, закріплених у нормативно-правовому відношенні принципів і настанов розробки та реалізації політики національної пам'яті як цілеспрямованого й безперервного комплексу заходів, що розробляються і здійснюються органами влади (за участю об'єднань громадян) з метою формування колективної пам'яті через систему засобів масової інформації, освіти, науки, культури, комемораційної діяльності тощо.

Водночас, із зарубіжної історіографії та праць діаспорних авторів були широко запозичені концепти, які відзначаються політичною заангажованістю, і були породжені атмосферою міжблокової воєнно-політичної конфронтації, холодної війни тощо. У масову свідомість цілеспрямовано закарбовувалися (або активізувалися маніпулятивними прийомами) доволі міцно забуті саме конфронтаційні, дражливі уявлення про минуле, негативно психологічно забарвлені настроями образ (реальних або вигаданих, роздмуханих), помсти, ненависті, необґрунтованих історичних претензій, жорстким етнонаціоналізмом, відразую до певних етносів тощо. Про те, як швидко й легко фрагментується поле суспільної свідомості українського народу, свідчить близький приклад — на території пострадянської України нині зареєстровано близько 23 тис. сект за 350 напрямками¹¹.

Об'єктивно кажучи, штучно насаджені емоції ненависті й помсти щодо певних дійових осіб (персональних або колективних), певних явищ вітчизняної історії не могли, звісно, бути

спрямовані на самих учасників історичного процесу (із зрозумілих причин, якщо не рахувати вельми сумнівні з процесуально-правового погляду судилища над «злочинцями з історії»). Тому віртуальний і крайній негативізм «на ґрунті історії» виплескується його носіями, як правило, на своїх співгромадян, співвітчизників, будівничих спільного майбутнього (чи не в цьому головне деструктивне призначення технологій маніпулювання історичними матеріалами?).

По суті насаджувалося поняття про національну пам'ять як про виключно резервуар історичних трагедій і лише негативних подій 1918–1991 років. Так, пропагуючи «історичні ініціативи» президента України В. Ющенка, науковці на сторінках дисертацій та солідних видань усерйоз пропонували, що: «у національній свідомості має вибудовуватися історичний символічний ряд: Батури́н–Крути–Голодомор–УПА», якому належить стати «джерелом гордості за здобуту дорогою ціною незалежність»¹². Пам'ять про здобутки у царині державотворення, культури, науки й мистецтва, у боротьбі проти іноземного поневолення, приклади конструктивного співробітництва корінних народів України та інша позитивна історична інформація залишалася поза увагою. Таким чином, із суспільної свідомості «вимивалися» ті чинники, які формують громадянську ідентичність, повагу до державності, національну самоповагу та гордість за звершення предків, мобілізують духовні сили для забезпечення гідного майбутнього.

Сьогодні дедалі очевиднішою виглядає контрпродуктивність одного з елементів шляху, яким ішла вітчизняна наука впродовж останніх двох десятиліть. Ідеться про «нову інтерпретацію національної історії», на практиці розціненої і сприйнятої як вилучення українського досвіду з «імперського контексту», з «імперсько-радянського історіографічного дискурсу», як боротьба проти «імперсько-радянського нарративу». Попри неспростовні досягнення в дослідженні окремих періодів і проблем, концепція вийшла все ж не надто переконливою: Україна постає винятково жертвою російського імперіалізму, вона чи не три століття поспіль була колонією, експлуатованою і пригнобленою москалями. І така далека від наукового підтвердження теза породжує негативні елементи пам'яті, історичної самосвідомості, виховує комплекс неповноцінності, вторинності, невпевненості. Постійно виголошувані тези про «упосліджену», «постколони-

альну», «постгеноцидну» націю призводять до логічних висновків: якщо протягом століть не було жодних успіхів, якщо над нещасними українцями не знущався тільки ледачий, то звідки й у кого з'явиться впевненість, що в майбутньому буде інакше. Так прищеплюють великому європейському народові почуття соціально-психологічної неспроможності, зазначав знаний український історик, академік НАН України Петро Толочко¹³.

Демонізація минулого або культивування мазохізму у поглядах на вітчизняну історію спричиняє глибоку соціально-психологічну травму. Про неї, зокрема, вдало висловився академік НАН України Мирослав Попович: «Можна з певною метафоричністю говорити про комплекси національної повноцінності чи неповноцінності, оскільки це перенесення на спільноту характеристик, які належать до психічної структури особистості. Суспільство не може бути божевільним. Проте воно може перебувати у стані психозу. Акцентуєваних особистостей (тих, хто має яскраві риси характеру, що межують із патологією) в суспільстві багато, і такі риси, коли захотіти, можна знайти і в національній свідомості. Маргінальні ж настрої відбуваються “на полях” історії. Під час інфляції 90-х років минулого століття люди були сповнені очікувань змін на краще, а сьогодні оптимістичних поглядів меншає...»¹⁴.

Тривожним є і те, що насадження виключно нігілістичного ставлення до радянського періоду історії України призвело до загрози накопичення радикально-націоналістичними силами суміжних держав «аргументів» щодо ревізії існуючих кордонів й державного статусу України — адже саме у радянські часи Україна об'єднала у своїх межах всі етнічні українські землі й здобула статус члена ООН.

Під тиском цілеспрямованих зовнішніх інформаційно-психологічних впливів та зростання соціально-політичного розшарування пострадянських народів, починаючи із другої половини 1980-х років була свідомо зруйнована раціональна межа допустимого впливу поглядів на історію, на формування сьогодення і майбутнього України та її громадянства. У неконструктивних (і як, правило, безплідних) дискусіях між суб'єктами суспільно-політичного життя проглядається готовність до того, щоб розбіжності у поглядах на історію поставити вище за необхідність громадянської консолідації та забезпечення територіальної цілісності України.

На жаль, ерозії історичної пам'яті під зовнішніми впливами сприяли укорінені соціально-психологічні риси частини інтелігенції. Майже 100 років тому відомий київський богослов Василь Зеньківський вказав на риси, властиві і нині частині прошарку людей розумової праці: «Знайомство з західною культурою, яка далеко пішла вперед, поступово віддало нас у полон до Заходу; ми усвідомили себе до такої міри відсталими, до такого ступеня незрілими, що, імовірно, залишалося одне — піти суцільно у роботу із засвоєння західної культури. Захід уявлявся нам джерелом світла й культури, і ми, як боягузливі учні, чекали від Заходу одкровення, чекали дива... Там йшло справжнє життя, там все було “справжнє”. Все було цікаве й важливе, — а у нас нічого, нічого не було... Ще й донині збереглася риса нашої інтелігенції, що йде саме з цього часу — рабське боягузство перед думкою Європи, дитяче прагнення до того, аби нас вважали цілком дорослими, культурними людьми. Ми потрапили в полон до Заходу, тим більш важкий, що культура Заходу не стояла на місці, але й інтенсивно рухалася вперед. Ми бачили цей рух й неминуче хапалися за “останнє слово” його і усе ж таки не встигали...»¹⁵.

Вкотре підтверджувалася і думка видатного філософа-княнина Миколи Бердяєва: інтелігенції була притаманна слабка розвинутість особистого стрижня, нелюбов до самостійної думки, громадянська безвідповідальність у суспільному житті. «Засвоєння західних ідей і вчень... було в більшості випадків догматичним. Те, що на Заході було науковою теорією, яка підлягала критиці, гіпотезою чи врешті-решт істиною відносною, частковою, що не претендувала на всезагальність, у російських інтелігентів перетворювалося на догматику, на щось на взірєць релігійного одкровення»¹⁶.

Принагідно зазначимо, що попри законодавчо закріплене право на плюралізм думок, в історичній науці майже щезли продуктивні наукові дискусії навколо ключових подій та процесів вітчизняної історії — їх проведенню вочевидь заважає заздалегідь визначена ідейно-політична «позиція» науковців, котра не сприяє і духу взаємоповаги між «колегами по цеху».

Минулому надається вочевидь гіпертрофованого значення, за яким комфортно маскується безвідповідальне небажання (неспроможність) до творення гідного майбутнього своїх же нащадків. По суті, суспільна свідомість доводиться до такого стану,

що чимала частина громадянства готова пожертвувати спільним майбутнім в єдиній державі заради обстоювання конфронтаційних поглядів на минуле, бажання і надалі відчувати «фантомний біль» історії.

Доцільно звернути увагу на те, що потужним зняряддям унеможливлення порозуміння між різними суспільно-політичними силами стало «вживлення» в їх програмні та ідеологічні засади непримиренних поглядів (глуначень) спільного минулого українського народу як сукупності процесів і подій, котрі відбувалися незалежно від нашої волі і які сучасники, зі зрозумілих причин, не можуть піддати коригуванню. Загострена навесні 2011 року ідейно-політична ситуація навколо рішення Верховної Ради про сферу застосування прапорів Перемоги показала, наскільки оперативної й прагматичної історичні аргументи використовуються для посилення розбрату у суспільстві, і наскільки обмеженою є здатність різних суспільно-політичних сил до пошуків елементарного порозуміння.

Варто зазначити, що тотальне й некритичне «заперечення минулого» в Україні триває на фоні припинення такої зубної для громадянської свідомості практики й посилення державної політики формування патріотичної налаштованості та етноісторичної мобілізації у сусідніх нам державах. Яскраво це проявляється у внутрішній політиці Російської Федерації, Румунії, Угорщини, Республіки Польща (РП).

В ідейно-духовній сфері тієї ж Польщі — піонера вестернізації та євроатлантичної інтеграції серед посткомуністичних держав — свого часу запанувала еклектика із закликів до розбудови капіталізму, євроінтеграції і, водночас, критики капіталістичної системи та її духовно-культурних впливів. По суті, відбувалася ерозія самої польської нації — як духовна, так і демографічна. Країну покинуло у пошуках «кращої долі» на Заході, з урахуванням нелегальної міграції, до 2 млн громадян, серед молоді до 30 років бажання виїхати працювати за кордон виявило 60% опитаних, а 22% респондентів заявило про бажання назавжди залишити країну. Стурбованість поляків, вихованих на католицьких цінностях, багатовікових традиціях «шляхетської демократії» і боротьби за національне визволення, викликав потік не кращих ідейно-духовних впливів Заходу.

В останні роки ситуація помітно змінилася. У Польщі не рідко цитують покійного Папу Римського Івана Павла II: «Для

нас неприйнятна точка зору, згідно з якою єдину альтернативу після падіння комунізму повинен становити капіталізм». Церква агітує за повернення до ментальних цінностей аграрної Польщі XIX ст., сильні антикапіталістичні настрої серед членів згаданих правих і лівих партій. Вирішальну роль мають ініціативи ультракатолицької Ліги польських сімей, праворадикальної партії «Всепольська молодь». З дитячого садка розпочнеться вивчення національного гімну та державної символіки, а в школах вчитимуть новий курс історії Польщі, розмежований із курсом всесвітньої історії. В міністерстві освіти РП вважають, що концентрація на історії країни окремо від всесвітньо-історичного контексту сприятиме формуванню патріотизму. Передбачається відвідування учнями і студентами героїко-патріотичних пам'яток, пам'яток культури, адже «без доброго виховання не буває доброї освіти». З осені 2006 року в армії запроваджено посади офіцерів з виховної роботи, розпочато реалізацію державної програми «розвитку любові до батьківщини сучасними педагогічними засобами», обов'язковими стають відвідини вояками театрів, музеїв, виховних бесід тощо¹⁷.

Повертаючись до вітчизняних проблем, слід констатувати, що упродовж періоду розвитку України як суверенної держави політика національної пам'яті, як складова гуманітарної політики, творилася здебільшого ситуативно, зазнавала впливу політичної кон'юнктури, корпоративних інтересів. В її основу не було покладено прийнятних для суспільства, науково обґрунтованих, закріплених у нормативно-правовому відношенні принципів і настанов розробки та реалізації політики національної пам'яті як цілеспрямованого й безперервного комплексу заходів, що розробляються і здійснюються органами влади (за участю об'єднань громадян) з метою формування колективної пам'яті через систему засобів масової інформації, освіти, науки, культури, комемораційної діяльності тощо. Формуванню громадянськи лояльної моделі пам'яті серйозно перешкоджає і відсутність чітко артикульованої загальнодержавної доктрини (концептуального бачення) перспективного суспільного розвитку («національної ідеї»), як базового документа, що визначає і пріоритети політики національної пам'яті.

Крім того, внаслідок тривалого бездержавного існування України, наявності істотних регіональних, соціокультурних, етноконфесійних відмінностей, різкого соціального та партійно-

політичного розшарування суспільства, негативних зовнішніх інформаційних впливів національна пам'ять українського народу набула порубіжного, строкатого, транзитного характеру. На її формування та функціонування багато у чому впливає конфліктний характер моделей пам'яті (передовсім — «української радянської» та «української національно-громадянської»), відсутність у певної частини населення усвідомленої громадянської самоідентифікації або перевагу локальної ідентичності над загальнодержавною. Концептуальна невизначеність та організаційно-правова неврегульованість політики національної пам'яті та її наукових засад є серйозною перешкодою для зміцнення легітимності національної державності, мобілізації духовних сил українського народу на розв'язання стратегічних проблем розвитку України.

За об'єктивно наявних цивілізаційних відмінностей між історичними землями України, поліетнічності та поліконфесійності українське громадянство й соціум стрімко розшаровуються (а то й атомізуються) за майновою, ідеологічною, національною, регіональною, корпоративною ознаками, оскільки «плавильний тигель» формування радянської громадянської спільноти був відключений, а механізму творення громадянства незалежної України, схоже, не створено.

У Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється» (затвердженій Указом Президента України від 8 червня 2012 р. № 389) при визначенні загроз прямо йдеться про «нездатність України протистояти новітнім викликам національній безпеці (явищам і тенденціям, що можуть за певних умов перетворитися на загрози національним інтересам), пов'язаним із застосуванням інформаційних технологій в умовах глобалізації». Серед ключових завдань політики національної безпеки у внутрішній сфері визначається необхідність «реалізації комплексу заходів державної політики, спрямованих на консолідацію українського суспільства та пошук загальнодержавного консенсусу щодо ключових питань розвитку держави, усунення бар'єрів культурного, конфесійного, мовного, регіонального характеру на основі безумовного дотримання конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина»¹⁸.

Фактично, чимало громадян або взагалі втрачають історичну пам'ять, або її сегмент у свідомості (психології) дедалі набуває ознак корпоративності чи протистояння (партійно-політич-

ного, регіонального тощо), перетворюючи погляди на історію у своєрідний ментальний вододіл по лінії «свій-чужий». Про глибину цього суспільного розколу, зокрема, свідчать результати SMS-голосування на недавній передачі С. Шустера. На питання «Чи зможуть Схід і Захід України знайти спільну мову?» негативно відповіли 74% тих, хто брав участь в опитуванні¹⁹.

При цьому, звісно, об'єктивно існують фундаментальні елементи національної пам'яті, котрі консолідують свідоме громадянство. У першу чергу — це пам'ять про перемогу у Великій Вітчизняній війні. Вона на сьогодні є одним із небагатьох суспільно значущих чинників, здатних консолідувати суспільну свідомість та забезпечувати життєво важливий для народу духовний зв'язок між поколіннями. Промовистим є дослідження, проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 1 по 5 квітня 2011 року в усіх регіонах України (опитано 2009 респондентів віком від 18 років). Показово, що понад дві третини громадян України (70%) вважають День Перемоги великим святом, ще 23,6% опитаних вважають цей день «звичайним святом». Не вважають День Перемоги святом лише 4,7% опитаних. Понад 66% опитаних громадян вважають ту війну саме Великою Вітчизняною²⁰.

Для ілюстрування серйозних регіональних розбіжностей у поглядах на вузлові події вітчизняної історії наведемо соціологічні дані щодо різниці негативних та позитивних оцінок історичних постатей громадянами різних регіонів України та вікових груп (у %, за даними «Юкрейніан соціолоджі сервіс», «Українське демократичне коло», 2006 р.)²¹.

Скажіть, якою мірою, негативно чи позитивно Ви ставитесь до кожного з них?	Україна в цілому	Регіони України				Вікові групи		
		Західна Україна	Центральна Україна	Південний Схід	Донбас та Крим	18-29	30-54	55 і старші
I. Дорядянський період								
1.1. Богдан Хмельницький	+61,6	+66,4	+49,8	+68,3	+67,0	+62,0	+62,7	+57,8
1.2. Петро I	+43,1	-16,2	+39,9	+64,3	+75,0	+40,3	+44,0	+43,2
1.3. Іван Мазепа	+9,5	+49,4	+13,9	+3,1	-26,2	+21,4	+8,7	+2,2

II. Період УНР								
2.1. Михайло Грушевський	+37,2	+60,4	+42,6	+30,5	+20,2	+45,8	+37,5	+33,6
2.2. Павло Скоропадський	+13,6	+30,6	+14,4	+6,9	+4,9	+17,6	+13,9	+9,8
2.3. Симон Петлюра	-20,8	+31,7	-15,2	-39,6	-50,9	-8,8	-22,3	-27,9
III. Радянський період								
3.1. Володимир Ленін	-1,6	-53,8	-1,5	+21,9	+15,9	-15,3	-7,2	+18,1
3.2. Йосип Сталін	-35,8	-71,3	-37,7	-16,3	-26,1	-47,7	-40,4	-19,4
3.3. Микита Хрущов	+15,5	-11,1	+18,3	+30,7	+15,4	+7,6	+16,0	+24,1
3.4. Леонід Брежнєв	+24,8	-19,1	+24,5	+40,3	+44,1	+5,4	+26,6	+28,4
3.5. Михайло Горбачов	-23,7	+0,7	-23,6	-26,1	-44,1	-20,9	-23,4	-28,1
IV. ОУН-УПА								
4.1. Степан Бендера	-19,9	+42,1	-13,7	-41,9	-58,8	-5,3	-19,9	-31,2
V. Період незалежності України								
5.1. В'ячеслав Чорновіл	+29,1	+54,5	+32,4	+23,8	+6,6	+29,8	+30,0	+27,7
5.2. Леонід Кравчук	-30,6	-55,2	-32,4	-20,1	-19,0	-30,5	-30,6	-30,9
5.3. Леонід Кучма	-54,6	-69,1	-58,8	-46,6	-46,2	-56,7	-54,0	-54,1

Закріплення важливих для державницького існування України сегментів національної пам'яті важливе і з погляду обстоювання її територіальної цілісності. Досвід останніх років свідчить, що навіть щирі наміри України проводити політику міжнародного примирення, визнання негативних нашарувань у відносинах з сусідами в минулому (а подекуди й однобічне каяття) зовсім не гарантує нашій державі адекватного ідейно-історичного «роззброєння» та відмови від подвійних стандартів, інформаційно-психологічної агресивності з протилежного боку. Саме в історичній площині окремі радикально-націоналістичні сили суміжних держав шукають «підстави» для піддання ревізії існуючих кордонів України, що склалися у 1939–1945 рр.²².

З погляду забезпечення безпеки Української держави, протидії загрозам її інформаційній складовій, відповідні заходи із протидії їм дедалі більше усвідомлюються фахівцями як одне із

найістотніших, найактуальніших завдань у справі захисту державного суверенітету.

У зв'язку з цим варто підкреслити, що стан національної пам'яті та сфера її впливу зовсім не є третьорядним, «ліричним» чинником. Він цілком вкладається в одну з визначених статтею 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» загроз національним інтересам і національній безпеці України, а саме – «намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема шляхом недостовірної, неповної або упередженої інформації». В той же час, згаданий закон відносить «зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві» до числа пріоритетів національних інтересів²³.

Стаття 10 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» («Засади внутрішньої політики в гуманітарній сфері») містить низку положень, які мають пряме відношення до сфери застосування історичної інформації, адже йдеться про «відродження духовних цінностей Українського народу, захист та примноження його культурного надбання, збереження національної культурної спадщини,.. відродження та збереження культурної самобутності регіонів,.. створення умов для консолідації суспільства на основі національної системи духовних цінностей»²⁴.

У щорічному посланні Президента України за 2011 рік слушно зазначається, що серед системних проблем, котрі загрожують національній безпеці, наявна «неадекватність реагування державних органів на конфліктні загострення у сфері політичних, економічних, соціальних, міжетнічних, міжконфесійних відносин, радикалізацію суспільних настроїв,.. зокрема інспірованих іззовні». Серед ключових завдань політики національної безпеки називається необхідність «створення сприятливих умов для зміцнення єдності українського суспільства на основі європейських демократичних цінностей, усунення бар'єрів культурного, конфесійного, мовного, регіонального характеру на основі безумовного дотримання конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина»²⁵.

Видається, що в умовах ідейно-політичного розшарування українського суспільства, наявності регіонів зі специфічними, доволі глибоко укоріненими соціокультурними традиціями й ментальними властивостями (а також розбіжностями у поглядах на минуле), центр ваги у формуванні єдиної громадянської

спільноти в Україні лежатиме взагалі не у спробах «встановити уніфікований знаменник» у ставленні до історії. Він вбачається у забезпеченні дієспроможності, авторитету та безпеки держави, реалізації законних прав громадян, розвитку продуктивних сил, соціальної, культурної і науково-технічної сфер.

Водночас державна політика національної пам'яті не втрачає свого значення як важіль громадянської консолідації суспільства, збереження національної самодостатності в умовах глобалізаційних процесів, мобілізації духовних сил народу на розв'язання наявних проблем та реалізації стратегії розвитку України як повноцінної європейської держави у ХХІ столітті.

Більше того, не в останню чергу саме глобалізаційні інформаційно-політичні впливи призвели до формування т.зв. «нової історичної культури». Її сутність полягає у тому, що історична наука та історична пам'ять із знаряддя обслуговування суспільно-політичних інтересів та освіти перетворилася на самостійний елемент державної політики (включаючи зовнішньополітичну сферу), а тлумачення історії набули рангу оформленої у правовому відношенні діяльності, яка спирається на державні інституції, спеціально створені громадські організації та рухи тощо.

За деякими підрахунками, станом на 2010 р. понад 70 країн світу (пострадянські держави, певні країни різних регіонів Африки, В'єтнам та інші держави) опікувалися проблемами подолання «історичних травм» у формі розробки та реалізації відповідної державної політики та суспільно-правових дій. З'явилося поняття «законів пам'яті» — явище, яке характеризує те, як нинішні покоління людей уявляють собі минуле та як ставляться до нього²⁶. Сучасні інформаційні засоби перетворили історію на «інформаційний продукт масового споживання», істотно підірвавши «монополію» науковців та «канонічних» підручників. Оцінки минулого серйозно впливають на морально-психологічний клімат у суспільстві. Навіть віртуально створені картини минулого виступають дієвим чинником, котрий визначає реальні уподобання й поведінку спільнот та індивідів, і не завжди — на користь їм самим.

Тим більше, Українська держава не може стояти осторонь згаданих процесів, зокрема — і нехтувати можливими викликами глобалізації гуманітарній безпеці держави і суспільства²⁷. Враховуючи вищеозначене, вирішальними чинниками розвитку політики національної пам'яті в Україні повинні стати:

— розробка відповідної до чинного конституційно-правового поля, особливостей етнонаціонального складу населення та регіональних соціокультурних відмінностей України доктрини консолідуючої політики формування національної пам'яті — складової гуманітарної політики держави;

— підготовка й втілення в життя перспективної Державної програми заходів із формування й розвитку національної пам'яті, яка б включала науковий, культурно-просвітній, меморіальний сегменти;

— активізація наукових досліджень та аналітичних розробок з проблем функціонування національної пам'яті та механізмів її впливу на державницький, суспільно-політичний, культурно-освітній розвиток України як основи кристалізації науково обґрунтованих рекомендацій для обстоювання історико-гуманітарної самобутності українського народу в умовах несприятливих інформаційних глобалізаційних впливів;

— піклування про розвиток гуманітарної освіти та гуманітарної культури в цілому, забезпечення високого освітнього рівня населення, як однієї із передумов захисту його свідомості від деструктивних інформаційно-психологічних впливів, які здійснюються в рамках реалізації глобалізаційних сценаріїв;

— забезпечення належного рівня підготовки фахівців (дослідників, викладачів тощо) в галузі історичних наук, котрі б оптимально поєднували збереження кращих вітчизняних науково-просвітницьких надбань, державницько-патріотичне налаштування із умінням творчо використовувати (синтезувати) кращі теоретико-методологічні надбання світової історичної науки та дослідницькі здобутки вітчизняної історичної науки;

— налагодження неконфронтаційної, громадянсько відповідальної історичної освіти на всіх рівнях навчально-виховної системи України, яка б зокрема базувалася на цінностях загальнодержавного значення та враховувала інтереси формування громадянського консолідованого суспільства;

— підвищення уваги держави, громадсько-політичних і творчих об'єднань громадян України до масової просвітницької, популяризаторської роботи у сфері пропаганди історичних знань (з використанням можливостей ЗМІ, науково-популярної літератури та художньої творчості, лекційної пропаганди тощо) із наголосом на прищеплення гордості за цивілізаційні надбання українського народу, як основи мобілізації потенційних ду-

ховних сил народу на забезпечення її гідного існування у майбутньому;

— активізація обстоювання історичної складової у заходах із захисту інформаційної безпеки України від зовнішніх деструктивних впливів, які несуть загрозу реальному суверенітету й територіальній цілісності Української держави.

Ключові проблеми функціонування національної пам'яті за умов взаємопов'язаного світу знаходитимуться в центрі уваги Українського інституту національної пам'яті як науково-дослідної установи, що перебуває в управлінні Кабінету Міністрів України²⁸.

Варто зауважити, що у визначенні функцій та завдань державної установи національної пам'яті (по суті — установи сприяння творенню й провадженню гуманітарної політики) Україна пішла власним шляхом. Установи національної пам'яті, як відомо, виникли у низці посткомуністичних та пострадянських країн: Польський Інститут національної пам'яті (ІНП) — Комісія з кримінального розслідування злочинів проти польського народу; Інститут вивчення тоталітарних режимів (Чехія); Інститути національної пам'яті в Словаччині та Румунії; Центр геноциду та резистансу в Литві; низка подібних установ в Естонії тощо. У центр їх уваги поставлено винятково вивчення «комуністичного» минулого цих держав. Хронологічно воно найчастіше обмежувалося передоднем Другої світової війни і ліквідацією соціалістичного ладу.

Статус і можливості окремих з них не можуть не вражати. Так, створений у 1998 році і підпорядкований Сейму РП польський ІНП має приблизно 2000 співробітників та річний бюджет у 2008 р. в еквіваленті 580 млн грн²⁹. Займаючись люстрацією, за словами його колишнього голови, доктора історії Януша Куртики, що трагічно загинув у авіакатастрофі під Смоленськом, «дуже болісною і важливою суспільною проблемою», ІНП, водночас, видає на рік до 150 найменувань документальної, наукової, довідкової літератури.

Український інститут національної пам'яті (УІНП) відповідно до Указу Президента від 9 грудня 2010 р. № 1086 та Положення про УІНП, затвердженого постановою КМ України від 31 січня 2011 р. № 74, є науково-дослідною установою. Відповідно до Положення, основними завданнями Інституту є:

1) наукове та аналітичне забезпечення формування державної політики з питань національної пам'яті;

2) розроблення у межах своїх повноважень науково обґрунтованих рекомендацій Кабінету Міністрів України у сфері реалізації гуманітарної політики;

3) виконання державних програм фундаментальних і науково-практичних досліджень проблем національної пам'яті, її впливу на формування громадянського суспільства, української нації;

4) здійснення наукових та науково-практичних досліджень державотворчих традицій українського народу, його боротьби за свободу та соборність України;

5) вивчення трагічних подій в історії народів України та участь у заходах з увічнення пам'яті їх жертв;

6) участь у науково-просвітницькій роботі, освітянській діяльності, пов'язаній з проблемами національної пам'яті.

Відповідно визначена структура і функції наукових відділів:

– дослідження теоретичних та прикладних проблем національної пам'яті;

– дослідження впливів державотворчих та цивілізаційних процесів на формування національної пам'яті;

– дослідження міжнародних, етнонаціональних та регіональних чинників національної пам'яті

– дослідження впливу на національну пам'ять соціальних і духовно-культурних чинників;

– дослідження історичних трагедій народів України.

Інститут проводить фундаментальні і науково-прикладні дослідження проблем національної пам'яті, пріоритетних з погляду формування української політичної нації, консолідації громадянського суспільства, мобілізації духовних сил народу на державницьку і цивілізаційну діяльність. Нині його науковий потенціал становлять 12 докторів і 12 кандидатів наук. Працює Вчена рада і аспірантура, готується третій випуск наукового видання УІНП «Національна та історична пам'ять».

До Кабінету Міністрів нами подано проект Концепції наукового забезпечення формування політики національної пам'яті в Україні. Як вбачається нам, наукове забезпечення політики пам'яті ґрунтується на таких провідних принципах:

– відповідності конституційно-правовому полю, нормативно визначеним завданням гуманітарної політики України;

— незалежності від кон'юнктурних політичних, корпоративних або нав'язаних ззовні впливів;

— прагнення до наукової об'єктивності у дослідницькій діяльності;

— творчого урахування сучасних вітчизняних та зарубіжних профільних теоретико-методологічних доробків;

— громадянської прозорості та ідейно-методологічного плюралізму.

Основними шляхами наукового забезпечення політики національної пам'яті визначаються:

— розробка пропозицій щодо вдосконалення актів законодавства з питань національної пам'яті;

— експертиза профільних нормативно-правових актів у сфері гуманітарної політики, пов'язаних із проблематикою національної пам'яті;

— розробка рекомендацій та інших аналітичних документів для вищих органів державної влади та управління;

— надання науково-експертної допомоги Кабінету Міністрів України та іншим органам державної влади і управління у міжнародному співробітництві з гуманітарних проблем, зокрема з українцями за кордоном;

— виконання профільних запитів вищих органів влади та управління, громадсько-політичних об'єднань, громадян України та іноземних держав;

— проведення фундаментальних та науково-практичних досліджень, підготовка монографічних видань, наукових статей, дисертаційних праць, доповідей, оглядів, наукових статей та науково-довідкових видань;

— проведення наукових конференцій, нарад, круглих столів, семінарів та інших зібрань з актуальних проблем національної пам'яті;

— здійснення моніторингу громадської думки щодо питань національної пам'яті;

— ініціювання, а також інформаційний супровід заходів держави з ушанування пам'ятних дат, подій, історичних постатей, відповідних проблем міжнародного співробітництва в гуманітарній сфері;

— популяризація наукових та аналітичних розробок УІНП, просвітницька робота, взаємодія із громадськими організаціями та засобами масової інформації.

В цілому можна констатувати, що діяльність Інституту вдалося ввести у річище фахових досліджень та інформаційно-аналітичних заходів, позбавлених ідеологізованих нашарувань або невласного науковій сфері адміністрування. Результати дослідницької роботи УІНП можуть стати основою для розробки інформаційно-аналітичних матеріалів та рекомендацій вищим органам влади та управління України у сфері гуманітарної політики.

При визначенні змісту наукових студій відбувся відхід від необґрунтованого зведення національної пам'яті українського народу до періоду 1918–1991 рр. та виключно до низки відомих історичних трагедій. Здійснюється дослідження широкого комплексу історичних факторів, процесів та подій, котрі у своїй багатоманітності та складному хронологічно-просторовому переплетенні обумовили формування тих моделей національної пам'яті, які властиві сучасному українському народові.

При цьому вивчення історичних чинників формування національної пам'яті розширено до періодів формування давньоруської та козацько-гетьманської державності. Головну увагу приділено вивченню цивілізаційних, державотворчих, соціокультурних, етнокультурних та регіональних чинників впливу на національну пам'ять. Започатковано і вивчення, з урахуванням надбань світової науки, теоретико-методологічних аспектів національної пам'яті як специфічного явища суспільної свідомості народів, механізмів її впливу на соціально-політичний та духовний розвиток сучасної України.

Активізувалася робота з наукового та аналітичного забезпечення формування політики національної пам'яті в Україні. До Адміністрації Президента України, КМ України, Верховної Ради України, МЗС, МОН МС, Міністерства культури, Мінрегіону України та інших відомств та державних установ подано кілька десятків аналітичних довідок та матеріалів з проблем наукового забезпечення формування політики національної пам'яті. Окремо варто відзначити активну роль Інституту у профільному науково-аналітичному забезпеченні міжнародних зв'язків України.

Досвід наукової діяльності Українського інституту національної пам'яті зобов'язує авторів торкнутися, насамкінець, і ще однієї нагальної проблеми. В останній час, через некритичне запозичення доробку окремих зарубіжних авторів постмодерністського штибу, в українському гуманітарному просторі спостері-

гається намагання утвердити поняття «пам'ять» замість поняття «пам'ять історична» або «національна пам'ять».

Це породжує небезпеку розмивання уявлення саме про національну пам'ять як важливу складову соціокультурної свідомості, національної та громадянської ідентифікації людини (людських спільнот). При цьому виникає ризик «відмежування» історичної пам'яті від таких провідних джерел її творення, як природно-історичний «подієвий» процес буття конкретної нації (іншої спільноти); здобутки історичної науки (при всіх, звісно, обмежених її можливостях для відтворення та інтерпретації минулого); система передачі знань про минуле через освіту, культуру, різноманітні форми соціальної комунікації (включаючи і обов'язкове для відтворення й збереження нації спілкування поколінь з метою передачі ціннісно забарвленої ретроспективної інформації).

Штучне виведення історії, історичної науки та історико-документальної спадщини за лаштунки пам'яті суспільств відкриває тривожну перспективу перетворення цієї сфери у суцільне поле для маніпуляцій за допомогою інформаційних технологій, коли «винайдення традиції» стане виключно штучним продуктом переформатування свідомості. За цих умов наукова сумлінність та кваліфікація істориків стають не тільки необхідною умовою творення політики національної пам'яті, але й запорукою збереження національно-державницької та соціокультурної ідентичності українського народу перед безжалісними викликами глобалізованого світу.

Отже, осмислення періоду незалежності України дає підстави для висновку, що кон'юнктурне використання або тенденційне тлумачення історичного матеріалу перетворює його на заряддя політичного протистояння, розпалення міжнаціональної ворожнечі, ксенофобії, національної або релігійної нетерпимості з боку окремих політичних формувань та громадських організацій, ускладнює діалог між суспільними, національними, регіональними спільнотами, ставить під загрозу збереження громадянської злагоди й територіальної цілісності України, а також відкриває шлях до маніпулювання історичною свідомістю зі сторони зовнішніх сил.

Водночас аналіз стану наукової розробки проблем національної пам'яті свідчить про недостатній ступінь розвитку в Україні досліджень теоретичних та прикладних проблем національної

пам'яті; впливу державотворчих та цивілізаційних процесів на формування національної пам'яті; міжнародних, етнонаціональних та релігійних чинників національної пам'яті; впливу на національну пам'ять соціальних і духовно-культурних чинників; феномена трагедій народів України. Важливою передумовою забезпечення ефективності політики національної пам'яті, виведення її з-під впливу конфронтаційних політизованих впливів, є її ґрунтовне наукове забезпечення.

Відтак реалізація політики національної пам'яті є одним із пріоритетів гуманітарної політики держави, потребує цілеспрямованих і злагоджених зусиль держави й суспільства, має здійснюватися на довгостроковій, нормативно визначеній основі, та зумовлюється актуальними потребами стратегії розвитку України у глобалізованому ХХІ столітті.

Анотація. Розглядається вплив інформаційно-психологічних процесів глобалізації на функціонування механізмів національної пам'яті в Україні. Висловлюються рекомендації щодо наукового забезпечення державної політики з формування й розвитку національної пам'яті, яка б включала науковий, культурно-просвітній, меморіальний сегменти.

Ключові слова: національна пам'ять, свідомість, глобалізація, гуманітарна політика, інформаційна діяльність.

Аннотація. Как не раствориться в глобализованном мире: проблемы научного обеспечения формирования политики национальной памяти в Украине. Рассматривается влияние информационно-психологических процессов глобализации на функционирование механизмов национальной памяти в Украине. Высказываются рекомендации относительно научного обеспечения государственной политики формирования и развитию национальной памяти, которая включала бы научный, культурно-образовательный, мемориальный сегменты.

Ключевые слова: глобализация, национальная память, национальное самосознание, идентичность, гуманитарная политика, информационная деятельность.

Summary. The influence of information and psychological processes of globalization on the functioning of national memory mechanisms in Ukraine is considered. Recommendations regarding scientific support of the national memory formation and development state policy, which would include the scientific, cultural and educational, memorial segments, are made.

Key words: globalization, national memory, national consciousness, identity, humanitarian policy, information activities.

- ¹ *Калашников М.* Глобальный смуткризис. — Минск: Харвест, 2009. — С. 32.
- ² *Медведко Л.* От Босфора до Босфора: глобализация versus глобализм // Независимое военное обозрение. — 2012. — 28 сентября.
- ³ *Лопатин В.* Мова глобалізації // Дзеркало тижня. — 2000. — 12 серпня.
- ⁴ *Зиновьев А.А.* Русская трагедия / А.А. Зиновьев. — М.: Алгоритм; Эксмо, 2007. — С. 578–579.
- ⁵ *Гриняев С.* Цифровое неравенство наций // Независимое военное обозрение. — 2004. — № 3. — С. 4.
- ⁶ *Зиновьев А.А.* Фактор понимания / А.А. Зиновьев. — М.: Алгоритм; Эксмо, 2006. — С. 447–451.
- ⁷ *Смит Е.* Національна ідентичність. — К.: Основи, 1994. — С. 23, 30, 134.
- ⁸ Там само. — С. 163–164.
- ⁹ *Кара-Мурза С.Г.* Демонтаж народа. — М.: Алгоритм, 2007. — С. 215–217.
- ¹⁰ Слово Патріарха Московського і Всієї Русі Кирила на відкритті XVI Всесвітнього руського народного собору «Рубежі історії — рубежі Росії». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.patriarchia.ru/db/print/2502163.html>.
- ¹¹ *Кузьменко А.* Глобалізація, національні духовні цінності, таємні операції спецслужб. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2263>.
- ¹² *Зерній Ю.* Історична пам'ять як об'єкт державної політики // Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 1. — С. 71–76.
- ¹³ *Толочко П.П.* Предисловие // Очерки истории Украины. — К., 2010. — С. 5–6.
- ¹⁴ *Кириченко І.* Українство без «комплексів»? // Дзеркало тижня. — 2009. — 28 березня — 4 квітня.
- ¹⁵ *Зеньковський В.В.* Россия и Православие // Христианская мысль. — К., 2005. — Вып. II. — С. 185–186.
- ¹⁶ Чит. за: *Грабовський С.* Утопія більшовизму на українських теренах // Україна крізь віки. — К.: Ярославів вал, 2000. — С. 101.
- ¹⁷ *Майданов В.* Дети зубрят патриотизм // Газета «2000». — 2007. — 2 февраля.
- ¹⁸ <http://www.president.gov.ua/documents/14823.html>.
- ¹⁹ Газета «2000». — 2011. — 27 мая. — С. А6.
- ²⁰ <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/04/29/37267/>.
- ²¹ *Вишняк О.І.* Дослідження історичної свідомості та національної пам'яті в українській соціології: підсумки та пріоритети. Аналітична доповідь. — К.: Український інститут національної пам'яті, 2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/ua/publication/content/1607.htm>; Щодо регіональних відмінностей в інтерпретації історичних подій див. також: *Стегній О.* Регіональні особливості розвитку політичної культури українського суспільства // Українське суспільство 1994–2004. Моніторинг соціальних змін. — К.: Інститут соціології НАНУ, 2004. — С. 243–253; *Вишняк О.* Політична типологія регіонів України: динаміка та фактори змін // Українське суспільство 1992–2008. Соціологічний моніторинг. — К.: Інститут соціології НАНУ, 2008. — С. 331–342.
- ²² Див. наприклад: *Иванников И.* Скрытая угроза-3: неправительственные организации // Секретные материалы. — 2009. — № 7. — С. 2–3; *Донатто Д.* В преддверии «Романиа маре» // Oligarh.net. — 2009. — 8 сентября; *Григорьев В.* Военно-политические игры // «2000». — 2009. — 15 мая; *Польский сейм:* в 1939 году СССР совершил акт агрессии про-

- тив Польши // Газета.ру. — 2009. — 23 сентября; Скрипов В. Речь не идет о Посполитой? // Эксперт. — 2005. — № 45.
- ²³ Закон України «Про основи національної безпеки України» // Правові основи боротьби з тероризмом. Збірник документів. — К., 2006. — С. 38.
- ²⁴ Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». 1 липня 2010 року, № 2411-VI. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2411-17>.
- ²⁵ Проект Стратегії національної безпеки України — «Україна у світі, що змінюється». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Poslannya_sborka.pdf.
- ²⁶ *Тишков В.А.* Новая историческая культура. — М.: МГОУ, 2011. — С. 28–29.
- ²⁷ Про що не в останню чергу свідчить перспективна проблематика, яку розробляють українські вчені: Зерній Ю.О. Державна політика пам'яті як чинник утвердження української національної ідентичності: Дис. ...канд. політ. наук. 23.00.05. — К., 2009. — 193 с.; Її ж: Історична пам'ять як об'єкт державної політики // Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 1. — С. 71–76; Її ж: Державна політика пам'яті в Україні: становлення та сучасний стан // Стратегічні пріоритети. — 2008. — № 3. — С. 41–51; Симоненко І.М. Особливості структури історичної пам'яті Українського народу та шляхи формування національного історичного наративу // Стратегічні пріоритети. — 2009. — № 1. — С. 51–61; Веденєєв Д.В., Лисенко О.Є. Формування наукової концепції історії України періоду Другої світової війни і проблеми гуманітарної безпеки держави // Державна безпека України. — 2010. — № 18–19. — С. 146–162; Веденєєв Д.В. Військова історія як інструмент обстоювання територіальної цілісності Української держави // Воєнна історія Поділля та Буковини. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції 25–26 листопада 2009. — Кам'янець-Подільський, 2009. — С. 413–419.
- ²⁸ Див. докладніше: Солдатенко В.Ф. Українському інституту національної пам'яті — наукове спрямування. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/ua/publication/content/1585.htm>; Його ж: Пам'ять. Історична пам'ять. Національна пам'ять // Українознавство. — 2011. — № 2 (39). — С. 139–140.
- ²⁹ *Махун С.* Януш Куртика: «Історична політика — це справа держави» // Дзеркало тижня. — 2009. — 5 грудня.

Valeriy SOLDATENKO,

*member of the National Academy of Sciences of Ukraine,
PhD Historical Sciences, Professor,
Honored Worker of Science and Techniques of Ukraine.
Director of the Ukrainian Institute of National Memory;*

Dmytro VEDENEEV,

*PhD History, Professor, Deputy Director
of Scientific department of the Ukrainian Institute of National Memory*

HOW NOT TO DISSOLVE IN A GLOBALIZED WORLD: ISSUES OF SCIENTIFIC SUPPORT OF NATIONAL MEMORY POLICY FORMATION IN UKRAINE

The processes of globalization have caused mass and ambitious outcome of social, political and economic activity beyond the borders of certain states and peoples to intercontinental level. It was considerably increased intensity of relationships in spheres of trade, investments, financial transactions, immigration and cultural information processes. The people and information interchanging process was greatly simplified.

Globalization has largely become a natural consequence of human development — interstate and block integration, disintegration of the colonial system and establishing of a new type relations between the former colonies and the mother countries, increasing the weight of industrial cooperation and opening of a new resource bases in the distant of developed countries regions of the world, improving material culture under the influence of the STR, development of transport and communications, the Internet.

Absolute positive consequence of globalization in the case of ensuring actions of its advantages for the benefit of all mankind is likely to increase joint efforts to overcome global problems, put the civilization achievements of the «golden billion» at the service of all nations.

At the same time, this is directly related to the issues of our article, as global social studies (humanities), as it appeared, is already

barely realizing course and processes of globalization, innovation phenomena and processes caused by increasing interconnectivity of mankind, including – related crises that through the mechanisms of global unity cover almost the entire modern Ecumene.

Above all, it should be noted that the global human scientific and expert community has failed to give proactive advices on overcoming the current global crisis and even led to serious warnings of its impending (though in 1992 the famous economist and Soviet emigrant Mark Holanski advanced prediction of the coming global crisis in 2010, the collapse of the speculative Bretton-Woods dollar economic model of the Western world, the failure of «market reforms» in the former Soviet Union and a gradual transition of West to a kind of neo-totalitarian socialism)¹. Significantly, that 650 scientists from various humanitarian sectors from 58 countries, the authors of the International Encyclopedia «Globalization» (Moscow, 2006) does not predict nor economic, nor the related civilization and humanitarian crisis. It concern also scientific valuation of important dates and historical events of the recent past, referring to which is so vital for understanding of macro processes of the modern world development².

Understanding the inevitability of globalization processes and entering them in the post-Soviet states we should realize the value of its diverse influences and the necessity to uphold the national interests of Ukraine, which requires working mechanisms of public policy. The essence of the current globalization is «the creation of structural and functional system, organized in a hierarchical manner with some supranational center at the head, so-called «world government» under the aegis of international finance capital»³.

Giving an analysis the globalization as a man-made process, the famous social philosopher Alexander Zinoviev accurately said: «Globalization – is a grandiose process. It embraced all mankind. The fate of humanity as a whole, all its subsequent social evolution is at stake... In its social essence it is a natural phenomenon, generated by large evolutionary turning point that took place in history in the XX century and ended by the end of the XX century. This change is that, firstly, humanity start to move from the era of human association type and level of society into the era of human association type and level of over-society, and, secondly,

the evolutionary process became projected, the one that can be corrected»⁴.

It is appropriate to note that the analysis of the essence of globalization is usually taken into account the economic and communications factors although globalization means also tangible challenge to traditional cultures of the world.

The studies of the impact of the information revolution on the processes of transformation of modern society, conducted since the late 1990s by a number of leading international analytical centers, even gave rise to a new geopolitical concept, which is based on the idea of the «digital dividing» nations, which arose in the course of the information revolution and globalization of the world economy. As referred in the prepared by RAND corporation commissioned by the National Intelligence Council (USA) report «The Global Course of the Information Revolution: general issues and regional differences» (Summer 2003), the «information revolution» will force some of the nations to lose some functions of ethnic state (when saving them as a «great» nations). These mentioned processes will affect the administration sphere, identification of national priorities, goals and values. In general, as conclude RAND experts, globalization and the information revolution will lead to increasing of existed inequalities between different nations and regions of the world, and as a consequence — The consequence of foreign ideological and information expansion, one of the objects of which is historical consciousness of peoples is, according to Alexander Zinoviev, «social-political system of colonial democracy» with the following characteristics:

- this system is not the result of natural evolution and contradicts to the traditional internal conditions and the development of the country;

- colonized country is pulled out of its traditional ties system, and «the idea of liberation and national independence is an ideological means of human manipulation»;

- a country has visibility of sovereignty, it has been installed externally equal relationship;

- it is created the Western-style economy centers under the control of the Western financial and economic structures, economic exploitation in the interests of the West is carried out by a small proportion of the population that has a high living standard that can be compared with the life of the higher circles of the West;

– in the military sense country is demilitarized so that none of that resistance can be no question, the armed forces act as «restrain protests and possible suppression of riots»;

– the national culture reduced to the miserable state, and is replaced by pseudo culture;

– at the mental level «the population served as a surrogate democracy, loosing control of the government, availability of entertainment value system that deprives people of the effort over himself and moral constraints»⁶.

One of the most important phenomena of the spiritual life of the people who find themselves under the influence unification effects of globalization is the national memory of the peoples (nations) as part of their national consciousness and statehood. We can note that in modern ethnology approved the submission of historical consciousness factor as one of the key levers of the creation of modern nations. Recognized expert in this area, a supporter of the constructivist theory of nation-building, University of London Professor Anthony Smith, in his famous book «National Identity» among the most important features of this social phenomenon puts «common myths and historical memories» or «myth of common ancestors» and «common historical memory». In his opinion, «the opening of the original «ethno-history» is «cultural background» of creation of nations and state building⁷.

It is worthwhile to give the scientist's reasoning about the value of postulates of «global» culture and knowledge of the past and historical traditions. «Global» culture, as wrote Adam Smith, «is an eclectic culture». It consists of «the many analytical discrete elements: effectively publicized mass products, mosaic of folk and ethnic styles and motifs, torn from its context, a few general ideological thoughts about «human rights and values», standardized «scientific» language and communication assessments and all this will be based on a new information and telecommunications systems and their computer technologies... It is changeable and shapeless... Global culture is not proud by history or stories: it uses folk motifs for exterior designs...of «scientific»-technical culture. But this culture is artificial by its technical features»⁸.

Indeed, it is in the collective historical memory the traumatic and inspiring moments in history are displayed in shadow or activated depending on the tasks of political activity⁹. National memory is an important component of self-identification and consolidation

of the peoples of Ukraine, into one political nation (civil community) – Ukrainian nation. Restoration and preservation of the collective memory about the state tradition, civilization advances, military and labor courage, historical tragedy is promotes to the unity of citizenship and mobilizing spiritual forces and building potential of the Ukrainian nation, its approval as an equal partner in international relations system, maintaining public order and territorial integrity of Ukraine, creation of positive social, political, moral and cultural fields of being Ukrainian political nation.

The term «national memory» refers to the phenomenon of social consciousness, selectively saved by the nation the unity of knowledge, ideas and values assessments of the events of the past, which had a decisive influence on its formation, the identity, the state, and civilization advances, and consensual perceived in society as the most significant for its survival, consolidated existence and constructive development in the future.

National Memory has its base historical memory of a people (or peoples, as in Ukraine). Historical memory – something much broader than the national memory, and includes almost all retrospective information that «naturally» was burnt in people's memory, in attributes of his spiritual and material culture. However, the main difference between the two types of memory is that national memory it is more national attribute of political nation (civil community) and has more pointed ambitious social content, more socially useful by experience and it is subject of adjustment (update) depending on the historical challenges and problems facing society.

Accordingly, the content of the national memory of the Ukrainian state full of targeted, normalized with the constitutional and legal point of view, science-based efforts of the state and society, aimed at the identification, preservation and strengthening of the social consciousness of memory about the most important for reproduction and political life of the nation events and processes of the past in the interest of the sovereign nation and civilization progress. The formation of National Memory aims to develop self-awareness, conservation and creative use of historical experience and civilizational heritage, fostering the best features of the traditional mentality of the nation, promote joint statehood, civil and productive activities of the peoples of Ukraine joined the Ukrainian political nation.

National memory is the major contributor of the vitality of the people. History has convincingly proved that the spirit of the people, mobilizing collective historical creativity of people is one of the most important factors that determine the fate of nations and states, acting on their own extremely powerful «strategic resource», sometimes causing historic victory at seemingly unfavorable circumstances of substantive agenda, the asymmetry in the ratio of forces competitive with environment and so on. This is especially important under conditions, when Ukraine has not yet stopped interrelated processes of degradation of the productive forces, scientific, educational, cultural and spiritual spheres, the decline of traditional social morality; it becomes the threatening steady population and deterioration of his physical and moral condition. There are still attacks for a real sovereignty of state.

Under conditions of the globalization of the modern life in world, the powerful development of electronic and other media, technology and methods of influence on public consciousness (including manipulating her destructive information-psychological influences) markedly increased the extent of threats to information security and stability component of the Ukrainian state. Application of technologies targeted informational-psychological influence in modern conditions can lead to such disastrous consequences for sovereign statehood, previously achieved direct aggression or a coup.

Undoubtedly, the increasing of contact with the more globalization world can multiply empirical and methodological baggage of Ukrainian historical science (under conditions, of course, her civic and professional self-sufficiency), more closely integrate it into the global professional space and enrich the process of creative contacts with foreign colleagues. However, it should understand that globalization objectively determines by the «centre of force» the development and implementation of well-defined course, aimed at the erosion of real sovereignty of nation states, the unification of the spiritual dimension of human life and in extreme poses it puts under the a serious question the manifestations of nation's rights at their civilization identity, traditional culture, including the national memory and national pride (the ability to «sovereign writing the history» and protection, based on it's own policy choices and traditional cultural orientations of peoples).

It is became more louder assertion that the new global history has created out of focus national histories, «overcome nation-

centrism», go parallel with globalization of national and regional histories.

Extreme forms of threats that brings globalization pressure at on the national, historical memory of the people are motivated information-psychological influences that are in the arsenal of so-called «Organizational weapon» and apply to national (historical) memory of a people (society) in order to weaken the real sovereignty of the state and the moral and psychological stability of people. Among the techniques that are used for destroying fields of national memory, are the following:

- artificial erosion of positive, socially significant for the life of the people and the state of the memory of the past;

- removal or «conversion» content and world-view basis, which are based on the collective memory of the past;

- introduction into the mass consciousness alien, politically pointed interpretations of history, leading to the disintegration of statehood and social life of the people;

- direct fabrication of historical and documentary material, or hiding «not desirable» historical documentary base, using the speculative (manipulation) methods of interpretation of factual material;

- hard to discredit (demonization) heritage and traditions, the key figures of historical development of the nation;

- attempts to prove to the antagonism outlook in general and views at the history between the different generations of the Ukrainian people, which threatens the artificial termination of civilizational traditions and erosion within the nation;

- establishment of appropriate structures, training, education and promotion of «intellectual shock troops» «war with national history», with simultaneous theoretical and methodological disarmament and moral-psychological confuse of humanitarian professional stratum;

- desire to deintellectualization, derationalization of mass consciousness as the main precondition of historical memory «conversion» — an important component of state and political loyalty and national and cultural (civilizational) identity.

The importance of the promotion and protection of national memory as civil and political factor in terms of information security of the Ukrainian state in a globalized world ever more deeply understood by specialists. It should soberly realize that the «war of

memories», informational-psychological confrontation around making of reliance on history content codes of spiritual sphere of nations - it's not just the lists of intellectuals or debating club. In this sense, it is necessary to listen to the authoritative opinion of the His Holiness Patriarch Kirill of Moscow and All Russia: «We know, including from the lessons of our own history, that the people who lost historical landmarks, abandoning the continuity of generations, is easily converted into an object of social and ideological experiments. And pay for these experiments are too high»¹⁰.

The opportunistic external influences became the causes of big problems in historical consciousness of modern Ukrainian society. Among them should be singled out:

- absence in a significant portion of the population of Ukraine a sense of national identity and state;
- there are significant regional differences in the historical consciousness against lack of transparency postulated ideology of national development («national idea»);
- transformation of historical material on weapons of political battles, «combat» element irredentist and secessionist sentiment, political extremism;
- displays, using «historical argument» of national hatred, chauvinism, national or religious intolerance by individuals, political parties, NGOs, media;
- preservation of historical consciousness elements of totalitarianism and other incompatible with the chosen model of sovereign Ukraine, which actively increasing by a number of political parties;
- presence in the public consciousness polar, politically biased and emotionally overloaded assessments of important events of national history, which makes dialogue between particular social, ethnic groups;
- a weak level of development of professional research, significant deterioration in its theoretical and methodological level and social responsibility of those who develop historical subject for the scientific level of its products;
- significant reduction in training time devoted to a study of historical disciplines in higher education, serious methodological problems of history teaching in secondary school;

– distribution by media among the general public of commercial or narrow corporate interests distorted, falsified information product on historical topics.

It must be noted that the manipulation of historical consciousness of citizens of Ukraine is largely due to the lack of actual and acceptable for the majority of the national ideology of development that would fill the ideological and spiritual vacuum created after radical (often – mechanical and apparent) rejection from ideology and public morality of Soviet days.

Clearly, the prohibition by the Constitution of Ukraine obligatory ideology, pluralism of views at the past became the embodiment of the legitimate rights of citizens and creating the socially important information. However, instead of playing the last retrospective research using broad (and currently available) source base, modern methods of research, much of historians because of various reasons, are joined to the storey and partly prejudiced concepts interpretation of complex problems of the Ukrainian past (World War II, national liberation movement in Ukraine, the Ukrainian Revolution in 1917–1920, major historical tragedy of the Ukrainian people in the XX century, such as the Great Famine of 1932–1933 and illegal mass repressions of the Soviet period in the history of Ukraine in general, etc.).

Unfortunately, during the period of development of Ukraine as a sovereign state, politics of national memory, as part of humanitarian policy, was created mostly situational, exposed to political expediency and corporate interests. Its was not laid in it's foundation acceptable to society, science-based, enshrined in the legal principles and guidelines regarding the development and implementation of the national memory as purposeful and continuous set of activities that are developed and implemented by the authorities (with the participation of associations) to form a collective memory through the media, education, science, culture, etc. commemorative activities.

However, from foreign historiography and works of diaspora's authors were widely borrowed concepts which are marked by political engagement, and were generated by the atmosphere of interblock military-political confrontation, the Cold War, and more. In the mass consciousness was purposefully integrated (or intensified by manipulative methods) a firmly forgotten exactly confrontational, tantalizing view of the past, negative psychological mood colored

image (real or fictional) of revenge, hatred, unfounded historical claims, rigid ethnic nationalism, aversion to certain ethnic groups others. About how quickly and easily was divided field of social consciousness of the Ukrainian people, shows similar example — in post-Soviet Ukraine today there are about 23 thousand sects of 350 directs¹¹.

To say objectively, artificially planted emotions of hatred and revenge for certain actors (personal or collective) certain events of national history could not, of course, be directed to the participants of the historical process (for obvious reasons, if not take into account very dubious procedural legal terms tribunal over the «criminals of history»). Therefore, virtual and extreme negativism «on the basis of history» splashes by its carriers to their fellow citizens, fellow builders of common future (isn't it the main purpose of destructive technologies manipulating by historical materials?).

In fact it was implantation of the concept of national memory as the only reservoir of historical tragedies and only negative events 1918–1991 years. Thus, promoting the «historic initiative» of President of Ukraine Viktor Yushchenko, scientists reached that on the pages of prestigious publications and dissertations they seriously suggested: «in the national consciousness should be built historic character number: Baturyn-Kruty-Famine-UPA», which should be the «source of pride for the dearly won independence»¹². The memory of the achievements in the field of state, culture, science and art, in the struggle against foreign oppression, examples of constructive cooperation of indigenous peoples of Ukraine and other positive historical information remain unaddressed. Thus, from the social consciousness were «washed» all the factors that form civic identity, respect for state, national self-respect and pride in the accomplishments of their ancestors, mobilizing spiritual forces for a decent future.

Today is more obvious looks contr-productive process of one of the way's elements which was dominant in domestic science over the past two decades. This refers to «a new interpretation of national history», in practice seen and perceived as excluding of Ukrainian experience from «imperial context», from «imperial Soviet historiographical discourse» as the fight against the «imperial Soviet narrative». Despite the overwhelming achievements in the study of certain periods and problems, the concept came still not very convincing: Ukraine appears only victim of Russian

imperialism, during almost three centuries it was a colony, exploited and oppressed by Russians. This is far from scientific evidence thesis generates negative elements of memory, historical consciousness, has an inferiority complex, secondary, uncertainty. Constantly spoken thesis of «disadvantaged», «post-colonial», «post-genocide» nation, leads to the logical conclusion: if during centuries were not success and if over Ukrainian not abused just lazy, then where and who will be confident that the future will be different. As sad famous Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Petro Tolochko, in such a way they teach the big European nations the feeling of social and psychological incapacity¹³.

Demonization of past or cultivation masochism in views on national history causes deep social and psychological trauma. Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Myroslav Popovych well expressed his thoughts about it: «With the certain metaphors we can talk about complex or usefulness of national inferiority, because it is transfer to community characteristics that belong to the psychic personality structure. Society can not be mad. However, it can be in a state of psychosis. There are many accented individuals (those with vivid traits bordering the pathology) in society and such features as want can be found in the national consciousness. Marginal same sentiments occur «in the margins» of history. During the inflation of 90-ies of the last century, people were full of expectations for the better, and now optimistic views diminished...»¹⁴.

Disturbing is the fact that planting only nihilistic attitude to the Soviet period of history of Ukraine led to threats of accumulation by radical nationalist forces of neighboring states «arguments» concerning the revision of existing borders and state status of Ukraine – it was in Soviet times, Ukraine united within its borders all ethnic Ukrainian lands and acquired the status of a UN member.

Under the pressure of targeted external information-psychological influences and growing of social-political stratification of post-Soviet nations, beginning from the second half of the 1980's was deliberately destroyed rationally permissible exposure limit of views on history, on the formation of the present and future of Ukraine and its nationality. In unconstructive (and as usually fruitless) discussions between the subjects of political life became visible commitment to ensure that differences in views on history put

above the need for civil consolidation and ensuring the territorial integrity of Ukraine.

Unfortunately, the erosion of historical memory under external influences contributed rooted socio-psychological traits of intelligence. Almost 100 years ago the famous Kyiv theologian Vasyl Zenkivsky pointed the features which characteristic for knowledge workers till now: «The introduction to Western culture, which has moved far forward, gradually gave us captive to the West, we are conscious of themselves to the point backward, to the extent immature, that probably had one - go entirely to the work of assimilation of Western culture. We were imagine West as a source of light and culture and we as cowardly disciples waited for the West revelation awaited miracle ... It went real life, everything was «real». It was interesting and important – and we have nothing, nothing... Even to this day remained characteristic of our intelligentsia that comes from that time – slavery before the idea of West, some children desire in order to be perceived as quite older, cultural people. We were captured by West, its more difficult that the culture of the West does not stand still, but intensely moving forward. We have seen this movement and inevitably clutching his «last word» and it still did not keep up...»¹⁵.

Once again was confirmed the thought of prominent Kiev philosopher Nicholay Berdyaev: intellectuals were characterized by weak advances personal rod dislike for independent thought, civic irresponsibility in public life. «The fact that all in West which was a scientific theory what should be critical, conjecture or eventually the truth relative, partial, that does not claim to universality, Russian intellectuals turned into dogma, for something a model of religious revelation»¹⁶.

We should note, that despite of legally enforceable right to pluralism, in history almost disappeared productive scientific debate around key events and processes of national history - their conduct clearly interferes predetermined ideological and political «position» of scientists, which is not conducive to the spirit and mutual respect between colleges.

It is giving the exaggerated importance to the past, which comfortably masked irresponsible unwillingness (inability) to give attractive future for own offspring. In essence, social consciousness is brought to such state when a considerable part of citizenship ready to sacrifice by common future in a single state for advocating

of confrontational attitudes of the past, the desire to continue to feel «phantom pain» of history.

It is advisable to pay attention to fact that a powerful tool for preventing understanding between different social and political forces was «implantation» in their programmatic and ideological principles irreconcilable views (interpretations) of common past of the Ukrainian people as a set of processes and events that occur independently of our will and that our contemporaries, for obvious reasons, can not give an adjustment. The exacerbated ideological-political situation in spring 2011 around the Parliament's decision on the scope of the Victory Banner showed how quickly and pragmatically historical arguments used to enhance discord in society, and how limited is the ability of different social-political forces to seek basic understanding.

It should be noted that total and uncritical «negation of the past» in Ukraine is going on the background of such termination dental practice for public awareness and strengthening public policy formation patriotic disposition and ethno historical mobilization in our neighboring countries. It is clearly manifested in the internal politics of the Russian Federation, Romania, Hungary, and Republic of Poland (RP).

In the ideological-spiritual sphere of Poland — a pioneer of Westernization and Euro-Atlantic integration among post communist countries — it was once reigned eclecticism with calls for the development of capitalism, European integration and at the same time, criticism of the capitalist system and its spiritual and cultural influences. In fact, there was erosion of the Polish nation — both spiritual and demographic. Land was left in search of «a better life» in the West, including illegal migration, by 2 million citizens, including young people less than 30 years desire for working abroad found 60% of respondents, while 22% of respondents stated the desire to leave the country. Poles were concerned, which were grown on Catholic values, an old tradition of «noble democracy» and the struggle for national liberation, called flow not the best ideological and spiritual influences of the West.

In recent years the situation has changed markedly. In Poland it is often quoted the words of the last Pope John Paul II: «For us is unacceptable point of view, according to which the only alternative after the fall of communism must be capitalism». Church was agitating for a return of the mental values of agrarian Polish in

XIX century, strong anti-capitalist sentiment among members of these right-wing and left-wing parties. Decisive role has initiatives of ultra catholic League of Polish Families, right-wing party «All-Polish Youth». From kindergarten begins the learning of national anthem and national symbols and the schools will teach a new course of Polish history, delimited with course of world history. The Ministry of Education of the RP believes that focusing on the history of the country apart from the world-historical context will strengthen patriotism. It is provided the visiting by students and scholars the heroic and patriotic sights, attractions, because «without a good training is never a good education». Since autumn 2006, the Army is full of officers of educational work, it is started the state program «development of love to the country by modern pedagogical measures», the visiting of theatres, museums, educational talks, etc. become obligatory¹⁷.

Turning to domestic issues, it should be noted that during the period of development of Ukraine as a sovereign state politics of national memory, as part of humanitarian policy, was created mostly situational, exposed to political expediency and corporate interests. In its foundation was not laid acceptable to society, science-based, enshrined in the legal principles and guidelines regarding of development and implementation of the national memory as purposeful and continuous set of activities that are developed and implemented by the authorities (with the participation of associations) to form a collective memory through the media, education, science, culture, etc. commemorative activities. The big problem for the formation of civil loyal memory model is the lack of clearly articulated national doctrine (conceptual vision) of perspective social development («national idea») as a basic document that defines the priorities of the national memory.

In addition, due to the long stateless existence of Ukraine, also the existence of significant regional, socio-cultural, ethnic and religious differences, sharp social and party-political stratification of society, and negative external information influences the national memory of the Ukrainian people came borderlands, colorful and has transit character. On its formation affects the conflict character of memory models (first of all – «Ukrainian Soviet» and «Ukrainian national civil»), absence in a certain part of the population the conscious of civic identity or advantage over local identity nationwide. Conceptual uncertainty, organizational and

legal inconsistency of national memory and its scientific basis is a major obstacle to strengthening the legitimacy of the national state, mobilizing spiritual forces of the Ukrainian people to solve strategic problems of Ukraine.

Due to the existing of civilizational differences between the historical lands of Ukraine, multiculturalism and multiconfessional character, Ukrainian citizenship and society rapidly stratified through ownership, ideological, national, regional, corporate signs, because «melting pot» of formation of Soviet civil community has been disabled and the mechanism of creation of citizenship of independent Ukraine seems was not established.

The National Security Strategy of Ukraine «Ukraine in a changing world» (approved by the Decree of the President of Ukraine from June 8, 2012 № 389) in determining threats directly refers to the «inability of Ukraine to confront new challenges to national security (phenomena and trends that may, under certain conditions, become a threat to the national interest) associated with the using of information technology in the context of globalization». The key objectives of national security policy in the domestic sphere is determined by the need to «realization set of policy measures aimed at consolidation of Ukrainian society and the search for national consensus on key issues of national development, barriers cultural, confessional, linguistic, regional nature on the basis of strict observance of constitutional guarantees the rights and freedoms of man and citizen»¹⁸.

In fact, many people do lose or historical memory or a segment of consciousness (psychology) has more and more signs of corporatism or opposition (party-political, regional, etc.), turning views of history in a kind of mental divide along the lines of «friend or enemy». Deeping of such social dividing was proved by the results of SMS-voting in the recent transfer of S. Schuster. To the question «Can the East and West of Ukraine to find a common ground?» negative answered of 74% of those who participated in the survey¹⁹.

But there are fundamental elements of national memory, which consolidate conscious citizenship. First of all – a memory of the victory in the Great Patriotic War. It is one of the main socially significant factors that could consolidate social consciousness and provide vital for the people of spiritual connection between generations. It proves by the study conducted by Razumkov Centre from 1 to 5 April 2011 in all regions of Ukraine (interviewed 2009

respondents aged 18 years). Significantly, more than two-thirds of the citizens of Ukraine (70%) believe the great Victory Day a holiday, yet 23.6% of respondents believe that day only «ordinary holiday». Do not believe the Victory Day holiday only 4.7% of respondents. Over 66% of respondents believe that war is the Great Patriotic War²⁰.

To illustrate serious regional differences in views on the nodal events of national history we can give a sociological data on the difference of positive and negative evaluations of historical figures nationals of Ukraine's regions and age groups (in %, according to «Ukrainian Sociology Service», «Ukrainian Democratic Circle», 2006)²¹.

Answer your attitude to every of them; positively or negatively?	Ukraine in general	Ukrainian regions				Age groups		
		Western Ukraine	Central Ukraine	Southern East	Donbas and Crimea	18-29	30-54	55 i older
I. Before Soviet period								
1.1. Bogdan Khmelnytsky	+61,6	+66,4	+49,8	+68,3	+67,0	+62,0	+62,7	+57,8
1.2. Peter I	+43,1	-16,2	+39,9	+64,3	+75,0	+40,3	+44,0	+43,2
1.3. Ivan Mazepa	+9,5	+49,4	+13,9	+3,1	-26,2	+21,4	+8,7	+2,2
II. Period of UNR								
2.1. Mikhail Hrushevsky	+37,2	+60,4	+42,6	+30,5	+20,2	+45,8	+37,5	+33,6
2.2. Pavel Skoropadsky	+13,6	+30,6	+14,4	+6,9	+4,9	+17,6	+13,9	+9,8
2.3. Simon Petliura	-20,8	+31,7	-15,2	-39,6	-50,9	-8,8	-22,3	-27,9
III. Soviet period								
3.1. Vladimir Lenin	-1,6	-53,8	-1,5	+21,9	+15,9	-15,3	-7,2	+18,1
3.2. Joseph Stalin	-35,8	-71,3	-37,7	-16,3	-26,1	-47,7	-40,4	-19,4
3.3. Nikita Khrushchev	+15,5	-11,1	+18,3	+30,7	+15,4	+7,6	+16,0	+24,1
3.4. Leonid Brezhnev	+24,8	-19,1	+24,5	+40,3	+44,1	+5,4	+26,6	+28,4
3.5. Mikhail Gorbachev	-23,7	+0,7	-23,6	-26,1	-44,1	-20,9	-23,4	-28,1

IV. OUN-UPA 4.1. Stepan Bandera	-19,9	+42,1	-13,7	-41,9	-58,8	-5,3	-19,9	-31,2
V. Period of Ukrainian Independence 5.1. Vyacheslav Chornovil	+29,1	+54,5	+32,4	+23,8	+6,6	+29,8	+30,0	+27,7
5.2. Leonid Kravchuk	-30,6	-55,2	-32,4	-20,1	-19,0	-30,5	-30,6	-30,9
5.3. Leonid Kuchma	-54,6	-69,1	-58,8	-46,6	-46,2	-56,7	-54,0	-54,1

Fixing significant for statehood existence of Ukraine national memory segments important both in terms of defending its territorial integrity. The experience of recent years shows that even sincere intentions of Ukraine to pursue inter-ethnic reconciliation, recognition of negative accretions in relations with neighbors in the past (and sometimes unilateral repentance) does not guarantee for our state adequate ideological and historical «disarmament» and rejection of double standards, information psychological aggression on the opposite side. It is in the historic plane some radical nationalist forces of neighboring countries looking for «reasons» for exposure to audit existing borders of Ukraine, established in 1939–1945²².

In terms of safety of the Ukrainian state, countering threats to its information component, appropriate measures to counteract them increasingly understood by experts as one of the most significant, the most pressing problems in the protection of state sovereignty.

In this regard, it should be emphasized that the state National memory and sphere of its influence is not a tertiary, «lyrical» factor. He is quite fit into any of the defined in Article 7 of the Law of Ukraine «About National Security of Ukraine» of threats to national interests and national security of Ukraine, namely — «attempt to manipulate public opinion, particularly by false, incomplete or biased information». At the same time, the above mentioned law considers «the strengthening of political and social stability in society» among the priorities of national interest²³.

Article 10 of the Law of Ukraine «On the Foundations of Interior and Foreign Policy» («Fundamentals of interior politics in the humanitarian field») contains a number of provisions that are relevant to the scope of historical information, because it is a «revival of spiritual values of the Ukrainian people, protecting and

expanding its cultural heritage, preservation of national cultural heritage ... recovery and preservation of the cultural identity of the regions ... creating conditions for the consolidation of society on the basis of national spiritual values»²⁴.

In the annual message of the President of Ukraine in 2011 was rightly notes that among the systemic problems that threaten to national security, is the existing «inadequate government response to the worsening conflict in the political, economic, social, ethnic, interfaith relations, radicalization of public sentiment ... particularly inspired from the outside». The key objectives of national security policy called the need to «create favorable conditions for strengthening the unity of the Ukrainian society based on European democratic values, barriers cultural, confessional, linguistic, regional nature on the basis of strict observance of constitutional guarantees of rights and freedoms of man and citizen»²⁵.

It seems that in the ideological and political stratification of the Ukrainian society, the presence of regions with specific, relatively deep-rooted socio-cultural traditions and mental properties (as well as differences in views on the past), the center of gravity in the formation of a unified civic community in Ukraine does not lie in trying to «establish uniform denominator» in relation to history. It is considered to be in providing of acting, authority and security, legal rights of citizens, the development of productive forces, social, cultural, scientific and technical fields.

However, government policy of national memory does not lose its value as a tool of civil society consolidation, preservation of national self-sufficiency in terms of globalization, mobilizing spiritual forces people to solve existing problems and development strategy of Ukraine as a full-fledged European state in the XX century.

Moreover, it is globalization's information-political influences led to the formation of so-called «New historical culture». Its essence lies in the fact that the science of history and historical memory from the instrument of maintenance of social and political interests and education turned into a separate element of public policy (including foreign sphere), and interpretation of history became formalized rank in legally activity that relies on public institutions and specially created public organizations and movements and so on.

By some estimates, as of 2010, more than 70 countries (former Soviet States, certain countries from different regions of Africa, Vietnam and other countries) took care of the problems of

overcoming the «historical trauma» in the form of development and implementation of relevant national policies and social and legal action. The notion of «memory laws» – a phenomenon that describes how the current generation of people imagines the past and how to treat it²⁶. Modern tools have made history on the «information product of mass consumption» significantly disrupted «monopoly» scientists and «canonical» books. Estimates of past are seriously affect on the moral and psychological climate in society. Even virtually created pictures of the past are the effective factor, which determines the actual preferences and behavior of communities and individuals, and not always - in favor of themselves.

Moreover, the Ukrainian state can not ignore these processes and to neglect possible challenges of globalization to humanitarian security of the state and society²⁷. Given the above named, the decisive factor in the development of national memory in Ukraine should be:

- development relevant to the current constitutional and legal framework, the characteristics of ethnic composition of the population and regional socio-cultural differences of Ukraine the doctrine of consolidation policy of national memory forming – as a part of humanitarian policy;

- preparation and implementation of long-term state program measures the formation and development of national memory, which would include scientific, cultural, educational, memorial segments;

- intensification of research and development of analytical problems of the national memory and the mechanisms of its impact on the state, socio-political, cultural and educational development of Ukraine as a basis crystallization scientific recommendations for defending historical humanitarian identity of the Ukrainian people under adverse impacts of globalization of information;

- caring about the development of liberal education and humanitarian culture in general, to ensure a high educational level of the population as one of the prerequisites for protecting his mind from destructive information-psychological effects that occur within the framework of globalization scenarios;

- ensure adequate training of specialists (researchers, teachers, etc.) in the field of historical science, which would optimally combine the saving of best national scientific and educational achievements, national-patriotic settings with the ability to creatively use (synthesize) the best theoretical and methodological

achievements of world historical science and research achievements national historical science;

- establishing non-confrontational, responsible civic history education at all levels of educational system of Ukraine, which would be based on the values of particular national importance and take into account the interests of forming a consolidated civil society;

- increasing government attention, socio-political and artistic associations Ukraine's media outreach, promotional work in promoting historical knowledge (with the use of the media, scientific and popular literature and art, lecture propaganda, etc.) with an emphasis on instilling pride in civilization heritage of the Ukrainian people, as a basis for mobilizing potential spiritual forces people to provide her a good life in the future;

- activation of defending the historical part in activities to protect Ukraine's information security from external destructive influences that threaten to the country's sovereignty and territorial integrity of the Ukrainian state.

Key problems of national memory under interconnected world will be in the spotlight of the Ukrainian Institute of National Memory as a research institution that is managed by the Cabinet of Ministers of Ukraine ²⁸.

Note that in the definition of the functions and tasks of the public institutions of national memory (in fact – the creation and promotion agencies proceedings humanitarian policy) Ukraine went their own way. Offices of National memory, as we know, there were in a number of post-communist and post-Soviet countries: Polish Institute of National Memory (IPN) – Commission on Criminal investigations into crimes against the Polish nation, Institute for the Study of Totalitarian regimes (Czech Republic), Institute of National Memory in Slovakia and Romania, Center for genocide and Resistance in Lithuania, a number of such institutions in Estonia and more. In the center of their attention exclusively supplied the study of «communist» past of these states. Chronologically, it is often limited by the period before the Second World War and the abolition of the socialist system.

The status and capabilities of some of them can not hit. IPN which was created in 1998 and subordinated to the Sejm of RP has approximately 2,000 employees and an annual budget in equivalent of 580 million hrn in 2008 ²⁹. The lustration, according to the

words of its former chairman, Dr. of history Janusz Kurtyka, who was tragically killed in a plane crash near Smolensk, is «very painful and important social problem», IPN, however, gives a year to 150 items of documentary, scientific, reference books.

Ukrainian Institute of National Memory (UINP), pursuant to the Presidential Decree of December 9, 2010 № 1086 and the Regulation on UINP approved by the Cabinet of Ukraine from 31 January 2011 number 74, is a research institution. According to the Regulations, the main objectives of the Institute are:

1. scientific and analytical support for the formation of public policy on national memory;

2. development within their power scientific recommendations of the Cabinet of Ministers of Ukraine in the sphere of humanitarian policy;

3. implementation of national programs of fundamental scientific and practical research issues of national memory, its influence on the formation of civil society, the Ukrainian nation;

4. implementation of scientific and practical research of state traditions of the Ukrainian nation, its struggle for freedom and unity of Ukraine;

5. study of the tragic events in the history of the peoples of Ukraine and participate in commemoration of their victims;

6. participation in research and education work, educational activities related to the problem of national memory.

Accordingly it was defined the structure and function of academic departments:

- study of theoretical and applied problems of national memory;

- investigation of the influence of state and civilization processes on the formation of national memory;

- international studies, ethnic and regional factors of national memory

- study the impact on the national memory of social, spiritual and cultural factors;

- study of the historical tragedies of the peoples of Ukraine.

The Institute conducts basic and applied scientific research issues of national memory, priority in terms of the Ukrainian nation, the strengthening of civil society, mobilizing spiritual forces of the people on the state and a civilization work. Now its scientific potential consists of 12 doctors and 12 candidates. It is powered Scientific Council and courses, preparing the third edition of scientific publications UINP «National and historical memory».

It was submitted the draft Concept of scientific policy of national memory of Ukraine to the Cabinet of Ministers. As we can see the scientific support memory policy based on the following guiding principles:

- compliance with constitutional and legal framework, regulations defined the task of humanitarian policy of Ukraine;
- independence from short-term political, corporate or imposed from outside influences;
- pursuit of scientific objectivity in research activities;
- creative accounting contemporary domestic and foreign relevant theoretical and methodological edits;
- civil transparency and ideological and methodological pluralism.

The main routes of scientific support of the national memory are determined by:

- developing proposals to improve legislation on the national memory;

- examination of relevant regulations in the field of humanitarian policy-related issues of national memory;

- recommendations and other policy documents for the supreme bodies of state power and administration;

- providing of scientific and expert assistance of the Cabinet of Ministers of Ukraine and other bodies of state power and governance in international cooperation on humanitarian issues, particularly with Ukrainian abroad;

- performing of special requests higher authorities and management, socio-political organizations, citizens of Ukraine and foreign states;

- fundamental and practical scientific research, preparation monographs, research papers, thesis papers, reports, reviews, articles and scientific reference books;

- the holding of scientific conferences, meetings, round tables, seminars and other meetings on topical issues of national memory;

- monitoring public opinion on issues of national memory;

- initiating and informational support measures state obeisance memorable dates, events, historical figures, relevant issues of international cooperation in the humanitarian sphere;

- popularization of scientific and analytical developments UINP, educational work, interaction with civil society organizations and the media.

In general we can say that the Institute could enter into channel professional research and analytical activities without ideological accretions or unusual scientific field administration. Results of research UINP can become the basis for the development of information-analytical and recommendations higher authorities and government of Ukraine in the field of humanitarian policy.

In determining the content of scientific studies was unwarranted departure from the construction of national memory of the Ukrainian people to the period 1918–1991 and exclusively to a number of famous historical tragedies. Active research wide range of historical factors, processes and events which in its diversity and complex chronologically-dimensional intersection caused the formation of national memory models that are inherent in the modern Ukrainian nation.

In this study of historical factors shaping national memory extended to periods of formation and ancient Cossack and Hetman state. Special attention is paid to the study of civilization, nation-building, socio-cultural, ethnic, cultural and regional factors influencing to a national memory. It is also initiated the study of theoretical and methodological aspects of the national memory as a specific phenomenon of social consciousness peoples, mechanisms of its impact on the socio-political and spiritual development of modern Ukraine, taking into account the achievements of world science.

Active work was held in research and analytical support formation of national memory in Ukraine. By the Presidential Administration of Ukraine, the Cabinet of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Education, and Ministry of Culture, Ministry of Regional Development of Ukraine and other departments and government agencies was presented dozens of analytical information and materials on scientific support for the formation of the national memory. We should also note the active role of the Institute in the profile research and analytical support for the international relations of Ukraine.

The previous experience in research activities of the Ukrainian Institute of National Memory obliges authors to refer another urgent problem. In last time through the uncritical borrowing of certain works in foreign authors of postmodern direction, Ukrainian humanitarian space there attempts to establish the concept of «memory» instead of «historical memory» or «national memory».

This creates a dangerous blurring idea about national memory, as an important part of social and cultural consciousness, national identity and civil rights (human communities). This raises the risk of «separation» of historical memory from leading sources of its creation as a natural-historical «working» process of being of particular nation (other communities); achievements of historical scholarship (at all, of course, limited its abilities for reproduce and interpretation of past); system of knowledge's transmission about the past through education, culture and various forms of social communication (including obligatory for restoration and preservation of the nations the process of generations communication in order to transfer value coloured retrospective information).

Artificial breeding history, historical science and historical and documentary heritage to the backstage memory of societies reveal a disturbing perspective of transforming this area into a continuous field for manipulation through information technology, when the «invention of tradition» becomes only an artificial product of reformatting consciousness. Under these conditions, scientific integrity and qualifications historians are not only a necessary condition for the creation of national memory, but also to guarantee the preservation of national statehood and socio-cultural identity of the Ukrainian people to the relentless challenges of the globalized world.

Thus, understanding the period of Ukraine's independence gives grounds for concluding that the use of tactical or tendentious interpretation of historical material turns it into an instrument of political confrontation, inciting ethnic hatred, xenophobia, ethnic or religious intolerance on the part of some political groups and NGOs, difficult dialogue between social, national, regional communities, jeopardizing the preservation of civil harmony and territorial integrity of Ukraine, and also opens the way to manipulation of historical consciousness on the part of external forces.

However, analysis of the scientific development of National Memory an insufficient degree of development in Ukraine theoretical and applied problems of national memory, the impact of state and civilization processes on the formation of national memory, international, ethnic and religious factors of national memory; impact on the national memory of social, spiritual and cultural factors; phenomenon tragedies peoples of Ukraine. Important prerequisite for ensuring the effectiveness of the

national memory, removing it from the influence of confrontational politicized impacts is its scientific approach.

Therefore, realization of the national memory is one of the priorities of humanitarian policy requires concerted and coordinated efforts of the state and society, should be long-term, of an established basis and predetermined by the urgent needs strategy for Ukraine in the globalized XXI century.

Борис ГОНЧАР,
доктор історичних наук, професор;
Олег МАШЕВСЬКИЙ,
доктор історичних наук, доцент

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОВІТНЬО ІСТОРИ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»**

Василь Тарасенко
Vasyl' Tarasenko

18–19 жовтня цього року в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка на базі кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми новітньої історії зарубіжних країн» (до 105-ї річниці з дня народження д.і.н., проф. В.Я. Тарасенка та 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Україною та Державою Ізраїль). Співорганізаторами конференції були Посольство Держави Ізраїль в Україні та Дипломатична академія при МЗС України.

У роботі конференції брали участь представники дипломатичних відомств, вищих навчальних закладів та наукових установ з різних міст України та зарубіжних країн, зокрема Ізраїлю, Росії, Білорусі, Сирії та Йорданії. Загалом — понад 170 учасників.

18 жовтня відбулися пленарне та секційні засідання. Роботу конференції відкрили проректор з наукової роботи професор Сергій Андрійович Вижва, Надзвичайний і Повноважний Посол

Держави Ізраїль в Україні Реувен Дін Ель, декан історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, член-кореспондент НАН України, професор В.Ф. Колесник, завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн професор Б.М. Гончар.

Зліва направо: Олег Тарасенко, Цві Маген, Реувен Дін Ель, Сергій Вижва, Борис Гончар,
Олег Машевський

From the left to the right: Oleh Tarasenko, Tsvi Magen, Serhii Vyzhva, Borys Honchar,
Oleh Mashevskii

Проректор з наукової роботи професор С.В. Вижва у своєму виступі зазначив, що Василь Якимович Тарасенко (1907–2001 рр.) – це яскрава постать на ниві української дипломатії, наукової та педагогічної діяльності. Саме він був одним з тих, хто закладав фундамент української дипломатичної служби після того, як Україна після Другої світової війни стала членом ООН та інших міжнародних організацій. В.Я. Тарасенко очолював українську делегацію на спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН з палестинської проблеми, де вирішувалось питання про створення Держави Ізраїль. Саме цей український дипломат на засіданні 14 травня 1948 року завдяки своїй рішучості та наполегливості зробив вирішальний внесок у її створення. Тому цілком природно, наголосив проф. С.В. Вижва, що поєднується відзначення річниці з дня народження В.Я. Тарасенка та

20-річчя налагодження дипломатичних відносин між Україною та Державою Ізраїль, цей захід відбувається у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка і в ньому беруть участь шановний посол Держави Ізраїль Реувен Дін Ель та інші ізраїльські дипломати.

Декан історичного факультету проф. В.Ф. Колесник звернув увагу на те, що після завершення дипломатичної служби В.Я. Тарасенко 36 років працював у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, захистив кандидатську та докторську дисертації. Василь Якимович плідно працював завідувачем кафедри новітньої історії та міжнародних відносин (1956–1961 рр.), закладаючи школу підготовки українських фахових дипломатів, та завідувачем кафедри нової та новітньої історії (1961–1975 рр.), яка є попередницею нинішньої кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн. Василь Якимович читав лекції в США та європейських країнах, куди його неодноразово запрошували розповісти про буремні дипломатичні події, активним учасником яких він був.

У своєму виступі на пленарному засіданні «Василь Якимович Тарасенко: дипломат, вчений, педагог» завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн професор Б.М. Гончар детально зупинився на дипломатичній діяльності В.Я. Тарасенка, його ролі у створенні Держави Ізраїль. В.Я. Тарасенко — учасник Великої Вітчизняної війни; у 1944–1950 рр. на дипломатичній роботі, мав ранг Надзвичайного і Повноважного Посланника 2-го класу. Працював помічником народного комісара закордонних справ УРСР Д. Мануїльського; в 1946–1948 роках радник посольства СРСР у США; керівник Постійного представництва УРСР при ООН (1948–1950 рр.); в 1948–1949 рр. — заступник представника УРСР в Раді Безпеки ООН. Брав участь у роботі низки міжнародних нарад і конференцій. Відомим у світових дипломатичних, державних та громадських колах В.Я. Тарасенко став саме як голова делегації УРСР на Спеціальній сесії Генеральної Ассамблеї ООН з палестинського питання, що працювала у квітні-травні 1948 року. Адже саме українському дипломатові вдалося зробити вирішальний внесок у створення єврейської держави.

Після Другої світової війни однією з найгостріших проблем міжнародних відносин було визначення статусу Палестини, яка до того часу була підмандатною територією Великої Британії. Це

питання неодноразово розглядалося Організацією Об'єднаних Націй. Велика Британія, яка мала підтримку арабських країн і прагнула зберегти своє домінування на Близькому Сході, наполягала на створенні в Палестині спільної арабсько-єврейської держави. США та СРСР, маючи свої інтереси, хотіли витіснити Британію з цього регіону, спираючись на окрему єврейську державу, яку вони прагнули створити. Тому, незважаючи на жорсткі суперечності, що розгорталися між Вашингтоном та Москвою, вони разом із своїми союзниками проголосували на Генеральній Асамблеї ООН 29 листопада 1947 року за резолюцію № 181 про створення в Палестині двох окремих держав — єврейської (56% території) та арабської (44% її теренів). Тим часом в Палестині розгорнулася арабсько-єврейська війна. Радянський Союз організував постачання зброї євреям. У Москві сподівались, що оскільки більшість емігрантів в Ізраїль рушить з СРСР, то він буде їхнім союзником. США ж, побоюючись, що єврейська держава обере прорадянську політику, переорієнтовувались на співпрацю з арабськими країнами. До того ж в умовах розгортання холодної війни Сполучені Штати уникали подальших суперечностей з одним із своїх найближчих союзників — Великою Британією й почали узгоджувати з нею свою близькосхідну політику. Тому Вашингтон та Лондон спільно намагалися переглянути рішення про створення єврейської держави.

Згадана резолюція ООН від 29 листопада 1947 року передбачала, що вона вступить в дію якщо до 18 години 14 травня 1948 року не буде прийнято іншого рішення. Тому США та Велика Британія домоглися скликання навесні 1948 року Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї з палестинського питання. Вони, заручившись підтримкою 80% делегацій, запропонували прийняти проект резолюції про створення в Палестині спільної арабсько-єврейської держави, проти чого виступав СРСР.

Вирішальні події розгорнулись 14 травня. Здавалося, ніщо не завадить прийняттю американсько-британської резолюції. О 17 годині 30 хвилин голова засідання представник Аргентини доктор Арсе, обірвавши на півслові виступ голови делегації СРСР Андрія Андрійовича Громіка, щоб той не затягував час, заявив, що розпочинає проведення голосування. А.А. Громіко махнув рукою — «все скінчилось, всі наші зусилля марні».

Проте сталися цілком непередбачувані події. Для того щоб голова надав слово представнику однієї з делегацій, той повинен був встати та підняти табличку із назвою країни, яка стояла на його столі. Ця табличка була видовженої форми та досить масивною. Тому делегати називали її «колодою». Голова делегації УРСР Василь Якимович Тарасенко несподівано, в порушення всіх регламентних норм, піднявся з місця і, грізно розмахуючи «колодою», рішуче підійшов до голови, промовляючи: «I want to state my point of view» (тобто я хотів би висловити свою точку зору). Однак він це сказав із сильним акцентом, тому «point of view» пролунало як «point of you», що означало безпосередню погрозу («я хочу поговорити про Вас»). Головуючий доктор Арсе подумав, що В.Я. Тарасенко розпочне з ним бійку й вибіг із залу засідань, вигукуючи: «Поліція, поліція, мерщій сюди». Тим часом В.Я. Тарасенко вийшов на трибуну й експромтом виголошував промову, відверто затягуючи час. Коли доктор Арсе повернувся з поліцією, стрілка годинника вже перетнула 18.00. Це означало, що резолюція від 29 листопада 1947 року стала чинною і єврейський народ отримав свою державу — Ізраїль. Залунав грім аплодисментів та схвальних вигуків на адресу В.Я. Тарасенка від делегацій Польщі, Чехословаччини, Югославії, Білорусії та представників численної єврейської громади Нью-Йорка, де відбувались засідання Генеральної Асамблеї.

Єврейська спільнота в Палестині та й в усьому світі сприйняла те, що сталося, як «подарунок долі», «справжнє чудо». Двохтисячолітня мрія євреїв, розпорошених по всьому світу, здійснилась. Тієї ж ночі в Тель-Авіві було проголошено державу Ізраїль, створено перший Тимчасовий уряд на чолі з Давидом Бен-Гуріоном.

У своїх спогадах В.Я. Тарасенко писав: «Без мого виступу на терені Палестини було б утворено арабсько-єврейську державу, в якій євреї залишились би в меншості. Арабська більшість не дозволила б масового в'їзду до Палестини євреїв з інших країн».

Єврейська громада Нью-Йорка подарувала В.Я. Тарасенку Тору в золотій обкладинці, яку він, повернувшись до СРСР, передав до музею. Д. Бен-Гуріон запропонував В.Я. Тарасенку погодитись прийняти звання «Почесного громадянина Ізраїлю», однак він, із зрозумілих причин, відмовився. Єврейська преса писала, що ім'я Василя Якимовича Тарасенка повинен

знати й благословляти в своєму серці кожен єврей. Коли В.Я. Тарасенку було вже понад 90 років, його було обрано президентом громадського фонду «Україна—Ізраїль». Цей фонд багато зробив для розвитку економічних та культурних зв'язків між двома країнами.

У 1998 році Василь Якимович разом із сином та дочкою побував у Ізраїлі й узяв участь у святкуванні 50-річчя його державності. На зустрічі з ветеранами Другої світової війни він згадував події 1948 року й зауважив, що не може навіть самому собі пояснити, як йому вдалося зробити те, що вже нікому не здавалось можливим.

Крім того, проф. Б.М. Гончар охарактеризував наукову діяльність В.Я. Тарасенка. Значною науковою подією стала вже кандидатська дисертація В.Я. Тарасенка, захищена в 1951 році й присвячена діяльності радянської дипломатії в атомній комісії ООН у другій половині 1940-х років. Адже Василь Якимович працював у цій атомній комісії як представник України (1948–1950 рр.) й тому проаналізував усе, що там відбувалося, як на основі нових першоджерел, так і власного досвіду. В 1959 році В.Я. Тарасенко блискуче захистив докторську дисертацію «Атомна проблема в зовнішній політиці США 1945–1949 рр.». Його монографія, присвячена цій темі, й зараз залишається однією з найбільш вдалих, ґрунтовних праць з цієї проблематики. Адже, знову ж таки, В.Я. Тарасенко як ніхто інший з істориків-американістів знав проблему, про яку писав, оскільки працював радником радянського посла в США (1946–1947 рр.) й навіть виконував обов'язки посла СРСР у Сполучених Штатах.

Доля дала Василю Якимовичу 94 роки життя, більшість яких він щиро служив українській дипломатії, історичній науці, активно брав участь у громадському житті.

18 жовтня також плідно працювали дев'ять секцій конференції: «Актуальні проблеми історії країн Західної Європи ХХ — початку ХХІ ст.», «Суспільно-політичний, соціально-економічний розвиток США та Канади у ХХ — на початку ХХІ ст.», «Історія Латинської Америки ХХ — початку ХХІ ст.», «Особливості розвитку країн Близького Сходу ХХ — початку ХХІ ст.», «Історія країн Азійсько-Тихоокеанського регіону ХХ — початку ХХІ ст.», «Проблеми міжнародних відносин ХХ — початку ХХІ ст.», «Україна у міжнародних відносинах», «Українська діаспора в країнах

Європи та Америки», «Історіографія, джерелознавство та бібліографія новітньої історії зарубіжних країн і міжнародних відносин». Тобто кожна із секцій представляла окремий важливий напрямок дослідження всесвітньої історії. У роботі секцій взяли участь такі відомі вчені, як перший проректор Дипломатичної академії при МЗС України доц. В.Г. Циватий, декан факультету політичних наук Чорноморського державного університету імені Петра Могили проф. О.В. Шевчук (Миколаїв), професор Курського державного університету Т.В. Алентьєва, професор Білгородського державного університету В.В. Малай та ін.

19 жовтня було проведено круглий стіл «Історичний досвід держави Ізраїль: утворення та розвиток, зовнішня політика, українсько-ізраїльські відносини». В його роботі зокрема взяли участь заступник посла Держави Ізраїль в Україні Іцхак Кармель Каган, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Державі Ізраїль (2002–2004 рр.) О.С. Сліпченко, посол Держави Ізраїль в Україні (1993–1998 рр.) Цві Маген.

На «круглому столі», присвяченому історичному досвіду держави Ізраїль, д.і.н., проф. Б.М. Гончар зробив короткий начерк про зародження та розвиток ідеї створення осередку для євреїв у Палестині. Єврейські автори низки проектів намагалися обґрунтувати права єврейського народу на цю країну як історичну батьківщину. Особливу роль відіграв віденський журналіст Т. Герцель, який опублікував книгу «Єврейська держава», головні ідеї якої лягли в основу політичного руху під назвою сіонізм.

Всесвітня сіоністська організація, створена в 1897 році, очолила процес єврейської колонізації Палестини. Еміграція євреїв з Європи посилюється з прийняттям у 1917 році декларації Бальфура про утворення в Палестині єврейського національного осередку. У 1922–1948 рр. Палестина — британська підмандатна територія, на якій точиться запекла, часом збройна, боротьба між арабською та ізраїльською спільнотами. У 1947 році було прийнято рішення ООН про поділ Палестини на дві держави — єврейську і арабську. 14 травня 1948 року було проголошено державу Ізраїль як незалежну республіку. В результаті арабо-ізраїльської війни 1948–1949 рр. ізраїльтяни захопили 2/3 території колишнього британського мандату (решту Йорданія) і палестинська держава не була створена. Проф. Б.М. Гончар наголосив, що сучасний Ізраїль багато

в чому сформувався на основі вихідців з України, які стали важливою частиною єврейського суспільства і політикуму зокрема. Євреї українського походження брали участь, зокрема, і в першій арабо-ізраїльській війні 1948 року, допомігши Ізраїлю зберегти свою державність. Історичний факультет, відповідно до своєї спеціалізації, завжди приділяв багато уваги вивченню та викладанню важливих проблем всесвітньої історії. Тому хотілося б підкреслити — «круглий стіл», присвячений українсько-ізраїльським відносинам, який відбувається на нашому факультеті, знайшов собі найоптимальніше місце для реалізації як наукових, так і культурних завдань.

У рамках конференції Науковою бібліотекою імені М. Максимовича було організовано виставку наукових праць В.Я. Тарасенка та нових надходжень літератури з новітньої історії зарубіжних країн та міжнародних відносин до фондів бібліотеки.

З більш детальною інформацією про конференцію та фотозвітотом можна ознайомитися на сайті кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн — <http://for.history.univ.kiev.ua/>.

Borys HONCHAR,

*PhD in History, Professor
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv;*

Oleh MASHEVSKY,

*Doctor of History, Associate Professor
of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
«URGENT PROBLEMS OF THE CONTEMPORARY HISTORY
OF FOREIGN COUNTRIES»**

The International scientific and practical conference Urgent Problems of the Contemporary History of Foreign Countries was held on October 18–19 this year at the Taras Shevchenko National University of Kyiv, the Department of modern and contemporary history of foreign countries of the history faculty (devoted to the 105th anniversary of Doctor of History, Professor V. Ya. Tarasenko and the 20th anniversary of establishing diplomatic relations between Ukraine and Israel). The Embassy of Israel to Ukraine and the Diplomatic Academy of the MFA of Ukraine were the co-organizers of the conference.

The conference was attended by the representatives of diplomatic agencies, universities and research institutions from different cities of Ukraine and foreign countries, including Israel, Russia, Belarus, Syria and Jordan. There were more than 170 participants in total.

The plenary and breakout sessions were held on October 18. The conference was opened by the Vice-Rector on Research, Prof. Serhii A. Vyzhva, the mbassador Extraordinary and Plenipotentiary of the State of Israel to Ukraine Reuven El Din, the Dean of the Faculty of History of the Taras Shevchenko National University of Kyiv corresponding member of the Academy of Sciences of Ukraine

Professor V. Kolesnik, the Head of the Department of modern and contemporary history of foreign countries Professor B.M. Gonchar.

Vice Rector Prof. S. Vyzhva said in his speech that Vasyl Tarasenko (1907–2001) is an outstanding figure in the sphere of the Ukrainian diplomacy, scientific and educational activities. He was one of those who laid the foundation of the Ukrainian diplomatic service, when Ukraine after the World War II became a member of the UN and other international organizations. V. Tarasenko was the head of the Ukrainian delegation at the special session of the UN General Assembly devoted to the Palestinian problem, where the issue on creation of the State of Israel was decided. It was this Ukrainian diplomat, who at the session on May 14, 1948 due to his determination and persistence made a decisive contribution to its creation. It is quite naturally, as prof. C.V. Vyzhva said, that celebration of V.Ya. Tarasenko anniversary and the 20th anniversary of establishing diplomatic relations between Ukraine and Israel are combined into one event, which was held at the Taras Shevchenko National University of Kyiv with participation of the Ambassador of Israel Reuven Din Al and other Israel diplomats.

The Dean of the historical faculty, Professor V.F. Kolesnik drew attention to the fact that after finishing his diplomatic service V.Ya. Tarasenko for 36 years worked at the Taras Shevchenko National University of Kyiv, defended his PhD and doctoral dissertation there. Vasyl Tarasenko successfully worked as the head of the Department of Contemporary History and International Relations (1956–1961 years), establishing a school of the Ukrainian professional diplomacy, and as the head of the Department of Modern and Contemporary History (1961–1975), which is the predecessor of today's Department of Modern and Contemporary History of Foreign Countries. V.Ya. Tarasenko delivered lectures in the USA and European countries, to where he was repeatedly invited to talk about the stormy diplomatic events, in which he actively participated.

In his speech at the plenary session Vasily Tarasenko: Diplomat, Scholar, Teacher, the Head of the Department of Modern and Contemporary History of Foreign Countries, Professor B.M. Gonchar elaborated on the diplomatic activity of V. Tarasenko and his role in the creation of the State of Israel. V. Tarasenko was a veteran of the World War II, in 1944–1950 he was on the diplomatic service and had the rank of the Ambassador Extraordinary

and Plenipotentiary of the 2nd class. He worked as an assistant to the People's Commissar for Foreign Affairs of the USSR D. Manuilsky, in 1946–1948 he was the Counselor of the Embassy of the USSR to the USA, head of the Permanent Mission of the USSR to the UN (1948–1950), in 1948–1949 the Deputy Representative of the USSR in the UN Security Council. He participated in the number of international meetings and conferences. Vasyl Tarasenko became known in the world in the diplomatic, government and public circles, when he headed the Ukr.SSR delegation to the Special Session of the UN General Assembly devoted to the Palestinian problem that worked in April-May 1948. After all, the Ukrainian diplomat made a decisive contribution to the creation of the Jewish state.

After the World War II, one of the most pressing problems of international relations was to determine the status of Palestine, which by that time was the mandated territory of the Great Britain. This issue was repeatedly considered by the United Nations. Britain, supported by the Arab countries, sought to maintain its dominance in the Middle East and insisted on the establishment of a joint Arab-Jewish state in Palestine. The USA and the USSR guided by their own interests wished to dislodge the Great Britain from the region using a separate Jewish state, which they sought to create. Therefore, despite sharp contradictions between Washington and Moscow, they together with their allies voted in the UN General Assembly on November 29, 1947 for the Resolution № 181 on the establishment of two separate states – Jewish (56% of the territory) and Arabic (44 % of its territory) in Palestine. Meanwhile, the Arab-Jewish war broke out in Palestine. The Soviet Union organized the supply of arms to the Jews. Moscow hoped that because most immigrants to Israel came from the Soviet Union, the country would be their ally. The USA fearing that the Jewish state would follow pro-Soviet policy, re-orientated to cooperation with the Arab countries. Moreover, in the conditions of the Cold War, the United States avoided further disputes with one of its closest allies, the Great Britain and began to reconcile its Middle East policy with it. So, Washington and London tried jointly to review the decision on the establishment of the Jewish state.

The mentioned UN resolution of 29 November, 1947 provided that it came into effect only if by 6 p.m. of May 14, 1948 no other decision was made. Therefore, the USA and the UK managed to

call in spring of 1948 the General Assembly Special Session on the Palestine issue. They enlisted the support of 80% of the delegations invited to adopt the draft resolution on the establishment of a joint Arab-Jewish state in Palestine. The USSR was against it.

Crucial events unfolded on May 14. It seemed that nothing was going to prevent the adoption of the US-British resolution. At 6:30 p.m. the Chairman of the meeting, the representative of Argentina Dr. Arce cut short the speech of the head of the USSR delegation Andrei Gromyko by saying that there was no time and announcing the start of the voting. A. Gromyko gave up: «It is all over, all our efforts are futile».

However, quite unpredictable events came into play. According to the rules, the Chairman gave the floor to the representative of one of the delegations, when the latter stood up and raised a sign with the name of the country that was on it. The sign had an oblong shape and was rather massive. Therefore, delegates called it «the block». Suddenly the Head of the delegation of the Ukr.SSR Vasily Tarasenko in violation of procedural norms, rose from his seat and menacingly brandishing his «block» resolutely rushed to the Chairman, saying: «I want to state my point of view». However, he said it with a strong accent, so «point of view» sounded like «point of you», — which meant a direct threat («I want to talk about you»). The Chairman Dr. Arce thought that Tarasenko wanted to start a fight with him and ran out of the session hall shouting: «Police, police, hurry up here». Meanwhile, V. Tarasenko came to the tribune and delivered an impromptu speech, openly buying time. When Dr. Arce returned with the police, the clock crossed 6.00. This meant that the resolution of November 29, 1947 became effective and the Jewish people received their state -Israel. Delegations from Poland, Czechoslovakia, Yugoslavia, Belarus and representatives of the large Jewish community of New York, where the General Assembly session took place, burst into applause and cheers to the V. Tarasenko.

The Jewish community in Palestine and around the world accepted what happened as «a gift of fate» and, «real miracle». Two-millennium dream of the Jews scattered around the world came true. The state of Israel was declared the same night in Tel Aviv and the first Provisional Government led by David Ben-Gurion was created. In his memoirs V. Tarasenko wrote: «Without my speech the Arab-Jewish state would have been established on the territory

of Palestine, in which Jews would have been left in the minority. Arab majority would not allow Jews from other countries to come to Palestine in large numbers».

The Jewish community of New York donated to Vasyl Tarasenko Torah in a golden cover, which upon return to the Soviet Union he transferred to the museum. D. Ben-Gurion proposed Vasyl Tarasenko to accept the title of «honorary citizen of Israel» but he, for obvious reasons, refused from it. Jewish press wrote that the name Basil Tarasenko should be known and blessed by every Jew. When V. Tarasenko was more than 90 years old, he was elected to the position of the President of the Public Foundation Ukraine-Israel. This fund has done much for the development of economic and cultural relations between the two countries.

In 1998 Vasily Yakymovych with his son and daughter visited Israel and took part in the celebration of the 50th anniversary of its statehood. At the meeting with veterans of the Second World War, he recalled the events of 1948 and said that he could not explain even to himself, how he managed to do what no one considered possible.

In addition, Professor. B. Gonchar described the research activities of Vasyl Tarasenko. His PhD thesis defended in 1951 and dedicated to the activities of the Soviet diplomacy in the UN nuclear commission in the second half of the 1940's became a significant scientific event. Vasyl Tarasebko worked in the UN nuclear commission as the representative of Ukraine (1948–1950) and therefore analyzed everything that happened there, both on the basis of new sources and personal experience. In 1959, Vasyl Tarasenko brilliantly defended his doctoral thesis Nuclear problem in USA foreign policy in 1945–1949. His monograph devoted to this topic still remains one of the most successful and substantive works on this issue because he, like no other of the historians Americanists, knew the problem about which he wrote, since he was an adviser to the Soviet ambassador to the United States (1946–1947) and even served as the Soviet Ambassador to the United States.

Fate gave Vasyl Tarasenko 94 years of life, most of which he sincerely served the Ukrainian diplomacy and historical science actively participating in the public life.

On October 18 nine sections of the Conference were actively working, namely Actual problems of the history of Western Europe of the 20 beginning of 21st century, The socio-political,

socio-economic development of the United States and Canada in the 20th – 21st century, History of the Latin America of the 20th – early 21st century, Features of the Middle East of the 20th – early 21st century, History of the Asia-Pacific Region of the 20th – early 21st century, Problems of International Relations of the 20th – early 21st century, Ukraine in international relations, Ukrainian Diaspora in Europe and America, Historiography, sources and bibliography of recent history of foreign countries and international relations. Every section represents an important research direction of the world history. Such prominent scholars as the first rector of the Diplomatic Academy of Ukraine Associate Professor V. Tsivaty, Dean of the Faculty of Political Sciences of the Petro Mohyla Black Sea State University professor O. Shevchuk (Mykolaiv), professor of the Kursk State University T. Alyentyeva, professor of the Belgorod State University V. Malay and others took part in work of the sections.

The round table Historical experience of Israel: formation and development, foreign policy, Ukrainian-Israeli relations was conducted on October 19. The participants of the round table particularly included the Deputy Ambassador of Israel to Ukraine Yitzhak Carmel Kagan, the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the State of Israel (2002–2004) A. Slipchenko, the Ambassador of Israel to Ukraine (1993–1998) Zvi Magen.

At the round table devoted to the historical experience of Israel, professor B. Honchar made a brief overview of the origin and development of the idea of creating a center for Jews in Palestine. Jewish authors of a number of projects tried to justify the right of the Jewish people for this country as their historical homeland. Viennese journalist T. Herzl, who published the book The Jewish State played a special role because the main ideas of his book formed the basis of the political movement called Zionism.

The World Zionist Organization, established in 1897 guided the Jewish colonization of Palestine. Emigration of Jews from Europe increased with the adoption in 1917 of the Balfour Declaration on the establishment of Jewish national center in Palestine. In 1922–1948 Palestine was the British mandated territory, where the Arab and Israeli communities fought and waged war. In 1947, the UN decided on the division of Palestine into two states – Jewish and Arab. On May 14, 1948 the state of Israel was proclaimed as an independent republic. As a re-

sult of the Arab-Israeli war of 1948–1949 years Israel occupied 2/3 of the former British mandated territory (the rest of Jordan) and the Palestinian state was not established. Professor B. Honchar emphasized that modern Israel is largely formed by the immigrants from Ukraine, who became an important part of the Jewish society and its politics in particular. Jews of the Ukrainian descent participated, particularly, in the first Arab-Israeli war of 1948, helping Israel maintain its statehood. The historical faculty according to its specialization always pays much attention to the study and teaching of the important problems of the world history. Therefore, it is important to emphasize that the round table devoted to the Ukrainian-Israeli relations, which was held at the historical faculty, proved the most optimal place to implement both scientific and cultural tasks.

At the conference, the M. Maksymovych Scientific Library organized an exhibition of research works by V. Tarasenko and new supplies of literature on the modern history of foreign countries and international relations to the library stocks. More information about the conference and photo report can be found at the Department of Modern and Contemporary History of foreign countries at the site <http://for.history.univ.kiev.ua/>.

Мирослав РОМАНЮК,
генеральний директор Львівської
національної наукової бібліотеки
України імені В. Стефаника,
член-кореспондент НАН України,
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФАХОВІ ЧИННИКИ МІЖНАРОДНО СПІВПРАЦІ БІБЛІОТЕК

Читачі наукового щорічника «Україна дипломатична» знайомі зі здобутками Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника та Національного закладу імені Оссолінських у м. Вроцлаві¹.

Третього жовтня цього року ми вийшли на новий рівень міжнародної взаємодії: вперше відбулося спільне засідання вчених рад наших бібліотек. Відзначу, що 23 січня 2012 року цьому заходу передував візит делегації ЛННБ України ім. В. Стефаника до Вроцлава, яка взяла участь у засіданні вченої ради Національного закладу імені Оссолінських. Цим актом ми засвідчили, що маємо намір поглиблювати нашу співпрацю для наукового опрацювання унікальних фондів двох наших інституцій, у яких зберігаються історичні джерела, що є спільним надбанням українського та польського народів.

У цьому контексті ми акцентували увагу, що наша Бібліотека є державним сховищем унікальних рукописних та друкованих пам'яток української книжкової культури, творів українського та зарубіжного мистецтва; інших документів, в яких зосереджено загальнонаціональний інформаційний потенціал на різних видах носіїв інформації.

Унікальний та рідкісний фонд бібліотеки складається із рукописних пам'яток XI – початку XX століть, особових ар-

хівних документів XVIII–XX ст., інкунабул, палеотипів, стародрукованих видань XVI–XIX ст.; картографічних видань XVI–XVIII ст.; української й іншомовної періодики XVIII – першої половини XX ст.; зібрань творів українського та світового мистецтва – гравюр, рисунків, акварелей, гуашей та нот (XVI – початок XX ст.). Станом на 1 січня 2012 року загальний обсяг фонду становить понад вісім млн одиниць зберігання науково цінних документів.

Постановою Кабінету Міністрів України № 1709 від 19 грудня 2001 року унікальні фонди україніки та інші збірки бібліотеки віднесено до наукових об'єктів, що становлять національне надбання. Загальний обсяг колекцій, які мають виняткове значення для української культури і науки та не можуть бути відтворені у випадку їх втрати або руйнування – 3 млн 725 тис. одиниць зберігання.

У бібліотеці працює 428 співробітників, серед яких 96 старших і наукових співробітників, 25 кандидатів і 4 доктори наук, це дозволяє нам вирішувати найскладніші наукові та бібліотечні проблеми.

Відзначу, що у 90-х роках XX століття наші дві установи пройшли нелегкий шлях до взаєморозуміння важливості співпраці між нашими бібліотеками. Шкода, що було витрачено майже десять років «перевиховання один одного» і тільки у 2003 році ми розпочали серйозну, взаємовигідну роботу щодо опрацювання, збереження і популяризації наших унікальних фондів, які є національним надбанням не тільки українського та польського народів, а, зрештою, і світової спільноти.

У 2003 році ми розпочали реалізацію спільного документально-інформаційного проекту, що стосується української та польської культурної спадщини у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, а також Національного закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві. Цей документ було підготовлено згідно з «Протоколом третього засідання групи експертів у справах «Оссолінеуму» Міжурядової українсько-польської комісії, у справі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей» (м. Вроцлав, 20–22 травня 2003 р.) і з метою розширення доступу до фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника та Національного закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві, що мають унікальну цін-

ність для науки, культури та історії українського і польського народів, а також для виконання й отримання цифрових копій архівних документів, книжок, періодики.

Для цього сторони забезпечили повний доступ до архівних і бібліотечних фондів, що зберігаються в обох інституціях. Зокрема, ми надавали представникам Закладу рукописні колекції та польську періодику, що зберігаються в Бібліотеці, а також інші матеріали та колекції з метою їх електронного копіювання. Окрім того, було створено належні умови представникам Закладу в Бібліотеці для здійснення досліджень, а також підготовки збірників документів, що стосуються історії Національного Закладу ім. Оссолінських у Вроцлаві та історії діяльності інших інституцій під час Другої світової війни і в повоєнний період.

Реалізація багаторічного спільного проекту щодо оцифрування фондів відділу рукописів нашої бібліотеки дозволила виготовити копії понад 2 млн 700 тисяч документів. Робота успішно продовжується. Оцифрування фондів здійснюється за кошти польських колег.

Завдяки суттєвій допомозі польських представників, зокрема Кабінету Міністрів Республіки Польща і Національному закладу імені Оссолінських було завершено капітальний ремонт відділу мистецтв (тепер «Палац мистецтв імені Т. і О. Антоновичів»). Зараз тут функціонує представництво Національного закладу ім. Оссолінських і відбуваються щомісячні Оссолінські читання (організовано вже 26 зустрічей). Проходять вони під патронатом Генерального Консуляту Республіки Польща у Львові. 26-та така зустріч відбулася після засідання двох вчених рад. З доповіддю на тему «Парадокси Краківського вітваря Віта Ствоша у 1939–1940 рр.» виступив професор правничих наук, багатолітній директор музею Ягеллонського університету Колегіум Маюс (1977–2011 рр.) С. Вальтось.

За сприяння директора доктора А. Юзвенка співробітники нашої бібліотеки стажувалися у Національному Зкладі імені Оссолінських з усіх галузей бібліотечних знань, зокрема бібліотекознавства, реставрації та консервації рідкісних видань, впровадження новітніх сучасних технологій (бібліотечна система Alef) та беруть участь в інших спільних заходах.

Під час засідання уже згадуваної вченої ради Національного Закладу імені Оссолінських у м. Вроцлаві ми інформували

польську сторону, що у грудні 2011 року нами було завершено звільнення колишнього костелу Єзуїтів від наших фондів. Ми домовилися, що у будівлі на вул. Личаківській, 131 (колишній кінопалац), відкриємо новий відділ під назвою «Іншомовні видання ХІХ – початок ХХ ст.». Саме тут ми вважаємо за доцільне розмістити іншомовні видання і понад двохсоттисячну колекцію польськомовної книги і періодики ХІХ – першої половини ХХ ст. Нині ці видання зберігаються у відділі обмінно-резервного фонду та ретроспективного комплектування.

Учасники зібрання зліва направо: директор Національного закладу імені Оссолінських А. Юзвенко; голова Вченої ради Національного закладу імені Оссолінських, професор С. Валтось; голова Західного наукового центру НАН України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, академік З. Назарчук; голова Ради кураторів Національного закладу імені Оссолінських Є. Здрада
Members of the meeting from left to right: Director of the National Ossolinsky Institute A. Yuzvenko; Head of the Academic Council of the National Ossolinsky Institute, professor S. Waltos; Head of the Western Scientific Center of the NASU, the Ministry of Education, Youth and Sports of Ukraine, the Member of Academy Z. Nazarchuk, head of the Trustee Council of the National Ossolinsky Institute E. Zdrada

Дирекція нашої Бібліотеки щиро вдячна директору Національного закладу ім. Оссолінських доктору А. Юзвенку, а також представникам Кабінету Міністрів Республіки Польщі, зокрема Віце-Міністру культури і старожитностей Малгожаті

Омілянській; представникам Міністерства культури Яцеку Міллеру і Міхалу Михальському, а також представнику Генерального консульства Республіки Польща у Львові в особі Генерального консула Володимира Дрозда за схвалення нашого спільного проекту. Окрім того, польська сторона підтвердила свою участь у подальшому фінансуванні ремонтних робіт у фондосховищах відділу рукописів нашої бібліотеки.

Практика співпраці засвідчила, що ми здобули досвід у реалізації спільних проектів, тому можемо ставити нові важливі завдання. Зокрема, необхідно розглянути конкретні пропозиції щодо оцифрування творів мистецтв і нумізматики, періодики XVIII – початку XX ст., рукописів, картографії та рідкісних видань. Для економії спільних коштів варто б було придбати і розмістити у наших відділах, в яких зберігаються ці унікальні фонди, необхідну для оцифрування апаратуру. Такий підхід буде обговорено.

Запланована до 200-ліття Народного закладу ім. Оссолінських виставка, про яку ми говорили у Вроцлаві, має бути зроблена на рівні світових стандартів. Нам би дуже хотілося, щоб вона була експонована не тільки у Польщі, але і в Україні.

23 січня цього року ми передали Закладу проект перспективного плану співпраці нашої бібліотеки та Національного Закладу ім. Оссолінських на 2013–2018 роки. Його уважне спільне прочитання засвідчило, що чимало питань вимагають пояснення і уточнення, але ми уже навчилися долати складнощі. Для напрацювання узгоджених позицій створено дві робочі групи – українську і польську. Їх роботу очолюють заступники керівників бібліотек. Термін їх роботи до січня наступного року, щоб уже у 2013 році ми мали узгоджений документ для роботи на найближчі п'ять років і на подальшу перспективу.

За такий підхід до співпраці проголосували усі члени вчєних рад наших бібліотек, а також голова Наглядової ради Національного закладу ім. Оссолінських. Відзначу, що в обговоренні доповідей генерального директора ЛННБ України ім. В. Стефаніка, член-кореспондента НАН України М. Романюка і директора Національного закладу ім. Оссолінських доктора А. Юзвенка брали участь: голова Вченої ради Народового закладу ім. Оссолінських, професор С. Валтось; голова Західного наукового центру НАН України, академік НАН України З. Назарчук; голова Ради кураторів Народового закладу ім.

Оссолінських, професор Є. Здрада; заступник генерального директора ЛННБ України ім. В. Стефаника з наукової роботи, доктор наук із соціальних комунікацій Л. Сніцарчук; консул Генерального консульства Республіки Польщі у Львові В. Білінські; заступник генерального директора ЛННБ України ім. В. Стефаника з науково-технічної та організаційної роботи, кандидат педагогічних наук В. Ферштей; в.о. завідувача відділу стародруків Національного закладу ім. Оссолінських Г. Роляк; завідувач кафедри новітньої історії України Львівського національного університету ім. І. Франка, доктор історичних наук, професор О. Сухий та інші учасники зборів, які схвалили організацію та фахові засади спільної співпраці двох бібліотек. Відзначу, що у спільному засіданні вчених рад брали участь 96 співробітників з польської та української інституцій, що вселяє оптимізм у підсумок нашої подальшої фахової співпраці.

¹ *Романюк М.* Горизонти міжнародної співпраці / Мирослав Романюк // Україна дипломатична: науковий щорічник; упоряд.: Л. Губерський, П. Кривонос, Б. Гуменюк, А. Денисенко — Київ, 2010. — Вип. 11. — С. 707–720.

Myroslav ROMANYUK,
*Director General of the V. Stefanyk National
Scientific Library of Ukraine,
Corresponding Member of the NASU,
Ph.D in History, Professor,
Honored Scientist of Ukraine*

ORGANIZATIONAL AND PROFESSIONAL FACTORS IN THE INTERNATIONAL COOPERATION OF LIBRARIES

Readers of the Scientific Yearbook *Ukrayna Dyplomatychna* are familiar with achievements of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine and the Library of the National Ossolinsky Institute in Wroclaw¹.

On October 3 this year, we reached a new level of international cooperation: a joint meeting of the academic councils of our libraries was held for the first time. It is noteworthy that the meeting was preceded by a visit of the delegation from the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine to Wroclaw on January 23, 2012 to take part in the meeting of the Academic Council of the Library of the National Ossolinsky Institute. By this act we demonstrated our willingness to deepen our cooperation in the sphere of scientific study of the unique stocks of our two institutions, which possess historical sources being common assets of the Ukrainian and Polish nations.

In this context, we emphasize that our library is a public holding of unique manuscripts and printed monuments of the Ukrainian book culture, Ukrainian and foreign works of art, other documents, which contain the national information potential on different types of media.

Unique and rare library stock consists of handwritten monuments of the 11th – early 20th centuries, personal archival documents of the 18th–19th centuries, incunabula, paleotypes, early printed matter of the 16th–19th centuries, cartographic publications of the 16th–18th centuries, Ukrainian and foreign language periodicals of the 18th first half of 20th century, collected works of the Ukrainian

and world art, such as prints, drawings, watercolors, gouache and notes (the 16th–early 20th centuries.). As of January 1, 2012 the total holding of the library amounted to more than eight million items of scientifically valuable documents.

The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1709 of December 19, 2001 declared the unique Ukrainian stocks of the library and its other collections the objects of the national legacy. The total volume of collections that have an exclusive significance for the Ukrainian culture and science and can not be replicated in case of loss or destruction is 3 million 725 thousand items.

The library has 428 employees, including 96 senior researchers, 25 PhD's and 4 Doctors of Sciences, which allows us to solve complex scientific and library problems.

I would like to note that in the 90's of the 20th century our two organizations passed a difficult way to understanding the importance of cooperation between the libraries. It is a pity that we spent almost ten years for educating each other and only in 2003 we began a serious, mutually work in processing, preservation and promotion of our unique assets, which are a national treasure not only for Ukrainian but also for Polish people, and in the end for the international community.

In 2003 we started a joint documental-information project relating to the Ukrainian and Polish cultural heritage stocks of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine and the Library of the National Ossolinsky Institute in Wroclaw. This document was prepared in accordance with the Protocol of the Third Meeting of the Expert Group for Ossolineum of the Polish-Ukrainian Intergovernmental Commission on protection and restitution of the lost and illegally displaced cultural values during the Second World War (Wroclaw, 20–22 May 2003) in order to expand access to the stocks of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine and the Library of the National Ossolinsky Institute in Wroclaw holding a unique treasure for science, culture and history of the Ukrainian and Polish peoples and to perform and receive digital copies of the archival documents, books and periodicals.

For this purpose the parties were granted a full access to the archival and library collections stored in both institutions. In particular, we provided representatives of the Institute with the manuscript collections and the Polish periodicals stored in the Library, as well as other materials and collections for their

electronic copying. In addition, we created appropriate conditions for representatives of the Institute in the Library to research and prepare collections of documents relating to the history of the National Ossolinsky Institute in Wroclaw and the history of other institutions during the Second World War and in the postwar period.

Implementation of the long-term joint project on digitizing stocks of the manuscripts in the Library allowed making copies of more than 2.7 million documents. Digitization work successfully continues and is funded by the Polish colleagues.

Owing to the essential assistance of the Polish representatives, including the Cabinet of Ministers of the Republic of Poland and the National Ossolinsky Institute we completed the capital repair of the Library. Now we have the office of the National Ossolinsky Institute, where monthly Ossolinsky readings take place (26 readings were already held). These readings are held under the patronage of the Consulate General of Poland in Lviv. The 26th reading took place after the meeting of the two academic councils. A report entitled *The Paradoxes of the Wit Stwosz altar in Krakow in 1939–1940* was made by the Professor of Law, long-standing Director of the Museum at the Collegium Maius of the Jagiellonian University (1977–2011) S. Valtos.

Specialists of the Library with assistance of its Director Dr. A. Yuzvenko staff were trained at the National Ossolinsky Institute in all spheres of the library knowledge, including library science, restoration and conservation of rare books, employment of new modern technologies (the Library System Alef). They participate in many other joint activities.

During the meeting of the already mentioned Academic Council of the National Ossolinsky Institute in Wroclaw we informed the Polish colleagues that in December 2011 we totally removed our stocks from the former Jesuit Church. We agreed that the building on the street. Lychakivska, 131 (the former Cinema House) will accommodate a new department called Foreign Languages Editions of the 19th – early 20th Century. Here we consider it appropriate to place the German-language publications as well as a collection of Polish books and periodicals of the 19th – first half of the 20th centuries including more than two hundred thousandth items. Now these publications are stored in the department for exchange-reserve stock and retrospective collection.

Administration of our Library very much appreciate the Director of the National Ossolinsky Institute Dr. A. Yuzvenko as well as the representatives of the Cabinet of Ministers of the Republic of Poland, including the Vice Minister of Culture and Antiquities Malgorzata Omilyanowska, representatives of the Ministry of Culture Jacek Miller and Michal Michalski, and representatives of the Consulate General of Poland in Lviv in the person of the Consul General Vladimir Drozd for approval of our joint project. In addition, the Polish party confirmed its participation in further repairs of the Library stock space for manuscripts.

Спільне фото на пам'ять після засідання Вчених рад Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника та Національного закладу імені Оссолінських у місті Вроцлаві (3 жовтня 2012 року)

Joint commemorative picture after the session of the Academic Council of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv and the National Ossolinsky Institute in Wroclaw (October 3, 2012)

Practical cooperation demonstrated that we have gained experience in implementing joint projects, so that we can set important new tasks and implement them. In particular, it is necessary to consider special proposals for digitization of the works

of art and numismatics periodicals of the 18th – early 20th centuries, manuscripts, cartography and rare editions. In order to save money it seems appropriate to purchase the digitization equipment and locate it in our departments storing the unique collections requiring digitization. This approach will be discussed.

The exhibition, which we discussed in Wroclaw and which is scheduled for the 200-year anniversary of the National Ossolinsky Institute should be organized according to the highest international standards. We are very much willing to have it exhibited not only in Poland but also in Ukraine.

On January 23 this year, we passed to the National Ossolinsky Institute a draft strategic plan of cooperation of the library and the Institute for 2013–2018. Its careful joint revision showed that many issues require explanation and clarification, but we have learned to overcome difficulties. The two working groups, Ukrainian and Polish, are created in order to further develop the joint proposals. These groups will be headed by the deputy directors of both libraries. They will work until January next year in order to have an agreed document for the next five years and beyond already in 2013.

All members of the scientific councils of our libraries, as well as chairman of the Supervisory Board of the National Ossolinsky Institute voted for this approach. The following people participated in the discussions of the reports made by Director General of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine, a corresponding member of NASU Mykola Romanyuk and the Director of the National Ossolinsky Institute Dr. A. Yuzvenko: Chairman of the Scientific Council of the National Ossolinsky Institute, Professor S. Valtos, Chairman of the Western Science Center of the NASU, Member of NASU Z. Nazarchuk, Head of the Sponsors Board of the National Ossolinsky Institute Professor E. Zdrada, Deputy Director of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine for Research, Doctor of Social Communication L. Snitsarchuk, Consul of the Consulate General of Poland in Lviv V. Bilinskyi, Deputy Director of the V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine for scientific, technical and organizational work, PhD (Pedagogy) V Fershtei; Acting Head of the Department for Old Printed Matter at the National Ossolinsky Institute G. Rolyak, Head of the Chair of Modern History of Ukraine at the I. Franko National University of Lviv, Doctor of History, Professor O. Sukhyi and others. They

approved the organization and professional principles of joint cooperation between the two libraries. It is noteworthy that 96 specialists from the Polish and Ukrainian institutions took part in a joint meeting of the Academic Councils, which is encouraging to further fruitful joint professional collaboration.

¹ *Romanyuk M.* Horizons of International Collaboration / Myroslav Romanyuk // *Ukrayina Dyplomatychna: Scientific Yearbook*; compiled by L. Gubersky, P. Kryvonos, B. Gumenyuk, A. Denysenko — Kyiv, 2010. — Issue 11. — P. 707–720.

Олег НАЛИВАЙКО,

голова Національної спілки журналістів України

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНО СПІЛКИ ЖУРНАЛІСТІВ УКРАЇНИ

Згідно з рішенням XII з'їзду НСЖУ, що відбувся в квітні цього року, основними напрямками розбудови зовнішніх професійних та громадських контактів є: співпраця з Міжнародною та Європейською федерацією журналістів, розвиток зв'язків зі спілками журналістів країн-сусідів: Росією, Польщею, Білоруссю, Молдовою, Словаччиною, здійснення презентаційних проектів в рамках Брюссельського прес-клубу, традиційний обмін делегаціями журналістів з Китаєм та Грузією, підтримка роботи закордонних власних кореспондентів українських видань та телеканалів, проведення міжнародних фестивалів та конкурсів, допомога ВНЗ у підготовці кадрів та редакціям у підвищенні кваліфікації журналістів-міжнародників. Останнім часом одним з пріоритетів Спілки є робота із залучення грантів на підтримку мас-медійних проектів.

НСЖУ і міжнародні медійні об'єднання

НСЖУ є членом Міжнародної федерації журналістів з 1992 року. Делегації Спілки беруть активну участь у підготовці та проведенні з'їздів МФЖ та інших заходів. Останнім часом між МФЖ і НСЖУ встановлено ефективний оперативний зв'язок у підтримці проблем, що виникають у професійній діяльності українських журналістів. Зокрема, після звернення НСЖУ Міжнародна федерація оприлюднила заяву про підтримку журналістів ТВі, Лівого берега, УНІАН.

Окремим напрямом співпраці є розбудова діяльності Європейської федерації журналістів. Раніше її діяльність здійснювалась в рамках департаменту МФЖ. З кінця 2011 року за ініціативи Німецької та скандинавських спілок ЄФЖ розбудову-

вує власну автономну структуру і саме НСЖУ з її 19 000 членами є одним з форпостів цієї роботи. Разом з ЄФЖ ми вже другий рік поспіль працюємо над спільним проектом «Безпека». В рамках цього проекту створено посібник-порад як журналісту забезпечити свою працю, зроблено документальний фільм цього ж спрямування. При допомозі європейських колег при Спільці і медіапрофспілках працює група правового захисту, яка надає юридичні консультації, вона постійно у відрядженнях по країні з метою захисту в судових інстанціях інтересів редакцій.

У зв'язку з прийнятим рішенням провести щорічну конференцію Європейської федерації журналістів у Києві, саме Україна протягом наступного року буде місцем проведення різноманітних круглих столів, конференцій, присвячених захисту свободи слова, професійних стандартів журналістської праці. Україна поступово стає центром співпраці між ЄФЖ і творчими спілками країн пострадянського простору.

Важливим напрямком співпраці є оформлення членських квитків МФЖ для українських журналістів. За рік ми видаємо їх майже 300. Це дозволяє нашим колегам під час відряджень і подорожей не тільки отримувати суттєві знижки при відвідуванні музеїв, театрів, а й легше ідентифікувати себе при контактах з владою.

Необхідно відзначити практичну і методичну допомогу, яку надає МФЖ і ЄФЖ у підготовці випуску Національної прескарти. Цей новий інструмент планується запровадити з 1 січня 2013 року з метою упорядкування професійної бази, кращої ідентифікації медійних працівників, зокрема при контактах з правоохоронними структурами, запобігання використанню фальшивих редакційних посвідчень, як це було під час останніх виборів до Верховної Ради.

НСЖУ і творчі спілки країн-сусідів

Протягом останнього півріччя НСЖУ відновила прямі контакти з російськими, польськими, білоруськими та молдовськими колегами. Було укладено договори про співпрацю, в основу яких покладено координацію професійної діяльності, обмін інформацією, налагодження журналістських та студентських обмінів.

Делегація НСЖУ у липні 2012 року взяла участь у Московському медіа-саміті, де власне і було укладено договір

про співпрацю з РСЖ, в жовтні 2012 року делегація громадських медійних об'єднань перебувала на конференції з питань безпеки у Росії, делегація НСЖУ відвідала РСЖ з питань обміну досвідом. Розпочався прикордонний обмін візитами: Ростов та Донецьк, Харків та Белгород.

Розвиваються контакти з Білоруською спілкою журналістів. Делегація НСЖУ відвідала Мінський медіа-форум і Гомельський фестиваль молодих журналістів. Білоруські колеги відвідали конференцію регіонів-побратимів у Шацьку. Ми обмінялись творчими прес-турами.

В цьому році також відбувся обмін делегаціями з Польською професійною спілкою. Ми взяли участь у конференції у Варшаві, яка була присвячена ситуації на медіа-ринку України. Наші колеги також взяли участь у заходах в Шацьку.

В рамках співпраці з Молдовою велика група українських журналістів відвідала столицю Молдови і Тирасполь, де відбулися зустріч з керівництвом країни, колегами, діаспорою.

Завершується робота з підписання договорів і обміном делегаціями зі Словацькою та Чеською спілками.

Необхідно відзначити тісну взаємодію НСЖУ з Міністерством закордонних справ і посольствами країн, з якими ми розвиваємо контакти. За активної підтримки працівників посольств і особисто послів України у Росії, Білорусі, Молдові, Польщі відновлено і активно розвиваються наші професійні контакти.

Також ефективно здійснюється традиційний щорічний обмін журналістськими прес-турами з Китаєм та Грузією, іде обмін лінією Журфонду.

НСЖУ і закордонні корпункти

Спілка здійснює програму творчої і професійної підтримки українських кореспондентів, які працюють за кордоном. Саме вони є організаторами прес-турів, інших спільних заходів. За допомоги НСЖУ в Брюссельському прес-клубі проведено акредитацію всіх медійних представників України в цьому місті. Зараз розробляються спеціальні методичні поради.

НСЖУ і Брюссельський прес-клуб

НСЖУ у липні 2012 року було прийнято в члени Брюссельського прес-клубу, який є елітною, популярною меді-

азоною, розташованою в кварталі євроустанов. Пряма участь у його діяльності дає нам можливість не тільки акредитувати всіх українських власкорів, розповідати про медійні досягнення і проблеми в Україні, але й презентувати інвестиційні можливості нашої країни. Зокрема, найближчим часом заплановано презентацію туристичного потенціалу Криму, інвестиційних можливостей Донецької, Харківської та Луганської областей.

НСЖУ і міжнародні фестивалі, конкурси в Україні

Головним міжнародним заходом НСЖУ є щорічний фестиваль «Срібне перо», який проходить у Криму. Цьогоріч у фестивалі взяли участь представники Росії, Білорусі, Польщі та Китаю.

Також міжнародний статус з цього року отримав щорічний конкурс шкільних газет, що проходить у Миколаєві.

Плануємо розвинути прикордонну співпрацю, наприклад, проект конференції у Шацьку (Волинської області).

За ініціативи НСЖУ і Львівського університету в цьому році пройшла науково-практична конференція «Яка інформація потрібна суспільству?» за участю російських та польських науковців.

НСЖУ і підготовка кадрів (журналістів-міжнародників)

Секретарі НСЖУ постійно виступають з лекціями, проводять майстер-класи з майбутніми журналістами-міжнародниками. В цьому році Спілка вперше виступила організатором студентських практик. У 2013 році, згідно з укладеними договорами про співпрацю, заплановано студентський обмін з Росією і Польщею, майбутні міжнародники будуть долучатись до складу прес-турів.

НСЖУ в цьому році стала співорганізатором Всесвітнього газетного форуму видавців і редакторів. В його рамках відбувся зацікавлений обмін думками з усього спектра професійних проблем. Під час його проведення підписано низку договорів між редакціями та видавничими домами. Було презентовано перспективні інвестиційні галузі медійного ринку України.

Oleh Nalyvaiko,

Head of the National Union of the Journalists of Ukraine

INTERNATIONAL ACTIVITIES AS THE PRIORITY OF THE NATIONAL UNION OF THE JOURNALISTS OF UKRAINE

In accordance with the 22nd NUJU Congress held in April this year, the main directions of development of external professional and social contacts include cooperation with the International and European Federation of Journalists, the development of relations with the unions of journalists in the neighboring countries, namely Russia, Poland, Belarus, Moldova, Slovakia, implementation of presentation projects under the Brussels Press Club, traditional exchange of delegations of journalists from China and Georgia to support the work of correspondents of the Ukrainian periodicals and the TV channels, conducting international festivals and competitions, assistance to the universities in education of specialists and to the editorial boards in improving skills of the international journalists. Recently, one of the priorities of the Union is to attract grants for support of the mass-media projects.

NUJU and International Media Associations

The NUJU is the member of the International Federation of Journalists (IFJ) since 1992. The Union delegations are actively involved in preparing and conducting the IFJ congresses and other events. Lately an effective operative communication is established between the IFJ and the NUJU for timely addressing the problems in the professional activities of the Ukrainian journalists. In particular, upon NUJU request the International Federation issued a statement of support for the journalists of TBI TV channel, Livyi Bereg and YHIAH media agencies.

Another area of cooperation is the development of the European Federation of Journalists. Previously the EFJ worked within the IFJ Department. Since the end of 2011 upon the initiative of the German and Scandinavian unions EFJ develops its own autonomous structure and it is the NUJU with its 19,000 members that

is one of the outposts of this work. Together with the EFJ we are implementing the joint project Security. The project created a guide for the journalists on how to protect their work. There is also a documentary film on the same problem. With the help of the European colleagues a group of legal protection works at the NUJU and media trade unions. Its aim is to provide legal advice, so the group is constantly on business trips around the country to protect the interests of the editorial boards in the courts.

In connection with the decision to hold the annual conference of the European Federation of Journalists in Kyiv, Ukraine over the next year will be the venue for various roundtables and conferences devoted to the protection of freedom of speech, professional standards of journalistic work. Ukraine is becoming a center of cooperation between EFJ and creative unions of the former Soviet Union.

Execution of the IFJ membership cards for Ukrainian journalists is another important area of cooperation. Every year we issue almost 300 IFJ cards. This allows our colleagues in their travels not only to receive significant discounts for visiting museums, theaters etc but also to better identify themselves in dealing with the authorities.

It is important to note the practical and methodological assistance provided by the IFJ and EFJ in issuance of the national press card. This new tool will be introduced since January 1, 2013 in order to regulate the professional base, to better identify the media workers, in particular when dealing with the law enforcement authorities, prevent the use of fake editorial ID's as it was during the last parliamentary elections

NUJU and Creative Unions of the Neighbouring Countries

During the last year and a half the NUJU resumed its direct contacts with Russian, Polish, Belarusian and Moldovan counterparts. Cooperation agreements were concluded, which are based on the coordination of professional activities, exchange of information, establishment of the journalists and student exchanges.

The NUJU delegation in July 2012 took part in the Moscow media summit, where a cooperation agreement with the RUJ was concluded. In October 2012, a delegation of the public media organizations participated in a conference on security in Russia. The NUJU delegation visited the RUJ for the exchange of experience.

The border exchange of visits was initiated, specifically in Rostov, Donetsk, Kharkov and Belgorod.

The contacts with the Belarusian Union of Journalists also develop. The NUJU delegation visited Minsk media forum and the Gomel festival for young journalists. Belarusian colleagues attended a conference on twinning regions in Shatsk. We exchanged the creative press tours.

This year we have also exchanged the delegations with the Polish Trade Union of Journalists. We participated in a conference in Warsaw devoted to the situation in the media market of Ukraine. Our colleagues also participated in the activities in Shatsk.

In cooperation with Moldova a large group of the Ukrainian journalists visited the capital of Moldova and Tiraspol, where the meetings with the leadership, colleagues and Diaspora representatives were held.

Work on signing contacts and exchange of delegations with the Slovak and Czech unions is under completion.

It should be noted that the NUJU closely cooperate with the Ministry of Foreign Affairs and the embassies of the countries with which we are developing contacts. With the active support of the employees of the embassies and personal involvement of the ambassadors of Ukraine to Russia, Belarus, Moldova and Poland we managed to restore and actively develop our professional contacts.

Traditional annual exchange of journalistic press tours to China and Georgia is in progress. Exchanges under the auspices of the Journalist Foundation are also in place.

NUJU and Foreign Correspondent Offices

The Union implements a program of creative and professional support of the Ukrainian correspondents working abroad. These journalists are involved in organization of press tours and other joint activities. With support from the NUJU all media representatives of Ukraine were accredited in the Brussels Press Club. Currently special methodological recommendations are under development.

NUJU and the Brussels Press Club

In July 2012 the NUJU was admitted to the Brussels Press Club, which is the elite, popular media zone based in the district of

the European authorities. Direct participation in its activities gives us the opportunity not only to accredit all Ukrainian correspondents, to report about progress and problems in Ukraine, but also to present investment opportunities in our country. In particular, presentations of the tourist potential of Crimea and investment opportunities in Donetsk, Kharkiv and Luhansk oblasts are scheduled for the nearest future.

NUJU and International Festivals and Competitions in Ukraine

The annual festival Silver Pen, which takes place in Crimea, is the main NUJU international event. This year, the festival was attended by the representatives of Russia, Belarus, Poland and China.

The annual competition of the school newspapers held in Mykolaev also received an international status this year.

We plan to develop cross-border cooperation, for example, the conference in Shatsk (Volyn region).

This year the NUJU and Lviv University initiated holding the scientific and practical conference «What information does the society need?» with participation of the Russian and Polish scientists.

NUJU and Staff Training (international journalists)

The NUJU Secretaries permanently deliver lectures, conduct workshops with future international journalists. This year the Union for the first time initiated a student intern programs. In 2013, according to the signed agreements on cooperation, a student exchange with Russia and Poland is scheduled. Future international journalists will participate in the press tours.

This year the NUJU has become a co-organizer of the World Newspaper Forum of the publishers and editors. The journalists had an opportunity to exchange views and to discuss the whole range of the media problems. A number of agreements between the editors and the publishing houses were signed. Ukraine presented prospects of the Ukrainian media market.

*Всесвітня служба «Українське телебачення і радіомовлення»
Company «Ukrainian Television and Radio World Service»*

Інтерв'ю з зарубіжними дипломатами Interview with the foreign diplomats

Фелікс Леон КАРБАЛЬО,

Надзвичайний і Повноважний посол Республіки Куба в Україні

— Про Кубу, її жителів та дипломатичні відносини України та Куби нам розповість Надзвичайний і Повноважний посол Куби в Україні сеньйор Фелікс Леон Карбальо. Вітаю, пане Посол! Цього року відносинам між нашими державами виповнилось 20 років, але я знаю, що вони налічують значно більше часу. Розкажіть про основні історичні віхи історії взаємин України та Куби.

— Найголовніше, на мій погляд, що за цей час і за період, який був до цього за Радянського Союзу між нашими країнами були найтепліші відносини, ми співпрацювали у всіх сферах: в економіці, політиці, культурі, сфері охорони здоров'я. Найбільш радісним є те, що ці дружні відносини, які склались у ті часи, збереглись і дотепер. Звичайно, для нас це дуже важливо, як кажуть у вас, у наших відносинах немає чорних та білих плям. У нас все прозоро, радісно та дружньо. І тому до 20-річчя встановлення дипломатичних відносин ми підійшли із гарним настроєм та із бажанням примножити результати нашої співпраці у всіх галузях.

— *Пане Посол, у жовтні 2011 року Президент України Віктор Янукович відвідав Кубу. На Ваш погляд, чи можна назвати сучасні взаємини України та Куби «весною» відносин?*

— З приходом Президента України Віктора Януковича до влади відносини наших країн вийшли на новий рівень. Відбулись перші візити на рівні заступників міністрів України, потім до нас завітали міністри України, зокрема міністр закордонних справ Костянтин Грищенко, який відвідав Кубу у грудні. За місяць до цього очолив Міжурядову комісію у Кубі тодішній заступник глави уряду. І після цього у лютому до нас, я вже кажу до нас в Україну, приїхав міністр закордонних справ Куби, а в жовтні прибув Президент. Звичайно, візит Президента став сильним імпульсом для розвитку наших двосторонніх відносин. Тоді було підписано ряд угод, які ми сьогодні намагаємось реалізувати, я думаю, що основу закладено.

— *Ви сказали, що було підписано ряд угод, а яких сфер економіки вони стосуються?*

— Між нашими країнами було підписано Угоди про співпрацю у галузях транспорту, охорони здоров'я, освіти, науки і спорту. Були й інші, але ці найбільш значущі.

— *Наприкінці лютого цього року Україну відвідав заступник глави міністрів Куби Маріно Мурільйо і в результаті перемовин було досягнуто домовленість про будівництво медичного центру спільними зусиллями України та Куби. Розкажіть про цей проект.*

— Цей проект має давню історію, ще під час візиту нашого міністра закордонних справ у лютому минулого року. Тоді прем'єр-міністр України Микола Азаров запропонував нам створити центр для використання наших передових технологій у лікуванні онкозахворювань. На Кубі нашими зусиллями із різних інститутів шляхом біоінженерії та біотехнологій отримали ряд терапевтичних вакцин, зокрема від раку горла, легенів, мозку. Звичайно, це дуже зацікавило українську сторону і тоді ми почали працювати у цьому напрямі. Під час візиту заступника Глави Уряду пана Мурільйо мова йшла і про просування цього проекту.

— *Які саме реформи сподобались кубинському уряду?*

— У минулому році наш уряд обговорив ряд головних напрямів соціально-економічного розвитку нашої країни. Ми удосконалюємо нашу соціальну та економічну модель. Звичайно,

ми вважаємо, що головним для нас є планування економіки, але визнаємо і закони ринку. І в цій актуалізації нашої моделі є елементи ринкової економіки. Ми надаємо більше можливостей приватному сектору, вирішили створювати кооперативи у різних сферах економіки. Але є один головний принцип — не дозволити великої концентрації капіталу в одних руках і, звичайно, держава контролюватиме економічні та соціально-економічні процеси. Є ще один важливий принцип — жоден кубинець не має постраждати від цієї актуалізації нашої системи, жоден житель не може залишитись без допомоги держави, люди не мають страждати. Не може іти мови про так звану шоккову терапію, це виключено з наших правил. Якщо ми хочемо зберегти суверенітет і незалежність, ми повинні йти повільним темпом та не дозволити собі помилятися. Це основні принципи нашої сучасної реформи.

— *Кубинська політика справді дбає про кожного кубинця. І в Україні зараз Президент ініціював ряд соціальних реформ. Як Ви вважаєте, чи може бути український досвід корисним для Куби?*

— Я думаю, що низка зустрічей з Президентом України Віктором Януковичем та прем'єр-міністром Миколою Азаровим допоможуть прийняти нам правильне рішення.

— *Куба дуже допомагає підтримувати здоров'я українців, зокрема дітей. У цьому році виповнюється не тільки 20 років відносинам між нашими країнами, а й 20 років із започаткування програми допомоги дітям Чорнобиля на Кубі. Розкажіть про історію створення цього Фонду.*

— Коли у вас трапилась така біда, ми вирішили, що повинні неодмінно допомогти вашій країні, і в першу чергу українським дітям. Тоді наш Президент Фідель Кастро порадився із нашими міністрами та, звичайно, запитав у мешканців нашої країни та кубинських дітей, чи можуть вони віддати свій найкращий оздоровчий табір для українських дітей. Ні в кого не виникло заперечень, усі вирішили, що так, це необхідно зробити. І з того часу українські діти постійно приїжджають на Кубу, хто на півтора місяці, хто на чотири. А були і такі, хто перебував на Кубі кілька років. Спочатку до нас приїздили дуже хворі діти, які потребували серйозної медичної допомоги. Ми робили все від нас залежне. Треба зазначити, що рівень медичного обслуговування на Кубі досить високий: ми допомогли вилікувати ду-

же багато дітей, зокрема, було зроблено операції з пересадження кісткового мозку, на нирках та багато інших. Приїздили онкохворі діти та діти із ДЦП, ми намагалися допомогти усім. Було зроблено багато операцій, які допомогли повернути здоров'я українським дітям. Ми вважали, що маємо віддячити Україні, оскільки протягом багатьох років ваша країна допомагала нам. Приїздили ваші спеціалісти, вчили нас працювати із технікою, яка постачалась на Кубу. У вас навчалось кілька десятків тисяч молодих людей, які зараз є основою нашої науки та економіки. І, звичайно, ми були дуже вдячні українському народу за уся цю допомогу, яку він надавав і тому ми із великою радістю та із відкритим серцем допомагали протягом 21 року українським дітям.

— *А як наразі відбувається реалізація цієї програми?*

— Зараз ми запропонували українській стороні дещо змінити форму реалізації цієї програми і перейти на компенсаційну систему її надання. Тобто планується, що український уряд зможе частково компенсувати витрати на лікування хворих дітей, оскільки Куба значно постраждала у результаті світової кризи.

— *Ви вже багато років перебуваєте в Україні, що Вам найбільше подобається, може, є якісь улюблені місця?*

— Для мене головне в Україні — її народ, її люди. Ваш народ дуже схожий із нами за духом, ментальністю, ми швидко знаходимо спільну мову. Навіть під час першої зустрічі ми легко відшукуємо цікаві теми для спілкування. Звичайно, це дуже приємно. А також дуже подобаються ваші міста. От Київ — прекрасне місто із давньою, багатою історією, тому тут можна постійно щось відкривати для себе, дізнаватись щось цікаве.

— *Під час візиту Президента Януковича до Куби в Гавані відбувся україно-кубинський бізнес-форум. Яких домовленостей вдалось досягти під час цього форуму, які проекти, можливо, започаткували?*

— Наразі ми перебуваємо на стадії втілення в життя тих домовленостей, які було досягнуто на Кубі під час візиту вашого Президента Віктора Януковича, деякі з них уже втілюються в життя. Зараз тривають переговори про те, щоб закупити українські літаки, і для нас це дуже важливо. Це, звичайно, означає збільшення потоків туристів до нашої країни. Ми також активно працюємо із модернізацією вантажного транспорту, зокрема

і з українським КРАЗом. А також наші спеціалісти працюють у сфері модернізації українських тракторів. Ми ведемо переговори і збираємось розпочати закупівлю кількох сотень вагонів для нашої транспортної сфери, ми збираємось придбати українські вагони як для вантажних, так і для пасажирських перевезень. Ну і, звичайно, проекти у сфері медичного обслуговування та виробництва медпрепаратів. Незабаром планується візит делегації українських підприємців, які мають відвідати родовища, де видобувають мідь. Також ми радо запрошуємо ваших підприємців до співпраці та капіталовкладень у розвиток нашої туристичної сфери. На Кубі дуже гарний сервіс для туристів, ми будуємо хороші готелі, до того ж будуємо їх швидко. Хотілося б, аби українські інвестори також були присутні у розвитку такого перспективного напрямку діяльності.

— *А як щодо перспективи створення прямого авіарейсу Київ–Гавана?*

— Ми б хотіли, це наша і моя особиста мрія збільшити кількість українських туристів на Кубі втричі. Звичайно, я розумію, що цього можна досягти лише за умови функціонування прямого рейсу між нашими країнами. Так, зараз тривають переговори щодо налагодження прямого сполучення, зокрема, ми мали розмову із цього приводу та провели переговори із компанією Аеросвіт щодо здійснення цього проекту. Отож ми сподіваємось, що наприкінці цього року прямий рейс, який сполучить Київ та Гавану, стане реальністю.

— *Пане Посол, дуже дякую за Вашу цікаву розповідь.*

Розмову веда **Анна Костюченко**,
ведуца програми «Україна дипломатична»

Felix Leon CARBALLO,

*Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador
of Cuba to Ukraine*

– Senor Felix Leon Carballo, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Cuba to Ukraine, will tell us about Cuba, its inhabitants and diplomatic relations between Ukraine and Cuba. How do you do, Mr. Ambassador. This year we celebrate the 20-th anniversary of the relations established between the two states, however I am sure they are much longer in time. Please, tell us about the major historical milestones in the relations between Ukraine and Cuba.

– Most importantly, in my opinion, is that during this time and the previous period under the Soviet Union the warmest relations existed between our countries. We cooperated in all areas: the economy, politics, culture, and health protection. Most pleasant is that friendly relations formed in those days have been preserved till now. Naturally, for us it is very important, as you put it, our relations have no black and white spots. Everything is transparent, cheerful and friendly with us. And therefore the 20th anniversary of diplomatic relations establishing is met by us in good humor and with the desire to increase the results of our cooperation in all fields.

– Mr. Ambassador, in October 2011 Viktor Yanukovich, President of Ukraine, visited Cuba. How do you think, can the present relations between Ukraine and Cuba be called the ‘spring’ of relationship?

– When President of Ukraine Viktor Yanukovich took power the relations between our countries reached a new level. The first visits at the level of Deputy Ministers of Ukraine took place; then Ukrainian ministers visited us, including Foreign Minister Kostyantyn Hryshchenko, who visited Cuba in December. A month earlier, the then Deputy Prime Minister chaired the Intergovernmental Commission in Cuba. And then, in February Minister of Foreign Affairs of Cuba visited Ukraine, and in

October the President paid a visit. Of course, the President's visit has become a strong impetus for the development of our bilateral relations. A package of agreements was signed then and we are now trying to implement them, so, I think the foundation was laid.

– *You said a package of agreements was signed, and which sectors of the economy they relate?*

– The Agreements on cooperation in the fields of transport, health protection, education, science and sports were signed between our countries. There were the others, but these are the most important.

– *At the end of February this year Marino Murillo, Deputy Head of Ministers of Cuba, visited Ukraine. In the result of negotiations it was agreed upon to build a medical center jointly by Ukraine and Cuba. Tell us about this project.*

– This project has a long history, since the visit of our Minister of Foreign Affairs in February last year. Then Mykola Azarov, Prime Minister of Ukraine, suggested that we build a center to apply our advanced technologies in cancer treatment. Our efforts in Cuba resulted in receiving from various institutions through bioengineering and biotechnologies a number of therapeutic vaccines to cure cancer of throat, lungs and head. Naturally, this interested greatly the Ukrainian party and then we started working in this direction. During the visit of Deputy Prime Minister Mr. Murillo we talked about the progress of this project.

– *What specific reforms the Cuban government liked?*

– Last year in Cuba our government discussed a number of major directions for socio-economic development of our country. We are improving our social and economic pattern. Of course, we believe that to plan the economy is important for us, but we recognize the market laws as well. In this update of our pattern there are market economy component. We provide more opportunities for the private sector; have decided to form cooperatives in various fields of economy. However, there is one basic principle – do not let great concentrations of the capital and, of course, the state will monitor the economic and socio-economic processes. There is another important principle – no one Cuban has to suffer from this update of our system, no resident can remain without governmental assistance and people do not have to suffer. The so-called shock therapy is excluded; it is our rule. If we want

to preserve our sovereignty and our independence, we must go slow pace and not afford to make a mistake. These are the basic principles of our modern reform.

– *Cuban politics really cares about every Cuban. And Ukraine's President has instituted a number of social reforms. Do you think this Ukrainian experience can be helpful for Cuba?*

– I think the number of meetings with President of Ukraine Viktor Yanukovich and Prime Minister Mykola Azarov will help us to make the right decision.

– *Cuba really helps to maintain the health of Ukrainians, including children. This year marks not only the 20 years' relations between our countries, but also 20 years since the program of assistance to Chernobyl children in Cuba was launched. Tell us about the history of this Foundation development.*

– When you suffered this great misfortune, we decided by all means to assist your country and Ukrainian children first of all. Then our President Fidel Castro consulted our ministers and, of course, asked the residents of our country and Cuban children if they could give their best recreation camp for Ukrainian children. No one made an objection; everybody agreed it should be done. Since that time Ukrainian children permanently come to Cuba either for six weeks or four months. There were some children who stayed in Cuba for several years. Originally very sick children came to us, they needed serious medical treatment. We did everything we could. It should be noted that the level of health care in Cuba is quite high and we helped to cure many children, including surgery of the bone marrow, kidneys, and many others. Oncology patients and ICP children came, we tried to help everybody. Many surgical interventions were made; they helped Ukrainian children to restore their health. We thought we should repay Ukraine because your country had helped us for years. Your specialists came and taught us to work with machinery exported to Cuba. You trained tens of thousands of young people who are now the backbone of our science and economics. And of course, we were grateful to Ukrainian people for all this assistance rendered and therefore were assisting Ukrainian children with great pleasure and open heart during 21 years.

– *What about this program implementation at present?*

– At present we have suggested the Ukrainian party to slightly change the shape of this program implementation and shift to the

compensation system of its rendering. It is planned that Ukrainian government would partially reimburse for the costs of treating sick children, since Cuba has suffered greatly as the result of the global crisis.

– *You have stayed in Ukraine for many years, what do you like best; do you have any favorite places?*

– For me the main thing in Ukraine is its nation, its people. Your people are very similar to us by spirit, mentality, we quickly find common language. Even during the first meeting we easily find interesting topics to communicate. Of course, it is very pleasant. I also like your cities. Take Kyiv for example – a beautiful city with ancient rich history – therefore there is always something to discover, learn interesting things.

– *Well, coming back to cooperation between our countries. During President Yanukovych's visit to Cuba a Ukrainian-Cuban business forum was held in Havana. What arrangements were managed to make during the forum, which projects have been launched?*

– Now we are at the stage to implement the arrangements made during the visit of your President Viktor Yanukovych to Cuba, some of them have already been implemented. At present we negotiate purchasing Ukrainian airplanes, it is very important for us. Naturally, this means the grown flow of tourists to our country. We are also actively working to upgrade freight transport, particularly with Ukrainian KrAZ. Our specialists are also involved in upgrading Ukrainian tractors. We are negotiating and are going to start purchasing several hundreds of carriages for our transportation area; we are going to acquire Ukrainian wagons for freight and for passenger transportation. And, of course, the projects in the field of health service and pharmaceuticals production. Soon a delegation of Ukrainian businesspersons will come to Cuba to see copper mining deposits. We also sincerely invite your businesspersons for cooperation and investment in the development of our tourist industry. Cuba has very good service for tourists; we build nice hotels and build them quickly. I would like Ukrainian investors take part in the development of this promising operation direction.

– *What about the prospects for Ukraine-Cuba direct air flight?*

– We would like to have it; this is our and my personal dream to increase thrice the number of Ukrainian tourists to Cuba. Of course, I understand that this can be achieved only if direct air flight between the two countries is open. At present negotiations are pursued to establish through service between our countries, we talked about it and negotiated with «Aerosvit» Company to implement this project. Therefore we hope that at the end of this year direct air flight to connect Kyiv and Havana will become a reality.

– *Mr. Ambassador, thank you very much for your interesting narration.*

Interviewed by **Anna Kostyuchenko**,
link lady of the «Diplomatic Ukraine» program

Ліла Ролдан Васкес де МУАН,
Надзвичайний і Повноважний посол Аргентини в Україні

— Аргентина — країна пристрасного танго та запашного чаю мате. Аби відчутти теплий колорит цієї країни, ми завітали до Посольства Аргентинської Республіки в Україні. Тут нас радо зустріла Надзвичайний і Повноважний посол Аргентини в Україні пані Ліла Ролдан Васкес де Муан. Пані посол, 25 травня Ваша країна святкує День нації. Розкажіть про відзначення цього свята в Аргентині.

— Ми святкуємо День нашої незалежності. У 1810 році розпочався процес становлення аргентинської незалежності. У цей день аргентинці вшановують пам'ять своїх предків, які зробили внесок у здобуття Аргентиною незалежності.

— Нещодавно відбувся візит міністра закордонних справ України Костянтина Грищенка до Аргентини, де він зустрівся з главою Кабінету міністрів Аргентини Хуаном Абальмедіном. Ця зустріч, на мою думку, підтвердила дружні відносини між нашими країнами. Тож розкажіть, які перспективи для українських бізнесменів в Аргентині та аргентинських в Україні матиме ця зустріч?

— Ми дуже задоволені продуктивним та важливим візитом пана Грищенка до нашої країни. Пан Грищенко зустрівся із представниками найвищих ешелонів влади країни, Президентом та віце-президентом, а також мав зустріч із міністром закордонних справ Аргентини, міністрами економіки та оборони. У результаті цього візиту було підписано важливі договори та висловлено наміри співпраці не лише у сфері економіки, а й у науковій, енергетичній, космічній та інших галузях. Тому ми сподіваємося, що цей візит сприятиме подальшому розвитку відносин між нашими країнами. Треба зазначити, що ми наблизилися до підписання Договору про співпрацю у сфері ядерної енергетики. Також наші країни співпрацюють у дослідженні Антарктики. Наразі аргентинські дослідники приймають на своїй станції українських колег і працюють разом. Перспективною є взаємодія у галузі сільськогосподарського машинобудування. Також вагомою є й туристична сфера. Торік було підписано Угоду про скасування візового режиму для українців. Це, я сподіваюсь, сприятиме розвитку відносин між Україною та Аргентиною, українці зможуть частіше відвідувати нашу країну. Ми багато робимо для того, щоб українські бізнесмени приїздили до нас, а аргентинці відвідували Україну та розвивали комерційні зв'язки.

— За статистикою, на початок ХХІ століття товарообіг між нашими країнами становив близько 14 млн дол. На Вашу думку, можемо говорити про збільшення обміну товарами?

— Перспектива збільшення товарообігу, на мою думку, грандіозна, ми сподіваємося на співпрацю у багатьох галузях. Зокрема, цікавими є спільні проекти із суднобудування, машинобудування, аграрної сфери, ми взаємодіємо у галузі військової оборони та авіації та плануємо робити це й надалі.

— *А як щодо співпраці у сфері освіти? Нещодавно Ви мали зустріч із ректором Університету імені Тараса Шевченка паном Губерським. Розкажіть про це.*

— Співпраця наших університетів є дуже перспективною. Окрім університету ім. Тараса Шевченка ми співпрацюємо і з Інститутом міжнародних відносин, Інститутом лінгвістики, зокрема кафедрою іспанської мови та Київським політехнічним інститутом. До речі, на базі КПІ ми створили так званий Аргентинський інститут, де відбуваються покази аргентинських фільмів та інші культурні заходи. Окрім столиці поглиблюємо відносини й з іншими регіонами країни.

— *З якими саме?*

— Співпраця з регіонами у сфері освіти дуже інтенсивна. Ми плануємо поїздки до Донецька, Миколаєва та Херсона. Нещодавно ми відвідали Чернівці, Львів та Івано-Франківськ, а також Дніпропетровськ, Суми та Рівне. Ми були в Ужгороді, Ялті, Сімферополі та, звичайно, у Харкові. Тому ми налагодили зв'язки практично з усіма регіонами України. Також функціонує програма «Study in Argentina», яка дає можливість українцям поїхати на навчання в аргентинські виші. У більшості аргентинських закладів навчання безкоштовне, тому чекаємо на вас в Аргентині.

— *У 2009 році міністерство закордонних справ Аргентини реалізувало програму «Південь» для надання фінансової допомоги зарубіжним книжковим виробництвам. Як відбувається реалізація цієї програми наразі?*

— Програма «Південь» функціонує для ознайомлення людей усього світу із аргентинською культурою. Звичайно, діє вона і в Україні. У 2010 році відбувся конкурс серед видавців, за його результатами було опубліковано Борхеса, а у 2011 році українськими спеціалістами було перекладено твори Ернесто Сабато та надруковано за рахунок Аргентини.

— *Пані Посол, Ви вже майже п'ять років перебуваєте в Україні, чи знаходите Ви спільні риси характеру аргентинців та українців?*

— Між нашими народами багато спільного, зокрема ми схожі у своєму ставленні до сім'ї, поваги дітей до батьків, також любов до музики дуже ріднить наші народи. Музика відіграє важливу роль у житті як аргентинців, так і українців. І, звичайно, прагнення пізнавати нове властиво обом нашим

народом, взаєморозуміння між аргентинцями та українцями дуже гарне.

— *За час Вашого перебування в Україні, що Вас найбільше вразило?*

— Це дуже велика країна із значним потенціалом, який поки що не реалізовано повною мірою. В Україні велике майбутнє, тому я завжди виступаю за розвиток взаємовідносин між нашими країнами та за співпрацю для розвитку спільних можливостей. Зокрема, при Посольстві Аргентини було створено школу туризму, яка дозволяє українським турфірмам ознайомитися із нашою країною та створити умови, щоб ваші громадяни частіше приїздили до нас у гості. Мені дуже подобається українська молодь, вона така талановита та знає чого хоче, впевнено іде до своєї мети. Також дуже приємно те, як українці люблять та цінують гарну музику. Я бачу дуже великі перспективи розвитку відносин між нашими державами.

— *Пані Посол, Ваша країна незалежна уже близько 200 років, а незалежність України — це лише два десятки років. Що Ви могли б порадити нашій країні на шляху її розвитку?*

— Шляхи кожної країни дуже різні й індивідуальні, кожен народ обирає свою дорогу, тому ми не можемо давати порад щодо розвитку іншої держави. На шляху свого розвитку Аргентина дуже багато працювала, а також піклувалася про збереження своєї культури та розвиток освіти, науки, вкладала ресурси у промисловість та різноманітні технології. Думаю, для України ці аспекти є також важливими для створення такого середовища, в якому українська молодь могла б реалізовувати свій багатий потенціал.

Розмову веда **Анна Костюченко**,
ведуца програми «Україна дипломатична»

Mrs. Lila Roldan Vazquez de Moine,

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Argentina to Ukraine

— Hello! Argentina is the country passionate tango and sweet tea mate. In order to feel the warmth of this country we visited the Embassy of Argentina to Ukraine. Here we were met by the Ambassador of Argentina to Ukraine Mrs. Lila Roldan Vazquez de Moine. Madam Ambassador, your country celebrates the National Day on May 25. Please, tell us about celebrating this holiday in Argentina.

— We celebrate our Independence Day. In 1810 the process of formation of Argentine independence was initiated. On this day, the Argentines commemorate their ancestors, who contributed to the Argentine gaining independence.

— Recently the Minister of Foreign Affairs of Ukraine Kostyantyn Gryshchenko visited Argentina, where he met with the leader of the Government of Argentina Juan Abalmedin. This meeting, in my opinion, confirmed the friendly relations between our countries. Will you tell us, what are the prospects for the Ukrainian businessmen in Argentina and the Argentine businessmen in Ukraine after this meeting?

— We are very satisfied with the productive and important visit of Mr. Gryshchenko to our country. Mr. Gryshchenko met with the representatives from the highest echelons of power in our country, the President and Vice President. He also met with the Foreign Minister of Argentina, ministers of economy and defense. As a result of this visit, important agreements were signed and intentions for cooperation not only in economy, but also in science, energy, aerospace and other sectors were expressed. So, we hope that this visit will contribute to further development of relations between our countries. It should be noted that we are closer to the signing of the Agreement on Cooperation in the field of nuclear energy. Also, our countries are cooperating in researching Antarctica. Currently, Argentine researchers receive on their station the Ukrainian colleagues and they work together. Cooperation in the field of agricultural is also very promising. The tourism industry is a significant

sphere as well. Last year, the Agreement on the elimination of visa regime for Ukrainian citizens was signed. This, I hope, will contribute to the development of relations between Ukraine and Argentina. The Ukrainians will visit our country more frequently. We do a lot for the Ukrainian businessmen to come to us and for the Argentines to visit Ukraine and develop commercial ties.

– *According to statistics at the beginning of the 21st century, trade turnover between the two countries amounted to about 14 million USD. In your opinion, can we speak about the increase of the commodity exchange between our countries?*

– The prospects for increasing trade volumes, in my opinion, are enormous. We hope to cooperate in many spheres. Particularly interesting are the joint projects in shipbuilding, engineering, agricultural areas. We cooperate in the military defense and aeronautics and plan to continue this fruitful cooperation.

– *What about cooperation in the education sphere? Recently you had a meeting with the Rector of the Taras Shevchenko National University Mr. Guberskiy. Please, tell us about it.*

– Cooperation of our universities is very promising. Besides the Taras Shevchenko National University we collaborate with the Institute of International Relations, the Institute of Linguistics, including the Department of Spanish and also with the Kyiv Polytechnic Institute. By the way, we have created the so called Argentine Institute within the KPI, where the Argentine movies are on and other cultural events are held. Moreover, we develop our relations with other regions of the country.

– *With which specifically?*

– Cooperation with the regions in the field of education is very intensive. We are planning trips to Donetsk, Mykolayiv and Kherson. We recently visited Chernivtsi, Lviv, Ivano-Frankivsk, Dnipropetrovsk, Sumy and Rivne. We were in Uzhgorod, Yalta, Simferopol, and, of course, in Kharkiv. Therefore, we have established relationships with almost all regions of Ukraine. The program Study in Argentina, which offers Ukrainians to study in the Argentine universities, is under implementation. In the majority of Argentine universities education is free of charge, so we are waiting for you in Argentina.

– *In 2009, the Ministry of Foreign Affairs of Argentina implemented the program «South» to provide financial assistance to foreign book production. What is the situation with this program now?*

— The Program «South» functions to inform people around the world about the Argentine culture. Certainly, it works in Ukraine as well. In 2010, the tender was held among the Publishers to publish Borfisa, and in 2011 works by Ernesto Sabato were translated by the Ukrainian specialists and published with financial assistance from Argentina.

— *Madam Ambassador, for about five years you have been staying in Ukraine. Do you find common feature in Argentines and Ukrainians?*

— Our two nations have much in common, particularly we are alike in our relation to the family, respect of children for parents, we also love music and it unites our nations. Music plays an important role for both Argentines and Ukrainians. Our peoples are eager to learn new things and mutual understanding between our two nations is very good.

— *What is your most striking impression from staying in Ukraine?*

— Ukraine is a very large country with great potential, which has not been yet fully employed. This country has a great future, so I'm always in favor of the development of relations between our two countries and cooperation for the development of mutual opportunities. In particular, we have established a school of tourism at the Embassy of Argentina in order to allow the Ukrainian travel agents to see our country and create conditions for the Ukrainians to visit us frequently. I really appreciate the Ukrainian youth, it is so talented and dedicated. Also it is very nice that Ukrainians love and appreciate good music. I see a great future in the development of relations between our countries.

— *Madam Ambassador, your country is independent for already about 200 years, and Ukrainian independence is only a couple of decades. What advice would you give to our country for its development?*

— Pathways of each country are very different and individual. Each nation chooses its own way, therefore we cannot give advice on the development of another state. Argentine in its development worked very hard and cared about preserving its culture, education and science. We invested resources in a variety of industries and technologies. I think for Ukraine these aspects are also important for creation of the environment in which the Ukrainian youth could implement its great potential

Interviewed by **Anna Kostyuchenko**,
link lady of the «Diplomatic Ukraine» Program

Грігол КАТАМАДЗЕ,

Надзвичайний і Повноважний посол Грузії в Україні

— Сьогодні ми в гостях у Посольстві Грузії в Україні і з традиційною грузинською гостинністю нас зустрів Надзвичайний і Повноважний посол Грузії в Україні пан Грігол Катамадзе. У 1992 році наші країни встановили дипломатичні відносини. Торік міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко відвідав Грузію, а цьогорічний візит Вашого міністра закордонних справ затвердив позитивну динаміку розвитку відносин наших країн. Але все ж

таки бракує останніми роками візитів на найвищому рівні, з чим це пов'язано?

— По-перше, хочу сказати, що мені дуже приємно, що перед візитом в одній з вітальних промов міністра закордонних справ України пана Грищенко було відзначено не 20-річчя встановлення дипломатичних відносин, а 20-річчя відновлення дипломатичних відносин. Це, я думаю, дуже принципове зауваження, тому що справді дипломатичні відносини існували між нашими країнами ще після розпаду царської імперії, тому відновивши дипломатичні відносини, ми вже змогли зробити дуже багато. Ми досягли досить високого рівня взаєморозуміння між нашими країнами, особливо останнім часом грузинські політики, включно з Президентом Грузії, дуже часто говорять про те, що такої активізації двосторонніх відносин, які спостерігаються за останні два роки, не було дуже давно. За ці два з половиною роки, коли в Україні прийшла до влади нова політична сила, ми ба-

чимо реальні підсумки нашої взаємодії, наприклад, торік торговельно-економічні відносини характеризувалися сумою у майже 800 млн доларів, а зростання торговельно-економічної взаємодії цього року говорить про те, що ми, напевно, перевищимо згадану суму і досягнемо 1 млрд доларів. Це далеко не межа наших можливостей, але разом з тим є низка питань, які ще треба вирішити, зокрема міждержавні угоди, які готові до підписання і чекають своєї черги, адже для цього необхідно організувати візити на найвищому рівні. Ми працюємо над цим, мені складно зараз назвати конкретні дати, але переконаний, що обмін візитами обов'язково відбудеться.

— *За ці роки відновлення дипломатичних відносин у яких сферах наші країни досягли найбільших результатів?*

— Як я не водночас зазначав, практично неможливо знайти сферу, в якій не спостерігалася б активізація двостороннього співробітництва. Ми активно взаємодіємо у різних галузях, але особливо в сфері економіки, бізнесу. Представники українського бізнесу, особливо останні півтора року, цікавляться веденням бізнесу в Грузії, можливостями інвестування в різні сектори економіки. Своєю чергою, представники грузинського бізнесу розглядають наявні можливості ведення бізнесу в Україні. Йде активізація відносин у культурній сфері. І, чесно кажучи, на мою думку, гуманітарна сфера дуже важлива, тому що духовна складова наших народів наскільки багата, що обмінюючись культурами, ми стаємо ще багатшими, ми взаємодоповнюємо один одного, тому наше Посольство намагається приділяти цьому якнайбільшу увагу і допомагати розвитку культурної взаємодії. Я не буду перелічувати всі заходи, які ми проводимо, але хочу згадати, що в Оперному театрі пройшов абсолютно унікальний спектакль, який було присвячено 20-річчю відновлення дипломатичних відносин. Ми передбачаємо втілити в життя ще дуже багато цікавих заходів, над якими посольство працює, і мені здається, що ця сфера дуже цінна, важлива для поглиблення наших відносин. Не можу не згадати про активізацію, особливо за останні півроку, взаємодії на рівні регіонів та областей. Ви не знайдете жодного регіону в Україні та Грузії, які б не мали програми співпраці. Думаю, що уряди наших країн зробили все для того, щоб дати можливість регіональній бізнесовій та політичній еліті активно співпрацювати між собою. Представники бізнесу мають можливість безпосередніх контак-

тів, діячі мистецтва, культури, політики знаходять один одного і активно співпрацюють. Думаю, що в цьому напрямку ми й надалі маємо рухатися. Недавно в Харкові гостював мер Тбілісі, було підписано Угоду про партнерство між містами. Такі речі допомагають активізації наших відносин. Хочу сказати ще про одну важливу складову — це взаємне відвідування країн нашими громадянами. Ми пишаємося тим, що, наприклад, повітряне сполучення Київ–Тбілісі добре розвинене — по чотири рейси щодня. Якщо згадати час п'ятирічної давнини, коли ми мали по два рейси на тиждень, це значне досягнення, це показник того, що люди цікавляться, приїзять один до одного. 30–35% туристів, що відвідують Грузію — з України, і це нас дуже тішить. Ми всіх запрошуємо відвідати нашу багату культурою та традиціями державу.

— *А чи є інтерес у грузинських туристів до України?*

— Звичайно, громадяни Грузії активно відвідують Україну не тільки з діловими візитами, а й з метою відпочити. Здебільшого вони проявляють інтерес до Києва, Одеси та регіону Карпат. Динаміка ще не така велика, але, я думаю, невдовзі візити наших громадян почастишають.

— *Експерти високо оцінюють сільське господарство Грузії як перспективну сферу для інвестицій, і для України аграрна сфера традиційно є дуже важливою. Тож яка перспектива співпраці наших країн?*

— Справді, Грузія аграрна країна. На жаль, упродовж десятиліть Грузія перебувала у великій виробничій кооперації: було збудовано багато великих підприємств, які працювали для Радянського Союзу, тож після його розпаду чимало з них перестало функціонувати. Для того щоб повернути країні розвинену економіку, потрібно активно вдосконалювати сільське господарство. Не дивно, що цьогогоріч, на засіданні уряду Президент Грузії сказав, що пріоритетним для розвитку країни є сільське господарство, тобто найбільше уваги варто приділяти саме цьому сектору. Це стосується не тільки виноробства, виноградарства, сільське господарство Грузії загалом дуже цікаве. Ми працюємо над тим, щоб потенційним інвесторам було цікаво інвестувати в сільське господарство нашої країни.

Щодо взаємодії наших держав у цій галузі, то є кілька позицій: по-перше, фермери можуть взаємодіяти між собою безпосередньо, обмінюючись досвідом, по-друге, співпраця на рівні

держав з метою розвитку продовольчого товарообігу чи ведення спільних проектів, які стосуються сільського господарства.

— *Пане Посол, Ви згадали про важливість розвитку гуманітарної сфери. Наші країни співпрацюють зокрема у сфері освіти, наприклад, МАУП та Грузинська міжнародна академія. Яка перспектива розвитку освітніх проектів, можливо, з підготовки медичного персоналу спільними зусиллями?*

— Величезна кількість випускників вищих навчальних закладів України сьогодні дуже успішно працюють на державних посадах, у бізнесі, в різних секторах економіки Грузії. Я хочу зазначити те, про що, напевно, ніхто не говорив до цього. Мабуть, частинка успішних реформ Грузії полягає у тому, що люди, які їх розробляли і втілюють в життя — отримали освіту в Україні. Це не данина поваги, не просто дипломатична ввічливість, це реальність: вищі навчальні заклади України давали і дають першокласну освіту грузинським студентам, які згодом імплементують свої знання вже в Грузії. Сьогодні в багатьох навчальних закладах не тільки Києва, а й інших міст України навчаються представники нашої країни. Для нас є дуже цінним те, щоб наша молодь здобула освіту на заході, за межами країни. Здебільшого, потребуємо інженерів, яких дуже бракує. Думаю, що основоположні сектори економіки, такі як медицина, інженерія, будівництво, сільське господарство, повинні мати у своїй структурі найкращих фахівців і ми зробимо все для того, щоб молодь отримала найкращу освіту, зокрема і за межами країни.

— *Пане Посол, а в чому виявляється інтерес грузинів до української культури?*

— Мені здається, що грузинські та українські мелодії дуже схожі: мелодійні, спокійні. Щось дуже рідне чуєш в українській пісні.

— *Пане Посол, дуже дякую, що Ви знайшли час зустрітися з нами, взяли участь у нашій телепередачі, та бажаю, щоб Ваша дипломатична місія і надалі сприяла розвитку дружніх відносин між нашими країнами.*

— Дуже дякую Вам.

Розмову вела **Анна Костюченко**,
ведуча програми «Україна дипломатична»

Grigol Katamadze,

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Georgia to Ukraine

— *Today we are received by the Embassy of Georgia to Ukraine and the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Georgia to Ukraine Grigol Katamadze is meeting us with celebrated Georgian hospitality. Good afternoon, Mr. Ambassador!*

— Good afternoon!

— *In 1992, our two countries established diplomatic relations. Last year, the Minister of Foreign Affairs of Ukraine Kostyantyn Gryshchenko visited Georgia and this year visit of your Foreign Minister confirmed the positive development of relations between our countries. However, in recent year the top level visits were not frequent. What is the reason for this?*

— First, I want to say that I am very pleased that the Foreign Minister of Ukraine Mr. Gryshchenko before his visit mentioned in his greeting speech not the 20th anniversary of establishment of the diplomatic relations, but the 20th anniversary of restoration of the diplomatic relations. This, I think, is a very fundamental observation, because really diplomatic relations existed between our countries even after the collapse of the tsarist empire, so by restoring our diplomatic relations we already did a lot. We have reached a very high level of mutual understanding between our countries. In particular, lately the Georgian politicians, including the President of Georgia, often say that we observe in the last two years an intensification of the bilateral relations not seen for a very long time. During these two and a half years with the new political power in Ukraine, we see the real results of our cooperation. For example, last year the trade and economic relations were characterized by an amount of nearly \$ 800 million, and the growth of trade and economic cooperation this year suggests that we will probably exceed the said amount and reach \$ 1 billion. This is not the limit of our capacity, but still there are some issues that need to be addressed, specifically the interstate agreements that are ready to sign and pending, because they require

top level visits. We are working on it. I cannot name a specific date, but I am convinced that the exchange of visits will take place by all means.

— *In which spheres did our states receive the best results during these year of restoration of the diplomatic relations?*

— You know, I often repeat that it is almost impossible to find a sphere in which we do not observe activation of the bilateral cooperation. We are actively cooperating in various fields, but especially in the economic sphere and in business. Representatives of the Ukrainian business, especially in the last half of the year, are interested in doing business in Georgia and in the investment opportunities in various sectors of the economy. In their turn, the representatives of the Georgian business consider the available business opportunities in Ukraine. The relations in the sphere of culture become more intensive. Frankly speaking, I consider that the humanitarian sphere in our relations is very important, because the spiritual component of our nations is so rich that by cultural exchange we enrich and complement each other. The Embassy is putting every effort in assisting cultural exchange. I will not mention all the activities, but I want to mention that a unique performance devoted to the 20th anniversary of restoration of the diplomatic relations was staged at the Opera House. We are working on many other interesting cultural projects because this sphere, as I said, is very significant for deepening our relations. I can not but mention more active cooperation between the regions and territories of our states, especially in the last six months. You will not find any region in Ukraine and Georgia, which do not have cooperation programs. I think that the governments of our countries did everything in order to enable the regional business and political elite to cooperate with each other. Business representatives have all opportunities for direct contacts, artists, cultural figures and politicians find each other and cooperate. We will develop this sphere of cooperation further. Recently the Mayor of Tbilisi visited Kharkiv, the Agreement on partnership between the two cities was signed. These activities help to strengthen our relations. I would like to mention another important component of our relations — these are mutual visits of our citizens. We are proud that, for example, air communication Kyiv-Tbilisi is well developed - four daily flights. If you remember, five years ago we had only two flights a week, so this is a significant achievement.

It is an indication that people are interested and visit each other. Tourists from Ukraine account for 30–35% of all tourists visiting Georgia, and we are very happy with this. We invite everyone to visit our country rich in culture and traditions.

– *Are the Georgian tourists interested in visiting Ukraine?*

– Sure, the Georgian citizens are actively visiting Ukraine not only on a business trip, but also for recreation. Most of the citizens are interested in visiting Kyiv, Odessa and the Carpathian region. Dynamics is not so great, but I think that eventually visits of our citizens will grow in number.

– *Experts highly value the agriculture of Georgia as a promising area for investment, while for Ukraine agricultural area is traditionally very important. What is the prospect of cooperation between our countries in this sphere?*

– Indeed, Georgia is an agricultural country. Unfortunately, during the Soviet times Georgia was involved in a huge industrial cooperation with many large enterprises that worked for the Soviet Union and after its collapse many of them ceased to function. In order to develop the country economy we should actively improve agriculture. Not surprisingly, that this year at a government meeting the Georgian President said that agriculture is the priority of the country, so we need to focus on development of this sector. This applies to winemaking, viticulture and others. The agriculture in Georgia generally is very interesting sector for investors. We work hard to attract the potential investors to invest in the agriculture in our country.

As to cooperation of our countries in this field, there are a few opportunities: first, the farmers can directly interact with each other sharing experiences, and second, the state cooperation in order to develop the food commodity exchange or implementation of joint agricultural projects.

– *Mr. Ambassador, you mentioned the importance of the humanitarian sphere, in particular our countries cooperate in education, for example, the International Academy of Staff Management in Ukraine and the Georgian International Academy. What are the prospects for educational projects, particularly joint training of medical staff?*

– A huge number of graduates from various universities in Ukraine today are very successfully working at the state authorities, in business and in various sectors of Georgian economy.

I would like to mention something that probably was not touched upon before. Maybe, in part the successful reforms in Georgia were implemented owing to contribution of people who received education in Ukraine. It is not a tribute and diplomatic words; this is the reality, the truth. Higher educational institutions of Ukraine provide first class education to the Georgian graduates, who subsequently implement their knowledge already in Georgia. Today, too many universities not only in Kyiv, but also in other cities of Ukraine provide education to the students from Georgia. For us it is very important to give our young people education in the west, outside the country. We are in need of engineers and also specialists of such basic sectors such as medicine, engineering, construction, agriculture that should have the best experts. So, we will do everything to ensure that the young people receive the best education, including abroad.

— *Mr. Ambassador, what are the interests of Georgians in the Ukrainian culture?*

— I think that Georgian and Ukrainian melodies are very much alike. They are tuneful and quiet. Accord of our melodies is very attractive and I hear something very native in the Ukrainian songs.

— *Mr. Ambassador, thank very much that you spared your time to take part in our TV program. I wish you that your diplomatic mission will further facilitate development of friendly relations between our countries.*

— Thank you very much!

Interviewed by **Anna Kostyuchenko**,
link lady of the «Diplomatic Ukraine» Program

Нінінг Сунінгсіх РОХАДІАТ,

*Надзвичайний і Повноважний посол
Республіки Індонезія в Україні*

— Про відносини України та Індонезії поговоримо із Надзвичайним і Повноважним послом Республіки Індонезія в Україні пані Нінінг Сунінгсіх Рохадіат. Вітаю Вас, пані Посол. Дякую за запрошення до Вашого Посольства.

— Вітаю. Дуже рада бачити Вас тут.

— *Розкажіть, будь ласка, про особливості святкування Вашого головного свята — Дня незалежності.*

— Дякую за питання. Це визначний момент для всієї країни. Усі жителі Індонезії відзначають цей день. Наш народ дуже радіє цьому святу, вони піднімають прапори, а потім насолоджуються розвагами спортивного та культурного характеру. Протягом року в нашій країні відзначають три великі свята: свято на честь закінчення Рамадану, Хач та День незалежності.

— *Дипломатичним відносинам наших країн виповнилось 20 років. Розкажіть про розвиток цих відносин за останні роки.*

— За ці роки ми досягнули у наших відносинах значного прогресу. 6 вересня я мала зустріч із заступником міністра закордонних справ України паном Андрієм Олефіровим, де ми якраз обговорювали значні успіхи у двосторонніх відносинах наших країн. Дипломатичні зв'язки України та Індонезії було започатковано у 1992 році, а у 1994-му ми відкрили Посольство. За цей час відбулося багато позитивних змін і це є добрим знаком для розвитку взаємин. По-перше, створення спільної індонезійсько-української комісії з економічних питань, по-друге — ми мали дві спільні консультативні зустрічі сторін для обговорення політичної сфери: перша — у 2005, а потім у 2009 році. На 2012 рік заплановано ще одну таку зустріч. Ми сподіваємось, що вона відбудеться наприкінці цього року у вашій країні. На спільному консультативному засіданні ми обговорюємо політичні питання, а під час зустрічі Комісії з економічних питань торкаємось проблем економічної та соціальної сфер. У 2009 році в ході зустрічі було підписано Угоду про співпрацю торгових палат наших країн. На зустрічі, яка відбудеться цього року, плануємо підписати три угоди про співпрацю у сфері туризму, про безвізовий режим для власників дипломатичних та спеціальних паспортів та про взаємодію Дипломатичних академій наших країн.

— *У березні 2012 року Президенти наших країн мали зустріч, де з-поміж інших питань обговорювали можливості відносин у сфері туризму, а також військовій і ракетно-космічній галузях. Які головні проекти у цих сферах?*

— Я починала свою місію в Україні в роки президентства Віктора Ющенка, який наголошував на подальшій співпраці у космічній галузі. Таку Угоду було підписано у 2009 році. Ми, з нашого боку, підтвердили бажання взаємодії у цій сфері.

Одна із індонезійських компаній, яка працює у сфері підкорення космосу, відвідала Україну. Під час зустрічі дві сторони обговорили багато питань, серед яких передача технологій, можливості розширення співпраці наших країн у цій сфері. Також на зустрічі Президентів було порушено питання візитів на найвищому рівні глав держав або глав урядів. І я знаю, що ваш Президент збирається відвідати Індонезію у першій половині наступного року.

— *Ви згадали про взаємодію між Дипломатичними академіями наших країн. Чи не могли б деталізувати, у чому саме вона полягатиме?*

— Ми маємо додаткові можливості щодо таких відносин. Дипломатична академія Індонезії має свій зразок ведення такої діяльності та керування таким типом закладів. Так само, як і ви маєте свою методіку керування Дипакадемією при МЗС України. І обмін досвідом може бути цікавий обом сторонам. Із нашого боку, у 2006 чи 2007 році ми уже відправляли індонезійського дипломата для навчання та здобуття рівня магістра у Дипакадемії України, а ви, своєю чергою, направляли свого спеціаліста до нас. І думаю, в майбутньому ми могли б робити більше у цьому напрямі, а саме — кількісно збільшити обмін слухачів Дипломатичних академій наших країн.

— *Чи мають слухачі Дипакадемії України володіти індонезійською для участі у такому обміні?*

— Ні, це не обов'язково. Вони можуть навчатися англійською. Наш слухач Дипакадемії, про якого я розповідала, володів українською та російською мовами і тому прослухав курс магістерської програми українською, а ваш дипломат навчався англійською.

— *Теплий клімат та мальовнича природа роблять Індонезію привабливою для туристів з України. Українські інвестиції в Індонезію у сфері туризму оцінюються у 2 млн дол., а якою є перспектива залучення індонезійських інвестицій в Україну?*

— Кілька місяців тому індонезійська фармацевтична компанія приїхала в Україну із наміром інвестувати свої кошти. І я впевнена, вони зроблять значні капіталовкладення у вашу державу. Таким чином, інвестиційні відносини наших країн збалансуються.

— Ви сказали, що іде мова про лібералізацію візового режиму в Індонезію для власників дипломатичних паспортів. А якою є політика для усіх українських громадян наразі?

— Буду відвертою, українці, які прибувають в Індонезію, можуть отримати візу у триденний термін, а от індонезійцям, які прибувають в Україну, для цього потрібно значно більше часу і це створює для них певні незручності. Під час моєї зустрічі із заступником міністра закордонних справ паном Олефіровим ми торкнулися цього питання. Треба організувати кращий порядок отримання віз для громадян Індонезії в посольстві України в Індонезії. Першим кроком, звичайно, стане спрощення процедури для власників дипломатичних та спеціальних паспортів, але в майбутньому це був би дуже дружній жест. Позитивним зрушенням у розвитку відносин наших країн було впровадження процедури отримання візи в Україну, скажімо, одразу після прильоту. Ваш уряд наполягає, щоб ми і з нашого боку запроваджували таку процедуру для українців, які прибувають в Індонезію. Проте як ми можемо це зробити? Для цього потрібно організувати міжурядову комісію та обговорити це питання. Такі речі мають бути взаємними, це одне із важливих питань, які потрібно ретельно аналізувати. Але я впевнена, що одного дня ми зможемо досягти такого рівня відносин між Україною та Індонезією.

— Ви одна із небагатьох жінок, які обіймають посаду Посла. Розкажіть, будь ласка, про складнощі та радощі Вашої роботи.

— Це дуже активна і динамічна сфера діяльності, мені це подобається. Посада посла чи дипломата вимагає такої поведінки, яка б допомагала порозумітися із людьми із різних країн світу. Ми не повинні бути егоїстичними, натомість потрібно адаптуватись, щоб зробити більше та досягнути належного рівня співпраці між країнами. Раніше казали, що світ дипломатів — сфера діяльності для чоловіків, але зараз це не так. Професіоналами стали і жінки. В Індонезії міністр закордонних прав надає рівні квоти для виконання дипломатичної служби і чоловікам, і жінкам. Незалежно від статі людина може отримати посаду у Міністерстві закордонних справ Індонезії.

— Це ознака значного розвитку демократії, адже Індонезія мусульманська країна, яка надає жінкам багато можливостей для участі у житті суспільства.

— Так, я хочу процитувати слова пані Хілері Клінтон: «Якщо ви хочете побачити демократію, сучасність та іслам в одному місці, поїдьте в Індонезію». Це дуже слушний вислів. Ми сучасний народ, і хоча більшість нашого населення сповідує іслам, це не означає, що іншим релігіям в нашій країні немає місця, ми відкриті для інших світоглядів. Саме тому ми є гарним прикладом різноманітності етнічної, релігійної, національної тощо. І я бачу те ж в Україні, це дуже відкрита, яскрава країна. І в Україні, і в Індонезії поважають демократію, саме тому я впевнена в успішній співпраці наших країн, яка базується на схожих рисах наших народів.

— *Ви обіймаєте посаду Надзвичайного і Повноважного Посла Індонезії в Україні з 2009 року. Що вважаєте головним досягненням у розвитку українсько-індонезійських відносин за ці роки?*

— Ми маємо гарні відносини. У політичній сфері немає жодних проблем. У сфері економіки маємо вагомні проекти. Україна друга за величиною країна після Росії у Східній Європі. Ми досягнули рівня товарообігу більше ніж 1 млрд дол. Маємо розуміти, що Індонезія — це великий потенціал для України, а ваша країна, своєю чергою, створює великий потенціал для Індонезії. І цю впевненість ми зважуємо щоразу, адже така обізнаність про взаємні можливості інколи обмежена. Тому ми завжди намагалися збільшити поінформованість українців про взаємні можливості наших країн. Потрібно ретельно працювати над цим та зміцнювати відносини між Індонезією та Україною.

— *Українські підприємці співпрацюють із Індонезією здебільшого у металургійній, видобувній та деяких інших галузях. Які галузі, окрім фармацевтичної, про яку Ви вже згадували, могли б бути цікавими індонезійським інвесторам?*

— Військова галузь. Ми подали ідею розширювати сферу нашої співпраці та започаткувати стратегічне партнерство в оборонній сфері, я розповіла про цю ідею вашому міністру оборони та доповіла міністру оборони Індонезії. Міністрам обох країн сподобався такий план і ми сподіваємось найближчим часом втілити його в життя. На жаль, незабаром моя місія в Україні закінчиться і я поїду додому, але я висловлю прохання до мого наступника простежити за подальшим розвитком цього питання, адже це дуже перспективне партнерство. Також цікавою для Індонезії є співпраця із заводом імені Антонова. Наступного

тижня група наших компаній прибуває для ведення перемовин та пошуку можливостей купівлі літаків виробництва заводу Антонова. Сподіваюсь, що ця зустріч буде гарно організованою і матиме позитивний результат. Індонезія має великий інтерес до української військової техніки. І раніше Індонезія завжди купувала таке обладнання у країн Східної Європи: України та Росії.

— *Сподіваюсь, Ваше перебування в Україні було приємним?*

— Так, це був гарний досвід для мене та гарна можливість представити мою країну. Звичайно, мої попередники, а їх було чотири, також це робили, то я мала слідкувати настановам, які вони мені дали і, сподіваюсь, мені це вдалося. Найбільшою радістю, якою я можу поділитися із вами, говорячи про мою місію тут, є те, що я змогла переконати двох Президентів України Віктора Ющенка та Віктора Януковича представити вашу країну в Індонезії на рівні Послів. І це було зроблено, у квітні минулого року Надзвичайним і Повноважним Послом України в Індонезії став Володимир Пахіль. Це створює для нас ще більше можливостей для розвитку продуктивної співпраці у політичній, економічній, соціальній та культурній сферах, та, звичайно, взаємодії наших країн в оборонній галузі, яка є дуже важливою.

— *Дякую пані Посол!*

— Дякую вам за можливість поговорити про двосторонні відносини наших країн. Сподіваюсь, що обсяги та можливості нашої співпраці збільшаться в майбутньому, а наші народи стануть ближчими. Ми маємо великий потенціал, не забуваймо про це. Наша країна готова до співпраці, тож іще раз дякую за можливість нагадати про основні напрями нашої співпраці. Було приємно поговорити про ці важливі речі, які стосуються розвитку взаємовідносин України та Індонезії.

Розмову вела **Анна Костюченко**,
ведуча програми «Україна дипломатична»

Nining Suningsih ROCHADIAT,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Indonesia to Ukraine*

– We'll talk in details about the relations between Ukraine and Indonesia with Mrs. Nining Suningsih Rochadiat, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Indonesia to Ukraine. How do you do, Mrs. Ambassador. Thank you for inviting me to Your Embassy.

– How do you do. I'm very glad to see you here.

– Please tell us about the specifics of celebrating your main holiday – Independence Day.

– Thanks for the question. This is a remarkable moment for the whole country. All residents of Indonesia celebrate this day. Our people are very happy to celebrate this holiday; they raise flags and enjoy sports and cultural entertainments. During the year the country celebrates three major holidays: to commemorate the end of Ramadan, Hache and Independence Day.

– Diplomatic relations between our countries celebrate the 20th anniversary. Tell us about the development of these relations in recent years.

– Within these years we have achieved considerable progress in our relations. On September 6 I met with Mr. Andrey Olefirov, Deputy Minister of Foreign Affairs of Ukraine, and just discussed the significant progress in bilateral relations between our countries. Diplomatic relations between Ukraine and Indonesia were established in 1992, and in 1994 we opened the Embassy. During this time many positive changes took place, this being a good omen for the relation development. First, a joint Indonesian-Ukrainian commission on economic issues was formed, and secondly – we had two joint consultative meetings of the parties to discuss political issues: the first – in 2005 and then in 2009. Another meeting is planned for 2012. We hope it will be a year-end meeting in your country. We discuss political issues at the joint consultative meeting and at the meeting of the Commission on economic issues we tackle

the problems of economic and social areas. During the meeting in 2009 a cooperation agreement was signed between the Chambers of Commerce of both countries. At the meeting to be held this year we plan to sign three agreements: on cooperation in tourism, on visa-free mode for holders of diplomatic and special passports and on interaction between Diplomatic Academies of both countries.

– *In March 2012 Presidents of our countries held a meeting to discuss, inter alia, possibilities of the relations in tourism as well as in military, missile and space industries. What are the major projects in these areas?*

– My mission in Ukraine began during the presidency of Viktor Yushchenko, who emphasized further cooperation in the space industry; this agreement was signed in 2009. For our part we confirmed the desire to cooperate in this field. One of the Indonesian companies on space exploration visited Ukraine. During the meeting the two parties discussed many issues including technology transfer and expansion of cooperation between our countries in this area. At the Presidents' meeting the issue was raised to arrange the highest level visits of Heads of State or Heads of Government. And I know that your President is going to visit Indonesia in the first half of the next year.

– *You mentioned relations between Diplomatic Academies of our countries. Could you tell the details?*

– We have additional opportunities for such relations. Diplomatic Academy of Indonesia has its own pattern for such activities and administering of this type institutions. Similarly, you have your methodology to administer Diplomatic Academy at the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Exchange of experience may be interesting for both parties. From our side in 2006 or 2007 we sent an Indonesian diplomat for training and getting Master's degree at Diplomatic Academy of Ukraine, and in turn you sent your specialist to us. I think in the future we could do more in this direction, namely, to increase the number of exchange students in Diplomatic Academies of our countries.

– *Must the students of Diplomatic Academy from Ukraine have command of the Indonesian language to participate in this exchange?*

– No, not necessarily. They may study in English. Our student from Diplomatic Academy, whom I mentioned above, could speak Ukrainian and Russian and therefore he heard a course of Master's program in Ukrainian, and your diplomat studied in English.

– Warm climate and beautiful nature make Indonesia attractive for the tourists from Ukraine. Ukrainian investment in Indonesia in the tourist sector is estimated at the level of \$2 million USD. What is the prospect of attracting Indonesian investment to Ukraine?

– Several months ago an Indonesian pharmaceutical company came to Ukraine with the intention to invest. I am sure they will make significant investment in your country. Thus, investment relations between our countries will be balanced.

– You said about liberalization of visa regime to Indonesia for holders of diplomatic passports. And what is the policy for all Ukrainian citizens now?

– I will be frank, Ukrainians arriving to Indonesia can obtain visa in three days, but Indonesians coming to Ukraine need more time and this creates certain inconvenience for them. During my meeting with Deputy Foreign Minister Mr. Olefirov we touched upon this issue. It is necessary to arrange better visa obtaining procedure for the Indonesian citizens in Ukraine. Naturally, the first step will be to simplify the procedure for holders of diplomatic and special passports, but in future it would be a very friendly gesture. A positive shift in the relation development between our countries would be introduction of entrance visa obtaining process immediately after landing, for example. Your government insists on such procedure for the Ukrainians arriving in Indonesia. However, how can we do it? You need to arrange an intergovernmental commission and discuss this issue. Such things have to be reciprocal; it is one of the important issues that need to be carefully analyzed. I am sure, one day we will be able to reach this level of relations between Ukraine and Indonesia.

– Mrs. Ambassador, you are one of the few women who hold the position of Ambassador. Please tell us about the difficulties and joys of your work.

– It is very active and dynamic area of operation and I like it. Ambassador's or diplomatic occupation requires such behavior that would help to gain understanding with people from different countries. We must not be selfish, on the contrary, we should adapt to make more and to achieve the duly level of cooperation between the countries. Formerly people considered the diplomatic world was the operation area for men, but now it is not so. Women became professionals. In Indonesia, the Minister for Foreign Affairs provides equal quotas for diplomatic services to men and women. Regardless of gender, a person may get occupation in the Ministry of Foreign Affairs of Indonesia.

– *It is the feature of considerable development of democracy; after all, Indonesia is a Muslim country that gives ample opportunities for women to participate in social life.*

– Yes, I would like to quote the words of Mrs. Hilary Clinton: «If you want to see democracy, modernity and Islam in one place, go to Indonesia». This is a very correct expression. We are modern people, and although the majority of our population practices Islam, it does not mean there is no place for the other religions in our country; we are open to other world outlooks. That is why we are a good example of ethnic, religious and national diversity. I see the same in Ukraine; it is a very open and bright country. People in Ukraine and Indonesia respect democracy; that is exactly why I am confident in successful cooperation between our countries based on similar features of our nations.

– *You hold position of Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Indonesia in Ukraine since 2009, what do you think is the major achievement in the development of Ukrainian-Indonesian relations within these years?*

– We have good relations. There is no problem in political sphere. We have sizeable projects in economic sphere. Indonesia is the second largest country after Russia in the Eastern Europe. Our turnover reached over \$1 billion USD. Your government should understand that Indonesia is a large potential for Ukraine, while your country creates in its turn great potential for Indonesia. We communicate this confidence every time, since information about mutual opportunities is sometimes limited. Therefore we always tried to increase Ukrainians' awareness about mutual opportunities of our countries. It is essential to work carefully in this direction and strengthen relations between Indonesia and Ukraine.

– *Ukrainian businesspersons cooperate with Indonesia mostly in metallurgical, mining and some other industries. Which sectors except pharmaceuticals, already mentioned by you, could be interesting for Indonesian investors?*

– Defense-oriented industry. We have proposed the idea to expand the scope of cooperation and establish strategic partnership in defense area; I told your Minister of Defense about this idea and reported to Minister of Defense of Indonesia. Ministers of both countries liked the plan and we hope to implement it in the short term. Unfortunately, soon my mission in Ukraine will be over and I'll return home, but I will request my successor to trace the further development of this issue, because this partnership is very promising.

Collaboration with the Antonov plant is also interesting for Indonesia. Next week a group of our companies arrives to negotiate and find opportunities for buying airplanes manufactured by the Antonov plant. I hope this meeting will be well organized and have positive outcome. Indonesia shows keen interest in the Ukrainian military equipment. Formerly Indonesia always bought such equipment from Eastern European countries: Ukraine and Russia.

– *Hope your stay in Ukraine was pleasant.*

– Well, it was good experience for me and good opportunity to introduce my country. Of course, my predecessors, and they were four, also did the same, but I had to follow guidelines they left me and I hope I succeeded. The greatest joy that I can share with you, talking about my mission here, is that I was able to convince two Presidents of Ukraine – Viktor Yushchenko and Viktor Yanukovich – to represent your country in Indonesia at the ambassadorial level. And it was done last April when Volodymyr Pahil' became Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to Indonesia. This creates even more opportunities to us for the development of fruitful cooperation in the political, economic, social and cultural spheres, and of course, cooperation of our countries in the defense industry, which is very important.

– *Thank you Mrs. Ambassador.*

– Thank you for the opportunity to talk about bilateral relations between our countries. I hope that the scope and possibilities of our cooperation will increase in the future and our nations become closer. We have huge potential, do not forget about it, our country is ready to cooperate, so once again thank you for the opportunity to remind of it. It was nice to talk to you about these important things pertaining to the development of relations between Ukraine and Indonesia.

Interviewed by **Anna Kostyuchenko**,
link lady of the «Diplomatic Ukraine» Program

Тоїчі САКАТА,

Надзвичайний і Повноважний посол Японії в Україні

— *Українсько-японські дипломатичні взаємини останнім часом значно поліпилися. Аби дізнатись більше про те, як розвиваються відносини між нашими країнами, ми завітали до Посольства Японії в Україні. Надзвичайний і Повноважний Посол Японії в Україні пан Тоїчі Саката радо погодився відповісти на наші запитання. Вітаю, пане Посол, дуже дякую за Ваше запрошення.*

— *І я вас вітаю, дуже приємно бачити вас у нашому посольстві.*

— *Пане Посол, відносинам між нашим країнами у цьому році виповнюється вже 20 років. Які етапи в історії розвитку цих взаємин, на Вашу думку, є найбільш важливими?*

— *Я вважаю, що відносини між двома країнами розвивалися дуже успішно. Після встановлення дипломатичних відносин у 1992 році й донині значно активізувалося спілкування на найвищому рівні. Так, наприклад, у січні минулого року Президент України Віктор Янукович відвідав Японію, згодом у вересні минулого року, зустрівся із представниками японського парламенту. Це, на мою думку, є показником конструктивного діалогу між двома країнами. Крім того хочу наголосити на тому, що під час візиту Віктора Януковича підписано спільну Угоду про тривале партнерство, яка стала результатом наших відносин*

за останні 20 років. На основі цього документа ми зможемо поглиблювати взаємодію у таких сферах, як економіка, наука, освіта, культура, охорона здоров'я, харчова промисловість, і кожна з них є дуже актуальною для нас. Якщо сказати коротко, то наразі наші відносини дружні, мають високий рівень і я сподіваюся, що вони будуть розвиватися і надалі.

— *Взаємодія у яких сферах економіки може бути найбільш перспективною для наших країн?*

— Я вважаю, що японські бізнесмени розраховують на український потенціал. Наскільки мені відомо, українська економіка має багато невирішених питань для удосконалення її системи, але я вважаю, якщо українські бізнесмени будуть використовувати технології та також досвід Японії, вони зможуть швидко підвищити продуктивність їхнього виробництва, наприклад, у продовольчій сфері, або в галузі енергетики. У цьому контексті дуже сподіваюся, що японські підприємці вийдуть на український ринок для того, щоб підтримати ваші зусилля та економічну систему, а також економіку нашої держави зокрема. Таким чином, вважаю, бізнесовий діалог буде продовжуватися й надалі, і я як Посол Японії в Україні докладатиму для цього максимальних зусиль.

— *Також існувала домовленість японської компанії «Кобистіл», яка планує започаткувати нову систему з виробництва сталі в Україні. Чи має місце цей проект, яка перспектива його розвитку?*

— Звісно, японська компанія «Кобистіл» має нові вдосконалені технології, використання яких під час виробництва сталі допоможе скоротити використання енергетики приблизно на 20–25%. Я знаю, що Україна одна з провідних країн, де виробляється сталь. Сподіваюсь, що українські підприємства будуть використовувати таку технологію якомога частіше для економії електроенергії. Крім того, я сподіваюсь на можливу співпрацю між нашими країнами у таких сферах, як інфраструктура харчової промисловості, а також захист довкілля.

— *Пане Посол, із 1995 року Японія надає значну допомогу Україні щодо ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Я знаю, що недавно Ви мали зустріч із головою Державної агенції з науки, інновацій та інформатизації України паном Володимиром*

Семиноженком, де з-поміж інших питань щодо співпраці у космічній галузі, біології, екології розмовляли про можливість використання українського досвіду щодо наслідків ліквідації подібних катастроф. Адже наші країни мають спільний гіркий досвід, пов'язаний з атомними електростанціями та радіоактивним забрудненням. Тож у чому бачите перспективу спільних проєктів у цій сфері?

— Стосовно ліквідації наслідків аварії на атомних електростанціях співпраця є важливою для обох країн. Оскільки, як Ви зазначили, обидві держави мають гіркий досвід аварій на АЕС. У 90-х роках, знаючи, що в Україні сталася така трагедія-катастрофа, Японія намагалась максимально підтримати подолання її наслідків. У березні минулого року внаслідок цунамі сталася катастрофа на атомній електростанції «Фокусіма». Я хотів би підкреслити, що саме тому японська сторона зацікавлена у використанні українського досвіду. Ми вже розпочали співпрацю з цього питання. Угоду про взаємодію було підписано у квітні — на початку травня цього року і ратифіковано українським парламентом, 30 травня вона набула чинності. Тобто ми у будь-який час можемо розпочинати діяти. Я особисто відвідав територію ЧАЕС у квітні у зв'язку з початком будівництва конструкцій саркофагу за участі Президента Віктора Януковича. Звичайно, незважаючи на нашу трагедію на АЕС «Фокусіма», маємо продовжувати підтримку української сторони. По-друге, якщо говорити про сферу науки і технологій, то варто зазначити, що у жовтні минулого року в Японії було проведено спільне засідання комітету науково-технічної співпраці і там було досягнуто домовленостей щодо можливостей сприяння співпраці у цій сфері і в майбутньому планується візит японської делегації за участю дослідників, експертів японських інститутів та університетів в Україну. Вони збираються відвідати українських партнерів в інститутах, університетах та обговорити план взаємодії у таких сферах, як охорона здоров'я, дослідження космосу і атомної енергетики. Я особисто вважаю, що в Україні є величезний досвід дослідження різних сфер і японські вчені зможуть ознайомитись з ним. Я сподіваюсь, що на основі запланованого візиту цієї делегації співпраця у сфері науки та технологій буде розвиватися.

— *Пане Посол, Україна завжди буде вдячна Японії за те, що вона була однією з перших країн, яка відреагувала на нашу трагедію, і за те, що вона постійно надає допомогу нашій країні, незважаючи на власні проблеми.*

— Я дуже вдячний за Ваші слова. Звісно, Японія теж дуже вдячна за підтримку, яку було надано з усіх країн світу після того як у нас сталася трагедія. І водночас Японія давно намагалася сконцентруватися на співпраці з іншими країнами і підтримувати різні проекти. Я вважаю, що в Україні є дуже великий потенціал і тому я сподіваюсь, що за допомогою міжнародної підтримки ваша держава буде розвиватися ще успішніше.

— *Пане Посол, за часів Сьогонато та Когава була заборона будь-кому приїздити до Японії та японцям виїздити з країни, а зараз Ваш народ одна із найбільш мандрівних націй у світі. А із 2006-го Україна запровадила безвізовий режим для громадян Японії. Тож скажіть, чи цікава Україна японським туристам?*

— На мою особисту думку, японських туристів в Україні ще недостатньо, порівняно з кількістю тих наших громадян, які подорожують Західною Європою. Звичайно, такі країни мають дуже довгу історію спілкування з Японією. Україна — молода держава, їй усього 20 років, якщо буде активізуватися спілкування між людьми, тоді і кількість туристів буде швидко збільшуватися. Для того щоб кількість японських відвідувачів зросла, необхідно покращити умови інфраструктури. Наприклад, відремонтувати готелі та транспорт. Треба, окрім того, відкривати ще більше привабливих для туристів місць. Я сподіваюсь, що український уряд докладатиме ще більше зусиль для поліпшення туристичного клімату у вашій державі. Хочу сказати, що у нас поки немає прямого перельоту між Японією та Україною. На щастя, зараз впроваджуються прямі чартерні рейси між нашими країнами. Сподіваюся, що така спроба встановлення регулярного рейсу між нашими країнами посприє збільшенню кількості японських туристів.

— *Пане Посол, що б Ви хотіли побажати наостанок?*

— Як японський Посол хочу сказати, у мої обов'язки входить покращання взаємодії між нашими країнами. Я докладатиму максимальних зусиль для підвищення рівня співпраці між

нашими країнами. Також сподіваюсь, що за допомогою нашої спільної діяльності Україна буде розвиватися й надалі так, щоб звичайне життя пересічного громадянина покращувалося. Хочу привітати усіх з успішним проведенням Євро-2012. Я сподіваюсь, на основі отриманого досвіду Україна матиме ще більший поштовх для розвитку і здобуде довіру міжнародної спільноти.

— *Пане Посол, дуже дякую за те, що запросили нас до Вашого Посольства та розповіли багато цікавого.*

— *Сподіваюсь, моя розповідь допоможе українцям краще зрозуміти Японію.*

Розмову вела **Анна Костюченко**,
ведуча програми «Україна дипломатична»

Toichi SAKATA,

*Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Japan to Ukraine*

— *The Ukrainian-Japan diplomatic relations have recently significantly improved. To learn more about how relations between our countries develop we visited the Japanese Embassy in Ukraine. The Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Japan to Ukraine Mr. Toichi Sakata gladly agreed to answer our questions. Nice to see you, Mr. Ambassador, thank you very much for your invitation!*

— Nice to see you, too and I am glad to receive you in our Embassy.

— *Mr. Ambassador, the relations between our countries in this year have 20 years behind. What stages in the history of this relations are the most important in your opinion?*

— I believe that relations between the two countries develop very successfully. After establishment of the diplomatic relations in 1992 and until now the dialogue at the highest level greatly intensified. For example, in January last year the President of Ukraine Viktor Yanukovich visited Japan, later in September last year, he met with the representatives of the Japanese Parliament. This, in my opinion, is an indicator of a constructive dialogue between the two countries. Also I would like to emphasize that during the visit of Viktor Yanukovich a joint agreement on long-term partnership was signed, which was the result of our relationship over the past 20 years. Based on this document, we will deepen cooperation in such spheres as economy, science, education, culture, health sector and food industry, because each of them is very important for us. To cut it short, now our relations are friendly, have a high level and, I hope, they will develop further.

— *In which sectors of the economy cooperation may be the most promising for our countries?*

— I believe that Japanese businessmen count on the potential of the Ukrainian economy. As far as I know, the Ukrainian economy has many problems to solve for improvement of its system, but I think if Ukrainian businessmen use the technology and the experi-

ence of Japan, they can quickly improve their productivity in food industry or in energy sector. In this context, I hope that Japanese businessmen will come to the Ukrainian market in order to support your efforts and economic system, and the economy of your country, in particular. Thus, I believe that the business dialogue will continue in the future, and as the Ambassador of Japan to Ukraine I will put every effort in this respect.

– *Also there was an arrangement with the Japanese Kobe Steel Company for initiating a new steel production system in Ukraine. Is this project still relevant and what is its future?*

– The Japanese Kobe Steel Company is known for its advanced technologies for steel production allowing to save energy by about 20–25%. I know that Ukraine is one of the leading steel producers. I hope that Ukrainian enterprises will use this technology more frequently to save energy. Moreover, I hope for cooperation between our states in such spheres as food industry infrastructure and environmental protection.

– *Mr. Ambassador, since 1995, Japan has provided extensive assistance to Ukraine to eliminate the consequences of the Chernobyl accident. I know that you recently had a meeting with the head of the State Agency on Science, Innovations and Informatization of Ukraine Mr. Volodymyr Semynozhenko where, among other issues of cooperation in the space industry, biology, ecology, you talked about the use of the Ukrainian experience on elimination of the consequences of such catastrophes. After all, our countries share a bitter experience of the explosion at the nuclear power plant and the effects of radioactive contamination. So, what are the prospects of joint projects in this area?*

– Regarding liquidation of the aftermath of the accident at the nuclear power plant, such cooperation is very important for both countries, because, as you mentioned, both countries have bitter experience of a nuclear accident. In the 90's Japan knowing that Ukraine experienced a nuclear disaster tried to maximize support to overcome its consequences. On the other hand, as you know, in March last year tsunami caused an accident at a nuclear power plant Fokusima. I would like to emphasize that this is the reason why the Japanese side is interested in using the Ukrainian experience. We have started working on this issue. Agreement on cooperation was signed in April – early May this year and ratified by the Ukrainian Parliament. On May 30 it became effective. So we may

start our activities at any time. I personally visited the Chernobyl area in April in connection with the construction of the shelter components initiated by the President Viktor Yanukovich. Certainly, despite our tragedy at the NPP Fukushima we continue to support the Ukrainian colleagues. Talking about cooperation in the field of science and technology it is worth noting that in October last year a joint meeting of the committee on scientific and technical cooperation was held in Japan, where an arrangement was reached on how to promote cooperation in this field. Visit in Ukraine of the Japanese delegation of researchers and experts from the Japanese institutes and universities is planned in the future. They are going to visit the Ukrainian partners in the institutes and universities to discuss a plan of cooperation in such areas as health, space exploration and nuclear power. I personally believe that Ukraine has vast experience in various research areas and Japanese researchers will have an opportunity to learn it. I hope that cooperation in science and technology will develop on the basis of the planned visit of this delegation.

— *Mr. Ambassador, Ukraine will always be grateful to Japan for being among the first states to respond to our tragedy, for your continuous help irrespective your own problems.*

— I appreciate your words very much. Japan is also very grateful to all countries for the support provided after the tragedy. At the same time Japan is trying to focus on cooperation with other countries and to support various projects. I think that Ukraine has enormous potential and I hope that with the international assistance your country will develop even more successfully.

— *Mr. Ambassador, in the times of Sohonato and Kohava there was a prohibition for Japanese to travel outside the country and for others to come to Japan. Now Japanese is one of the most traveling nations in the world. Since 2006, Ukraine introduced a regime without permits for the citizens of Japan. What is most interesting for Japanese tourists in Ukraine, to your opinion?*

— Personally, I would like to say that the number of Japanese tourists traveling to Ukraine is not so big as the number of the tourists to the Western Europe. The western states have a long history of communications with Japan. Ukraine is the young state, it is only 20 years. If contacts among people grow, the number of tourists will grow fast. Also, in order to increase the number of tourists it is necessary to improve infrastructure, for example, to

repair hotels and transport. Moreover, it is advisable to open more sites interesting for the tourists. I hope that the Ukrainian government will contribute to improvement of the tourist climate in the country. I would like to say that we do not yet have a direct flight between Japan and Ukraine. Hopefully, it is planned to initiate a direct charter flight between our states in August. This project will be implemented during two months. I hope that this attempt to launch a direct flight between our countries will be successful and it will attract more Japanese tourists to Ukraine.

— *Mr. Ambassador, what would you like to wish in conclusion?*

— As a Japanese Ambassador, I am committed to improve cooperation between our states. I will do my best to increase the level of cooperation between our nations. I also hope that our joint activities will assist Ukraine in its further successful development, in improvement of the life of ordinary people. I would like to congratulate you with successful completion of the Euro-2012. I hope that the gained experience will foster development in Ukraine and trust of the international community.

— *Mr. Ambassador, thank you very much for the invitation to the Embassy and for interesting information.*

— I hope that my message will help Ukrainians to better understand Japan.

Interviewed by **Anna Kostyuchenko**,
link lady of the «Diplomatic Ukraine» Program

Юлія ШЕГЕЛЬСЬКА,

*кандидат політичних наук, професор
Інституту міжнародних відносин та
дипломатії Брюссельського вільного
університету підприємницьких наук
та технологій*

УДК 007 : 304 : 659

**ДОСВІД ПРЕДСТАВЛЕННЯ
УКРАЇНИ В СВІТІ
(1991–2011)**

**Законодавче регулювання
промоційно діяльності
України**

Із проголошенням незалежності та державного суверенітету Україна набула якісно нового статусу самодостатнього суб'єкта міжнародних відносин. Перед державою постали, з одного боку, завдання самоусвідомлення та визначення національної ідентичності, а з іншого — осмислення власної цивілізаційної ролі та місця в світі. Ці завдання є принципово важливими як для визначення координат внутрішньої політики, так і для забезпечення входження Української держави в систему міжнародних відносин та розбудови двосторонніх міждержавних зв'язків.

У цій сфері надзвичайно велике значення мають знання і розуміння країнами світу базових параметрів одна одної: типу державного устрою, системоутворювальних цінностей суспільного життя, стратегічних планів внутрішнього розвитку та зовнішньополітичних доктрин, засад і практики зовнішньополітичної діяльності.

Свої повідомлення світові про себе кожна держава передає через базові документи – конституції, закони про засади внутрішньої та зовнішньої політики, концепції безпеки і стратегії національного розвитку, а також практику політичного, економічного, суспільного, культурного життя тощо.

Така інформація є конче необхідною для формування взаєморозуміння, підтримання взаємовигідного співробітництва, вирішення конфліктних питань мирним цивілізованим шляхом, об'єднання зусиль членів міжнародної спільноти у вирішенні глобальних проблем людства. Міжнародною спільнотою високо цінується прозорість, передбачуваність та щирість і чесність партнерів.

Історія людства свідчить, що саме інформування решти світу про себе заради формування позитивного сприйняття та приязного ставлення з боку решти країн з часу появи перших державних утворень і з самого початку формування міжнародних відносин [1] і до сьогодні [19] посідало і посідає чільне місце серед зовнішньополітичних функцій держави, які виконували, насамперед, дипломатичні служби країн. Своєю чергою, ця діяльність завжди допомагає створенню сприятливих умов існування й розвитку та забезпеченню національних інтересів і безпеки країн.

Сьогодні вищезазначені завдання вирішуються країнами світу в рамках широкомасштабних комплексних промоційних кампаній, в реалізації яких провідну роль, як правило, відіграють дипломатичні відомства.

На основі аналізу історичного досвіду і сучасної практики України та інших держав світу із проведення такого роду кампаній можна зробити висновок, що промоційна діяльність країни – це системна цілеспрямована та/або ситуативна реактивна діяльність урядових та неурядових організацій зі створення і підтримання позитивного сприйняття держави та її громадян на міжнародній арені та формування сталого приязного ставлення до них.

На наше переконання, основою цілеспрямованої промоційної діяльності країни є створення інтегрованого образу країни, при цьому на його основі може бути сформований і бренд країни [докладніше див. 39].

Інтегрований образ країни (ІОК) – це узагальнене уявлення про неї як про суму та цілісність всіх матеріальних (явних) та

ідеальних (неявних) характеристик у суспільній свідомості нації та у сприйнятті міжнародною спільнотою, що відрізняє кожну конкретну країну й робить її унікальною і, водночас, формує позитивне сприйняття та, головне, приязне емоційне й раціональне ставлення до країни її громадян (внутрішній ІОК) і решти світу (зовнішній ІОК) [докладніше див. 39].

Бренд країни – це цілеспрямовано сформоване уявлення про неї у свідомості її громадян (внутрішній бренд) та у свідомості інших націй (зовнішній бренд) як про країну, що має певні унікальні характеристики, і розраховане на досягнення короткотривалих цілей [докладніше див. 39].

Складовою промоційної діяльності країни можна вважати також і формування іміджу інтегрованого образу країни або її бренда. Зауважимо, що, на наше переконання, поняття «імідж країни» не є науково коректним, адже коректно говорити тільки про імідж бренда або про імідж інтегрованого образу країни, що відповідно є станом бренда країни або її інтегрованого образу у дискретній точці часу та простору [докладніше див. 39].

Виходячи з цього, ми вважаємо, що використання терміна «імідж країни» як системоутворювальної одиниці різного роду державних та недержавних промоційних програм є теоретично некоректним, а на практиці неминуче призводить до плутанини та проблем у їх практичному втіленні. Насправді те, що автори зазначених програм вкладають в поняття «імідж країни» є репутацією країни, а точніше репутацією її історичного образу [докладніше див. 39].

З огляду на те що практично в усіх офіційних та неофіційних документах, які розглядаються у цьому дослідженні, йдеться саме про формування «іміджу країни» в цілому та його різновидів, обмежимося тільки вищезазначеним зауваженням щодо науково-термінологічної та значеннєвої некоректності використання вищезазначеного поняття.

Перші повідомлення про себе світові майбутня незалежна Україна подала через такі документи, як Декларація про державний суверенітет України (16.07.1990) [3] та Постанова Верховної Ради Української РСР «Про проголошення незалежності України» (24.08.1991) [30]. Ці сигнали були позитивно сприйняті в світі, що знайшло вияв у швидкому процесі дипломатичного визнання нашої країни іншими державами, набутті нею членства у багатьох міжнародних організаціях.

Водночас значення цих двох основоположних правових документів полягає в тому, що в них було визначено у найбільш загальній формі ідентичність, місце та роль сучасної України в світі як повноправного суб'єкта міжнародних відносин та міжнародного права, і відтак закладено правові та змістові основи промоції сучасної України за кордоном.

Із набуттям незалежності обсяг та складність завдань із представлення сучасної України світові та формування приязного ставлення до неї з боку міжнародної спільноти набули якісно нового змісту та масштабів. Самих лише згаданих вище повідомлень було вже замало. Розуміючи це, керівництво держави заклало належну правову, фінансову та організаційну базу для здійснення промоційної діяльності України в світі.

На законодавчому рівні необхідність безпосередньої промоційної діяльності Української держави в світі вперше було закріплено у ст. 50 Закону України «Про інформацію» (1992 р.) [11], якою передбачалося всебічне цілеспрямоване поширення відомостей про Україну за кордоном, а також у ст. 12 (п. в) Закону України «Про телебачення і радіомовлення» (1993 р.) [13], в якій вказувалося на необхідність зміцнення міжнародних зв'язків держави та підвищення її авторитету в світі.

Своєю чергою, Постанова Верховної Ради України № 3360-ХІІ «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. [28] конкретизувала найголовніші завдання та пріоритетні функції зовнішньої політики держави, серед яких, відповідно, були поширення у світі образу України як надійного і передбачуваного партнера та інформаційна функція. Слід підкреслити, що в цьому документі було розкрито суть інформаційної функції, яка, полягає, насамперед, у створенні ефективної системи інформаційного захисту національних інтересів України, що передбачає проведення активної інформаційно-аналітичної роботи, спрямованої на роз'яснення внутрішньої і зовнішньої політики держави. При цьому вперше на законодавчому рівні було сформульовано завдання формування прихильного ставлення до України в парламентських, урядових і неурядових колах іноземних країн, збирання інформації про наміри або акції, що плануються щодо України з метою своєчасного і адекватного на них реагування, прогнозування перспективних напрямів міжнародної активності. У постанові також наголошувалося, що головна функція зовнішньої політики України

в цьому контексті полягає у подоланні штучної інформаційної ізоляції навколо неї та донесенні до України світових інформаційних потоків, забезпеченні політичних, договірно-правових та організаційно-технічних можливостей включення вітчизняних інформаційних служб у міжнародну систему обміну інформацією [28].

Важливе значення у становленні промоційної діяльності мало її закріплення на конституційному рівні. Піднесення авторитету України у світі було визначено Конституцією України (1996 р.) одним із пріоритетних завдань державної влади (ст. 104, текст присяги Президента України) [18].

Значну роль у становленні системної промоційної діяльності України відіграла Постанова Верховної Ради України № 532-95-п від 18 липня 1995 р. «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» [29], в якій було, серед іншого, виокремлено основні можливі загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, такі як, зокрема, невиваженість державної політики та відсутність необхідної інфраструктури в інформаційній сфері, повільність входження України у світовий інформаційний простір, брак у міжнародного співтовариства об'єктивного уявлення про Україну, інформаційна експансія з боку інших держав. У постанові також були визначені основні напрями державної політики національної безпеки України в інформаційній сфері, а саме: вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та входження України в світовий інформаційний простір; виявлення та усунення причин інформаційної дискримінації України; усунення негативних чинників порушення інформаційного простору, інформаційної експансії з боку інших держав тощо. Важливе значення мало визначення у згаданій Концепції системи забезпечення національної безпеки України, яка також охоплювала й інформаційну сферу [29].

Системоутворювальним документом у сфері промоційної діяльності України стала «Програма інтеграції України до Європейського Союзу» [32]. У цьому документі вперше було системно викладено стратегічну мету цивілізаційного розвитку України на близьку та середню перспективу, а також визначено шляхи, методи й засоби її реалізації. Належну увагу в Програмі приділено питанням інформаційного забезпечення та супроводження євроінтеграційної діяльності України. У цьому контек-

сті наголошувалося, що українські ЗМІ повинні орієнтуватися на висвітлення розвитку відносин між Україною та ЄС, широке всебічне роз'яснення значення європейського вибору України, забезпечення неупередженого сприйняття громадянами України європейської інтеграції, а також регулярне інформування громадськості про політичні, економічні та соціальні процеси, що відбуваються в ЄС, окремих його державах-членах та країнах-претендентах на вступ до цієї організації. Відзначалося, що не менш важливим є і донесення до урядів та громадян держав-членів ЄС об'єктивної, неупередженої інформації про Україну та її здобутки на шляху реформ.

У цей період з'являються нові акти, які розширюють та деталізують питання промоційної діяльності за сферами та напрямками діяльності. Зокрема, 29 квітня 2002 р. було затверджено Державну програму розвитку туризму на 2002–2010 рр. [5]. Одним з найважливіших напрямів державної політики у туристичній галузі Програмою було задекларовано «підвищення іміджу держави на міжнародному рівні» [5], а також «<...> підвищення ефективності інформаційно-комунікаційної інфраструктури, створення позитивного образу України як туристичної держави та активізація просування національного туристичного продукту як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку туристичних послуг завдяки організаційній та фінансовій підтримці підприємств та організацій туристичної галузі з боку центральних і місцевих органів виконавчої влади» [5].

Позитивним є те, що Програмою було передбачено ряд напрямів роботи та заходів з удосконалення рекламно-інформаційної діяльності у туристичній галузі, «поліпшення іміджу України на міжнародній арені», які, переважно, мали відомчий характер. На жаль, цим документом не передбачалася розробка конкретних програм із формування позитивного сприйняття та приязного ставлення до України. Як максимум, передбачалося затвердження туристичної символіки України, створення високоякісної рекламної продукції та проведення рекламних кампаній національного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринку [див. 5].

Ухвалена 17 серпня 2002 р. Програма «Інвестиційний імідж України» [31] також належить до числа фокусних галузевих програм, що мають на меті промоцію нашої держави за кордоном. Ця програма містить цілий ряд суттєвих та корисних

для країни заходів, передусім таких, що сприяють, насамперед, реалізації євроінтеграційних устремлінь України. Проте, на наш погляд, зміст документа свідчить, що цій програмі притаманні певні вади у формулюванні та висвітленні таких категорій, як мета та засоби її досягнення. Згідно з документом, метою Програми є вдосконалення механізму функціонування інформаційного ринку як одного з визначальних чинників активізації інвестиційної діяльності в цілому і об'єктивне інформування національної та світової спільноти про досягнення Україною позитивних змін в економічному та соціальному розвитку. У той же час очікуваними результатами виконання Програми є формування привабливого інвестиційного іміджу України на міжнародному рівні. Розбіжність між поставленою метою та очікуваним результатом очевидна.

З іншого боку, по суті зміст документа акцентує увагу на формуванні сприятливого інвестиційного клімату та підвищенні інвестиційної привабливості України і забезпеченні зростання обсягів іноземних інвестицій, засобом досягнення чого і є промоційна діяльність. Отже, правильним було б, як нам видається, змінити акценти у представленому формулюванні мети програми і визначити її таким чином: метою Програми є активізація інвестиційної діяльності в цілому на основі вдосконалення механізму функціонування інформаційного ринку та об'єктивного інформування національної та світової спільноти про досягнення Україною позитивних змін в економічному та соціальному розвитку.

Некоректним, на нашу думку, є й формулювання стратегічних напрямів формування т. зв. «інвестиційного іміджу України», запропоноване авторами програми, а саме: лібералізація ділової та інвестиційної активності, розвиток ринку товарів та послуг; дерегуляція підприємницької діяльності, створення стабільної нормативно-правової бази з питань регулювання інвестиційної діяльності; поліпшення корпоративного та державного управління, реформування адміністративної системи; усунення обмежень для залучення міжнародного капіталу з метою активізації інвестиційної діяльності; удосконалення фінансової системи; проведення антикорупційних заходів; мінімізація політичних ризиків [31]. Очевидно, що у цьому разі йдеться про процеси формування сприятливого інвестиційного клімату. Основою ж промоції інвестиційної привабливості України є не

згадані процеси, а реальні параметри якісного стану її інвестиційної сфери – лібералізованість ділової та інвестиційної активності, розвиненість ринку товарів та послуг, дерегульованість підприємницької діяльності і т.д.

Зазначені вище відомчі промоційні програми, попри всі недоліки, відіграли важливу роль у розширенні сфери загальної промоційної діяльності України та її сегментуванні і як пілотні проекти стали першими спробами визначення методичних та організаційних підходів до розробки такого роду документів на державному рівні. Водночас зазначені проекти привернули увагу до нагальної потреби як розробки державної програми промоційної діяльності України, так і створення центрального органу з її здійснення, або покладення таких повноважень на певний орган виконавчої влади.

На жаль, вирішення цієї проблеми як на законодавчому, так і на організаційному рівні відбувалося повільно. Як приклад можна навести підхід до цього важливого питання у Законі України «Про основи національної безпеки України» (19.06.2003) [12]. У законі проголошується, що національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих у встановленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, військовій, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах, визначаються основні напрями державної політики з питань національної безпеки, зокрема, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України.

Та, на жаль, законом не визначено орган або органи, які відповідали б за здійснення промоційної діяльності, моніторинг впливу інформаційних процесів на національну безпеку та захист національного інформаційного простору. Тож на початку 2000-х років Україна виявилася незахищеною від інформаційних атак, серед яких найбільш агресивною був так званий «кольчужний скандал», що завдали великої шкоди репутації України на міжнародній арені та погіршили ставлення до нашої країни з боку міжнародної спільноти.

Певною мірою ці недоліки організаційного плану було подолано з ухваленням «Державної програми забезпечення позитивного міжнародного іміджу України на 2003–2006 роки» [4]. У цілому ця Державна програма виявилася повністю неадекватною поставленому завданню, через те що була хибною у теоретичному плані. Практична ж реалізація заявлених у цій Програмі заходів супроводжувалася скандалами, пов'язаними з некомпетентністю її виконавців і судовими процесами МЗС України проти них.

Подальшим кроком на шляху до формування позитивного сприйняття та ставлення до українців та України в світі стало створення проекту концепції Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 роки [33], перший варіант якого було опрацьовано МЗС України ще у 2006 р.

Слід зауважити, що хоча перший варіант проекту концепції Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 роки, запропонований МЗС України, суттєво відрізнявся у кращий бік від попередньої програми, яка здійснювалася у 2003–2006 рр., головні його недоліки, на нашу думку, полягали у тому, що в ньому, по-перше, неадекватно визначено саму мету програми: «Державна програма має на меті організацію проведення органами державної влади <...> скоординованої, планомірної та професійної комунікаційної кампанії, спрямованої на підвищення міжнародного авторитету України у політичній, економічній та культурній сферах. Вона повинна забезпечити створення міжнародної інформаційної атмосфери, сприятливої для політичного та соціально-економічного розвитку України, і, зокрема, сприйняття нашої держави світовим співтовариством як надійного, передбачуваного партнера, що є прихильним до справи зміцнення демократичних засад суспільного життя та подальшої лібералізації економіки, має розвинену індустріальну базу, висококваліфіковані трудові ресурси, значний інноваційний, науково-технічний, промисловий, сільськогосподарський та туристичний потенціал, а також багаті культуру та історію» [33].

На нашу думку, головною метою програми мало б бути створення специфічними засобами інформаційного впливу необхідних міжнародних умов здійснення Україною її історичної місії за рахунок формування приязного ставлення до нашої країни

насамперед ключових світових гравців. Те ж, що автори програми задекларували як мету – проведення інформаційної кампанії, підвищення авторитету України, формування інформаційної атмосфери, сприятливої для розвитку України, формування її сприйняття міжнародною спільнотою як надійного партнера – насправді є засобами досягнення вказаної вище реальної мети промоційної діяльності. По суті в документі не враховано принципово важливе положення Постанови Верховної Ради України № 3360-XII «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. про формування прихильного ставлення до України в парламентських, урядових і неурядових колах іноземних країн [28].

По-друге, у проекті концепції було відсутнє принципово важливе розуміння необхідності створення саме інтегрованого образу країни як системоутворювального стрижня всієї структури програми – як її науково-теоретичної, так і практично-прикладної частин.

По-третє, запропонована в проекті концепції система організації розробки та здійснення програми («Оптимальним для нашої держави, з точки зору фінансово-ресурсного та кадрового забезпечення, варіантом є формування програми шляхом чіткого визначення обмеженої кількості пріоритетів діяльності з точки зору як змістовного наповнення, так і об'єктів впливу (цільових аудиторій)» [33]), так само, як і термін її дії (4 роки) та обсяги фінансування (проектом було передбачено по 20 млн гривень на рік з подальшим десятивідсотковим зростанням кожного наступного року) не відповідали заявленій авторами концепції меті самої програми, згаданій вище. Якщо обмежити (умовно) коло країн, від яких залежало досягнення проголошеної вищим керівництвом країни головної стратегічної цілі – вступу України в Європейський Союз, то у такому разі на здійснення інформаційних заходів у кожній з його 27-ми держав-членів припало б лише 150 000 (!) доларів на рік. З огляду на вартість ефірного часу та площі у провідних європейських мас-медіа ця сума була просто мізерною.

Доопрацьованому і затвердженому 31 липня 2007 р. постановою уряду України варіанту проекту Концепції Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 рр. були притаманні ті ж самі недоліки у принципових питаннях [33].

Слід зазначити, що у 2007 р. розробку та реалізацію Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 роки урядовим розпорядженням [34] було покладено на непрофільну організацію – Міністерство освіти і науки України, яке виявилось неготовим професійно виконати зазначене доручення.

На початку 2008 року Кабінетом Міністрів України виконання Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 роки знову було доручено Міністерству закордонних справ України. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 778-р від 28 травня 2008 р. [35] до розпорядження уряду України від 6 червня 2007 р. «Про схвалення Концепції Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 роки» [33] було внесено відповідні зміни, а саме: зазначено, що Концепція Державної програми стає цільовою, та встановлено новий термін її дії – 2008–2011 рр., однак за своєю суттю документ залишився ідентичним попередньому.

3 червня 2009 р. було затверджено «Державну цільову програму формування позитивного міжнародного іміджу України на період до 2011 року» [7]. Метою цієї Програми, як зазначено в документі, є «організація і проведення органами виконавчої влади інформаційної кампанії, спрямованої на підвищення рівня поінформованості міжнародного співтовариства про Україну, та зміцнення її міжнародного авторитету у сфері політики, економіки і культури, що є необхідним для забезпечення захисту національних інтересів нашої держави, дотримання стратегічного курсу на європейську інтеграцію тощо» [7].

На наше глибоке переконання, метою такого роду промоційних програм є не тільки забезпечення позитивного сприйняття України міжнародним співтовариством як надійного, передбачуваного партнера, що неухильно дотримується принципів зміцнення демократичних засад суспільного життя і подальшої лібералізації економіки, має значний інвестиційний і туристичний потенціал, багаті культурні та історичні традиції, а, головне, формування прихильного ставлення до України та українців у світі як важливої складової інформаційного забезпечення та супроводження досягнення євроінтеграційних цілей України.

Очевидно, що основною вадою зазначеної Програми є її відірваність від «Програми інтеграції України до Європейського

Союзу» [32]. Що стосується планів та очікуваних результатів кампаній з популяризації України на міжнародному рівні, то при визначених обсягах і темпах на ознайомлення лише 500-мільйонного населення ЄС з Україною буде потрібно 34 роки (!).

14 квітня 2010 р. було затверджено «Державну цільову програму підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу» [6]. Як зазначається у документі, належне забезпечення проведення чемпіонату Євро-2012 відповідно до вимог УЄФА «позитивно позначиться на іміджі України як європейської держави» [6]. На жаль, сама програма не містить жодного положення щодо промоції самого заходу та України.

13 січня 2011 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» [9]. У новій редакції цього Закону було вилучено розділ, яким у попередній редакції Закону визначалося, що міжнародна інформаційна діяльність полягає, зокрема, в поширенні за межами України державними органами і об'єднаннями громадян, засобами масової інформації та громадянами всебічної інформації про Україну [11]. Натомість, у новій редакції Закону серед основних напрямів державної інформаційної політики у міжнародній сфері у загальному плані затверджується лише сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору [9].

Практика промоційно діяльності України

На практиці перші реальні спроби промоції України на міжнародній арені було здійснено тільки напередодні десятої річниці незалежності держави, коли з ініціативи ряду відомих політичних діячів та недержавних організацій у червні 2001 р. було створено Всеукраїнську громадську місію «Україна – відома», метою якої було задекларовано поширення інформації про країну в світі та формування її позитивного іміджу [див. 17]. Із часу заснування цієї організації її діяльність зводилася в основному до проведення досліджень з вимірювання репутації України у різних країнах світу, організації різноманітних конкурсів, фотовиставок про Україну, а також друку матеріалів інформаційного характеру про державу. Та вже починаючи з 2003 р. на замовлення Місії «Україна – відома» було виготовлено промоційні англомовні фільми про туристичний потенціал

України – «Ukraine: Undiscovered Europe», «Postcards from Ukraine»; створено компакт-диск «Ukraine. Growing to Flourish!», призначений для міжнародного розповсюдження; починають виходити журнали «See you in Ukraine!» та «Opportunity Ukraine» (у 2003 р. було також виготовлено одноіменний фільм про інвестиційну привабливість України) [15]; створено декілька промоційних відеороликів про Україну: «See you in Ukraine», «Discover Ukraine», «Meet us, the Ukrainians», розрахованих на зарубіжну аудиторію [див. 16] тощо.

В історії промоційної діяльності держави, на нашу думку, одним з найкращих за змістом та формою подачі матеріалу відеороликів про Україну, що був виготовлений на замовлення Всеукраїнської громадської місії «Україна – відома» та Державної служби туризму і курортів України, є рекламний ролик «We are young European country». Це відео, тривалістю 3 хвилини, побудовано за принципом послідовної подачі взаємопов'язаних тематичних сюжетів. Лейтмотивом стрічки є слоган, з якого, власне, починається відео «We are young European country». В контексті зазначеного у ст. 11 п. 2 Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» положення щодо пріоритетності забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі [10], цей відеоролик, на нашу думку, просуває принципово важливий постулат про європейську ідентичність українців та України. Адже згідно зі ст. 49 Договору про Європейський Союз із заявкою на вступ до ЄС може звернутися лише європейська держава [8].

У 2005 р. в рамках Шостого Київського Міжнародного фестивалю реклами було презентовано 5 промоційних роликів про Україну під загальною назвою «Це моя Україна». Важливо, що у 2008 р. на замовлення Міністерства закордонних справ України було виготовлено 2 англomовні варіанти цих роликів для трансляції на телеканалі «Euronews», однак із зміною цільової аудиторії змінився й основний message реклами: «Visit Ukraine to see the whole Europe!».

У 2006 р. неприбутковою недержавною організацією «The U.S.–Ukraine Foundation» було відкрито сайт проекту «Travel to Ukraine» (www.traveltoukraine.org), метою якого є поширення всебічної інформації про переваги ділових подорожей та відпочинку в Україні. Цією ж організацією ще у 1997 р. було ство-

рено сайт проекту «Doing Business In Ukraine», що має на меті просування та розвиток економічних взаємин між Україною та Заходом, а також у 2007 р. було відкрито сайт проекту «U.S.–Ukraine Business Council (USUBC)» (<http://www.usubc.org>), що сприяє постійній торговельній взаємодії між представниками бізнесу та державними органами влади України та США.

У 2007 р. було створено портал про Україну арабською мовою «Arab Gateway to Ukraine» (www.ukraine-arabia.ae), що також має англomовну версію. Портал містить різні інформаційні, відео- та фотоматеріали про історію, політику, економіку, інвестиційні можливості України тощо і має на меті, серед іншого, забезпечення арабських країн постійними новинами про Українську державу.

У липні 2007 р. до кола недержавних структур, що займаються питаннями покращання сприйняття України в світі, долучився й міжнародний благодійний фонд «Відкрий Україну» («Open Ukraine»), заснований для зміцнення авторитету України у світі та розвитку публічної дипломатії, що діє під лозунгом «Відкрий Україну для себе і для світу!». Як зазначається на сайті <http://www.openukraine.org>, фонд «Open Ukraine» для досягнення цієї мети втілює такі програми, як «Міжнародний діалог», «Міграція сьогодні», «Культурні горизонти», «Українці за кордоном», «Молода генерація».

У жовтні 2007 р. за сприяння державного підприємства «Інформаційно-іміджевий центр» Міністерства освіти і науки України та Всеукраїнської громадської місії «Україна – відома» було створено портал «See you in Ukraine» (<http://see-you.in.ua/>), що містить інформацію про Україну, її визначні історичні, культурні та архітектурні пам'ятки, а також відомих українців. Особливу увагу було приділено наповненню порталу інформацією про систему освіти в Україні.

У грудні 2007 р. за кордоном розпочалася розрахована на 10 років рекламна кампанія «Україна запрошує», в рамках якої на замовлення Міністерства культури та туризму України було створено 15- і 30-секундні промоспоти зимового туристичного потенціалу країни «Україна. Для закоханих у сніг». Демонстрація роликів, озвучених російською мовою, тривала на каналах «EuroNews» и «National Geographic Channel» до кінця року [38].

В рамках рекламної кампанії «Україна запрошує» у грудневому номері журналу «Reader's Digest» було також опубліковано рекламний матеріал про Україну. Це видання вийшло тиражем 800 тис. екземплярів у Німеччині, 435 тис. – у Франції та 108 тис. – в Італії [38].

Складовою частиною рекламної кампанії «Україна запрошує» є також і однойменний відеофільм тривалістю понад 12 хв., виготовлений на замовлення Державної служби туризму і курортів Міністерства культури і туризму України. Відеофільм «Україна запрошує» («Ukraine Invites») адресований українським та англомовним аудиторіям і надає стисло інформацію про історію, географічне положення, культуру, традиції України, головні досягнення українського народу тощо.

Більш повно і ґрунтовно зазначена інформація про Українську державу подається на сайті МЗС України на сторінці «Про Україну» (українською та англійською мовами). Принагідно також відзначимо забезпечення українськими дипломатами функціонування 87 сайтів закордонних дипломатичних установ України, постійної інформаційної присутності вітчизняної тематики в інформаційному полі інших країн, проведення пресконференцій та брифінгів, створення 22 українських культурно-інформаційних центрів за кордоном [22].

Наприкінці 2008 р. на замовлення Міністерства культури та туризму України ексклюзивний представник «CNN International» в Україні компанія «CFC Consulting» організувала розміщення 30-секундних промоспотів «Ukraine beautifully yours» на телеканалі «CNN International» [42]. Трансляція цих промороликів тривала сім тижнів [20].

Водночас на телеканалах «CNN International» та «EuroNews» демонструвалися ролики про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні з нагоди відзначення 75-річчя річниці трагедії [20]. Як зазначив в ефірі програми «P.S.» (телеканал «Сіті») український політолог Володимир Фесенко, реакція на ролики про Голодомор 1932–1933 рр. була неоднозначною. За його словами, демонстрація цих відеоматеріалів у США призвела до того, що у окремих американців сформувалася думка про те, що такою є суспільно-політична ситуація в Україні сьогодні.

У 2009 р. на замовлення Міністерства культури і туризму України та державного підприємства «Національний туристичний офіс» було створено 30-секундний промоційний відеоро-

лик «Відкрий для себе Україну» («Open Ukraine for yourself»), в якому містяться зображення краєвидів і пам'яток культури різних міст держави – Києва, Канева, Кам'янця-Подільського, Одеси, Севастополя тощо. Наприкінці рекламного споту голос за кадром озвучує титри «Відпочивай в Україні».

На початку 2010 р. було відкрито 4-мовний сайт (українська, російська, польська, англійська) Інформаційного центру Україна–2012 (ukraine2012.gov.ua), що містить інформацію про футбольний чемпіонат Євро–2012, про 8 міст (як українських, так і польських), які його приймають, та їх інфраструктуру, а також промоційні відеоролики про Україну. Крім того, на сайті доступний для перегляду щомісячний журнал «Ukraine 2012», що почав виходити із вересня 2010 р.

Навесні 2010 р. в Україні розпочався всеукраїнський конкурс молодих дизайнерів «Design tomorrow „Україна – бренд”». За підсумками конкурсу у вересні 2010 р. на міжнародній виставці реклами, маркетингу та мас-медіа «REX–2010» було представлено неофіційний логотип України авторства Андрія Грабельнікова «Magnetic U – Ukraine Attracts». За задумом автора, літера U, представлена у вигляді блакитно-жовтого магніту, повинна наділяти Україну властивостями магнетизму, потягу та привабливості, зокрема для туристів («Ukraine Attracts: People») та інвесторів («Ukraine Attracts: Investment»), а також притягувати до себе, як магніт, різні події та акції («Ukraine Attracts: Football») і, водночас, повинна асоціюватися в іноземців із магнетизмом української нації [25].

У середині 2010 р. було відкрито сайт нового некомерційного проекту «Бренд міста – справа містян» (<http://bgorod.in.ua/>). Основною місією цього проекту його організатори вважають «створення умов для самоорганізації і подальшої інтеграції міських спільнот для послідовної трансформації міської культури, економіки та середовища, залучення інвестицій та розвиток в умовах сучасного світу» [2].

У рамках підготовки держави до Євро–2012 у листопаді 2010 р. віце-прем'єр-міністром України з питань підготовки Євро–2012 Борисом Колесніковим було представлено офіційний логотип країни. Він містить зображення квітки соняха та напису назви держави «Україне» з літерою «ї» всередині слова. Автором логотипа є дизайнер Андрій Крисенков. Його роботу було визначено кращою в конкурсі, організованому держав-

ним підприємством «Центр комунікацій „Україна–Всесвіт”», з-поміж 300 логотипів [21], які, на жаль, ніде не були офіційно представлені громадськості. За задумом автора логотипа квітка соняха – один із найвідоміших українських образів, – повинна створювати враження від України як від сповненої теплом та любов’ю країни, в якій кожен іноземець почуватиме себе бажаним гостем [21].

Також Б. Колесніковим було представлено офіційний проморолик України «Увімкни Україну» («Switch on Ukraine»), в якому міститься зображення вищеописаного офіційного логотипа держави. Відео тривалістю 90, 60 і 30 секунд почали транслювати у 2010 р. на телеканалах «Eurosport», «Euronews» та «BBC» [24].

У рекламному ролику «Switch on Ukraine» міститься зображення краєвидів окремих українських міст (Києва, Донецька, Кам’янця-Подільського, Львова), а також морські та гірські пейзажі. На нашу думку, стрижневим ідейним компонентом, що об’єднує всі кадри цього ролика, є ідея про Україну як світлу, сяючу країну, просякнену сонцем, відкриту та приязну для зовнішнього світу. Однак у цьому контексті не зовсім вдалими, як нам видається, є використання англійського терміну «switch on», що буквально означає «ввімкни [світло]». Вважаємо більш прийнятним було б назвати цей проморолик «Light up Ukraine» або ж «Illuminate Ukraine», тому що ці терміни адекватніше відображали б відеоряд, оскільки у перекладі вони означають «залити світлом».

У рамках підготовки держави до Євро-2012 на замовлення Міністерства культури і туризму України було виготовлено ще один промоційний відеоролик «Зустрінемося в Україні» («See you in Ukraine»), що представляє перформанс Ксенії Симонової, виконаний у техніці пісочної анімації. Наприкінці 2010 р. цей ролик транслювався на центральних телеканалах Росії, Білорусії та Польщі, а також його демонстрували в Києві на громадських моніторах Майдану Незалежності, плазмових панелях метро, аеропортів та залізничних вокзалів [41].

Наприкінці 2010 р. також було викладено перші промоційні матеріали про Україну на сайті проекту професійно-громадської ініціативи «Discover Ukraine 2012» (<http://www.discoverukraine2012.org>). До організації проекту «Discover Ukraine 2012» також долучився український інтернет-ресурс з

маркетингу територій «PlaceID» (<http://placeid.com.ua>). Як зазначено на сайті проекту, «Discover Ukraine 2012» – «це платформа для об'єднання зусиль та взаємодії партнерів проекту – бізнесу, громадських об'єднань та діячів, експертів з маркетингу територій та комунікацій, а також привернення уваги української та міжнародної громадськості до зусиль України гідно прийняти Євро-2012 і підвищити свою туристичну та інвестиційну привабливість» [45].

В рамках ініціативи «Discover Ukraine 2012» вже було проведено студентський відеоконкурс «Made in UA» [37], що мав на меті якісно покращити відеоприсутність України в міжнародному Інтернет-середовищі: продемонструвати у соціальних мережах Youtube та Facebook англomовні відеосюжети тривалістю 3–5 хв. про прогресивні українські культурні проекти, національні особливості, природу України тощо.

У грудні 2010 р. у Києві пройшов Перший, а у грудні 2011 р. Другий міжнародний форум «Україна. Брендінг країни та міст». Як зазначається на сайті форуму, його мета полягає у тому, щоб «залучити найкращий міжнародний та вітчизняний досвід у цій сфері [брендінгу. – Ю.Щ.], встановити плідні контакти між відповідальними урядовими структурами, місцевим самоврядуванням, громадськими об'єднаннями, підприємницькими спільнотами та міжнародними організаціями. Форум збирає представників урядових структур, бізнесу, неурядових організацій та засобів масової інформації, які працюють у сфері регіонального, місцевого маркетингу, брендінгу та розвитку інформаційної політики. Форум спирається на досвід міжнародних експертів та провідних українських практиків у галузі маркетингу, а також на найкращий досвід ефективної промоції країн у світі» [27].

Слід зазначити, що останнім часом активізувалася й діяльність фахівців реклами та PR, які здійснюють спроби промоційної діяльності України на рівні окремих проектів. Зокрема, це: Андрій Федорів – член правління Всеукраїнської рекламної коаліції, який називає себе бренд-менеджером України; Денис Богуш – президент компанії «Bohush Communications», яка зокрема займається брендінгом територій; Валерій Пекар – президент компанії «Євроіндекс», з-поміж іншого учасник проекту «Бренд міста – справа містян» та інші.

На початку 2011 р. компанією «CFC Consulting Company» було відкрито сайт «Brand Ukraine» (<http://brandukraine.org>), на якому представлено брендбук та концепцію так званого «бренда „Україна”». На жаль, обмежений обсяг цього дослідження не дає нам змоги детально викласти аналіз цього проекту. Зазначимо тільки, що концепція так званого «бренда „Україна»», яка створена для виконання Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України на період до 2011 р. [7], є хибною у теоретичному плані і не відповідає положенням засадничих документів, що визначають суть сучасної Української держави та основи її внутрішньої та зовнішньої політики на майбутнє – Конституції України, Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» (від 1 липня 2011 р.).

На сайті «Brand Ukraine» також представлено новий логотип і слоган держави – «Ukraine. Moving in the fast lane» [36]. Персонажами-символами так званого «бренда „Україна»» стали Спритко і Гарнюня, однак після неоднозначної суспільної реакції МЗС України прийняло рішення щодо недоцільності використання цих маскоток [23].

Стрижневою ідеєю та системоутворювальною основою всіх проектів та інформаційних кампаній так званого «бренда „Україна»» є концепція «Ukraine. All about U» («Україна. Все про тебе» або «Україна. Все про Україну»). В рамках цієї концепції виробничим департаментом «CNN» було виготовлено 3 пов'язаних за змістом рекламних роликів про Україну, присвячені, відповідно, промоції українських туристичної та економічної галузей («Travel in Ukraine. All about U», «Ukraine Business. All about U», «Ukraine. All about U. Economy»), які демонструвалися у 2011 р. на телеканалах «CNN», «CNN International» та «BBC» [26; 43–44]. Влітку 2011 р. в Інтернеті було розміщено ще два 30-секундні роликів з цього циклу, які так само, як і вищеописані, призначені для промоції українських культурної та туристичної галузей. Інформаційний портал «UkraineallaboutU.com», де можна переглянути вказане відео, було відкрито майже одночасно із сайтом проекту «Brand Ukraine». Окрім вказаних роликів, портал містить також тематичні фотографії та інформаційні повідомлення про Україну.

У грудні 2011 р. розпочалася нова промокампанія держави «High time to see Ukraine». В її рамках продакшн-

студією «Shootgroup» було виготовлено 3 відеоролики про Україну тривалістю 30, 60 та 90 (режисерська версія) секунд. Вказані проморолики транслювалися на 7-ми міжнародних телеканалах – «CNN», «BBC World News», «National Geographic channel (Nat Geo Wild)», «FOX», «Sky Sports» и «SkyNews», «Eurosport» – загальна потенційна аудиторія яких складає понад 2,5 млрд глядачів з Європи, Азії, Африки, Австралії, а також країн Близького Сходу [40]. Також у рамках промоційної кампанії «High time to see Ukraine» було заплановано розміщення банерної реклами на сайтах зазначених телеканалів [40].

Складовою частиною промоційної діяльності України можна вважати також і окремі інформаційні проекти та кампанії, які безпосередньо не пов'язані з державними програмами та планами, однак тією чи іншою мірою впливають на формування позитивного сприйняття України та українців та ставлення до них. Йдеться, насамперед, про акції «Сім чудес України історико-архітектурних» та «Сім чудес України природних»; проєкт «Великі (хоча, доречніше було б сказати видатні) українці»; цикл програм «Обличчя України» на Першому національному тощо.

Важливе значення в промоційній діяльності держави також мають заходи міжнародного рівня, такі як: Євро-2012, F1H₂O; Телемарафон «Українська незалежність» (який увійшов до Книги рекордів Гіннеса як найдовший телемарафон у прямому ефірі); участь України у міжнародних виставках (наприклад, туристична виставка «ІТВ» у Німеччині), а також проведення програм Рік України, Дні культури України тощо в зарубіжних країнах.

Складовою промоційної діяльності Української держави також слід вважати системну публікацію спеціалізованих фокусних видань, зокрема кварталного журналу «Welcome to Ukraine», що видається з 1994 р., двомовного щоквартального журналу «Image.ua», який виходить з 2007 р., так само, як і україномовного журналу «ART UKRAINE», що виходить раз на 2 місяці, а також інших друкованих та електронних видань.

Все більшої популярності у закордонних туристів набувають такі масштабні історико-культурні акції, як міжнародний етнофестиваль «Країна мрій», щорічний мультидисциплінарний фестиваль сучасного мистецтва «Гогольfest» тощо.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні у цілому склалася та розвивається система промоції кра-

їни за кордоном, розширюється ареал та збільшується аудиторія іноземних реципієнтів промоційних акцій нашої держави. При цьому окремо слід зазначити, що позитивним фактором останнього часу стало зростання обсягів та розширення науково-теоретичної діяльності у сфері промоції України. У цьому контексті слід насамперед відзначити доробок вчених Національного інституту стратегічних досліджень з питань брендингу держави, а також співробітників Українського інституту національної пам'яті та Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Розумкова – з дослідження історичного образу та визначення ідентичності України тощо.

Тим не менш, попри всі позитивні досягнення останнього десятиліття, промоційна діяльність України не була позбавлена недоліків та проблем, головною з яких можна вважати відсутність узгодженості на теоретичному та законодавчому рівні концептуальних підходів до цієї діяльності. Крім того, на промоційну діяльність в Україні виділяється значно менше коштів, ніж в інших країнах світу. Якщо, скажімо, 2010 р. на неї було виділено 8 млн доларів, то на промоцію Болгарії – майже утроє більше, – 23 млн доларів. Російська компанія «Газпром», до прикладу, на свій PR щороку витрачає 140 млн доларів [14].

На результативності промоційної політики держави також негативно позначилася ліквідація Управління інформаційного забезпечення та іміджевої політики МЗС України. Та, головне, як заявив директор Департаменту інформаційної політики МЗС України Олег Волошин: «Досі не існує єдиного державного органу, який би відповідав за іміджеву політику в цілому. МЗС відповідає за якусь частину» [14].

Більшість іноземців майже не уявляє, що за країна Україна. За результатами опитування громадян із понад 20 країн світу, переважно молоді, виявилось, що після 20 років незалежності Україна так і лишається для світової спільноти білою плямою на карті [докладніше див. 14]. Тому попри всі практичні зусилля, здійснені Українською державою для промоції країни за кордоном, поки що зарано говорити про позитивне сприйняття України та українців у світі.

Отже, окрім подолання зазначених проблем, для досягнення цілей промоційної діяльності України потрібно нагально створити державний орган її координації, забезпечити її належне нау-

ково-теоретичне, організаційне та фінансове супроводження та, головне, стимулювати креативність її виконавців.

На нашу думку, є всі підстави стверджувати, що впродовж першого десятиліття незалежності Української держави було сформовано правову базу для здійснення промоційної діяльності країни як частини інформаційної складової забезпечення європейської інтеграції України, визначено завдання широкого ознайомлення зарубіжної громадськості з досвідом політичного, економічного, науково-технічного і культурного розвитку нашої держави з метою поширення у світі уявлення про Україну як про надійного партнера (формування позитивного сприйняття держави) та формування прихильного ставлення до України в парламентських, урядових і неурядових колах за кордоном (формування приязного ставлення до країни). Водночас було сформовано чітке уявлення про необхідність промоційної діяльності як складової забезпечення та супроводження зовнішньої політики держави, її національних інтересів та національної безпеки. Тим не менш, попри всі згадані позитивні зміни у сфері організації представлення держави в світі, відсутність до 2002 р. прямого бюджетного фінансування стало головною перешкодою для здійснення системної практичної промоційної діяльності України за кордоном.

Кінець першого – початок другого десятиліття незалежності Української держави характеризуються, насамперед, як утворенням профільних структур, які її здійснювали, так і продовженням розвитку правової бази промоційної діяльності, запровадженням перших фокусних урядових промоційних програм, а також активізацією аналітичної діяльності провідних інформаційно-аналітичних і наукових центрів, окремих вчених та журналістів у згаданій сфері. І, що важливо, Українська держава починає у цей період постійно підтримувати промоційну діяльність фінансово, визначаючи при цьому її ключові пріоритети.

Однак головною, на наш погляд, проблемою, яка перешкоджає здійсненню ефективної промоційної діяльності України в світі, залишається відсутність узгодженого на теоретичному та законодавчому рівні підходу до цієї діяльності.

1. Арташастра или наука политики. — М.: Ладомир, 1993. — С. 40.
2. В Украине на социальной платформе ВикиСитиНомика стартовал новый проект «Бренд Города — дело Горожан» — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.euroindex.ua/index.php?ide=10&news=1016> — Назва з екрана.
3. Декларація про державний суверенітет України — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-12> — Назва з екрана.
4. Державна програма забезпечення позитивного міжнародного іміджу України на 2003–2006 роки від 15 жовтня 2003 р. № 1609 — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. — Режим доступу до док.: <http://www.kmu.gov.ua/zl/portal/show> — Назва з екрана.
5. Державна програма розвитку туризму на 2002–2010 рр. — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=583-2002-%EF> — Назва з екрана.
6. Державна цільова програма підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=357-2010-%EF> — Назва з екрана.
7. Державна цільова програма формування позитивного міжнародного іміджу України на період до 2011 року — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу до док.: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=554-2009-%EF> — Назва з екрана.
8. Договір о Європейском Союзе (в редакції Лиссабонского договору) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eulaw.ru/treaties/teu> — Назва з екрана.
9. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» № 2938-VI від 13 січня 2011 р. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2938-17> — Назва з екрана.
10. Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2411-17> — Назва з екрана.
11. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. №2657-XII // Правове регулювання інформаційної діяльності в Україні: станом на 1 січня 2001 р. / [упоряд. С. Е. Демський]. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — С. 6–20.
12. Закон України «Про основи національної безпеки України» — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15> — Назва з екрана.
13. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21 грудня 1993 р. №3759-XII (витяг), стаття 12 в редакції Закону №198/95-ВР від 2 червня 1995 р. // Правове регулювання інформаційної діяльності в Україні: станом на 1 січня 2001 р. / [упоряд. С. Е. Демський]. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — С. 90–93.
14. Іноземці нічого не знають про Україну — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.u-e-p.eu/look-at-ukraine/2011/august/nozemc-nchogo-ne-znaut-pro-ukranu.html> — Назва з екрана.
15. Історія діяльності Весукраїнської громадської Мисії «Україна – відома» (за 2003 р.) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrcognita.com.ua/ukr/history/199/> — Назва з екрана.
16. Історія діяльності Весукраїнської громадської Мисії «Україна — відома» (за 2005 р.) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrcognita.com.ua/ukr/history/201/> — Назва з екрана.
17. Ключові ідеї нашої роботи — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrcognita.com.ua/ukr/principle/> — Назва з екрана.

18. Конституція України — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу до док.: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=254%EA%2F96-%E2%F0> — Назва з екрана.
19. Концепция внешней политики Российской Федерации — [Електронний ресурс]ю — Режим доступу: <http://www.mid.ru/BI.nsf/arh/19DCF61BEFED61134325699C003B5FA3?OpenDocument> — Назва з екрана.
20. Красиво смотрится // Кореспондент. — № 44. — 15 листопада 2008 р. — С. 9
21. Логотип України к Евро-2012 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://antargo.com.ua/ru/news/logotip-ukrainyi-evro-2012.html> — Назва з екрана.
22. Любов до країни – почуття, яке має виховуватись — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.moral.gov.ua/press/68/> — Назва з екрана.
23. МЗС відмовилося від символів України, яких в Росії обізвали «даунами» — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/mzs-vidmovilosya-vid-simvoliv-ukrayini-yaki-v-rosiyi-obizvali-daunami.html> — Назва з екрана.
24. На 90-секундний ролик об Украине Кабмин потратил 4 миллиона — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbc.ua/rus/digests/show/na-90-sekundnyuy-rolik-ob-ukraine-kabmin-potratil-4-milliona-05112010132200?from=qip> — Назва з екрана.
25. Новая реклама Украины к Евро-2012 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://megafile.mksat.net/other/news/35015-novaya-reklama-ukrainy-k-evro-2012.html> — Назва з екрана.
26. Об Украине покажут промо-ролик в 9 европейских странах — [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.bagnet.org/news/summaries/ukraine/2011-03-31/120509> — Назва з екрана.
27. Перший міжнародний форум «Україна. Брендинг країни та міст» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrainebranding.org.ua/> — Назва з екрана.
28. Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. № 3360-XII «Про Основні напрями зовнішньої політики України» — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3360-12> — Назва з екрана.
29. Постанова Верховної Ради України від 18 липня 1995 р. № 532-95-п «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/law/97_bez.html — Назва з екрана.
30. Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 р. № 1427-XII «Про проголошення незалежності України» — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1427-12> — Назва з екрана.
31. Програма «Інвестиційний імідж України» від 17 серпня 2002 р. — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=477-2002-%F0> — Назва з екрана.
32. Програма інтеграції України до Європейського Союзу від 14 вересня 2000 р. — [Електронний ресурс]. — Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001100-00> — Назва з екрана.
33. Проект Концепції Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 роки — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства Закордонних Справ України. — Режим доступу до док.: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/6652.htm> — Назва з екрана.
34. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 379-р «Про схвалення Концепції Державної програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2007–2010 роки» — [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу до док.: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=379-2007-%F0> — Назва з екрана.
35. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 травня 2008 р. № 778-р «Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 р. № 379-р» —

- [Електронний ресурс] // Веб-сайт професійної юридичної системи. — Режим доступу до док.: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=778-2008-%F0> — Назва з екрана.
36. Стратегія позиціонування України за кордоном — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://brandukraine.org> — Назва з екрана.
 37. Студентський відео-конкурс DiscoverUkraine та НАУКМА — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://prp.com.ua/news/2011/04/262/uk.html> — Назва з екрана.
 38. Украина рекламирует за границей свой зимний туризм — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://glavred.info/archive/2007/12/12/172924-12.html> — Назва з екрана.
 39. Щегельська Ю. Інтегрований образ країни — теоретико-практична основа формування позитивного сприйняття та приязного ставлення до України та українців у світі / Ю. Щегельська // Україна дипломатична–2009: наук. щорічник. — К.: Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв Київської міської ради, 2009. — Вип. 10. — С.842–873.
 40. Ющишин С. Новые проморолики Украины к Евро [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukraine2012.gov.ua/ru/news/196/50775/> — Назва з екрана.
 41. 24-летняя Ксения Симонова из Евпатории творит чудеса с обычным вулканическим песком — [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://allrk.info/index.php?option=com_content&task=view&id=177 — Назва з екрана.
 42. CFC Consulting — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://brandukraine.org/e/> — Назва з екрана.
 43. CNN будет рекламировать Украину — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/ukraina/2011/01/16/808905.html> — Назва з екрана.
 44. CNN до квітня покажет рекламні ролики про Україну — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gazeta.ua/post/368290> — Назва з екрана.
 45. Discover UKRAINE 2012 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.discoverukraine.ua/uk/about> — Назва з екрана.

**EXPERIENCE OF PRESENTATION OF UKRAINE
IN THE WORLD (1991–2011)**

Legal regulation of promotional activities of Ukraine

After the declaration of independence and sovereignty, Ukraine entered in a qualitatively new status of the self-sufficient subject of international relations. The State has faced, on the one hand, the task to complete its self-acknowledgement and define the national identity, and on the other hand, understand its own civilization role and place in the world. These tasks are critical for determining the coordinates of internal policies and ensuring entry of the Ukrainian State in the system of international relations as well as developing bilateral interstate relations.

In this area, the world countries' knowledge and understanding of the basic parameters of each other are of great importance: the type of government, the backbone values of public life, the strategic plans of internal development and the foreign policy doctrines and principles, as well as the practice of the foreign-policy activity.

Every state passes the world a message about itself through the basic documents – the Constitution, the laws on the grounds of domestic and foreign policy, the concepts of security and the national development strategies, as well as the practices of political, economic, social and cultural life, etc.

This information is necessary for the formation of mutual understanding, the maintenance of mutually beneficial collaboration, the peaceful civilized resolution of disputed issues, combining the efforts of the international community in solving global problems

of mankind. International community highly appreciates transparency, predictability and sincerity as well as honesty of the partners.

Human history confirms that from the times of origin of the first states and beginning of the formation of international relations [1] and until now [19] scilicet informing the rest of the world about a certain country with the purpose of ensuring positive apprehension and friendly treatment of it on the part of the rest of the countries have occupied and still occupies a prominent place among state's foreign-policy functions, which at present are performed primarily by the states' diplomatic services. In its turn, this activity has always supported the creation of favorable conditions of existence and development as well as ensuring national interests and security.

Today, the above issues countries solve within the framework of the broad comprehensive promotional campaigns, diplomatic agencies being the leaders of their implementation.

On the basis of historical experience and current practices of Ukraine and other countries of the world in the conduct of such campaigns one can conclude that the promotional activity of the country is a systemic deliberate and/or situational reactive activity of governmental and nongovernmental organizations aimed to create and maintain positive apprehension and friendly treatment of the state and its citizens in the international arena.

We believe that creation of an integrated imago of the country [CII] is the basis of the country's targeted promotional activities. In its turn [CII] can serve a basis for the formation of a brand of the country [see more details 39].

The country's integrated imago is the generalized idea about a country as of the entirety and the integrity of all the material (explicit) and the ideal (implicit) characteristics that exist in the nation's social consciousness and in the apprehension of the international community, which distinguishes each concrete country and makes it unique and, at the same time, forms the positive apprehension and, what is the most important, the friendly emotional and rational treatment of the country by its citizens (internal CII) and the rest of the world (external CII) [see more details 39].

The country's brand (CB) is a purposely formed idea about it in the consciousness of its citizens (internal brand) and in the consciousness of the other nations (external brand) as of the country

that has certain unique characteristics (features), and which is intended for attaining the short term goals [see more details 39].

We believe that one can review forming of the image of the country's integrated imago or the image of country's brand as part of promotional activities of the country. To our mind the country's image is not scientifically correct, as far as one can only speak of an image of the brand or of an image of the country's integrated imago, which is, correspondingly, a condition of the brand of the country or its integrated imago in the discreet point of time and space [see more details 39].

Therefore, we believe that use of the term «the country's image» as a system-unit in various governmental and non-governmental programs is theoretically incorrect, which in practice inevitably leads to confusion and problems in these programs practical implementation. Indeed, the meaning that the authors of these programs imply in the concept of «the country's image» is the reputation of the country or rather reputation of its historical image [see more details 39].

Given that virtually all formal and informal documents that are considered in this study, speak of the formation of «the country's image» at large and its varieties, the Author limits its comments only with the above observation as to the scientific-terminological and semantic incorrectness of the mentioned concept.

The first messages about itself future independent Ukraine submitted to the world in such documents as the Declaration of State Sovereignty of Ukraine (07.16.1990) [3] and the Resolution of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR «On the Independence of Ukraine» (08.24.1991) [30]. These signals were welcomed in the world, which found expression in the rapid process of diplomatic recognition of our country by the other countries, as well as Ukraine's entry into membership in many international organizations.

At the same time, the importance of these two fundamental legal instruments lays in the fact that they have also defined in the most general form identity, place and role of modern Ukraine in the world as a full-fledged subject of international relations and international law and thus laid the legal and the content foundations for promotion of modern Ukraine abroad.

Since independence, the volume and the complexity of the task of representing modern Ukraine to the world and forming friend-

ly attitude to it on the part of the international community have acquired a qualitatively new content and scope. The above mentioned messages alone were not suffice enough to reach these goals. Having realized this, the country's leadership laid the proper legal, financial and organizational base for promotional activities of Ukraine in the world.

On the legislative level, the need for direct promotional activities of the Ukrainian State in the world was first enshrined in the Art. 50 of the Law of Ukraine «On Information» (1992) [11], which envisaged detailed purposeful dissemination of information about Ukraine abroad, as well as in the Art. 12 (pt B) of the Law of Ukraine «On Television and Radio Broadcasting» (1993) [13], which pointed out the need to strengthen international relations of the State and increase its authority in the world.

In its turn, the Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine № 3360-XII «The Basic Directions of the Foreign Policy of Ukraine» dated July 2, 1993 [28] specified the main objectives and the priority functions of external policy, including, respectively, the spread in the world of the imago of Ukraine as of reliable and predictable partner and the information function. One should emphasize that this document divulges the essence of the information function, which primarily lies in creation of the effective system for the information protection of the national interests of Ukraine, which envisages conduct of active information-analytical work aimed at clarifying the domestic and the foreign policy of the State. Thus, for the first time at the legislation level there was formulated task of forming friendly treatment of Ukraine on the part of parliamentary, governmental and non-governmental circles of the foreign countries, collecting information about the intentions or actions that were planned with respect to Ukraine for the needs of timely and adequate response to them, forecasting of the promising areas of international activity. The resolution also noted that the primary function of the Ukraine's foreign policy in this context was to overcome the artificial information isolation of it and deliver the international information flows to Ukraine, providing political and legal, as well as organizational and technical resources to include national information services in the international system of information exchange [28].

Consolidation of the promotional activity on the Constitutional level had played an important role in its formation. The rise of au-

thority of Ukraine in the world was defined by the Constitution of Ukraine (1996) as one of the priorities of the State power (Article 104, Oath of President of Ukraine) [18].

The Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine № 532-95-n «On the Concept (Principles of State Policy) of the Ukraine's national security» [29], which was adopted on July 18, 1995, played significant role in establishing of the system of promotional activity of Ukraine that, in particular, had defined the basic possible threats to national security of Ukraine in the field of information, such as, inter alia, disbalance of the state policy and lack of the necessary infrastructure in the information sphere; slow entry of Ukraine into the global information space, the lack of the international community's objective perception of Ukraine; information expansion of the other States. This ordinance also defined the main directions of the national security policy of Ukraine in the sphere of information, namely: taking comprehensive measures to protect the national information space and mitigate entry of Ukraine into the world information space; identifying and eliminating causes of the information discrimination of Ukraine; eliminating of the negative factors of breach of the national information space, as well as the information expansion of other states and so on. It was of great importance that the said Concept of the National Security of Ukraine defined the system of support of the national security of Ukraine, which also embraced the information sphere [29].

The «Program of Ukraine's Integration into the European Union» [32] had become the backbone document in the sphere of the promotional activities of Ukraine. This document had for the first time systematically outlined the strategic goal of the Ukraine's civilization development in the short-term and in the middle-term perspective, as well as ways, methods and means of its implementation. Due emphasis in the mentioned above Program was made on the issues of information provision and support of the Eurointegration activity of Ukraine. In this context, it was stressed that the Ukrainian media should focus their activities on highlighting the development of relations between Ukraine and the EU, wide comprehensive explanation of importance of the European choice for Ukraine, ensuring unprejudiced perception of European integration by the citizens of Ukraine, as well as regular information of the public of Ukraine on political, economic and social processes occurring in the EU, its individual member-states and countries-

candidates for accession to this organization. It was noted that it was not less important to deliver to governments and citizens of the EU member-states an objective, fair information about Ukraine and its achievements in the sphere of reforms.

During this period, new acts have appeared that extended and circumstantiated issues of the promotional activity as to areas and directions. In particular, on the 29-th of April 2002 there was approved the State Program of development of tourism in 2002–2010 [5]. One of the major directions of the State policy in the sphere of tourism the Program declared «improvement of the image of the State at the international level» [5], as well as «<...> rise of efficiency of the information and communication infrastructure, creation of the positive imago of Ukraine as a state of tourism, more active promotion of the national tourist product both on the domestic and the international tourist markets with due organizational and financial support of the tourist industry companies and organizations on the part of central and local executive bodies» [5].

It is positive that the Program envisaged a number of directions and measures to improve publicity and information activities in the tourist industry, as well as «improvement of the image of Ukraine in the world», which usually had a departmental nature. Unfortunately, this document did not provide for the development of the specific programs of creating positive apprehension and friendly treatment of Ukraine. As the maximum, it anticipated approval of tourist symbols of Ukraine, creating high quality promotional products and conducting the national tourist product advertising campaigns in the domestic and the international markets [see 5].

The program «Investment Image of Ukraine» [31] adopted on August 17, 2002 also belonged to the focal sector programs designed to promote our country abroad. This program contains a number of significant and useful measures, especially those that contribute primarily to realization of the European aspirations of Ukraine. However, in our opinion, the content of the document shows that this program has certain weaknesses in the formulation and the covering of such categories as its objective and means to achieve it. According to the document, the purpose of the Program is to improve functioning of the information market as one of the determinant factors of intensification of the investment activity at large and unbiased informing of national and international commu-

nity on the Ukraine's positive changes achieved in economic and social development. At the same time, it was declared that the expected result of the program realization was to create an attractive investment image of Ukraine at the international level. The discrepancy between the intended purpose and the expected result is obvious.

On the other hand, in fact, the content of the document focuses on the formation of favorable investment climate and increase of investment attractiveness of Ukraine and ensuring the growth of foreign investment, promotional activities being the means for achieving this goal. So, it would be correct, as we presume, to change the emphasis in the presented formulation of the program's goal and define it as follows: the objective of the Program is to promote investment in general, based on improving functioning information market and the objective informing of national and international community on the achievement of positive changes in economic and social development of Ukraine.

Fallacious, in our opinion, is also the formulation of strategic directions of the so-called «Ukraine's investment image», that the program's authors propose, namely: the liberalization of business and investment activity, the development of the goods and the services market; the deregulation of business, the creation of a stable legal framework for the regulation of investment activities; the improvement the corporate and the state governance, the reforming of the administrative system; the removal of restrictions in attracting of the international capital with the purpose to stimulate investment; the improvement of the financial system of anti-corruption measures; the minimization of political risks [31]. Obviously, in this case one speaks of the process of formation of the favorable investment climate. But, to our mind, the basis for promotion of the investment attractiveness of Ukraine are not the mentioned processes, but rather the real parameters of the quality of its investment sphere – level of liberalization of the business and the investment activities, maturity of the goods' and the services' market, level of the business deregulation etc.

The above mentioned departmental promotional programs, despite all the shortcomings, played an important role in expanding the scope of general promotional activities of Ukraine and its segmentation, and, as the pilot projects, became the first attempts to define the methodological and the organizational approaches to the

development of such documents at the State level. At the same time, these projects have drawn attention to the urgent need to both develop the State program of promotional activities of Ukraine and create the central body of its implementation, or laying such powers upon a body of executive power.

Unfortunately, solving this problem on both the legislative and the organizational level went on slowly. As an example, one can refer to the approach to this important issue in the Law of Ukraine «On Fundamentals of National Security of Ukraine» (06.19.2003) [12]. The Law declares that the national security of Ukraine is ensured through the conduct of sound public policy in accordance with the duly approved doctrines, concepts, strategies and programs in political, economic, social, military, environmental, scientific, technological, information and other spheres, defines the major directions of the national security policy, in particular, filling the of the internal and the global information spaces with authentic information about Ukraine; taking comprehensive measures to protect the national information space and withstand monopolization of the Ukraine's information space.

But, unfortunately, the said Law does not define a body or bodies that should be responsible for implementation of the promotional activities, monitoring of the impact of information processes on national security and protecting of the national information space. So, in the early 2000's, Ukraine appeared to be vulnerable to information attacks, of which the so-called ««kolchuha» scandal» was the most aggressive that caused significant damage to the Ukraine's reputation in the international arena and worsened the international community's attitude to our country.

To a certain extent, these disadvantages organizational plan were overcome with the adoption of the «State program of ensuring positive international image of Ukraine for 2003–2006» [4]. In general, this state program was completely inadequate to the assigned task, because it was theoretical erroneous. More over, practical implementation of the said Program was accompanied by the scandals related to the incompetence of its executors and the MFA of Ukraine litigations against them.

Further step towards creating a positive apprehension and friendly treatment of the Ukrainians and Ukraine in the world was done with the creation of the draft concept of the State program of building a positive international image of Ukraine for 2007–2010

[33], the first version of which was worked out by the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine back in 2006.

It should be noted that although the first draft of the concept of the State program of building a positive international image of Ukraine for 2007–2010, which was proposed by the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, differed significantly for the better from the previous program, which was carried out in 2003–2006, its main drawbacks, in our view, laid in the fact that it, first, did not define properly the very purpose of the program: «The State program aims at organization by the public authorities of the <...> coordinated, systematic and professional communication campaign aimed at raising the international authority of Ukraine in the political, the economic and the cultural spheres. It should ensure the establishment of international information environment conducive to political and socio-economic development of Ukraine, and in particular to the perception of our country by the world community as a reliable, predictable partner that is committed to strengthening of the democratic foundations of social life and further economic liberalization, which has developed industrial base, highly skilled workforce, a significant innovative, scientific, technical, industrial, agricultural and tourist potential, as well as possess rich culture and history» [33].

In our opinion, the main goal of the program should rather be a creation of the necessary international conditions for implementation of the Ukraine's historic mission by means of forming friendly attitude to our country first on the part of the key global players, using the specific means of the information influence. While the goal of the Program, as the program's authors declared it – conduct of the information campaign, increase of the authority of Ukraine, formation of the information environment conducive to the development of Ukraine, formation of its perception by the international community as a reliable partner – is actually a means to achieve the real goals of the mentioned above promotional activities. In fact, the document does not take into account the fundamentally important provision of the Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine № 3360-XII «The Principles of Foreign Policy of Ukraine» dated July 2, 1993 on the formation of favorable attitude toward Ukraine in the parliamentary, the governmental and the non-governmental circles of the foreign countries [28].

Secondly, the draft concept did not contain the principally important idea of the need to create scilicet the integrated imago of the country as the backbone pivot of the structure of the program at large – of both its scientific and theoretical, as well as its practical and applied parts.

Thirdly, the system of design and implementation of the program proposed in the draft concept («The best for our country, in terms of financial resources and staffing, option is to build the program by clearly defining a limited number of priority activities in terms of both the content, as well as of the facilities and the objects of influence (target audiences)» [33]), and the expiration date (4 years) and the funding (the project envisaged to finance it in the scope of 20 million UAH per year plus ten percent increase each following year) did not correspond to the goal of the above mentioned program, declared by the authors of its draft concept. If one limits (conventionally) the range of countries, of which the achievement of the main strategic goal proclaimed by the supreme Ukrainian leadership – Ukraine's accession to the European Union – depends on, then in this case to carry out information activities in each of its 27 member states we would have only 150,000 (!) USD per year. Given the cost of the TV and the radio airtime and the space in the leading European media, this amount is just miserable.

The draft version of the Concept of the State program of building a positive international image of Ukraine in 2007–2010, which was finalized and approved on July 31, 2007 as the Resolution of the Government of Ukraine, was characterized by the same flaws in the fundamental issues [33].

One should note that in 2007 the development and the implementation of State program of building a positive international image of Ukraine for 2007–2010 the Government Regulation [34] placed upon the non-core organization – the Ministry of Education and Science of Ukraine, which was unable to execute professionally the mentioned assignment.

In the beginning of 2008, the Cabinet of Ministers of Ukraine had again assigned the implementation of the State program of building a positive international image of Ukraine for 2007–2010 upon the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. On May 28, 2008, the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted its Order № 778-p [35], which amended the Order of the Government of Ukraine of

June 6, 2007 «On approval of the Concept of the State program of building a positive international image of Ukraine in 2007–2010» [33] and introduced the corresponding changes: it stated that the Concept of the State Program became a targeted document, and there was also set in this document a new period of its validity – years 2008–2011, but, essentially, it (the Concept) remained identical to the previous document.

On June 3, 2009 the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the «State Target Program of building a positive international image of Ukraine till 2011» [7]. The purpose of this program, as stated the document, was «to organize and conduct the governmental campaign aimed at raising international awareness about Ukraine, and strengthening of its international authority in the spheres of politics, economy and culture that was necessary to protect national interests of our country and keep the strategic course towards European integration, etc.» [7].

It is our deep conviction that the purpose of such promotional programs is not only to ensure positive apprehension of Ukraine by the international community as a reliable, predictable partner, which strictly adheres to the ideals of strengthening democratic principles of public life and further liberalization of economy, and has a significant investment and tourist potential, rich cultural and historical tradition, but first of all form friendly treatment of Ukraine and the Ukrainians in the world as an important component of information provision and support of achieving of the Eurointegration goals of Ukraine.

Obviously, the main drawback of this program is its isolation from the «Program of Ukraine's integration into the European Union» [32]. As for the plans and expected results of campaigns to promote Ukraine internationally, then the defined scope and pace of familiarization only with 500 million population of the EU with Ukraine will take 34 years (!).

On April 14, 2010 there was approved the «State Target Program on preparing and conducting of a final tournament of European Football Championship 2012 in Ukraine» [6]. As it was noted in the document, appropriate provision of conducting Euro–2012 in accordance with the UEFA's demands would «positively affect the image of Ukraine as a European state» [6]. Unfortunately, the very program contains no provision for promotion of the very tournament and Ukraine.

On January 13, 2011 there was adopted the Law of Ukraine «On Amendments to the Law of Ukraine «On information» [9]. In the new wording of this Law there has been deleted the section, which in an earlier edition of Law determined that the international information activities consisted, in particular in the distribution abroad of comprehensive information about Ukraine by the Ukraine's State bodies and the public associations, the mass media and the citizens [11]. Instead, a new version of the Law among the main directions of the State information policy in the international field in general promoted only international collaboration in the field of information and the entry of Ukraine into the global information space [9].

The practice of promotional activity of Ukraine

In practice, the first practical attempts of promoting Ukraine in the world were made only before the tenth anniversary of the Ukraine's independence, when at the initiative of a number of prominent Ukrainian politicians and NGO's in June 2001 there was established the all-Ukrainian public mission «Ukraine Cognita» the purpose of which, as declared, was to distribute information about the country in the world and form its positive image [see 17]. Beginning from the establishment of the organization, its first activity was limited primarily to conduct of research in measuring Ukraine's reputation worldwide, organizing various competitions, photo exhibitions of Ukraine and printing of information materials about the nature of the State.

However, since 2003, the situation had changed, and to the order of the Mission «Ukraine Cognita» there were produced promotional films (in English) about the tourist potential of Ukraine: «Ukraine. Undiscovered Europe», «Postcards from Ukraine»; as well as there was created CD «Ukraine. Growing to Flourish!», intended for international distribution; besides there had started publication of the magazine «See you in Ukraine!» and «Opportunity Ukraine» (in 2003 there was also shot the film of the same name about the investment attractiveness of Ukraine) [15], there were also created several promotional videos on Ukraine: «See you in Ukraine», «Discover Ukraine», «Meet Us, the Ukrainians», intended for foreign audiences [see 16] and so on.

To our mind, the commercial «We Are Young European Country» is one of the best as to content and form of presentation

videos about Ukraine in the history of the promotional activities of the State, which was tailor-made for the all-Ukrainian public mission «Ukraine Cognita» and the State Service of Tourism and Resorts of Ukraine. The video, which lasts 3 minutes, is built on the principle of a consistent supply of interrelated thematic subjects. The leitmotif of the tape is the slogan of which actually the video begins «We Are Young European Country».

In the context of the provision specified in the Art. 11 § 2 of the Law of Ukraine «On the Foundations of Domestic and Foreign Policy» as to the priority of Ukraine's integration into European political, economic, legal space with the purpose of acquiring membership in the European Union [10], we believe that this video advances fundamental postulate of the European identity the Ukrainians and Ukraine. It is a very important postulate, as far as according to the Art. 49 of the Treaty on European Union, only a European country can apply for the EU membership [8].

In 2005, within the framework of the Sixth Kyiv International Advertising Festival there were presented five promotional clips about Ukraine entitled «This is my Ukraine». It was important that in 2008, upon the request of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine there were produced two English versions of these videos for broadcast on «EuroNews», though, with the change of the target audience there had also changed the basic message of the advertisement: «Visit Ukraine to see the whole Europe!».

In 2006, a non-profit organization «The US–Ukraine Foundation» opened a site of the project «Travel to Ukraine» (www.travel-toukraine.org), which goal was to disseminate comprehensive information about the benefits of business trips and leisure in Ukraine. In 1997, this organization had also developed a website project «Doing Business In Ukraine», which was aimed to promote and develop economic relations between Ukraine and the West, and in 2007 opened a site of the project «US-Ukraine Business Council (USUBC)» (<http://www.usubc.org>), which facilitated regular interaction between businesses circles and public authorities of Ukraine and the United States.

In 2007, there was set up a portal about Ukraine in Arabic «Arab Gateway to Ukraine» (www.ukraine-arabia.ae), which also had English version. The portal contains various information, videos and photographs about history, politics, economy, investment

opportunities in Ukraine, etc. and aims inter alia at providing Arab countries with the regular news about the Ukrainian State.

In July 2007 there was established the International Charitable Foundation «Open Ukraine», with the purpose to strengthen the prestige of Ukraine in the world and the development of public diplomacy. The International Charitable Foundation «Open Ukraine», which operates under the motto «Open Ukraine for yourself and for the world!», had joined the gathering of non-governmental organizations concerned with improving of the image of Ukraine in the world. As it is noted at the site <http://www.openukraine.org>, the fund «Open Ukraine» in order to achieve the above mentioned goals started such programs as «International Dialogue», «Migration Today», «Cultural Horizons», «Ukrainians Abroad», and «Young Generation».

In October 2007, with the assistance of the State enterprise «The Information and Image Centre» of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Ukrainian public mission «Ukraine Cognita» there was created a portal «See you in Ukraine» (<http://see-you.in.ua/>) that contains information about Ukraine, its outstanding historical, cultural and architectural monuments, as well as famous Ukrainians. Special attention was paid to filling the content the portal with the information about the education system in Ukraine.

In December 2007, the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine had started abroad the advertising program «Ukraine Invites» envisaged for ten years, for which there were produced 15 and 30 seconds promo spots about winter tourist potential of the country – «Ukraine. For Lovers of Snow». Demonstration of these TV commercials, dubbed in Russian, had lasted till the end of the year on the channels «EuroNews» and «The National Geographic Channel» [38].

Within the framework of the advertising campaign «Ukraine Invites», in the December issue of the revue «Reader's Digest» (2007) there was also published a promotional material about Ukraine. This release had a circulation of 800 thousand copies in Germany, 435 thousand – in France and 108 thousand – in Italy [38].

It is also worth to note that within the framework and as the part of the campaign «Ukraine Invites» there was produced the film of the same name, which lasted over 12 minutes. Made to the order the State Service for Tourism and Resorts of the Ministry of

Culture and Tourism of Ukraine, video film «Ukraine Invites» was addressed to the Ukrainian and the English speaking audiences and provided a summary of the history, the geographical situation, the culture and the traditions of Ukraine, as well as the main achievements of the Ukrainian people etc.

The above-mentioned information about the Ukrainian State is presented more fully and thoroughly at the MFA of Ukraine Internet-site page «About Ukraine» (in Ukrainian and English). Opportunely, we would like to note also that Ukrainian diplomats ensure operation of 87 Internet-sites of the foreign diplomatic institutions of Ukraine, as well as the constant presence of the national information issues in the information field in other countries, the conduct of the press conferences and the briefings, operation of 22 Ukrainian cultural-information centers abroad [22].

At the end of 2008, upon the request of the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine the «CFC Consulting», an exclusive representative of the company «CNN International» in Ukraine, had organized demonstration of the 30-second TV commercials «Ukraine beautifully yours» on the «CNN International» [42]. Transmission of these TV commercials lasted seven weeks [20].

At the same time, on «CNN International» and «EuroNews» there were shown videos about Holodomor 1932–1933 in Ukraine on the occasion of commemoration of the 75-th anniversary of the tragedy [20]. As the Ukrainian political analyst Volodymyr Fesenko noticed in the transmission of the TV program «P.S.» (Channel «City»), the viewers' response to the videos about the famine of 1932–1933 was rather ambiguous. He said that demonstration of these videos in the U.S. had caused that some Americans thought that the said videos presented the present socio-political situation in Ukraine.

In 2009, upon the request of the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine and the State Enterprise «National Tourist Office» there was produced the 30-second long promotional video «Open Ukraine for yourself», which contained panoramas and landscapes, as well as pictures of the national cultural monuments in the different cities of the state – Kyiv, Kaniv, Kamianets-Podilskyi, Odesa, Sevastopol and others. At the end of the promotional video, the voice-over reads, «Rest in Ukraine».

At the beginning of 2010, the Information Center Ukraine 2012 (ukraine2012.gov.ua) opened a 4-language website (Ukrainian,

Russian, Polish, English), which contained information about the football championship Euro-2012, as well as its 8 host-cities (both Ukrainian and Polish) and their infrastructure, and the promotional videos about Ukraine. In addition, the site provides access to the monthly magazine «Ukraine 2012», which publication started in September 2010.

In the spring of 2010 in Ukraine, there had started nationwide competition for young designers «Design tomorrow “Ukraine – the brand”». By the results of the competition, in September 2010 at the international exhibition of advertising, marketing and media «REX-2010» there was presented an unofficial logo of Ukraine which was created by Andrii Hrabelnikov: «Magnetic U – Ukraine Attracts». According to the idea of the author, the letter U, presented as blue and yellow magnet, should grant Ukraine the properties of magnetism, attraction and appeal, particularly for tourists («Ukraine Attracts: People») and investors («Ukraine Attracts: Investment»), as well as attract to it various events and actions («Ukraine Attracts: Football»). At the same time, as its author thinks, foreigners should associate this logo with magnetism of the Ukrainian nation [25].

In the mid-2010, there was opened a new site of the non-commercial project «Brand of the city – cause of the citizens» (<http://bgorod.in.ua/>). The main mission of this project, as the organizers state, is to «create conditions for self-organization and further integration of local communities for sequential transformation of urban culture, economy and environment, attraction of investments and development in the modern world» [2].

Within the framework of preparation to «Euro-2012», in November 2010 Deputy Prime Minister of Ukraine for Euro-2012 Borys Kolesnikov presented the official logo of the country. It contains the picture of a sunflower and the inscription of the name of the state – «Ukraïne» – with the letter «ï» from the Ukrainian alphabet. The author of the logo is designer Andrii Krysenkov. His work was identified as the best in the competition organized by the State enterprise «Centre of Communication “Ukraine-Universe”», from among 300 logos [21], which unfortunately had been never formally presented to the public. According to the author of the logo, sunflower, as one of the most famous Ukrainian images, should create the impression of Ukraine as of a country full of warmth

and love in which every foreigner would feel him/herself a welcome guest [21].

Borys Kolesnykov also presented the official TV commercial of Ukraine «Switch on Ukraine», which contains the image of the described above official logo of the State. Videos, which lasted correspondingly 90, 60 and 30 seconds, were broadcast in 2010 on «Eurosport», «Euronews» and «BBC» [24].

The TV commercial «Switch on Ukraine» contains image views of some Ukrainian cities (Kyiv, Donetsk, Kamianets-Podilskyi, Lviv), as well as marine and mountain scenery. In our opinion, the ideological component of the pivot that connects all the frames of this movie, is the idea of Ukraine as a bright, shining country, soaked with sunshine, open and friendly to the outside world. However, to our mind, in this context use the English term «switch on» is not entirely suitable, as far as it literally means, «turn on [light]». We believe that it would be more appropriate to call this TV commercial «Light up Ukraine» or «Illuminate Ukraine», because these terms would adequately reflect core of the video, as they mean in English «fill with light».

Within the framework of preparation to «Euro-2012» the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine had produced another promotional video «See you in Ukraine». It represents the performance of Kseniia Simonova in a technique of sand animation. In late 2010, the movie was broadcast on the central TV channels of Russia, Belarus and Poland, and it was also shown in Kyiv on the Independence Square public monitors, as well as on the subways', the airports' and the railway stations' plasma screens [41].

At the end of 2010, there were also presented the first promotional material about Ukraine on the site of the project of professional and civic initiative «Discover Ukraine 2012» (<http://www.discoverukraine2012.org>). The Ukrainian Internet resources for marketing of the territories «PlaceID» (<http://placeid.com.ua>) also joined organizing of this project. As indicated on the project site, «Discover Ukraine 2012» «is a platform for joining efforts and cooperation of project partners – businesses, NGO's and public figures, experts in marketing of the territories and communications, and attracting attention of Ukrainian and international community to Ukraine's efforts to adequately host Euro-2012 and boost its tourism and investment attractiveness» [45].

As part of the initiative «Discover Ukraine 2012», there had been conducted the student video contest «Made in UA» [37]. The purpose of it was to improve the quality of the video presence of Ukraine in the international Internet environment and, in particular, to demonstrate in English in the social networks Facebook and Youtube 3–5 minutes long videos, which present progressive Ukrainian cultural projects, national specificities, the nature of Ukraine and etc.

In December 2010, Kyiv hosted the First, and in December 2011 – the Second International Forum «Ukraine. Branding the Country and the Cities». As it is noted at the site of the forum, its goal is to «attract the best international and domestic experience in this area [branding – Yu S.], establish fruitful contacts between the responsible government agencies, local self-government and civil society groups, business communities and international organizations. Forum brings together representatives of government, business, NGOs and media, which work in the sphere of regional and local marketing, branding and development of information policies. Forum bases its activities on the experience of international experts and leading Ukrainian practitioners in marketing, as well as the best practices of effective promotion of the countries in the world» [27].

It should be noted that recently there have been intensified the activities of the specialist in advertising and PR, who undertake efforts to promote Ukraine on the level of individual projects. In particular, the most active of them are: Andrii Fedoriv – member of the All-Ukrainian Advertising Coalition, who calls himself a brand manager of Ukraine; Denys Bohush – President of the company «Bohush Communications», which inter alia is engaged in branding of the territories; Valerii Pekar – President of the company «Euroindex», which is one of the participants of the «Brand of the city – cause of the citizens» and others.

Early in 2011, the company «CFC Consulting Company» had opened the site «Brand Ukraine» (<http://brandukraine.org>), which presented the brandbook and the concept of so-called «brand «Ukraine»». Unfortunately, the limited scope of this study does not give us an opportunity to present the detailed analysis of this project. We should only note that the concept of the so-called «brand «Ukraine»», created to fulfill the «State target program of building a positive international image of Ukraine till 2011» [7], is

wrong in theoretical terms and does not comply with the fundamental document, which define the essence of the modern Ukrainian State and the principles of its domestic and foreign policy for the future – the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine «On the Foundations of Domestic and Foreign Policy» (from July 1, 2011).

The site «Brand Ukraine» also presented the new state's logo and slogan – «Ukraine. Moving in the fast lane» [36]. Mascots named Sprytko (endearing nickname for a smart guy) and Harniunia (endearing nickname for a pretty girl) were the characters-symbols of the so-called «brand “Ukraine”», but after a rather controversial public reaction, the MFA of Ukraine decided that it was inappropriate to use of these mascots [23].

The core idea and the backbone basis of all the projects and the information campaigns of the so-called «brand “Ukraine”» is the concept of «Ukraine. All about U». Within the framework of this concept, the «CNN» production department had produced three interrelated as to the content TV commercials about Ukraine, devoted, respectively, to promoting the Ukrainian tourism and economic sectors («Travel in Ukraine. All about U», «Ukraine Business. All about U», «Ukraine. All about U. Economy»), which in 2011 were shown on the «CNN», «CNN International» and «BBC» television channels [26; 43–44]. In the summer of 2011, in the Internet there were demonstrated two more 30-second TV commercials of this series, which just like the above mentioned were intended to promote the Ukrainian culture and tourism industry. Information Portal «UkraineallaboutU.com», where one can look through the above videos, was created almost simultaneously with the site of the project In addition to these TV commercials, the portal also contains the thematic photos and the information messages about Ukraine.

In December 2011, there started a new promo-campaign of the state «High time to see Ukraine». Within the framework of this campaign production studio «Shootgroup» had produced three director's versions (30, 60 and 90 second) of the videos about Ukraine. These promos were broadcast on 7-international TV channels: «CNN», «BBC World News», «National Geographic (NatGeoWild)», «FOX», «Sky Sports» and «SkyNews», «Eurosport», which total potential audience comprises more than 2.5 billion viewers in Europe, Asia, Africa, Australia and the Middle East [40]. As a part of the promotional campaign «High time to see Ukraine», it was

also planned to place the banner ads on the sites of the mentioned channels [40].

One can also consider separate information projects and campaigns that are not directly related to State programs and plans, but to some extent influence, the formation of positive apprehension and friendly treatment of Ukraine and the Ukrainians in the world as a part of the promotional activities of Ukraine. First, one should mention the campaign «Seven Historical and Architectural Wonders of Ukraine» and «Seven Natural Wonders of Ukraine», project «The Great (although it would be more appropriate to say «Outstanding») Ukrainians», the series of the programs «Faces of Ukraine» on the First National etc.

International events such as Euro-2012, F1H₂O; TV marathon «Ukrainian independence» (which was included in the Guinness Book of Records as the longest live TV marathon), Ukraine's participation in the international exhibitions (for example, tourism «ITB» exhibition in Germany), and conducting programs of Year of Ukraine, Ukraine Culture Days, etc. in the foreign countries are of great importance for the promotional activities of the State.

One should also consider the systemic publishing of the specialized focal periodicals, including the quarterly magazine «Welcome to Ukraine», which is issued since 1994, a bilingual quarterly magazine «Image.ua», which is issued since 2007, as well as the bi-monthly Ukrainian magazine «ART UKRAINE», and other printed and electronic publications to be a part of the promotional activities of the Ukrainian State.

It is also worth to note, that such large-scale historical and cultural events as the international ethno-festival «Dreamland,» the annual multidisciplinary festival of contemporary art «Gogolfest» etc. are becoming increasingly popular with foreign tourists.

Thus, we can conclude that today in Ukraine there has developed en masse the system of promoting the country abroad. One can observe that there expands the area and increases the audience of foreign recipients of promotional events of our State. Besides, one should also specially note as positive factor growth and expansion of scientific and theoretical activities in the sphere promoting Ukraine that occurred lately. In this context, one should note first the achievements of the scholars of the National Institute for Strategic Studies in the issues of the State branding, as well as contribution of the employees of the Ukrainian Institute of National

Remembrance and the Ukrainian Center for Economic and Political Studies named after O. Razumkov in the research of the historical imago and the definition of the identity of Ukraine etc.

However, despite all the positive achievements of the last decade, the promotional activities in Ukraine were not free of certain drawbacks and problems. The major among them was lack of consistency on the theoretical and legislative level in the conceptual approaches to this activity. In addition, financing of the promotional activities in Ukraine is much less than in other countries. If, for example, in 2010 in Ukraine there were allocated USD 8 million for the promotion of the State, whereas in Bulgaria – almost three times more – USD 23 million. On the other hand, Russian company «Gazprom», annually spends \$ 140 million on its promotion [14].

The effectiveness of the promotional policy of our State was also negatively affected by the elimination of the Department of information support and image policy of the MFA of Ukraine. However, the most negative factor, as the Director of the Department of Information Policy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine Oleh Voloshyn said, is that «not a single government agency is in charge of image policy in general. Ministry of the Foreign Affairs is responsible only for a part of it» [14].

Majority of the foreigners practically have no idea of the country that is called Ukraine. The survey among the people from over 20 countries, mostly young, has found out that since independence, Ukraine still remains a white spot on the map for the international community [see more details 14]. Therefore, despite all the practical efforts made by the Ukrainian State to promote the country abroad, it is too early to talk about the positive apprehension of Ukraine and the Ukrainians in the world.

Thus, in addition to overcoming these problems, Ukraine, to achieve the goals of its promotional activities, urgently needs to create a public body of its coordination this activity in order to ensure its proper scientific and theoretical, organizational and financial support and, most importantly, encourage creativity of its performers.

In our opinion, there is every reason to state that during the first decade of independence, in the Ukrainian State there was formed the legal basis for promotional activities of the country as part of the information component of ensuring the Ukraine's European integration. There was also put forward a task of ensur-

ing wide acquaintance of the foreign public with the experience of political, economic, scientific and technical as well as cultural development of our country with the purpose to promote the world's apprehension of Ukraine as a reliable partner (positive apprehension of the State) and the formation of friendly treatment of Ukraine in the parliamentary, the governmental and the non-governmental circles abroad (forming friendly treatment of the country). At the same time, there was formed a clear idea of the necessity of promotional activities as of a part of ensuring and support of the foreign policy of the State, its national interests and national security. However, despite all of these positive changes in the organization of presenting the State in the world, the absence of the direct budget financing until 2002 was the main obstacle in the realization of the systemic practical promotional activities of Ukraine abroad.

The end of first and the beginning of the second decade of independence of the Ukrainian State are characterized primarily by the formation of the specialized structures, which have performed the promotional activities, as well as by the continuation of development of the promotional activities' legal foundations, introduction of the first governmental target promotional programs as well as intensification of the activities of the leading information and analytical and research centers, certain scientists and journalists in that area. Moreover, it was important that during this period the Ukrainian State had begun to support financially the promotional activities and set out its main priorities.

However, in our opinion, the main problem that hinders the implementation of the effective promotional activity in Ukraine in the world is the lack of coherent approach to this activity at the theoretical and the legislative level.

Ігор ЖАЛОБА,

*завідувач кафедри дипломатичної
та консульської служби*

*Дипломатичної академії України при МЗС України,
доктор історичних наук*

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПИТАННЯ МОЛДОВСЬКОГО КНЯЗІВСТВА У 60-Х РОКАХ ХІХ СТ.

Залізничні щупальця, турботливо випестувані у 30–40-х роках ХІХ століття у Західній Європі, поступово дотягувалися до її Центру та Сходу, нарощуючи тим самим європейську «кровоносну» систему. Чим повнішою вона ставала на Заході, тим непереборнішими ставали бажання на Сході до неї долучитися. З іншого боку, і на Заході розуміли всю користь від долучення східноєвропейських регіонів до єдиної залізничної мережі Європи. Звичайно, що кожна зі сторін при цьому покладала на залізницю свої сподівання і ми почасти проілюстрували це на прикладі комунікаційного питання у стосунках Габсбурзької імперії зі своїми сусідами¹. Тоді ж ішла про інтереси австрійського уряду в залізничному будівництві у Дунайському князівстві у 40–50-х роках ХІХ ст.² Однак ситуація 60-х років як у цілому по Європі, так і безпосередньо в Габсбурзькій монархії та самих Дунайських князівствах різниться від попередніх десятиліть. Через те метою цієї розвідки є розгляд планів з будівництва залізниць у молдовській частині князівств, обставин, за яких відбувалася видача концесій та інтересів, які при цьому переслідувалися основними гравцями.

На початок 60-х років ХІХ століття залізниця сягнула Львова (останній відрізок лінії Краків–Львів, що належала акціонерному товариству Карла Людвіга було відкрито 4 листопада 1861 р.)³. Далі можна було вести мову про будівництво лише у двох головних напрямках — до російського кордону через Броди або Тернопіль чи до молдовського кордону через Чернівці. Куди ця лінія буде спрямовуватися багато залежало від того, де вона

найшвидше віднайде свої продовження іноземною територією, щоб закінчити свій біг біля теплих вод Чорного моря (власне біля Одеси чи Галаца, як двох найважливіших портів цієї чорноморської частини). На початку 60-х років, як і протягом 40-х чи 50-х, потенційно найбільш вірогідним виглядав молдовський напрямок. Для галицько-буковинських ділових кіл це було одним із основних аргументів, який висувався іноземним акціонерам для того, щоб будувати залізниці у Галичині та Буковині — адже у цьому випадку їхні проекти не виглядали містечковими, а мали справді європейську вагу (ба навіть євразійську, зважаючи на серйозні наміри англійців довести залізничну лінію до індійського міста Калькутта). Ось чому Лев Сапега ще у 50-х роках у своїх прагненнях до розбудови залізниць у Галичині контактував також і з молдовською стороною, прагнучи заручитися там підтримкою щодо подальшого продовження галицьких залізниць молдовською територією до провідного порту — Галаца.

Як ми вже зауважували, на початок 60-х років залізниця до Львова була збудована. Для її продовження тим чи іншим напрямком потрібно було знову зібрати гроші, причому не в Австрії, де їх просто не було, а за кордоном. Для Льва Сапегі і Віктора Офенгайма, який з ним активно співробітничав щодо створення нового акціонерного товариства для побудови Львівсько-Чернівецької залізниці, було зрозумілим, що гроші для розбудови залізниці від Львова до Чернівців можна віднайти за кордоном лише тоді, коли закордонний капітал буде приваблений перспективою побудови Молдовської залізниці від Галаца до австрійського кордону. Таким чином, Європа отримувала безперервне залізничне сполучення з цим важливим дунайським портом на Чорному морі. Традиційно сильними в австрійському залізницебудуванні були позиції французького капіталу. Однак Офенгайм і Сапега вийшли на англійський капітал. У нашому розпорядженні немає точних даних, через які саме контакти здійснювався цей вихід і коли саме розпочалися перші переговори. Відомо тільки, що вже у лютому 1862 року між Віктором Офенгаймом з одного боку, Томасом Брессі, Семюелем Муртоном Рето та Едуардом Ladd Betts⁴ була укладена угода про спільність дій у справі Молдовської залізниці (тобто попередні контакти мали б розпочатися принаймні у 1861 р.). Концесіонерами виступали Петру Маврогені з Ясс та

князь Лев Сапега зі Львова, а англійці ставали будівельними підрядниками⁵.

Ще в лютому 1862 року «Lemberger Zeitung» констатувала посилення позицій партії, яка виступала за розбудову залізниці до Чернівців на противагу тим, хто любіював бродівський напрям⁶. Підґрунтям для цього слугували переговори, які велися з молдовським урядом про Молдовську залізницю. А вже 28 лютого семигородська «Kronstddter Zeitung» подавала наступне повідомлення: «Молдовська залізниця вийшла зі стадії голого проекту. Князівська концесія видана, 6-процентна гарантія встановлена, дуже сприятлива траса визначена, під'єднання до галицької залізниці Карла Людвіга обумовлено, утворення англійського акціонерного товариства на чолі з найбагатшим і найсоліднішим підприємцем залізничного будівництва містером Брессі в процесі, бракує тільки санкції молдово-валаської палати, яка не може не відбутися, бо при цьому активно задіяні інтереси майже всіх землевласників Молдови»⁷.

І справді, у квітні Національні збори новоствореної Румунії абсолютною більшістю голосів (52 проти 5) підтримали надання концесії Л. Сапезі та П. Маврогені на будівництво залізниці від австрійського кордону в Буковині біля Михайлень до Галаца. Молдово-валаський уряд надавав акціонерам 6-процентну гарантію, а землю під залізницю на державних і церковних ділянках передавав безкоштовно. Концесіонери ж зобов'язувалися протягом п'яти років збудувати залізницю і передати її в експлуатацію⁸.

Рішення палати віднайшло гарячу підтримку князя О. Кузи. В урядовому «Monitorul official» була опублікована депеша з Ясс від князя до міністра-президента уряду: «Останнє рішення палати щодо концесії залізниці наповнило радістю і надією душі румунів у Молдові. Як під час моєї поїздки до Ясс, так і в самому місті віднайшов я загальну вдячність і громадська думка цим рішенням є також задоволена. Я радію з цього разом з моїм урядом»⁹.

Між тим у Лондоні англо-австро-молдовський консорціум Маврогені-Сапези-Брессі наприкінці літа випустив в обіг prospect товариства Молдовської залізниці. Згідно з ним товариство передбачало зібрати капітал у розмірі 3 млн 440 тис. фунтів стерлінгів. Терміни сплати розтягувалися на чотири роки, а як агент товариства виступав Оттоманський банк¹⁰. Слід було збу-

дувати 297 англ. миль (будівельна вартість однієї милі обчислювалася в 11 тис. 584 фунтів стерлінгів) залізничних ліній, які пролягали б від буковинського кордону до Галаца. Будівництво зобов'язувалися провести згадувані Брессі, Peto і Betts¹¹.

Однак уже в кінці вересня стало зрозумілим, що спроби Маврогені і князя Сапеги зібрати на лондонській біржі капітал виявилися безрезультатними. Причинами цього були сумніви в успішності підприємства і впевненості в обіцяних урядом гарантіях¹². Тому, за словами кореспондента газети «Вukowina», «цей неодноразово обговорений залізничний проект є надалі серед інших благих намірів краю»¹³.

У цей час у валаській половині Дунайських князівств утворилося декілька консорціумів, які прагнули розбудувати залізницю територією Валахії, відштовхуючись головно від столиці краю — Бухареста. Так чи інакше, вони мали на меті сполучення через Бузеу і Браїлу з молдово-буковино-галицькою залізницею. Однак і ці проекти, як і молдовський проект Сапеги-Маврогені, не віднайшли свого практичного втілення¹⁴.

Тим не менш, в Австрії уважно відстежували процес «залізничного бродіння» у сусідній державі. Мало того, там вивчали вірогідні напрямки румунських ліній і аналізували їх політико-економічні та військово-стратегічні наслідки для монархії. Адже зрозуміло було, якщо з румунського боку постануть залізниця, то з австрійського доведеться підлаштовуватися до вже наявного стану речей. Тому уважно ставилися і до проектів залізничних сполучень, які висувалися австрійськими підданими у прилеглих коронних краях монархії. Першим розглядався напрямок, який мав визначитися у випадку продовження будівництва залізниці від Львова до Чернівців і далі до молдовського кордону. У 40–50-х роках мова йшла про три можливих пункти на молдовському кордоні — Цурень і Синівці (за проектом Бретшнайдера) та Сучава (за проектом Лігоцького). Причому саме на прохання молдовського князя у 40-х роках ХІХ століття обер-інженером Північної залізниці фон Бретшнайдером був підготовлений варіант лінії на Синівці (з румунського боку — це Михейлень). Інженери залізниці Карла Людвіга, якій, за умовами концесії, належало право першості на будову Львівсько-Чернівецької залізниці у 1862 році, теж планували вийти до молдовського кордону через Цурень та Маморницю¹⁵.

Питання сполучення розглядалося на засіданні спеціально скликаного комітету від 23 грудня 1862 року під головуванням міністра торгівлі і народного господарства. У ньому брали участь представники військового міністерства і генерал-квартирмейстерштабу, державного міністерства, міністерства фінансів, угорської та семигородської надвірних канцелярій, міністерства торгівлі. До цього залучалися висновки буковинського крайового шефа графа Амадея. Визнано було, що з точки зору державних інтересів Австрії найбільш оптимальним пунктом сполучення австрійських і молдовських залізниць мав би бути район Сучави¹⁶. Адже у цьому разі край перетинався б довгою лінією з півночі на південь, причому його найбільш родючою і багатою на зерно територією, а стимул до розвитку лісового господарства отримувала південно-східна частина Буковини. З того ж, що хотів молдовський уряд (сполучення біля Сирівців), всі переваги залізниці випадали б на користь молдовської сторони, Буковина ж втрачала б 4 милі залізниці¹⁷.

Протягом наступних чотирьох років не вдалося віднайти коштів для Молдовських залізниць. Так само довго румунський уряд відмовлявся йти на поступки австрійському у питанні пункту сполучення залізниць на молдовсько-австрійському кордоні. Однак ситуація з середини 60-х років XIX століття почала мінятися. 1 вересня 1866 року було відкрито залізницю Львів–Чернівці. Поставали цілком реальні плани її продовження через Бессарабію до Одеси. У цьому разі Дунайські князівства разом зі своїми портами в Галаці і Бреїлі виявлялися поза головним міжнародно-торговельним рухом. Зважаючи на ці обставини, румунський уряд пішов на поступки.

У червні 1868 року товариство Львівсько-Чернівецької залізниці отримує від румунського уряду концесію на будівництво лінії Сучава–Ясси з боковими на Ботошани та Роман. І хоча прямого виходу до Галаца товариство не отримувало, однак концесійні умови були дуже сприятливими. Румунський уряд гарантував концесіонерам право експропріації, грошову допомогу при будівництві в 40 тис. фр. на кілометр, десятирічне звільнення від податків і ввізного мита та щорічний прибуток у 3 млн 743 тис. 250 фр. (= 1 млн 497 тис. 300 фл. срібл.)¹⁸. 13 липня 1868 року із Томасом Брессі був укладений черговий будівельний договір, а влітку цього ж року невідкладно приступили до будівництва румунських ліній. П'яте надзвичайне загальне зібрання

акціонерів, яке відбулося 15 жовтня 1868 року, одногосно виставилося за прийняття концесій, наданих румунським урядом, та за перейменування товариства «ц.к. привілейованої залізниці Львів-Чернівці» в товариство «ц.к. привілейованої залізниці Львів-Чернівці-Ясси» з відповідними статутними змінами¹⁹. Як на австрійській, так і на румунській території фірма Т. Брессі вела швидке будівництво і через півтора місяця після відкриття залізниці Чернівці-Сучава, 15 грудня 1869 року, було відкрито її продовження територією Молдови Сучава-Роман (102,9 км), 1 червня 1870 року — відрізок Паркани-Ясси (76,6 км). Лише побічну лінію Верешти-Ботошани (44,5 км) здали в експлуатацію значно пізніше — 1 листопада 1871 року²⁰.

Отже, те, до чого так прагнули і урядові кола Відня, і правління залізниці Львів-Чернівці, відбулося — порти Балтійського і Північного морів напряму сполучили з чорноморськими. Це сполучення проходило австрійською територію і за посередництва австрійської залізниці, яка, до того ж, мала власні лінії на території Румунії. З'єднання австрійських і румунських залізниць відбулося в бажаному для австрійців пункті, а умови, на яких румунський уряд надав концесію австро-англійським прохачам, були надзвичайно вигідними.

¹ Жалоба І.В. Міжнародно-економічні аспекти лісної торгівлі Дністром наприкінці XVIII — першій половині XIX ст. // Проблеми історії міжнародних відносин: Зб. наук. ст. — Чернівці, 1993. — С. 105–121; Його ж. Питання залізничного сполучення Чернівці-Одеса з точки зору геополітичних інтересів Австрії та Росії (60-ті роки XIX ст.) // Політологічні та соціологічні студії: Зб. наук. ст. — Чернівці: Місто, 2000. — С. 12–24; Його ж. Сполучення австрійських і російських залізниць біля Волочиська і Бродів в кінці 60-х — на початку 70-х років XIX ст. // Наукові праці Кам'янець-Подільського педагогічного університету: Історичні науки. — Кам'янець-Подільський, 2001. — Т. 5 (7). — С. 108–115; Його ж. Питання вільного судноплавства Віслою, Дністром і Прутом у міждержавних стосунках Австрії та Росії (остання чверть XVIII — 70-ті роки XIX ст.) // Матеріали IV Буковинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 125-річчю заснування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. 5 жовтня 2000 р., Чернівці. — Чернівці: Золоті литаври, 2001. — С. 198–203; Його ж. Залізничне питання Краківської республіки з точки зору державних інтересів Австрії (1844–1846 рр.) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Історія. Вип. 6. — Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2002. — С. 45–51; Його ж. Інфраструктурна політика австрійського уряду на північному сході монархії в останній чверті XVIII — 60-х роках XIX ст. (на прикладі шляхів сполучення). — Чернівці: Книги-XXI, 2004. — С. 379–437; Його ж. Австрійсько-пруські стосунки у справі залізниць Краківської області (50-ті — початок 60-х років XIX ст.) // Вісник Київського міжнародного університету. Сер.: Міжнародні відносини. — К.: КиМУ, 2004. — С. 111–121.

- ² *Jaloba Ihor V. Atitudinea guvernului austriac privind construirea cailor ferate in Moldova in anii 40–50 ai secolului al XIX-lea (dupa materialele inedite din Arhivele Statului de la Viena) // Codrul Cosminului. Analele stiintifice de istorie ale Universitatii «Stefan cel Mare», serie noua. — Suceava. — 1999. — Nr. 5 (15). — P. 305–314.*
- ³ Див.: *Жалоба І. Сполучення Львова з Віднем: з історії залізниці Карла Людвіга // Красзнавство. — 2011. — № 4. — С. 199–203; Потяг надій та інші залізничні сполучення: [концепія, упорядкув. та заг. ред. Т. Гаврилів]. — Львів: ВНТЛ-Класика, 2011. — 384 с.*
- ⁴ Ці англійці вже мали досвід участі в австрійських залізничних підприємствах. Саме ними бувався відрізок Мельк–Лінц Західної залізниці цісарівни Єлизабет (Відень–Лінц), яка будувалася з 31 липня 1856 р. до 15 грудня 1858 р. [Benedikt H. Die wirtschaftliche Entwicklung in der Franz–Joseph–Zeit. — Wien: Herold, 1958. — S. 39].
- ⁵ Державний архів Чернівецької області (далі — ДАЧО). — Ф. 297. — Оп. 1. — Спр. 1. — Арк. 1–9.
- ⁶ *Lemberger Zeitung — 1862. — 8. Febr.*
- ⁷ *Kronstädter Zeitung. — 1862. — 28. Febr.*
- ⁸ *Centralblatt für Eisenbahnen und Dampfschiffahrt in Oesterreich. — 1862. — 23. Juli; Bukowina. — 1862. — 24. Apr., 29. Apr., 3. Mai.*
- ⁹ *Bukowina. — 1862. — 10. Mai.*
- ¹⁰ Оттоманський банк, заснований англійськими торговими підприємцями в середині 50-х років XIX ст. спочатку в Лондоні, згодом відкрив свої філії в Галаці, Бейруті, Александрії і Константинополі. Найбільш прибутковим був філіал в Галаці. Банк цінували через його компетентність, фаховість, високий рівень організації [Austria. Wochenschrift für Volkswirtschaft und Statistik. — 1863. — S. 622].
- ¹¹ *Centralblatt für Eisenbahnen und Dampfschiffahrt in Oesterreich. — 1862. — 9. Aug.; Lemberger Zeitung. — 1862. — 3. Sept.; Bukowina. — 1862. — 6. Sept.*
- ¹² *Centralblatt für Eisenbahnen und Dampfschiffahrt in Oesterreich. — 1862. — 20. Sept.*
- ¹³ *Bukowina. — 1862. — 15. Okt.*
- ¹⁴ *Ibid. — 17. Dez.*
- ¹⁵ Дет. див.: *Жалоба І.В. Будівництво чернівецького колійного двірця в середині 60-х років XIX ст. та буковинська громадськість // Буковинський журнал. — 2000. — Ч. 1–2. — С. 89–90.*
- ¹⁶ *Österreichisches Staatsarchiv, Verkehrsarchiv / Allgemeines Verwaltungsarchiv (далі — ÖSA, VA/AVA), III E, Kart. 2, Z. 1081/62.*
- ¹⁷ *ÖSA, VA/AVA, III E, Kart. 3, Z. 138/63.*
- ¹⁸ *Actu de concessiune pentru calea ferata de la Sucéva la Jassi, Romanú și Botoșanî. — Bucuresci, 1868. — P. 22–28.*
- ¹⁹ ДАЧО. — Ф. 297. — Оп. 1. — Спр. 12. — С. 12–14, 24–30.
- ²⁰ Там само. — Ф. 297. — Оп. 1. — Спр. 46. — Арк. 1–10; Спр. 1041. — Арк. 52.

Ihor ZHALOBA,

*head of the diplomatic and consular service department
of the Diplomatic Academy
of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine*

FOREIGN POLICY ASPECTS OF THE MOLDOVA PRINCIPALITY IN THE 60'S OF THE 19TH CENTURY

The railway tentacles carefully nurtured in the 30–40's of the 19th century in the Western Europe, gradually reached its central and east areas thereby reinforcing the European «blood» system. The more complete it became in the West, the more irresistible was the desire of the East to access it. On the other hand, the West understood all the benefits of linking the Eastern European regions to a single European railway network. Certainly, each side pinned its own hopes on the railway and we partly illustrated this with an example of the communication issues in relationships of the Habsburg Empire with its neighbors¹. Then there were discussions of the interests of the Austrian government in the railway construction in the Danube principalities in the 40–50's of the 19th century². However, the situation in the 60's in the whole Europe including the Habsburg Monarchy and the Danube principalities was very different from the previous decades. Therefore, purpose of this research is to consider plans for the construction of the railways in the Moldovan part of principalities, the circumstances, in which concessions were provided, and the interests of the major players in this project.

In the early 60's of the 19th century the railroad reached the city of Lviv (the last segment of the Krakow-Lviv railway line owned by Karl Ludwig JSC was opened on November 4, 1861)³. Further construction may be considered in two main directions – to the Russian border over Brody or Ternopil or to the Moldovan border through Chernivtsi. Direction of this line much depended on where it was most likely to extend in the foreign territory in order to end up near the warm waters of the Black Sea (actually near Odessa or Galati as the two major ports of the Black Sea area). In the early 60's,

as well as during the 40's or 50's the Moldovan direction seemed to be potentially most feasible. For Galicia-Bukovina business circles this was one of the main arguments put forward by the foreign shareholders to build railways in Galicia and Bukovina, because in this case their projects did not look provincial but acquired truly European significance (or even Eurasian in view of serious intentions of the Great Britain to bring the railway line to the Indian city of Calcutta). That was why Leo Sapieha in the 50's in his attempts to build railways in Galicia also contacted with the Moldovan side, trying to attract support for the further extension of the Galician railway by the Moldovan territory leading to the port Galati.

As we already remarked, the railway to the Lviv city was built at the beginning of 60's. For its extension in one or another direction it was necessary to raise money, and this time not in Austria, that experienced lack of funds but abroad. For Leo Sapieha and Victor Offenheim, who actively collaborated together for creation of a new company to build the Lviv-Chernivtsi railway, it was clear that money to build a railway from Lviv to Chernivtsi could be found abroad only when foreign capital would be attracted by the prospects of building Moldovan railway from Galati to the Austrian border. Thus, Europe received continuous railway communication with this important Danube port on the Black Sea. The French capital was traditionally strong in the Austrian railway construction. However, Offenheim and Sapieha attracted the English capital. We have no accurate data on how these contacts were established and when the first negotiations began. We only know that in February 1862 an agreement on mutual activities for the Moldoval railway construction was concluded between Victor Offenheim, on the one hand, Thomas Bresse, Samuel Morton Peto and Ladd Betts⁴ on the other (preliminary contacts should have been initiated at least in 1861). Petro Mavrogenni from Iasi and duke Leo Sapieha from Lviv were concessioners while British acted at contracted developers⁵.

As early as in February 1862 *Lemberger Zeitung* reported strengthening of positions of the party that advocated construction of the railway to Chernivtsi in opposition to those, who lobbied the Brody direction⁶. Negotiations conducted with the Moldova government on construction of the railway were the basis for this. On February 28 *Kronstädter Zeitung* reported the following: «Moldova railway project becomes tangible. The duke concession is issued, 6% guarantee is established, the most preferable route is specified, its

linkage to the Karl Ludwig Galicia railway is decided, the British Stock Company headed by the most wealthy and renowned entrepreneur in the sphere of railway construction Mr. Bressi is in process of creation. They only need authorization from the Moldova-Wallachia Chamber, which will inevitably be issued since the interests of almost all land owners in Moldova are involved»⁷.

Indeed, in April the National Assembly of the newly created Romania supported by absolute majority of votes (52 vs 5) issuance of the concession to Leo Sapieha and Petro Mavrogenni for construction of the railway from the Austrian border in Bukovina near Myhaylen to Galati. The Moldavian-Wallachia government gave shareholders a 6-percent guarantee, the land from state and church holdings were provided for the railway construction free of charge. The concessionaires were obligated to build a railway and put it into operation during five years⁸.

The decision of the Chamber was enthusiastically supported by duke Alexander Cuza. The government Official Monitorul published dispatches from Iasi from the duke to the Minister-President of the Government: «The recent decision of the Chamber on the railway concession gave joy and hope to the souls of Romanians in Moldova. As during my trip to Iasi and stay in the city I discovered a unanimous appreciation and public support of this decision. I am pleased with this decision together with my government»⁹.

Meanwhile, in London, in the late summer the English-Austrian-Moldovan Mavroheni-Sapieha-Bresse Consortium issued the prospect of the Moldovan Railway Company. According to this prospect the Company planned to raise capital of 3 million 440 thousand pounds. Terms of payment stretched for four years and the Ottoman Bank acted as an agent of the Company»¹⁰. It was necessary to build railway stretching for 297 Eng. miles (one mile construction cost estimated as 11 thousand 584 pounds) that ran to the border of Bukovina to Galati¹¹.

However, in late September, it became clear that the attempts of Mavroheni and Prince Sapieha to raise capital on the London Stock Exchange were unsuccessful. The reasons for this were doubts about success of the project and low confidence in the promised government guarantees¹². Therefore, according to the correspondent of the newspaper Bukowina: «...this so widely discussed railway project seems to be another good intention of the regional authorities»¹³.

At the same time several consortia were created in the Wallachia territory of the Danube principalities. They sought to build a railroad through the territory of Wallachia, starting mainly from the capital of the region – Bucharest. Anyway, they were aimed at communication through Buzau and Braila from Moldova-Bukovina-Galician railway. However, these projects, as well as the Sapiieha-Mavroheni Moldovan project were not implemented in practice¹⁴.

However, the neighboring Austria closely watched «railway staggering» in the neighboring country. Moreover, the Austrian specialists projected probable directions of Romanian railway lines and analyzed their political-economic and military-strategic implications for the monarchy. It was clear that Austria would have to adjust to the state of things after construction of the railroad in Romania. Therefore, all railway projects proposed by the Austrian nationals in the adjacent lands of the monarchy were attentively analyzed. Directions in case of extension of the railway from Lviv to Chernivtsi and then to the Moldovan border were considered in the first place. In the 40's-50's three possible points on the Moldova border were discussed: Tsuren and Synivtsi (according to Bretschneider project) and Suceava (according to Lihotsky project). It was the Moldavian duke that in the 40's of the 19th century asked the chief engineer of the Northern Railway von Bretschneider to design a version of the railway line Synivtsi (from the Romanian side it was Myhehlen). Engineers of the Karl Ludwig Railroad, which according to the conditions of the concession had the priority in construction of the Lviv-Chernivtsi Railway in 1862 also planned to reach the Moldovan border through Tsuren and Mamornytsya¹⁵.

Issues of railway communication were discussed at a meeting of the specially convened committee on 23 December 1862 under the leadership of the Minister of Trade and the Economy. The meeting was attended by the representatives of the Ministry of Defense and Military Headquarters, the Ministry of State, the Ministry of Finance, the Hungarian Secretariat and the Ministry of Commerce. The discussions involved the conclusions of the Bukovyna regional boss Count Amadeus. It was recognized that in terms of the Austria public interest the Suceava district would be most optimal railway point of the Austrian and Moldovan railways¹⁶. Indeed, in this case the region would cross the long line from the north to the south and its territory of most fertile soils rich in grain. The southeastern part of Bukovina received an impulse for development of for-

estry. From what the Moldovan Government wished (railway line near Syrivtsi) all the advantages of the rail road would fall in favor of the Moldovan side, while Bukovina would lose up to 4 miles of the railway¹⁷.

Over the next four years the funds for the Moldovan railways were not found. Similarly, the Romanian government refused to give concessions to the Austrian side on the issue of railways junction on the Moldovan-Austrian border. However, the situation began to change since the mid 60's of the 19th century. The railway Lviv-Chernivtsi was launched on September 1, 1866. Plans of its extension through Bessarabia to Odessa became quite realistic. In this case, the Danube principalities with their ports of Galati and Brăila appeared outside the main international trade transportation system. Under these circumstances the Romanian government decided to make concessions.

In June 1868 the Lviv-Chernivtsi railroad company received from the Romanian government a concession for construction of the Suceava – Iasi railway line including Botosani and Roman. Although the company did not receive direct access to Galati, the concession conditions were very favorable. The Romanian government guaranteed the right of the concessionaires for expropriation, financial assistance for construction in the amount of 40 thousand francs per kilometer, ten-year exemption from taxes and import duties and annual revenues of 3 million 743 thousand 250 francs. (= 1 million 497 thousand 300 amp. silver)¹⁸. On July 13, 1868 Thomas Bresse was awarded another construction contract and in the summer of that year the construction of the Romanian lines started immediately. The fifth extraordinary general meeting of the shareholders was held on October 15, 1868 where the shareholders unanimously voted for the adoption of the concession granted by the Romanian government and for renaming the company «Privileged Railway Lviv-Chernivtsi» into the company «Privileged Railway Lviv-Chernivtsi-Iasi» with the relevant statutory changes¹⁹. The company of T. Bresse constructed fast in the Austrian and Romanian territory and in one and a half months after the opening of the railway Chernivtsi to Suceava, on December 15, 1869, its continuation in the Moldova territory Suceava-Roman (102.9 km) opened and on June 1, 1870 its Pascani-Iasi segment (76.6 km) was launched. Only Vereshty – Botosani side-line (44.5 km) was commissioned much later – on November 1, 1871²⁰.

Finally, the cherished hopes and intentions of the government circles in Vienna and the railway Lviv-Chernivtsi administration came into being – ports of the Baltic and North Sea were directly connected with the Black Sea. This communication line passed through the Austrian territory with the mediation of the Austrian railways, which in addition possessed its own railway lines in Romania. The Austrian and Romanian railways were connected in the desirable point for the Austrians, while the conditions under which the Romanian government granted a concession to the Austro-British applicants were extremely beneficial.

- 1 Zhaloba I.V. International and economic aspects of timber trade with Dniester area at the end of 18th — first half of the 19th centuries // *Problems of history of international relations: Collected Papers — Chernivsti*, 1993. — p.105–121; same author *Issues of railway communication Chernivtsi-Odessa in view of geopolitical interests of Austria and Russia (60's of the 19th centuries // Politological and sociological studies: Collected Papers — Chernivsti: Misto*, 2000. — p. 12–24; same author. *Conjunction of Austrian and Russian railways near Volochiysk and Brody at the end of 60's – early 70's of the 19th century // Proceedings of the Kamiyanets-Podilsky Pedagogical University: Historical Sciences. — Kamiyanets-Podilsky*, 2001. — V. 5 (7). — P. 108–115; same author. *Issues of free navigation in Vistula, Dniester and Prut in the interstate relations of Austria and Russia (last quarter of the 18th century – 70's of the 19th century // Proceedings of the of the 4th Bukovyna International Historical Conference devoted to 125-years since foundation of the Yu. Fedkovych National University of Chernovtsy: Zoloty Lytavry Publishers*, 2001. — p. 198–203; same author. *Railway issue of the Krakow Republic in view of the Austrian state interests (1844-1846) // Research Newsletter of the Uzhgorod National University, Series of Historical Sciences. Issue 6. — Uzhgorod: V. Padyaka Publishers*, 2002. — p. 45–51; same author. *Infrastructure policy of the Austrian Government in the northern east of the monarchy in the last quarter of the 18th century – 60's of the 19th century (on the example of the railway communication). — Chernovtsy: Books — XXI*, 2004. — p. 379–437; same author. *The Austrian-Prussian relations in the issues of the Krakow oblast railways (50's – early 60's of the 19th century) // Newsletter of the Kyiv International University. Series of International relations. — K*, 2004. — p. 111–121.
- 2 Zhaloba Ihor V. *Atitudinea guvernului austriac privind construirea cailor ferate in Moldova in anii 40–50 ai secolului al XIX-lea (dupa materialele inedite din Arhivele Statului de la Viena) // Codrul Cosminului. Analele stiintifice de istorie ale Universitatii «Stefan cel Mare», serie noua. — Suceava*, 1999. — Nr. 5 (15). — P. 305–314.
- 3 See.: Zhaloba I. *Connection of Lviv with Wien: from history of the Carl Ludwig railway // Local studies. — 2011. — № 4. — P. 199–203; Train of hope and other railway communications : [edited by. T. Gavryliv]. — Lviv: VNTL–Clasics*, 2011. — 384 p.
- 4 These British already had experience in the Austrian railway company. It is they built a segment of the railway Melk — Linz of the Western Railway of the Princes Elizabeth (Vienna, Linz), which was built from 31 July 1856 to 15 December, 1858. [Benedikt H. *Die wirtschaftliche Entwicklung in der Franz-Joseph-Zeit. — Wien: Herold*, 1958. — S. 39].
- 5 State Archive of the Chernivtsi oblast, folder 297, op. 1, file. 1, sheets 1-9.
- 6 *Lemberger Zeitung — 1862. — 8. Febr.*
- 7 *Kronstädter Zeitung. — 1862. — 28. Febr.*

- ⁸ Centralblatt für Eisenbahnen und Dampfschiffahrt in Oesterreich. — 1862. — 23. Juli; Bukowina. — 1862. — 24. Apr., 29. Apr., 3. Mai.
- ⁹ Bukowina. — 1862. — 10. Mai.
- ¹⁰ Ottoman Bank was founded by British businessmen trading in the mid 50-ies of the XIX century. first in London and later opened branches in Galati, Beirut, Alexandria and Constantinople. The most lucrative branch was in Galati. Bank was known because of its competence, professionalism, high level of organization [Austria. Wochenschrift für Volkswirtschaft und Statistik. — 1863. — S. 622].
- ¹¹ Centralblatt für Eisenbahnen und Dampfschiffahrt in Oesterreich. — 1862. — 9. Aug.; Lemberger Zeitung. — 1862. — 3. Sept.; Bukowina. — 1862. — 6. Sept.
- ¹² Centralblatt für Eisenbahnen und Dampfschiffahrt in Oesterreich. — 1862. — 20. Sept.
- ¹³ Bukowina. — 1862. — 15. Okt.
- ¹⁴ Ibid. — 17. Dez.
- ¹⁵ Zhaloba I. Building Chernivtsi railway track in the mid 60-ies of the 19th century and the Bukovynian public // Bukovyna Journal . — 2000. — part.1-2. — p.89–90.
- ¹⁶ Österreichisches Staatsarchiv, Verkehrsarchiv / Allgemeines Verwaltungsarchiv (дали – ÖSA, VA / AVA), III E, Kart. 2, Z. 1081 / 62.
- ¹⁷ ÖSA, VA / AVA, III E, Kart. 3, Z. 138 / 63.
- ¹⁸ Actu de concessiune pentru calea ferata de la Sucéva la Jassi, Romanú și Botoșani. — Bucuresci, 1868. — P. 22–28.
- ¹⁹ State Archive of the Chernivtsi oblast , f. 297, on. 1, сrp. 12, c. 12-14, 24-30.
- ²⁰ Ibid, f.297, op.1, file 46, sheets 1–10; file 1041, sheet 52.

Олександр ПОЛТОРАЦЬКИЙ,

*доцент кафедри регіональних систем
та європейської інтеграції
Дипломатичної академії України
при Міністерстві закордонних справ України,
кандидат політичних наук*

УДК 427.7:061(477)

**ВІДНОСИНИ УКРА НА—ЄС
У КОНТЕКСТІ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»**

Говорячи про власне східноєвропейський вимір сьогодишньої зовнішньополітичної діяльності ЄС, варто насамперед зауважити, що східна політика була однією з пріоритетних сфер діяльності Європейських Співтовариств ще за часів холодної війни. Про це свідчила як політика окремих європейських держав (Франції, ФРН), так і участь Європейських Співтовариств у процесі зниження рівня політичної напруги між Сходом та Заходом, ініційованого в рамках НБСЄ.

Припинення біполярного протистояння призвело до формування нової східної політики ЄС, для якого налагодження відносин з державами Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) стало одним із зовнішньополітичних пріоритетів, з метою забезпечення миру і безпеки в новій Європі, а також недопущення політичної, економічної та соціальної дестабілізації в регіоні. На зміну відсутності чіткого бачення розвитку відносин з колишніми пострадянськими республіками, що пояснювалось наявністю більш актуальних проблем, а також, можливо, браком експертних знань щодо обстановки в регіоні, на порядку денному ЄС з'явилося питання поповнення його членського складу десятьма новими державами ЦСЄ та відповідного переміщення загально-

го кордону Союзу далі на Схід. Результатом розвитку подій та досягнення вищезгаданих цілей стало продовження процесу розширення ЄС, чергові раунди якого завершилися приєднанням до ЄС восьми держав ЦСЄ в травні 2004 року та ще двох — Румунії та Болгарії — у січні 2007 року. Перед Союзом постало завдання пошуку нової ефективної форми відносин з новими східними сусідами, яка б дала відповідь на питання щодо можливості подальшого розширення (на той час Україна і Молдова вже проголосили своїм головним зовнішньополітичним пріоритетом набуття повноправного членства в ЄС), а також стала базою для політико-економічного діалогу та співпраці у сферах безпеки, прикордонного контролю, імміграції тощо.

Після завершення останнього етапу розширення східний вимір політики ЄС вдруге набув якісно нового значення і почав стосуватися решти країн Східної Європи, які не можуть або не хочуть претендувати на членство в ЄС, однак, зважаючи на їх геополітичне положення та значення для економіки і безпеки всієї Європи, викликають зрозумілий інтерес з боку ЄС. Відповідно до сучасного наукового підходу до Східної Європи відносять європейські пострадянські країни, які не входять до західних інституцій, іноді — з Росією, хоча останнім часом Російська Федерація розглядається окремо. Східний вимір сучасної політики ЄС, таким чином, охоплює відносно з Україною, Молдовою, Білоруссю, а також трьома державами Закавказзя — Грузією, Вірменією та Азербайджаном. Відповідно, східний напрям започаткованої ще у 2001 році Європейської політики сусідства остаточно було оформлено у 2008–2009 роках у проекті «Східного партнерства».

Україна займає центральне місце на східноєвропейському просторі, залишаючись провідним партнером ЄС у східному сусідстві. Водночас наша держава є критичним викликом життєздатності та успіху політики сусідства ЄС на східному напрямку. У випадку України питання її відносин з ЄС на найближчу перспективу є як найбільш актуальним і невідкладним для обох учасників діалогу, так і водночас дуже складним та суперечливим. Відтак існує об'єктивно обґрунтована необхідність розгляду та оцінки основних внутрішніх та зовнішніх аспектів можливості входження України в європейський політичний та безпековий простір з урахуванням сучасних міжнародно-політичних реалій.

Мета статті — проаналізувати сучасні політико-правові та основні геополітичні аспекти можливості й потреби зближення України з Європейським Союзом на основі розгляду позицій та бачення ЄС основних параметрів і складових поточної реалізації ініціативи «Східне партнерство»; дати оцінку подальшому розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом, виходячи з розгляду основних аспектів їх політичного та геополітичного виміру у широкому сенсі.

Позиці та бачення ЄС

Запроваджуючи «Східне партнерство» як складову частину Європейської політики сусідства (ЄПС), ЄС реагував на зовнішній запит щодо посилення інтеграційної складової (з боку східноєвропейських країн) та на внутрішню потребу щодо посилення східного виміру власної зовнішньої політики.

В ході пошуку ефективної східної стратегії ЄС та дискусій щодо переформатування ЄПС виокремлюють два базових підходи — німецький та польський. Німецький підхід ґрунтувався на більш широкому охопленні східної політики ЄС, яка мала включати політику щодо Росії як центрального компоненту і мала бути спрямована на становлення кооперативного порядку у Великій Європі. Польський підхід був сфокусований на країнах Східної Європи та орієнтований на їх наближення до Євросоюзу в тій мірі, яка б дозволяла уникнути їх повернення до сфери впливу Росії¹. Під час узгодження конфігурації проекту східної політики ЄС було обрано компромісний варіант, який утілюється в ініціативі ЄС «Східне партнерство» (СхП).

На момент проведення установчого саміту в Празі у 2009 році Євросоюз прийняв рішення перевести відносини з усіма шістьма державами Східної Європи та Південного Кавказу у єдиний формат Угоди про асоціацію зі створенням поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (УА та ЗВТ), а багатосторонній вимір регіональної співпраці оформити у низку механізмів співпраці секторального рівня. Водночас найбільш важлива складова — визнання перспективи членства східноєвропейських держав у ЄС — була виключена з проекту, а рівень взаємодії в практичних сферах не був чітко визначений. Така суттєва концептуальна обмеженість зумовлювалася потребою віднайти єдиний підхід серед усіх країн-членів ЄС, беручи до уваги суттєві розходження в їх зовнішньополітичних пріорите-

тах. Сьогодні у розумінні мети функціонування та подальшого розвитку Східного партнерства країни-члени ЄС дотримуються багатьох спільних позицій і мають не менший перелік відмінних. Щодо спільних позицій, серед європейських країн, зокрема, досягнуто консенсусу, що СхП виконує роль функціонального майданчика для програмованої взаємодії ЄС з країнами Східної Європи, забезпечення стабільності в якій є для європейської спільноти не менш важливим завданням, аніж вирішення внутрішніх проблем. Такому розумінню зокрема сприяв збройний конфлікт між Росією та Грузією у серпні 2008 року. Усі європейці усвідомлюють потребу забезпечення принаймні мінімальних стандартів управління на території країн, що мають спільний кордон, зокрема тих, що мають право претендувати на членство в ЄС на основі Статті 49 Лісабонського договору². Окрім того, теза про пріоритетне значення для Європи розвитку Росії, яка домінувала упродовж 1990 – початку 2000-х років, нині є суттєво відкоригованою – до уваги береться, з одного боку, потреба ЄС у збалансуванні зростаючого геополітичного впливу Росії, а з іншого – зацікавлення ЄС у збереженні у країн СхП інтересу до європейської інтеграції. Досягнута згода передбачає використання інструментів «м'якого» впливу на країни Східної Європи для стимулювання їх європеїзації у сфері публічного управління, створення сприятливих умов для торгівлі та інвестицій, тобто для поступової інтеграції з європейським спільним ринком, що, зрештою, відповідає інтересам європейського бізнесу. Водночас у сферу дії СхП не включено питання безпеки як такі, що викличуть різку політичну реакцію Росії. Враховуючи різні інтеграційні наміри країн-учасниць СхП та формати їхньої взаємодії з ЄС, готовність та спроможність проводити реформи, формат ініціативи передбачив також запровадження засад:

- індивідуального підходу до кожної країни;
- вибору кожним учасником глибини і темпів інтеграції.

Досягнутий у середовищі європейських країн компроміс визначив перелік «винагород», які ЄС може запропонувати партнерам на Сході: угода про асоціацію і поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі; секторальну інтеграцію до європейського ринку; лібералізацію візового режиму; поширення формату регіональної інтеграції та взаємодії на рівні громадянського суспільства.

Не маючи готової східної стратегії, ЄС на рівні двосторонніх відносин застосував до країн-партнерів стратегію «успішного прецеденту». Україна в цьому разі відіграє роль «флагмана» — саме на базі українського досвіду Європейський Союз виробляє свої підходи до співпраці з іншими країнами-партнерами по СхП³.

Є всі підстави стверджувати, що саме стратегічний курс України на інтеграцію до ЄС виявився вирішальним чинником, що дозволив Брюсселю взяти на себе роль центру регіонального тяжіння для всіх держав «Східного партнерства» і таким чином сформувати СхП в сучасному вигляді. Нині політична та економічна ситуація в ЄС не є сприятливою для подальшого розширення Європейського Союзу. Водночас ЄС потребує розширення власної політичної та економічної присутності. Це не лише посилить політичний та економічний вплив ЄС, а й забезпечить більший рівень стабільності та безпеки в Європі. Таке завдання можна вирішити за рахунок політичної асоціації та економічної інтеграції країн-партнерів з ЄС. Політична асоціація в цьому випадку передбачає односторонню асоціацію країн-партнерів з правовим полем Європейського Союзу. Економічна інтеграція має відбутися через запровадження поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі країн-партнерів СхП та ЄС. Українська дипломатія прагне досягти принципової згоди ЄС на закріплення в Угоді про асоціацію (УА) можливості майбутнього членства України в ЄС. В цьому контексті слід мати на увазі, що не існує жодного прямого правового зв'язку між асоційованими відносинами та відкриттям перспективи членства. В правовій практиці ЄС немає асоціації для підготовки до членства у Євросоюзі. В усіх випадках укладення угоди про асоціацію мало обмежений вплив на початок процедури приєднання до ЄС. Значно важливішим було формальне визнання з боку ЄС «кандидатського статусу» країни та подання цією країною офіційного прохання про вступ. Таким чином, в юридичній площині включення в УА тези про перспективу членства не несе жодних наслідків ані для України, ані для ЄС. Фактично, майбутня УА не гарантуватиме вступ і може не передбачати перспективу членства, але водночас не заперечуватиме такої можливості. Офіційно ЄС обґрунтовує неможливість надання для України «перспективи членства» «втомою від розширення», проблемами конвергенції держав-членів ЄС, політичними та економічними

проблемами всередині ЄС. Однак стратегія секторальної інтеграції держав «Східного партнерства» спрямована на побудову спільного політичного та економічного простору, що у майбутньому сприятиме повноцінній інтеграції країн Східної Європи до ЄС, якщо вони матимуть таке бажання. Така позиція, що містить одночасно незаперечення можливості європейської інтеграції до ЄС та небажання надавати Україні «перспективу членства», може мати такі причини:

– по-перше, ЄС зацікавлений в інтеграції східноєвропейського простору, однак наразі не готовий вкладати в цей процес необхідні ресурси. Враховуючи прихильність, яку мають українці щодо європейської інтеграції, Євросоюз вважає за доцільне зайняти позицію очікування із використанням мінімальних засобів для стимулу (зокрема й фінансових) до проведення державами-учасниками СхП необхідного комплексу реформ, які б посилили їх конвергенцію з ЄС;

– по-друге, надання «перспективи членства» державам Східної Європи має величезне геополітичне навантаження, оскільки означатиме готовність ЄС взяти на себе більші союзницькі зобов'язання щодо цих держав. Враховуючи весь комплекс викликів для зовнішньої політики ЄС на пострадянському просторі і насамперед у його відносинах з Росією, надання «перспективи членства» Україні може порушити досить хиткий зовнішньополітичний баланс, якого Європейський Союз наразі досяг.

Як результат, відсутність політичної складової у Східному партнерстві нині цілком задовольняє офіційний Брюссель, однак робить його концептуально незавершеним та функціонально непривабливим з точки зору держав Центральної та Східної Європи.

Політичний вимір необхідності подальшого зближення України з ЄС

Досить часто дискусії щодо того, наскільки реально Європейський Союз важливий для України, а Україна значуща для Європи, стосуються насамперед або навіть виключно економічної користі такого співробітництва. Проте низка політичних аспектів не менш важлива, ніж фінансово-торговельні та соціальні ризики й вигоди поступового входження України до європейських структур.

1. Відносна ізоляція України в системі сучасних міжнародних відносин.

Хоча Україна і є членом таких організацій, як ООН, СОТ, ОБСЄ, Рада Європи, вона залишається поза основними економічними блоками та військовими союзами Північної півкулі. Враховуючи в контексті практики інших країн цього регіону таке нетипове становище, будь-яке подальше зближення між Брюсселем і Києвом можна сприймати тільки позитивно. Воно сприятиме неформальній політичній «сек'юритизації» та фактичному, якщо не юридичному, «зануренню» України в європейську систему безпеки, співпраці та взаємопроникнення, які й надалі розвиватимуться.

Недостатність інституціалізації зв'язків України із зовнішнім світом необхідно постійно надолужувати, навіть якщо зараз це можна робити тільки невеликими кроками. У найближчому майбутньому Україна має укласти на різних рівнях як найбільше угод з ЄС і країнами Союзу, які крок за кроком поглибили б її інтеграцію в загальноєвропейські структури. У далекій перспективі це призвело б до повноправного членства України в Європейському Союзі, а також, у разі згоди українських політичних еліт на це, до членства в НАТО. Власне, на момент вступу України до Європейського Союзу членство в Північноатлантичному альянсі вже не буде таким актуальним — у наступні роки ЄС і далі розвиватиметься в бік загальноєвропейської квазіфедерації і квазідержави. Найімовірніше, європейська інтеграція поглиблюватиметься, і Європейський Союз стане формально й оборонним союзом, що, можливо, надаватиме однозначні гарантії безпеки країнам-членам, зокрема, згідно з принципом «взаємної допомоги», який є обов'язковим для країн-членів ЄС, що, своєю чергою, вже викликало серйозне занепокоєння в США через можливе дублювання оборонних та безпекових функцій НАТО⁴. У цьому відношенні принагідно зауважимо, що вже сьогодні більшість членів ЄС є членами НАТО, а більшість країн НАТО — членами ЄС.

2. Європеїзація як чинник стимулювання реформ.

Друга перевага інтеграції України в ЄС також вагома і стосується внутрішньої політики. Поглиблення взаємодії з Європою навіть ще до отримання членства в ЄС могло б дати важливий сигнал або навіть вирішальний поштовх для майбутніх реформ в Україні. Загальновизнано, що Україна повинна до-

корінно змінити свої політичну, адміністративну, правову, економічну, соціальну та освітню системи. Проте питання, яку саме соціально-економічну модель вона повинна обрати, як і раніше, залишається джерелом суперечок. Плутанина з вибором моделі підриває задум, ініціювання та реалізацію реформ. Для різних політичних сил України цікавою є не тільки європейська модель, а й американська, радянська, російська, білоруська, китайська, сингапурська тощо. Усі ці моделі мають переваги і недоліки. При цьому основна проблема — не яку саме модель обрати, а чи обирається і чи втілюється взагалі хоч якась із них?

Україна нині перебуває у скрутному становищі, і тому — повинна діяти. Пасивність у цьому сенсі є вкрай небезпечною. Пожвавлення відносин між Києвом і Брюсселем означатиме, що європейська модель поступово стане домінантною. Варто сподіватися, що це заощадить час, кошти та енергію у процесі проектування, початку та здійснення невідкладних реформ. Ми бачили достатньо політичних чвар, чули багато (іноді псевдо-) наукових дискусій і спостерігали всі можливі «багатовекторності». Втрачено багато років і можливостей. Настав час рухатися вперед.

У цьому зв'язку варто згадати про те, що ЄС у 90-ті роки відіграв роль провідника реформ у Центрально-Східній Європі. Рання перспектива членства в ЄС певною мірою компенсувала для цих нових держав «проблему одночасності». Тоді, коли ці країни стояли перед страшними внутрішніми викликами, вони отримали ззовні потужну ідеологічну та практичну підтримку своїх реформаторських прагнень. Щоправда, слід зазначити, що особливо центральноєвропейські та балтійські країни мали також сильні внутрішні продемократичні чинники (серед яких традиції конституціоналізму та правової держави з докомуністичного періоду), які значно сприяли їхньому успішному переходу до демократії. З іншого боку, у випадку Болгарії і Румунії, можливо, «підштовхування» з боку ЄС стало чи не вирішальним чинником успішних перетворень у цих країнах.

Усі держави Центрально-Східної Європи досить рано отримали перспективу членства в Союзі. Маючи таку мету, вони проводили реформи більш-менш рішучим і швидким чином. Зрештою, вони стали членами ЄС. У свою чергу, ті країни, яким не було запропоновано перспективи членства в ЄС, наприклад Україна, досі перебувають у сірій зоні між сучасною де-

мократією та посттоталітарним автократизмом. У них «проблема одночасності», як і прогнозувалося, підірвала і дотепер затримує спроби стійкої демократизації та глибокої лібералізації.

3. Європеїзація як процес, що об'єднує український народ.

Останній аспект, що робить важливим зближення з ЄС, стосується розвитку політичної нації та єдиної держави — України. Протягом минулого року актуальність європейської ідеї для українського народу зросла у зв'язку з тривожними внутрішньополітичними процесами. Після обрання Віктора Януковича Президентом посилилася і без того висока соціальна та культурна поляризація країни. Можна назвати також інші глибокі розколи української нації — у релігійних, освітніх питаннях тощо.

Зважаючи на цю проблематику, ідея європейської інтеграції набуває ще більшої вагомості. Це той чинник, який досі ще об'єднує українську політичну, інтелектуальну, економічну та соціальну еліти, а також значну частину українського народу. Безумовно, є історичні події та герої, такі як Голодомор або Тарас Шевченко, які більше об'єднують, ніж розділяють українців. Але стосовно сучасної, майбутньої України існує не так багато об'єднувальних ідей, крім загального бажання достатку, стабільності та безпеки. Приєднання до Європи може стати найважливішою і найменш суперечливою ідеєю, що має широку підтримку серед еліт Заходу, Центру або Сходу України, хоча й трохи менше на Півдні.

Очевидно, ці чотири виміри поглиблення відносин України і ЄС є найважливішими: 1) залучення України в міжнародні процеси і структури, 2) спрямування українських реформ, 3) вплив на Росію через європеїзацію України, 4) використання європейської ідеї для збереження єдності України. Таким чином, подальша поступова інтеграція України в структури ЄС — важливий процес як для українського народу, так і для Європи в цілому.

Відносини Укра на—ЄС в розширеному геополітичному контексті

Попри досить активний та безперервний діалог між Україною та ЄС, геополітичний аспект відносин залишається слабко вираженим. Одна з імовірних причин — Європейський Союз ще не спроможний виступати як єдиний геополітичний суб'єкт, а

Україна періодично змінює власні пріоритети, підпадаючи під вплив геополітичних стратегій більш потужних гравців.

Останні розширення ЄС у 2004 та 2007 роках не лише змінили внутрішню ідентичність та принцип функціонування Європейського Союзу, а й регіональний баланс сил, стратегію контролю над енергетичними поставками, що позначилося на розподілі територій та зовнішній політиці.

Кордон ЄС наблизився до України, яка стала «спільним простором» зовнішньої безпеки для ЄС та Росії. Неофіційно «спільний простір» вважається полем геополітичної конкуренції. Основною причиною цього є збіг (двох периферій) у межах колишньої радянської території та вочевидь взаємна довіра. Як приклад: події в Україні в листопаді 2004-го стали нерозв'язуваним питанням під час саміту Росія–ЄС у Гаазі, відтак свого часу з'явилося чітке відчуття, що Росія відступає, а ЄС навпаки розширюється⁵. Привабливість Росії для вітчизняної політичної еліти пояснюється тим, що в геополітичному тандемі з Росією українська еліта може отримувати потрібні ресурси для консервації пострадянських методів та практик державного управління. Водночас для співпраці, а тим більше інтеграції з ЄС, Україні потрібно здійснити радикальні перетворення, що будуть корисними для країни, але не вигідними для сучасної політичної еліти.

Пріоритетом для ЄС є збереження стабільності у країнах, розташованих на периферії Європейського Союзу. Очевидно, що після розширення геополітичний стрижень ЄС просунувся на схід. Головним регіональним інструментом радикальних змін стала Європейська політика сусідства. Цей інструмент Україна сприйняла негативно, але його застосування – підтвердження домінування регіонального підходу в європейській зовнішній політиці, що не завжди відповідає інтересам ЄС як великого геополітичного гравця.

Парадокс у тому, що хоча ззовні ЄС сприймається як потужний геополітичний гравець, внутрішньо він є скоріше союзом геополітичних суб'єктів і тільки вчиться виробляти спільну стратегію та зовнішню політику (посада верховного представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки створена лише наприкінці 2009 року, а відомство нині перебуває на етапі реформування). Крім того, й у самому ЄС відбувається активна внутрішня еволюція; фінансово-економічні складнощі з достат-

нім моральним і логічним правом вже зараз дозволяють стверджувати, що ЄС не стане супердержавою в загальноновживаному політичному значенні, або, точніше, він не стане федерацією за моделлю Канади, Німеччини чи США. У справді федеративній Європі Франція та Великобританія відігравали б таку ж роль, як Баварія в Німеччині, чи Каталонія в Іспанії⁶. Наявна обмеженість внутрішньої інтеграції ЄС, як вважає відомий американський політолог Збігнев Бжезинський, вже позначається на геополітичній стратегії Союзу: «Об'єднання Європи залишатиметься головним чином соціально-економічним, при збереженні політичної розпорошеності Європи та її зверненості на саму себе без чіткого стратегічного бачення світу, без політичної волі та військових засобів для того, щоб впливати на події в світі та разом із США визначати спільні стратегічні цілі»⁷. Водночас незавершеність внутрішньої інтеграції сприятиме визначенню спільних стратегічних цілей щодо країн-сусідів: «Імовірно, частковою компенсацією за повільні темпи внутрішньої інтеграції стане зовнішнє розширення. Європа зростатиме, але скоріше горизонтально, ніж вертикально. У тривалій, довготривалій перспективі розширення неминуче. Небезпечним також був би геополітичний вакуум між нею та Росією. Крім того, в старіючій Західній Європі почався б економічний і соціальний застій. Тому не дивно, що деякі провідні європейські фахівці починають обстоювати ідею Європи 2020 року аж із 35–40 членами ЄС, що буде географічним і культурним цілим, проте розмитим у політичному сенсі»⁸.

Нині на геополітичні відносини України та ЄС впливають інтереси різних груп країн-членів. Зокрема, так звана Стара Європа — Німеччина, Франція та Італія не хочуть жертвувати власними економічними відносинами з Росією заради безпеки України та її повномасштабної європейської інтеграції із досягненням її кінцевої мети. Західноєвропейські країни де-факто блокують членство України в ЄС і НАТО. Франція, наприклад, вбачає в розширенні ЄС на Схід потенціал для посилення американського впливу всередині ЄС. Подібний ефект спостерігався після приєднання Польщі, Чехії, Словаччини та інших центральноєвропейських і пострадянських країн, які перебували під істотним впливом США — лобіста їхніх інтеграційних прагнень, і в такий спосіб ставали союзниками США в Європі. Цю тенденцію посилила стратегія входження в ЄС через НАТО:

тобто членство в Альянсі, особливо під час розширення 2004 року, розглядалося як одна з головних передумов вступу до ЄС. Відповідно до такого сценарію країни Центральної та Східної Європи отримали гарантії безпеки та остаточно вийшли зі сфери впливу Росії. Таким чином, через НАТО країни-кандидати на вступ до ЄС отримують змогу використовувати механізм впливу США на країни Європи.

З геополітичної точки зору країни Східної Європи перебувають у тому ж положенні, що й Західна Європа наприкінці 1980-х — на початку 1990-х років. Одразу після закінчення холодної війни Німеччина почала активно реалізовувати політику стабілізації Центральної та Східної Європи, аби запобігти поширенню східноєвропейських заворушень. Берлін став головним інвестором і торговим партнером для всієї Східної Європи. За часів канцлера Гельмута Коля Німеччина була провідним агітатором розширення НАТО в Центральну Європу. Особливо Коль переймався інтеграцією Польщі до НАТО та ЄС, адже після її вступу до обох структур Німеччина вже не є «прикордонною» територією Європи.

Нині геополітичний контекст розширення ЄС та НАТО змінився. Під час першої хвилі Росія була ослаблена. Тепер, не в останню чергу завдяки підвищенню впродовж десятиліття цін на енергоносії, вона посилила свої позиції, які вже неможливо ігнорувати. Характеристики України як потенційного члена ЄС слабші порівняно з іншими країнами Східної та Центральної Європи.

Відсутність підтримки вступу України до НАТО, сумніви Європи щодо надання їй перспективи членства в ЄС залишає нашу державу, так би мовити, на нічийній території, без інституційної підтримки Заходу. За таких умов українській прозахідній еліті важко отримати підтримку населення щодо проведення болючих політичних та економічних реформ, які потрібні для модернізації країни та посилення її незалежності. Разом із тим, є всі підстави вважати, що ЄС не зможе уникнути розширення та інтеграції не лише з політичних, а й з економічних причин: значної концентрації добробуту та території, розширеної мирним шляхом.

Геополітичне майбутнє європейського проекту та його роль у світовій політиці безпосередньо пов'язані з ефективністю співпраці з країнами, регіонами та субрегіонами, що є безо-

середніми сусідами ЄС. На думку С. Андрущенко, «стратегії ЄС та РФ щодо зовнішнього оточення співпадають — формування підконтрольної їм прикордонної зони, центральним елементом якої виступає Україна. Для ЄС — це формування безпечного оточення, “спільної зони процвітання й добробуту”, тримаючи держави в колі спеціальних сусідів і партнерів. Для Росії — реінтеграція на пострадянському просторі, встановлення повного економічного, політичного та військового домінування над ним»⁹.

Можна виділити три стратегічні варіанти відносин ЄС із власною периферією. Перший — це стабілізація. В цьому разі мета ЄС полягає лише в уникненні конфліктів і територіальних сутичок. Другий варіант — це європеїзація. Тут ЄС прагне поширювати власні норми та цінності, не пропонуючи членства зацікавленим країнам. Третій варіант — це інтеграція, що полягає у наданні членства після процесу вступу. Нині Європейську політику сусідства можна віднести до другого типу. Україна є периферією одночасно для двох геополітичних центрів — ЄС та Росії. Взагалі, західні фахівці виділяють три типи таких периферій:

1. Периферії, що інтегруються: держави, які прагнуть інтеграції до однієї з двох регіональних систем.

2. Розділені периферії: держави, що поділені в своїй зовнішньополітичній орієнтації між Сходом і Заходом та спрямовують свої зусилля щодо співпраці в напрямі двох систем.

3. Периферії, що частково збігаються: утворення, в яких спільноти однієї системи оточені або виступають як анклав всередині іншої системи¹⁰.

Наразі Україна формально (відповідно до задекларованої на законодавчому рівні мети європейської інтеграції) є периферією першого типу стосовно ЄС. Фактично — це периферія другого типу, поділена між орієнтаціями на Євросоюз та Росію. Така ситуація характерна не лише для України. Політика ЄС щодо Білорусі та Молдови упродовж останнього десятиліття також є обмеженою та суперечливою. Всі три країни ніколи не вважалися ключовим пріоритетом ЄС через їхні специфічні відносини з Москвою. На початку 1990-х років ЄС очікував їх об'єднання навколо Росії в рамках СНД. Безперечно, вступ нових членів, таких як Польща, балтійські країни, а також події 2004 року в Україні дещо змінили ставлення ЄС, однак щоб такий кон-

сервативний підхід до регіону загалом та до України зокрема змінився, ЄС не повинен сприймати розширення як суто адміністративний процес, заснований переважно на регіональних інструментах.

Одним із чинників, який ускладнює вироблення ефективної геополітичної стратегії ЄС щодо східних країн-сусідів, є співвідношення політик щодо Росії та східноєвропейських країн (Білорусі, України, Молдови). Хоча, відповідно до їх конституцій, вони є нейтральними країнами, Україна та Молдова задекларували політичну мету вступу до ЄС, а в Білорусі триває процес ізоляції від західного світу. Москва вважає західні країни СНД ключовими і з економічних міркувань, і з міркувань безпеки. З точки зору ЄС після розширення вони можуть стати буфером у 60 мільйонів людей між сферою інтересів Росії на заході і ЄС та НАТО – на сході.

Європейська політика сусідства базується на поєднанні регіональних та двосторонніх підходів. Вона має принести користь і країнам-партнерам, і ЄС завдяки поглибленню партнерства та поширенню європейських цінностей.

Регіональний вимір східної політики полягає в перспективі руху до значної інтеграції, що включає доступ на внутрішній ринок ЄС. Двосторонній вимір базується на диференціації партнерів з метою поглиблення співпраці відповідно до потреб та можливостей окремих країн. Головний інструмент для встановлення двосторонніх відносин між ЄС та окремою країною – це план дій. Він описує цілі в різноманітних сферах (політичній, безпековій, економічній, комерційній, охороні навколишнього середовища, науковій та культурній). Впровадження таких дій супроводжується фінансовою та технічною допомогою ЄС.

Східне партнерство ЄС у геополітичному сенсі має набагато більше відмінностей між підходами до різних країн, ніж Європейська політика сусідства, що має на меті посилити наявні форми регіональної та субрегіональної співпраці й створити інституції для їх подальшого розвитку. ЄС не прагне до створення нових регіональних об'єднань, які могли б посилити геополітичні позиції їхніх членів, але підтримує наявні.

Проте, з одного боку, ЄС заохочує регіональну співпрацю в усьому світі та позиціонує себе як успішний приклад такої співпраці, з другого – ЄС ніколи не надавав підтримки регіональній співпраці між республіками колишнього СРСР,

зокрема в контексті СНД. Цю позицію можна пояснити геополітичними міркуваннями: підписання договору з СНД чи з деякими країнами, що до нього входять, легітимізувало та посилило б контроль Росії над близьким зарубіжжям. Саме тому Європейська Комісія чітко заявила, що колишні радянські республіки не можуть вважатися монолітним блоком, навіть якщо перед ними постають спільні виклики.

Відносини між Україною та ЄС впливають не лише на геополітичне положення цих двох суб'єктів — від їх інтенсивності та результатів залежить баланс глобальних інтересів. Попри те, що для ЄС наразі геополітичний аспект відносин з Україною не є пріоритетним, та й Україна не має чіткої довгострокової геополітичної стратегії (або регулярно змінює акценти в такій стратегії), наша держава перебуває в зоні постійної геополітичної напруги, яка, зокрема, впливає на відносини Україна–ЄС. Щоб бути суб'єктом, а не об'єктом глобального геополітичного протистояння, Україна має розробити та послідовно втілювати власну стратегію у відносинах з ЄС, яка базувалася б не на міфологемах та сценаріях, що продукують глобальні геополітичні гравці, а передусім на власних прагматичних інтересах України.

Висновки

1. Згідно з сучасним баченням ЄС східноєвропейського суцільного простору ініціатива «Східне партнерство» виконує роль функціонального майданчика для програмованої взаємодії ЄС з країнами Східної Європи, забезпечення стабільності в якій є для європейської спільноти дуже важливим завданням. Водночас відсутність політичної складової в «Східному партнерстві» цілком задовольняє керівництво ЄС, однак робить цю ініціативу концептуально незавершеною та функціонально непривабливою з точки зору держав Центральної та Східної Європи.

2. Існує низка проблемно-політичних аспектів, що обумовлюють необхідність подальшої розбудови відносин України з Європейським Союзом, зокрема — відносна ізоляція України в системі сучасних міжнародних відносин та чинник європеїзації.

3. Відносини між Україною та ЄС істотно впливають на геополітичне положення цих двох суб'єктів. Водночас від їх інтенсивності та результатів залежить баланс глобальних інтересів. Для ЄС наразі геополітичний аспект відносин з Україною не є пріоритетним; Україна також не має чіткої довгострокової гео-

політичної стратегії, що, в свою чергу, обумовлює перебування нашої держави в зоні постійної геополітичної напруги, яка, зокрема, впливає на відносини Україна–ЄС.

- ¹ Шаповалова О. Східне партнерство: асиметрія очікувань і можливостей / Олександра Шаповалова // *International Review*. Відносини Україна–ЄС: «Східне партнерство» у регіональному вимірі — 2010. — № 3 (15). — С. 6.
- ² CONSOLIDATED VERSIONS OF THE TREATY ON EUROPEAN UNION AND THE TREATY ON THE FUNCTIONING OF THE EUROPEAN UNION // *Official Journal of the European Union* — С. 115. — Volume 51. — 9 May 2008.
- ³ Snigy O. Eastern Partnership — Beyond Initiative, But Not A Strategy Yet // *European Union Foreign Affairs Journal*. — № 4. — 2010. (5-12 p.) — P. 6. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.libertasinstitut.com/de/EUFAJ/no4_2010.pdf.
- ⁴ Полторацький О. Вимоги до держав-членів ЄС в сфері безпеки після прийняття Лісабонського договору та перспективи України / Олександр Полторацький // *International Review*. Відносини Україна — ЄС: в умовах сучасних викликів — 2010. — № 2 (14). — С. 18.
- ⁵ Thomas Gomart. The EU and Russia: The Needed Balance Between Geopolitics and Regionalism. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ifri.org/downloads/gomartwangsanglais.pdf>.
- ⁶ Frits Bolkestein. The Geopolitics of the European Union / Frits Bolkestein [Bilderberg Conference (Stresa, 3–6 July, 2004)]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.fritsbolkestein.com/docs/speeches/20040603_Geopolitics%20of%20the%20EU_en.doc.
- ⁷ Бжезинський З. Україна у геостратегічному контексті. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — С. 14.
- ⁸ Там само. — С. 20–21.
- ⁹ Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: Монографія. — К.: Логос, 2005. — С. 227.
- ¹⁰ Эмерсон М. Слон и Медведь. Европейский Союз, Россия и их ближнее зарубежье // Брюссель, Москва: Центр европейских политических исследований, Институт Европы Российской АН, 2001. — С. 4.

Анотація. У статті аналізується зовнішньополітична діяльність ЄС в рамках ініціативи «Східне партнерство» та сучасні політичні відносини між Україною та Європейським Союзом в контексті формування європейського та трансатлантичного безпекового простору, визначаються основні внутрішні та зовнішні аспекти можливості входження України в європейський політичний та безпековий простір з урахуванням сучасних міжнародно-політичних реалій, подається оцінка подальшого розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом, виходячи з розгляду основних аспектів їх політичного та геополітичного виміру у широкому сенсі на сучасному етапі.

Ключові слова: ЄС, Україна, «Східне партнерство», безпековий простір, політична асоціація, інтеграція, європеїзація, стабілізація, геополітичний суб'єкт, геополітична стратегія.

Summary. The article presents the analysis of the EU foreign policies in the framework of the Eastern Partnership initiative and the present-day political relations between Ukraine and the European Union in the context of building the European and transatlantic security space; lays down main internal and external aspects of Ukraine's possible entry in the European political and security space in the context of current international and political realities; evaluates possible development of relations between Ukraine and European Union by considering main aspects of their current political and geopolitical dimensions in the broad sense.

Key words: EU, Ukraine, Eastern Partnership, security space, political association, integration, europeization, stabilization, geopolitical subject, geopolitical strategy.

UKRAINE–EU RELATIONS IN THE «EASTERN PARTNERSHIP» CONTEXT

Speaking about today's East European dimension of the EU foreign policy it should be noted that the Eastern policy was one of the historic priorities of the European Communities already since the Cold War times. This was evident both through policies of individual European countries (like France or the Federal Republic of Germany), and as an indispensable part of the EC activity aimed at the reduction of political tension between East and West, initiated by the CSCE.

The end of the bipolar confrontation led to the development of the EU's new Eastern policy, whereas the establishment of formal relations with the countries of Central and Eastern Europe (CEE) was one of its foreign policy priorities, in the spirit of providing lasting peace and security in the new Europe and preventing political, economic and social destabilization in the region. The initial absence of a clear vision of the goals of further relations with former post-Soviet republics, along with existence of other pressing problems, and, probably, lack of expertise regarding the overall situation in the region, was soon replaced by a more concrete enlargement issue which relevance for the EU agenda was clearly justified not only by the large quantity of applicants, but rather by further eastward movement of the general EU border. The above objectives ended in the EU subsequent «big enlargement» process, with the accession of eight CEE states in May 2004 and two more — Romania and Bulgaria — in January 2007. The Union faced up to the task of finding new effective forms of relations with its new Eastern neighbors, which would define the possibility of further

enlargement (by that time Ukraine and Moldova proclaimed obtaining full-time membership in the EU among their main foreign policy priorities) and thus become the basis for further political and economic dialogue, cooperation in security matters, border control, immigration etc.

After the last enlargement stage was completed the EU East European policy obtained the qualitatively new security dimension, considering those East European states that could not (or rather might not) pursue EU full-time membership. However, taking into account their geographic location as well as security significance for the whole Europe those states stimulate specific interest from the part of the EU. According to the current academic approach the Eastern Europe includes also those European post-Soviet countries which have not been incorporated into the Western institutions, sometimes — along with Russia although recently the Russian Federation is often considered as a separate entity. The Eastern dimension of the current EU policy therefore comprises relations with Ukraine, Moldova, Belarus and three Transcaucasian countries: Georgia, Armenia and Azerbaijan. Consequently, Eastern dimension of the European neighborhood policy, launched in 2001 finally took shape in 2008–2009 in the Eastern Partnership (EaP) project.

Ukraine holds the centerpiece position in the East European area keeping its position as the EU leading partner in its Eastern neighborhood. At the same time our country poses a critical challenge to resiliency and success of the EU Neighborhood Policy in the East. In case of Ukraine the issue of its short-term relations with the EU is both paramount and pressing and at the same time very complicated and contradictory for both parties. Hence, there is the objectively well-founded necessity to discuss and analyze the principal domestic and external aspects of Ukraine's possible entry into the European political and security area with regard to the present international policy realities.

The article aims to analyze current political, legal and key geopolitical aspects of the possibility — and necessity — of Ukraine's rapprochement with the European Union through discussing EU positions as well as its vision of the key Eastern Partnership parameters and components; to evaluate the prospects of the future relations between Ukraine and the European Union

through the prism of their key political and geopolitical dimension aspects at the present stage.

The EU positions and vision

Launching the «Eastern Partnership» as part of the European Neighborhood Policy (ENP), the EU reacted both to the external necessity to enhance its integration component (from the East European countries) and the inner need to strengthen the Eastern dimension of its own foreign policy. The search for the EU effective Eastern strategy and the discussions on the ENP re-formatting gave way to the two basic approaches – the German and the Polish one. The German approach was based on a broader Eastern policy vision, which implied to include the EU policy towards Russia as a central component and be directed to the formation of cooperative order in the larger Europe. The Polish approach was focused on the East European countries in terms of their approach to the European Union and to the extent that would avoid their return into the Russian sphere of influence . During the coordination of the EU Eastern policy project configuration compromise was reached and further implemented into the EU «Eastern Partnership» initiative (EaP).

By the time of the EaP founding summit in Prague in 2009 the EU decided to transfer its relations with all six countries of Eastern Europe and South Caucasus into the single format of the Association Agreement along with the creation of a deep and comprehensive free trade area (AA and DCFTA), and to create mechanisms of sectoral cooperation within the multilateral dimension of regional cooperation. However, the most important part – future EU membership perspective for the East European countries - was excluded from the project and the level of cooperation in practical areas was not clearly defined. Today, in the sense of the EaP general purpose and further development the EU member states adhere to many common positions, simultaneously having a number of differences. One of the common position reached by consensus among European countries, is that the Eastern Partnership acts as a functional platform for predictable cooperation between the EU countries and Eastern Europe, the stability of which is for the European community the equivalently important task along with solving internal dilemmas. This perception was brought about, inter alia, by the August 2008 conflict between Russia and Georgia. All Europeans recognize the need of implementing

and maintaining at least minimum standards of governance in the territories of the neighboring countries, in particular those having the right to claim the EU membership according to the Article 49 of the Treaty of Lisbon. Besides, the assumption regarding Russia's development as a key priority for Europe that has been predominant in the 1990's and early 2000's was considerably revised: today the European Union has two basic needs: first, to offset the Russia's increasing geopolitical influence and, secondly, to maintain among the EaP countries interest to the European integration. The reached agreement implies the application of the «soft» influence tools to stimulate the East European countries' Europeanization in the areas of public governance, creating favorable environment for trade and investments, in other words, for their gradual integration into the common European market, which, all in all, falls within the interest of the European business. At the same time the Eastern Partnership does not include security issues, as such might cause intense political reaction from the part of Russia. Given different integration goals of the EaP participants, formats of their interaction with the EU, their willingness and ability to carry out reforms, the format of this initiative also implied the following:

- individual approach to each country;
- individual choice of depth and pace of integration by each member.

The compromise achieved among European nations also defined the list of «rewards» that the EU could offer to its Eastern partners, namely:

- association agreement and the deep and comprehensive free trade area;
- sectoral integration into the European market;
- visa regime liberalization;
- regional integration and cooperation format at the civil society level.

Without having the complete East strategy, the EU started to apply the «successful precedent» approach to its Eastern partners at the level of bilateral relations. Ukraine in this case plays the «flagman» role – looking at the very Ukrainian experience, the European Union develops its cooperation approach to other partner countries in the EaP area. There is every reason to assert that Ukraine's strategic course towards integration with the EU was a

decisive factor allowing Brussels to assume the role of a regional gravity center for all the Eastern Partnership states and to form the today's EaP. The current political and economic situation in the EU is not favorable for further enlargement of the European Union. However, the EU needs to expand its political and economic presence. This means not only strengthening the EU's political and economic influence, but also providing greater stability and security in Europe. This problem can be solved through political association and economic integration of the partner countries with the EU. The political association in this case implies unilateral legal association of the partner countries with the European Union. Economic integration should be implemented through the introduction of the deep and comprehensive free trade area between the EaP countries and the EU. For quite a long time Ukrainian officials were trying to achieve the principal agreement on stipulating the possibility of the EU future membership for Ukraine in the draft Association Agreement (AA). It should be kept in mind however that there is no direct legal link between the associated relations and prospects for membership. The EU does not have in its legal practice any kind of association leading to preparation for membership. In all cases conclusion of association agreements had limited impact on the future procedure of a country's accession to the EU. Much more important was the formal recognition of a country's «candidate» status by the EU and submission of the official request for the EU membership from this country. Therefore, from the legal perspective, including any provision regarding membership prospect into the AA draft can't have any implications both for Ukraine and the EU. In fact, the future AA will not guarantee membership and at the same time can not deny this possibility. Officially, the EU justifies the impossibility to give «membership perspective» to Ukraine through the «enlargement fatigue», the convergence problems of Member States, and also through political and economic problems within the EU itself. However, the strategy of sectoral integration of the EaP nations is aimed at building common political and economic area that will contribute to full-fledged integration of the whole Eastern Europe into the EU given such desire. This position, containing both existing opportunities of Ukraine's full-time European integration and the reluctance to give Ukraine the «membership perspective» might have the following reasons:

First, the EU is interested in the integration of East European countries, but is currently not ready to substantially invest in this process. Given the unconditional commitment to European integration shown by Ukraine, the EU considers it appropriate to take a wait-and-see position with regard to minimal stimulating resources (including the financial ones) before the EaP parties conduct the required set of reforms that would increase their convergence with the EU.

Secondly, the distinct provision of «membership perspective» to the East European states might cause sufficient geopolitical pressure, as this will mean the EU's willingness to assume greater allied obligations with respect to these states. Taking into account the full range of challenges for the EU foreign policy in the post-Soviet area, especially in its relations with Russia, the clear «membership perspective» for Ukraine could disrupt rather shaky political balance, achieved so far. As a result, the lack of political component in the «Eastern Partnership» at the moment seems to be quite satisfactory for the official Brussels, but this makes EaP conceptually incomplete and functionally unattractive from the CEE standpoint.

Political dimension of the further Ukraine rapprochement with the EU.

Quite often discussions on how really important is the European Union for Ukraine or on how significant Ukraine to Europe is, relate primarily or even exclusively only to economic benefits of such cooperation. However, there is a number of political aspects which are no less important than the financial, commercial or social risks and benefits of Ukraine's gradual integration of into the European structures. A closer look at these will reveal the following:

1. Ukraine's relative isolation in the present system of international relations.

Although Ukraine is a member state of such organizations as the UN, WTO, OSCE, the Council of Europe, it nevertheless remains outside the main economic associations and military alliances of the northern hemisphere. Keeping this state of affairs (which is untypical for other countries in the region) in mind, any further rapprochement between official Brussels and Kyiv is only to be welcomed. It will facilitate the informal political «securitization» and actual (however not legal) «immersion» of

Ukraine into the developing European security and cooperation system. In the closest future, therefore, Ukraine has to conclude as many agreements as possible at different levels with the EU in general and the EU Member states in particular. That could step by step deepen Ukraine's further integration into other European structures and institutions. In the longer term it would lead to the country's full EU membership and furthermore, given the reached political consensus, also to Ukraine's membership in NATO. Most probably, as seen by different experts from the present perspective, the European integration will further deepen, and the European Union could formally become a defensive alliance, which in that case will provide unequivocal security guarantees to its member countries, particular through the «mutual assistance» principle which is binding for Member States and which, in turn, has already caused serious concern in the US because of possible duplication of NATO defense and security functions . In this respect it seems expedient to mention that today the majority of the EU Member states are simultaneously the NATO Member states and vice versa.

2. Europeanization as a factor in stimulating domestic reforms.

The second advantage of Ukraine's integration into the EU is also meaningful and relates to domestic politics. Enhancing cooperation with the EU even before obtaining actual membership could give an important signal if not a decisive push for further domestic reforms in Ukraine. It is well-recognized that Ukraine must radically change its political, administrative, legal, economic, social and educational systems. However, what kind of socio-economic model, it should choose still remains both a question and a source of controversy. It provokes an undercover struggle over selecting the proper model that undermines design, initiation and implementation of reforms. Different political forces in Ukraine are interested not only in the European but also in the US, Soviet, Russian, Belarusian, Chinese, Singapore and other models, all of which might have their advantages and setbacks. The main issue though is not which model to choose but to clarify if any model is implemented at all.

Today, Ukraine's position can be described as a predicament and the country must act. Passiveness in this sense is extremely dangerous. Refreshing relations between Kyiv and Brussels would signify that the European model will become dominant in the long

run. Hopefully it will save time, money and energy in the process of design, commencement and implementation of urgent reforms. Over the last time, the country had seen a lot of political discord, (pseudo-) scientific debates and all imaginable varieties of «multi-vector» policy. Many years and numerous opportunities were wasted. It is now time to move forward.

In this connection it should be mentioned that the EU in the 1990's playing the role of reform promoter in the CEE region. The early EU membership perspective to a certain extent compensated the «simultaneity problem» for these new states. Practically all those countries faced severe domestic challenges; nonetheless they had strong ideological and practical support for their reformist aspirations from outside. Albeit Central and Baltic states also had strong domestic pro's (like the tradition of constitutionalism and legal state experience before the Communist period), that largely contributed to their decisively successful transition to democracy, in the case of Bulgaria and Romania the very «push» from the EU became the decisive factor in the successful transformation of these countries.

All the Central and East European countries have been granted the EU membership prospect at a relatively early stage. With this ultimate goal in clear view they were more or less resolute and quick in their reforms. As regards those countries that did not get this prospect, such as Ukraine, they still remain in the grey zone between modern democracy and post-totalitarian autocracy. In these countries, the «concurrency problem» (as it was easy to predict) has been undermining and even presently stalls any attempts to achieve steady democracy and deep liberalization.

3. Europeanization as a uniting process for the Ukrainian people.

This last political aspect that makes Ukraine's convergence with the EU practically important, relates to the development of the political nation and the single state - Ukraine. Last year the significance of the European idea for the Ukrainian people grew even more due to complicated domestic processes. After Viktor Yanukovych was elected President of Ukraine both social and cultural polarization of the country increased rapidly – regarding religious, educational and some other issues. One can also name

other deep splits of the Ukrainian nation on other issues: religious, educational etc.

Proceeding from this assumption, the idea of European integration acquires even greater significance. It becomes the sole factor that could effectively unite the Ukrainian political, intellectual, economic and social elite, and also the larger part of the Ukrainian people. Clearly, there are many historical events and characters such as the Famine or Taras Shevchenko that throughout centuries irrespectively united rather than divided the Ukrainian people. But as regards the present and — what seems even more pivotal — the future Ukraine — there is not so many common ideas for the further development except for the general strive for prosperity, stability and security. Consequently, full-time European integration might become the most important and the least controversial idea among the social elites in the Western, Central and Eastern Ukraine although to some lesser extent in the South.

The following four dimensions of Ukraine and EU relations seem to be the most important: 1) Ukraine's engagement into the international processes and structures, 2) streamlining Ukrainian reforms, 3) influencing Russia through Ukraine's Europeanization and 4) using the European idea to keep Ukraine's unity. Therefore, further gradual progress of Ukraine's integration into the EU structures is an important process both for the Ukrainian people and for Europe as a whole.

Ukraine–EU Relations in a Wider Geopolitical Context

Despite very active and ongoing dialogue between the EU and Ukraine, the wider security aspect of such relations has relatively weak relevance. One of the most probable reasons for that — the European Union is still not capable to act as a single geopolitical entity, on the other hand Ukraine also periodically changes its foreign policy priorities, falling under the influence of more powerful players and their relevant geopolitical strategies. The last EU enlargements in 2004 and 2007 not only changed the EU domestic identity and functioning principles but also regional balance of power, strategy for energy supplies, which also affected the Union's foreign policy.

The EU eastern border once became the western border of Ukraine, which territory became a «common space» for external security and at the same time a field of geopolitical competition

both for the European Union and Russia. The most vivid example saw the light of the day with the events in Ukraine during November-December of 2004 that turned out to be a question of sharp indecision during the EU-Russia summit in the Hague, and since then it looked as if Russia retreats and the EU expands, on the contrary. The attractiveness of Russia for domestic political elite could be explained by the fact that through the geopolitical tandem with Russia, the Ukrainian elite is able to receive all the necessary resources to conserve post-Soviet governance methods and practices. At the same time with a view to effectively cooperate with and furthermore be integrated into the EU, Ukraine needs to make radical domestic changes that will be useful for the country, but disadvantageous to the currently ruling political elite.

The EU priority is to maintain stability in the countries located at the periphery of the European Union. It is evident that after the recent enlargement the geopolitical core of the EU shifted eastward. The European Neighborhood Policy became the main tool of radical changes. This tool was negatively perceived by Ukraine but its use confirms the dominance of the regional approach in the European foreign policy, which does not always coincide with the interests of the EU, as a big geopolitical player.

The paradox from the part of the EU itself is that although outside its area the Union is perceived as a powerful geopolitical player, domestically it is rather a union of geopolitical subjects, which is only learning to produce joint strategy and foreign policy. In addition, there is an active domestic evolution within the EU, financial and economic difficulties might suggest that the EU is unlikely to become a superpower in the general political terms or, more precisely, it is unlikely to become a federation like Canada, Germany or the United States. In a truly federal Europe such states as France or the Great Britain would have played the same role as Bavaria in Germany or Catalunya in Spain. The current limitations of domestic integration within the EU, according to Zbigniew Brzezinski, already influence the geopolitical strategy of the Union, which in his view will remain by and large a socio-economic entity without a clear strategic vision of the world, without political will and military means to influence the world events and to identify together with the US the common strategic objectives. However, incomplete domestic integration will contribute to the definition of

common strategic objectives for the neighboring countries. Europe might continue its growth, but rather horizontally than vertically. It is not surprising in this sense that some of the leading European experts began to advocate the idea of Europe-2020 with up to 35–40 members, which might constitute the geographical and cultural entity, however, blurred in the political sense .

Now the geopolitical relations between Ukraine and the EU affect the interests of different groups of members. In particular, the so-called Old Europe — Germany, France and Italy — does not want to sacrifice their own economic relations with Russia for Ukraine's security and its full-scale European integration. What is more — the Western European countries de facto have been blocking Ukraine's membership in the EU and NATO. France, for example, views EU enlargement as potential to strengthening the American influence within the EU. Similar effect was observed after the accession of Poland, the Czech Republic, Slovakia and some other Central European countries and former Soviet republics that were under significant influence of the United States and thus having become the U.S. devoted allies in Europe. This trend was intensified through the strategy of entering the EU through NATO, which became vivid especially during the Alliance's enlargement of 2004, — regarded as one of the main preconditions for joining the EU. Under this scenario, the CEE states have received security guarantees, and irreversibly came out from the Russian sphere of influence. Thus, by gaining NATO membership candidates for the EU membership became capable of using the mechanism of the US influence on Europe.

Today, the geopolitical context of both the EU and NATO enlargements has changed dramatically. During their first post-bipolar waves of Russia was relatively weak in many respects. Presently it strengthened its positions, so that it is inadvisable to ignore this any longer. Features of Ukraine as a potential EU member became considerably weaker as compared to other Eastern and Central European nations.

Lack of support to Ukraine's aspirations regarding NATO membership and Europe's doubts regarding its EU membership prospects leaves our state in the so-called nobody's land, without institutional back-up of the West. Under such circumstances it is difficult for the Ukrainian pro-western elites to gain public support

for painful political and economic reforms that are required to modernize the country and reinforce its independence. At the same time there is every reason to say that the EU will not be able to avoid future enlargement and integration not only due to political but also to economic reasons: considerable concentration of well-being and peacefully expanded territories.

The geopolitical future of the European project and its role in world politics is directly related to the efficiency of cooperation with those countries, regions and sub-regions, which have common border with the EU. According to S. Andruschenko: «Both the EU and Russian strategies as regards their external environment match. However the EU seeks to form a safe environment through a common area of prosperity and welfare, viewing states in terms of specific neighbors and partners. For Russia this means reintegration of the former Soviet Union, establishing full economic, political and military domination over it».

There are three strategic options of relations between the EU and its periphery. The first one is stabilization. To achieve it, the EU will do everything to avoid conflicts and territorial disputes. The second option is Europeanization. It means that the European Union will make efforts of expanding its values and norms without offering membership to the interested countries. The third option is integration or full membership after the successful accession process. The European neighborhood policy of today can be categorized as the second option. Ukraine is a periphery for two geopolitical centers at once: the EU and Russia. In general, Western experts tend to differentiate between three types of such peripheries:

1. The integrated peripheries, i.e., the states that want to integrate with one of the two regional systems.

2. The divided peripheries, i.e., the states whose foreign policy is divided between East and West and who want to cooperate with both systems at the same time.

3. The coinciding peripheries, i.e., the formations where communities of one system are surrounded or play the role of an enclave inside the other system.

Today Ukraine formally (in line with its formally stated objective of the European integration) is the first type periphery in relation to the EU. In fact, however, the country is the second type periphery with alignment split between the European Union and

Russia. Such situation is peculiar not exclusively for Ukraine. Over the last decade, the EU policy towards Belarus and Moldova has been equally limited and contradictory. The European Union has never considered all the three countries as a key priority mostly due to their specific relations with Moscow. In the early 1990's, the EU thought they would build a Russia-centered union within the CIS. It goes without saying that the accession of the new members such as Poland and the Baltic states and the 2004 events in Ukraine have somewhat changed the EU vision but in order to change this conservative approach to the region as a whole and to Ukraine in particular, the EU should not regard enlargement as a purely administrative process based predominantly of regional tools.

One of the factors that complicate the EU capability of working out an efficient geopolitical strategy toward its Eastern neighbors is the correlation between its policy towards Russia and the East European countries (Belarus, Ukraine and Moldova). Although all of them are neutral according to their constitutions Ukraine and Moldova had formally declared their political objective of acquiring the EU membership whereas Belarus maintains its isolation from the West. As to Moscow it considers the western CIS countries as playing critical role for economic and security reasons. From the EU perspective after the enlargement they may become a 60-million inhabitants strong buffer zone between Russian interests in the West and the EU / NATO interests in the East.

European Neighborhood Policy relies on combination of the regional and bilateral approaches. It has to be beneficial both for partner countries and for the EU through intensified partnership and advancement of the European values.

The regional dimension of the Eastern policy implies moving towards deep integration, which includes access to the EU internal market. Bilateral dimension is based on differentiation between the partners with a view to deepen cooperation in line with needs and possibilities of individual countries. The main tool to be used in bilateral relations between the EU and individual countries is the action plan. It describes goals in different areas (political, security, economic, commercial, environmental, scientific and cultural). These actions will be implemented with the EU financial and technical support.

The Eastern Partnership in the geopolitical sense reveals much more divergences between its approaches to different countries than the European Neighborhood Policy that aims at enhancement of the available regional and sub-regional cooperation forms and creation of institutions to promote their further development. The EU does not strive to create new regional associations that could enforce the geopolitical positions of its members but instead supports the existing ones.

However on the one hand the EU encourages regional cooperation across the globe and positions itself as a successful example of such cooperation, on the other, it has never provided support to regional cooperation between former Soviet Republics, in particular in the CIS context. This position can be explained from the geopolitical viewpoint: signing an agreement with the CIS or some of its member countries would legitimize and reinforce Russia's control over its neighbors. This is why the European Commission was very specific about the former Soviet Republics stating they could not be considered as a monolith block even if they have to face common challenges.

Ukraine–EU relations affect not only their mutual geopolitical stance – their intensity and the results reached largely depend on the balance of global interests. Although currently the geopolitical aspect of EU–Ukraine relations is not a priority one, and Ukraine doesn't have a clear long-term geopolitical strategy (or rather regularly changes the emphasis in this strategy), the country appears in an area of constant geopolitical pressure, which in particular affects the EU–Ukraine relations. From its own perspective Ukraine should develop and consistently implement its strategy with the EU, which, in turn, should be based above all on its own pragmatic interests.

Conclusions

1. According to the present vision of the EU Eastern neighborhood area, the «Eastern Partnership» initiative serves as a functional cooperation platform with the EU countries in Eastern Europe, which stability is important for the whole European community. However, the lack of political component in the EaP at the moment makes this initiative conceptually incomplete and functionally unattractive from the CEE standpoint.

2. There are several political and social aspects that determine the need for further development of Ukraine–EU relations, particularly, the relative isolation of Ukraine in the system of international relations, and the Europeanization factor.

3. Ukraine–EU relations significantly affect their mutual geopolitical stance. However, their intensity and the results reached depend on the balance of global interest. Although presently the geopolitical aspect of EU–Ukraine relations is not a priority one for the EU, and Ukraine doesn't have a clear long-term geopolitical strategy, the country appears in an area of constant geopolitical pressure, which in particular affects the EU–Ukraine relations.

Summary. The article analyses the EU foreign policy within the framework of the Eastern Partnership initiative and the present-day political relations between Ukraine and the European Union in the context of the European and transatlantic security area development; defines key domestic and external aspects of Ukraine's possible entry into the European political and security space with regard to the present international and political realities; evaluates possible development of relations between Ukraine and the European Union through discussing the main aspects of their current political and geopolitical dimension in the broad sense.

Key words: EU, Ukraine, Eastern Partnership, security area, political association, integration, Europeanization, stabilization, geopolitical subject, geopolitical strategy.

¹ See Alexandra Shapovalova, 2010. Eastern Partnership: the Asymmetry of Expectations and Opportunities. *International Review. Ukraine–EU Relations: «Eastern Partnership» in the Regional Dimension.* No. 3 (15), p. 2–8.

² CONSOLIDATED VERSIONS OF THE TREATY ON EUROPEAN UNION AND THE TREATY ON THE FUNCTIONING OF THE EUROPEAN UNION / Official Journal of the European Union. — P. 115. — Volume 51. — 9 May 2008.

³ See Olena Snigyr, 2010. Eastern Partnership — Beyond Initiative, But Not A Strategy Yet. *European Union Foreign Affairs Journal* — № 4, 2010, at: http://www.libertasinstitut.com/de/EUFAJ/no4_2010.pdf.

⁴ See Oleksandr Poltoratskyy, 2010. Security Requirements for the EU Member States after the Lisbon Treaty Adoption and the Prospects of Ukraine. *International Review. Ukraine–EU Relations under Present Challenges,* — № 2 (14), p. 18.

- ⁵ Thomas Gomart. The EU and Russia: The Needed Balance Between Geopolitics and Regionalism, at: <http://www.ifri.org/downloads/gomartwsanglais.pdf>.
- ⁶ Frits Bolkestein. The Geopolitics of the European Union. Bilderberg Conference (Stresa, 3–6 July 2004), at: http://www.fritsbolkestein.com/docs/speeches/20040603_Geopolitics%20of%0the%20EU_en.doc.
- ⁷ Brzezinski Z., 2006. Ukraine in the Geo-strategic Context — Kyiv: Kiev-Mohyla Academy, — P. 14.
- ⁸ Ibidem, pp. 20–21.
- ⁹ Andrushchenko S., 2005. Ukraine in Today's Geopolitical Environment. Kyiv: Logos, — P. 227.
- ¹⁰ Emerson M. The Elephant and the Bear. The European Union, Russia and Their Near Abroad, Brussels, Moscow: Center for European Political Research, the Institute of Europe of the Russian Academy of Sciences, 2001, — P. 4.

Василь ТУРКЕВИЧ,
заслужений діяч мистецтв України

ПОДОРОЖ ДО ЧЕРНЕЧО ГОРИ

У діяльності Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв є сфера, яка викликає велику зацікавленість зарубіжного дипломатичного корпусу. Це проведення великих турів Україною, які відбуваються раз на рік і завжди викликають резонанс. Генеральний директор ГДП

Павло Кривонос зазначив: «Кожного року уже традиційно організуємо поїздки для дипломатичного корпусу з метою показати Україну як велику і самобутню державу. Останні наші поїздки пролягали до Львова, Чернівців, Одеси. Подорожі відбуваються раз на рік, отож ми організували вже 20 великих поїздок. Водночас кожного тижня організуємо ще й екскурсії для представників дипломатичного корпусу Києвом в окремі історичні міста, до Чорнобилю тощо. Після кожної подорожі видаємо буклет і робимо DVD-фільм, які даруємо на згадку зарубіжним послам, бо роки минають, дещо забувається, але переглянувши буклет чи фільм — одразу все згадується і кожному учаснику поїздки дуже приємно побачити обличчя друзів, з якими мандрували Україною».

Мета таких подорожей Україною — пізнання дипломатами, акредитованими в Україні, різних регіонів країни. А вони по-своєму незвичні, красиві, багаті історією та пам'ятками природи і архітектури. Кращі традиції гостинності вже продемонстрували мешканці Буковини, Поділля, Криму, Північного Причорномор'я, Чернігівщини. Цього разу Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв до свого 20-річчя підготувала подорож для дипломатів та співробітників ГДПУ на теплоході «Генерал Ватутін» Дніпром до Канева, щоб від-

дати шану геніальному українському поету Тарасу Шевченку. Іноземні послы, їхні дружини, дипломати різних рангів із вдячністю зголосилися відвідати у Каневі Тарасову гору, Музей Кобзаря, покласти квіти на могилу найвидатнішого українського поета. Павло Кривонос, ініціатор і організатор подорожі сказав: «Ми давно організуємо показ зарубіжним дипломатам Канева, святої для кожного українця Чернечої гори. Оскільки через два роки святкуватимемо 200 років від дня народження Тараса Григоровича Шевченка, ця поїздка є на часі. Ми використали прекрасну можливість показати дипломатам унікальні історичні місця, фантастично красиві краєвиди, повноводне Дніпро, а також Тарасову Гору, де похований Великий Кобзар. Ми не вперше організуємо поїздки до Канева та оскільки іноземний дипломатичний корпус увесь час проходить ротацію, з'являються нові послы, нові дипломати, які висловлюють побажання побувати в цих прекрасних місцях. Раніше ми проводили автобусні екскурсії, а цього разу вирішили збагатити враження наших гостей знайомством з мальовничими берегами Дніпра, чарівними плесами рукотворних Дніпровського та Канівського морів».

У Каневі Надзвичайних і Повноважних Послів та представників ГДІП вітали народні колективи Канівського районного Будинку культури, у виконанні яких звучали пісні, створені на основі віршів Тараса Шевченка. Канівський міський голова Віктор Ніколенко сказав під час зустрічі дипломатичної делегації: «Радіємо, що маємо що показати шановним зарубіжним друзям. Подібні зустрічі й нам на користь. Це — не просто зустрічі, туризм, а й співпраця. Наприклад, Надзвичайний і Повноважний Посол Китаю зацікавився туризмом на воді. Нині це питання дуже актуальне, і ми чудово розуміємо, який простір дає нам Дніпро. Отож намагаємося влаштувати такий комфорт, аби інформація про наш край линула в усі куточки світу, щоб до Черкащини приїздило більше гостей». Світ у мініатюрі, так можна назвати те, що створює ГДІП під час подібних поїздок, у яких беруть участь сотні людей з різних куточків землі. Саме під час мандрівок послы різних держав можуть поспілкуватися між собою, познайомитися із регіональним керівництвом та бізнесовими колами, творчо-мистецькою елітою, з'ясувати інвестиційні можливості, що слугуватиме зближенню не лише України з іншими країнами, а й поглиблення взаєморо-

зуміння у всьому світі. Поїздка на пароплаві «Генерал Ватутін» була лише одним епізодом святкування ГДІПом свого 20-річчя. Привітати ГДІП приїхали колеги з інших країн, адже кожна держава прагне через гостинність до іноземних дипломатів здобути добре ім'я для своєї Батьківщини. Служби сервісу для закордонних посланців існують майже у всіх країнах світу. Саме колеги, які розуміють усю специфіку діяльності можуть найкраще та найповніше зрозуміти радість такого ювілею і спільного свята.

TRIP TO CHERNECHA MOUNTAIN

One of the GDIP activities is especially interesting for the foreign diplomatic corps. These are grand tours in Ukraine organized by GDIP once a year and highly appreciated by the participants.

The GDIP Director General Pavlo Kryvonos indicated: «By tradition every year we organize grand tours in Ukraine for the diplomatic corps in order to show Ukraine as a great and original country. Our latest tours covered Lviv, Chernivtsi and Odessa. The tours are held once a year, so we have organized already 20 grand tours. At the same time every week we organize excursions to particular historical sites in Kyiv, to Chernobyl and other places. After each tour we publish a booklet and give prepare a video on DVD, which we then present to the foreign ambassadors – years passed, some things escape the memory but after seeing a film or looking through a booklet one recollects the sites and faces while traveling in Ukraine».

By traveling Ukraine foreign diplomats accredited in Ukraine explore different regions of the country. All regions are different in their historical sites, monuments of nature and architecture. People from Bukovyna, Podillya, Crimea, the Northern Black Sea area and Chernigiv already demonstrated the best traditions of Ukrainian hospitality.

This time on the occasion of its 20-year jubilee the Directorate General organized for the diplomats and the GDIP employees the cruise on the vessel General Vatutin by Dnieper to Kanev to commemorate the great Ukrainian poet Taras Shevchenko. Foreign ambassadors, their wives, the diplomats of different ranks appreciated the tour to the Taras Hill, the Kobzar's Museum and laid flowers to the grave of Taras Shevchenko.

Pavlo Kryvonos, initiator and organizer of the tour, said: «We regularly organize travels of the foreign diplomats to Kanev and to the Chernecha Mountain, sacred for every Ukrainian. Next year we are going to celebrate 200 years from the birthday of Taras Shevchenko and this trip is very topical. We are using this opportunity to show the foreign diplomats unique historical sites,

spectacular landscapes, deep Dnieper river and Taras mountain where the great Kobzar was buried. We organize such tours from time to time because diplomats rotate, new people arrive and they wish to visit this wonderful place. Previously we organized bus tours but this time decided to travel by vessel and to show our foreign guest picturesque banks of the Dnieper River and wonderful riches of the man-made Dnieper and Kaniv sea».

In Kaniv the ambassadors extraordinary and plenipotentiary were greeted by the popular choirs of the Kaniv House of Culture. They sang songs composed to Shevchenko's lyrics.

The Kaniv City Mayor Viktor Nikolenko said while meeting the foreign delegation: «We are happy that we have a lot to show to our respected foreign friends. Such meetings are advantageous for us as well. These are not just meetings and tourism, but also cooperation. For example, the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of China took an interest in tourism on the Dnieper River. This cooperation is very important and we are well aware of the potential that the Dnieper River gives to us. So we are trying to arrange comfortable stay for our guests who then communicate information about our region all over the world so that more people will come to Cherkasy region».

«World in the miniature» — this is a good name for the events created by GDIP during such trips. Many people from all areas of the world take part in these trips. Ambassadors from different countries have an opportunity to communicate with one another, to get acquainted with regional administration staff, business circles and creative teams, to explore the investment opportunities, which will serve not only for strengthening relations of Ukraine with other countries but also for improving the mutual understanding in the whole world.

Travel by the vessel General Vatutin was only one of the episodes for GDIP celebration of its 20-year jubilee. Colleagues from other countries came to congratulate GDIP as every country wishes to strengthen its image through hospitality to the foreign diplomats. Services for foreign envoys exist almost in all countries of the world. The colleagues from these services can like no other understand the specific character of this work and share the joy of this jubilee and joint festival.

Павло Кривонос, генеральний директор ГДІП, Надзвичайний і Повноважний Посол Пакистану в Україні Ахмад Наваз Салім Мела, Наталія Антонюк
Pavlo Kryvonos, GDIP Director General, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Pakistan to Ukraine Ahmad Navaz Salim Mela, Natalia Antonyuk

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Індонезія в Україні Нінінг Сунінгсіх Рохадіат з чоловіком, Наталя Антонюк, Оксана Войцехівська та Павло Кривонос
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Indonesia Nining Suningsikh Rokhadiat with her husband, Natalia Antonyuk, Oksana Voitsekhivska and Pavlo Kryvonos

Павло Кривонос, Наталя Антонюк, Надзвичайний і Повноважний Посол Мексиканських Сполучених Штатів в Україні Беренісе Рендон Талавера та Оксана Войцехівська
Pavlo Kryvonos, Natalia Antonyuk, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Mexican United States to Ukraine Berenice Rendon Talavera and Oksana Voitsekhivska

Надзвичайний і Повноважний
Посол Малайзії в Україні
Чуа Теонг Бан з мамою
Ambassador Extraordinary and
Plenipotentiary of Malaysia to Ukraine
Chuah Teong Ban with his mother

Надзвичайний і Повноважний Посол Грецької Республіки в Україні Георгіос Георгунтзос
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Hellenic Republic to Ukraine Georgios
Georguntzos

Тимчасовий Повірений у справах Республіки Узбекистан в Україні Батир Юсупов та Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Нідерланди в Україні Пітер Ян Волтерс з дружинами

Batyr Usupov, Charge de Affairs of the Uzbekistan Republic to Ukraine and Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Kingdom of Netherlands to Ukraine Piter Yan Volters with their wives

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Ірак в Україні Шорш Халід Саїд з дружиною
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Iraq to Ukraine Shorsh Halid Said
with his wife

Покладання квітів до пам'ятника Тарасу Шевченку
Flowering-laying ceremony at the Monument to the Taras Shevchenko

Представники іноземного дипломатичного корпусу зарубіжних країн відвідали музей Тараса Шевченка
Representatives of the foreign diplomatic corps of the foreign countries visited Taras Shevchenko museum

Надзвичайний і Повноважний Посол Азербайджану в Україні Ейнулла Ядулла оглу Мадатлі та Віктор Ніколенко, мер міста Канів та Микола Бойчук, громадський і політичний діяч
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Azerbaijan to Ukraine Eynulla Yadulla oglu Madatli and Viktor Nikolenko, mayor of the Kaniv town and Mykola Boichuk, political and public figure

Kingdom of the Netherlands

Генеральному директору
Генеральної дирекції з
обслуговування іноземних представництв
пану П.О. Кравчику

вул. О. Гончара, 84
Київ, 01004

Postbus 20018
Nieuwsteede

Koninkrijk der
Nederlands
20018

www.diplomatie
nederland.nl

Tel.: 00 31 (0) 6 51 51 51 51
Fax: 00 31 (0) 6 51 51 51 51

tele-112-114

Дата: 8 травня 2012
Тема: Подорож Київ-Київ Київ, 28-30 квітня 2012

Шановний пане Кравчику,

Повітряне до Києва з найприємнішою допомогою безпеки по Дніпру на території "Чорний Буги" від компанії "Чорний Ручай", зупинився до бас для того, щоб, в першу чергу, від цього міста особисто, а також від мене мої друзини подякували Вам і Вашим колегам в Генеральній дирекції Київської області з обслуговування іноземних представництв (ГДП) за люб'язне запрошення приїждати до цієї подорожі та за гостинність надану нам протягом усього часу на борту.

На мою думку, безпека, на організовані ГДП, завжди дають змогу іноземним дипломатам, інвесторам в Україні, консультантам з різних сторони життя країни, в якій вони працюють, в дані з історичними, культурними, діловими, соціальними та економічними аспектами. Такі подорожі до різних міст/ок, під час яких учасники часто супроводжують освічені гас, значно вищою дають змогу дипломатам глибоко зрозуміти країну перебування - Україну.

Це стала включенням і екскурсії до Києва минулого тижня. Під час подорожі теплоюдою учасники змогли отримати необхідні враження від великого Дніпра та неможливості зрозуміти взаємні риси. Крім того, приїждючи до Києва, ми дізналися багато нового про життя та перспективи відомого Тараса Шевченка, який народився в чернівецькій області. Йому було проведено спеціальні навігаційні ознаки на прибережній території до невідомості. Крім того, здебільше дипломатичні інституції розвинули, призначили вступили впрацює слова, жорнасте та інші артисти, як в Чернівецькій та в інших областях, чия екскурсія стала не тільки чудовим враженням, але була дуже повільною для нас.

Звичайно, теплий до Києва став також зрозумілим відомі для заступника двохсторонні організації, але я думаю про назву ГДП. Гроші дозволили мені, наші зразки, зрозуміти навізна, приїждати Вас особисто, а також від Васу зможу з дією вказово організації. Я хотів би побачити ГДП в а подальшому проаналізувати свою безпекову співпрацю з історичними ГДП, там і можливість та представити міжнародні організації, акредитовані в Україні.

Хочу подякувати Вам ще раз за гурту на спеціальну подорож теплоюдою до Києва та, користуючись нагодою, попросити ГДП та Вам особисто, наші зразки, свою любов та задоволення в нашій високій праці.

Широ Вас,

Peter de Boer,
Pasee

Kingdom of the Netherlands

GDPF General Director
P.O. Kyivoffice

84, D. Gonchara Str.,
Kyiv, 01004

Koninkrijk der Nederlanden

Kyivoffice P.O. Box 10000

AM

www.ambassade.nl

Tel: +380 42 402 1000

F: +380 42 402 1001

nl@ukraine.nl

Our reference: 1814/US/2012

Date: May 09, 2012
Re: Kyiv-Kaniv-Kyiv trip, April 28-30, 2012

Dear Mr. Kryvorot,

Having returned to Kyiv after a most enjoyable two-day excursion on the Dniipro aboard the Chernova Rada cruise-ship "General Voroshilov", I am writing to you, first of all, in order to thank you and your colleagues at the General Directorate for Services to the Diplomatic Corps (GDSF) wholeheartedly, also on behalf of my spouse, for the kind invitation to join this boat trip and for the great hospitality that was extended to us throughout.

Excursions organized by GDSF always constitute, in my opinion, valuable opportunities for foreign diplomats accredited to Ukraine to get acquainted with different aspects – e.g. historical, cultural, spiritual, social and economic – of the country in which they work. Such visits to various places of interest, often with the assistance of well-informed guides, do greatly contribute to deepening the diplomats' understanding of host-country Ukraine.

Last weekend's excursion to Kaniv was no exception to the rule. The boat trip allowed the participants to acquire a lasting impression of the majestic Dniipro and of the beauty of the landscape along the river. Moreover, having arrived in Kaniv, we were able to learn a lot about the life and the artistic creations of Taras Shevchenko, an outstanding person who, born as a son of the Chernihiv region, was destined to become the most powerful symbol of the Ukrainian nation's desire for independence. In addition, the wonderful performances by skilful singers, musicians and other artists, both from the region and beyond, provided us with a wide range of different sorts of artistic entertainment, thus making this excursion both a relaxing and an informative experience.

Of course, the boat to Kaniv also served as a suitable platform to celebrate the 20 years' existence of the organisation that is now known to us under the name of GDSF. Please, allow me, Mr. Kryvorot, to use this occasion to congratulate you personally as well as your entire team on this important anniversary. I like to express the wish that GDSF in the years to come may continue its manifold activities for the Diplomatic Corps in Ukraine, always to the mutual satisfaction of both the management and staff of GDSF as well as of the Embassies and International Organisations accredited to Ukraine.

While thanking you once more for the nice and festive boat trip to Kaniv, I avail myself of this opportunity to renew to GDSF and to you personally, Mr. Kryvorot, the expression of my highest consideration.

Peter Jan Wolters,
Ambassador

БЕРЕНІСЕ РЕНДОН ТАЛАВЕРА, *Посол Мексики*: «Я вперше в цьому чудовому краї. Раніше мені доводилося бувати у Львові, Дніпропетровську, Одесі, Харкові, Чорнобилі, Кам'янець-Подільському. У подорож взяла доньку Надю. Насолоджуємося чудовою природою. Для нас приємна нагода ще раз довідатися про Тараса Шевченка, пізнати українську культуру...».

BERENICE RENDON TALAVERA, *Ambassador of Mexico*: «This is my first visit to this wonderful place. Before I visited Lviv, Dnipropetrovsk, Odessa, Kharkiv, Chernobyl and Kamiyanets-Podilsky. I took my daughter Nadia with me. We enjoy wonderful nature here and appreciate the opportunity to learn more about Taras Shevchenko and Ukrainian culture...».

АЦО СПАСЕНОСКИ, *Посол Македонії*: «Наступного разу приїдемо сюди зі своєю родиною. Це гарна можливість побачити й відчувати красу української природи, відчувати в усій повноті щирість народу. Сьогодні поповнилася моя колекція сувенірів з України виробами з дерева. Коли повернусь до Македонії — зроблю виставку. У нас, в Македонії, держава дає гроші на розвиток малого бізнесу, особливо туристичного. І це — чудово. Хотів окремо підкреслити, що, на мою думку, Канів — це серце України. Тут все чудове: мальовнича природа, привітні та гостинні люди».

ATSO SPASENOSKI, *Ambassador of Macedonia*: «Next time I will bring my family here. This is a good opportunity to see and feel the beauty of Ukrainian nature and the openness of Ukrainian people. Today I added several wooden items to my collection of Ukrainian souvenirs. When I return to Macedonia, I will organize an exhibition. The Macedonia government finances development of small business, especially tourism, and this is good. I would like to emphasize that Kanev, to my opinion, is the heart of Ukraine: everything is wonderful here — picturesque landscapes, nice and hospitable people».

АХМАД НАВАЗ САЛІМ МЕЛА, *Посол Пакистану*: «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв зробила нам надзвичайний чудовий подарунок — подорож до Канева. В музеї народного мистецтва мене заворожили роботи вишивальниць. Деякі з них вишиті шовковими нитками, привезеними з Пакистану. У мене одразу ж виникла чудова думка: я хочу передати українським майстриням з Черкащини нитки для вишивання. Я вже залишив свою візитівку в музеї й попросив написати офіційного листа на моє ім'я. Радію з того, що з моєї країни щось стало у нагоді українцям...».

AHMAD NAVAZ SALIM MELA, Ambassador of Pakistan: «The Directorate General of Servicing Foreign Missions made a wonderful present for us - a trip to Kanev. I was amazed by the works of embroiderers at the museum of folk art. I saw that some of them are embroidered with silk threads from Pakistan. It occurred to me that I can make a gift to Ukrainian embroiderers by sending silk threads from Pakistan. I already left my business card in the museum and asked to write an official letter to me. I am glad that Ukrainian people are using something from Pakistan...».

ЧУА ТЕОНГ БАН, Посол Малайзії: «Сьогодні збулася моя давня мрія — я показав шевченківські місця найріднішій людині — мамі. Ми задоволені поїздкою, бо отримали безліч вражень. Відвідини історичних пам'яток одного з найдавніших міст України Канева, урочиста хода до могили Тараса Шевченка, який з високої кручі немов би дивиться в минуле і майбутнє не тільки України, але й усього світу, прекрасні хори, які звучали під високим небом, залишили в кожному серці велику повагу до України, її народу. Хочу висловити найщирішу подяку за такий безмежно щирий подарунок спілкування із вічними цінностями, які належать усім народам».

CHUAH TEONG BAN, Ambassador of Malaysia: «Today my long-nurtured dream has come true — I showed Shevchenko's land to the dearest person in my life, to my mother. We are happy with the trip because we received a lot of impressions. Visit to the historical sites of Kanev, one of the oldest Ukrainian towns, ceremonial pace to the grave of Taras Shevchenko, whose monument on the top of the hill seemed to be looking through the past to future of not only Ukraine but of the whole world, wonderful quires singing under the high skies left in every heart deep respect to Ukraine and its people. I would like to express my profound gratitude for this wonderful opportunity to communicate with eternal values belonging to all peoples».

НІНІНГ СУНІНГСІХ РОХАДІАТ, Посол Індонезії: «Навіть не уявляла, який прекрасний ваш Дніпро. У місті він один, а подалі від Києва — це справді диво природи. Незабутнє враження справляють його береги, завітчані лісами, неозорі плеса, схожі на безкраї моря, загадкові плавні, поодинокі човни з рибалками... І Канів чудове та неповторне місто, овіяне великою історією і пам'яттю найвідомішого у світі українця — Тараса Шевченка, твори якого знають і в далекій Індонезії. Велику повагу викликає й те, що український народ вшановує пам'ять тих героїв, які боролися з

фашизмом і загинули у Другій світовій війні. Який прекрасний пам'ятник на меморіальному похованні воїнів, які полягли у бою за Канів поряд з прадавнім храмом із дивовижними сакральними розписами. Поклонитися могилі великого Шевченка стало моєю шанєю не тільки великому поету, але й вашому народу, який завжди виявляв волю до свободи і незалежності. Поїздка залишила незабутнє враження і я ще раз хочу висловити велику подяку генеральному директору Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв пану Павлу Кривоносу за незабутніх два дні, які назавжди закарбуються в мої пам'яті».

NINING SUNINGSIKH ROKHADIAT, Ambassador of Indonesia: «I have not even imagined how beautiful the Dnieper River is. In the city it looks one way, but beyond Kyiv it is really a miracle of nature — its banks covered with thick forests, long-stretched water reaches resembling sea, mysterious flooded areas and single boats with fishermen... Kanev is wonderful and unique town related to the great history and memory of the world most famous Ukrainians Taras Shevchenko whose works are known in the remote Indonesia. Also it is highly respectful that Ukrainian people remember heroes who struggled with fascism and were killed during the Second World War. The monument on the memorial cemetery to commemorate the soldiers who gave their lives in the battle for Kanev is really magnificent beside the ancient temple covered with mysterious sacral inscriptions. I came to pay respects not only to the memory of great Taras Shevchenko but also to Ukrainian people striving for freedom and independence. This trip left unforgettable impressions and I would like once again to thank Mr. Pavlo Kryvonos and the Directorate General for Servicing Foreign Missions for this two days that will stay in my memory for ever».

ГЕОРГІЙ ГІГІНЄШВІЛІ, директор ТОВ «Дипсервіс» (Грузія): «Українців і грузин єднає багато спільних рис, але найвиразніша з них — це безмежна гостинність. Поїздка до Канева — ще раз підтвердила це. Кожний господар прагне показати своє найдорожче. Для України — це Чернеча Гора в Каневі, де похований Тарас Шевченко. Кожний українець, кожний гість України прагне там побувати. І ця мрія виповнилася для нашої грузинської делегації, яка приїхала на святкування 20-річчя ГДІПу. Враження від знайомства з роботою української організації, яка опікується зарубіжним дипломатичним корпусом, вшанування її працівників — керівництва, і рядових співробітників у Дипломатичній академії Міністерства закордонних справ України, вишукане прийняття, влаштоване Генеральною дирекцією

в знаменитому музеї «Мистецький Арсенал» для дипломатичного корпусу, національної політичної, ділової, мистецької еліт засвідчує, якої пошани і визнання набула діяльність наших колег у Києві».

GEORGY GIGINESHVILI, *Director of the OJSC Dipservis (Georgia)*: «Ukrainians and Georgians have much in common but one feature is the most distinguished — this is boundless hospitality. Trip to Kanev proved it once again. Every host is willing to show the dearest he has — in Ukraine this is the Chernecha Mountain in Kanev, where Taras Shevchenko is buried. Every Ukrainian and every guest of Ukraine want to come here. This dream came true for the Georgian delegation that came to celebrate 20 years since foundation of the Directorate General. Impression from the work of this Ukrainian organization that provides services to the diplomatic corps, acknowledgment of the work of its specialists at the Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, wonderful reception organized by the Directorate General in the famous museum Arsenal for the diplomatic corps, national, political, business and cultural elite testify to high respect and recognition of the work done by our colleagues in Kyiv».

Анатолій ДЕНИСЕНКО,

кандидат історичних наук

СКАРБИ І ЧАРИ ЮРІЯ КОЧУБЕЯ

Виповнилося вісімдесят років Надзвичайному і Повноважному Послу України, вченому-сходознавцю, письменнику Юрію Миколайовичу Кочубею.

Життєпис цієї людини — віддзеркалення подвигу дипломата і невтомного пошуковця-вченого. Живе і повне розуміння людського Духу, закладене ще у юнацьку свідомість творіннями українського просвітителя Агатангела Кримського, породило у нього інтерес до літератури Сходу. Можливо, сприяло цьому і незвичне зву-

чання прізвища, і те, що зростав хлопець на півдні Полтавщини, де за обрієм розпочинався його величність Степ. Тому не випадково студент факультету міжнародних відносин Київського університету починає вивчати арабську мову, а згодом цікавиться життям і побутом мешканців Близького і Середнього Сходу, їхньою культурою та літературою. І ось перший його набуток — дипломна робота «Англо-єгипетські відносини та боротьба єгипетського народу за свободу і незалежність після Другої світової війни». Безперечно, вона була тоді актуальною, бо власне на початку 50-х років минулого століття розгортався антиколоніальний рух під проводом Гамалія Абд-ель-Насера в Єгипті, який і досі впливає на хід подій в арабському світі. Наступний крок в арабістиці — захист дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук на тему «Виникнення поезії “вільного вірша” в Іраку і її художні особливості у світлі традицій арабської поезії».

Слід зазначити, що з того часу розпочинається «вільне плавання» в житті Юрія Кочубея на іншому терені, а саме дипломатичному. І все ж, посилаючись на вислів академіка Омеляна Прицака, така «аристократична наука», як орієнталістика, назажди поєдналася з професією дипломата. Певним чином йому сприяла доля і захоплення художнім надбанням арабських народів, таємницею мови, її літературним багатством. Власне невтомне прагнення до знань відкрило шлях до роботи у відділі преси Українського товариства культурних зв'язків за кордоном. А отже, ґрунтовні знання, наполегливість, виваженість суджень і мудрість у прийнятті рішень — риси його характеру — помітили 1957 року в Міністерстві закордонних справ УРСР. І ось уже півстоліття сягає дипломатичний стаж Юрія Миколайовича Кочубея.

Перша поїздка як перекладача до Іспанії, участь у супроводженні глави радянського уряду Микити Хрущова на сесію Генеральної Асамблеї ООН, роки праці у Постійному Представництві УРСР при ООН, посади Постійного Представника УРСР при ЮНЕСКО у Парижі, заступника міністра закордонних справ УРСР і врешті-решт — першого Посла незалежної України у Франції — ось основні сходинки його кар'єри.

А зараз — лекції в Дипломатичній академії при МЗС України, дослідницька робота в Інституті сходознавства ім. А. Кримського НАН України. Без зайвого перебільшення слід сказати, що творчий набуток дипломата і вченого — своєрідні скарби та чари, варті подивування, наслідування.

Юрій Миколайович Кочубей і зараз живе інтересами українського народу і в дипломатичних справах, і в розбудові наукового та літературного життя.

***Міцного козацького здоров'я,
добра й наснаги зичить ювілярові
редакційна колегія щорічника
«Україна дипломатична».
З роси й води!***

Anatolii DENYSENKO,

PhD in History

TREASURES AND SPELLS OF YURIII KOCHUBEI

The Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine, the scholar orientalist and the writer Yuriii M. Kochubei is eighty years.

Biography of this man reflects a deed of a diplomat and unrelenting researcher and scientist. Teaching of the Ukrainian educator Crimean Agatangel full of life and entire understanding of the human spirit inspired in his young mind an interest to the eastern literature. Perhaps his family name with its unusual vibrations added to this interest or maybe the fact that the boy lived in the southern part of the Poltava region, where its majesty Steppe opened its space behind the horizon. Therefore there was no surprise that the student of the faculty of international relations of the Taras Shevchenko National University of Kyiv began to study Arabic and then interested in the life and traditions of the Middle East inhabitants, their culture and literature. His first research, the diploma paper was entitled Anglo-Egyptian relations and the struggle of the Egyptian people for freedom and independence after World War II. It was topical at that period, because in fact the early 50-ies of the last century were the years of the anti-colonial movement led by Gamal Abd al-Nasser in Egypt, which still has an impact on the course of events in the Arab world. His next step in Arabic studies was the thesis for the PhD degree in philology on Development of 'Free Verse' Poetry in Iraq and its Artistic Features in the Light of the Arabic Poetry Traditions.

It should be noted that since then the life of Yurii Kochubey made a turning to another field, namely diplomatic. According to Omelyan Pritsak, the Member of the Academy of Science, such aristocratic science as Orientalism was forever united with

the profession of a diplomat. In a way it was a destiny and a deep devotion to the artistic heritage of the Arab peoples, their enigmatic language and its literary wealth that facilitated this choice. Actually his anxiety for knowledge opened for Kochubei an opportunity to work in the Press Section of the Ukrainian Society of Cultural Relations with Foreign Countries. Therefore, his fundamental knowledge, perseverance, prudence and wisdom of judgments in decision-making, the features of his character met the eye of the Ministry of Foreign Affairs of the Ukr.SSR in 1957. Now the diplomatic experience of Yurii Kochubei counts half-century.

First trip as a translator in Spain, a member of the escorts to the Soviet leader Nikita Khrushchev at the UN General Assembly, years of work at the Permanent Mission of the UkrSSR to the UN, permanent representative of the Ukr.SSR with UNESCO in Paris, Deputy Foreign Minister of the Ukr.SSR, and finally the first Ambassador of the independent Ukraine to France — these are the main stages of his career.

Currently Yurii Kochubei delivers lectures at the Diplomatic Academy of Ukraine and makes research at the A. Krumsky Institute of Oriental Studies of the Academy of Sciences of Ukraine. Without exaggeration one may say that creative achievements of this diplomat and scholar are his treasures and spells worth to follow.

Yurii Kochubey continues to live with the interests of the Ukrainian people in his diplomatic affairs and in his scientific and literary achievements.

***The Editorial Board
of the Yearbook Ukrayna Dyplomatychna
wishes to Yurii Kochubei
strong Cossack health and all the best.
If wrinkles must be written upon our
brows let them not be written
on the heart.
The spirit should not grow old!***

Igor АЛЕКСЕЄНКО,

*генеральний директор
видавництва «Наукова думка»*

**СВІТОВЕ ПЛАВАННЯ
НАУКОВІЙ КНИЗІ
(90 років видавництву
«Наукова думка»)**

У листопаді 2012 року виповнюється 90 років від часу утворення Видавництва «Наукова думка» НАН України.

Біля витоків Видавництва стояв блискучий вчений і організатор науки академік А.Ю. Кримський. Саме за його ініціативи внаслідок злиття трьох самостійних редакцій, що існували при кожному відділі Академії, було утворено Редакційно-видавничу Комісію Академії наук УРСР, від якої бере свій початок Видавництво. Вже за кілька місяців після заснування Редакційно-видавничої Комісії вийшли друком перші книги, а всього у 1923 році було видано 16 назв книг загальним обсягом 147,5 обліково-видавничих аркушів.

Перед вітчизняною наукою постало завдання розвивати фундаментальні й прикладні дослідження, які мали бути фундаментом розвитку країни.

Із розширенням тематичних досліджень, ростом наукових кадрів Академії закономірним стало й виділення Видавництва у самостійну установу, яка з 1927 року почала функціонувати як Видавництво АН УРСР.

Відтоді розпочалося постійне зростання кількості назв книг, що випускалися, їх обсягів і тиражів. Протягом 1928–1932 рр. було випущено 351 видання загальним обсягом 3,76 тис. обліково-видавничих аркушів. Притому значно збільшився випуск монографій і тематичних збірників. Поступово відбувався пере-

розподіл кількості видань на користь природничих і технічних наук, що відбивало структуру наукових досліджень в Академії наук.

За перше десятиріччя видавничої діяльності побачили світ ґрунтовні праці відомих українських вчених: економістів М.В. Птухи та К.Г. Воблого, історика Д.І. Багалія, філологів А.Ю. Кримського, О.О. Шахматова, математиків Д.О. Граве, М.П. Кравчука, мікробіолога Д.К. Заболотного, ботаніка М.Г. Холодного. Теоретичні основи електрозварювання заклали розробки Є.О. Патона та його учнів, результати яких Видавництво видрукувало у 1931–1932 рр.

У 1933 році разом зі створенням нового колегіального органу — Редакційно-видавничої Ради — поліпшується організація видавничої справи в Академії, збільшується штат Видавництва. Його діяльність спрямовується на збільшення випуску актуальної наукової літератури, на покращання її художнього оформлення та поліграфічного виконання.

У 1932–1937 роках було випущено 450 книг. Публікуються праці з історії, археології, філології, фольклористики. Серед їх авторів В.П. Затонський, Є.С. Шаблійовський, О.І. Білецький. У 1939 році до 125-річчя з дня народження Т.Г. Шевченка вийшли перші два томи десятитомного академічного зібрання його творів.

Тематика видань у галузі природничих і технічних наук того часу виразно свідчить про помітне розгортання фундаментальних та прикладних досліджень в Академії. Побачили світ праці С.В. Серенсена, А.Д. Коваленка, присвячені проблемам міцності. У публікаціях різного типу знайшли відображення досягнення українських вчених світового значення — першого в СРСР розщеплення атомного ядра у 1932 році К.Д. Синельниковим, О.І. Лейпунським, А.К. Вальтером, Г.Д. Латишевим в Харківському ФТІНТу.

Значний вплив на подальший розвиток природничих наук мали також видані праці О.О. Богомольця, О.В. Палладіна, Р.В. Чаговця, С.М. Гершензона, Р.Є. Кавецького.

В 1940 році Видавництво випустило у світ 106 видань, з-поміж них 20 наукових журналів і періодичних збірників, зокрема «Вісті АН УРСР», «Фізичні записки», «Медичний журнал», «Народна творчість».

Не припинялася діяльність Видавництва і у важкі роки війни. Евакуйоване в столицю Башкирії м. Уфу, воно вже 1942 року видало працю О.О. Богомольця «Деякі підсумки лікувального застосування антиретиккулярної цитотоксичної сироватки», а в 1943-му працю «Вітамін К». Ці та інші книжки з фізіології та медицини допомогли медикам-практикам ефективно застосовувати нові препарати й методи лікування, що врятувало життя багатьом захисникам країни.

Повернувшись до Києва разом з Академією 1944 року, Видавництво за кілька років досягнуло довоєнного рівня щодо кількості видань: у 1950 році видано 210 назв обсягом 1,65 тис. обліково-видавничих аркушів. Водночас поліпшено структуру видавництва: утворено три галузеві редакції — суспільних наук, технічних наук, біології і медицини.

Наприкінці 50-х — на початку 60-х років видано низку творів всесвітньо відомих учених, які працювали в Україні, або діяльність яких була тісно пов'язана з розвитком науки в Україні — М.В. Остроградського, В.І. Вернадського, О.О. Богомольця, Д.К. Заболотного, М.М. Крилова, М.Д. Стражеска, В.П. Філатова. Цей перший досвід у підготовці видань вибраних праць учених надалі вдосконалюється і розвивається.

На початку 60-х років обсяги друкованої продукції Видавництва зросли порівняно з рівнем 1950 року більше ніж удвічі, а тиражі — втричі.

В 1964 році Видавництво АН УРСР змінює назву — відтепер це «Наукова думка» — і зазнає реорганізаційних перетворень: вдосконалюється структура, збільшується штат, створюються нові редакції, розширюються виробничі площі. Усе це сприяло подальшому зростанню випуску актуальної наукової літератури.

В 60-х роках у Видавництві було створено єдину на той час в Україні редакцію науково-популярної літератури, основним завданням якої була масова пропаганда досягнень учених Академії наук України. Побачили світ праці академіків М.М. Амосова, В.Г. Бар'яхтара, О.І. Ахієзера, О.С. Давидова, Л.А. Кульського та ін.

У рік свого 50-річчя (1972) Видавництво випустило 862 наукових видання обсягом 9,84 тис. обліково-видавничих аркушів, що майже втричі перевищувало рівень 1960 року. Були здійснені академічні видання творів класиків української літератури

Г.С. Сковороди, І.П. Котляревського, Марка Вовчка, Панаса Мирного, П.А. Грабовського, І.С. Нечуя-Левицького, опубліковано восьмитомну «Історію української літератури».

У 70-х роках у зв'язку з розвитком наукових досліджень Академії, створенням нових наукових установ, організації наукових центрів у Донецьку, Львові, Харкові, Одесі, Дніпропетровську Видавництво велику увагу приділяло випуску узагальнюючих фундаментальних монографій і багатотомників з магістральних напрямів науки. У 1980 році завершено видання «Словника української мови» в 11 томах. Уперше у вітчизняному книговиданні було розпочато випуск біографічних довідників: «Фізики», «Астрономи», «Математики, механіки», «Біологи», «Хіміки», «Геологи, географи».

Здійснено також академічні видання творів Лесі Українки (12 т.), Г.Ф. Квітки-Основ'яненка (7 т.). У 1986 р. завершено 50-томне зібрання творів І.Я. Франка. З 1982 року видається серія «Бібліотека української літератури», яка набула популярності серед шанувальників красного письменства. 2000 року через фінансові труднощі випуск серії було призупинено, але, слід зазначити, що з 1982 року видано твори 59 класиків української літератури накладом від 200 тис. на початку виходу серії до 5 тис. примірників.

Особливою популярністю у 60–80-ті роки минулого століття користувалися видання довідкової літератури. Серед них шеститомник «Свойства металлов и сплавов», «Справочник радиолобителя», «Рідкісні та зникаючі рослини і тварини України», «Біологія».

Чимало авторів і авторських колективів книг, виданих «Науковою думкою», удостоєно вищих відзнак СРСР та України. Значну кількість видань нагороджено дипломами конкурсів «Мистецтво книги».

У 1988 році «Наукова думка» видала понад 1000 назв наукових видань тиражем понад 5 млн примірників. Серед них — 49 наукових журналів обсягом 4,4 тис. обліково-видавничих аркушів і тиражем понад 1 млн примірників. На цей час Видавництво за чисельністю працівників та за обсягом продукції було третім у світі після «Пергамон пресс» (США) та «Науки» (Росія).

Велика робота українських науковців у царині міжнародного права та міжнародної правосуб'єктності України знайшла

своє відображення у роботах фахівців Сектору (1949 р.), а з 1969 року — Інституту держави і права та Інституту світової економіки і міжнародних відносин (1991 р.) НАН України. Наукові розробки академіків В.М. Корецького, Б.М. Бабія, Ю.С. Шемшученка, Ю.М. Пахомова та їхніх учнів збагатили теорію, стали підґрунтям практики кількох поколінь українських дипломатів та правознавців. Фундаментальна «Історія держави і права Української РСР» витримала кілька видань, доопрацьованих і доповнених. Непересічне значення мали й мають такі праці, як «Загальні принципи права у міжнародному праві» (1957), «Декларація прав і обов'язків держав» (1962), «Міжнародний арбітраж» (1963), цикл робіт з проблеми цивілізаційних моделей сучасності (2002–2010).

На початку 90-х років, у складні часи перебудови, Видавництво «Наукова думка» опинилося у кризовій ситуації, типовій на той час для будь-якої масштабної структури. Загальнодержавні економічні складнощі позначилися й на науковому книговидаванні. Це були важкі часи для колективу Видавництва. Та за допомоги Президії НАН України цю кризу було подолано.

В пошуках власного місця на теренах українського книговидавання Видавництво розпочало випуск навчальних посібників, підручників для школярів та студентів вишів із залученням до роботи над цими виданнями провідних вчених НАН України.

Незважаючи на складнощі економічного життя, Видавництво зберегло редакцію словників, яка у співпраці з провідними науковими установами НАН України забезпечує випуск словникової літератури, попит на яку в Україні лише зростає.

Саме співпраця з ученими-мовознавцями Академії, особливо на теренах української наукової термінології, стала поштовхом для ведення співробітниками Видавництва наукових досліджень у галузі мовознавства, зокрема в розробці теоретичних основ лексикографічного опрацювання термінологічної (наукової) літератури, діяльності у педагогічній та науково-технічних сферах. Частина співробітників стала аспірантами установ НАН України та успішно захистила кандидатські дисертації. 2006 року Видавництву було надано статус науково-виробничого підприємства. Зараз у Видавництві працюють 4 кандидати наук. На базі Видавництва проводяться всеукраїнські науково-практичні конференції у галузі української наукової термінології.

Протягом останніх років Видавництво щороку випускає 60–90 назв книг. Про високий рівень фахівців Видавництва свідчать регулярні перемоги наших видань на всеукраїнських та міжнародних книжкових форумах. Зокрема, I том «Історії української культури» було визнано найкращою книгою України 2001 року, Гран-прі Міжнародного конкурсу «Научная книга» Міжнародної асоціації академії наук у 2010 році удостоєно видання «Неорганическое материаловедение».

Видавництво неодноразово за результатами опитування фахівців галузі визнавалося найкращим у країні, за результатами Всеукраїнського читачко-експертного опитування «Книжки незалежного 15-річчя, які вплинули на український світ» Видавництво визнано одним з десяти найпопулярніших в Україні.

Нині «Наукова думка» реалізує три видавничі проекти:

- випуск фундаментальних узагальнюючих наукових монографій українських вчених за проектом «Наукова книга»;

- історико-культурна спадщина українського народу. У рамках цього проекту, зокрема, виходять у світ такі важливі видання, як «Історія української культури» та «Енциклопедія історії України»;

- видання літератури, розрахованої на найширше коло читачів. Наприклад, книги «Словники України» та серії «Бібліотека школяра», академічні зібрання творів класиків української літератури, підручники та посібники для вищої школи.

Аналізуючи 90-річний шлях Видавництва «Наукова думка», можна сказати, що незалежно від політичних та економічних криз воно завжди відчувало себе видавництвом Національної академії наук України, а головним призначенням вважало випуск наукової літератури.

Igor ALEKSEENKO,
Director-General
of the Publishing house «Naukova dumka»

NINETY YEARS OF SERVICE TO SCIENTIFIC BOOK

In November 2012 the Publishing House *Naukova Dumka* of the National Academy of Sciences of Ukraine celebrates 90 years from its foundation.

The Publishing House was founded by a brilliant scientist and organizer of science, Member of the Academy of Sciences A. Krymsky. It was his initiative to merge three independent editorial boards that existed in every department of the Academy to found the Editorial Publishing Committee of the Ukr.SSR Academy of Sciences, which was the beginning of the Publishing House history. During only several months after its foundation the Editorial Publishing Committee issued its first books. In 1923 the Publishers issued 16 titles of books totaling 147.5 published sheets.

The domestic science faced the task of developing the fundamental and applied research in order to form the foundation for development of the country.

With the expansion of special scientific projects, growth of scientific manpower of the Academy it was only natural to separate the Publishers into an independent institution, which in 1927 began functioning as the Publishing House of the Ukr.SSR Academy of Sciences.

Since then the number of produced titles, their volume and circulation began constantly growing. During 1928–1932 the Publishing House released 351 publications totaling 3.76 thousand published sheets. Furthermore, published monographs and thematic collections significantly increased. Gradually the number of publications was redistributed in favor of natural science and technology, reflecting the structure of scientific research at the Academy of Sciences.

During the first decade of publishing activities the following outstanding Ukrainian scholars issued their works, namely economists M. Ptukha and K. Vobly, historian D. Bahalii, philologists

A. Krymsky, O. Shakhmatov, mathematicians D. Grave, M. Kravchuk, microbiologist D. Zabolotny, botanic M. Holodnyi. Developments of Ye. Paton and his disciples published by the Publishing House in 1931–1932 laid theoretical foundations of the electric welding In 1933, along with creation of a new collective body, the Editorial Publishing Council the publishing activities in the Academy greatly improved. The Publishing Houses focused on increasing publication of topical scientific literature, improvement of its artistic design and graphic art quality.

In 1932–1937 the Publishing House released 450 books of the total volume 7 thousand published sheets. The works on history, archeology, philology and folklore were published. Among their authors were V. Zatonsky, E. Shabliovskyy, O. Biletsky. In 1939, in honor of 125-year jubilee of T. Shevchenko the Publishing House released first two volumes of the ten volume academic collection of his works.

Titles in the field of science and technology of that time clearly indicated a significant growth of fundamental and applied research in the Academy. The works by S. Serensen, A. Kovalenko, devoted to the problems of strength were published. Various publications reflected the world level achievement of Ukrainian scientists – the atom smashing performed in 1932 first in the USSR by K. Sinelnikov, O. Leipunskym, A. Valter, G. Latyshev in the Kharkiv Institute of Physics and Technology.

The published works by O. Bohomolets, O. Palladin, R. Chagovets, S. Gershenzon and R. Kavetsky, which had a significant impact on further development of science were also published.

In 1940 the Publishing House released 106 publications of the total volume 1.38 thousand published sheets including 20 scientific journals and periodical collections, particularly Proceedings of the Academy of Sciences of the USSR, Physical Notes, Medical Journal, Folk Art.

The Publishing House did not stop its activities during the war hardships. After evacuation to the capital city of Bashkortostan Ufa, the Publishing House published the works by O. Bohomolets Some Results of Therapeutic Use of Antireticular Cytotoxic Serum in 1942 and his work *Vitamin K* in 1943. These and other books on physiology and medicine helped medical practitioners to effectively apply new medicines and treatments that saved the lives of many defenders of the country.

On returning to Kyiv together with the Academy in 1944, the Publishing House during several years reached the prewar level as to the number of publications: in 1950 there were published 210 titles totaling 1.65 thousand published sheets. At the same time the structure of the Publishing House improved: three specialized editorial boards were created – social science, engineering biology and medicine.

In the late 50's – early 60's The Publishing House issued a series of works by the world-renowned scientists who worked in Ukraine, or whose activities were closely linked with the development of science in Ukraine. They were M. Ostrogradsky, V. Vernadskyi, O. Bohomolets, D. Zabolotnyi, M. Krylov, M. Strazhesko, V. Filatov. This first experience of publishing selected works of scientists continues improving and developing.

In the early 60's the volume of the printed matter more than doubled and the runs increase three times as compared to the level of 1950.

In 1964 the Publishing House of the Ukr. SSR Academy of Sciences changed its name for *Naukova Dumka* and underwent reorganizational transformations: its structure improved, staff grew, new editorial boards created and the production area expanded. All this contributed to further growth of the printed volumes of the topical scientific literature.

In the 60's the Publishing House established the first in Ukraine editorial board of popular scientific literature, whose main task was to bring the achievements of the scientists of the Academy of Sciences of Ukraine closer to the general public. The works by the members of Academy M. Amosov, V. Bar'yakhtar, O. Akhiezer, O. Davydov, L. Kusky and others were published.

In the year of its 50th anniversary (1972) the Publishing House produced 862 scientific publications of the total volume of 9.84 thousand published sheets, which is almost three times higher than in 1960. Academic editions of the classics of Ukrainian literature G. Skovoroda, I. Kotlyarevsky, Marko Vovchok, Panas Myrnyi, P. Grabovsky, I. Nechui-Levytsky were published. Eight volumes of the History of Ukrainian Literature were issued.

In the 70's with the development of researches at the Academy, creation of new scientific institutions, organization of the science centers in Donetsk, Lviv, Kharkiv, Odessa, and Dnipropetrovsk the Publishing House focused on publication of fundamental monographs

and multi-volume editions on the main science directions. In 1980 the edition of the Dictionary of the Ukrainian Language in 11 volumes was completed. The Publishing House for the first time launched publication of the biographical reference books: Physical Scientists, Astronomers, Mathematicians, Mechanics, Biologists, Chemists, Geologists, Geographers.

Academy publications of the works by Lesya Ukrainka (12 volumes), G. Kvitka-Osnovyanenko (7 volumes) were implemented. In 1986 the 50-volume collected works by Ivan Frank were published. Since 1982, a series Library of the Ukrainian Literature was launched. It became very popular among fans of classic literature. In 2000 due to financial difficulties the publication of the series was suspended. However, it is noteworthy that since 1982 the Publishing House issued works of 59 classics of the Ukrainian literature of the total circulation of 200 thousand books (at the beginning of this project the circulation was up to 5 thousand copies).

Specialized reference literature was particularly popular in the 60–80's of the previous century. Among these editions it is worth mentioning six volumes of the Reference Book Properties of Metals and Alloys, Guide of Radiofan, Rare and Endangered Plants and Animals of Ukraine, Biology.

Many single authors and corporate authors of the books issued by the *Naukova Dumka* were decorated with top awards of the USSR and Ukraine. Many books awarded the Certificate at the contest Book Art.

In 1988, *Naukova Dumka* published more than 1000 titles of scientific publications totaling 14.5 thousand published sheets with circulation of over 5 million copies. Among them there were 49 scientific journals of the volume of 4.4 thousand published sheets and circulation of more than 1 million copies. At that time the Publishing House was the third in the world after the *Pergamon Press* (USA) and *Nauka* (Russia) by the number of employees and the volume of production.

Great work of the Ukrainian scientists in the sphere of international law and international legal existence of Ukraine is reflected in the books of the specialists of the State and Law Sector (1949) (since 1969 the Institute of State and Law and the Institute of World Economy and International Relations (1991) of the National Academy of Sciences of Ukraine. Developments of the

members of Academy V. Koretsky, B. Babyi, Yu. Shemshuchenko, Y. Pakhomov and their disciples enriched the theory and provided the framework for several generations of the Ukrainian diplomats and lawyers. The fundamental volume *History of the State and Law of the Ukrainian SSR* went into several editions revised and supplemented. Such works as *General Principles in International Law* (1957), *Declaration of the Rights and Obligations of the States* (1962), *International Arbitration* (1963), a series of works on civilization models of the present (2002–2010) are of great importance.

In the early 90's in the difficult times of perestroika the Publishing House *Naukova Dumka* appeared in a crisis, which was typical for any large-scale structure of the time. The national economic difficulties had an impact on scientific publishing activities. These were hard times for the team of the Publishing House. With the assistance from the Presidium of the Academy of Sciences of Ukraine this crisis was beaten.

In seeking its own place in the Ukrainian book industry the Publishing House started to publish textbooks and manuals for students of high and higher schools attracting prominent scholars of the NAS of Ukraine for their writing.

In spite of economic hardships the Publishing House managed to retain the Editorial Board of Dictionaries, which in cooperation with the NASU leading scientific institutions organized publication of various dictionaries very much demanded in Ukraine.

Cooperation with the NASU academic linguists, especially in the sphere of the Ukrainian scientific terminology, was the impetus for conducting linguistic research by the employees of the Publishing House. The research sphere embraces development of the theoretical fundamentals of terminological lexicography, scientific literature in educational activities, pedagogical and scientific areas. Some employees became postgraduates of the NASU institutions and successfully defended their dissertations. In 2006 the Publishing House was granted the status of Scientific and Production Enterprise. It has 4 PhD's in its staff. The Publishing House conducts the national scientific conferences in the sphere of Ukrainian scientific terminology.

Over the last years *Naukova Dumka* publishes 60–90 titles of the total volume 1.5–2.0 thousand published sheets every year.

Regular prizes awarded to the editions of the Publishing House at the national and international book forums prove high level of its specialists. In particular, the first volume of the History of Ukrainian Culture was recognized as the best book of Ukraine in 2001. Grand Prix of the International Competition Scholar book of the International Association of Academies of Sciences in 2010 was awarded to the monograph Non-Organic Material Science.

The Publishing House was several times recognized as the best in the country as a result of the National Ukrainian Survey Books of the Independent 15 Years, which Have an Impact on the Ukrainian World. The Publishing House is ranked as one of the ten most popular in Ukraine.

Presently *Naukova Dumka* implements three publishing projects:

- publication of fundamental scientific monographs of the Ukrainian scientists in the project Science;

- historical and cultural heritage of the Ukrainian people. This project provides publication of such important books as History of Ukrainian Culture and Encyclopedia of the Ukrainian History;

- publication of literature intended for the wide circle of readers. This includes books under the program Dictionaries of Ukraine and the series Library of the Student, academy publication of the Ukrainian literature classics, books and manuals for higher school.

Revising 90 years history of the Publishing House *Naukova Dumka*, we can say that regardless the political and economic crises it always positioned itself as the Publishing House of the National Academy of Sciences of Ukraine with its main task of publishing scientific literature.

ОБОВ'ЯЗОК ПЕРЕД ПРЕДКАМИ Й НАЩАДКАМИ (ЗУСТРІЧ У ПОСОЛЬСТВІ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН В УКРАЇНІ)

Іран серед перших держав у світі юридично визнав незалежність України. Цей акт є яскравим підтвердженням схвалення демократичних засад здійснення вікових прагнень українського народу до творення власної державності.

Знаковим є й те, що наші країни мають спільність культур, що сягають тисячоліть. Як засвідчують дослідники світової історії, іранці, як і українці, мають дуже глибокі історичні корені й генетично споріднені між собою. Отже, етнокультурна близькість іранців та українців є тією глибокою, надійною основою, на якій нашим державам належить творити духовно-господарську взаємодію. Це наш обов'язок перед своїми предками й нащадками. Таку думку висловив на зустрічі з головним редактором щорічника «Україна дипломатична» Анатолієм Денисенком Посол Ісламської Республіки Іран Акбар Гасемі-Аліабаді, яка відбулася 25 жовтня 2012 року. Під час дружньої розмови було визначено шляхи співпраці з громадською науковою організацією Історичний клуб «Планета», яка діє під засадою Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв на ниві пропаганди ірансько-українських дружніх зв'язків, зокрема систематичних друкованих видань для подальшого їх поширення серед наукової, мистецької громадськості, студентства та бібліотек наших держав.

Під час зустрічі було розглянуто декілька питань двостороннього співробітництва в гуманітарній сфері. Зокрема, А.В. Денисенко поінформував посла Ірану про наміри редакції в найближчій перспективі видати книгу про історію, культурні зв'язки України та Ірану, а також про сучасні відносини між нашими країнами і запропонував іранській стороні взяти практичну участь у цьому проєкті.

Посол Акбар Гасемі-Аліабаді із зацікавленням сприйняв пропозицію української сторони, погодився з тим, що реалізація такого проєкту, а тим більше на довгостроковій основі, стала б помітною подією в культурних взаєминах України і Ірану.

Схвально також була сприйнята з боку Посла Ірану пропозиція української сторони провести урочисту презентацію зазначеного видання в Києві та Тегерані.

Іранський посол поінформував також головного редактора українського щорічника про те, що питання видання літератури в Ірані знаходиться в компетенції Міністерства культури та ісламської орієнтації Ірану і порадив звернутися з відповідним листом до цієї структури і зі свого боку пообіцяв надати належного сприяння в просуванні цього проєкту.

OBLIGATION BEFORE ANCESTORS AND DESCENDANTS

Iran is among the first countries in the world legally recognized the independence of Ukraine. This act is a vivid confirmation of acceptance of democratic principles and implementation of secular aspirations of the Ukrainian people for creation of their own state.

It is a significant fact that cultures of our countries have much in common, which date back to thousands years. According to the researchers of the world history, Iranians like Ukrainians, have very deep historical roots and are genetically related to each other. So, ethno-cultural affinity of Iranians and Ukrainians is deep and solid foundation on which our states should create spiritual and economic cooperation. It is our obligation before the ancestors and descendants. This idea was expressed by the Ambassador of the Islamic Republic of Iran Akbar Hasemi-Aliabadi at a meeting with the chief editor of the yearbook *Ukrayna Dyplomatychna* Anatoliy Denysenko held on October 25, 2012. During a friendly conversation they discussed the ways of cooperation with the scientific NGO Historical Club Planet functioning under the auspices of the Directorate General for Servicing Foreign Missions, in the field of promoting Iranian-Ukrainian friendship ties, including regular publications and their further dissemination among the scientific and artistic circles, students and libraries of our states.

Several issues of bilateral cooperation in the humanitarian sphere were discussed during the meeting. Specifically, A. Denysenko informed the Ambassador of Iran about intentions of the Editorial Board to publish in the near future a book about the history and cultural ties between Ukraine and Iran, as well as about current relations between the two countries. He proposed the Iranian side to take a part in this project.

The Ambassador Akbar Hasemi-Aliabadi accepted the proposal of the Ukrainian side with interest and agreed that implementation of this project, especially on the long term basis, would be a significant event in the cultural relations between Ukraine and Iran.

The Ambassador of Iran also appreciated a proposal of the Ukrainian side to hold a festive presentation of this publication in Kyiv and Tehran.

The Iranian ambassador also informed the chief editor of Ukrainian yearbook that publication of the literature in Iran is in the competence of the Ministry of Culture and the Islamic Orientation of Iran and advised to apply to this state agency with this proposal. For his part the Ambassador promised to provide necessary assistance in promoting this project.

Микола ЖУКАЛЮК,
*християнський письменник,
історик, один з засновників УБТ;*

Григорій КОМЕНДАНТ,
*президент Українського Біблійного
товариства*

ЗАРУБІЖНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО БІБЛІЙНОГО ТОВАРИСТВА

*«Для праведних засяяло світло в темряві.
Бог милосердний, щедрий і праведний».*
Псал. 112:4.

Слово Боже, Біблія, споконвіку вважалось духовним світлом. «Твоє слово, — пише співавтор книги Псалмів, один з найвидатніших царів давніх народів, Давид, — Світильник для моїх ніг, світло на моїй стежці». (Псал. 119:105). Починаючи з ХІХ століття ознакою цивілізованості держави вважається наявність у ній біблійного Товариства, метою якого завжди було: переклад Біблії на зрозумілу для громадян країни мову, друкування і розповсюдження Святого Письма.

Кожний шукач істини, тримаючи в руках цей дорогоцінний скарб, навіть не уявляє, який неймовірно складний шлях крізь тисячоліття жорстокого протистояння і боротьби між добром і злом пройшла ця давня Книга. Вона вічна, бо вічний її Автор — Всемогутній Бог. Навіть упродовж християнської ери Біблію багаторазово забороняли державними указами. Вона вважалась небезпечною для простого люду в добу Середньовіччя.

Біблію висміювали деякі філософи епохи просвітництва. Вона була затаврована різними ганебними епітетами в часи правління комуністичного режиму у ХХ столітті. Стоси цих священних книг палали на вулицях різних міст і навіть столиць Європи. Але, подібно до казкового птаха Фенікса, Слово вічно-

го Бога щоразу повставало з попелу, бо воно безсмертне, як і безсмертний Господь.

У наш час Біблія — найпоширеніша у світі книга. Її перекладено безліччю мов і діалектів народів нашої планети. Опікунами і хранителями перекладів, а також ініціаторами поширення Біблії мовами народів світу стали біблійні товариства, які виникли під впливом реформаційних ідей XVI–XVII століть. Одним з перших вважається Капштейнський Біблійний Інститут, створений 1710 р. в м. Галле (Німеччина), який поставив за мету забезпечити німецьких бідняків доступною і зрозумілою Біблією. Проте найбільш відомим у світі стає Британське Міжнародне Біблійне Товариство, утворене 1804 року в Лондоні (іноді його ще називають Лондонським), яке завдяки належній організації переросло в потужний місіонерський рух з власними представництвами в усьому світі. В 1814 році було засноване Російське Біблійне Товариство, яке здійснило повний переклад Біблії російською мовою.

У 1932 році представники вже існуючих на той час біблійних товариств зустрілися в Лондоні з метою координації спільних дій, а 1939 року була створена Міжнародна Рада Біблійних Товариств (МРБТ) зі спільними організаційними структурами, всесвітнім бюджетом підтримки та спеціальними фондами для фінансування окремих спільних проєктів. Наприкінці ХХ століття Об'єднані Біблійні Товариства (ОБТ) перетворилися на розгалужену організацію із 77 дійсними членами, які представляли 200 країн, в тому числі й Україну.

Переклади Біблії українською мовою

Християнські літописні джерела свідчать, що світло Євангелія засяяло на українських землях задовго до офіційного введення християнства як державної релігії за великого князя Київського Володимира Святославовича 988 року. Сусідство Київської Русі-України з державами Середземномор'я і Західної Європи, які прийняли християнство раніше України, сприяло тому, що народності і племена нашого краю були знайомі з ученням Христа вже в добу раннього Середньовіччя, хоча в умовах язичництва ще не сприймали це вчення як Спасительну віру. Прикладом цього можуть бути князі Аскольд і Дир, котрі прийняли мученицьку смерть у IX ст. за віру в живого Бога. Тому на підставі біографічного свідчення Костянтина Філософа (у

чернецтві Кирило) можна припустити, що переклад окремих новозавітних частин Біблії українською мовою сягає VIII–IX ст. Поява цих перекладів церковнослов'янською мовою пов'язана з іменами християнських просвітителів IX століття Кирила і Мефодія, котрі здобули богословську освіту в кращих школах Константинополя та Рима. Пізніше переписування біблійних текстів в Україні розвивалося упродовж багатьох століть, особливо після водохрещення киян у Дніпрі 1 серпня 988 року.

На сьогодні з періоду XI–XV століть збереглося близько 250 біблійних кодексів та рукописних текстів окремих частин Біблії. Однак майже до кінця XV століття в Україні, як і в Московському князівстві та Білорусі, не було перекладу Біблії місцевими (в т. ч. і українською) мовами.

Повний переклад усіх канонічних книг Старого і Нового Завітів церковнослов'янською мовою датується 1499 роком. Здійснив його знавець давньоєврейської і давньогрецької мов архієпископ Геннадій. У другій половині XVI століття в Московії і Україні поширюється друкарство. Одними з перших були надруковані в Москві та Львові окремі книги Нового Завіту під загальною назвою «Апостол». Українські видавці і друкарі в 1574 році взялися до видання усієї Біблії — Старого і Нового Завітів. Завдяки підтримці волинського князя Острозького, перша в Україні повна Біблія церковнослов'янською мовою побачила світ 1581 року у волинському місті Острозі. Вихідним текстом для друку стала рукописна Геннадієва Біблія 1499 року. Щоправда, частина церковнослов'янських слів острозького рукопису були замінені українськими словосполученнями. Цю Біблію передрукували 1663 року в Москві.

Після виходу в світ Острозької Біблії багато років поспіль, створювалися спеціальні комісії (їх було аж шість) для порівняння тексту з іншими Бібліями. В результаті уточнений текст кілька разів перевидавався у Києві, Москві, Санкт-Петербурзі і взятий за основу для Почаївської Біблії (Волинь, Україна), виданої 1798 року в п'яти томах великого формату. Цей же переклад Біблії, вже з ілюстраціями, був перевиданий у Перемишлі (українсько-польське прикордонне місто) 1859 року. Біблія російською мовою, над якою працювала спеціально створена комісія з учених богословів, істориків, археологів і мовознавців, уперше видана Російським Біблійним Товариством 1876 року.

Ця величезна праця продовжувалася понад 60 років і залишилася канонічною до наших днів.

Автором першого повного перекладу Біблії українською мовою по праву вважається відомий письменник, публіцист, поет і перекладач другої половини ХІХ століття Пантелеймон Куліш (1819–1897).

Є всі підстави вважати, що опосередковане відношення до цього перекладу мав і Тарас Шевченко. Той факт, що обидва українці приятелювали, брали участь у таємному київському Кирило-Мефодіївському братстві, за що Тарас Григорович був заарештований царською владою і відправлений на 10 років у заслання. Його поетичний цикл «Псалми Давидові», поема «Марія», вірш «Пророк», поетичні переспіви уривків зі Старого Завіту, численні цитування Святого Письма в його прозаїчних творах і в «Щоденнику» — свідчення того, що Т.Г. Шевченко добре знав і любив Святе Письмо. Його глибока релігійність, безумовно, вплинула на молодшого колегу П. Куліша. Дослідники припускають, що вони могли мати навіть спільний задум щодо повного перекладу Біблії українською мовою. Проте розлука, пов'язана зі засланням поета, його підірване здоров'я, складна політична ситуація і передчасна смерть стали причиною, що Великий Українець не зміг взяти участь у цьому важливому проекті. Але доленосна ідея міцно закоренилася у свідомості П. Куліша, тому після смерті Т. Шевченка в 1861 році він береться за переклад Біблії.

Доцільно відзначити вагомий внесок у переклад Біблії українською мовою Пилипа Семеновича Морачевського (1806–1879) — письменника, педагога, поета і філолога. У 60-х роках ХІХ століття він здійснив переклад українською мовою усіх чотирьох Євангелій (завершив у листопаді 1861 р.). Пізніше переклав «Діяння Апостолів», «Апокаліпсис» і «Псалтир». Хоча Російська академія наук визнала його переклад найкращим серед усіх аналогічних слов'янських перекладів, через імперську мовну політику жоден з цих перекладів не з'явився друком за життя перекладача. Лише в лютому 1905 року був даний дозвіл і навесні 1906-го вперше надруковано окремі біблійні книги в перекладі Пилипа Морачевського.

Повертаючись до Пантелеймона Куліша і його багаторічної праці над перекладом Святого Письма, який закінчився виданням повної Біблії українською мовою 1903 р., то його успіху

сприяли обставини, що, як сам переклад, так і його видання здійснювались за межами Російської імперії.

П. Куліш опановує біблійні оригінальні мови — давньоєврейську і давньогрецьку, оскільки зроблений ним раніше переклад деяких книг з церковнослов'янської мови був визнаний Лондонським Біблійним Товариством неправильним. Прагнучи до здійснення поставленої мети, П. Куліш залишає добре оплачувану працю у Варшаві і 1868 року переїжджає до Відня, аби впритул, а не епізодично, займатись перекладом Біблії.

У столиці Австро-Угорської імперії, не інакше як за Божественним Провидінням, до перекладу долучається 24-річний українець з Галичини, вихованець Віденського університету Іван Пулюй. Переклад усієї Біблії українською мовою був завершений у 1872 році. Але через недбалість титанічна багаторічна праця — єдиний примірник перекладу Старого Завіту — загинула у полум'ї пожежі...

Та П. Куліш не зламався і взявся за повторний переклад Старого Завіту. Цій праці він присвятив дванадцять останніх років життя. Долаючи всілякі життєві труднощі і хвороби, він удруге (1885–1897) переклав більшу частину Старого Завіту. Після смерті Куліша богобоязливі мужі і щирі патріоти рідної мови, український письменник і богослов І. Нечуй-Левицький і професор Німецького політехнічного інституту в Празі Іван Пулюй, усвідомлюючи духовну потребу українського люду, відклали усі свої буденні справи, аби довершити те, чого не встиг подвижник святої праці Пантелеймон Куліш. За три роки (1898–1901) роботу було завершено. Після апробації перекладу Лондонським Біблійним Товариством, яке вже тоді координувало всі національні переклади, і за повною його підтримкою, 1903 року у Відні в друкарні Адольфа Гольцгаузена була видана перша, так давно очікувана християнами України, Біблія. Вона багато разів перевидавалась за кордоном і двічі (2000, 2003) в Україні. Для людей старшого віку «Кулішева» Біблія і тепер залишається найбільш зрозумілою і прийнятною.

Через неповних 20 років після того, як побачила світ перша Біблія українською мовою, професор Київського університету Іван Огієнко в 1917 році розпочинає роботу над другим перекладом. Для цього було кілька причин. По-перше, на початку ХХ століття біблієзнавство пішло далеко вперед, збагатившись новими відкриттями, що, звичайно, не міг врахувати перший пе-

рекладач. По-друге, відбулись досить істотні зміни в українському мовознавстві. Збагатилися лексика і семантика, з'явилася ціла низка нових термінів у нормативному правописі. Та й сама українська мова із пригнобленої і переслідуваної перетворилася на самостійну і повноцінну. Як професор трьох університетів, відзначений двома докторськими ступенями, — філологічних і філософських наук, — Іван Огієнко вважав своїм обов'язком брати активну участь у формуванні літературної української мови ХХ століття. Він вважав, що мова Біблії мала в усіх аспектах відповідати новітній філологічній науці.

І ще одна суттєва передумова. Це був період, коли все більше людей пробувало свої сили в перекладі Біблії українською мовою, однак робили це, не враховуючи законів і специфіки біблійного перекладу; вони здійснювали тлумачення складних висловів не стільки на основі мови оригіналу, скільки відповідно до власного конфесійного богослов'я. В результаті виходило, що не вчення звірялося з біблійним каноном, а Біблія пристосовувалась до конфесійних доктрин.

І. Огієнко почав переклад в Києві, працюючи викладачем Київського університету в 1917 р. У 1930 р. уже перебуваючи в еміграції у Польщі, продовжив роботу над перекладом, оскільки вважав цей проект справою усього життя. Незважаючи на великі труднощі і особисті життєві проблеми, 11 липня 1940 року він завершив переклад. Проте трагізм воєнного лихоліття і активне архіпастирське служіння призупинили працю над редагуванням, подальшим удосконаленням і виданням Біблії. Тільки після переїзду 1947 р. до Канади, у м. Вінніпезі закінчує підготовку перекладу і після узгодження з Британським Біблійним Товариством, через 40 років невтомної праці, 1958 року «Біблія» у перекладі Івана Огієнка побачила світ.

«Біблія Огієнка» (так часто називають цей переклад) багаторазово перевидавалася у США, Канаді, країнах Західної Європи. На батьківщині перекладача — вже незалежній демократичній Україні ця Біблія видана вперше 1995 року. Після цього перевидавалася багато разів великими накладками.

Третій повний переклад Біблії українською мовою вийшов під назвою «Святе Письмо». На відміну від попередніх двох перекладів, його називають ще «римським», оскільки перекладач, хоча й народився в Україні (м. Вінниця), працював переважно в Римі і на острові Капрі неподалік Неаполя. Організація пере-

кладу, підготовка тексту і видання здійснювалися під егідою і безпосереднім наглядом Української Греко-Католицької Церкви, керівництво якої на той час перебувало в еміграції на території Італії, зокрема відомого Василіанського чернечого чину.

Дуже istotною рисою цього перекладу, порівняно з першими двома, є те, що Іван Хоменко (1892–1981) використовував не лише оригінальні тексти Старого Завіту, так званого «першого канону», а й книги «другого канону» — додаткові тексти Старого Завіту, до яких богослови різних конфесій ставляться неоднозначно, вважаючи апокрифічними.

Початком роботи над третім перекладом вважають 1940 рік. Хороший біблеїст, знавець класичних (давньоєврейської, давньогрецької і латинської), а також сучасних (французької, англійської, італійської і німецької) мов, Іван Хоменко якийсь час працював міністром закордонних справ Української Народної Республіки, а згодом був скерований на службу до Українського посольства в Австрію. Іван Хоменко прийняв священницьке посвячення 3 листопада 1940 року.

У зв'язку зі слабким здоров'ям, перекладач оселився на о. Капрі. Проживаючи при церковній парафії, куди не доходило воєнне лихоліття, майже 20 років працював над перекладом, редагуванням і підготовкою до друку святих сторінок Божого Слова.

Цей період діяльності перекладача збігся у часі з відкриттям Кумранських рукописів (1947 р.), які пролили додаткове світло на історію біблійних текстів, їхню правдивість і богонатхненність. Іван Хоменко у своєму перекладі використовував також Септуагінту, — перший переклад Біблії (III–II ст. до н.е.) з давньоєврейської грецькою мовою.

До редагування, рецензування і видання були залучені філологи, археологи, богослови, фахівці в галузі поліграфічного мистецтва. Ця робота зайняла понад 10 років, тому Святе Письмо перекладу І. Хоменка з'явилося лише під час заключних сесій Другого Ватиканського собору 1963 року — за кілька років після опублікування перекладу І. Огієнка.

Четвертий повний переклад Біблії українською мовою можна назвати ровесником вільної, демократичної, незалежної України і її Біблійного Товариства.

Безперечно, усі три попередні переклади Біблії українською мовою були не лише великим благословенням для віруючих під

час комуністично-атеїстичного режиму, але й незаперечним свідченням прогресу в галузі науки, культури, літератури. Маємо бути вдячними цим українським мужам віри, котрі, живучи в еміграції, не забували своєї етнічної Батьківщини, її мови і дбали про духовне зростання своїх земляків через прилучення до Слова. Однак істотною вадою перших трьох повних перекладів Біблії було те, що вони здійснювались за межами України; це не могло не вплинути на мову цих перекладів, як і те, що закордонні видання залишались практично недоступними українському читачеві. Дискримінаційна мовна політика царської Росії щодо української мови, як і до мов інших національних меншин, а потім десятиліття репресій і переслідувань релігії в СРСР, усілякі офіційні і таємні заборони щодо читання та дослідження Божого Слова, не говорячи вже про його переклад і друкування, тяжіли важким моральним пресом над віруючими людьми. Радянські ідеологи вважали Біблію найбільшим ворогом людської цивілізації. Біблія надовго була внесена в «чорний список» контрабандного товару. Один лише Бог знає, скільки цих святих, вилучених на кордоні книг, згоріло в полум'ї міських котелень. У 30-ті роки минулого століття захисники і провісники біблійних істин були проголошені ворогами народу, мучилися в катівнях сталінських ГУЛАГів, вмирали від куль комуністично-атеїстичного режиму. В уцілілих на той час українських церквах і молитовних будинках богослужіння звершувалося переважно російською або церковнослов'янською мовами, використовувалися, пошарпані, і не раз поклеєні, російськомовні Біблії. Лише деяким «щасливчикам» удавалось якимось чином придбати Біблію українською мовою у перекладі П. Куліша.

Та віра в Бога нездоланна, як і нездоланий сам Бог. На щастя, не справдилось «пророцтво» комуністичного лідера Микити Хрущова, який обіцяв у 80-ті роки ХХ століття показати «останнього попа в рясі», а Біблію «перетворити у музейну реліквію, як свідчення пережитку і відсталості пройдешніх поколінь».

Ось чому віруючі люди разом зі своїми священнослужителями, переважна більшість яких перебувала в підпіллі, могли лише мріяти, що, можливо, через сотні років Біблія на теренах тодішнього «незламного Союзу», стане легальною Книгою. Примарною була й надія, що в Україні, як і в більшості держав світу, з'явиться Біблійне Товариство, яке видаватиме і розповсю-

джуватиме Слово життя рідною мовою серед духовно окраденого народу. Проте Всемогутній Бог понад двадцять років тому продемонстрував Свою силу і розтороцив могутню імперію духовного рабства.

УКРАЇНСЬКЕ БІБЛІЙНЕ ТОВАРИСТВО

Штучно створена у 1917 році держава, яка займала одну шосту території світу, володіла потужними запасами ядерної зброї, звичайно, не розраховувала на такий безславний кінець. Але це було і залишається долею великих імперій. У часи перебудови відчулося певне послаблення для релігії, проте державний контроль над релігійними установами залишався незмінним. Коли в другій половині 1990 року пастор Яків Духонченко і один з авторів цих рядків появилися в кабінеті голови в справах релігій при уряді УРСР Миколи Колесніка і повідомили про бажання створити Біблійне Товариство, він усміхнувся і сказав: «Чи не забагато хочете? Напевно забули, що живете в Радянському Союзі, який тепер сильний як ніколи. Будьте задоволені тим, що маєте». Микола Панасович дав зрозуміти, що атеїстична ідеологія залишається пріоритетною і в часи перебудови, а створення нових релігійних центрів, тим паче Центру Біблії, комуністичними ідеологами не передбачалося.

Однак окремі провідники християнських конфесій продовжували стукати у двері різних організацій СРСР, який доживав свою історію. Серед них були і керівник церкви Християн віри Євангельської (п'ятидесятників) єпископ Микола Мельник та предстоятель Православної Церкви в Україні Філарет. Політична ситуація в країні настільки стрімко змінювалась, що ще до проголошення Акту Державної Незалежності (24 серпня 1991 року) та Всенародного референдуму (1 грудня 1991 року) той само М. Колеснік дав дозвіл на проведення Першої Установчої Конференції, а після її проведення привітав її учасників з утворенням Українського Біблійного Товариства (УБТ). Отож УБТ стало ровесником демократичної держави України.

Перша Установча Конференція відбулася 22 червня 1991 року в Будинку науково-технічної освіти Києва. Вона вдихнула життя в нову не лише для влади, а й для українського народу організацію. Усі розуміли, наскільки вона небезпечна не ли-

ше для світового, але й роками плеканого радянського атеїзму. Очолив Товариство Яків Духонченко, а першим генеральним директором став палкий прихильник і дослідник Біблії Петро Ставнійчук.

Не зважаючи на привітання Миколи Колесніка, УТБ довелося перебороти чималий чиновницький спротив комуністичних бюрократів. Лише через п'ять місяців, 21 листопада 1991 року, Українське Біблійне Товариство отримало визнання як незалежна громадська наукова організація. Рада в справах релігій, тодішній виконавець інструкцій Москви і конаючого режиму, зареєструвала Статут УБТ і членів правління — 16 осіб. І хоча тоді Товариство складалося лише з чотирьох церков-засновників: Української Православної Церкви Київського Патріархату (УПЦ КП), Об'єднаного Союзу Євангельських християн-баптистів України (ЄХБ), Всеукраїнського Союзу Церков християн віри Євангельської П'ятидесятників (ХВЕ) і Церкви Адвентистів Сьомого Дня (АСД), воно зростало, набиралося сил і збільшувалося кількісно.

Доцільно зазначити, що організація Біблійного Товариства для нас як людей, вихованих у Радянському Союзі, була незвичною справою. Тому слід віддати належне керівництву Об'єднаних Товариств Європи (ОБТ), яке з перших кроків становлення УБТ регулярно направляло до України своїх консультантів, за кошти спонсорів закуповувало Біблію українською і російською мовами за кордоном і постачало великими партіями в Україну. Таким чином наші громадяни, яких цікавило Боже Слово, здобули можливість належно оцінити існування в країні Біблійного Товариства. Паралельно з цим, керівництво УБТ постійно виходило з клопотанням у державні органи влади про друкування Біблії в Україні.

Вже під час першого засідання новообраного Правління УБТ було порушено питання про четвертий переклад Біблії сучасною українською мовою. Якщо старші за віком люди задовольнялись перекладами П. Куліша, І. Огієнка та І. Хоменка, то діти і молодь хотіла читати Боже Слово сучасною мовою. Усвідомлюючи таку необхідність, керівництво УБТ разом з консультантами ОБТ, розуміли, яка це непроста справа. Свої послуги у здійсненні перекладу пропонували викладачі класичних мов і літератури університетів України, мовознавці інститутів Національної академії наук України, релігійні діячі, навіть ко-

лишні атеїсти. Проте всі ці пропозиції Правління УБТ відхилило. Тоді ж було утворено три традиційні відділи Біблійного Товариства — перекладу, друкування і поширення Біблії.

На початку 1992 року пастор Яків Духонченко запропонував Правлінню кандидатуру перекладача Рафаїла Турконяка. Народжений 1949 року в родині українських емігрантів в Англії, Рафаїл з дитячих років мріяв приїхати на історичну батьківщину предків, однак певний час обставини перешкождали здійсненню цієї мрії. Після закінчення загальноосвітньої школи в Англії вступив до Римського університету при ватиканській Конгрегації Поширення Віри. Засвоївши досконало українську мову в родині, Рафаїл вивчав в університеті давньогрецьку, давньоєврейську, латинську, а також сучасні європейські мови. Закінчив навчальний заклад з ученим ступенем доктора богослов'я і літератури.

Як учень предстоятеля Української Греко-Католицької Церкви в еміграції Йосипа Сліпого і виконуючи його духовний заповіт, Рафаїл Турконяк у 1975 році розпочав переклад Біблії. Не інакше як за Божим Провидінням він переїхав у 1991 році з Італії до Львова на постійне місце проживання. На засіданні Правління УБТ 8 березня 1992 року було ухвалено рішення про початок роботи над Четвертим перекладом Біблії сучасною українською мовою. Очолив роботу о. Рафаїл Турконяк.

До редакційної групи увійшли переважно філологи-стилісти, зокрема й доктор філологічних наук професор Олександр Пономарів, доктор богословських наук Дмитро Степовик, доцент кафедри класичної філології Леся Звонська-Денисюк та інші. Остаточну редакцію тексту у співпраці з перекладачем і консультантами Об'єднаних Біблійних Товариств здійснював докторант з лінгвістики і богослов'я Богдан Качмар.

Щоб Святе Письмо якомога швидше дійшло до найбільшої кількості населення України, Правління УБТ вирішило поступово утворити чотири регіональні центри в різних регіонах України. Перший такий центр організували 1 вересня 1993 р. у Львові. Його керівником став Роман Вовк.

Того ж року для свого центрального офісу УБТ придбало у Києві будинок на вул. Баумана, 18. Здавалось, що умови сприяють праці Товариства, але життя не раз підтверджувало закономірність: успіх супроводжується втратами. Так трапилось і в історії УБТ. Після тривалої важкої хвороби упокоївся в

Господі організатор і натхненник, перший президент УБТ Яків Духонченко. До чергової конференції, яка за статутом мала відбуватись через кожні три роки, обов'язки керівника Правління поклали на єпископа Миколу Мельника.

Друга установча Конференція УБТ відбулася 28 червня 1994 року. Склад Товариства поповнили чотири нові конфесії: Українська Православна Церква Московського Патріархату, Греко-Католицька та Римсько-Католицька Церкви, а також Лютеранська громада м. Києва. Президентом на наступний період затвердили Миколу Мельника. Виникла необхідність обрати віце-президента і голову ревізійної комісії. Ними стали відповідно Дмитро Степовик та Микола Жукалюк.

На цій Конференції був затверджений Статут УБТ із змінами і доповненнями, які були внесені протягом перших трьох років.

У цьому ж році був реально втілений проект — вперше надруковано в Україні Новий Завіт українською мовою і утворене Південне регіональне відділення УБТ в м. Херсоні на чолі з Олександром Бабійчуком. Було започатковано періодичне видання «Бюлетень УБТ», який виходив двічі на рік і містив у собі інформацію про поточну діяльність Товариства.

Багатий на події видався і 1995 рік. Розширилась мережа представництв УБТ в Україні. Східне регіональне відділення у м. Харкові, засноване того ж року, очолив Віталій Фалій, а саме Українське Біблійне Товариство офіційно прийняли в сім'ю Об'єднаних Біблійних Товариств. Ця подія уможливила участь генерального директора УБТ Павла Ставнійчука у Всесвітній Ювілейній Асамблеї ОБТ у Канаді, яка відбулася в 1996 році.

Через п'ять років після заснування УБТ нарешті отримало дозвіл на друкування і розповсюдження в країні Біблії і біблійної літератури. На вітчизняних поліграфічних підприємствах було загалом надруковано 265 тисяч примірників Біблії українською і російською мовами, Нових Завітів, дитячі Біблії.

Третя установча Конференція УБТ, яка відбулася 24 вересня 1997 року, не внесла жодних змін у склад існуючого керівництва, хоча УБТ поповнило ще дві конфесії: Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ) та Українська Лютеранська Церква (УЛЦ).

Зміни в керівництві відбулися через рік, коли на Правлінні була розглянута заява П. Ставнійчука, який у зв'язку з досягненням пенсійного віку просив звільнити його з посади гене-

рального директора УБТ. Новим генеральним директором одногосно обрали Романа Вовка, який виконував обов'язки директора Західного регіонального Біблійного Товариства.

Четверта Всеукраїнська Конференція УБТ відбулась 15 червня 2000 року в Києві. На ній єпископ Микола Мельник склав свої повноваження президента. Делегати Конференції обрали новим керівником УБТ Анатолія Глуховського, а Володимир Матвіїв обійняв посаду голови ревізійної Комісії. До складу УБТ було прийнято ще три нові конфесії: Союз Вільних Церков Християн Євангельської Віри (СВЦХЄВ), Братство Незалежних Церков та Місій Євангельських християн-баптистів України (БНЦЄХБ), а також Інститут філософії НАНУ.

У 2001 році відбулась подія великого історичного значення — презентація частини четвертого перекладу Біблії сучасною українською мовою. Понад триста п'ятдесят тисяч цих книг, надрукованих в Україні, знайшли своїх вдячних читачів і стали ще одним яскравим свідченням релігійної свободи в незалежній Україні.

В цьому ж році УБТ розпочало небачений досі проект «Можливості 21», розрахований на чотири роки. Завдяки значним коштам меценатів у рамках цього великого за своїми масштабами проекту було надруковано та розповсюджено майже два мільйони примірників біблійної літератури. Частину накладу було виділено людям, які потребували Божого Слова, але не мали коштів на придбання книги. Було перекладено із інших мов українською і видано низку книг для дітей з кольоровими ілюстраціями, що допомогло багатьом юним громадянам пізнати Біблію і Бога, обирати правильний шлях у житті.

П'ята Всеукраїнська Конференція УБТ відбулася 28 травня 2003 року. На цьому форумі делегати переобрали віце-президента УБТ. Професора Д. Степовика на цій посаді замінив о. Василь Луцишин. Під егідою УБТ була створена міжнародна організація «Хосанна», метою якої є здійснення і поширення відео- і аудіозаписів фрагментів Біблії мовами народів, які проживають на території колишнього СРСР і Центральної Європи.

Крім того, УБТ виступило з ініціативою запровадження щорічного свята — Дня Біблії в жовтні-листопаді кожного року. Цю ініціативу схвалили усі церкви і конфесії. Свято Дня Біблії традиційно супроводжується благодійними акціями, збором коштів для видання Святого Письма для найбідніших верств на-

селення — дитячих притулків, сиротинців, притулків для немічних і старих, хоспісів тощо.

Конференція також ухвалила збільшення терміну повноважень для посадових осіб УБТ до чотирьох років. Це означало, що такі форуми в подальшому мають відбуватись не через три роки, як до цього, а через чотири. На завершення Конференції відбулась презентація книги «Коротка історія перекладів Біблії українською мовою (автори М.А. Жукалюк і Д.В. Степовик).

Видатними подіями за період між конференціями стали відкриття новозбудованих офісів регіональних центрів: Південного в м. Херсоні — 25 вересня 2002 року, а через рік, 24 вересня 2003 року, освячено офіс Східного відділення УБТ у м. Харкові.

Крім того, 31 жовтня 2003 року в Колонному залі ім. М.В. Лисенка Національної філармонії України відбувся урочистий вечір з нагоди 100-річчя виходу у світ першої Біблії українською мовою в перекладі П. Куліша, І. Пулюя та І. Нечуя-Левицького.

В рамках щорічного святкування усіма Церквами України Дня Біблії, 24 жовтня 2004 року відбулись великі урочистості у Львівському державному академічному театрі опери та балету ім. Соломії Крушельницької.

Але чи не найбільшою історичною подією в житті УБТ стало урочисте святкування 15-літнього ювілею, яке проходило в Будинку науково-технічної освіти м. Києва. Представники церков, влада та почесні гості від наукового світу та влади відзначали, що Українське Біблійне Товариство набуло широкого визнання не лише серед усіх християнських Церков і релігійних організацій, але й в усьому українському суспільстві. Про це засвідчило і вшанування високими державними і церковними нагородами генерального секретаря УБТ Романа Вовка.

На шостій Всеукраїнській Конференції, яка відбулась 20 червня 2007 року, крім звітно-виборчих заходів, були відзначені заслуги в перекладі Святого Письма українською мовою д-ра Рафаїла Турконяка. Особливе визнання на державному рівні отримала його безцінна праця над перекладом Острозької Біблії, його було удостоєно Національною премією ім. Тараса Шевченка 2007 року.

Урочиста презентація перекладу відбулась 2006 року з нагоди 425-ліття першого видання Іваном Федоровим Острозької Біблії.

На цій Конференції новим президентом УБТ було обрано Григорія Коменданта, який змінив на цій посаді Анатолія Глуховського. Пастор Володимир Крупський обійняв посаду голови ревізійної комісії, яку очолював Г. Комендант.

Через півроку на засіданні Правління УБТ склав свої повноваження генеральний секретар Роман Вовк, якого змінив Олександр Бабійчук. До цього він працював директором Південного регіонального відділення УБТ. Була також введена посада заступника генерального секретаря. Ним став Анатолій Райчинець.

Сьома Всеукраїнська Конференція увійде в історію трьома визначними подіями не лише в Біблійному Товаристві, а й у житті українського народу. По-перше, Українське Біблійне Товариство урочисто відзначило свій 20-літній ювілей. По-друге, здійснилася двадцятилітня мрія всіх, хто брав участь в організації й становленні УБТ, хто любить Боже Слово і бажає його подальшого розквіту. У столиці України було відкрито Дім Біблії. На місці звичайного будиночка на вул. Баумана, 18, колись придбаному УБТ під свій офіс, нині красується чудовий багатоповерховий будинок у вигляді розкритої книги. У відкритті і освяченні Дому Біблії взяли участь не лише глави конфесій, які входять в Правління УБТ, а й один з керівників держави — голова Верховної Ради України Володимир Литвин.

Знаковою подією національного масштабу стала й презентація четвертого повного перекладу Біблії сучасною українською мовою в присутності і за безпосередньою участю перекладача о. Рафаїла Турконяка. Особливістю цього перекладу є те, що вперше в Україні з'явилась мовою титульної нації Біблія в перекладі зі Септуагінти (перший переклад Старого Завіту семидесяти двох старійшин грецькою мовою в III–II ст. до Р.Х.). І хоч через раптову смерть Богдана Качмара перекладацький відділ УБТ втратив референта і завзятого ентузіаста перекладу з давньоєврейської мови на сучасну українську, будемо сподіватись, що почата над цим перекладом праця буде відновлена і завершена, бо українське суспільство, священнослужителі усіх християнських церков і конфесій чекають такий переклад.

На сьомій конференції головою ревізійної комісії став Віктор Алексеєнко, який змінив на цій посаді Володимира Крупського. До 14 постійних членів УБТ приєдналось ще чотири: Музична місія «Київ» (ММК), Українська Християнська

Євангельська Церква (УХЄЦ), Об'єднання Церков «Спасіння» (ОЦС) та Вірменська апостольська Церква (ВАЦ). Таким чином, нині до керівного складу Українського Біблійного Товариства входить 18 постійних членів правління.

Приходять і відходять покоління. Вічний тільки Бог, як і Його незмінне Слово. Він продовжує звершувати Свою справу спасіння, турбуючись, аби кожна людина на землі і зокрема в Україні, могла пройти дорогою, яка веде до щастя і вічного життя завдяки Святому Письму. Українське Біблійне Товариство продовжує діяти і розвиватись.

Mykola ZHUKALYUK,

*Christian writer,
Historian, one of the UBS founders;*

Grygory KOMENDANT,

President of the Ukrainian Bible Society

FOREIGN ACTIVITIES OF UKRAINIAN BIBLE SOCIETY

*«Even in darkness light dawns for the upright,
for the gracious and compassionate and righteous man».
Psalm. 112: 4.*

God's Word, the Bible, since ancient times was considered the spiritual light. Co-author of the Book of Psalms, one of the most famous kings of the ancient peoples, King David wrote: «Your word is a lamp to my feet and a light for my path». (Psalm 119:105). Since the 19th century a level of the state civilization was marked by functioning in the country of the Bible Society, whose goal consisted in translation of Bible into the language understandable for citizens, then publication and propagation of the Holy Scriptures.

Every seeker of truth, holding in his hands this precious treasure, can not even imagine what an incredibly difficult path through the thousand years of violent confrontation and struggle between good and evil this ancient book passed. It is eternal, because eternal is its Author — God Almighty. Even during the Christian era, the Bible was repeatedly forbidden by public decrees. It was considered dangerous for ordinary people in the Middle Ages.

Bible was ridiculed by some philosophers of the Enlightenment. During the communist regime in the 20th century it was labeled by various shameful epithets. Stack of holy books were burned in the streets of different cities and even in the capitals of Europe. But, like

the fabulous bird Phoenix, the Word of the eternal God each time rebelled from the ashes, because it is immortal, as immortal is God.

In our time the Bible is the most common book in the world. It is translated into numerous languages and dialects of the peoples of the world. The biblical societies, which appeared under the influence of the Reformation ideas of the 16th–17th centuries became trustees and custodians of translation and dissemination of the Bible. The Kapstein Bible Institute, established in 1710 in town Halle (Germany) was one of the first such institutions whose purpose was to provide poor Germans with affordable and understandable Bible. However, the most famous in the world is the British International Bible Society founded in 1804 in London (sometimes called London Society), which through proper organization grew into a powerful missionary movement with its own offices throughout the world. In 1814 the Russian Bible Society was founded. It implemented a complete translation of the Bible in Russian.

In 1932, representatives of the Bible societies that existed at the time met in London to coordinate joint action, and in 1939 the International Council of Bible Societies (ICBS) with common organizational structures, global budget support and special funds to finance certain joint projects was created. At the end of the 20th century the United Bible Societies became an extensive organization with 77 full members, representing 200 countries, including Ukraine.

Translation of Bible into Ukrainian

Christian chronicles indicate that the light of the Gospel shone in the Ukrainian lands long before the official introduction of Christianity as the state religion by the Grand Prince of Kyiv Vladimir Svyatoslavich in 988. The neighborhood of Kievan Rus-Ukraine with the Mediterranean and Western Europe, which adopted Christianity prior to Ukraine, facilitated dissemination of the Christ teaching and the nations and tribes of our country were familiar with it in the early Middle Ages, although in paganism it was not perceived as a salvation doctrine. An example of this can be the Princes Askold and Dir, who were martyred in the 9th century for their faith in the living God. Therefore, on the basis of biographical evidence by Constantine, the Philosopher (in monasticism, Cyril) one can suggest that the translations of certain parts of the New Testament Bible into the Ukrainian

language were made as early as in the 8th–9th centuries. Appearance of these translations in the old Slavonic language is associated with the names of Christian educators of the 9th centuries Cyril and Methodius, who received their theological education in the best schools of Constantinople and Rome. Later, rewriting of the biblical texts in Ukraine developed over many centuries, especially after the baptism of Kiev in the Dnieper River on August 1, 988.

As of now from the period of 11th–15th centuries about 250 biblical codes and manuscripts of various parts of the Bible were preserved. However, almost by the end of the 15th centuries in Ukraine, the Moscow Princedom and in Belarus there were no translations of the Bible into the local languages including Ukrainian.

Full translation of all the canonical books of the Old and New Testaments into old Slavonic dated back to 1499. It was made by Archbishop Gennady, an expert on Hebrew and Greek languages. In the second half of the 16th century printing was established in Moscow and in Ukraine. Separate books of the New Testament under the title Apostle were one of the first published in Moscow and Lviv. In 1574 the Ukrainian publishers and printers undertook to publish the entire Bible – Old and New Testaments. With the support of Volyn and Ostrog Prince, the first in Ukraine complete Bible in the Church Slavonic language was published in 1581 in Volyn town Ostrog. The Gennady Bible manuscript of 1499 became a source text for printing. It should be indicated that some Church Slavonic words in the Ostrog manuscript were replaced by Ukrainian phrases. The Bible was reprinted in 1663 in Moscow.

After publication of the Ostrog Bible special commissions were created for many years ahead (there were six in total) for comparison of its text with other Bibles. As a result, a revised text was several times reprinted in Kyiv, Moscow, St. Petersburg and served as a basis for Pochayiv Bible (Volyn, Ukraine) published in 1798 in five volumes of large format. The same translation of the Bible, but with illustrations, was republished in Peremyshl (the Ukrainian-Polish border town) in 1859. Bible in Russian for whose creation special committee of scientists theologians, historians, archaeologists and linguists worked, was first published by the Russian Bible Society in 1876. This huge work lasted for more than 60 years and remained canonical till present.

Panteleimon Kulish (1819–1897), a famous writer, essayist, poet and translator of the second half of 19th century is rightfully

considered the author of the first complete translation of the Bible into the Ukrainian language.

There is every reason to believe that Taras Shevchenko was indirectly involved in this translation. There is fact that both Ukrainians befriended and participated in the secret Kyiv Cyril and Methodius Brotherhood, for which Taras Shevchenko was arrested by the tsarist authorities and sent for 10 years in exile. His poetic cycle Psalms of David, the poem Maria, the poem The Prophet, poetic interpretations of the passages from the Old Testament, numerous quotations of Scripture in his prose writings in Diary proved that T. Shevchenko knew and loved the Scriptures. His deep religiosity certainly influenced his younger colleague P. Kulish. The researchers suggest that they might have even shared vision for the full translation of the Bible into Ukrainian. However, separation because of the poet exile, his poor health, difficult political situation and premature death prevented the Great Ukrainian to participate in this important project. However P. Kulish firmly kept the idea in his mind and after the death of Taras Shevchenko in 1861 he started translation of the Bible.

It is worth noting a significant contribution to the translation of the Bible into Ukrainian made by Moraczewski (1806–1879), a writer, teacher, poet and philologist. In the 60-ies of the 19th century he made a Ukrainian translation of all four gospels (completed in November 1861). Later he translated The Acts of the Apostles, Apocalypse and Psalm. Although the Russian Academy of Sciences recognized his translation as the best among all similar Slavic translations, none of these translations was published during his lifetime because of the imperial language policy. Only in February 1905 a permission was given and in spring 1906 for the first time individual biblical books translated by Philip Moraczewski were published.

Returning to Panteleimon Kulish and his many years of work on translation of the Holy Scriptures crowned by publication of the complete Bible in the Ukrainian language in 1903, it is noteworthy that this happened due to the fact that both the Bible translation and publication were made outside of the Russian Empire.

P. Kulish mastered original biblical languages — Hebrew and Greek, because his earlier translation of some books from the Church Slavonic was recognized incorrect by the London Bible Society. In an effort to implement this goal, Kulish left well-paid

job in Warsaw and in 1868 moved to Vienna to translate the Bible not incidentally, but full time.

In the capital of the Austro-Hungarian Empire, a 24-year-old Ukrainian from Galicia, a graduate from the University of Vienna Ivan Pulyui was involved in translation of the Bible as if by divine providence. Translation of the entire Bible in the Ukrainian language was completed in 1872. But due to the negligence, this titanic work of many years, a single written copy of the Old Testament translation perished in the fire...

Nonetheless, Kulish was not discouraged and decided to make translation of the Old Testament, anew. He devoted to this work the last twelve years of his life. Overcoming numerous hardships and struggling with diseases he translated most of the Old Testament second time (1885–1897). After his death the Ukrainian writer and theologian I. Nechui-Levitsky and the Professor of the German Polytechnic Institute in Prague Ivan Pulii, these god-fearing men and sincere patriots of the native language in recognizing the spiritual needs of the Ukrainian people put aside their routine affairs to finalize the work initiated but not completed by Panteleimon Kulish. The work was completed for three years (1898–1901). After examining the translation by the London Bible Society involved at that time in coordination of all national translations, the Bible in Ukrainian long-awaited by Christians of Ukraine, was finally for the first time published in 1903 in Vienna by the printer Adolf Holtzenhausen. It was reprinted many times abroad and twice (2000, 2003) in Ukraine. For older people the «Kulish» Bible still remains the most understandable and acceptable.

In less than 20 years after publication of the first Bible in Ukrainian, Professor of the Kyiv University Ivan Ogienko began in 1917 the second translation of the Bible. There were several reasons for this. First, at the beginning of the 20th century the Bible science was enriched with new discoveries, which, of course, could not be considered by the first translator. Second, there were very significant changes in the Ukrainian linguistics. Vocabulary and semantics were enriched, a number of new terms appeared in the standard spelling. The Ukrainian language itself out of suppressed and persecuted became independent and complete. As the professor of three universities awarded two doctorates in philology and in philosophy, Ivan Ogienko assumed an obligation to actively participate in forming the literary Ukrainian language of the

20th century. He believed that the Bible language should be fully consistent with requirements of the modern philological science.

There was another essential prerequisite. This was a period, when more people tried their hand at translating the Bible into the Ukrainian language, but they did it without considering the laws and specifics of the biblical translation. They interpreted complex statements not so much on the basis of the original language, but according to their own confessional theology. As a result, it was not doctrine compared to the Bible, but the Bible was adjusted to the religious doctrines.

I. Ogienko began translation in Kyiv, working as a teacher at the University of Kiev in 1917. In 1930, being already in exile in Poland, he continued translation, because he considered this work the project of his life. On July 11, 1940 he completed the translation despite great difficulties and personal problems in life. However, the tragedy of the war years and active arch-pastor service suspended work on editing, further improvement and publishing of the Bible. Only after moving to Canada in 1947, in the city of Winnipeg he finished the translation and after coordination with the British Bible Society, after 40 years of hard work the Bible translated by Ivan Ogienko was finally published in 1958.

«Ogienko's Bible» (so this translation is called) was many times republished in the USA, Canada and the Western Europe. The Bible was first published in the native land of the translator, in the independent and democratic Ukraine, in 1995. Afterwards it was many times republished in large circulations.

The third full translation of the Bible into the Ukrainian language was issued under the title Holy Scripture. Unlike the previous two translations, it is also called Roman, because a translator, although born in Ukraine (Vinnitsa), worked mainly in Rome and on the island of Capri near Naples. Organization of translation, text preparation and publication were carried out under the auspices and direct supervision of the Ukrainian Greek Catholic Church, whose leadership at that time was in exile in Italy, including the famous Basilian monastic order.

A very distinctive feature of this translation as compared with the first two, is that Ivan Khomenko (1892–1981) used not only the original texts of the Old Testament, the so-called «first canon», but also the books of the second canon, which various theologians treat ambiguously considering apocryphal.

The work on a third translation started in 1940. Good Bible expert, a connoisseur of classical (Hebrew, Greek and Latin) and modern (French, English, Italian and German) languages, Ivan Khomenko for some time worked as a Foreign Minister of the Ukrainian People's Republic, and later was sent to serve in the Ukrainian Embassy in Austria. Ivan Khomenko received priestly consecration on November 3, 1940.

The translator settled on the island Capri because of poor health. Living in the parish church, which was not touched by the war years, for almost 20 years he worked on the translation, editing and preparing the holy pages of God's Word for publication.

This period of the translator's work coincided with the discovery of the Qumran manuscripts (1947), which shed additional light on the history of biblical texts, their truthfulness and inspiration. Ivan Khomenko also used in his translation the text of the Septuagint – the first translation of the Bible (3rd–2nd centuries BC from Hebrew into Greek).

Linguists, archaeologists, theologians, experts in the field of printing art were involved in editing, reviewing and publication. This work took more than 10 years, so Holy Scripture translated by I. Khomenko was published only during the final sessions of the Second Vatican Council in 1963, a few years after the publication of I. Ogienko's translation.

The fourth full translation of the Bible is of the same age as the democratic and independent Ukraine and its Bible Society.

Certainly, all three previous translations of the Bible into the Ukrainian language were not only a great blessing for the believers during the atheistic Communist regime, but also a solid evidence of progress in science, culture, and literature. We have to be thankful for these Ukrainian men of faith, who living in exile, did not forget their ethnic homeland, their language and cared for the spiritual growth of their countrymen through their familiarization with God's Word. However, three full translations of the Bible had a significant drawback since they were made outside Ukraine and this could not but affected the language of these translations to let alone the fact that foreign editions remained virtually inaccessible for the Ukrainian readers. Discriminatory language policy of the Tsarist Russia towards the Ukrainian language, as well as to ethnic minorities, decades of repression and persecution of religion in the Soviet Union, all kinds of official and secret bans on reading

and studying the God's Word, not to mention its translation and publication, exerted hard moral pressure on believers. Soviet ideologues considered the Bible as the largest enemy of human civilization. Bible for a long time was included in the 'black list' of smuggled goods. Only God knows how many of these holy books expropriated at the border were burned in the flames of the urban boilers. In the 30's of the last century defenders and harbingers of biblical truths were declared enemies of the people, tormented in the dungeons of Stalin's concentration camps, died from bullets of atheistic Communist regime. The Ukrainian churches and prayer houses at that time conducted religious ceremonies mostly in Russian or Church Slavonic languages, used worn and many times repaired Russian Bible. Those were lucky few, who somehow managed to get the Bible in the Ukrainian language translated by Kulish.

Faith in God is invincible, like invincible is God himself. Fortunately, the «prophecy» of the communist leader Nikita Khrushchev, who promised to show «the last priest in a cassock» in the 80's of the 20th century and as for Bible — «to turn it in a museum relic as an evidence of vestiges and backwardness of the previous generations» did not come true.

That was why religious people together with their priests, most of which were in hiding, could only dream of the Bible to become a legal book maybe in 100 years in the land of the then «unbroken union». It was also futile to hope that Ukraine, as the most countries of the world, would have a Bible Society, which would publish and distribute God's Word in the native language of spiritually deprived people. But Almighty God over twenty years ago demonstrated his power and broke the mighty empire of spiritual slavery.

Ukrainian Bible Society

The state artificially created in 1917 and covering one-sixth of the territory of the world possessed a powerful nuclear weapon stockpile and, certainly, did not expect to face such an ignominious end. However, it was and still is the fate of all great empires. During perestroika religion experienced some relief, but the state control over religious institutions remained unchanged. When in the second half of 1990 Pastor Yakov Duhonchenko and one of the authors of these lines came to the office of Nikolai Kolesnik responsible for religious affairs at the Cabinet of Ministers of the Ukr.SR and expressed their intention to create the Bible Society, he

smiled and said: «That is too much you want! Probably you forgot that you live in the Soviet Union, which is now as strong as never before. Be satisfied with what you have». Kolesnik made a point that atheistic ideology remains a priority in times of perestroika and the creation of new religious centers, especially the Center for Bible, was not anticipated by the communist ideology.

However, some leaders of Christian denominations continued to knock on doors of various organizations of the USSR, whose days were numbered. Among them there were the leader of the Church of Evangelical Faith Christians (Pentecostals) Bishop Mykola Melnyk and Archbishop of the Orthodox Church in Ukraine Filaret. The political situation in the country changed so rapidly that even before the proclamation of the state independence (August 24, 1991) and the national referendum (December 1, 1991) the mentioned M. Kolesnikov gave permission for the first Foundation Conference and after the Conference welcomed the participants with the formation of the Ukrainian Bible Society (UBS). So the UBS is of the same age as the democratic state of Ukraine.

The first Foundation Conference was held on June 22, 1991 at the House of Scientific and Technical Education in Kyiv. The Conference breathed a new life into organization new not only for the power, but also for the Ukrainian people. All knew how dangerous this organization is not only for the global atheism, but also for Soviet atheism cherished for years. The Bible Society was headed by Yakiv Dukhonchenko and Petro Stavniichuk, an ardent supporter and researcher of the Bible, became its first Director General.

Despite the welcome from Mykola Kolesnik, the UBS had to overcome considerable opposition from the communist bureaucrats. Only five months later, on November 21, 1991, the Ukrainian Bible Society was recognized as an independent non-governmental scientific organization. Council for Religious Affairs, the state authority, which then implemented instructions from Moscow and the dying regime, registered the UBS Statute and members of the board (16 people). Even though the Society consisted of only four churches-founders, namely the Ukrainian Orthodox Church of the Kyivan Patriarchate (UOC-KP), the Consolidated Union of Evangelical Christians-Baptists of Ukraine (ECB), the All-Ukrainian Union of Churches of Evangelical Pentecostal Christians (CEP) and the Adventist Church of the Seventh Day (ASD), it grew, became stronger and increased quantitatively.

It is noteworthy that for us, people educated in the Soviet Union, organization of the Biblical Society was a new and unusual activity. Therefore, one should pay tribute to the United Bible Societies of Europe, which since the first days of our development regularly sent to Ukraine its consultants, purchased for sponsors' money the Bible books in Ukrainian and Russian supplying it to Ukraine in large quantities. Thus, our citizens interested in the God's Word, received an opportunity to appreciate the existence of the Bible Society. Parallel to this, the UBS Administration consistently applied petitions to the state authorities about printing the Bible in Ukraine.

During the first meeting of the newly elected UBS Board its members raised an issue about the fourth version of the Bible translation into modern Ukrainian language. If older people were at home with translations by Kulish, Ogienko and Khomenko, children and young people wanted to read the God's Word in the modern language. Recognizing this need, the UBS Administration along with consultants from the United Bible Societies of Europe understood, what a difficult job it was going to be. Translation services were then offered by teachers of classical languages and literature from universities of Ukraine, linguists from the institutes of the National Academy of Sciences of Ukraine, religious leaders and even former atheists. However, the Board of UBS rejected all these proposals. At the same time the UBS created three departments traditional for such organization — translation, printing and distribution of the Bible.

In early 1992, Pastor Yakiv Dukhonchenko proposed to the Board Raphael Turkonyak as a candidate for translation of the Bible. Born in 1949 into a family of Ukrainian immigrants in England, Raphael since childhood dreamed to visit the historic homeland of his ancestors, but circumstances prevented him from realization of this dream. After finishing a secondary school in England, he entered the University of Rome at the Vatican Congregation for Spreading the Faith. He perfectly mastered Ukrainian language in the family, while at the University Raphael studied ancient Greek, Hebrew, Latin, and modern European languages. He graduated from the University with the degree of Doctor of Theology and Literature.

As a disciple of Ukrainian Greek-Catholic Church Apostle in exile, Iosif Slipyi, fulfilling his spiritual testament, Raphael

Turkonyak in 1975 started to translate the Bible. It was by God's providence that he moved in 1991 from Italy to Lviv for permanent residence. At a meeting of the UBS Board on March 8, 1992 it was decided to start the work on the fourth translation of the Bible into modern Ukrainian language. Raphael Turkonyak headed this work.

The editorial team consisted mostly of philologists stylists, including Oleksandr Ponomariv, Doctor of Philology, Professor, Dr. Dmitry Stepovyk, Doctor of Theology, Lesya Zvonska-Denisyuk, Assistant Professor of classical philology and others. Bogdan Kachmar, Doctor of Linguistics and Theology in collaboration with the translator and consultants from the United Bible Societies made the final editing of the text.

In order to propagate the God' Word to the maximum number of the population of Ukraine, the UBS Board decided to gradually create four regional centers in different regions of Ukraine. The first center was organized on September 1, 1993 in Lviv and headed by Roman Vovk.

The same year the UBS purchased for its central office in Kiev a house on Bauman street, 18. Conditions seemed to favor the work of the Society, but life follows the rule that success is accompanied by a loss. The UBS experienced both. After a long serious illness Yakiv Dukhonchenko, organizer and inspirer of the UBS and its first President gave up his sole in peace. Until the next conference, which statutorily was to take place every three years, Bishop Mykola Melnyk was assigned by the Board to occupy this position.

The UBS Second Foundation Conference was held on June 28, 1994. The Society enrolled four new members, the following denominations: the Ukrainian Orthodox Church of the Moscow Patriarchate, Greek Catholic and Roman Catholic Church and Lutheran Community in Kyiv. Mykola Melnyk was approved to the position of the President for the next period. There was a need to elect a Vice President and a Head of the Auditing Committee. These positions were respectively by Dmytro Stepovyk and Mykola Zhukalyuk.

The Charter of the UBS with amendments and additions introduced during the first three years was approved at this Conference.

The same year the UBS for the first time in Ukraine implemented the Project on publication of the New Testament in Ukrainian. Also the UBS southern regional office in Kherson was created. It

was headed by Oleksandr Babiichuk. A semi-annual periodical UBS Bulletin with information about the current activities of the Society was founded.

The year 1995 was also eventful. The UBS network in Ukraine continued to grow. The Eastern regional office founded in Kharkiv the same year was headed by Vitaly Faliy. Moreover, the Ukrainian Bible Society was officially accepted into the family of the United Bible Societies. This event made it possible for the Director General Pavlo Stavniychuk to participate in the World Jubilee Assembly of the United Bible Societies in Canada, which was held in 1996.

In five years after the UBS foundation the organization finally received permission to print and distribute the Bible and biblical literature. Using the domestic printing enterprises the UBS produced in total 265,000 copies of the Bible in Ukrainian and Russian, New Testaments and baby Bible.

The third UBS foundation conference held on September 24, 1997 did not introduce any changes in the composition of the existing UBS leadership and accepted two more denominations: the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church (UAOC) and the Ukrainian Lutheran Church (ULC).

Changes in the leadership occurred in a year, when the Board considered application from P. Stavniychuk to release him from the position of the UBS Director General due to the retirement age. Roman Vovk, who served as a Director of the Western Regional Bible Society, was unanimously elected to this position.

The Fourth All-Ukrainian Conference of the UBS was held on June 15, 2000 in Kyiv. Bishop Mykola Melnyk resigned from the position of the President. Delegates of the Conference elected Anatoly Glukhovskiy as a new head of the UBS and Vladimir Matviyiv took over a position of the head of the Auditing Committee. The UBS accepted three new denominations: the Union of Free Churches of Christians of the Evangelical Faith, Fellowship of Independent Churches and Missions of Evangelical Christians-Baptists of Ukraine and the Institute of Philosophy of Sciences.

In 2001 there was an event of great historical importance — presentation of a part of the fourth translation of the Bible into modern Ukrainian language. More than three hundred fifty thousand copies of these books printed in Ukraine found their grateful readers and became yet another vivid example of religious freedom in the independent Ukraine.

The same year the UBS launched an unprecedented project Opportunities 21 designed for four years. With significant funds from patrons almost two million copies of biblical literature were printed and distributed under this large-scale project. Some copies were allocated to people who needed God's Word, but could not afford to purchase books. A number of books for children with color illustrations were translated from other languages and published. This helped many young citizens to learn the Bible and God and to choose the right path in life.

The Fifth All-Ukrainian Conference of the UBS was held on May 28, 2003. At this forum the delegates re-elected the UBS Vice-President. Professor D. Stepovyk was replaced at this position by Vasyl Lutsyshyn. An international organization Hosanna was established under the auspices of the UBS. Its aim is to implement and distribute video and audio with Bible fragments in the languages of the peoples living in the former Soviet Union and the Central Europe.

Moreover, the UBS initiate an annual holiday — the Bible Day in October and November each year. This initiative was approved by all churches and denominations. Day of the Bible festival is traditionally accompanied by charity events and raising funds for the publication of the Scriptures for the poorest population — children's shelters, orphanages, homes for elderly, hospices and others.

It was decided at the Conference to extend the term of office for the UBS officials for four years. This meant that such forums would be held once in four, not in three years. At the end of the Conference the book Brief History of Bible Translations into Ukrainian (authors M.A. Zhukalyuk and D.V. Stepovyk) was presented.

In the period between the conferences the following events took place: newly constructed offices of the Regional Centers opened, namely the South Office in Kherson on September 25, 2002 and the Eastern Office opened and consecrated a year later on September 24, 2003 in Kharkiv.

In addition, on October 31, 2003 in the Hall of Columns of the M.V. Lysenko National Philharmonic Society of Ukraine there was held the gala evening devoted to the 100th anniversary of publication of the first Bible in the Ukrainian language translated by P. Kulish, I. Pulus and I. Nechui-Levitsky.

As part of the annual celebration of the Bible Day in Ukraine by all churches on October 24, 2004 big festival events were held at the Salomia Krushelnytska State Academic Opera and Ballet in Lviv.

Celebration of the 15-year anniversary of the UBS was the greatest historical event in the life of the organization. Festival took place in the House of Scientific and Technical Education in Kyiv. Representatives of churches, government and special guests from the academic world and the state authorities noted that the Ukrainian Bible Society is widely recognized not only among all Christian churches and religious organizations, but also in the Ukrainian society. This was manifested with high state and church awards of the UBS General Secretary Roman Vovk.

At the 6th All-Ukrainian Conference, held on June 20, 2007, in addition to reporting and election activities, Dr. Raphael Turkonyak's achievements for translation of Scripture into Ukrainian were recognized. He enjoyed special recognition at the state level for his invaluable work on the translation of the Ostrog Bible. For this Turkonyak was awarded the Taras Shevchenko National Prize of 2007.

Formal presentation of the translation took place in 2006 on the occasion of 425-year anniversary of the first publication of the Ostrog Bible by Ivan Fedorov.

Gregory Komendant was elected to the position of the UBS President at this conference replacing Anatolii Glukhovskiy. Pastor Volodymyr Krupskyi was appointed as a Chairman of the Auditing Committee, which was before headed by G. Komendant.

Six months later at the UBS Board meeting Roman Vovk resigned from the position of the Secretary General. He was replaced by Oleksander Babychuk. Before that, he had served as a Director of the UBS Southern Regional Office. A new position of the Deputy Secretary General was introduced. Anatolii Raichynets was appointed to this position.

The 7th All-Ukrainian Conference will go down in history with three events not only in the Bible Society, but also in the life of the Ukrainian people. First, the Ukrainian Bible Society celebrated its 20th anniversary. Second, finally came true the twenty-year dream cherished for 20 years by all those, who participated in the organization and establishment of the UBS, who love the Word of God and want its further prosperity. The Bible House was

opened in the capital of Ukraine. Instead of the usual house in Bauman street, 18, once acquired by the UBS for its office, now stands a magnificent multi-storey building in the form of an open book. The ceremony of opening and dedication of the Bible House was attended not only by the heads of confessions members of the UBS Board, but also by one of the leaders of state, Speaker of the Verkhovna Rada of Ukraine Volodymyr Lytvyn.

Presentation of the fourth full translation of the Bible into modern Ukrainian language in the presence and with the direct participation of the translator Raphael Turkonyaka became the important event of the national scale. The peculiarity of this translation is that for the first time we received the Bible translated into Ukraine language from the language of the titular nation, from the Septuagint (the first translation of the Old Testament of seventy two elders into Greek in the 3rd–2nd centuries BC). With sudden death of Bogdan Kachmar the UBS Translation Department lost the information assistant and avid enthusiast of translation from Hebrew into modern Ukrainian language, but hopefully work started on this translation will be resumed and completed, because Ukrainian society, the clergy of all Christian churches and denominations are waiting for the translation.

At the 7th Conference the Auditing Committee was headed by Viktor Alekseenko, who replaced Vladimir Krupsky in this position. Another four members in addition to 14 permanent members joined the UBS, namely, the Music Mission Kyiv, the Ukrainian Christian Evangelical Church, the Union Church Salvation and the Armenian Apostolic Church. So, the Board of the Ukrainian Bible Society includes 18 permanent members.

Generations come and go. God is eternal as eternal is His unchanging Word. He continues to accomplish His work of salvation by seeing that every person on earth, particularly in Ukraine, could go the way that leads to happiness and eternal life through Scripture. The Ukrainian Bible Society continues to work and grow.

Ростислав СОССА,

директор Державного науково-виробничого
підприємства «Картографія»;

Олена КОРОЛЬ,

головний редактор («Картографія»);

Ірина РУДЕНКО,

редактор («Картографія»)

БІБЛІЙНА ІСТОРІЯ МОВОЮ КАРТОГРАФІ

Картографування історичних подій завжди є складною проблемою. Заплутаність історичних оповідей та різноманітність тогочасних джерел, особливості наукових розвідок дослідників того чи іншого історичного періоду створюють неабиякі труднощі для картографа. А картографування історичних подій, що висвітлені у Біблії є ще складнішою проблемою.

Напевно, ніяка земля не вивчалася з такою мікроскопічною докладністю як Палестина. Святе Письмо наповнено географічною номенклатурою і навіть поверхнєве ознайомлення з його текстом потребує картографічного супроводу.

Найдошкульнішою проблемою в картографуванні біблійних історій є ідентифікація місцевостей, дуже багато того, що було добре знайоме ізраїльтянам, для нас утрачено. Впевненості бракує навіть у випадку ототодження головних географічних об'єктів Біблії. Так сучасна наука пропонує щонайменше десяток місць розміщення гори Сінай.

Ускладнюють картографування біблійних сюжетів різні переклади рукописів та різночитання їхніх окремих фрагментів. Існує і проблема з інтерпретацією оповідей із сумнівною історичною достовірністю. Наприклад, різні вчені по-різному відокремлюють справжню історію від легенди в оповіді про Ковчег.

Майже вся біблійна картографія є до певної міри гіпотетичною: вона відображає не тільки чітко ідентифіковані об'єкти, а й власний погляд картографа на історичну достовірність сюжетів, що картографуються.

Американський біблієзнавець Едвард Робінзон, здійснивши дві подорожі (1838, 1852 рр.) до Палестини, започаткував біблійну картографію як серйозну академічну дисципліну. Впродовж 1872–1877 рр. група військових картографів Корпусу королівських інженерів британської армії уклала «Топографічний опис Західної Палестини», атлас, що складався із 26 сторінок і охоплював усю країну. Цей атлас став першим картографічним виданням біблійної історії.

У 2010 році Державне науково-виробниче підприємство «Картографія» видало «Атлас біблійної історії». Це авторизований переклад українською мовою англomовного видання Atlas of Bible History, що вперше був виданий у 2008 р., у Великій Британії за редакцією професора Джеймса Ричарда. В роботі над атласом взяли участь міжнародна група консультантів: археологів, істориків, мовознавців і богословів.

При перекладі атласу постало питання: який переклад Біблії українською мовою використовувати? Найбільш відомі переклади – Пантелеймона Куліша, Івана Огієнка (митрополита Іларіона) та отця Івана Хоменка. Біблія в перекладі П. Куліша була надрукована на початку ХХ ст. Але відтоді в українському правописі відбулися суттєві зміни. «Святе Письмо Старого і Нового Завіту» – український переклад Біблії І. Хоменка – більше використовують католики. Біблію в перекладі І. Огієнка читають християни майже всіх конфесій нашої держави, тому за основу було взято текст православної Біблії у перекладі І. Огієнка. В окремих випадках, використано український переклад католицької Біблії І. Хоменка, позаяк він містить низку цитованих в Атласі книг, що не вважаються канонічними православною церквою, а тому відсутні в перекладі І. Огієнка (при́ром, Перша і Друга Книги Макавеїв).

У процесі роботи над атласом виникали певні труднощі при встановленні та перекладі українською мовою біблійних назв. Багато власних назв, що існували в біблійні часи, змінилися з часом, або у різних народів одні й ті самі назви відрізнялися, наприклад місто Біблос – в різні часи та за різних обставин називалося Бібл, Ёубл, Ёубла, чи Тіверіядське море, яке ще називали – Галілейське море, озеро Кіннерет, Генісаретське озеро. Деякі географічні назви зникли взагалі, що було обумовлено переселенням народів або війнами. Ці випадки ретельно відстежувалися – залучалися історичні матеріали: карти, атласи, енци-

клопедії тощо. Автори та дослідники користуються різними варіантами написання імен, географічних назв, термінів, можливі випадки, коли в одного автора одне й теж саме найменування у різних місцях написано неоднаково. На жаль, такі випадки зустрічаються і в Біблії у перекладі І. Огієнка, але більшість назв місць, подій, народів та імен людей відповідають тексту цього перекладу. Назви загальновідомих об'єктів (наприклад – в атласі річка Євфрат, хоча в перекладі І. Огієнка – Ефрат) узгоджені з прийнятим сьогодні фонетичним принципом передачі географічних назв. Такий же підхід реалізовано на карті «Біблійні місця сучасного Леванту», де сучасні назви подано українською мовою згідно з інструкціями з передачі географічних назв і термінів зарубіжних країн.

«Атлас біблійної історії» складається з 10-ти частин.

Перша частина «Час і місце дії» охоплює великий історичний період і містить інформацію про стародавній Палестинський край – його геологічну будову, тваринний та рослинний світ, виникнення землеробства, появу письма, виникнення архівів, бібліотек на стародавньому Близькому Сході, про язичницькі культури та релігійні практики.

Частина друга – «Патріархи» – розповідає про Ноя та його нащадків, переселення родоначальника гебрійського народу Авраама, мандри Якова й життя Йосипа в Єгипті, висвітлюються процеси, що сприяли виникненню перших міст.

Частина третя – «Єгипет і Вихід» – відображає період правління XVII–XIX династій фараонів. У цей період припадають важкі випробування на долю гебрійського народу – 400-річний полон у Єгипті та Вихід з Єгипту, який тривав понад 40 років.

Частина четверта – «Завоювання та зайняття» – розповідає про завоювання Ісуса Навина в Ханаані та поступове його заселення. Один з підрозділів присвячено епосі «суддів».

Частина п'ята – «Об'єднане царство» – містить розповідь про правління найвідоміших царів Ізраїля – Давида, що вступив на престол близько 1005 р. до н.е. та Соломона, який успадкував престол близько 965 р. до н.е. За часів їхнього царювання стародавній Ізраїль став однією з наймогутніших держав на Близькому Сході.

У шостій частині, що називається «Роз'єднане царство», йдеться про поділ Ізраїля на два царства Ізраїльське та

Юдейське. Ці держави вели між собою постійне суперництво, чим негайно скористалися їхні сусіди. Ізраїль та Юдея у різні періоди роз'єднання зазнавали нападів з Єгипту, Моаву, Араму, Ассирії, Вавилону та Персії.

Частина сьома має назву «Між заповідями» і розповідає про життя гебрейського народу в елліністичному світі, під владою династій Птолемеїв, Селевкідів, Хасмонеїв; повстання Макавеїв; виникнення та розвиток синагог.

Частина восьма — «Палестина під владою Риму» — охоплює період 168 р. до н.е. — 44 р. н.е. У цій частині докладно описується життя Палестини за часів Ірода Великого. В двох підрозділах міститься цікава інформація про життя та розп'яття Ісуса.

Частина дев'ята — «Рання церква» — оповідає про виникнення та розвиток єврейської діаспори, а також про місіонерські подорожі Апостола Павла.

Частина десята — «Післябіблійні часи» — розповідає про Перше та Друге юдейські повстання, поширення християнства у I–VI ст. Ця частина підсумовує в атласі історію «Святої землі», що має важливе символічне значення для трьох світових релігій — юдаїзму, християнства й ісламу.

Текст і карти супроводжують електронні адреси сайтів, на яких можна одержати більш детальну інформацію про тему, що цікавить.

Датування головних подій та життя героїв Біблії — нелегке завдання. Через нові відкриття, переоцінку давно відомих фактів або просте розходження поглядів серед учених важко досягти консенсусу. Дати подій у хронології наведені у відповідності до Старого та Нового Заповітів. Датування археологічних періодів історії Палестини, правління царів Ізраїля і Юдеї та вавилонської, ассирійської і месопотамської історії взято з оригінального видання «Times Atlas of the Bible». В іменах єгипетських фараонів та датах їхнього правління дотримано хронологію департаменту стародавнього Єгипту і Судану Британського музею і написання, прийняте у вітчизняній історіографії.

Завершує атлас тематичний покажчик, який містить, окрім географічних назв, імена видатних особистостей та героїв періоду біблійної історії. Також до покажчика ввійшли події, що вплинули на хід історії, наприклад — потоп, поява абетки, письма, визначні військові кампанії, воскресіння Ісуса тощо.

Один із найважливіших чинників у розумінні Біблії як істориком, географом, богословом, так і пересічним читачем – це розуміння її історичного контексту.

Мета «Атласу біблійної історії» – подати читачеві всю потрібну інформацію в доступний, інформативний і наочний спосіб. Десять розділів Атласу, як десять сходинок вгору, підносять читача від географічного положення, геології, природи, археології Святої землі до її євангельського розуміння, і далі – як всесвітнього центру трьох релігій.

Анотація. Автори знайомлять з виданням «Атласу біблійної історії».

Ключові слова: атлас, географія, біблійна історія, Біблія.

Аннотація. Авторы знакомят с изданием «Атласа истории Библии».

Ключевые слова: атлас, география, история Библии, Библия.

Summary. The authors familiarize the readers with the edition «Atlas of Bible History».

Key words: atlas, geography, Biblical history, the Bible.

Rostyslav SOSSA,

director of the State scientific enterprise «Kartografia»;

Olena KOROL,

chief editor of the «Kartografia»;

Iryna RUDENKO,

editor of the «Kartografia»

THE BIBLE HISTORY IN TERMS OF CARTOGRAPHY

Cartography of the historical events is always a complicated task. Entanglement of historical narratives and discrepancies of the then information sources, especially researches of various historical periods, create enormous problems for a cartographer. Mapping of historical events described in Bible is even more complicated.

There is no other land on earth that would have been studied so thoroughly as Palestine. The Bible is rich in geographic nomenclature, and even casual reading of its texts requires cartographic comments.

Identification of localities is the most sensitive problem in mapping the Bible stories, because much of the knowledge has been lost in the course of time. There is no confidence even in case of identifying the major geographic objects of the Bible. For example, modern science does not know for sure, where the true Mt. Sinai was located and offers as least ten possible sites.

Mapping of the Bible chronicles is also complicated by various translations of the manuscript and textual discrepancies of separate fragments. There is also a problem of interpreting stories with dubious historical background. For example, different scientists differently distinguish between the true facts and fiction in the story about the Arc.

Almost all Bible mapping is to certain extent hypothetical because it reflects not only clearly identified objects, but also the cartographer's own vision on the historical reliability of the Bible plots, the objects of mapping.

The American bibliographer Edward Robinson made two trips to Palestine (1838, 1852) and initiated the Bible cartography as a solid academic discipline. During 1872–1877 a group of military cartographers from the Corps of the Royal Engineers of the British Army developed Topographic Description of the Western Palestine, atlas composed of 26 pages covering all country. This atlas is the first cartographic edition of the Bible stories.

In 2010 the State Research-Production Enterprise «Kartografia» issued the *Atlas of Bible History*. This is an authorized translation into Ukrainian of the Atlas first issued in the Great Britain in 2008 under the editorship of the Professor James Richards. An international team of consultants including archeologists, historians, linguists and theologians was involved in this project. When translating Atlas a question arose, which Ukrainian translation of the Bible to use. The most famous translations are done by Panteleymon Kulish, Ivan Ogienko (Metropolitan Hilarion) and Father Ivan Khomenko. The Bible translated by Kulish was published in the early twentieth century. But since then, the Ukrainian spelling undergone significant changes. *Holy Scripture of the Old and New Testament* translated by Khomenko is mostly used by Catholics. The Bible translated by Ivan Ogienko is popular among Christians of almost all religions confessions of Ukraine, so the text of the Bible translated by Ivan Ogienko was taken as the basis. In some cases, the Ukrainian translation of the Catholic Bible by Khomenko was used, because it contains a number citations from the books mentioned in the Atlas but not believed to be canonical by the Orthodox Church, and thereby absent in the Ogienko's translation (for example, the First and Second Book of Maccabees).

While working on the Atlas there arose certain difficulties in establishing and translating the biblical names into Ukrainian. Many proper names that existed in the biblical times have changed over time, or the same names differed in different people, for example the city Byblos at different times and under different circumstances was called Bybl, Gubl and Gublas, or the Sea of Tiberias, which was called the Sea of Galilee, the Lake Kinneret, the Lake of Gennesaret.

Some geographical names disappeared altogether, which was due to resettlement of nations or wars. These cases were carefully monitored with employment of historical materials, namely maps, atlases, encyclopedias and others. Authors and researchers use different spellings of people's names, geographical names and terms. There are cases, when with one author one and the same name is written differently in different places. Unfortunately, such cases are found in the Bible translated by I. Ogienko, but most names of places, events, peoples and personal names correspond to the text of this translation. Names of the known objects (for example, in the Atlas we find the river Euphrates translated like Εὐφράτης, while in Ogienko's translation it is Εφράτης) are consistent with accepted phonetic principles of translating geographical names. The same approach is used on the map *Biblical Places of the Contemporary Levant*, where modern names are transcribed in the Ukrainian language in accordance with the instructions for transcribing the geographical names and terms of foreign countries.

Atlas of the Bible History consists of 10 parts.

The first part entitled *Time and Settings* covers a long historical period, and contains information about ancient Palestinian land – its geological structure, flora and fauna, the emergence of farming, the emergence of writing, archives, libraries in the ancient Middle East, the pagan cults and religious practices.

The second part entitled *Patriarch narrates* about Noah and his descendants, resettlement of the Hebrew people founder Abraham, traveling of Jacob and the life of Joseph in Egypt. It highlights the processes contributed to the emergence of first cities. The third part entitled *Egypt and the Exodus* reflects the period of XVII–XIX dynasties of pharaohs. This was the period of long-lasting hardships for the Hebrew people – 400 years of captivity in Egypt and the Exodus from Egypt, which lasted more than 40 years.

The fourth part entitled *The Conquest and Occupation* tells us about conquest by Joshua in Canaan and its gradual settlement. One of its sub-parts is devoted to the epic Judges.

The fifth part entitled *United Kingdom* contains the story of the reign of the most famous kings of Israel: David who came to the throne about 1005 BC and Solomon, who inherited the throne around 965 BC. During their reign the ancient Israel became one of the most powerful states in the Middle East.

The sixth part entitled *Separated Kingdom* refers to the division of Israel into two kingdoms of Israel and Judea. These states were aggressively competing with each other, so their neighbors immediately took advantage of it. Israel and Judah in different periods of separation suffered attacks from Egypt, Moab, Syria, Assyria, Babylon and Persia.

The seventh part entitled *Between Precepts* describes life of the Hebrew people in the Hellenistic world ruled by Ptolemies, Seleucids, Hasmoneans dynasties; about Maccabees revolt, the emergence and development of the synagogues.

The eighth part entitled *Palestine under the Rule of Rome* covers the period of 168 BC – 44 AD. This part describes in detail the life of Palestine in the days of Herod the Great. Two sections contain interesting information about the life and crucifixion of Jesus.

The ninth part entitled *Early Church* tells the story of the origin and development of the Jewish Diaspora, as well as the missionary journey of Apostle Paul.

The tenth part entitled *Post-Biblical Times* narrates about the First and Second Jewish revolts, propagation of Christianity in the 1st-6th centuries. This part of the Atlas summarizes the history of the Holy Land, which has an important symbolic value for the three world religions – Judaism, Christianity and Islam.

Text and maps refer to websites, where one can get more information about a topic of interest.

Historical dating of life and the main events for the Bible characters is not an easy task. It is difficult to reach consensus because of new discoveries, revision of the long-known facts or simply because of versatile views among the researchers. Dates of the events in the chronology are presented in accordance with the Old and New Testaments. The dating of archaeological periods of the history of Palestine, the reign of the kings of Israel and Judah and the Babylonian, Assyrian and Mesopotamian history is borrowed

from the original edition «Times» *Atlas of the Bible*. Names of the Egyptian pharaohs and the dates of their ruling follow the chronology used in the Department of Ancient Egypt and Sudan of the British Museum and writing complies with the standards of the national historiography.

The Atlas is completed with the Subject Index, which contains in addition to geographical names, the names of prominent personalities and characters of the Biblical history. Also, the index includes events that influenced the course of history, such as the Flood, the appearance of the alphabet and writing, prominent military campaigns, the Jesus resurrection and others.

One of the most important factors in understanding the Bible by historian, geographer, theologian, and the average reader is an understanding of its historical setting.

The purpose of the *Atlas of Bible History* is to provide to the reader all the necessary information available in informative, plain and visual way. Ten parts of the Atlas represent ten steps upward in bringing the reader from geographical position, geology, nature, archeology of the Holy Land to understanding of the Gospel, and then to recognition of the Holy Land as the global center of three religions.

ВІДКРИТА МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ІСЛАМСЬКА РЕЛІГІЙНА ОСВІТА У СВІТСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

5–7 жовтня 2012, м. Київ

У Києві з 5 до 7 жовтня 2012 року відбулась міжнародна конференція «Ісламська релігійна освіта у світському суспільстві», в якій брали участь представники понад 20 країн — держав колишнього СРСР, країн Європи та Близького Сходу. Організаторами конференції були Ісламський університет (Київ), Віденський університет (Австрія) і Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова (Київ). Мета конференції — вивчення різних концепцій і дослідження підходів до релігійної освіти в різних державах Європи.

У день відкриття конференції Муфтії України шейх Ахмед Тамім виступив з вітальним словом, в якому відзначив актуальність подібного заходу.

Після привітання Муфтія слово було надано Надзвичайному і Повноважному Послу Австрії в Україні Вольфу Дітріху Хайму. У своїй промові посол зазначив, що присутність Ісламу в Австрії сягає своїм корінням періоду існування Австро-Угорської імперії: «...мусульманська релігія була офіційно визнана ще в 1912 році, а ініціатива її визнання почалася ще наприкінці XIX століття».

Завідувач кафедри ісламської релігійної освіти Віденського університету професор Еднан Аслан розповів про те, якою важливою є релігійна освіта дітей мусульман у світських суспільствах, зокрема в країнах Європи. Також він зазначив, що освітня система австрійської держави працює для того, щоб діти мусульман інтегрувалися в суспільство, зберігаючи свою культуру і традиції.

Заступник завідувача кафедри культурології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова Віталій

Хромець виступив з доповіддю про проблеми та перспективи ісламської освіти в Україні.

Протягом трьох днів конференції учасники виступали з доповідями, обмінювалися досвідом, вели дискусію і шукали шляхи вирішення наявних проблем. Ця конференція виразно продемонструвала, що моделі освіти, які є в світських державах, не завжди відповідають соціальним реаліям своїх власних товариств. З іншого боку ми можемо спостерігати процес розвитку, який дає надію, що ці держави можуть сформувати нову позицію щодо ісламу та ісламських співтовариств.

У заключному виступі Муфтії України шейх Ахмед Тамім торкнувся особливо важливого аспекту ісламської освіти — проблеми навчання мусульман і проблеми методичних посібників і підручників з ісламу, які містять безліч помилкових уявлень про іслам, що склалися ще за часів панування комуністичної атеїстичної ідеології.

Виступ Муфтія України шейха Ахмеда Таміма

Дорогі учасники нашої міжнародної конференції!

Враховуючи важливість питання, з приводу якого ми зібралися, і наш досвід за останні 20 років на терені розвитку солідарності та згуртованості суспільства, об'єднання мусульман і особливої уваги до ісламського утворення в світському суспільстві, хотів би зазначити, що Конституція незалежної України гарантує мусульманам право виконувати свої релігійні обряди і як основний закон світської держави вона гарантує всім релігіям рівні можливості. Прикладом тому є перша столична мечеть у новітній історії України, яка демонструє ставлення держави до мусульман України. Це результат великої праці, розвитку добрих взаємин і взаємодовіри.

Духовне управління мусульман України і Ісламський університет як організація зі статусом юридичної особи існують відповідно вже 20 років і 19 років. За цей час ми здобули такий досвід, який дає можливість відкрито заявляти про наше існування, про те, які в нас плани, які перспективи. Україну можна ставити за приклад багатьом державам зі світським суспільством.

Світський підхід до управління державою є не тільки в країнах, де мусульмани становлять меншість, але і там, де їх більшість. Вивчивши досвід східних країн, де релігійною освітою займалися самі мусульмани, які створювали методичні посібники, збирали бібліотеки, багаті книжками, написаними власне мусульманами, можна побачити, що розвиток діалогу — це дуже легко, доказом цьому є країни Далекого Сходу: Сінгапур, Малайзія, Індонезія та ін. (значна частина мусульманського населення цих країн слід шафіїтському мазхабу, а також існують різні суфіїтські школи). Якщо брати досвід республік Кавказу (частка мусульманського населення яких також сповідує шафіїтський мазхаб) або країн Середньої Азії (де найбільш поширений ханафітський мазхаб), то в цих країнах є великий досвід мирного співіснування мусульман з представниками різних культур і різних конфесій, незважаючи на те, чи визначено ці держави як світські, чи ні. Якщо дивитися на досвід мусульман у Північній Африці (велика частина мусульманського населення сповідує малікітський мазхаб), ми можемо побачити, що у них теж є великий досвід спілкування з представниками різних релігій, хоча в деяких з цих країн — світський устрій. А якщо говорити про Європу, то варто відзначити, що там теж розвивається діалог між представниками різних культур, але ми бачимо не зовсім коректне уявлення саме про іслам. І причина цього полягає у тому, що книги про Іслам було написано не мусульманами, уявлення про іслам отримано не від мусульман. Автори цих книг давали своє уявлення про релігію, базуючись не на знаннях про іслам, а на основі особистих вражень або спостережень за окремими людьми. Саме це і стало однією з причин, чому налагодження нормальних взаємин з країнами Сходу мало певні складнощі, незважаючи на багатовіковий досвід Сходу у взаєминах з різними конфесіями.

Нещодавно нами було проаналізовано понад 160 книг з ісламської тематики в одній із бібліотек Києва, здебільшого в них викладено уявлення про іслам з точки зору людей, світогляд яких сформувався за радянських часів. Є також книги, де викладено уявлення сходознавців, які самі не є мусульманами. В результаті західне уявлення про іслам полягає в тому, що ця релігія існує виключно з елементами тероризму, а також іншими негативними аспектами, на прикладі тієї ситуації, яка складається нині в деяких східних країнах. Цими посібниками та кни-

гами користуються і діячі науки, і викладачі, і студенти, і журналісти, які потім у ЗМІ популяризують перекручене уявлення про іслам. Показ такої односторонньої інформації, що у мусульман нібито сконцентровано тільки все погане, викликає страх і недовіру в немусульманина щодо мусульманина.

На Заході поширена думка, що мусульмани живуть замкнутими спільнотами та не можуть інтегруватися в суспільство. Хоча знову ж таки цьому можна протиставити досвід України. Якби ми в Україні пішли шляхом західних країн, то не було б між нами розвинених дружніх взаємин, ми б отримали погляд на мусульман як на чужих людей другого сорту.

Саме тому роль Ісламського університету тут дуже важлива для того, щоб, перебуваючи в центрі Європи між Сходом і Заходом, вивчати іслам таким, яким він є насправді.

Ми можемо дати прекрасний приклад роботи з державою, яка також зацікавлена в розвитку діалогу і згуртованості суспільства, але необхідно, щоб це ґрунтувалося на правильних уявленнях про іслам. Протягом усього часу ми намагалися виправити неправильну думку про іслам, і ми б не змогли інтегруватися в українське суспільство, якби відокремлювали себе від нього або протиставляли себе йому. Тому, коли було утворено Всеукраїнську раду церков і релігійних організацій, ми увійшли до цієї структури, щоб спільно працювати на благо всього українського суспільства.

Якщо бувають якісь громадські заходи, які організують, наприклад, церкви, то ми теж намагаємося брати участь у них, представляючи мусульман України. Ми хочемо, щоб кожен мусульманин був прикладом справжнього громадянина України, який працює на благо всього суспільства і для його згуртованості. В наших інтересах бачити Україну передовою державою, тому, незважаючи на те, що державні органи відокремлені від релігії, все одно світська держава має співпрацювати з усіма конфесіями на одній дистанції, як про це зазначено в Конституції. Своєю чергою, ми без держави не можемо нічого зробити, адже коли необхідно отримати ділянку для будівництва мечеті, ми маємо узгоджувати це з відповідними органами. А якщо потрібно отримати диплом про освіту, необхідно завірити його державною печаткою. А якщо відкривати школу, то, звичайно, це робиться через Міністерство освіти тощо. Тому я б хотів, щоб на нашій конференції було вивчено такі питання: хто повинен

давати уявлення про іслам? Відповідь на це однозначна — самі мусульмани.

Інше питання, яке може виникнути — що робити у випадку, якщо хтось скаже, що мусульмани різні і школи у них різні? Я навів приклади — Далекий Схід, Середня Азія і Північна Африка, де існують різні правові школи Ісламу, але основні питання віровчення у мусульман всього світу одні й ті ж. А що стосується різноманіття менталітетів, культур або традицій різних народів, то досвід нашої роботи в Україні показує, що це не є перешкодою для єдності та згуртованості суспільства. В Україні ми можемо знайти представників усіх мазхабів, представників різних культур, які розмовляють різними мовами, слідуєть своїм традиціям, як наприклад, Маулід та інші. І при цьому ми бачимо, що, незважаючи на ці відмінності, громада мусульман міцна, ця різноманітність культур і традицій не є перешкодою для нашої інтеграції в суспільство. Ми запрошуємо на наші заходи немусульман, намагаємося розвивати діалог з усіма. Так, наприклад, нещодавно ми мали диспут з атеїстами.

Таким чином, ми намагаємося не відділятися від суспільства, а навпаки, ввійти в нього для того, щоб про нас знали саме від нас, а не через тих, хто щось чув, або щось читав, або має якусь свою думку про іслам. Адже через нерозуміння справа дійшла до того, що деякі пишуть, ніби Іслам — це загроза для суспільства, і навіть є такі терміни як «ісламський екстремізм», «ісламський тероризм». В ісламі цього немає, а є політичні рухи, які виступають під ісламськими гаслами.

Хочу відзначити, що, торкаючись питань ісламської освіти необхідно, по-перше, щоб автори, які пишуть про іслам і передають знання про нього, з одного боку, були мусульманами, а з іншого — це повинно контролюватися державою, для того, щоб не відбувалася політизація нашої релігії в інтересах тих чи інших політичних течій та ідеологій.

Зараз ми можемо спостерігати, як, використовуючи сучасні технології, (Інтернет, соціальні мережі) будь-хто може виступати від імені ісламу, говорити і писати що завгодно без жодного контролю. Той, хто не має правильного уявлення про релігію, не може визначати, що правильно, а що ні. Звичайно, така ситуація не може сприяти взаєморозумінню, розвитку діалогу.

Тому наша позиція в питанні освіти полягає в тому, щоб говорити об'єктивно і правдиво. А якщо хтось заявляє про те, що

є різні думки, різні історії, то нехай вкаже конкретних авторів, конкретні джерела. Якщо автор пише, що є такий мазхаб, є така секта, є такий рух, то нехай конкретно викладе їхні переконання в тому вигляді, як вони є насправді.

Друге питання — це уявлення про іслам для немусульман. Чисельність мусульман в світі — більше 1 млрд осіб, і якщо немусульмани матимуть неправильне уявлення про іслам, то це не допоможе в поглибленні взаємин. А деякі можуть навіть використовувати якісь гасла, такі як демократія, свобода і т.д., щоб представити мусульман у негативному світлі, що спричинятиме конфронтацію між представниками різних культур. А коли немусульмани будуть знати від самих мусульман, що таке іслам і хто такий Пророк Мухаммад, то будуть писати про нього правдиво, так само, як і мусульмани пишуть про Ісуса, Мойсея та інших Пророків лише прекрасні слова. Тому я бачу, що тут потрібно розуміти, хто має право писати про іслам і навчати ісламу.

Інший аспект питання про ісламську освіту у світських державах є дуже важливим для розвитку конструктивного діалогу між представниками різних культур, різних країн. З цього приводу я звертаюся вже до мусульман. Необхідно, щоб у них був свій центр для розробки єдиних освітніх програм. Не з метою змінити поняття ісламу або адаптувати його до інших умов — ні! Адже іслам не потребує удосконалення, він завжди може існувати в будь-яких умовах! Це необхідно для вивчення різних підходів, для формування оптимальної єдиної системи освіти, що є особливо актуальним для тих країн, де погано знають про іслам. Ми в Україні, ґрунтуючись на досвіді інших держав, пішли шляхом утворення Ісламського університету всередині країни, замість того, щоб посилати майбутніх імамів вчитися за кордон, де оточення і умови інші, ніж в Україні та в Європі. Ми бачимо, що саме такий підхід є ефективним і перспективним, даючи нам можливість для успішної інтеграції мусульман у суспільство. При цьому ми в жодному разі не ізолюємо себе від ісламського світу, адже ми запрошуємо з різних мусульманських країн викладачів, однак ми вважаємо принципово важливим, щоб наші імами отримували знання та навички релігійної діяльності саме в тому середовищі, де вони й надалі будуть жити і працювати, тобто в контексті європейських реалій. Ми повинні підготувати кваліфікованих фахівців такого високого рівня, який допоможе у формуванні правильного уявлення про

іслам і мусульман у західних країнах. Ми переконані, що саме це сприятиме формуванню правильного розуміння ісламу в західних країнах, а також забезпечить в подальшому можливість розвитку здорового діалогу Заходу з мусульманським світом. Наша роль як моста між Сходом і Заходом полягає не в тому, щоб зробити з Ісламу нову релігію, «яка підходить для Європи» — ні! Наша роль у висвітленні правдивої інформації про іслам як релігію, яка дає можливість мирного співіснування в одному суспільстві представників різних конфесій, як це демонструє історія мусульманського світу протягом багатьох століть і донині. Ми можемо це бачити на прикладі таких країн, як Ліван, Сирія, Йорданія, Марокко, Єгипет, і не тільки на Близькому, а й на Далекому Сході, в країнах Південно-Східної Азії.

Ми бажаємо успіху в роботі нашої конференції і наше бажання, як я вже зазначив, конструктивно обговорити ці питання, не політизувати релігію, а мати єдину позицію щодо всіх тих, хто дає уявлення про іслам саме як про релігію тероризму та екстремізму, щодо авторів книг, які розпалюють міжконфесійний конфлікт методом політизації, а також формувати певну структуру, яка змогла б обговорити і підготувати концепцію єдиної системи ісламської освіти як для України, так і для інших країн, з урахуванням того, що, незважаючи на існування різних правових шкіл, загальний принцип ісламу один — всі мусульмани вірять в єдиного Бога і в те, що Мухаммад — Його останній Пророк.

Бажаю вам успіху і всього найкращого. Хочу зі свого боку подякувати всім, хто допомагав в організації цієї конференції, наш секретаріат, наших добровольців — мусульман різних національностей, які були готові в будь-який час допомагати нам у підготовці та проведенні цього заходу. І сподіваємося, що це не остання наша зустріч, ми раді вислухати ваші пропозиції для поглиблення подальшої співпраці та взаємин.

Дякую за увагу.

**5-7 October/октября
2012**

**Kiev, Ukraine
Киев, Украина**

ISLAMIC EDUCATION IN NORTH EAST EUROPE
ISLAMISCHES BILDUNG IN NÖRDLICH OSTEUROPE

12

**Islamic Religious Education
in Secular Societies/Исламское
религиозное образование в светских
обществах
— International Conference**

Муфті України шейх Ахмед Тамім
Grand Mufti of Ukraine Sheikh Ahmad Tamim

Еднан Аслан, представник відділу ісламської релігійної освіти Віденського університету та Муфтії України шейх Ахмед Тамім
Ednan Aslan, representative of the Islamic Religious Education department of the Vienna University and Grand Mufti of Ukraine Sheikh Ahmad Tamim

Анатолій Денисенко, головний редактор наукового щорічника «Україна дипломатична», Муфтії України шейх Ахмед Тамім, Олександр Шульга, Надзвичайний і Повноважний Посланник 2-го класу, Олександр Кривоносов, помічник президента Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Anatolii Denysenko, Chief editor of the scientific year-book «Ukraina Dyplomatychna», Grand Mufti of Ukraine Sheikh Ahmad Tamim, Oleksandr Shulga, Extraordinary and Plenipotentiary Envoy, Oleksandr Kryvonosov, assistant of the president of the Opened International University of Human Development «Ukraina» university

INTERNATIONAL CONFERENCE «ISLAMIC RELIGIOUS EDUCATION IN SECULAR SOCIETY»

November 5–7 2012, Kyiv

The International Conference «Islamic Religious Education in Secular Society» was held in Kyiv from October 5 to 7, 2012. The Conference was attended by the representatives of more than 20 post-Soviet states, Europe and the Middle East. The Conference was organized by the Islamic University (Kyiv), the University of Vienna (Austria) and the Mykhailo Dragomanov National Pedagogical University (Kyiv). The Conference focused on consideration of various concepts and approaches to the study of religious education in different European countries.

On the opening day of the Conference Mufti of Ukraine Sheikh Ahmad Tamim delivered a welcoming speech, in which he indicated the relevance of such an event.

After greeting from Mufti the floor was given to the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Austria to Ukraine Wolf Dietrich Heim. In his speech, the Ambassador reported that the presence of Islam in Austria dated back to the period of the Austro-Hungarian Empire: «...the Muslim religion was officially recognized in 1912, while an initiative of its recognition had begun in the late 19th century».

Head of the Department of Islamic Religious Education at the University of Vienna, professor Ednan Aslan informed about importance of the religious education for Muslims in the secular societies, particularly in Europe. He also said that the Austrian state educational system designed so that children of Muslims could integrate into society while maintaining their culture and traditions.

Deputy Head of the Department of Cultural Studies of the Mykhailo Dragomanov National Pedagogical University Vitaly

Hromets spoke about the problems and prospects of Islamic education in Ukraine.

During three days of the Conference the participants made presentations, shared experiences, discussed and look for the solutions of the available problems. This Conference clearly demonstrated that the model of education in the secular states do not always correspond to the social realities of their own communities. On the other hand, we can observe the development process, which gives hope that these countries can develop a new attitude towards Islam and Islamic communities.

In his final speech Mufti of Ukraine Sheikh Ahmad Tamim touched a particularly important aspect of Islamic education – teaching problems and problems of Muslims manuals and textbooks on Islam, which contain a lot of misconceptions about Islam that emerged during the reign of Communist atheistic ideology.

Speech made by Mufti of Ukraine Sheik Ahmed Tamim at the opening of the International Conference

Dear participants of the International Conference,

Taking into consideration the critical importance of the issue that was the reason we all met here at this session and looking back at our experience of the last 20 years in the field of building social solidarity and commonality, unity among the Muslims and particular attention that is paid to the Islamic community in a secular society I would like to highlight that the Constitution of the independent Ukraine guarantees to the Muslims the right of administering their religious rites and – as a constitution of a secular state – it guarantees equal rights to all religions. As an example I would like to refer to the first Kyiv mosque in the new history of Ukraine, which demonstrates the attitude taken by the state to the Ukrainian Muslims. This is a result of considerable efforts to promote good relations and mutual confidence.

The spiritual leadership of the Ukrainian Muslims and Islamic University as an officially registered organization go back already 20 and 19 years, respectively. Over this time we have acquired an experience that enables us to openly declare our existence, speak about our plans and our future prospects. In this respect, Ukraine can be set as a good example to many other secular countries.

The secular approach to the state management and administration is applied not only in the countries where the Muslims are a minority but also where they are a majority. If we look at the experience of the other countries where religious education was entrusted to the Muslims who had created the manuals and textbooks, collected libraries of books written by the Muslims we can see that constructing the dialogue is easy, which is proven by the countries of the Far East: Singapore, Malaysia, Indonesia and other countries (where majority of the Muslim population follows the Shafit Mazhab and where Sufi schools are abundant). If we take for reference the Caucasian republics (where a lot of Muslim population also follow Shafit Mazhab) or the Middle Asia countries (where Hanafi Mazhab is most represented) we can see that these countries have a rich experience of Muslims living peacefully side by side with exponents of other cultures and confessions regardless of whether these states recognize themselves secular or not. If we look at the experience of Muslims in the Northern Africa (where major part of the Muslim population confess the Maliki Mazhab) we can see that they also have a rich history of peaceful coexistence with representatives of other religions although some of these countries are secular. If we turn about and look at Europe it should be said that there the dialogue between exponents of different cultures also undergoes evolution although the vision of Islam is not quite correct. The reason for this is that the books about Islam there were written not by Muslims and the notion of Islam was conveyed not by Muslims. The authors of these books reflected their vision of this religion based not on knowledge about Islam but on the basis of their own impressions and observations of individual people. This was one of the reasons why closing the gap between the Muslims and the Western countries had come across certain difficulties no matter how rich was the experience that the East had accumulated over the centuries in its relations with various confessions.

Just recently, we have analyzed over 160 Islam-related books in one of the Kyiv libraries and found out that in most cases these books reflect the vision of Islam by people whose education goes back into the Soviet times. There are also books written by the Eastern country researchers who are not Muslims. As a result the Western perception of Islam is based on belief that this religion exists only as an outgrowth of terrorism and other negative phenomena – looking at the situation that can be observed these days in

some of the Eastern countries. These manuals and textbooks are widely used by the scientists, teachers, students, journalists who then go out and portray in the media their warped notion of Islam. Displaying this biased information according to which the Muslims are but an epitome of everything negative cannot help but provoke fear and distrust among non-Muslims to the Muslims.

Many people in the West think that Muslims live only in close communities and cannot be integrated into society. Although in this respect the experience of Ukraine can be used to contradict this belief. If we had followed in Ukraine the experience of the Western countries we would hardly had achieved the well-developed friendly relations, we would rather had come to a situation where people regard the Muslims as second-rate strangers.

This is why the role played by the Islamic University is hard to underestimate: placed in the middle of Europe between East and West it allows its students to study authentic Islam, as it is in real life.

We can provide an excellent example of working hand in hand with the state that is also interested in developing the dialogue and social strength but – what is important - based on true perception of Islam. Over all the years we did our best to overcome the erroneous notion of Islam and we would not get integrated into the Ukrainian society if we pushed it off or stood in opposition to it. That is why when the all-Ukrainian Council of churches and religious organizations has been created we joined this structure, to be able to mutually work for the benefit of the entire Ukrainian society.

We make a point of participating in almost all societal events that are set up by the churches, to represent the Muslims of Ukraine. We want that each Muslim is regarded as an example of the Ukrainian citizen working for the benefit and consolidation of all society. We are interested in Ukraine being an advanced state because even if the public agencies are separated from religion the secular state has to cooperate with all confessions keeping them at the same distance, as is stipulated by the Constitution. We also do everything to be in good terms with the state because even the permit for construction of the mosque must be cleared with appropriate public agencies; all education diplomas also must be registered by the state. And if we want to open a school we must go to the Ministry of Education etc. That is why I would prefer that we raise this question at this conference: who is supposed to teach

the notion of Islam to the others? The answer is unequivocal: the Muslims themselves.

Another issue that can arise is what to do is somebody says that the Muslims are different and their schools are different? I have already brought up some examples: Far East, Middle Asia and Northern Africa where Islam schools differ but the major confession questions are the same for all Muslims around the world. As to diversity of mentality, cultures or traditions between different ethnicities we can rely on our experience of working in Ukraine and say that it is not the hurdle in the way of unifying and consolidating the society. In Ukraine we can find the representatives of all Mazhabs, representatives of all cultures who speak different languages, follow their traditions, as for example Maulid and others. All this diversity does not however prevent the Muslim community to be strong and the diversity in cultures and traditions does not interfere with our integration into society. We invite to our events non-Muslims and try to construct the dialogue with everybody. For example some time ago we had set up a dispute with the atheists.

In other words, we do our best not to drift away from society but - quite in the contrary — join it to ensure that people get to know about us from us but not from those who have read or heard something about Islam. Because otherwise — through misconception — some write that Islam is a threat to society and apply such strong words as «Islamic extremism» and «Islamic terrorism». This is not about Islam, this is about some political movements who take Islam as a catchword.

I would like also to stress that speaking about issues pertaining to the Islamic education it is necessary to make sure that the authors who write about Islam and transfer knowledge about it are Muslims, on one hand, and this process is controlled by the state, on the other, — to avoid politicization of our religion for benefit of other political movements or ideologies.

Today we can observe some people who take advantage of the state-of-the-art technologies (Internet, social networks) and pretend to speak on behalf of Islam, write anything they want without any degree of control. On the other hand, if you have no notion of what the religion is about you cannot identify if what is said is right or wrong. Quite naturally, this situation cannot lead to mutual understanding and to further dialogue.

Therefore, our position with regard to education is that all that is taught must be objective and truthful. And if somebody says that there are different ideas or different stories he must identify the concrete authors and concrete sources. If the author writes that there is Mazhab or a sect, or a movement, let him set forth his ideas the way that is his.

Another issue is what non-Muslims think about Islam. The number of the Muslims across the world exceeds one billion and if non-Muslims have a misconception about Islam this will not help them to understand each other better. Some people can even use such catchwords as democracy, freedom etc to portray the Muslims in black colors, which leads to confrontation between representatives of different cultures. But if the non-Muslims get their knowledge of Islam and of the Prophet Mohammad from the Muslims they will write about him truthful things the way the Muslims write about Jesus, Moses and other Prophets. That is why I believe that people who write about Islam and teach Islam must have the right to do it.

Another aspect of the issue around the Islamic education in secular states is very important for developing the constructive dialogue between representatives of different cultures and different countries. On this occasion I would like to address the Muslims. It is necessary that they have their own center to work out educational programs. Not to change the very notion of Islam or to adapt it to other conditions — not at all! As a matter of fact, Islam does not need perfection; it will persist under any conditions! Such center is necessary to study different approaches, to generate the optimal unified strategy of educational system, which is very important for the countries where knowledge about Islam is scarce. We in Ukraine looking at the experience of the other countries decided to create an Islamic University inside the country instead of sending the future imams to study abroad where environment is different from that of Ukraine and Europe. We see that this approach is efficient and promising; it provides us with the opportunity of integrating the Muslims into society. At the same time we do not isolate ourselves from the Islamic world outside as far as we invite the teachers from different Muslim countries, but we still consider that it is crucial to have our imams acquiring their education and religious skills in the environment where they will live and work, or in the European context. We must educate well-qualified specialists of a level high enough to enable them form a correct no-

tion of Islam among the Muslims in the Western countries. We are convinced that this will eventually help understand Islam in the Western countries and promote further equal dialogue between the West and the Muslim world. Our role as the bridge between the West and the East is not to make of Islam a new religion that «will fit Europe» — no! Our role is to disseminate the truthful information about Islam as a religion that allows the representatives of different confessions to live peacefully in one society, as has been demonstrated by the history of the Muslim world throughout many centuries up till now. We can see this on the example of such countries as Lebanon, Syria, Jordan, Morocco, Egypt and not only in Middle but also in the Far East in the countries of the South-East Asia.

We wish success to this conference and sincerely hope as I have already said — that this issue will be discussed in a constructive way, not to politicize religion but to elaborate one position toward all those who teach the notion of Islam as the religion of terrorism and extremism, to the authors who unleash the inter-confessional conflict through politicization and to create a certain structure that would allow all concerned parties to discuss and prepare the concept of unified Islamic education system for Ukraine and other countries taking into consideration the fact that regardless of different religious schools the common principle professed by Islam is only one: all Muslims believe in One God and Muhammad is His only Prophet.

I wish you success and all the best. Personally, I would like to thank all those who helped in setting up this conference, our secretariat, our volunteers, the Muslims of different nationalities who were ready to give us the helping hand at any moment in preparing and holding this event. Let us hope that this meeting is not the last one, we are happy to listen to your suggestions on how to strengthen our cooperation and relations even more.

Thank you for attention.

Михайло СОРОКА,

заслужений журналіст України

МІЖНАРОДНІ СПОРТИВНІ ВЕРШИНИ ВИСОКОСНОГО РОКУ

Загальновідомо: перші три місця у рейтингу найпопулярніших у світі спортивних змагань займають Олімпійські ігри, чемпіонати світу та чемпіонати Європи з футболу. При всіх спробах розвести їх у часі, проводити в різні роки все ж уникнути накладок так і не вдалося. Як результат, до того ж для прихильників спорту не дуже втішний, — в один рік (переважно у літню пору) відбуваються і літні Олімпіади, і футбольні чемпіонати Європейського континенту.

Так було і цього разу. Першого липня в Києві у НСК «Олімпійський» було зіграно фінальний матч Євро-2012, а вже через 28 днів у Лондоні відбулася урочиста церемонія відкриття XXX Олімпійських ігор. Отож літо високосного 2012-го було для спортивних уболівальників гарячим — і в буквальному, і в переносному значенні цього слова. Тепер ця емоційна хвиля спала, обидві події вже стали надбанням спортивної історії. І все ж, думається, незайве ще раз до них повернутися, виокремивши передусім їхню українську складову. А вона цього разу була особливо помітною і в першу чергу, звичайно, на футбольному чемпіонаті Європи.

ЄВРО-2012: ТВОРИЛИ ІСТОРІЮ РАЗОМ

Це був чотирнадцятий за ліком чемпіонат континенту. Однак для нас, українців, він є і залишиться у майбутньому не просто черговою європейською першістю з футболу, а подією неабиякого звучання і значення. Насамперед, звичайно, через те, що

разом з Польщею Україна виборола право його прийняти, організувати і провести.

Чому саме тандем Україна–Польща переміг у гострому змаганні країн-претенденток? У відповіді на це питання можна навести цілий ряд вагомих аргументів. І, на наше переконання, зовсім не останнім серед них буде визнання заслуг та зростання авторитету українського футболу на європейській і світовій аренах. При цьому, говорячи про український футбол, ми маємо на увазі не тільки два останні десятиріччя його розвитку – від часу, коли Україна стала незалежною державою. Адже наш футбол заявив про себе яскравою грою на полях світу і Європи ще в середині минулого століття. Скажімо, у тепер вже далекому 1958 році, виступаючи у Швеції за збірну СРСР, півзахисник київського «Динамо» Юрій Войнов увійшов за підсумками того чемпіонату до символічної збірної світу.

Той же Юрій Войнов у 1960 році був серед переможців першого Кубка Європи, зробивши з цим заповітним трофеєм почесне коло пошани на Парк-де-Пренс. А через шість років після цього на чемпіонаті світу в Англії збірна СРСР посіла поважне четверте місце, і в ній грало четверо динамівців Києва, зокрема й найкращий бомбардир радянської збірної Валерій Поркуян. На першості Європи 1972 року команда СРСР виграла срібні медалі, ці нагороди отримали 13 представників нашого футболу. Відтоді українське представництво у радянській команді лише зростало, а на чемпіонатах світу 1986-го і 1990-го років та Європи 1988 року воно було домінантним. Не дивно, що й керівництво збірою неодноразово доручали українським тренерам, передусім Валерію Лобановському, якому чотири рази випало тримати кермо управління головною футбольною командою Союзу.

Біографія національної збірної незалежної України почалася 29 квітня 1992 року з прикрої поразки в Ужгороді від угорців. З різних причин українській команді не дали можливість взяти участь у відборі на чемпіонат світу 1994 року в США. Як відомо, збірна Росії таку можливість отримала, пробившись у фінальну частину чемпіонату, де в її складі зіграло п'ять вихідців з України.

Старт збірної України в офіційних турнірах відбувся лише на Євро-1996. Вдалим його не назвеш: у своїй відбірній групі вона зайняла тільки четверте місце, поступившись не лише ти-

тулованим італійцям, а й хорватам і литовцям. І все ж, незважаючи на цей маловтішний результат, варто віддати належне всім гравцям, тренерам тодішньої збірної. Вони взяли на себе тягар відповідальності за головну команду в, мабуть, найважчий, перехідний період і заклали фундамент для подальшого її становлення й утвердження. Крім того, символічно, що в ті роки за нашу команду зіграли Олексій Михайличенко, Олег Кузнєцов, Геннадій Литовченко — зірки українського футболу вісімдесятих років.

Зрештою, не вдалося подолати бар'єр плей-офу і збірній, очолюваній великим Лобановським. У відборі на чемпіонат світу-2002 вона знову зайняла в групі друге місце, поступившись першим Польщі, і вийшла на Німеччину, майбутнього срібного призера світової першості в Південній Кореї-Японії. Збірна Леоніда Буряка в наступному турнірі Євро-2004 скотилася ще нижче — на третє місце в групі, де перемогла Греція, а другою фінішувала Іспанія. Через чотири роки у відборі на чемпіонат Європи ми не могли скласти гідної конкуренції італійцям і французам, які завоювали дві путівки у фінальну частину першості континенту в Австрії і Швейцарії. У відбірній кампанії на чемпіонат світу 2010 року наша збірна була дуже близькою до того, щоб вирушити до Південної Африки, але черговий (четвертий за 15 років!) плей-оф знову виявився для неї фатальним. Поступившись у групі першим місцем команді з батьківщини футболу (поразка на «Уемблі» 1:2 і перемога завдяки снайперському «пострілу» в Дніпропетровську Сергія Назаренка в очному протистоянні з англійцями), підопічні Олексія Михайличенка домоглися виїзної нічиєї в Афінах, але в Донецьку зіграли гірше своїх можливостей. Одна з рідкісних контратак збірної Греції принесла їй перемогу, а з нею омріяну путівку в ПАР.

Але й на нашій вулиці було свято! Воно пов'язане з успіхом нашої національної команди на чемпіонаті світу 2006 року. Уже відбірний турнір на цю світову першість засвідчив, що при всіх об'єктивних проблемах нашої збірної з вибором гравців для неї та їхньою майстерністю, головна проблема полягала у сфері психології, у недостатній упевненості наших футболістів у своїх силах, невмінні «тримати удар», коли обставини обертаються проти тебе, у нездатності виривати перемогу на морально-вольових якість, у підсвідомій готовності грати «другу скрипку» в

групі та неспроможності кинути виклик визнаним фаворитам... Олегу Блохіну та його тренерському штабу та зібраним під прапор збірної гравцям у відборі 2006 року теж потрапили сильні суперники — чинні чемпіони Європи греки, бронзові призери попередньої першості світу турки, переможці Євро-1992 датчани. Блохін показав себе тренером-максималістом. Неабиякий резонанс мала напередодні відбірного турніру заява тренера, що його підопічні займуть у групі перше місце.

Багато хто сприйняв цю заяву скептично і навіть посміявся з неї. Проте, як відомо, добре сміється той, хто сміється останнім. Ту важкопрохідну групу українці виграли ще за два тури до кінця відбору, першими з європейських команд приєднавшись до німців, господарів чемпіонату. Олег Блохін зумів «запалити» підопічних своєю ідеєю, створити в команді належний мікроклімат, вселити у гравців віру в себе. Протягом кваліфікаційного турніру, під час і після фінальної частини ЧС-2006 багато було сказано про те, що нашій збірній сприяла фортуна. Справді, везіння у спорті грає не останню роль. Однак несерйозно вважати це ледь не головною причиною успіху команди Блохіна. Зрештою, українці програли єдиний матч за весь відбірний цикл і то лише тоді, коли його підсумок для них нічого не важив. Відверто кажучи, у багатьох вирішальних матчах попередніх відбірних кампаній нам відверто не таланило. Проте в кінцевому підсумку, в тому невезінні було, з нашої точки зору, об'єктивне підґрунтя. Олег Блохін і його колеги з тренерського штабу — Семен Альтман, Андрій Баль, Олег Кузнецов, Юрій Роменський — змогли здолати цю «чорну» смугу. І результати виступу українців у фінальній частині чемпіонату світу в Німеччині це ще раз підтвердили. Збірна України почала з болючої поразки у Лейпцигу від іспанців, але знову ж таки, переживши це фіаско, тренери і гравці нашої команди продемонстрували психологічну стійкість, колективну згуртованість і бійцівські якості. Наша футбольна дружина завоювала в Німеччині місце серед восьми найсильніших команд планети, зміцнивши авторитет українського футболу. У її складі на чемпіонаті засвітилися нові футбольні зірки.

Підстави для оптимізму

На Євро-2012 національна збірна України не виконала завдання, яке перед нею стояло: їй так і не вдалося вийти з гру-

пи у наступний раунд змагань — чвертьфінал. Але чи можна вважати її виступ на «домашньому» чемпіонаті континенту невдалим? Думається, ні. Особливо, якщо врахувати цілком пристойний рівень гри, який вона продемонструвала. Програючи в першому матчі шведській збірній, у складі якої виділявся Златан Ібрагімович, яскрава зірка європейського футболу, українці зуміли зламати опір суперників і завдяки двом точним ударам Андрія Шевченка вирвати перемогу. На рівних провела наша команда перший тайм з французами. На жаль, після перерви наші футболісти не знайшли вагомих аргументів проти французького прискорення і поступилися. Програла українська збірна й англійцям, але це була, так би мовити «оптимістична поразка», оскільки в цій грі українці ні в чому не поступалися іменитим суперникам, навіть зрівняли рахунок, але угорська бригада арбітрів на чолі з Віктором Кашшаї очевидний гол Марко Девіча чомусь «не помітила»...

Отже, третє місце у сильній групі. Через кілька днів після завершення виступів на Євро-2012 наставники збірної на зустрічі з нами, українськими журналістами, у конференц-залі Федерації футболу України, думається, об'єктивно і самокритично оцінили підсумки участі нашої команди у єврочемпіонаті.

Щонайперше Олегові Володимировичу нагадали про його видану понад тридцять років тому книгу «Гол, который я не забил». Нею тоді зачитувалися. Минув час, він став успішним тренером. На цьому чемпіонаті забивав лише Андрій Шевченко. Як зробити так, щоб схожу книгу могли з часом написати форварди національної команди? Відповідаючи на це запитання, Олег Блохін зазначив: «...ситуацію з дефіцитом висококласних форвардів слід виправляти в клубах. Ми, продовжив він, беремо готових гравців. Перед Євро-2012 всі здивувалися, що я взяв Андрія Шевченка, який до того три місяці мав мало ігрової практики. Потім стало несподіванкою, що він вийшов у стартовому складі в матчі зі шведами. Але, як показала практика, старий кінь борозни не псує. На жаль, у молодих гравців немає того голевого чуття, яке було в мене, Беланова, а зараз є у Мессі та Роналду. Це чуття — вроджене».

З точки зору Блохіна, та обставина, що Шевченко пішов із збірної, — це для неї велика втрата... Потрібно задуматися над тим, як грати в футбол, коли нападників як таких немає, зазначив він. Це Іспанія може грати без форвардів. Ми до цього

не готові. Нам катастрофічно не вистачає часу, а виховувати нападників, за словами тренера, робота і турбота клубних команд. Потрібен якийсь час, щоб з'явилися нові Шевченки і Беланови.

Щодо клубного представництва в збірній, Олег Блохін зазначив: «...“кияни”, “донецчани” чи “дніпропетровці” залишилися за ворітьми тренувальної бази національної команди — одягнувши синьо-жовту форму, гравці відстоювали честь України, робили одну справу, жили спільними інтересами. Основний же склад формувався з урахуванням об'єктивних показників — фізичної форми, ігрового тону, практики, набутої протягом сезону. Тож балачки про якусь “дискримінацію” за клубною приналежністю залишаються на совісті тих, хто спекулює на цю тему».

* * *

Євро-2012 проєкзамєнувало не тільки національну команду України. Свої іспити — без будь-яких потурань і знижок на минулі заслуги — склала кожна збірна, яка була учасником європейського свята футболу. Втім, це були не тільки європейські футбольні оглядини. Вже давно помічено: за напругою, гостротою, рівнем і якістю гри єврочемпіонати не поступаються першостям світу. І Євро-2012 це ще раз переконливо підтвердило. Його переможцем закономірно стала команда Іспанії, найсильніша збірна світу останніх років. У фіналі їй протистояли чемпіони світу 2006 року італійці. А у півфіналі іспанці з великими складнощами (через додатковий час і серію пенальті) здолали амбітну команду Португалії. Додамо, що й Італія стала півфіналісткою після серії одинадцятиметрових у грі з англійцями.

Про високий рівень чемпіонату Європи 2012 року та неабиякий інтерес до нього у світі свідчать і багато інших фактів та даних статистики. На матчах Євро побувало понад 1,4 мільйона глядачів — у середньому 46 471 уболівальник на кожен матч. Для порівняння: попередній єврочемпіонат в Австрії та Швейцарії зібрав на трибунах 1,14 мільйона уболівальників. Понад 5 мільйонів фанів переглядали матчі у фан-зонах восьми міст, які приймали чемпіонат, що теж є рекордним показником. Під час фінальної частини Євро було зафіксовано 16,5 мільйона повідомлень у соціальній мережі. Пік активності — 15 358 твіттів у секунду було зафіксовано одразу після того, як у фіналі іспанці забили італійцям четвертий гол, і це теж є рекордом для спортивної події у світі.

Після кожної гри фінальної частини Євро-2012 визначалися найкращі футболісти. Ними тричі ставали Іньеста (Іспанія) і Пірло (Італія), двічі — Озіл (Німеччина) і Роналду (Португалія), по одному разу — Джеррард (Англія), Гомес, Подольські (обидва — Німеччина), Карагуніс (Греція), Крон-Делі (Данія), Серхіо Рамос, Торрес, Хабі Алонсо (усі — Іспанія), Кассано (Італія), Блашиковські, Левандовські (обидва — Польща), Пепе (Португалія), Дзагоев (Росія), Шевченко (Україна), Насрі, Рібері (обидва — Франція), Манджукич (Хорватія), Ірачек, Піларж (обидва — Чехія), Ібрагімович, Мельберг (обидва — Швеція).

Вперше в історії європейських чемпіонатів відразу шестеро футболістів виявилися претендентами на звання найкращого голеадора: Криштіану Роналду (Португалія), Маріо Балотеллі (Італія), Маріо Гомес (Німеччина), Маріо Манджукич (Хорватія), Алан Дзагоев (Росія) і Фернандо Торрес (Іспанія). Кожен з них став автором трьох забитих м'ячів. «Золота бутса» дісталася Торресу, який свої голи провів за найменший час перебування у грі — 189 хвилин.

Найкращим гравцем чемпіонату було визнано іспанського півзахисника Андреса Іньесту. До символічної збірної увійшли такі 23 футболісти: воротарі — Джанлуїджі Буффон (Італія), Ікер Касільяс (Іспанія), Мануель Нойер (Німеччина); захисники — Жерар Піке, Серхіо Рамос, Хорді Альба (усі троє — Іспанія), Фабіу Коентрау (Португалія), Філіп Лам (Німеччина), Пепе (Португалія); півзахисники — Даніеле де Россі, Андреа Пірло (обидва — Італія), Стівен Джеррард (Англія), Самі Хедіра, Месут Озіл (обидва — Німеччина), Андрес Іньеста, Хаві Ернандес, Серхіо Бускетс, Хабі Алонсо (усі — Іспанія); нападники — Маріо Балотеллі (Італія), Златан Ібрагімович (Швеція), Криштіану Роналду (Португалія), Сеск Фабрегас, Давид Сільва (обидва — Іспанія).

Мішель Платіні: «Це був фантастичний чемпіонат»

Євро-2012 був прекрасно організований і проведений. До такого висновку дійшли після його завершення всі керівники європейського футболу і численні гості з різних країн світу. Ці високі оцінки прозвучали, зокрема, на підсумковій пресконференції. У вступному слові глава Європейського футбольного союзу Мішель Платіні наголосив, що Польща, Україна та

УЄФА можуть пишатися Євро-2012. За словами президента, цей унікальний турнір зайвий раз підкреслив особливе значення змагань на рівні збірних і залишив після себе багату спадщину.

«Україна і Польща провели фантастичний турнір, який надовго залишиться в нашій пам'яті, — сказав Мішель Платіні. — Слоган турніру “Творимо історію разом” виявився як ніколи точний з точки зору економіки, інфраструктури, розвитку футболу і поліпшення соціальних умов. Сьогодні я відчуваю велику гордість. Україна і Польща показали, що спроможні впоратися з організацією такого великого турніру. Народи двох країн поставилися до справи з великим ентузіазмом і високо підняли планку на майбутнє. Непросто буде надалі відповідати таким високим стандартам».

Окремої високої оцінки Мішеля Платіні удостоїлися президенти двох національних асоціацій — Григорій Суркіс (Україна) і Гжегож Лято (Польща), які виконали величезну роботу в рамках підготовки до Євро-2012 і безпосередньо під час самого турніру.

Дещо пізніше, 28 серпня, на зустрічі в Києві з Президентом України Віктором Януковичем, президент УЄФА Мішель Платіні від імені Європейського футбольного союзу повторив свою високу оцінку і захоплення організацією фінального турніру Євро-2012. «Для мене — велике задоволення повернутися сюди через два місяці після того, як відбувся цей прекрасний турнір, — зазначив Мішель Платіні. — Я приїхав, щоб офіційно подякувати Віктору Януковичу, президенту Федерації футболу України Григорію Суркісу, директору турніру Мартіну Каллену та всім тим, хто допомагав у проведенні чемпіонату Європи».

«Це був крок у майбутнє, крок для розвитку нашої держави і її приєднання до тих сучасних країн, які сьогодні є лідерами і в економіці, і в спорті, — наостанок зазначив глава української держави. — Ми вже мріємо, що колись відбудеться чемпіонат світу з футболу в Україні. І ми будемо над цим працювати».

ЛОНДОНСЬКА ОЛІМПІАДА В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Наприкінці липня 2012 року увага спортивного світу, зокрема й українського, була переключена з України і Польщі на Великобританію, де стартували тридцять Олімпійські ігри. Україну на них представляли 245 атлетів. З чотирьох попередніх літніх Олімпіад наша збірна поверталася з ваговитим ме-

дальнім «багажем». Нагадаємо, що в Атланті українські олімпійці завоювали 23 медалі (9 золотих, 2 срібні і 12 бронзових), посівши дев'яте загальнокомандне місце. У Сідней 2000 року було теж здобуто 23 медалі (3, 10, 10), але через малу кількість золотих нагород — лише 21-ше командне місце. Цікаво, що й у 2004 році в Афінах наші олімпійці виконали «українську норму» — 23 медалі (9, 5, 9) і 12-те місце. Здобуток в олімпійському Пекіні був вагомішим — 27 медалей (7, 5, 15) і 11-те місце.

Тож у прихильників українського спорту було достатньо підстав сподіватися, що й у Лондоні наші атлети не підведуть. Зрештою так і сталося: українські олімпійці гідно виступили на спортивних аренах британської столиці. І хоча й завоювали менше медалей, ніж на попередніх Іграх, кожна з цих двадцяти нагород (6 золотих, 5 срібних і 9 бронзових) — високої проби, бо здобувалася у напруженій, безкомпромісній, гостроконкурентній боротьбі. Обсяги статті для щорічника «Україна дипломатична» не дають змогу розповісти про всіх українських медалістів Лондона. Коротко розповімо про тих із них, які піднімалися на найвищу сходинок олімпійського п'єдесталу.

На хню честь лунав гімн Ук ра ни

ЯНА ШЕМЯКІНА. Нею було завойовано першу до скарбниці нашої олімпійської збірної золота нагорода. «Коли я перед змаганнями подивилась на їхню сітку, в якій мені дісталися дуже сильні суперниці, я певною мірою заспокоїлась і навіть зраділа. Думала, якщо й програю кому-небудь з них, то це не так дошкулятиме», — розповіла нам спортсменка у мікст-зоні відразу після церемонії нагородження.

У півфіналі і фіналі Шемякіній дісталися помітно вищі за неї суперниці. Наскільки вплинула ця обставина на характер бою, на вибір тактики і технічних прийомів Яни? «Відомо, що високі люди повільніші, і цим у цьому випадку я не могла не скористатися». «А ви б хотіли отримати в суперниці у фіналі корейнку?» — запитали ми. «От якраз із нею я й не хотіла б зустрічатися, — зізналася Яна. — Правда, в останній зустрічі з нею на Кубку світу я перемогла. Але це була б для мене складна суперниця. Річ у тім, що у фехтуванні ми з нею схожі — і в тактиці, і в техніці. Я б, звичайно, спробувала віднайти способи її перемогти, але це було б нелегким завданням».

Жіноче фехтування, переконана Яна Шемякіна, — це не тільки боротьба тактик, технічна й фізична підготовка, а й поєдинки характерів, емоції, нерви, навіть хитрощі. І все це ви могли побачити, відчувати у залі, спостерігаючи за боями.

ОЛЕКСІЙ ТОРОХТІЙ. Золоту нагороду він виграв на помості для змагань важкоатлетів (вагова категорія 105 кг). Не просто виграв, а вирвав у своїй останній спробі.

Статус чемпіона Олімпіади піднімає й статус журналістської групи: ми отримали можливість зустрічати Олексія першими, на початку мікст-зони, через яку проходять спортсмени. Правда, цього разу нам довелося зачекати, адже відбувалася церемонія вручення олімпійських медалей.

«Для кожного спортсмена золота олімпійська медаль є найвищим досягненням. І я не виняток: для мене, як і для моїх тренерів, це велика подія і великий день», — сказав Олексій Торохтій. На запитання, коли він у ході змагань дізнався, що став одним з лідерів, спортсмен відповів, що це відбулося уже на фініші змагань.

До речі, після змагань, зізнається Олексій, найсерйознішим своїм суперником за відсутності російських штангістів вважав саме Марчіна Долегу, триразового чемпіона світу. Так само завалив усі три спроби, але в поштовху, грузин Гія Мачаваріані. Не підняв 226 кілограмів у другій спробі і сам Олексій. І тільки іранець Навад Насіршелал зумів подолати рубіж у 227 кілограмів.

Але в Торохтія, як і в іранця, залишався третій підхід. Іранський штангіст замовляє 229 кілограмів — цієї ваги йому б вистачило для перемоги. Він відриває штангу від підлоги, але не більше: підняти її на груди вже не було сил. Олексій і його тренери замовляють 227 кілограмів — ця вага дозволяла українцеві обійти в сумі іранця на один кілограм. І наш атлет зумів покорити штангу, протримавши її на піднятих руках навіть довше, ніж передбачають правила двох секунд.

«Я не знав, як розгортається і завершується боротьба, про це тренери мені не розповідали, але я знав, що після відносно невисокого результату в ривку — 184 кілограми, крапку потрібно ставити у поштовху. І я до цього був цілком готовий, адже на тренуваннях піднімав штангу й куди важчу: 235–240 кілограмів. Чи хвилювався на олімпійському помості? Ви знаєте, я переживаю певну нервову напругу до змагань. А коли вони по-

чинаються і ти виходиш на поміст, то всі переживання й емоції віддаєш поєдинкам зі штангою», — запевнив Торохтій.

Ми б могли і не бачити його на найвищій сходинці олімпійського п'єдесталу. Два роки тому Торохтій вирішив попроситися з важкою атлетикою, бо вже не витримував від постійних поневірянь і пошуків хоча б мінімальних фінансів, розповів мені тренер спортсмена, а в минулому наставник інших чемпіонів і призерів Олімпійських ігор, зокрема Таймазова та Готфріда, Михайло Мацьоха.

Можливо, все б так і сталося, якби не підтримка відомого підприємця Олександра Гереги та його дружини Галини Гереги, власників відомої й успішної компанії «Епіцентр». І сам спортсмен, і його тренери дуже вдячні керівникам компанії за вчасну, постійну і безкорисливу підтримку. До речі, цю підтримку — і моральну, і фінансову — мали ще кілька наших олімпійців, що виступали у Лондоні.

ЖІНОЧА ЧЕТВІРКА. Золоту медаль вона здобула за 25 миль від столиці Великої Британії на веслувальному каналі Дорні Лейк, який належить знаменитому і престижному Ітонському коледжу.

«Це перша золота медаль в академічному веслуванні за роки виступів на літніх Олімпіадах збірної незалежної України», — наголосив у розмові з нами після церемонії нагородження президент Національного олімпійського комітету України Сергій Бубка. Його ще напередодні вирішального старту жіночих четвірок у розряді W4x керівники Міжнародної федерації академічного веслування попросили вручити переможцям фіналу олімпійські нагороди. Вони, видно, не сумнівалися, що виграє українська четвірка, і Сергію Назаровичу, як члену Виконкому МОК, буде приємно вручити нагороди золотої проби представницям своєї країни.

Наша команда і справді перемогла, захопивши лідерство з перших метрів дистанції і не поступившись ним до самого фінішу. Німецька четвірка, яка перетнула фінішну лінію другою, відстала майже на корпус човна.

«Ми дали одна одній слово не програти суперницям жодного гребка», — сказала відразу після фінішу найдосвідченіша в нашій команді та її неформальний лідер Яна Дементьева. Чотири наші серця билися в унісон, як одне, продовжила вона. «Як правило, ми починаємо фінішний спурт за півкілометра до

фінішу. Але цього разу я подала голосом умовний сигнал дещо раніше — за 750 метрів», — сказала спортсменка.

Коротке представлення олімпійських чемпіонок почнемо з лідера команди — Яни Дементьевої. Вона народилася у Дніпропетровську, закінчила Національний університет «Харківський політехнічний інститут». На Олімпіаді в Пекіні у складі четвірки парної була сьомою. Неодноразовий чемпіон і призер світу, Європи, України у четвірках і двійках парних. Цікаво, що в академічне веслування Яна прийшла у двадцятирічному віці з легкої атлетики. «Мій перший тренер Ігор Вишня зумів прищепити мені любов до спорту і зробив дуже багато для мого становлення, — розповіла Яна Дементьева. — Це вже третя моя Олімпіада (першою була афінська 2004 року) і третій мій виступ на цьому каналі. Сьогодні він став для мене, як і для всього нашого екіпажу, щасливим».

Катерина Тарасенко народилася у Харкові. Закінчила Дніпропетровський державний університет фізичної культури і спорту. Як і Дементьева, прийшла у веслувальний спорт з легкої атлетики, теж виступала на пекінській Олімпіаді, неодноразово була чемпіонкою світу та Європи в екіпажах двійок і четвірок парних. «До золотої олімпійської медалі я йшла дванадцять років, — сказала вона. — Шкода, немає серед живих мого першого тренера Юрія Васильовича Коваленка. Як би він радів моїй медалі!».

Наталія Довгодько народилася в Києві у спортивній родині. Гребним спортом займалися її тато, мама, батькова сестра, а тепер ще й брат Іван, який, до речі, теж виступав на лондонській Олімпіаді у складі четвірки парної. Наталія закінчила Національний університет «Київський політехнічний інститут». У четвірці парній — з минулого року. Про свою команду розповідає із захопленням. «Ми виходили на старт і говорили одне одному: ось та головна гонка, до якої ми так довго йшли і в яку вклали стільки зусиль, праці. Всього лише шість хвилин, і ми підіємо своєрідний підсумок зробленому. Кожна гонка важка, а олімпійська — важка по-особливому. Адже у фіналі зібралися найсильніші у світі четвірки парні — з Німеччини, США, Австралії, Канади, Великої Британії, Китаю. Ми напружено працювали до самого фінішу. І навіть після фінішу зробили ще кілька потужних гребків, щоб остаточно зафіксувати перемогу. Я от розмовляю з вами і досі не можу повірити, що наше “золо-

то” — це реальність, що ми — олімпійські чемпіони», — зізналася Наталія Довгодько.

Цікаву історію розповіла про свій шлях у спорт Анастасія Коженкова. Родом вона з Ковеля, що на Волині. Якось на одній з ковельських бензоколонок, де її друзі підробляли влітку, миючи вікна автомобілів, зупинився тренер з Києва Олександр Іванович Горевий. Він запитав у хлопців, чи є в їхньому оточенні дівчина, висока зростом і зі спортивною підготовкою. Вони назвали Анастасію і дали її телефон.

Тренер не забув про цю рекомендацію і згодом запросив дівчину до Києва, так би мовити, на оглядини і, довго не роздумуючи, запропонував їй навчання у спортивній школі-інтернаті. Потім був Національний університет фізичного виховання і спорту України і, звичайно ж, інтенсивні тренування. Анастасія — неодноразовий чемпіон і призер чемпіонатів, кубків світу, а віднині, як і її подруги по команді, — олімпійська чемпіонка.

Ось такий дружний, монолітний, по-своєму унікальний екіпаж виграв у п'ятий день Олімпіади гонку на каналі Ітонського коледжу, де навчаються елітарні діти і який закінчили свого часу два британських принци — Гаррі та Вільям.

ОЛЕКСАНДР УСИК піднявся на найвищу сходинку олімпійського п'єдесталу у ваговій категорії до 91 кг. Відразу після того, як рефері підняв його руку, Олександр від радості затанцював гопак, а під час виконання гімну щиро виспівував його слова — українське ество і козацький дух становлять його сутність.

До того ж не можна не помітити на його голові не звичну, традиційну зачіску, а козацького оселедця. «Оселедець символізує собою силу, сміливість, мужність і витримку українських козаків, — сказав він нам після церемонії нагородження. — Вони носили такі зачіски ще й для того, щоб у бою відрізнити свого побратима від ворога».

«Тренери перед боєм мені казали: «Ти не ганяйся за золотою медаллю, а спробуй показати красивий бій, який би всім сподобався. Тоді й суддям він сподобається».

У другому й третьому раундах ми якраз і побачили красивий бій у виконанні Олександра Усика. Рахунок на очах почав змінюватися на користь українського боксера: другий раунд — 7:5, третій — 6:3.

— Чи чує боксер під час бою крик і скандування на трибунах та окремі репліки з них, — запитали ми в олімпійського чемпіона.

— Ні, чує тільки загальний шум.
— А що кричить тренер, ви чуєте?
— А от тренера і його установки чую добре.
— І до чого ж він цими репліками вас закликає?
— Дмитро Дмитрович Сосновський у третьому раунді вигукував переважно два слова: «Саша, три!» Слово «три» в цьому випадку означало, що я під час кожної з атак обов'язково мав завдавати щонайменше трьох ударів, що я й намагався робити. І це ви могли бачити й оцінити.

Під час цієї розмови з новим олімпійським чемпіоном, яка відбувалася між церемонією нагородження і його допінг-контролем, ми запитали, звідки у нього вміння не тільки майстерно боксувати, а й професійно виконувати складні па українського гопака.

«Все пояснюється просто: я свого часу займався танцями, зокрема народними, тому мені неважко виконати різні танці, серед яких гопак — один з найскладніших», — зізнався Усик.

У цю мить мимо нас пройшов його суперник по фіналу Кlemente Руссо. Він поплескав Олександра по плечу і сказав російською мовою: «Молодець!» Ми з вами теж можемо слідом за італійцем повторити на адресу українського з козацьким духом боксера це слово.

ВАСИЛЬ ЛОМАЧЕНКО. У завершальний день боксерського марафону Олімпіади українська команда боксерів була представлена лише в одному фіналі. Але не ким-небудь, а Василем Ломаченком, титулованим боксером, якого в Пекіні, на попередній Олімпіаді, авторитетне боксерське журі визнало найтехнічнішим майстром рингу. У Лондоні він мав захищати здобуте в китайській столиці звання олімпійського чемпіона.

Перед цим боєм новий чемпіон лондонської Олімпіади Олександр Усик відверто зізнався, що вже не один рік перебуває під великим впливом Василя, бере з нього приклад і вважає, що Ломаченко беззаперечно заслуговує на те, щоб удруге стати володарем золотої олімпійської нагороди.

Вердикт суддів після бою Ломаченка з корейцем Ган Суншул збігся із переконанням Василевого товариша. І не просто товариша, а й кума (Олександр Усик — хрещений батько сина Ломаченка). Власне, не міг не збігтися, адже Василь мав очевидну перевагу над корейським боксером. Після першого раунду він повів — 7:2. У другому судді цю перевагу оцінили скромні-

ше — 4:3, а в третьому зафіксували остаточну перемогу українського боксера.

ЮРІЙ ЧЕБАН. Веслувальний канал Ітонського коледжу став щасливим для українців. Особливо успішно виступили вони у веслуванні на байдарках і каное. У цих веслувальних дисциплінах Україна була представлена лише двома спортсменами, і обидва вони зуміли завоювати золоту і дві срібні нагороди.

Одесит Юрій Чебан пройшов у фінал упевнено. В нього була установка на якомога швидший старт. Тому відразу каное Юрія вирвалося вперед. Він лідирував усю дистанцію та фінішував на першому місці.

У веслування Юрія привела його мама Людмила Олександрівна. До того він захоплювався різними видами спорту, відвідував гурток «умілі руки» і навіть займався в балетній студії. Мама, педагог за освітою, яка багато років учителювала, прийняла рішення спрямувати енергію сина на веслування. І не помилилася. Заняття Юрія поступово переросли в захоплення. Інтенсивні тренування під керівництвом досвідченого тренера В'ячеслава Сорокіна не могли не дати результату. В Пекіні Чебан завоював бронзову медаль на дистанції 500 метрів. Так само третім був він на чемпіонатах світу 2010 і 2011 років. І ось стрибок із третього місця на перше. І не де-небудь, а на Олімпійських іграх.

Чому б не скористатися британським досвідом?

Піднятися на олімпійський п'єдестал, а особливо на його найвищу сходинку — найзаповітніша мрія кожного спортсмена. А для кожної країни заповітною мрією та високою честю є прийняття Олімпійських ігор. Далеко не всім державам до снаги їх організувати. Скажімо, Велика Британія вклала великі кошти і доклала чималих зусиль, щоб на належному рівні провести Олімпіаду, а слідом за нею і Параолімпіаду. Наскільки вдалося британцям цей рівень забезпечити? Оцінок і коментарів щодо цього не бракує. Додамо до них деякі свої спостереження і враження. Причому торкатимуться вони не стільки спортивних підсумків олімпійських і параолімпійських змагань, скільки атмосфери, в якій вони відбувалися.

Цілком випадково, у переддень відкриття Лондонської Олімпіади, авторові цих рядків випало стати свідком своєрідної інспекційної поїздки в Олімпійський парк Прем'єр-міністра

Великобританії Девіда Кемерона. Як відомо, у Стратфорді, на території цього рукотворного парку, були головні арени змагань Олімпійських і Параолімпійських ігор. Судячи з усього, про приїзд сюди глави британського уряду знали тільки окремі представники Оргкомітету з проведення Ігор та невелика кількість журналістів. Чи був у його приїзді сенс, адже вплинути на перебіг подій Кемерон уже не міг? Як невдовзі стало відомо, такого завдання він перед собою і не ставив.

Прояснила мету поїздки його прес-конференція на відкритому, щоправда, огороженому майданчику неподалік центральної арени Ігор — Олімпійського стадіону. Вже після того, як я розшифрував записане на диктофон вступне слово Прем'єра та його відповіді на кілька, як мені здалося, заздалегідь підготовлених запитань журналістів, стало зрозуміло, що цим приїздом Девід Кемерон переслідував кілька цілей. Про першу він сказав відразу: «Я прибув сюди на поїзді метро, щоб переконати лондонців і гостей міста у тому, що найкращим транспортом у дні Олімпіади буде якраз Лондонська підземка». По-друге, Кемерон подякував усім, хто створив для Ігор і Олімпійський парк, і інші спортивні та інфраструктурні об'єкти. По-третє, Прем'єр-міністр у своєму вступному слові і відповідях прагнув дати відсіч тим представникам опозиції і журналістам, які гострокритично оцінювали стан готовності Лондона і країни в цілому до Олімпіади та непомірно високі витрати коштів на неї. Треба визнати, говорив він запально і переконливо, наче перед ним було не кілька десятків переважно знайомих йому представників ЗМІ, а тіньовий уряд британського парламенту.

Що ж, треба віддати належне урядовцям країни, мерії Лондона, організаторам і всім учасникам підготовки XXX Олімпійських ігор і Параолімпіади: вони доклали максимум сил і енергії для досягнення цілей, про які говорив Прем'єр-міністр за добу до церемонії відкриття змагань.

...За три дні до закриття XXX Олімпійських ігор популярна британська газета «The Daily Telegraph» вийшла з великим, на всю першу сторінку, знімком чаші з олімпійським вогнем і заголовком: «Keep the flame alive» («Підтримуй горіння цього вогню»). Фотомонтаж був доповнений у номері кількома матеріалами, у яких ішлося про схвалену урядом Великобританії ініціативу олімпійської зірки Джессіки Енніс та інших медалістів зберегти народжений Олімпіадою суспільний ентузіазм для

енергійнішої пропаганди спорту, ширшого залучення до занять ним людей різного віку. Головним же у цих публікаціях був заклик відродити спортивні секції у школах, коледжах, інститутах і університетах, включити спорт в обов'язкові для виконання навчальні програми. Ця тема відразу ж була підхоплена соціумом. Її важливість, на думку олімпійців, урядовців, журналістів, рядових громадян, важко переоцінити. Адже йдеться не лише про майбутні олімпійські та інші спортивні нагороди, які принесуть славу атлетам і країні, а й про здоров'я суспільства, його нинішніх і майбутніх поколінь.

Розповідаю про все це, передусім, для того, щоб ці приклади з Британської олімпійської дійсності узяти до уваги і творчо використати в наших українських реаліях. Ми теж маємо чим і ким пишатися, маємо своїх олімпійських і параолімпійських героїв. Мої спілкування з ними у дні змагань свідчать про нелегкі шляхи кожного, інколи навіть всупереч складним обставинам і недостатній підтримці, до омріяного олімпійського і параолімпійського п'єдесталів. Чим не приклади для наслідування? Чому б і в нас, за їхньої моральної підтримки і при відповідному, неформальному державному сприянні, не почати відродження напівзабутих і утвердження нових традицій занять спортом, починаючи з дитячих садків, розвитку матеріальної бази спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл та інтернатів?

Думається, Олімпіада і Параолімпіада в Лондоні і цілком пристойний виступ на них українських атлетів може служити для цих цілей хорошим імпульсом і надійною стартовою основою. Не кажучи вже про надзвичайно сприятливу для цього суспільну атмосферу, створену ще до Олімпійських і Паралімпійських ігор успішним проведенням Україною фінальної частини чемпіонату Європи з футболу. У нас, як і у Великобританії, було своє велике свято національного єднання і громадянського піднесення. Гріх було б цим не скористатися і не зберегти животворчу дію вогню великих спортивних змагань, якими стали Євро-2012 і Олімпіада та Параолімпіада, вогню, який служить не тільки спортивному, а й суспільному прогресу.

INTERNATIONAL SPORTS HEIGHTS OF LEAP YEAR

It is a common knowledge that the first three places in the ranking of the most popular sports in the world are occupied by the Olympic Games, World and European Football Championship. Despite all the attempts to separate them in time carried out in different years, the organizers fail to avoid mess-ups. As a result, the sports fans are not very happy as in one year (mainly in summer) Summer Olympics and European football championship occur.

So that was the case this year. On the first of July, NSK «Olympiiskii» stadium in Kyiv hosted the final game of Euro-2012 and 28 days later London launched the opening ceremony of XXX Olympic Games. So, the summer of 2012 leap was quite hot one for the sports fans both in the literal and figurative sense. Now, this emotional wave run out, both events have become the part of sports history. And yet, I think, it would be wise to once again get back to those events, especially to their Ukrainian component. And this time it was particularly noticeable in the first place, of course, the football European Championship.

EURO 2012: MAKING HISTORY TOGETHER

By number, this was the fourteenth continental football championship. Yet for us, Ukrainians, it is and will remain not just as another European football championship but as event of extraordinary essence and importance and meaning. Firstly, of course, because Ukraine and Poland won the right to host, organize and conduct it. Why tandem Ukraine-Poland won the tough contest with contender countries? While answering this question, one can provide a number of good reasons. And, in our opinion, one of significant reasons is recognition and increased authority of the Ukrainian football in the European and global arenas. Thus, speaking of Ukrainian football, we mean not only the past two decades of its development – just for the period when Ukraine became independent. The educatees, representatives of our football

demonstrated outstanding skills in the football fields of the world and Europe in the middle of the last century. For example, in the quite distant 1958, Kyiv «Dynamo» midfielder Yuri Voynov while playing in Sweden for the USSR national team was elected to the world championship Dream Team as per result of this tournament.

The very same Yuri Voynov in 1960 was among the winners of the first European Cup making the honorary lap at Park de Princes with this cherished trophy in hands. And six years later USSR team took the respectable fourth position during the World Cup in England, and this team included four Dynamo Kyiv players, including the best scorer of the Soviet national team Valery Porkuyan. During the European Championship in 1972, USSR team won the silver medal, and 13 representatives of our football received the awards. Since then, number of Ukrainian representatives in the Soviet national team has increased considerably, and during the world championships of 1986 and 1990 and European championship of 1988 it was dominant. Not surprisingly, the team management repeatedly assigned Ukrainian coaches to lead the team, primarily Valery Lobanovskyi, who was four times the coach of the USSR national football team.

Biography of the national team of independent Ukraine began on 29 April 1992 with the unfortunate defeat from Hungarians in Uzhgorod. For various reasons, the Ukrainian team was not given an opportunity to participate in the selection process for the World Cup 1994 in the USA. As is known, the Russian team obtained such an opportunity and got through to the final round of the tournament, and its team included five players from Ukraine. Start of Ukraine's national team in the official competitions happened only in Euro-1996. It definitely was not successful: in their qualifying group, it took only fourth position and lost not only to the titled Italians, but also to Croats and Lithuanians. And yet, despite this very discomfoting result we should pay tribute to all the players and coaches of this team. They assumed the responsibility for the national team in probably its most difficult, transitional period and laid the foundation for its further development and consolidation. Moreover, symbolically, in those years Alexei Mikhalichenko, Oleg Kuznetsov, Gennady Litovchenko played in our team - stars of the Ukrainian football of eighties.

After all, our team did not manage to overcome the play-off stage even led by the great Lobanovsky. In the selection of the World

Cup-2002, it again won the group tournament in the second position losing the first one to Poland and ended up playing with Germany team, the future silver medalist of the world championship in South Korea–Japan. Leonid Buryak team in the next tournament of Euro 2004 has slipped even lower – to the third position in the group where Spain became second to Greece – the group winner. Four years later, in the selection stage of the European Championship we could not compete with the Italians and the French, who have won two tickets to the final stage of the continent championship in Austria and Switzerland. In the qualifying campaign for the World Cup in 2010, our team was very close to the point of going to the South Africa, but the subsequent (fourth in 15 years!) playoff again proved fatal for it. While losing the first position in the group to the team from football homeland (defeat at Wembley stadium and 1:2 victory thanks to the sniper «shot» of Sergei Nazarenko in Dnipropetrovsk in the face to face standoff with the Brits), Oleksiy Mykhailychenko made the away draw in Athens, but underplayed in Donetsk. One of the rare counterattacks against Greece brought it the victory together with the long-awaited trip to South Africa.

But the sun finally shined down on our street! It was associated with the success of our national team at the World Cup 2006. The qualifying tournament for this world championship has already showed that given all the objective problems of our team regarding the players selection for it and their skills, the main problem was in the area of psychology, lack of confidence in our players abilities, inability to «keep the blow» when circumstances turned against you, inability to snatch a victory based on moral and volitional qualities, subconscious readiness to play the second fiddle in the group and failure to challenge the recognized favorites [...] Oleg Blokhin and his coaching staff as together with recruited national team players also faced strong rivals during the selection stage in 2006 – the then European champions Greeks, bronze winners of the previous world championship Turks and the winners of Euro-1992 – Danes. Blokhin has proved to be the coach maximalist. His declaration that his players will take the group first position caused considerable resonance before the qualifier stage.

Many specialists took this statement with skepticism and even laughed at it. However, as we know, he laughs best who laughs last. The Ukrainian team won that tough group more than two rounds before the end of the selection stage being the first of the European

teams that joined the Germans, the host nation. Oleg Blokhin was able to «enlighten» his players with his idea, create proper climate in the team, inspire the players to believe in themselves. During the qualifying stage, during and after the final stage of the 2006 World Cup, a lot has been said about the fact that the Fortune helped our team. Indeed, luck in sports plays certain role. However, it is not serious to consider this as almost the main reason for Blokhin's team success. Finally, Ukrainian team lost only one game during whole qualifying cycle and only because it did not affect the final result. Frankly speaking, we got a tough luck in many crucial games during previous qualifying stages. But ultimately, in our opinion, this bad luck had an objective basis. Oleg Blokhin and his colleagues from the coaching staff – Semen Altman, Andrew Bal, Oleg Kuznetsov, Yurii Romensky – managed to overcome this «black» streak. And the results of Ukrainian performance in the final stage of the World Cup in Germany once again confirmed this point. Ukraine's national team began with a painful defeat in Leipzig from the Spaniards, but again, having gone through this fiasco, coaches and players of our team have demonstrated psychological stability, collective cohesion and fighting qualities. Our football squad won its position in Germany among the eight strongest teams in the world as enhancing credibility of Ukrainian football. And new bright stars shined in it during that football championship.

Grounds for optimism

During Euro 2012, Ukraine national team failed to fulfill the ultimate goal: it did not manage to leave the group for the tournament's next stage – the quarterfinals. But shall we consider its performance at the «home» European championship unsuccessful? It seems not. Especially when you consider quite a decent level of play, which it demonstrated. While losing in the first leg to the Swedish team, which included distinguished Zlatan Ibrahimovic, bright star of European football, Ukrainians managed to break down resistance of the opponents and snatch the victory owing to two precision strikes of Andriy Shevchenko. Our team played head-to-head with the French during the first half of the game. Unfortunately, after the half-time break our players did not find compelling arguments against the French acceleration and finally lost. Ukrainian team lost the game to British team as well,

but it was so to say, an «optimistic failure» because Ukrainians played as good as their opponents, they even leveled the score, but the Hungarian referee team headed by Viktor Kashshay «did not notice» the obvious goal by Marko Devic...

Thus, we took the third position in the strong group. A few days after the Euro 2012 completion, the coaches to meet with us, Ukrainian journalists, in the conference hall of the Football Federation of Ukraine, and we think that they objectively and critically assessed the results of our team participation in the European Championship.

At the beginning, Oleg Volodymyrovych was reminded of his book «A goal that I did not score» published over thirty years ago. It was very popular at that time. Time has passed, he became a successful coach. Only Andriy Shevchenko scored during this championship. How the national team forwards may write a similar book eventually? In answering this question, Oleg Blokhin said: «...the situation with a deficit of high-quality forwards should be corrected in the clubs. We continued take the prepared players. Before Euro 2012, everybody were surprised that I took Andrei Shevchenko, who had little football practice during previous three months. Then it was a surprise that he was included in the starting lineup during the game against the Swedes. But the game proved that an old horse doesn't spoil the furrows. Unfortunately, the young players do not have that goal-scoring flair that Belanov, me, and now Messi and Ronaldo possess. This flair is inherent».

As per Blokhin, the fact that Shevchenko left the team — is a big loss for it... We should think about how to play football without the forwards, he said. It is Spain that can play without forwards. We are not ready to do so. We are desperately short of time, and forwards training, according to the coach, is the primary mission of the club teams. It takes some time for new Shevchenko and Belanov to appear.

Regarding club representation in the national team, Oleg Blokhin said: «Kyiv», «Donetsk» or «Dnipro» players remain before the national team training base gates — dressed in the blue and yellow uniform, the players stood for the Ukraine, did one thing, live the common interests. The first team was formed based on the objective indicators - physical fitness, playing spirit, and practice as gained during the football season. So, hearsays about «discrimination» by the club membership should be on the heads of those who speculates on this topic».

Euro-2012 tested not only the national team of Ukraine. Every team that took part in the European football festival passed own test without considering past achievements. However, these were not just European football bride show. It has long been observed: by stress, severity, high level, and quality the championship games are not inferior to the world championship. And Euro 2012 again clearly confirmed that. As a natural result, its winner was the team of Spain, the strongest team in the world of recent years. In the final game it faced the Italians – world champions of 2006. In the semifinals, Spaniards defeated ambitious team of Portugal with great difficulty (owing to extra time and penalties series). It should be noted that Italy entered semifinal stage after a series of penalty in the game against England.

Many other facts and statistical data confirmed the high level of Euro 2012 and great interest to this event in the world. Euro 2012 games were attended by more than 1.4 million spectators – an average of 46,471 fans at every game. For comparison, the previous European Championship in Austria and Switzerland attracted 1.14 million fans. Over 5 million fans watched the games in the fan zones of eight cities that host the Championship, which is also a record. During the final games of Euro, 16.5 million messages were recorded in social networks. Peak activity – 15 358 tweets per second was recorded immediately after the Spaniards scored fourth goal Italians in the final game, and it was also a record for any sporting event in the world.

After each game of Euro 2012 final stage, organizers determined the best players. They included three times Iniesta (Spain) and Pirlo (Italy) twice – Ozil (Germany) and Cristiano Ronaldo (Portugal), once – Gerrard (England), Gomez, Podolski (both – Germany), Karagounis (Greece), Crown Delhi (Denmark), Sergio Ramos, Torres, Xabi Alonso (all – Spain), Cassano (Italy), Blaschkykovski, Lewandowski (both – Poland), Pepe (Portugal), Dzagoev (Russia), Shevchenko (Ukraine), Nasri, Ribery (both – France) Mandzhukich (Croatia), Yirachek, Pilarzh (both – Czech Republic), Ibrahimovic, Mellberg (both – Sweden).

For the first time in the history of the European Championships, six players at a time were contenders for the title of best golemador: Cristiano Ronaldo (Portugal), Mario Balotelli (Italy), Mario Gomez (Germany), Mario Mandzhukich (Croatia), Alan Dzagoev (Russia) and Fernando Torres (Spain). Each of them was the author of three goals scored. Torres got the «Golden Boot», who scored his goals for the shortest time in the game – 189 minutes. The Spanish midfielder Andres Iniesta was recognized as the best player of the championship. Dream Team includes the following 23 players: goalkeepers: Gianluigi Buffon (Italy), Iker Casillas (Spain), Manuel Neuer (Germany); defenders: Gerard Pique (Spain), Fabio Coentrao (Portugal), Philipp Lahm (Germany), Sergio Ramos (Spain), Pepe (Portugal), Jordi Alba (Spain); midfielders: Daniele De Rossi (Italy), Steven Gerrard (England). Xavi (Spain), Andres Iniesta (Spain), Sami Khedira (Germany), Sergio Busquets (Spain), Mesut Ozil (Germany), Andrea Pirlo (Italy), Xabi Alonso (Spain), David Silva (Spain), Cesc Fabregas (Spain); forwards: Cristiano Ronaldo (Portugal), Mario Balotelli (Italy), Zlatan Ibrahimovic (Sweden).

Michel Platini: «It was a fantastic championship»

Euro-2012 was well organized and conducted. This conclusion was drawn after its completion by all the leaders of European football and many guests from around the world. This high appraisal was made, in particular, at the press conference. In his opening remarks, head of European football, Michel Platini said that Poland, Ukraine and UEFA are proud of Euro-2012. According to the president, this unique tournament once again stressed out importance of competition at the level of teams and produced a rich legacy. «Ukraine and Poland launched a fantastic tournament, which would long remain in our memory – said Michel Platini. – Competition slogan «Creating History Together» was never as accurate in terms of the economy, infrastructure, development of football and improvement of social conditions. Today I feel great pride. Ukraine and Poland have demonstrated that they are able to cope with organization of such a big tournament. The peoples of the two countries dealt with it with great enthusiasm and raised the benchmark high enough for the future. It would be very difficult to continue to meet such high standards».

Michel Platini specially appraised the presidents of national associations – Grigoriy Surkis (Ukraine) and Grzegorz Lato

(Poland) who did a great job in preparation for Euro-2012 and directly during the course of tournament.

Somewhat later, on 28 August at the meeting with Ukraine's President Viktor Yanukovich in Kyiv, President of UEFA Michel Platini reiterated on behalf of the European Football Union his appreciation and admiration for the organization of EURO 2012. «It is a great pleasure for me to come back in two months after hosting this wonderful tournament – said Michel Platini. – I came to officially thank Viktor Yanukovich, President of the Football Federation of Ukraine Grigory Surkis, tournament director Martin Kallen and all those who helped in the European Championship».

«It was a step into the future, a step for the development of our country and its joining the modern countries that today are leaders in the economy and in sports, – said the head of the Ukrainian country at the end. – We cherish the dream to once host the World Cup in Ukraine. And we will work in this direction».

LONDON OLYMPICS IN UKRAINIAN CONTEXT

In late July 2012, the sporting world including Ukrainian one switched from Ukraine and Poland to the United Kingdom, where XXX Olympic Games started. Ukraine's delegation included 245 athletes. Considering four previous Summer Olympics, this time our team returned with weighty medal «baggage». Let us remember that Ukrainian Olympians in Atlanta won 23 medals (9 gold, 2 silver, and 12 bronze) as finishing at the ninth team position. In Sydney in 2000, we also won 23 medals (3, 10, 10), but because of the small number of gold medals we took just 21st team position. Interestingly, in 2004 in Athens our Olympians fulfill «Ukrainian norm» – 23 medals (9, 5, 9) and took 12th position. The gain at Beijing Olympic Games was more significant – 27 medals (7, 5, 15) and 11th position.

So, the Ukrainian sports fans had enough reasons to expect that in London our athletes would not let them down. And this ultimately was the case: Ukrainian Olympians demonstrated decent performance at the sports arenas of British capital. Even though they won fewer medals than during the previous games, each of these twenty awards (6 gold, 5 silver, and 9 bronze) were of the purest tint as all of them were gained in a tense, uncompromising, highly competitive struggle. The format of annual «Diplomatic Ukraine» does not permit to talk about all Ukrainian medalists of

London. Let us briefly remember some of them who claimed at the top of Olympic winner's stand.

The anthem of Ukraine played for them

YANA SHEMYAKINA. She won the first gold award for our Olympic team collection. «When I checked the participant's list before the competition, in which I got a very strong opponents, I have somewhat calmed down and became even happy. I thought, if I lose to any of them it would not be so hurtful», – she told us in an athlete mixed zone immediately after the ceremony.

In the semifinals and finals Shemyakina met noticeably higher opponents. How much did this fact affected the nature of the fight, Jana's choice of tactics and techniques? «We know that tall people are slower, and in this case I should use this advantage». «Would you like to meet Korean opponent in the final fight?» – we asked. «It was just she whom I would not want to meet – admitted Yana. – However, I won during our last meeting with her at the World Cup. But she would be difficult opponent for me. The point is act similarly in fencing in terms of both tactics and technique. I would, of course, try to find ways to win, but it would be a difficult task».

Yana Shemyakina believes that women's fencing is not just clash of tactics, technical and physical training, but also clash of characters, emotions, nerves, even tricks. And you can see and feel all this in the hall while watching the fight.

OLEXII TARAKHTII. He won gold award at the weightlifting platform (105 kg weight category). He not just won but snatched victory in his last attempt. Olympic champion status improves the status of journalism as well: we got a chance to meet Olexii first early in the mixed-zone that athletes pass. However, this time we had to wait because there was ceremony of Olympic medals awarding.

«Gold Olympic medal is the highest achievement for every athlete. And I'm no exception: this is a great event and a great day for me and for my coaches», – said Olexii Tarakhtii. As being asked when he learned about becoming one of the leaders during the competition, the athlete admitted that he did so already at the finish of the competition.

By the way, Olexii admitted after the event that he considered Marcin Dolega, three-time world champion, as his most serious opponent in the absence of Russian weightlifters. Georgian Gia

Machavariani screwed up all three attempts in jerk in the same way. And Alexei himself failed to lift 226 kilograms in the second attempt. Only Iranian Navad Nasirshelal managed to overcome the barrier of 227 kg.

Both Tarakhtii and Iranian sportsman still had the third approach. Iranian weightlifter ordered 229 kg – this weight was enough for victory. He lifted the barbell from the floor but he did not have enough strength to bring it to the chest. Alexei and his coaches ordered 227 kilograms – this weight allowed the Ukrainian sportsman to beat the Iranian result by one kilogram. And our athlete managed to conquer the barbell after keeping it on the high hands for longer than two seconds that was established by the rules.

«I did not know how the struggle unfold and end, the coach did not tell me this, but I knew that after the relatively low result in jerk – 184 kilograms, you need to make a point during the push. And I was quite ready for this because during trainings I lifted much heavier barbells: 235–240 kilograms. Did I worry on the Olympic platform? You know, I normally experience some tension before the event. And when the competition starts and you go to the platform, you give all the feelings and emotions to fight with barbell», – assured Tarakhtii.

We might not see him on the highest step of the Olympic winners stand. Two years ago, Tarakhtii decided to say goodbye to weightlifting, because he was really tired of continuous suffering and search for finance, said the athlete's coach who previously trained the other champions and Olympic medalists, including Taimazov and Gottfried, Michael Matsiokh.

This might well happen were it not for the support of famous entrepreneur Alexander Gerega and his wife Galina Gerega, owners of known and successful company «Epicenter». Both the athlete and his coaches are very grateful to the owners of the company for timely, sustained, and selfless support. By the way, this support – both moral and financial – was channeled to several of our Olympians who were in London.

WOMEN'S FOUR-OAR. It won the gold medal 25 miles off the capital of the Great Britain at Dorney Lake rowing channel as owned by the famous and prestigious Eton College.

«This is the first gold medal in rowing for years of competition at the Summer Olympics of independent Ukraine's team», – said

the President of National Olympic Committee of Ukraine Sergey Bubka in an interview with us after the ceremony. International Rowing Federation officials asked him to award Olympic medals to the winners the day before the final race of women's four-oars in W4x category. They apparently had no doubt that Ukrainian four-oar would win and Serhii Nazarovych as a member of the IOC Executive Board would be pleased to award the gold medals to representative of his country.

Our team really won as it captured leadership at the first meters of distance and keeping it to the finish. German four-oar, which was the second to cross the finish line, trailed the winners by almost the length of boat hull.

«We gave each other the word not to lose a single stroke to opponents», – said Yana Dementieva, the most experienced athlete in our team and its informal leader, immediately after the finish. «Typically, we start finishing spurt half a kilometer to the finish. But this time I gave prearranged verbal signal earlier – 750 meters before the finish line», – said the athlete.

Let's start short presentation of our Olympic champions with team leader – Yana Dementieva. She was born in Dnepropetrovsk, graduated from National University «Kharkiv Polytechnic Institute». Our quadruple sculls with her took seventh position at the Olympics in Beijing. She is repeat champion and winner of the World, Europe, Ukraine championships in double sculls and quadruple sculls. Interestingly, Yana came to rowing being twenty years of age from athletics. «My first coach Igor Vishnia managed to instill in me love for the sports and made a lot for my development – said Yana Dementieva. – This is my third Olympics (the first was in 2004 in Athens) and my third performance in this channel. Today it was a happy day for me and our entire crew».

Kateryna Tarasenko was born in Kharkiv. She graduated from Dnipropetrovsk State University of Physical Culture and Sports. Like Dementieva, she came in rowing sport from athletics, she also participated in the Beijing Olympics, and she was repeat world and Europe champion in double sculls and quadruple sculls as well. «It took me twelve years to win the gold medal, – she said. – Unfortunately, my first coach Yurii V. Kovalenko passed away long time ago. He would be really happy with my medals!».

Natalia Dovgodko was born in Kyiv in the sports family. Her father, mother, father's sister, and brother Ivan engage in rowing. By the way, Ivan participated in the London Olympics in the quadruple sculls as well. Natalia graduated from the National University of «Kyiv Polytechnic Institute». She has engaged in double sculls since last year. She speaks about the team with enthusiasm. «We went to the start and said to each other: this is the main race, we trained for it so hard and so long and invested so much effort and labor. In just six minutes, we shall see the result of all this. Each race is important, and Olympic one is very special. After all, the final gathered the strongest quadruple sculls in the world – from Germany, USA, Australia, Canada, Great Britain, and China. We have worked hard to the finish line. And even after the finish line made even more powerful strokes to finally secure victory. I talk to you now and can not believe that we won «gold» and that we are Olympic champions», – admitted Natalia Dovgodko.

Anastasia Kozhenkova told an interesting story about her way to the sports. She was born in Kovel that is located in Volyn. Once the coach from Kyiv Oleksandr Ivanovych Gorevoy stopped at one of Kovel gas stations, where her friends worked part time in summer at car wash. He asked the boys whether they know girl in their neighbourhood who was tall and of athletic stature. They named Anastasia and gave her phone number.

The coach did not forget about this recommendation and invited the girl to Kyiv for interview and without long hesitation offered her training in the sports school. After that she graduated from the National University of Physical Education and Sport of Ukraine and, of course, she trained a lot. Anastasia is repeat World Cups champion and medalist and now – Olympic champion with her teammates. Here's a friendly, monolithic and somewhat unique team that won race in the fifth day of the Olympics at the channel of Eton college where elitist students study.

OLEKSANDR USYK stood at the top step of the Olympic winner's stand in the weight category of up to 91 kg. Immediately after the referee raised his hand, Alexander danced hopak and during performance of the national anthem he sincerely sang its words – Ukrainian nature and Cossack spirit formed his character.

Moreover, one can notice on his head not familiar, traditional hairstyle but Cossack oseledets. «Oseledets symbolizes the strength, courage, manhood, and guts of the Ukrainian Cossacks, – he

told us after the ceremony. — They wore these hairstyles also to distinguish their companions-in-arms from the enemy in battle».

«Coaches told me before the fight: You shall not chase after the gold medal but try to demonstrate spectacular fight that everyone would like. Then the judges will like it too».

In the second and third rounds, we just saw a spectacular fight as performed by Alexander Usyk. The score began to change in favor of the Ukrainian boxer right in front of our eyes: second round — 7:5, third round — 6:3.

— Does the boxer hear cry and chant in the stands and individual replicas of spectators during fight — we asked the Olympic champion.

— No, one hears only the general noise.

— And do you hear what the coach screams?

— However, I hear well the coach's instructions.

— And what were his instructions?

— Dmytro Sosnowskyi shouted mainly two words in the third round: «Sasha, three!» The word «three» in this case meant that during each attack I supposed to launch at least three blows what I tried to do. And you can see and appreciate my performance.

During this conversation with the new Olympic champion, which occurred between the award ceremony and his doping control, we asked where did he learn not only to skillfully box but also to professionally perform complicated pas of Ukrainian hopak.

«Everything is simple: I once studied dance, including folk, so I easily perform a variety of dances, including hopak — one of the toughest» — confessed Usyk.

At this moment we passed by his opponent in the final fight Clemente Russo. He patted Alexander on the shoulder and said in Russian: «Well done!» We all, too, can follow the Italian's example and repeat this expression to the Ukrainian Cossack spirit of our boxer.

VASYL LOMACHENKO. In the final day of the Olympic boxing marathon, Ukrainian boxing team was represented in only one final fight. But it was represented by Vasyl Lomachenko himself, the titled boxer, whom the distinguished boxer jury recognized as the most technical master in the ring in Beijing at the previous Olympics. In London, he had to defend the title of Olympic champion gained in Chinese capital.

Before this fight, the new champion of London Olympics Alexander Usyk frankly admitted that he was under the great influence and took example of Vasyl for years and he believed that Lomachenko undoubtedly deserved to gain the Olympic gold award for the second time.

The judges' verdict after Lomachenko fight with Korean Gang Sunshul coincided with beliefs of Vasyl friend. And not just a friend but godmother too (Alexander Usyk is godfather to Lomachenko's son). Actually, Vasyl had an obvious advantage over the Korean boxer. After the first round he led – 7:2. After the second round, referees rated this advantage modestly – 4:3, while the third proved the final victory of Ukrainian boxer.

YURII CHEBAN. Rowing channel of Eton college became lucky one for the Ukrainian sportsmen. They were particularly successful in rowing and canoeing. Ukraine presented only two athletes in these rowing disciplines, and they both managed to win gold and two silver medals.

Odessans Yurii Cheban went to the finals with confidence. He was inclined to launch the fastest start. Therefore, Yurii's canoe immediately spurted into the lead. He was leading the entire race and finished in the first position.

Yurii's mother Ludmila Oleksandrivna brought him to the rowing school. Previously, he was fond of different sports, attended «do-it-yourself» club and even engaged in a ballet studio. His mother, a teacher by education, who taught for many years, decided to send his son to the rowing. And she was not wrong. Yurii's training sessions gradually grew into a passion. Intensive training under the guidance of experienced coach Vyacheslav Sorokin could not but produce a result. In Beijing, Cheban won a bronze medal at the distance of 500 meters. Likewise, he was third at the world championships in 2010 and 2011. So, it was a jump from third position to the first one. Not anywhere but at the Olympics.

Why not take the British experience?

To climb to the Olympic winner's stand, especially to its top step is the most cherished dream of every athlete. And organizing the Olympic Games is a cherished dream and high honor for each country. Not all countries are capable to launch them. For example, the UK has invested large sums of money and applied a lot of efforts to launch at the appropriate level the Games followed by

the Paralympics. To what extent the British managed to maintain this level? There are a lot of reviews and comments on this topic. Let us add to them some of our observations and experience. And they would touch upon not the sporting results of Olympic and Paralympic competitions but the atmosphere, in which they occur.

Quite by chance, on the eve of the opening of the London Olympics, the author of these lines became witness of the kind of inspection trip to the Olympic Park by the British Prime Minister David Cameron. As is known, Stratford and its man-made park hosted the main arena for competitions of the Olympic and Paralympic Games. Apparently, just some members of the Games Organizing Committee and a small number of journalists were aware of this visit by the head of British government. What was the purpose of Mr. Cameron's visit as he could not influence the situation development at that time?

Mr. Cameron explained his trip in his press conference launched in the open yet fenced area near the central Arena of the Games – Olympic Stadium as answering to several pre-prepared questions of journalists. His visit pursued several goals. Firstly, he said: «I arrived in the subway train to convince Londoners and visitors alike that the best way of transportation during the London Olympics will be just the subway.» Secondly, Mr. Cameron thanked everyone who worked to make the Games happen and construct the Olympic Park and other sports and infrastructure facilities. Thirdly, the Prime Minister in his opening remarks and answers sought to respond to those representatives of the opposition and journalists who critically assess the state of readiness of London and the whole country for the Olympics and the exorbitant cost of funds for it. One shall admit that he spoke in convincing and assuring manner as if there were not just a few dozen of journalists mostly personally known to him but the shadow government of the British Parliament.

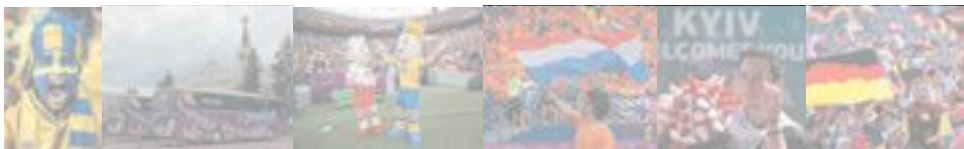
Well, I must pay tribute to the country's officials, mayor of London, the organizers and all the participants who prepared XXX Olympic Games and Paralympic Games: they have made every effort and energy to achieve the objectives referred to by the Prime Minister day before the opening ceremony.

...Three days before closing of XXX Olympics, popular British newspaper «The Daily Telegraph» published great snapshot at the entire first page of the Olympic cauldron that was titled: «Keep the flame alive». Photomontage was supported in this edition by several

articles, which dealt with the initiative by Olympic star Jessica Ennis and other medalists as approved by the UK government aimed towards preserving the Olympics public enthusiasm for vigorously promoting sports, deeper involvement in the sports of people of all ages. But the main message in these publications was call to revive the sport sections in schools, colleges, institutes, and universities to include the sport in the studying curriculum. This topic was immediately picked up by society. Its importance, according to the Olympians, officials, journalists, and regular citizens can not be overemphasized. It is not only about the upcoming Olympics and other sports awards that will honor athletes and country, but also about the health of society and its present and future generations.

I told about all this in order to account for these examples from British Olympic reality and creatively use in our Ukrainian realities. We also have to be proud of our own Olympic and Paralympic heroes. My communication with them at the days of these events proved how difficult was their way to the Olympic and Paralympic winner's stand, in many cases even in spite of difficult circumstances and lack of support. Those are great examples for the youth. We shall use their moral support and official and informal public assistance to start recovering half-forgotten and establishing new sports traditions starting from kindergartens, develop the material base of specialized youth sports schools and boarding schools.

It seems, the Olympics and Paralympics in London and quite decent performance of the Ukrainian athletes can be used for these purposes as good momentum and reliable starting platform. It was supplemented by extremely favorable social atmosphere that was created before the Olympic and Paralympic Games by successful organization by Ukraine of final stage of the European Football Cup. We, as in the UK, launched our own great celebration of national unity and civil recovery. We shall take advantage of this and save life-giving effect of fire of large sporting events, which began with Euro-2012 and the Olympics and Paralympics, fire, which serves not only sports, but also social progress.

Президент України Віктор Янукович (ліворуч) та Президент Польщі Броніслав Коморовський: дружній потиск рук на початку зустрічі, Варшава, Польща, 8 червня 2012 року
President of Ukraine Viktor Yanukovich (left) and President of Poland Republic Bronislaw Komarovskiy: friendly handshake in the beginning of the meeting, Warsaw, Poland, June 8, 2012

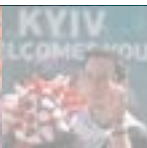
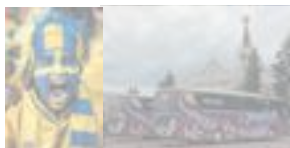
УКРАЇНА ДИПЛОМАТИЧНА

DIPLOMATIC UKRAINE

Президент УЄФА Мішель Платіні (ліворуч) і Президент України Віктор Янукович, Київ, 28 серпня 2012 року. Фото Михайла Марківа
UEFA president Michel Platini (L) and the President of Ukraine Viktor Yanukovich, Kyiv, August 28, 2012. Photo by Mykhailo Markiv

Талісмани Євро-2012
Славко і Славек під
час церемонії від-
криття Євро-2012 на
Національному стаді-
оні у Варшаві, Польща,
8 червня 2012 року
Euro 2012 mascots
Slavko and Slavek
during the opening
ceremony of Euro 2012
at the National Stadium
in Warsaw, Poland,
June 8, 2012

*Фото В'ячеслава Мадієвського
Photographer Viacheslav Madiievskiy*

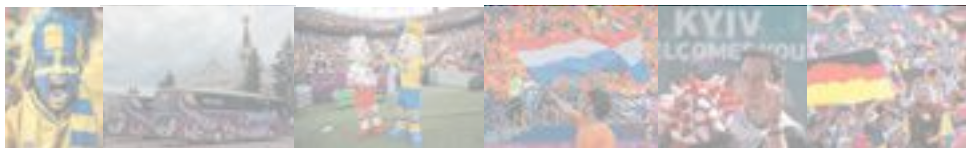

Матс Гуммельс (Німеччина, № 5), Нелсон Олівейра (Португалія, № 11) під час матчу фінальної частини УЄФА чемпіонату Європи з футболу 2012 року між збірними Німеччини та Португалії, який завершився з рахунком 1:0, Львів, 9 червня 2012 року.

Фото Маркіяна Лисейко
Mats Hummels (Germany, № 5), Nelson Oliveira (Portugal, № 11) during the match of the UEFA European Football Championship cup final in 2012 between Germany and Portugal, which ended by a score of 1-0, Lviv, June 9, 2012

Андрій Шевченко. *Фото Павла Багмута*
Andrii Shevchenko. *Photographer Pavlo Bagmut*

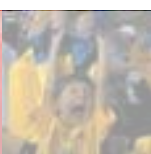

Шведський уболівальник.
Фото Сергія Аніщенко
Swedish fan.
Photographer Serhii Anishchenko

Офіційна фан-зона,
Донецьк,
11 червня 2012 року.
Фото Ігоря Ткаченка
Official Fan Zone, Donetsk,
June 11, 2012.
Photo by Igor Tkachenko.

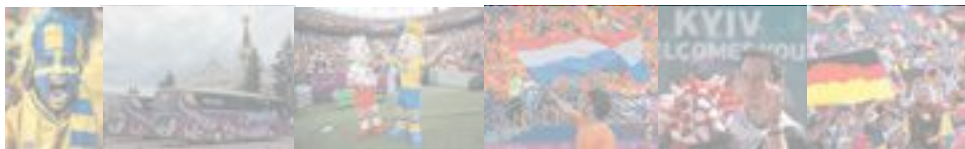

Гравець збірної Іспанії Фернандо Торрес з дітьми після фінального матчу Євро-2012 між збірними Іспанії та Італії на НСК «Олімпійський», Київ, 1 липня 2012 року. *Фото Олександра Космача*
Spanish team player Fernando Torres with children after the final match of Euro 2012 between the national teams of Spain and Italy at the NSC «Olympic», Kyiv, July 1, 2012. *Photo by Olersander Kosmach*

Фото на згадку гравців збірної Іспанії після перемоги у фінальному матчі між збірними Іспанії та Італії на НСК «Олімпійський». *Фото Олександра Космача*
Commemorative picture of the Spanish team players after winning the final match between teams of Spain and Italy at the NSC «Olympic». *Photo by Alexander Kosmach*

Гравець збірної Англії
Джоліон Лескотт (ліворуч) і гра-
вець збірної України
Артем Мілевський під час мат-
чу групи D фінальної частини
Євро-2012 між збірними Англії
та України на стадіоні «Донбас
Арена», Донецьк,
19 червня 2012 року.

Фото Дмитра Смольєнка

Team British player

Joleon Lescott (left) and

team Ukrainian player

Artem Milevskiy during the Ukrainian-

British match D group of the final

part of Euro-2012 at the «Donbas

Arena» Stadium, Donetsk.

June 19, 2012.

Photographer Dmytro Smolenko

Фото Олександра Космача
Photographer Oleksandr Kosmach

Гравець збірної Португалії
Кріштіану Роналду радіє забитому голу під час
чвертьфінального матчу
Євро-2012 Чехія–Португалія
на Національному стадіоні у
Варшаві, Польща, 21 червня
2012 року
Team Portugal player
Cristiano Ronaldo is rejoicing
with the scored goal during the
quarterfinal Czech Republic -
Portugal match of Euro-2012 at
the National Stadium in Warsaw,
Poland, June 21, 2012

*Фото Олександра Космача
Photographer
Oleksandr Kosmach*

Петро ПЕРЕБИЙНІС,

лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

ДИПЛОМАТИЧНА ПАНОРАМА ЧЕРЕЗ ДОЛІ ТА ПОДІ

Є сфери державного життя, які за своєю специфікою не мають широкого відображення в засобах масової інформації. От, скажімо, дипломатія. У минулому це була фактично закрита тема. Та й після здобуття незалежності тривалий час ми знали про міжнародну діяльність хіба що на рівні сухого офіціозу. Однак у перші роки нового тисячоліття у цій сфері помітно зрушення, про які варто знати нинішньому читачеві.

Усе почалося ще тоді, коли історичний та літературний журнал «Пам'ять століть» активно став освоювати складну й не всім доступну зовнішньополітичну тематику. Це помітили в дипломатичних колах. І невдовзі до видання авторитетного часопису прилучилося Міністерство закордонних справ України. А відтак зміцнив свій статус і науковий щорічник «Україна дипломатична», ініціатором створення якого була редакція «Пам'яті століть». Вийшов у світ уже дванадцятий випуск щорічника, цілком присвячений двадцятиріччю нашої незалежності.

Можна впевнено сказати: всі томи фундаментального щорічника є, по суті, своєрідною дипломатичною енциклопедією молоді нашої держави. Реалізація цього вагомго видавничого проекту стала можливою завдяки об'єднаним зусиллям засновників щорічника — Міністерства закордонних справ України, Дипломатичної академії, Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв та історичного клубу «Планета». До того ж творцями цього незвичайного часопису є такі відомі діячі науки і культури, як Борис Гуменюк, Анатолій Денисенко, Володимир Денисенко, Василь Туркевич, Леонід Шкляр. А їхньою надійною опорою й видавцем є справжній ентузіаст, професійний дипломат, генеральний директор Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв Павло Кривонос.

Сьогодні спільне дітище ініціаторів стало настільки незамінним, що вже довелося шукати нові форми освоєння нагромадженого матеріалу. Так з'явилася ідея заснувати «Бібліотеку наукового щорічника “Україна дипломатична”». Напередодні 2012 року один за одним вийшли яскраво ілюстровані біографічні есе «Постпред України Іван Грищенко» та «Людина планети». Авторами обох книжок є наші колеги — заслужений журналіст України, кандидат історичних наук, головний редактор журналу «Пам'ять століть» Анатолій Денисенко та член НСПУ, заслужений діяч мистецтв України Василь Туркевич. Ці видання сприймаються як міцний сплав історії та слова, як нерозривна єдність публіцистики й науки.

У популярній формі розповідають автори про складний шлях одного з першопрохідців, журналіста й дипломата 50–60-х років Івана Грищенка. Цікаво, що починав він як завідувач відділу міжнародного життя в газеті «Молодь України», а згодом — редактор відділу суспільно-політичних новин республіканського радіо. Набутий досвід журналіста добре прислужився молодому дипломатові, якому випало брати участь у закладанні підвалин української зовнішньополітичної служби. Це були непрості часи для радника представництва СРСР, повноважного представника УРСР

при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві. Доводилося з ризиком не тільки для кар'єри делікатно знайомити людей із тисячолітньою історією народу, що зазнав чи не найбільших утрат за роки Другої світової війни. І лише залізна витримка та фронтний гарт кавалера медалі «За відвагу» допомагали Іванові Грищенку виживати в неймовірних умовах тотального політичного контролю.

Зворушує у книжці епізод, коли в 1992-му році засновник дипломатичної династії Грищенків після призначення його сина Костянтина Грищенка на керівну посаду в Міністерстві закордонних справ України добровільно пішов у відставку й не без

гордості сказав: «Наша, Грищенківська присутність залишається...».

Доля відвела Іванові Грищенку лише кілька років життя в незалежній Україні. І якщо приваблива постать ветерана-дипломата певною мірою стала відкриттям для читачів, то ім'я героя другої книжки всім над добре відоме. Це Геннадій Удовенко. На зламі епох йому пощастило бути ключовим гравцем світової політики, одним із будівничих дипломатичного корпусу нашої суверенної держави. Тож і назва біографічного есе про Удовенка звучить символічно: «Людина планети». Автори зуміли знайти довірливу тональність оповіді, всебічно і, головне, професійно показали діяльність чудового українського дипломата, який після титанічних зусиль іменитого попередника Анатолія Зленка робив усе можливе для закріплення досягнутих результатів у зовнішній політиці Української держави. Є у книзі чимало цікавих, а то й курйозних фактів, які раніше не підлягали розголошенню. Ось хоча б випадок із часів перебування, коли для зустрі-

чі в аеропорту делегації Хорватії несподівано приїхав секретар компартійного ЦК Олександр Капто й роздратовано запитав, чому вивішено тільки прапори УРСР та Хорватії і чому немає прапора СРСР?.. Або ж процедура заміни прапора УРСР на український національний прапор у залі засідань Генеральної асамблеї ООН. Показово, що виготовляли полотнище (за всіма міжнародними стандартами) представники української діаспори на американському континенті. Саме в таких ситуаціях досвідчений і винахідливий Геннадій Удовенко виявляв себе професіоналом високого класу. Як міністр, дипломат він був толерантним і виваженим, але завжди принципово відстоював інтереси рідної держави. Наразі редакція підготувала переклад цього видання

англійською мовою. Книга «A man of the planet» вийде друком 1 листопада 2012 року, бо й справді, Геннадій Йосипович – людина, яку знає світ, тому представники української діаспори, студенти закордонних Дипломатичних академій повинні мати змогу детальніше ознайомитися з життєвим, професійним шляхом визначного дипломата, політика та патріота України.

Перші ластівки віщують весну оновлення на видавничому полі української дипломатії. Сучасний читач прагне більше знати про людей, які виборювали наше право на повен голос говорити з іншими народами, самовіддано утверджували авторитет України на планеті. І хочеться вірити, що «Бібліотеці наукового щорічника “Україна дипломатична”» судилося довге життя, що в ній постануть перед нами такі яскраві особистості, як: Лука Паламарчук, Володимир Мартиненко, Анатолій Зленко, Борис Тарасюк, Володимир Огризко... Гартовані вітрами світу, вони присвятили своє життя благородній і прекрасній професії зв'язкових усього людства.

* * *

Життя триває. Міжнародне життя вирує. Все частіше на наших вулицях можна побачити респектабельні автомобілі із «прапорами багатьох світових держав. Та й не тільки у столиці, де розміщені всі посольства. Є ще й генеральні консульства у Львові, Ужгороді, Харкові, Одесі, Донецьку, Маріуполі. А це ж ціла структура забезпечення життєдіяльності дипломатичного корпусу, до якої входять офіси, комунальні комплекси, транспортні служби. І всім цим прямо-таки космічним ареалом опікується Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв. Треба зазначити, що двадцять років поспіль дирекцію незмінно очолює професійний дипломат, умілий організатор і досвідчений господарник Павло Кривonos.

Як видавець і справжній гуманіст Павло Олександрович постійно піклується про інформаційну сферу, щоб у світі добре знали, як живеться іноземним дипломатам у нашій державі. Ось і в дні двадцятиріччя у «Бібліотеці наукового щорічника «Україна дипломатична» вийшло ґрунтовне видання «Пізнаємо Україну», яке відкриває нам широку панораму зовнішньополітичних зв'язків України. Цей грандіозний видавничий проєкт оперативно здійснили Павло Кривonos, Анатолій Денисенко та Василь Туркевич. А написали книжку знані дипломати, на-

уковці та публіцисти Борис Гуменюк, Володимир Денисенко, Олексій Кийков, Василь Туркевич. У ній науково виважено і водночас досить популярно показано історичні витоки української дипломатії, визначальну роль у її становленні славної нашої столиці, золотосіяного каштанового міста дипломатів. Автори пропонують нам здійснити своєрідну віртуальну подорож Україною, дають змогу побачити її у повній красі та величі очима повноважних представників інших держав.

Професійно і переконливо висвітлена у виданні багатогранна повсякденна робота Генеральної дирекції, яка за роки свого існування стала вже потужним виробничим підприємством з добре налагодженою системою ділових, економічних, гуманітарних зв'язків з іноземними представництвами, тісного співробітництва з ними. Життя дипломатів постає перед читачем якомога повніше: в робочих буднях, на святах і навіть на спортивних змаганнях.

Як і в попередніх виданнях, на сторінках цієї книжки вміщено копії важливих документів, рідкісні фотоілюстрації, значний за обсягом та насиченістю бібліографічний матеріал. І якщо вже говорити образно, то вагома науково-пізнавальна праця колективу авторів та видавців є провісницею дипломатичної співдружності в сучасному глобалізованому світі.

Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв у квітні цього року відзначила своє 20-річчя. Своєрідний підсумок ювілейних святкувань — випуск спеціального числа часопису «Пам'ять століть», а також створення фільму, презентація яких нещодавно відбулася за участю дипломатичного корпусу, акредитованого в Україні у готельно-ресторанному комплексі «Шкіпер», місто Ворзель. Організатори свята не випадково обрали це мальовниче місце на березі озера. Відкривати Україну дипломатам стало гарною традицією ГДІПу.

Двадцять років — це «лише юність», але разом з тим — вагомий період становлення та розвитку організації, яку знають далеко за межами нашої держави як авторитетного суб'єкта дипломатичної діяльності, як видавця, який збагачує наукову та літературну спадщину не лише України, а й світу.

Petro PEREBYINIS,

Laureate of the National Taras Shevchenko Prize of Ukraine

DIPLOMATIC PANORAMA THROUGH FATES AND EVENTS

There are spheres of public life, which in their specifics are not often elucidated in the mass media. Let's take, for instance, diplomacy, which was a classified theme in the past. Even after gaining independence we learnt about international activities from brief official reports. However, in the first years of the new millennium this theme began to receive more and more attention in the mass media, which may be of interest to the readers.

The whole thing began when the historical and literary journal *Pamiyat Stolit* (Centuries Memorial) initiated publishing information on the complicated topics of international policy. This was noticed in the diplomatic circles and soon the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine was involved in this reputable edition. The scientific Yearbook *Ukraina Dyplomatychna* (Diplomatic Ukraine) initiated by the journal *Pamiyat Stolit* therefore strengthened its status. The 12th issue of the Yearbook fully devoted to the twenty years of Ukraine was published.

All volumes of this fundamental edition may be rightfully called an encyclopedia of the young Ukrainian state. Implementation of this significant publishing project became possible owing to the united efforts of the Yearbook founders – the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, the Diplomatic Academy, the Directorate General for Servicing Foreign Missions and the historical club Planet. In addition, such known researchers and cultural figures as Borys Humenyuk, Anatolii Denysenko, Volodymyr Denysenko, Vasyl Turkevich and Leonid Shklyar much contributed to this edition. The Director General of the Directorate General for Rendering Services to Diplomatic Missions Pavlo Kryvonos, real enthusiast and professional diplomat, became their secure foothold and publisher.

Today the joint creation is so meaningful and important that the new accumulated materials required new forms of presentation. So the idea of creating the Yearbook Library appeared. On the eve of the New Year two well-illustrated biographic essays Ivan Gryshchenko, the Plenipotentiary of Ukraine, and The Man of the Planet were published. The authors of both books are our colleagues – Anatolii Denysenko, the honored journalist of Ukraine, PhD (history), senior editor of *Pamiyat Stolit* and Vasyl Turkevych, member of the NSPU, honored artist of Ukraine. These publications are perceived as strong fusion of history and literature, as an indissoluble unity of journalism and science.

In a popular form the authors tell the readers about life and activities of Ivan Gryshchenko, journalist and diplomat of the 50–60's. Interestingly, he started his career as a head of the section of international affairs in the newspaper Youth of Ukraine and then he worked at the republican radio as an editor of the socio-political news section. A young diplomat took advantage of the lessons learned in his journalistic career when he took part in laying the foundations of the Ukrainian Foreign Affairs Service. These were difficult times for the Counselor of the USSR and an authorized representative of Ukr.SSR at the Office of the United Nations and other international organizations in Geneva. Risking his career he was telling people about the millennial history of Ukraine that suffered major losses not only during the World War II. It was his strong character and cast-iron will that helped Ivan Gryshchenko, the chevalier of the medal For Courage, to survive under severe conditions of the total political control.

There was one touchy episode, when in 1992 Ivan Gryshchenko, the founder of the diplomatic dynasty resigning from his position from the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine said with pride on occasion of appointment of his son to one of the leading positions at the MFA: «I leave but the Gryshchenko's presence remained».

Ivan Gryshchenko lived only a few years in the independent Ukraine and his life and career was to some extent a discovery for the readers. The name of the hero of the second book is very well known to all. This is Hennadii Udoenko. At the change of the century he was lucky to be a key player in the world politics, one of the founders of the diplomatic corps of our sovereign state. So, the title of the biographical essay about Udoenko is symbolic – Man of the Planet. The authors were able to find a trusting tone of the nar-

rative and make a comprehensive and professional research of the life and activities of the great Ukrainian diplomat who following the Herculean efforts of eminent predecessor, Anatolii Zlenko did everything possible to consolidate the results achieved in the foreign policy of the Ukrainian state. The book contains many interesting and even curious facts which were not disclosed before. One of the cases is from the time of perestroika, when the Secretary of the Communist Party's Central Committee Oleksander Kapto unexpectedly came to the airport to meet the delegation of Croatia and angrily asked why there were only the flags of the Ukr.SSR and Croatia and there was no flag of the USSR... Or a procedure on replacement of the flag of Ukr.SSR with the Ukrainian national flag in the session hall of the UN General Assembly. It is noteworthy that the flag was produced by the representatives of the Ukrainian Diaspora in the USA observing all international standards. In such situations, an experienced and resourceful Hennadyi Udovenko showed a high-class professionalism. As a minister and a diplomat, he was tolerant and thoughtful, but always purposefully defended the interests of Ukraine. A book *A Man of the Planet* in English was published on November 1, 2012. Hennadii Udovenko is a person known in the world, so representatives of the Ukrainian Diaspora, students of foreign diplomatic academies should have an opportunity to learn about life and professional achievements of this outstanding diplomat, politician and patriot of Ukraine.

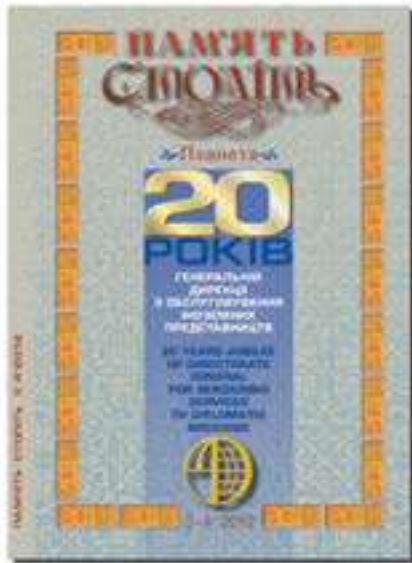
These publications are as swallows proclaiming spring of renovation in the publishing field of the Ukrainian diplomacy. The modern reader wants to know more about the people who fought for our right to speak with other nations in a full voice, selflessly established the prestige of Ukraine in the world. Hopefully, the Library of Yearbook will live long life and will tell us about such

prominent figures as Luka Palamarchuk, Vladymir Martynenko, Anatolii Zlenko, Borys Tarasyuk, Volodymyr Ogryzko... Weathered by the winds of the world, they dedicated their lives to the noble and beautiful profession of liaisons of all mankind.

* * *

Life goes on. More often one can see respectable cars with flags of many countries in the streets of not only Kyiv where all embassies are located but also in Lviv, Uzhgorod, Kharkiv, Odessa, Donetsk and Mariupol with the Consulates General. All these require the whole infrastructure with offices, public facilities, transport services and others and the Directorate General for Servicing Missions is responsible for all these. This year the Directorate General celebrates its twenty years being the same age as the independence of Ukraine. It should be noted that all this time the Directorate General is headed by a professional diplomat, skillful organizer and experienced business manager Pavlo Kryvonos.

As a publisher and a true humanist Mr. Kryvonos takes care of the information sphere communicating information on how foreign diplomats live in our country. In the days of celebrating the twenty years jubilee the Library of the Yearbook was enriched with a substantial research entitled Discovering Ukraine, which shows a broad panorama of the foreign relations of Ukraine. This ambitious publishing project was implemented by Pavlo Kryvonos, Anatolii Denysenko and Vasyl Turkeych. The book was written by the well-known diplomats, researchers and publicists Borys Humeniuk, Volodymyr

Denysenko, Oleksii Kyikov and Vasyl Turkeych. The book presents a popular scientific story about the origin of the Ukrainian diplomacy, a decisive role of Kyiv, the chestnut city of diplomats, in its establishment. The authors invites us to make a virtual trip to

Ukraine and to see its beauty and glory through the eyes of authorized representatives of other states.

The book gives a comprehensive report of the daily work of the Directorate General, which over the years of its existence has become a powerful production enterprise with a well-established system of business, economic and humanitarian relations with foreign missions and close cooperation with them. The readers may learn about the life of the diplomats in their daily routines, holidays and even sport events.

As in previous editions, this book contains copies of important documents, rare pictures and rich bibliographical material. Speaking figuratively, the substantial scientific work of the group of authors and publishers is the forerunner of the diplomatic community in today's globalized world.

The Directorate General for Servicing Foreign Missions celebrated its 20 year jubilee in April this year. Publication of a special issue of the Pamiyat Stolit Journal and creation of a film summed up the jubilee festival events. The film and the journal were recently presented in the Hotel and Restaurant Complex Skiper in town Vorzel with participation of the diplomatic corps accredited in Ukraine. Organizers of the festival chose this picturesque site on the lake intentionally, because this is a good tradition of GDIP to help foreign diplomats to discover Ukraine.

Twenty years are the age of youth, but also an important period for establishment and development of the organization known far beyond Ukraine as a respected subject of the diplomatic activities and a publisher that enriches scientific and literature heritage of not only Ukraine but also the world.

Редакційна колегія

Зліва направо: Валерій Солдатенко, Володимир Бех, Анатолій Денисенко, Павло Кривонос, Наталія Татаренко, Юрій Кочубей, Олексій Кийков, Микола Бойчук, Володимир Лавриненко, Олег Машевський, Вячеслав Ціватий, Ольга Таукач, Ігор Алексєєнко, Ірина Матяш, Дмитро Дорохін, Інна Андрійчук, Ігор Жалоба, Лідія Горбунова, Михайло Сорока, Юрій Лазуто, Віктор Пасак, Володимир Сергійчук, Олег Наливайко, Олександр Плевака, Анатолій Ворохаєв.

7 листопада 2012 року

Editorial board

Left to right: Valery Soldatenko, Volodymyr Bech, Anatoly Denisenko, Pavlo Kryvonos, Natalia Tatarenko, Yuriy Kochubei, Aleksei Kyukov, Mykola Boychuk, Volodymyr Lavrynenko, Oleg Mashevskyy, Vyacheslav Tsviatyi, Olga Taukach, Igor Alekseenko, Iryna Matyash, Dmytry Dorokhin, Inna Andriychuk, Igor Zhaloba, Lidia Gorbunova, Mikhailo Soroka, Yuri Lazuto, Viktor Pasak, Volodymyr Sergiychuk, Oleg Nalivaiko, Oleksander Plevaka, Anatoly Vorokhayev.

November 7, 2012

Kiev, 31 de agosto de 2012

De mi consideración:

Me es muy grato dirigirme a Usted a fin de expresarle mis más cálidas felicitaciones por el 20º Aniversario de la Dirección General de Servicios a las Representaciones Extranjeras del Consejo Municipal de Kiev.

Al agradecerle la colaboración que la Dirección General ha prestado a esta Misión Diplomática durante todos estos años, le ruego acepte mis felicitaciones por tan importante acontecimiento y los deseos de ventura personal para usted y todo el personal de la Dirección a su cargo.

Me complace reiterar la disposición de esta Embajada a continuar colaborando con la Dirección General de Servicios a las Representaciones Extranjeras del Consejo Municipal de Kiev a fin de desarrollar los vínculos entre los pueblos de nuestros dos países.

Hago propicia esta oportunidad para saludarlo con mi más alta y distinguida consideración.

Lila Roldán Vázquez de Moine
Embajador

Al Señor Director General de la Dirección General de Servicios a las Representaciones Extranjeras del Consejo Municipal de Kiev
D. Pavlo Kryvonos
KIEV

Посольство
Республіки Молдова
Україна

Неофіційний переклад

Київ, 31 серпня 2012 року

Шановний пане Генеральний Директоре!

Маю присмість звернутись до Вас з найширішими привітаннями з нагоди 20-ої річниці створення Генеральної дирекції Київської міської ради з обслуговування іноземних представництв.

Щиро дякую Вам за ту підтримку, яку це Дипломатичне Представництво отримувало всі ці роки з боку Генеральної дирекції, та прошу Вас прийняти мої привітання з нагоди цієї визначної події та побажання успіхів Вам особисто та всім працівникам Дирекції, яку Ви очолюєте.

Мені дуже приємно ще раз запевнити Вас в тому, що наше Посольство готове і надалі співпрацювати з Генеральною Дирекцією Київської міської ради з обслуговування іноземних представництв задля розвитку зв'язків між народами обох наших країн.

Користуюсь цією нагодою, щоб ще раз засвідчити Вам свою найвищу повагу.

Ліла Роддан Васкес де Муан
Посол

Пану Кривоносу П. О.
Генеральному Директору Генеральної дирекції Київської міської ради з обслуговування іноземних представництв
КИЇВ

**Embassy of the Republic of Argentine
Ukraine**

Non-official translation

Kyiv, August 31, 2012

Dear Director General,

I am very pleased to send you my sincerest congratulations on the occasion of 20 years since creation of the Directorate General for Servicing Foreign Missions.

Thank you cordially for the support provided by the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions to the Embassy during all these years. Please, accept my congratulations regarding this remarkable event and my best wishes to you personally and to all staff of the Directorate General.

I am happy once again to assure you that our Embassy is ready to continue cooperation with the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions for the sake of further development of relations between the peoples of both countries.

I avail myself of this opportunity to renew to you the assurances of my highest consideration.

Lila Roldan Vaskes de Muan,
Ambassador

TO: Mr. Pavlo Kryvonos,
Director General of the Directorate General for Servicing Foreign Missions
KYIV

L' Ambasciatore d' Italia

000707

Київ, 05 APR 2012

Signer Direttore,

дозвольте подякувати Вам за ширий прийом, який мені було надано в офісі ГДП.

З великим інтересом вислухав Ваші міркування та пропозиції щодо вдосконалення питань з нерухомістю, які наразі Посольство Італії вирішує в Україні, та до яких залучена також Ваша Дирекція.

Сподіваюсь на подальше плідне та взаємне співробітництво.

mi scusi

Фабріціо Романо

Fabrizio Romano

Пану Кривоносу Павлу Олександровичу
Генеральному Директору
Генеральної Дирекції з обслуговування
іноземних представництв
Київ

To Mr. Pavlo Kryvonos,

***Director General of the
Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic
Missions***

Kyiv

Dear Mr. Pavlo Kryvonos,

Let me thank you for the warm reception that I received in the GDIP's office.

I listened to your considerations as to the proposals on improvement of the real estate matters, with which the Embassy of Italy is currently dealing and in which your Directorate is also involved.

I look forward to further fruitful cooperation.

Fabrizio Romano

Посольство
Федеративної Республіки Німеччина
Київ

Посольство Німеччини, вул. Б. Хмельницького, 25, 01001 Київ

Панові Павлу Олександровичу Кривоносу
Генеральному Директору
Генеральної Дирекції з обслуговування
иноземних представництв

ЛИСТ-ПОДЯКА

Шановний Павло Олександровичу,

дозволяє висловити Вам велику подяку за блискучу організацію та проведення ремонтних робіт в Резиденції Надзвичайного і Повноваженого Посла Федеративної Республіки Німеччина в Києві д-ра Крістофа Вайля в серпні та вересні цього року.

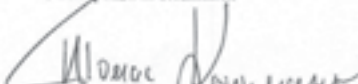
Особливої подяки заслугою директор підприємства ТОВ «Градобуд» пан Ерванд Жорсевич Данієлян.

Дозволяє висловити свою вдячність Головному інженеру Дирекції «Рембудексплуатація» панові Олександрову Матвійовичу Морозову за високий професіоналізм у вирішенні всіх поточних питань.

Посольство перекаже свої найкращі вітання і слова подяки панові Володимир Димитрович Сидоровичу за надійну підтримку та координацію всіх робіт.

Користуючись нагодою, засвідчуємо Вам, Павло Олександровичу, свою велику повагу й бажанню успіхів у подальшій співпраці.

З найкращими вітаннями

Thomas Köpplmann
Керівник Адміністрації Посольства

**Embassy
of the Federative Republic of Germany
Kyiv**

*B. Khmelnitsky st., 25, 01901
Kyiv*

To Mr. Pavlo Kryvonos,
Director General of the
Directorate-General for Rendering Services
to Foreign Missions

ACKNOWLEDGMENT

Dear Mr. Kryvonos,

Let me express my profound gratitude to you for excellent organization and performance of repair works at the residence of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Federative Republic of Germany in Kyiv Dr. Christof Weil in August-September this year.

Please, convey my special thanks to the Director of the Enterprise Gradobud Mr. Yervand Zh. Danielyan

I would like to express my gratitude to Mr. Oleksandr Morozov, Chief Engineer of the Directorate Rembudekspluatatsia for his high professionalism in solution of all current problems.

The Embassy is conveying the best wishes and words of thanks to Mr. Volodymyr Yevdokymov for reliable support and coordination of all works.

I avail myself of this opportunity to express my sincere appreciation to you and wish success in your work.

Faithfully yours,

Thomas Koppmann,
Head of the Embassy Administration

ПОСОЛЬСТВО ІЗРАЇЛЮ
КИЇВ

מְסֻדָּה
עִיר

18 квітня 2012 року

Директору Генеральної дирекції
Київської міської ради
з обслуговування іноземних представництв
пану Павлу Кривоносу

Шановний пане Павле Кривоносе!

Дозвольте засвідчити Вам свою повагу та щиро подякувати за допомогу, надану Посольству Держави Ізраїль у пошуку об'єктів для облаштування нового приміщення Посольства. Хотілося б відзначити високий професіоналізм співробітників Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв, які змогли надати вичерпну інформацію щодо земельних ділянок і офісних будівель та організувати огляд об'єктів. Особливо хотілося б подякувати пані Наталію Рибачук за уважне ставлення й розуміння потреб Посольства Держави Ізраїль в Україні.

Щіристь і доброзичливість працівників Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв стали ще одним підтвердженням дружніх стосунків між нашими державами.

Ісаак Кармель-Кіган,

Посланник,

Заступник Посла
Держави Ізраїль в Україні

EMBASSY OF ISRAEL

KYIV

18 April 2012

To Mr. Pavlo Kryvonos
Director General
of the Directorate-General for Rendering Services
to Foreign Missions

Dear Mr. Kryvonos,

I present my compliments to you and thank you for assisting the Embassy of Israel in search of sites for construction of the new premises for the Embassy. I would like to note the high professionalism of the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions for providing comprehensive information on the land plots and office buildings and for organizing inspection of the facilities. I would to thank Ms. Natalia Rybachuk especially for her diligence and understanding of the needs of the Embassy of Israel in Ukraine

Sincerity and kindness of the employees of the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions have become another proof of friendly relations between our states.

Faithfully yours,

Itzhak Carmel Kagan,

Minister,
Deputy Head of the Embassy of Israel to Ukraine

Посольство Румунії в Україні

01000, Київ, вул. М.Кобилянського, 8, тел.: (+38 044) 234 5261, 234 0040
факс: (+38 044) 235 2025
e-mail: romania@preleson.net.ua

№ 2216 от 15.10 2012

Вельмишановний Павле Олександровичу!

Посольство Румунії в Україні засвідчує особисто Вам свою велику повагу та має честь наголосити щиро подяку працівникам ремонтно-будівельної дільниці дирекції «Рембудексплуатація» ГДП, які в стислих умовах граці проявили професіоналізм та майстерність і в короткі терміни здійснили якісне фарбування покрівлі, та ремонтування гранітних ганків і сходові Посольства.

Користуючись нагодою, прийміть задоволення у високій та сподівання на подальшу плідну співпрацю.

З повагою,

Надзвичайний Повноважений Посол Румунії в Україні

Корнел Іонеску

The Embassy of Romania in Ukraine

01030, City of Kyiv, M. Kotsyubinsky str., 8,
tel.: (044) 234 5261
fax: (+38044) 235 2025

Dear Mr. Kryvonos,

The Embassy of Romania in Ukraine is presenting compliments to you and is honored to extend its profound gratitude to the workers of the repair and construction unit of the GDIP Directorate «Rembudekspluatatsiya», who in difficult working conditions showed their high professionalism and skills in performing fast and quality roof painting and repairing of the Embassy porches and granite stairs.

Taking this opportunity, please accept my assurances of the highest esteem and my hopes for further cooperation

Kind regards,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Romania to Ukraine

Kornel Ionescu

EMBASSY OF THE REPUBLIC
OF SLOVENIA

Київ, 26 січня 2012 р.

Шановний Павло Олександровичу!

Дозвольте мені висловити свою щирю подяку за чудову організацію екскурсії на ЧАЕС для групи дипломатів Посольства Республіки Словенія в Україні, що відбулася 20 січня 2012 року. Слід відзначити, що дана екскурсія мала надзвичайно пізнавальний характер завдяки гідю, що супроводжував нас упродовж всього періоду перебування на станції. Було цікаво побачити на власні очі все те, що назажодя залишиться в нашій пам'яті.

Бажаю вам наснаги та успіхів у Вашій роботі.

З повагою,

Наташа Прах
Тимчасовий Повірений,
Глава місії

Генеральному директору
Генеральної дирекції з обслуговування
іноземних представництв
пану Кривоносу П.О.

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Kyiv, January 26, 2012

To Mr. Pavlo Kryvonos,
Director General of the
Directorate-General for Rendering Services
to Foreign Missions

Dear Mr. Pavlo Kryvonos,

I would like to express my profound gratitude for wonderful organization of the tour to Chernobyl nuclear power plant for a group of the diplomats of the Embassy of the Republic of Slovenia that was held on January 20, 2012. It is noteworthy that this excursion was very informative thanks to the guide who accompanied us during the trip to the nuclear plant. It was interesting to trip to the nuclear plant. everything that we heard about with our own eyes and it will remain in our memory for ever.

I wish you success and inspiration in your work.

Faithfully yours,

Natasha Prah
Charge d'Affaires,
Head of the Mission

ПОСОЛЬСТВО КОРОЛІВСТВА ДАНІЯ

Київ

Директору ГДП
пану Кривоносу П. О.

Україна, Київ - 1, 01001
вул. Б. Хмельницького, 56
Тел: 044 200 12 60
Факс: 044 200 12 81
E-mail: kyamb@dm.dk

№

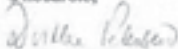
5 квітня 2011 року

Шановний пане Кривоносе!

Посольство Королівства Данія в Україні у особі своїх співробітників хотіло б висловити подяку співробітникам Сектору культури та туризму Дирекції Колицентр за проведення для співробітників дипломатичних місій в Україні 2 квітня 2011 року чудову екскурсію до міста Чернігів.

Бажаємо Вам та Дирекції успіхів та наснаги у Вашій подальшій роботі.

З повагою,

Дорте Петерсен

Заступник Голови місії та Консул

Анетта Грант

Атешє з консульських та адміністративних питань

Посольство Королівства Данія в Україні

**EMBASSY OF THE KINGDOM OF DENMARK
Kyiv**

*Ukraine, Kyiv - 101901
B. Khmelnitsky st., 56
Tel 044 200 12 60 Fax 044 200 12 81
E-mail: ievamb@um.dk*

TO: Mr. Pavlo Kryvonos,
GDIP Director General

5 April 2011

Dear Mr. Kryvonos,

The Embassy of the Kingdom of Denmark to Ukraine on behalf of its employees would like to express its thanks to the employees of the Sector for Culture and Tourism of the Directorate Call-Center for a wonderful tour to Chernihiv City conducted on April 2, 2011 for the employees of the Diplomatic missions.

We wish you and the Directorate success and inspiration in your further work.

Faithfully yours,

Dorte Petersen,
Deputy Head of the Mission, Consul

Anitta Grant,
Attaché on Consular and Administrative Issues,
The Embassy of Denmark to Ukraine

 Посольство
Федеративной Республики Германия
Киев

Посольство/Embassy, ул. Б. Хмельницького, 25, 01001 Київ

Панові
Павлу Олександровичу Кривоносу

Генеральному Директору
Генеральної Дирекції з обслуговування
іноземних представництв

Київ, 20 квітня 2012 р.

ПОДЯКА

Вельмишановний пане Кривонос,

Дозвольте висловити Вам велику подяку за проведення екскурсії до гімназії №117 та презентований фотобільом з фото-відео.

Хочу зазначити, що екскурсія до гімназії була надзвичайно цікавою і незабутньою.

Прошу переказати свою вдячність також Директору гімназії №117 за теплий прийом та побажати успіхів на майбутнє в надзвичайно важливій педагогічній діяльності, педагогічному колективу і гімназістам – радості та великих досягнень!

З повагою,

Елізабет Серделлі-Гаймзют
Дружина Надзвичайного і Повноваженого Посла Федеративної Республіки
Німеччина в Україні Д-ра Гано-Юргена Гаймзюта

**Embassy
of the Federative Republic of Germany**

*B. Khmelnitsky st.,
25, 01901
Kyiv*

To Mr. Pavlo Kryvonos
Director General
of the Directorate-General for Rendering Services to
Diplomatic Missions

Kyiv, April 20, 2012

ACKNOWLEDGMENT

Dear Mr. Kryvonos,

I would like to express my profound gratitude for organizing a visit to the gymnasium № 117 and for the album with a photo-report presented as a gift.

I would like to indicate that a visit to the gymnasium was very interesting and unforgettable.

Please, convey my thanks to the Director of the gymnasium № 117 for cordial reception and my wishes of success for the future in very important pedagogical activities as well as my best wishes to the students, joy and achievements to all of them!

Faithfully yours

Elisabeth Serdelli-Heimsoeth,

Wife of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Germany to Ukraine Dr. Hans-Jürgen Heimsoeth

ЗМІСТ

Виступ Президента України Віктора Януковича на пленарному засіданні 67-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН	10
Українській дипломатії — 95!	23
Костянтин Грищенко. Стратегічна рівновага як шанс України у багатополлярному світі	30

ТРИБУНА ДИПЛОМАТА

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Таджикистан в Україні Шухрат Музафарович Султонов. У Таджикистані шанують Україну	65
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Молдова в Україні Іон Стевіле. Сусіди мають жити в злагоді	82
Надзвичайний і Повноважний Посол Киргизької Республіки в Україні Улукбек Чіналієв. Посольство з видом на Дніпро	94
Надзвичайний і Повноважний Посол України в КНР Юрій Костенко. Україна — Китай: двадцять років плідної взаємодії	119
Костянтин Балабанов. Кіпр — партнер для України	148
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Білорусь в Україні Валентин Величко. Співпраця України і Республіки Білорусь: сучасний етап	183
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Болгарія в Україні Дімітар Владіміров. Віхи спільного розвитку України та Болгарії	201
Надзвичайний і Повноважний Посол Соціалістичної Республіки В'єтнам в Україні Хо Дак Мінх Нгуєт. Нові реалії в'єтнамсько-українських відносин на піку їх розвитку	209
Надзвичайний і Повноважний Посол Держави Ізраїль в Україні Реуєн Дін Ель. Українсько-ізраїльський дипломатичний простір	215
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Ірак в Україні Шорш Халід Саїд. Україна та Ірак: налагодження двосторонніх економічних відносин	222
Надзвичайний і Повноважний Посол Мексиканських Сполучених Штатів в Україні Бернісе Рендон Талавера. Велика віддаль, теплі серця	239
Надзвичайний і Повноважний Посол Федеративної Республіки Німеччина в Україні Ганс-Юрген Гаймзют. 20 років новітній дипломатії Німеччини в Україні	247
Надзвичайний і Повноважний Посол Словацької Республіки в Україні Павол Гамжік. Давня дружба наших народів	253
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Туреччина в Україні Мехмет Самсар. Нас еднає не тільки Чорне море	255
Тимчасовий Повірений у справах Республіки Узбекистан в Україні Батир Юсупов. «Ай да Галя і Султан. Україна та Узбекистан»	261
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Фінляндія в Україні Ар'я Макконен. Щастя працювати в Україні	268
Надзвичайний і Повноважний Посол Швейцарської Конфедерації Крістіан Шьоненбергер. Відчуваємо себе як вдома	275
Надзвичайний і Повноважний Посол Сирійської Арабської Республіки Мохамед Саїд Акіль. Наші історії поєднані часом	279

ГЕНЕРАЛЬНА ДИРЕКЦІЯ З ОБСЛУГОВУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ

Павло Кривонос. Двадцять миттєвостей життя	286
Вітання Костянтина Грищенка з 20-річчям ГДІП	318
Вислови Надзвичайних і Повноважних послів іноземних держав з нагоди 20-річчя ГДІП	320

ДИПЛОМАТИЧНИЙ КОРПУС УКРАЇНИ

Надзвичайні і Повноважні Посли України в іноземних державах	328
Надзвичайні і Повноважні Посли іноземних держав в Україні	368
Надзвичайні і Повноважні Посли іноземних держав в Україні, які посідають цю посаду за сумісництвом	403
Генеральні консули України в іноземних державах	409
Генеральні консули іноземних держав в Україні	415
Представники України в міжнародних організаціях	419
Представники міжнародних організацій в Україні	423
Почесні консули іноземних держав в Україні	430

СУЧАСНА УКРАЇНЬСКА ДИПЛОМАТІЯ

Наталія Татаренко. Національні економічні інтереси: культурні виміри і глобальний контекст	445
Вячеслав Ціватий. Зовнішня політика і дипломатія Грузії в умовах глобалізації	469
Олександр Корнієвський, Леонід Шкляр. Україна у контексті глобальних та регіональних викликів	502
Сергій Шергін, Ігор Лоссовський. Росія в інтеграційних процесах в Азійсько-Тихоокеанському регіоні	527
Григорій Перепелиця. Україна поміж Європою та Росією: дилема вибору зовнішньополітичних пріоритетів	565
Людмила Чекаленко, Ольга Будко. Європейська безпека через призму інтеграції	581
Володимир Сергійчук. Українське Євразійство як чинник порозуміння між народами	607
Сергій Нагорний, Денис Нагорний. Проблеми та перспективи міжнародної співпраці України з Іраком в енергетичній галузі	631

СВІТ І УКРАЇНА

Віктор Андрущенко. Педагогічна конституція Європи як соціальна потреба, можливість і реальність європейського простору освіти	674
Валерій Солдатенко, Дмитро Веденєєв. Як не розчинитися у глобалізованому світі	687
Борис Гончар, Олег Машевський. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми новітньої історії зарубіжних країн»	741
Мирослав Романюк. Організаційно-фахові чинники міжнародної співпраці бібліотек	756
Олег Наливайко. Міжнародна діяльність як пріоритет Національної спілки журналістів України	768

ІНТЕРВ'Ю З ЗАРУБІЖНИМИ ДИПЛОМАТАМИ

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Куба в Україні Фелікс Леон Карбальо	776
Надзвичайний і Повноважний Посол Аргентини в Україні пані Ліла Ролдан Васкес де Муан	786
Надзвичайний і Повноважний Посол Грузії в Україні Грігол Катамадзе	793
Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Індонезія в Україні пані Нінінг Сунінгсіх Рохадіат	801
Надзвичайний і Повноважний Посол Японії в Україні Тоїчі Саката	812

ДОСЛІДЖЕННЯ. РОЗВІДКИ

Юлія Щегельська. Досвід представлення України в світі (1991–2011)	821
Ігор Жалоба. Зовнішньополітичні аспекти залізничного питання Молдовського князівства у 60-х роках XIX ст.	868
Олександр Полторацький. Відносини Україна – ЄС у контексті «Східного партнерства»	882

ДИПЛОМАТИЧНЕ ЖИТТЯ В ІЛЮСТРАЦІЯХ

Василь Туркевич. Подорож до Чернечої гори	915
---	-----

ПОДІЇ

Анатолій Денисенко. Скарби і чари Юрія Кочубея	938
Ігор Алексєєнко. Світове плавання науковій книзі (90 років видавництву «Наукова думка»)	942
Обов'язок перед предками і нащадками	
(Зустріч з Послом Ісламської Республіки Іран Акбаром Гасемі-Аліабаді).....	954

ДУХОВНА ДИПЛОМАТІЯ

Микола Жукалюк, Григорій Комендант. Зарубіжна діяльність Українського Біблійного товариства	956
Ростислав Сосса, Олена Король, Ірина Руденко. Біблійна історія мовою картографії.....	987
Муфтії України шейх Ахмед Тамім. Ісламська освіта у світському суспільстві	997

НАРОДНА ДИПЛОМАТІЯ

Михайло Сорока. Міжнародні спортивні вершини високосного року.....	1013
Фотоілюстративний блок за підсумками Євро-2012.....	1046

БІБЛІОГРАФІЯ. ЗВІДОМЛЕННЯ

Петро Перебийніс. Дипломатична панорама через долі і події	1054
Дипломатичне досьє.....	1065

TABLE OF CONTENTS

Statement by President of Ukraine Viktor Yanukovich at the General Debate of the 67th session of the UN General Assembly	17
Ukrainian diplomacy turns 95!	26
Kostyantyn Gryshchenko. Strategic Balance as a Chance for Ukraine in the Multipolar World	47

DIPLOMAT'S TRIBUNE

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Tajikistan Shukhrat Sultonov. Ukraine is respected in Tajikistan	74
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Moldova in Ukraine Ion Stevile. Neighbors should live in harmony	88
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Kyrgyz Republic to Ukraine Ulukbek Chinaliyev. Embassy Overlooking the Dniper.....	107
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the People's Republic of China Yurii Kostenko. Ukraine and China: Twenty Years of Fruitful Cooperation	135
Kostiantyn Balabanov. Cyprus is the partner of Ukraine	166
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to Ukraine Valentyn Velychko. Cooperation of Ukraine and the Republic of Belarus: modern stage.....	192
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Bulgaria to Ukraine Dimitar Vladimirov. Benchmarks of Ukraine and Bulgaria joint development	205
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Socialist Republic of Vietnam to Ukraine Ho Duc Minh Nguyet. New realities of the Vietnamese-Ukrainian relations at the peak of their development	212
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the State of Israel to Ukraine Reuven Din El. Ukrainian-Israeli diplomatic domain	218
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Iraq to Ukraine Shorsh Khalid Said. Ukraine and Iraq: Establishing Bilateral Economic Relations	231
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Mexico to Ukraine Berenice Rendon Talavera. Remote land, warm hearts	243
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Germany to Ukraine Hans-Jurgen Heimsoeth. 20 years of the contemporary diplomacy of Germany in Ukraine	250
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Slovak Republic in Ukraine Pavol Hamzik. Great friendship between our nations.....	254
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Turkey to Ukraine Mehmet Samsar. We are united not only by the Black Sea	258
Temporary Charge d'Affaires of the Republic of Uzbekistan to Ukraine 20 th anniversary of establishing the diplomatic relations between the Republic of Uzbekistan and Ukraine.	265
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of of Finland to Ukraine Arja Makkonen. It is luck to work in Ukraine.....	271
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Switzerland to Ukraine Christian Schoenenberger. We feel like home	277
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Syrian Arab Republic in Ukraine Dr. Mohammed Said Akil. Our histories are united by time	281

DIRECTORATE-GENERAL FOR RENDERING SERVICES TO FOREIGN MISSIONS

Pavlo Kryvonos. Twenty Moments of Life	294
A Word of Salutation to the GDIP on Occasion of the 20-Year Jubilee from the Kostyantyn Gryshchenko	319

Congratulations from the Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary to Ukraine on 20-th Anniversary of GDIP	320
---	------------

DIPLOMATIC CORPS OF UKRAINE

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine in the foreign countries	328
Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary of the foreign countries to Ukraine	367
Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary of the foreign countries to Ukraine with concurrent accreditation	406
Consuls-General of Ukraine in Foreign States	412
Consuls-General of Foreign States in Ukraine	417
Representatives of Ukraine to the International organizations	419
Representatives of the International organizations to Ukraine	423
Honorary Consuls of the foreign countries in Ukraine	430

MODERN UKRAINIAN DIPLOMACY

Natalia Tatarenko. National economic interests: cultural and global context.....	457
Vyacheslav Tsviatyi. Foreign policy and diplomacy of Georgia in context of globalization	486
Oleksandr Kornievskyi, Leonid Shkliar. Ukraine in the context of global and regional challenges.....	515
Sergiy Shergin, Ihor Lossovsky. Russia in the integration processes of the Asia-Pacific Region	547
Grygory Perepelytsya. Ukraine between Europe and Russia: dilemma of foreign policy priorities.....	573
Liudmyla Chekalenko, Olha Budko. European Security through a prism of integration.....	595
Volodymyr Sergiichuk. Ukrainian Eurasianism as a factor of mutual understanding among people	620
Sergiy Nagornyy, Denys Nagornyy. Problems and prospects of international cooperation with Iraq in energy industry.....	653

WORLD AND UKRAINE

Victor Andrushchenko. Pedagogical constitution of Europe as a social need, opportunity and reality of European pedagogical environment	681
Valeriy Soldatenko, Dmytro Vedeneev. How not to dissolve in a globalized world	716
Borys Honchar, Oleh Mashevsky. International scientific and practical conference «Urgent problems of the contemporary history of foreign countries»	749
Myroslav Romanyuk. Organizational and professional factors in the international cooperation of libraries.....	762
Oleh Nalyvaiko. International activities as the priority of the National union of the journalists of Ukraine.....	772

INTERVIEW WITH THE FOREIGN DIPLOMATS

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Cuba to Ukraine Felix Leon Carballo.....	781
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Argentina to Ukraine Mrs. Lila Roldan Vazquez de Moine	790
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Georgia to Ukraine Grigol Katamadze	797
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Indonesia to Ukraine Mrs. Nining Suningsih Rochadiat	807
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Japan to Ukraine Toichi Sakata	817

RESEARCHES. ESSAYS

Yuliia Shchehelska. Experience of presentation of Ukraine in the world (1991–2011)	846
Ihor Zhaloba. Foreign policy aspects of the Moldova principality in the 60's of the 19th century	875
Oleksandr Poltoratskyi. Ukraine—EU relations in the «Eastern partnership» context.....	899

DIPLOMATIC LIFE IN PICTURES

Vasyl' Turkevych. Trip to Chernecha Mountain	915
--	-----

EVENTS

Anatolii Denysenko. Treasures and Spells of Yuriï Kochubei	940
Igor Alekseenko. Ninety Years of Service to Scientific Book.....	948
Obligation before Ancestors and Descendants (Meeting with the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Iran Akbar Gasemi-Alaabadi)	955

SPIRITUAL DIPLOMACY

Mykola Zhukalyuk, Grygory Komendant. Foreign activities of Ukrainian Bible Society.....	972
Rastyslav Sossa, Olena Korol, Iryna Rudenko. The Bible History in Terms of Cartography	992
Mufti of Ukraine Sheik Ahmed Tamim. Islamic Religious Education in Secular Society	1006

PEOPLE'S DIPLOMACY

Mykhailo Soroka. International sports heights of leap year.....	1030
Photos as a conclusion to the Euro-2012	1046

BIBLIOGRAPHY. NOTIFICATION

Petro Perebyinis. Diplomatic panorama through fates and events.....	1059
Diplomatic dossier.....	1065

УКРАЇНА ДИПЛОМАТИЧНА — 2012

НАУКОВИЙ ЩОРІЧНИК
Випуск тринадцятий

UKRAINA DYPLOMATYCHNA — 2012

SCIENTIFIC YEARBOOK
The 13 issue

Упорядники:

Леонід Губерський, Павло Кривонос,
Анатолій Денисенко,
Василь Туркевич

Compiling editors:

Leonid Gubersky, Pavlo Kryvonos,
Anatolii Denysenko,
Vasyl Turkevych

Засновники:

Міністерство закордонних справ України, Дипломатична академія при Міністерстві закордонних справ України, Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв, Історичний клуб «Планета»

Founders:

The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, The Diplomatic Academy at the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, The Directorate-General for Rendering Services to Foreign Missions, The Historical Club *Planeta*

Видавець:

Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв

Publisher:

The Directorate-General for Rendering Services to Foreign Missions

Видання рекомендоване до друку Вченою радою Дипломатичної академії при Міністерстві закордонних справ України як навчальний посібник. Протокол № 2 від 31 жовтня 2012 р.

Вищою Атестаційною Комісією України щорічник визнано фаховим виданням з політичних, історичних наук

Набір і підготовка до друку здійснені інформаційно-видавничим центром «Планета»

Макет і верстка *Дмитро Грязов*
Коректор *Віра Карпенко*,
Переклад англійською мовою
Алла Горська

The issue is recommended by the Academic Council of the Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine as a training manual. Protocol № 2 of October 31, 2012

The State Commission for Academic Degrees and Titles of Ukraine approved the Yearbook as a professional publication on political and historical sciences

Composing and prepress by
IRC *Planeta*

Layout and makeup by
Dmytro Griazov,
Corrector *Vira Karpenko*,
Translated into English by *Alla Gorska*

Адреса редакції: м. Київ, вул. Стрілецька, 16; для листування — Київ-30, абонентська скринька 216; тел. 482-38-06, e-mail: inna-andriychuk@rambler.ru
Address of the Editorial Board: Kyiv, Striletska st., 16; for correspondence — Kyiv-30, PO 216; Tel. 482-38-06

Видруковано в ДВ "Преса України"
03047, м. Київ, пр. Перемоги, 50.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 310 від 11.10.2001 р.
Формат 60×84/16. Обл.-вид. арк. 71. Підписано до друку 24.01.2013.

Тираж 500 примірників. Зам. 0213031